

Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi

57/2²⁰²⁰

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLAR DERGİSİ

Sayı: 57

2. Cilt

2020

Anayasa Mahkemesi Yayınları
ISSN 1300-9729
ISBN 978-605-2378-63-2 (2.c)
ISBN 978-605-2378-61-8 (Tk)

2020 yılında Resmi Gazete’de yayımlanan Anayasa Mahkemesi Kararlarının özgün
şekliyle yer aldığı bu dergide, sınıflandırma
“karar numarasına” göre yapılmıştır.

Kütüphane ve Yayın Komisyonu

Engin YILDIRIM (Başkan)
Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ (Üye)
Mücahit AYDIN (Üye)

Kitabı Yayına Hazırlayan

Anayasa Mahkemesi Başkanlığı
Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü

Adres : Ahlatlıbel Mahallesi İncek Şehit Savcı
Mehmet Selim Kiraz Bulvarı No: 4
06805 Çankaya/Ankara

Telefon : (312) 463 73 00

Faks : (312) 463 74 00

e-posta : bilgi@anayasa.gov.tr

Twitter : @AYMBASKANLIGI

Web : www.anayasa.gov.tr

Tasarım ve Baskı

EPAMAT

Basın Yayın Promosyon San. Tic. Ltd. Şti.

Telefon : (0312) 394 48 63

Faks : (0312) 394 48 65

Web : www.epamat.com.tr

Baskı Tarihi:

Nisan, 2021

Dizinler

I- Alfabetik İndeks	1257
II- Yasa Numarasına Göre İptal ve İtiraz Davaları Dizini.....	1265
III- Karar-Esas-Resmi Gazete Tarihi-Karar Tarihine Göre Dizinler	1273
IV- Anayasa Maddeleri Dizini.....	1277

Esas Sayısı : 2019/105

Karar Sayısı : 2020/30

Karar Tarihi : 12/6/2020

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin ÖZKOÇ ile birlikte 136 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 12/9/2019 tarihli ve (46) numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin;

A. 1. maddesiyle 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin değiştirilen 353. maddesinde yer alan "...ve yurtdışı..." ibaresinin,

B. 2. maddesiyle (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne eklenen 371/A maddesinin,

C. 5. maddesiyle 15/7/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (4) numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 666. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendine eklenen "...ve burslar..." ibaresinin,

Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7., 8., 11., 104., 106., 123. ve 161. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMESİ KURALLARI VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ İLE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME KURALI

A. İptali İstenen Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi Kuralları

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin (CBK);

1. 1. maddesiyle (1) numaralı CBK'nın değiştirilen ve iptali talep edilen kuralın da yer aldığı 353. maddesi şöyledir:

“Teşkilat

MADDE 353- (Değişik:RG-13/9/2019-30887-C.K.-46/1 md.)

(1) Sağlık Bakanlığı; merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatından oluşur.”

2. 2. maddesiyle (1) numaralı CBK'ya eklenen ve iptali talep edilen 371/A maddesi şöyledir:

“Yurtdışı teşkilatı

MADDE 371/A- (Ek:RG-13/9/2019-30887-C.K.-46/2 md.)

(1) Bakanlık yurtdışı teşkilatı kurmaya yetkilidir.”

3. 5. maddesiyle ibarenin eklendiği (4) numaralı CBK'nın iptali talep edilen kuralın da yer aldığı 666. maddesi şöyledir:

“TÜSEB'in görevleri

MADDE 666- (1) TÜSEB'in görevleri şunlardır:

a) Cumhurbaşkanının sağlık bilimi ve teknolojileri konusunda aldığı kararları uygulamak veya bu kararların uygulanmasında eşgüdüm sağlamak.

b) Ar-Ge yapmak, Ar-Ge'lere malî ya da bilimsel destek sağlamak, bunları koordine etmek, teşvik etmek, izlemek, bu amaçla program ve projeler geliştirmek.

c) Kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri tarafından Ar-Ge'lerin yapılmasını veya yaptırılmasını sağlamak, bunları desteklemek, teşvik etmek, işbirliği yaparak ortak projeler yürütmek.

ç) Sağlık bilimi ve teknolojilerindeki gelişme, buluş ve yeniliklerin sağlık hizmetlerinde kullanımına ve yaygınlaştırılmasına, toplum ve bireyin sağlık düzeyinin yükseltilmesine dönük Ar-Ge yapmak ve/veya yaptırmak, bu maksatla Ar-Ge merkezleri ve ihtiyaç duyulan diğer birimleri kurmak veya kurdurmak.

d) Ar-Ge sonucu üretilen veya geliştirilen aşı, ilaç, tıbbi cihaz ve ürün ile teşhis ve tedaviye yönelik teknik ve yöntemlerin üretimini, tanıtımını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını sağlamak, bu maksatla ilgili sektörlerle işbirliği ve ortaklıklar yapmak; elde edilen çıktıların ticari değere dönüştürülmesini ve bu alanlardaki girişimciliği desteklemek; Yönetim Kurulu tarafından belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde hibe niteliğinde ve/veya geri ödemeli destekler vermek ve ön ödemede bulunmak; Bakanın onayı üzerine bu amaçlarla yurt içinde ve/veya yurt dışında şirket kurmak ve/veya kurulmuş şirketlere ortak olmak, kurulmuş şirketlerde imtiyazlı pay sahibi olmak.

e) Görev alanına giren hususlarda Bakanlık ve bağlı kuruluşları tarafından talep edilen işleri Yönetim Kurulu kararı ile yapmak veya yaptırmak.

f) Bakanlık bağlı kuruluşları, yükseköğretim kurumları ve özel kesim ile işbirliği içerisinde sağlık hizmetlerinde kalite ve akreditasyon kurallarının belirlenmesinde Bakanlığa bilimsel katkı sağlamak, sağlık hizmetlerinin akreditasyonu hariç olmak üzere Türk Akreditasyon Kurumuna ilişkin Bölümün hükümleri saklı kalmak kaydıyla ulusal ve uluslararası düzeyde sağlık kuruluşlarını akredite etmek, uluslararası ve bölgesel akreditasyon birlikleri ve örgütleri ile diğer ülkelerin akreditasyon kuruluşlarıyla karşılıklı tanıma anlaşmaları yapmak.

g) Teşhis ve tedavi standartlarının oluşturulmasına ve yeni tedavi yöntemlerinin geliştirilmesine katkıda bulunacak Ar-Ge yapmak veya yaptırmak.

ğ) Sağlık bilimi ve teknolojilerindeki gelişmelerin uygulamaya aktarılması, Ar-Ge'nin özendirilmesi maksadıyla seminer, sempozyum, kurs, konferans ve benzeri etkinlikler ve sertifika ile değerlendirilecek eğitim ve öğretim programlarını düzenlemek ve uygulamak.

h) Görev alanına giren faaliyetlerle ilgili danışmanlık hizmeti vermek ve görüş bildirmek.

ı) Fikri mülkiyet haklarını koruyacak ve geliştirecek şekilde ulusal ve uluslararası literatür ve patentleri takip etmek, yeni patent başvuru alanlarını keşfetmek ve gerçekleştirmek, araştırmacılar adına bu süreçleri gerektiğinde karşılıksız olarak yürütmek, fikri haklar, lisans ve bilgi aktarımı amacıyla girişimlerde bulunmak, satın almak, satmak ve ortaklık yapmak.

i) Uluslararası kurum ve kuruluşların sağlık bilim ve teknolojisi alanındaki gelişmelerle ilgili yayınlarını takip etmek, gerekli görülenleri tercüme ettirerek yayımlamak, görev ve faaliyet alanı ile ilgili yayınlar yapmak.

j) Bilim insanlarının ve araştırmacıların yetiştirilmeleri ve geliştirilmeleri için imkânlar sağlamak; bu amaçla ödüller ve burslar vermek, öğrenim sırasında ve sonrasında üstün başarısıyla kendini gösteren gençleri izleyerek onların yetiştirme ve gelişmelerine yardım etmek.

k) Bu Bölüm ve ilgili diğer mevzuatla verilen görevleri yerine getirmek amacıyla teknopark, kuluçka merkezi, teknoloji merkezi, teknoloji transfer ofisleri, proje geliştirme ve bilgi aktarım merkezleri, bilim merkezi, bilim parkı ve benzerlerini kurmak ve bu amaçla faaliyet gösteren üniversiteleri desteklemek, destek programları oluşturmak, işbirliği ağları ve kümelenme faaliyetlerini desteklemek, proje pazarı, bilim fuarı, yarışma ve benzeri etkinlikleri düzenlemek ve desteklemek, ödül ve teşvik ikramiyesi vermek, Yönetim Kurulu tarafından belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde teminatlı veya teminat alınmaksızın hibe ve/veya kredi olarak sermaye desteği vermek ve ön ödemede bulunmak.

(2) TÜSEB, görevleri kapsamında yurt içinde veya yurt dışında, kamu hukuku ve özel hukuk tüzel kişilerine ait sağlık kurumları, enstitüler, Ar-Ge merkezleri ve laboratuvarları, insan kaynağı, fiziki mekân ve altyapı, donanım,

finansman dâhil her türlü kaynağı işbirliği ve/veya birlikte kullanım protokolü çerçevesinde kullanabilir veya kendisine ait kaynakları kullandırabilir.

(3) Bakanlık ve bağlı kuruluşlarınca talep edilecek saha araştırmaları, Ar-Ge, yayın ve danışmanlık hizmetleri TÜSEB tarafından yerine getirilebilir.

(4) TÜSEB'in enstitüleri, kamu kaynağı kullanılan projeler ile kamu kurum ve kuruluşlarının finanse ettiği projelere de başvurabilir."

B. İlgili Görülen Kanun Hükümleri ile Kanun Hükümünde Kararname Kuralı

İlgili görülen;

1. 17/7/1963 tarihli ve 278 sayılı Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun'un 2. maddesi şöyledir:

"Görev

Madde 2- (Değişik: 2/7/2018 – KHK-703/98 md.)

TÜBİTAK, öğrenim ve öğrenim sonrasında üstün başarısıyla kendini gösteren gençleri izleyerek onların yetişme ve gelişmelerine yardım etmek amacıyla 3/3/2004 tarihli ve 5102 sayılı Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs, Kredi Verilmesine İlişkin Kanun hükümlerine tabi olmaksızın burslar verir."

2. 3/3/2004 tarihli ve 5102 sayılı Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs Kredi Verilmesine İlişkin Kanun'un 2. maddesi şöyledir:

"Burs ve kredilerin verilmesi

Madde 2- Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu; yurt içinde yüksek öğrenim gören ve bu Kanuna göre çıkarılacak yönetmeliklerle belirtilen usul ve esaslar dahilinde yeterlikleri ve ihtiyaçları tespit edilen öğrencilere burs-kredi verebilir.

Genel bütçeli daireler, katma bütçeli idareler, kamu iktisadî teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları, bütçenin transfer tertibinden yardım alan kuruluşlar,

il özel idareleri ve bunların kurdukları birlik, müessese ve işletmeler, özel bütçeli kuruluşlar, özelleştirme kapsam ve programına alınmış, hisselerinin yarısından fazlası kamuya ait olan özel hukuk hükümlerine tâbi kuruluşlar, fonlar, döner sermayeler, kamu bankaları, kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle kurulan kurumlar ile kurul/üst kurullar ve diğer tüm kamu kurum ve kuruluşları (...) birinci fıkrada belirtilen yüksek öğrenim öğrencilerine burs, kredi ve nakdî yardım adı altında herhangi bir ödeme yapamazlar; ilgili mevzuatları gereği burs, kredi verilmesini öngördükleri yüksek öğrenim öğrencilerini, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna bildirirler.

Genel bütçeli daireler ve katma bütçeli idareler ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu dışında kalan kurum ve kuruluşlarca bildirilen öğrencilere ödeme yapılabilmesi için bu kurum ve kuruluşlarca gerekli meblağ, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumunca belirlenen ödeme tarihinden en geç otuz gün öncesine kadar, Kurum hesabına yatırılır.

(Ek fıkra: 25/11/2010-6082/18 md.)Yurtdışında yüksek öğrenim gören Türk vatandaşı öğrencilere, ikinci fıkrada belirtilen kurum ve kuruluşlarca burs, kredi verilmemesi halinde, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumunca burs veya kredi verilebilir.

3. 11/10/2011 tarihli ve 663 sayılı Sağlık Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 51. maddesi şöyledir:

“Yurt dışı sağlık hizmet birimleri

MADDE 51- (1) Bakanlık ve bağlı kuruluşları insanî ve teknik yardım amacıyla yurt dışında geçici sağlık hizmet birimleri kurabilir, kurdurabilir, işletebilir ve işlettirebilir; bu amaçla ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları, finans ve yardım kuruluşları ile işbirliği ve ortak çalışma yapabilir, insan ve malî kaynakları ile destek sağlayabilir.

(2) (Değişik: 21/2/2013-6428/25 md.) Bu amaçla görevlendirilen personele yurt dışındaki görevleri süresince gündelik verilmez ve gittikleri ülkelerde sürekli görevle bulunan ve dokuzuncu derecenin birinci kademesinden aylık alan meslek memurlarına ödenmekte olan yurt dışı aylığını geçmemek üzere unvanları itibarıyla Cumhurbaşkanı kararıyla belirlenen

tutarda aylık ödeme yapılır. Ayrıca, bu personel döner sermaye ek ödemesi dâhil her türlü mali ve sosyal haklardan faydalanmaya devam eder. Bu amaçla görevlendirilen personelden Devlet hizmeti yükümlülüğü bulunanların yurt dışındaki görevlerde geçen süreleri Devlet hizmeti yükümlülüğünden sayılır.

(3) (Ek: 15/8/2017-KHK-694/191 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/184 md.) Bakanlık, yurt dışında sağlık hizmeti sunmak amacıyla sağlık hizmet birimleri kurabilir ve işletebilir. Bu amaçla ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları, finans ve yardım kuruluşları ile işbirliği ve ortak çalışma yapabilir. Bu kapsamdaki sağlık hizmet birimlerinin kuruluşu, işleyişi, personel istihdamı ve bunlara mali ve sosyal hak kapsamında yapılacak ödemeler ile diğer mali ve idari hususlar Cumhurbaşkanınca belirlenir. Bu fıkra kapsamında kamu kurumlarında çalışanlardan görevlendirilenler, çalıştıkları sürede aylıksız izinli sayılır. Aylıksız izin verilmek suretiyle görevlendirilenlerden, önceki görevleri sebebiyle ve 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi veya geçici 4 üncü maddesi kapsamında sigortalı veyahut iştirakçi sayılanların; aylıksız izinli sayıldıkları sürece aynı kapsamdaki sigortalılık veya iştirakçilik ilişkisi devam eder. İlgililerin bu şekilde aylıksız izinde geçirdikleri süreler önceki kadro unvanları esas alınmak suretiyle emekli keseneğine esas aylık unsurlarının veya sigorta primine esas kazanç unsurlarının tespitinde ve emekli ikramiyesinin hesabında dikkate alınır. Bu fıkra kapsamına girenler ile bunların yurt dışında birlikte yaşadıkları ve 5510 sayılı Kanuna göre bakmakla yükümlü oldukları kişilerin yurt dışındaki sağlık giderleri, aylıksız izin dönemini geçmemek kaydıyla sürekli görevle yurt dışına gönderilen Devlet memurları için 5510 sayılı Kanunda belirlenmiş olan usul ve esaslar çerçevesinde karşılanır. Bu fıkra uyarınca görevlendirilenlerden görev süresinin bitimini veya görevlendirmenin sonlandırılmasını izleyen onbeş gün içinde görevlerine dönmeyenler memuriyetten çekilmiş sayılırlar. Göreve dönenlerin aylıksız izinde geçirdikleri süreler kazanılmış hak aylık ve derecelerinde değerlendirilir.

(4) Birinci fıkra kapsamında hizmet alımı veya kamu özel ortaklığı modeliyle özel sektör tarafından işletilen sağlık hizmet birimlerinde ve bölümlerinde çalıştırılacak Bakanlık personeli beş yılı geçmemek üzere çalıştıkları sürede aylıksız izinli sayılır.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Recep KÖMÜRCÜ, Serdar ÖZGÜLDÜR, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ'in katılımlarıyla 4/12/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Gülbin AYNUR tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu CBK kuralları, ilgili görülen kanun hükümleri ile kanun hükmünde kararname (HKH) kuralı, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Anayasal Çerçevesi ve Yargısal Denetimi

3. 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Anayasa'nın bazı maddelerinde değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişikliklerle yeni bir hükûmet sistemine geçilmiş ve buna bağlı olarak Cumhurbaşkanı'nın görev ve yetkileri yeniden düzenlenmiştir. Anayasa'nın 8. maddesinde, yürütme yetkisi ve görevinin Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kuruluna ait olduğu ifade edilmekte iken maddede yapılan değişiklikle Bakanlar Kurulu kaldırılarak yürütme yetkisi ve görevi tek başına Cumhurbaşkanı'na verilmiştir. Anayasa'da Bakanlar Kuruluna verilen görev ve yetkilere ilişkin maddelerde de aynı doğrultuda değişiklik yapılarak daha önce Bakanlar Kuruluna ait olan görev ve yetkilerin Cumhurbaşkanı tarafından yerine getirilmesi öngörülmüştür.

4. Yeni hükûmet sisteminin en önemli özelliklerinden biri Cumhurbaşkanı'na "*Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi*" adı altında düzenleme

yapma yetkisinin tanınmasıdır. CBK'ların en belirgin özelliği ise Cumhurbaşkanı'na belirli konularda ilk elden düzenleme yapma yetkisinin verilmiş olmasıdır. Yürütmenin diğer düzenleyici işlemlerinden farklı olarak Cumhurbaşkanı Anayasa'da belirlenen yetki çerçevesinde herhangi bir kanuna dayanmadan ya da yasama organının onayı olmadan CBK'lar yoluyla düzenleme yapabilecektir.

5. Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının birinci cümlesinde Cumhurbaşkanı'nın yürütme yetkisine ilişkin konularda CBK çıkarabileceği hüküm altına alınmıştır. Düzenlemeyle *yürütme yetkisine ilişkin* olmak kaydıyla CBK çıkarma konusunda Cumhurbaşkanı'na genel bir yetki verilmiştir. Maddenin gerekçesinde, yeni hükümet sistemi gözetilerek Cumhurbaşkanı'nın genel siyasetin yürütülmesinde yürütme yetkisi ile ilgili olarak ihtiyaç duyduğu konularda CBK çıkarabilmesine imkân tanımak amacıyla ilk elden düzenleme yapma yetkisinin tanındığı ifade edilmiştir.

6. Cumhurbaşkanı'na yürütme yetkisine ilişkin konularda CBK çıkarma yetkisinin genel olarak verilmesinin yanı sıra Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde belirtilen kimi konuların CBK ile düzenleneceği ayrıca ifade edilmiştir. Bu kapsamda Anayasa'nın 104. maddesinin dokuzuncu fıkrasında üst kademe kamu yöneticilerinin atanmalarına ilişkin usul ve esasların; 106. maddesinin on birinci fıkrasında bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulmasının; 108. maddesinin dördüncü fıkrasında Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işlerinin; 118. maddesinin altıncı fıkrasında Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin teşkilatı ve görevlerinin CBK'larla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrasında ise kamu tüzel kişiliğinin kanunla veya CBK ile kurulacağı belirtilmiştir.

7. Anayasa'nın 148. maddesinde CBK'ların şekil ve esas bakımından Anayasa'ya uygunluğunun denetlenmesi öngörülmüş, yargısal denetim görev ve yetkisi de Anayasa Mahkemesine verilmiştir.

8. Anayasa'da Cumhurbaşkanı'na CBK çıkarma yetkisi verilmekle birlikte bu yetki sınırsız değildir. Kanunlardan farklı olarak Anayasa'da CBK'yla düzenlenecek konular sınırlandırılmıştır. Konu bakımından yetki

yönünden getirilen bu sınırlamalar Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının ilk dört cümlesinde düzenlenmiştir.

9. Anılan fıkranın birinci cümlesinde Cumhurbaşkanı'nın *yürütme yetkisine ilişkin konularda* CBK çıkarabileceği ifade edilmiştir. Buna göre yürütme yetkisine ilişkin konular dışında CBK ile düzenleme yapılması mümkün değildir.

10. Fıkranın ikinci cümlesinde *“Anayasa'nın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin”* CBK'yla düzenlenemeyeceği belirtilmiştir. Bu hüküm uyarınca belirtilen alanlarda CBK ile düzenleme yapılamaz.

11. Fıkranın üçüncü cümlesinde de Anayasa'da *münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda* CBK çıkarılamayacağı hüküm altına alınmıştır. Ancak Anayasa'da hangi konuların münhasıran kanunla düzenleneceğine ilişkin özel bir hüküm bulunmamaktadır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadında anayasa koyucunun kanunla düzenlenmesini öngördüğü konuların bu kapsamda görülmesi gerektiği kabul edilmektedir (AYM, E.2016/150, K.2017/179, 28/12/2017, § 57; E.2016/180, K.2018/4, 18/1/2018, § 17; E.2017/51, K.2017/163, 29/11/2017, § 13; E.2016/139, K.2016/188, 14/12/2016, § 9; E.2013/47, K.2013/72, 6/6/2013). Buna göre Anayasa'da kanunla düzenleneceği belirtilen alanlarda Cumhurbaşkanı'nın CBK çıkarma yetkisi bulunmamaktadır.

12. Fıkranın dördüncü cümlesinde ise *kanunda açıkça düzenlenen konularda* CBK çıkarılamayacağı ifade edilmiştir. Anılan hükme göre Cumhurbaşkanı'nın yürütme yetkisine ilişkin konularda CBK çıkarabilmesi için CBK'yla düzenlenecek konunun kanunlarda açıkça düzenlenmemiş olması gerekir.

13. CBK'ların yukarıda belirtilen konu bakımından yetki kurallarına uygun olarak çıkarılması gerekmektedir. Aksi takdirde içeriği Anayasa'ya aykırılık oluşturmaya bile bu düzenlemelerin Anayasa'ya uygunluğundan söz edilemez. Dolayısıyla CBK'ların yargısal denetiminde öncelikle Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasında belirtilen konu bakımından yetki

kurallarına uygunluğunun ele alınması gerekir. Anılan fıkra yönünden herhangi bir aykırılık tespit edilmemesi durumunda ise bu defa CBK'ların içerik yönünden Anayasa'ya uygunluk denetimi yapılmalıdır.

B. CBK'nın 1. Maddesiyle (1) Numaralı CBK'nın Değiştirilen 353. Maddesinde Yer Alan "...ve yurtdışı..." İbaresini ile 2. Maddesiyle (1) Numaralı CBK'ya Eklenen 371/A Maddesinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

14. Dava dilekçesinde özetle; Anayasa'nın 123. maddesinin birinci fıkrasında idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğunun ve kanunla düzenleneceğinin genel ilke olarak belirlendiği, bu ilkenin iki istisnasının bulunduğu, bunlardan ilkinin Anayasa'nın 106. maddesinin on birinci fıkrasında yer verilen ve bakanlıkların kurulmasının, kaldırılmasının, görev ve yetkilerinin, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulmasının CBK ile düzenlenmesini öngören hüküm, diğerinin ise Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrasında yer verilen ve kamu tüzel kişiliğinin CBK ile de kurulmasına izin veren kural olduğu, söz konusu hükümlerin istisna niteliğinde olmaları sebebiyle dar yorumlanmaları gerektiği, Anayasa'nın 106. maddesinin on birinci fıkrasında bakanlıkların sadece merkez ve taşra teşkilatlarının CBK ile kurulmasından söz edildiği, yurt dışı teşkilatına ise yer verilmediği, bu itibarla yurt dışı teşkilatı kurma yetkisinin açıkça kapsam dışında bırakıldığı, anılan fıkra da yer alan "...teşkilat yapısı..." ibaresinin de teşkilat unsurlarından tamamen ayrı ve bağımsız bir kavram olup yurt dışı teşkilatı kurma unsurunu içerdiğinin söylenemeyeceği, bakanlıkların teşkilatlarının kurulması konusunda özel nitelik taşıyan 106. maddenin on birinci fıkrasının varlığı karşısında kamu tüzel kişiliğinin CBK ile de kurulmasına izin veren Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrasının bakanlıklar yönünden geçerli olamayacağı, başka bir ifadeyle Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrasından bakanlıkların yurt dışı teşkilatının CBK ile kurulmasına izin verildiğine dair bir anlam çıkarılmasının mümkün olmadığı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 106. ve 123. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. Kuralların Konu Bakımından Yetki Yönünden İncelenmesi

15. Dava dilekçesinde konu bakımından yetki yönünden kuralların Anayasa'nın 106. ve 123. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de CBK'ya ilişkin konu bakımından yetki kuralları Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasında düzenlendiğinden ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi gözetilerek kurallar, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrası yönünden incelenmiştir.

16. (1) numaralı CBK'nın (46) numaralı CBK'nın 1. maddesiyle değiştirilen 353. maddesinde Sağlık Bakanlığının (Bakanlık) merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatından oluşacağı hükme bağlanmış olup anılan maddede yer alan "...ve yurtdışı..." ibaresi dava konusu ilk kuralı oluşturmaktadır. (1) numaralı CBK'ya (46) numaralı CBK ile eklenen 371/A maddesinde ise Bakanlığın yurtdışı teşkilatı kurmaya yetkili olduğu öngörülmüş olup bu hüküm de dava konusu diğer kuralı oluşturmaktadır.

17. Kuralların yürütme organının bir unsuru olan idarenin teşkilatlanmasına dair bir düzenleme öngördüğü, yasama ve yargı yetkileriyle ilgili herhangi bir husus içermediği, bu itibarla yürütme yetkisine ilişkin olduğu açıktır.

18. Kurallar, Anayasa'nın CBK ile düzenlenmesi yasaklanan İkinci Kısım Birinci ve İkinci Bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle Dördüncü Bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevler ile ilgili herhangi bir düzenleme de içermemektedir.

19. Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının üçüncü cümlesinde Anayasa'da münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda CBK çıkarılamayacağı hükmüne yer verilmiştir. Anayasa koyucunun bir konunun kanunla düzenlenmesini özel olarak öngörmesi bu alanın münhasıran kanunla düzenlenmesini istediği anlamına gelir. Bu kapsamda Anayasa bir konunun kanunla düzenleneceğini öngörmüşse bu konuda CBK çıkarılamaz. Bununla birlikte Anayasa'da CBK'larla

düzenleneceği özel olarak öngörülen konulara ilişkin Anayasa hükümlerinin açıkça izin verdiği hususlarda CBK'larla düzenleme yapılabilir.

20. Anayasa'nın 123. maddesinin birinci fıkrasında idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu ve kanunla düzenleneceği belirtilmiş; 106. maddesinin on birinci fıkrasında ise bakanlıkların kurulmasının, kaldırılmasının, görev ve yetkilerinin, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulmasının CBK ile düzenleneceği hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla anılan fıkra kapsamındaki konular Anayasa'nın CBK ile düzenlenmesini ayrıca ve özel olarak öngördüğü konulardır.

21. Anılan fıkarda yer alan "...teşkilat yapısı..." kavramı, belirli bir hizmeti yürütmek üzere kurulan kamu kurum ve kuruluşlarının bu amaçla üstlendikleri görev ve yetkilerin ifa edilebilmesi için oluşturulan ve söz konusu hizmetin yürütülmesinde doğrudan ya da dolaylı olarak rol alan, aynı kurum bünyesindeki farklı düzey ve nitelikteki birimlerin bütününü ifade etmektedir. Bu itibarla bir kurumun bu mahiyetteki merkez ve taşra teşkilatının yanı sıra yurt dışı teşkilatı da teşkilat yapısı kavramına dâhildir.

22. Dava konusu kurallarda, merkez ve taşra teşkilatı bulunan Bakanlığın teşkilat yapısına yurt dışı teşkilatının da eklenmesi, başka bir ifadeyle Bakanlığın yurt dışı teşkilatının oluşturulması ve Bakanlığın da oluşturulan bu yurt dışı teşkilatını kurmaya yetkili kılınması öngörülmektedir. Dolayısıyla kuralların Anayasa'nın 106. maddesinin on birinci fıkrasında CBK ile düzenlenmesi özel olarak öngörülen konulardan biri olan bakanlıkların teşkilat yapısına ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

23. Bu itibarla kuralların ilişkin olduğu konunun CBK ile düzenlenmesinin Anayasa'nın 106. maddesinin on birinci fıkrasında açıkça hükme bağlanmış olması karşısında düzenlemenin kanunla yapılmamasının konu bakımından Anayasa'ya aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

24. Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının dördüncü cümlesinde kanunda açıkça düzenlenen konularda CBK çıkarılamayacağı kurala bağlanmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) Anayasa'nın 87. maddesinde düzenlenen *kanun koyma* yetkisi kapsamında kanun adı altında yaptığı düzenlemelerin bu kapsamda olduğunda kuşku

bulunmamaktadır. Bununla birlikte Anayasa'nın mülga 91. maddesi kapsamında çıkarılmış olan KHK'ların da aynı kapsamda görülüp görülemeyeceklerinin değerlendirilmesi gerekir.

25. KHK'lar ilk olarak 1961 Anayasası'nın 64. maddesinde 1971 yılında 1488 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle hukuk sistemimize girmiştir. Anılan değişikliğin gerekçesi şöyledir: “[Parlamentar] rejimlerde, kanun yapmanın belli usullere uyulmak zorunluluğu sebebiyle, bir zaman aldığı ve gecikmeler meydana getirdiği bir gerçektir. Değişen iktisadi ve sosyal şartların gereği olarak, bâzı hukuk kurallarının bu usuller dışında yürürlüğe konulabilmesi çağdaş Devlet anlayışının tabîi bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Anayasanın 5 nci maddesi hükmünün prensibini bozmamak ve her halde önceden yasama meclislerince esasları bir kanunla tesbit olunan sınırlar içerisinde kalmak kaydıyla Hükümete kanun hükmünde kararnameler çıkarma yetkisinin verilmesi ve bu yetkiyi düzenliyen hükmün, Türkiye Büyük Millet Meclisinin genel olarak görev ve yetkilerini belirliyen 64 ncü maddesine eklenmesi uygun görülmüştür.”

26. 1982 Anayasası'nın 87. maddesinin 2017 yılında 6771 sayılı Kanun'la yapılan değişikliğinden önceki hâlinde Bakanlar Kuruluna belli konularda KHK çıkarma yetkisi vermek TBMM'nin görev ve yetkileri arasında sayılmıştır.

27. Anayasa Mahkemesi Anayasa'da kanunla düzenleneceği öngörülen konuların kural olarak KHK ile düzenlenebileceğini “Anayasa'nın herhangi bir maddesinde kanunla düzenleneceği öngörülen bir konunun, Anayasa'nın 91. maddesinin birinci fıkrasının açıkça yasakladığı hükümler ile ilgili olmadıkça ya da Anayasa'nın 163. maddesinde olduğu gibi kanun hükmünde kararnama çıkarılamayacağı açıkça belirtilmedikçe kanun hükmünde kararnama ile düzenlenmesi Anayasa'ya aykırılık oluşturmaz.” biçimindeki ifadelerle kabul etmiştir (AYM, E.2011/149, K.2012/187, 22/11/2012).

28. Uygulamada da -Anayasa'nın 91. maddesinin birinci fıkrasındaki yasak alan ile Anayasa'da KHK ile düzenlenemeyeceği öngörülen alanlar dışında- KHK'lar ile kanun hükümleri değiştirilmiş, yürürlükten kaldırılmış veya bunlara eklemeler yapılmıştır. Aynı şekilde kanunlarla da KHK hükümleri değiştirilmiş, yürürlükten kaldırılmış veya bunlara eklemeler yapılmıştır.

29. KHK'ların Anayasa'nın mülga hükümlerinde belirtilen niteliği, yukarıda ifade edilen getiriliş amacı, Anayasa Mahkemesinin KHK'larla ilgili içtihadı ve uygulama dikkate alındığında KHK'ların kanun hükmünde oldukları görülmektedir. Dolayısıyla KHK ile açıkça düzenlenen bir konuda da Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının dördüncü cümlesi uyarınca CBK çıkarılamaması gerekir (AYM, E.2019/78, K.2020/6, 23/1/2020).

30. Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının dördüncü cümlesi uyarınca yapılacak denetimde karşılaştırmaya esas olabilecek, daha önce çıkarılmış bir kanun olup olmadığının tespit edilmesi gerekir. Sonrasında ise -böyle bir kanun varsa- incelenen CBK kuralının kanunun açıkça düzenlediği konuyu düzenleyip düzenlemediği belirlenmelidir. Bu değerlendirme yapılırken önce ilgili kanunun CBK ile düzenlenen alanda hüküm ifade edip etmediğinin belirlenmesi, ardından da kanundaki düzenlemenin açık olup olmadığının tespit edilmesi gerekir. Bu bağlamda CBK kuralı olmasaydı, karşılaştırmaya esas alınan kanun hükmünün CBK ile düzenleme yapılan konuya uygulanacak olup olmaması, CBK kuralının kanun ile düzenlenen konuda çıkarılıp çıkarılmadığına dair bir gösterge olacaktır (AYM, E.2019/31, K.2020/5, 23/01/2020, § 17).

31. Bu bağlamda 663 sayılı KHK'nın "Yurt dışı sağlık hizmet birimleri" başlıklı 51. maddesinin (1) numaralı fıkrasında Bakanlık ve bağlı kuruluşlarının insani ve teknik yardım amacıyla yurt dışında geçici sağlık hizmet birimleri kurabileceği, kurdurabileceği, işletebileceği ve işlettirebileceği; (3) numaralı fıkrasında ise Bakanlığın yurt dışında sağlık hizmeti sunmak amacıyla sağlık hizmet birimleri kurabileceği ve işletebileceği hükme bağlanmıştır. Dava konusu kurallarda ise sağlık hizmet birimleri değil Bakanlığın yurt dışı teşkilatı düzenlenmektedir. Buna göre CBK kuralı olmasaydı, karşılaştırmaya esas alınan KHK hükümlerinin CBK ile düzenleme yapılan konuya uygulanacağı söylenemez. Zira dava konusu kurallar genel olarak idari bir teşkilatı düzenlerken KHK hükümleri sağlık hizmeti sunulmasına yönelik sağlık birimleri konusunda düzenleme getirmektedir. Bu sebeple anılan KHK hükümlerinin dava konusu kurallarla aynı alanda hüküm ifade etmedikleri, başka bir deyişle aynı konuyu düzenlemedikleri görülmektedir.

32. Öte yandan kamu kurum ve kuruluşlarının yurt dışı teşkilatının kurulmasına, görevlerine, yetkilerine, idaresine ve merkezle olan ilişkilerine ilişkin esasları düzenleyen 13/12/1983 tarihli ve 189 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Yurtdışı Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 58. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.

33. Bu tespitler kapsamında kuralların kanunda açıkça düzenlenen bir konuya ilişkin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

34. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasına aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

M. Emin KUZ, CBK'nın dava konusu 2. maddesiyle (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne eklenen 371/A maddesi yönünden bu görüşe katılmamıştır.

b. Kuralların İçerik Yönünden İncelenmesi

35. Anayasa'nın 106. maddesinin on birinci fıkrasında bakanlıkların kurulmasının, kaldırılmasının, görev ve yetkilerinin, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulmasının CBK ile düzenlenmesi öngörülmüştür. Anılan madde hükmü uyarınca Cumhurbaşkanı CBK'yla idarenin teşkilatlanması alanında Anayasa'nın temel ilkelerine ve bu alanla ilgili öngördüğü kurallarına bağlı kalmak koşuluyla bakanlıkların teşkilat yapısının ne şekilde olacağını belirleme hususunda takdir yetkisine sahiptir. Bu bağlamda yürütülen hizmetin niteliği de dikkate alınarak bir bakanlıkta yurt dışı teşkilatının oluşturulmasına ihtiyaç bulunup bulunmadığını belirlemek de Cumhurbaşkanının takdir alanındadır. Dolayısıyla Cumhurbaşkanı'nın Anayasa'nın 106. maddesinin on birinci fıkrası uyarınca kendisine tanınan takdir yetkisini kullanarak dava konusu birinci kural uyarınca Bakanlık için yurt dışı teşkilatı oluşturmasında Anayasa'nın anılan maddesine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

36. Anayasa'nın 106. maddesinin on birinci fıkrasında bakanlıkların teşkilatı kapsamında yurtdışı teşkilatı kurulması yetkisi CBK'ya tanınmış

olup CBK'ya tanınan bu asli yetkinin, başka bir idari işleme bırakılması mümkün değildir. Bununla birlikte yürütme organının CBK çıkarmaya yetkili olduğu konuya ilişkin her türlü ayrıntıyı CBK ile düzenlemesi ve bu düzenlemelerin gereğini bizzat yerine getirmesi gerekli olmayıp CBK ile konuya ilişkin temel kuralları belirledikten ve genel çerçeveyi çizdikten sonra bu çerçevenin içinde kalan hususları, düzenleyici nitelikteki diğer işlemlerle belirlemesi ve bu düzenlemeler kapsamında yerine getirilmesi gerekli tasarrufları da ilgili idareye bırakması mümkündür.

37. Dava konusu ikinci kuralda Bakanlığın yurt dışı teşkilatını kurmaya yetkili olduğu belirtilmektedir. (1) numaralı CBK'nın bakanlıkların teşkilatlanmasına ilişkin diğer hükümleri ile birlikte değerlendirildiğinde kuralda geçen *yurt dışı teşkilatının kurulması* kavramının CBK ile oluşturulan söz konusu teşkilatın fiilen faaliyete geçirilmesi için gerekli idari tasarrufların Bakanlık tarafından yerine getirilmesini ifade ettiği anlaşılmaktadır. Bunun dışında kural söz konusu yurtdışı teşkilatının doğrudan düzenlenmesiyle ilgili bir yetkiyi bu kapsamda örneğin yurtdışı teşkilatının niteliği, kurulacağı yer, görevleri, yer itibarıyla görev alanı gibi konularda düzenleme yapma yetkisini Bakanlığa tanımamıştır. Dava konusu kuralın anılan yetkiyi Bakanlığa bırakmadığı tüm bakanlıkların ve Cumhurbaşkanlığının teşkilatını düzenleyen (1) numaralı CBK'nın *Ortak Hükümler* başlıklı bölümünde düzenlenen 510/B maddesinin başlığından ve içeriğinden açıkça anlaşılmaktadır. "*Yurtdışı teşkilatı kurulma usulü*" başlıklı söz konusu maddede "*Yurtdışı teşkilatı kurulurken niteliği, kurulacağı yer, görevleri, yer itibarıyla görev alanı, bağlı veya ilgili olacağı misyon, konsolosluk şefliği ve geçici olanların süresi, Cumhurbaşkanı kararında belirtilir.*" hükmüne yer verilmiştir.

38. Buna göre dava konusu kuralın da yer aldığı (1) numaralı CBK yurtdışı teşkilatının kurulmasına ilişkin olarak yurtdışı teşkilatının niteliği, kurulacağı yer, görevleri, yer itibarıyla görev alanı gibi temel kuralları dava konusu kuralla Bakanlığa bırakmamış, bunların düzenlenme yetkisini 510/B maddesiyle Cumhurbaşkanı kararına tanımıştır. CBK ile söz konusu hususlarda düzenleme yapma yetkisinin anayasal olarak Cumhurbaşkanı kararına bırakılıp bırakılamayacağı bu davanın konusunu oluşturmamakla birlikte bu hüküm anılan konularda doğrudan düzenleme yapma yetkisinin Bakanlığa bırakılmadığını göstermektedir. Dolayısıyla

kuralla tanınan yetkinin konuya ilişkin temel kurallar ve genel çerçeve belirlenmeden yurt dışı teşkilatının kurulması veya düzenlenmesini de içerdiğinin söylenemeyeceği anlaşılmaktadır. Bu yönüyle Anayasa'nın 106. maddesinin on birinci fıkrası kapsamında CBK ile oluşturulan Bakanlığın yurt dışı teşkilatına ilişkin doğrudan düzenleme yapma yetkisini Bakanlığa bırakmayan dava konusu ikinci kuralın da anılan fıkrayı ihlal eden bir yönü bulunmamaktadır.

39. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 106. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

C. CBK'nın 5. Maddesiyle (4) Numaralı CBK'nın 666. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının (j) Bendine Eklenen "...ve burslar..." İbaresinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

40. Dava dilekçesinde özetle; Anayasa uyarınca CBK'ların normlar hiyerarşisinde kanunun altında yer aldığı ve kanun hükmünde olmadığı, dava konusu kuralla bilim insanlarına ve araştırmacılara burs verilmesinin Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığının (TÜSEB) görevleri arasına eklendiği, burs vermenin sosyal nitelikte bir kamu harcaması olup bu harcamanın yapılabilmesine karar verme yetkisinin doğrudan bütçe hakkı ile ilgili olduğu, Anayasa uyarınca kamu harcamalarının bütçe ile yapılması gerektiği, bütçenin hazırlanmasının, uygulanmasının ve kontrolünün münhasıran kanunla düzenlenmesi gereken bir konu olduğu, 5102 sayılı Kanun'un 2. maddesinde Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu dışındaki kamu kurum ve kuruluşlarının yurt içinde öğrenim gören yüksek öğrenim öğrencilerine burs veremeyeceğinin açıkça hükme bağlandığı, 278 sayılı Kanun'un 2. maddesinde de Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumunun (TÜBİTAK) öğrenim ve öğrenim sonrasında üstün başarısıyla kendini gösteren gençleri izleyerek onların yetişme ve gelişmelerine yardım etmek amacıyla 5102 sayılı Kanun'a tabi olmaksızın burs verebileceğinin kurala bağlandığı, 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. maddesinde bilimsel araştırmalarda görev alan lisansüstü öğrencilere ödenecek burslara ilişkin bir düzenlemeye yer verildiği, aynı şekilde 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile 15/6/1989

tarhli ve 3580 sayılı Öğretmen ve Eğitim Uzmanı Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarında Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanunda da maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilere burs verilmesine dair düzenlemelerin bulunduğu, dolayısıyla bu kanunlara ve özellikle 5102 sayılı Kanun’a aykırı olarak bir CBK ile burs verme görev ve yetkisinin düzenlenemeyeceği, 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun 14. maddesinde Anayasa’nın 161. maddesine uygun olarak gelir azaltıcı veya gider artırıcı düzenlemelerin kanunla yapılması gerektiğinin öngöröldüğu, bütçe kanununda yer almayan bir gider türünün kanuni bir dayanağı olmadan CBK ile düzenlendiği, bu durumun yasama yetkisinin devredilemezliği, Anayasa ve kanunların üstünlüğu ilkeleriyle bağdaşmadığı ve kaynağını Anayasa’dan almayan bir devlet yetkisinin kullanılmasına neden olduğu belirtilerek kuralın Anayasa’nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7., 8., 11., 104. ve 161. maddelerine aykırı olduğu ileri sürölmüştür.

2. Anayasa’ya Aykırılık Sorunu

a. Kuralın Konu Bakımından Yetki Yönünden İncelenmesi

41. Dava dilekçesinde konu bakımından yetki yönünden kuralın Anayasa’nın 161. maddesine de aykırı olduğu ileri sürölmüş ise de CBK’ya ilişkin konu bakımından yetki kuralları Anayasa’nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasında düzenlendiğinden bu husustaki inceleme anılan fıkra kapsamında yapılacaktır.

42. (4) numaralı CBK’nın 666. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendinde bilim insanlarının ve araştırmacıların yetiştirilmeleri ve geliştirilmeleri için imkânlar sağlayanın; bu amaçla ödöller ve burslar vermenin, öğrenim sırasında ve sonrasında üstün başarısıyla kendini gösteren gençleri izleyerek onların yetişme ve gelişmelerine yardım etmenin TÜSEB’in görevleri arasında olduğu hükme bağlanmış olup anılan bentte yer alan “...ve burslar...” ibaresi dava konusu kuralı oluştırmaktadır.

43. Kuralın yürütme organının bir unsuru olan idarenin ifa etmekle görevli ve yetkili olduğu kamu hizmetinin yürütölmesiyle bağlantılı olarak belirli kişilere burs verilmesine dair bir düzenleme öngördüğu, yasama ve

yargı yetkileriyle ilgili herhangi bir husus içermediği, bu itibarla yürütme yetkisine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

44. Kural, Anayasa'nın CBK ile düzenlenmesi yasaklanan İkinci Kısım Birinci ve İkinci Bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle Dördüncü Bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevler ile ilgili herhangi bir düzenleme içermemektedir.

45. Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrasında kamu tüzel kişiliğinin kanunla veya CBK ile kurulacağı hükme bağlanmıştır. Anılan fıkra da yer alan "...kurulur." ibaresinin CBK ile kurulan bir kamu tüzel kişiliğinin CBK ile düzenlenmesini de içerdiği anlaşılmaktadır. Zira Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasındaki koşullara bağlı olmak kaydıyla kamu tüzel kişiliğinin görevleri, yetkileri ve yapısı gibi unsurların CBK'yla düzenlenemeyeceğinin kabulü, kamu tüzel kişiliğinin CBK'yla kurulmasını mümkün kılan anayasal hükmü işlevsiz, dolayısıyla anlamsız kılacaktır.

46. (4) numaralı CBK'nın dava konusu kuralın da yer aldığı 666. maddesinde görevleri düzenlenen TÜSEB, anılan CBK'nın 665. maddesiyle Bakanlığın ilgili kuruluşu olarak kurulmuş bir kamu tüzel kişiliğidir. Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca CBK ile kurulan bu Kurumun görev ve yetkileriyle ilgili düzenlemelerin de CBK ile yapılması mümkündür.

47. Anayasa'nın 161. maddesinin birinci fıkrasında kamu idarelerinin ve kamu iktisadi teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamalarının yıllık bütçelerle yapılacağı; ikinci fıkrasında ise merkezî yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü ile yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usullerin kanunla düzenleneceği kurala bağlanmıştır.

48. Merkezî yönetim bütçesi, 5018 sayılı Kanun'a ekli (I), (II) ve (III) sayılı Cetvellerde yer alan kamu idarelerinin bütçelerinden oluşmaktadır. Bakanlığın ilgili kuruluşu olup kamu tüzel kişiliğine, bilimsel ve idari özerkliğe sahip ve özel bütçeli olan TÜSEB'in anılan Kanun'un özel bütçeli idarelerin gösterildiği (II) sayılı Cetvel'inde yer aldığı, dolayısıyla merkezî yönetim bütçesine dâhil olduğu görülmektedir.

49. Yasama organının halk adına kamu gelirlerini toplama ve yine halk adına bu gelirleri harcama konusunda yürütme organına sınırlarını belirleyerek yetki vermesi ve sonuçlarını denetlemesine bütçe hakkı denilmektedir. Başka bir ifadeyle bütçe hakkı, vergi ve benzeri gelirlerle kamu harcamalarının çeşit ve miktarını belirleme, onaylama ve harcamaların sonuçlarını denetleme hakkıdır.

50. Bütçe genel olarak belirli bir döneme ilişkin gelir ve gider tahminlerini göstermekte ve uygulamaya ilişkin esasları düzenlemektedir. Devlet, bir yıl süresince bütçe kanununda belirtilmesi koşuluyla harcama yapabilmekte ve gelir toplayabilmektedir.

51. Anayasa'nın 161. maddesinde kanunla düzenlenmesi öngörülen konuların, yukarıda tanımına yer verilen bütçe hakkının kullanılmasına ilişkin konularla (merkezî yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü ile yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller) sınırlı olduğu, buna karşılık anılan maddenin, mahiyeti itibarıyla kamu harcaması yapılmasına yol açacak nitelikteki düzenlemelerin de münhasıran kanunla yapılması gerektiğine yönelik bir hüküm içermediği görülmektedir.

52. Bu bağlamda dava konusu kuralın nihayetinde kamu harcaması yapılmasına yol açacak nitelikte bir düzenleme içermesi sebebiyle bütçeyle ilişkili olduğu ancak bizzat yasama organının bütçe hakkına temas etmediği anlaşılmaktadır. Nitekim kuralın bütçeyle irtibatı sadece, yine yasama organı tarafından ve bütçe hakkı kapsamında yapılmasına onay verilecek ya da verilmeyecek olan bir kamu harcamasının yapılabilmesinin ilgili kamu idaresi tarafından hazırlanan bütçe tekliflerinde talep edilebilmesine imkân sağlamasından ibarettir. Buna karşılık kuralın yasama organının bütçe hazırlama, uygulama ve kontrolü konusundaki hak ve yetkilerine ilişkin herhangi bir unsur içermediği görüldüğünden münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen bir konuya ilişkin olmadığı sonucuna varılmıştır.

53. 5102 sayılı Kanun'un 2. maddesinin birinci fıkrasında Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumunun yurt içinde yüksek öğrenim gören ve bu Kanun'a göre çıkarılacak yönetmeliklerle belirtilen usul ve esaslar dahilinde yeterlikleri ve ihtiyaçları tespit edilen öğrencilere burs-kredi

verebileceği belirtilmiştir. Anılan maddenin ikinci fıkrasında ise genel bütçeli daireler, katma bütçeli idareler, kamu iktisadî teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları, bütçenin transfer tertibinden yardım alan kuruluşlar, il özel idareleri ve bunların kurdukları birlik, müessese ve işletmeler, özel bütçeli kuruluşlar, özelleştirme kapsam ve programına alınmış, hisselerinin yarısından fazlası kamuya ait olan özel hukuk hükümlerine tabi kuruluşlar, fonlar, döner sermayeler, kamu bankaları, kanunlarla veya CBK'larla kurulan kurumlar ile kurul/üst kurullar ve diğer tüm kamu kurum ve kuruluşlarının birinci fıkrada belirtilen yüksek öğrenim öğrencilerine burs, kredi ve nakdî yardım adı altında herhangi bir ödeme yapamayacakları; ilgili mevzuatları gereği burs, kredi verilmesini öngördükleri yüksek öğrenim öğrencilerini, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna bildirecekleri kurala bağlanmıştır.

54. 278 sayılı Kanun'un 2. maddesinde ise TÜBİTAK'ın, öğrenim ve öğrenim sonrasında üstün başarısıyla kendini gösteren gençleri izleyerek onların yetiştirme ve gelişmelerine yardım etmek amacıyla 5102 sayılı Kanun hükümlerine tabi olmaksızın burslar vereceği düzenlemesi yer almaktadır.

55. 5102 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde "Anayasamızın 42 nci maddesi; Devletin maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapacağını öngörmüştür./ Devlete ait çeşitli kuruluşlar tarafından da yüksek öğrenim öğrencilerine burs, kredi verilmekte veya muhtelif nakdî yardımlar yapılmaktadır. Ancak bu yardımlar bir çok kuruluş tarafından birbirlerinden habersiz şekilde yapılmakta ve zaman zaman aynı öğrenciye birden ziyade yardım yapıldığı görülmektedir. Bu durumda da yeteri kadar ihtiyaç sahibi öğrenciye yardım yapılamamaktadır. Oysaki tüm hizmetlerin bir merkezden yürütülmesi halinde hem mükerrerlik önlenecek hem de daha fazla sayıda öğrenciye daha fazla miktarda yardım yapılabilmesi söz konusu olacaktır./ Bu itibarla, Devletin çeşitli kuruluşları tarafından yüksek öğrenim öğrencilerine burs, kredi ve nakdî yardım adı altında yapılan yardımların, yüksek öğrenim öğrencilerine kredi vermekle görevlendirilmiş ve bu hizmette ihtisaslaşmış bir kuruluş olan Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu çatısı altında toplanması gerekmektedir. Böylelikle dağıtımın tek elden, daha fazla sayıda ihtiyaç sahibi öğrencilere yapılması da gerçekleşmiş olacaktır..." hususlarına yer verilmiştir.

56. Yukarıda yer verilen genel gerekçesiyle birlikte değerlendirildiğinde Kanun'un 2. maddesinin birinci fıkrası kapsamında Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumunca burs verilmesi öngörülen öğrencilerin *yurt içinde yüksek öğrenim gören* ve aynı zamanda *ihtiyaç sahibi* ve *başarılı* olan öğrenciler olduğu anlaşılmaktadır. Anılan maddenin ikinci fıkrasında ise diğer kamu kurum ve kuruluşlarının bu nitelikteki öğrencilere burs, kredi ve nakdî yardım adı altında herhangi bir ödeme yapması yasaklanmaktadır. Öngörülen bu yasaklayıcı hüküm ile engellenmek istenen husus, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu dışındaki diğer kamu kurum ve kuruluşları tarafından, belirtilen nitelikteki öğrencilere, ihtiyaç sahibi oldukları gerekçesiyle herhangi bir ödeme yapılmasıdır. Zira bu suretle ihtiyaç esasına dayanan bursun tek elden verilmesinin sağlanarak aynı saikle bir kişiye birden fazla ödeme yapılmasının önüne geçilmesinin ve bu sayede daha fazla sayıda ihtiyaç sahibi öğrenciye yardım yapılabilmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır.

57. Dava konusu kuralla verilmesi öngörülen burs kişinin 5102 sayılı Kanun'da öngörüldüğü üzere ihtiyaç sahibi olduğu ya da 278 sayılı Kanun'da öngörüldüğü üzere üstün başarılı olduğu gerekçesiyle değil TÜSEB'in görev alanı gereğince sağlık alanında bilim insanlarının ve araştırmacıların yetiştirilmeleri ve geliştirilmeleri amacıyla verilen bir bursur.

58. Öte yandan 5102 ve 278 sayılı Kanunlarla verilmesi öngörülen burslar, fiilî bir çalışma karşılığında ödenmediğinden bu niteliği itibarıyla karşılıksızdır. Ancak Cumhurbaşkanlığının dava konusu kuralla ilişkin 20/1/2020 tarihli görüş yazısında belirtildiği üzere TÜSEB tarafından verilmesi öngörülen bursun sadece TÜSEB tarafından desteklenmesi uygun görülen projelerde görev alarak fiilen çalışan lisans ve lisansüstü eğitim gören öğrenciler ile doktora sonrası kişilere verilen bir proje bursu olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre anılan burs 5102 sayılı Kanun kapsamındaki ihtiyaç-başarı esasına dayanan bursun ve 278 sayılı Kanun kapsamındaki üstün başarı esasına dayanan bursun aksine karşılıksız olarak verilmemektedir. Bu çerçevede dava konusu CBK kuralı olmasaydı, karşılaştırmaya esas alınan Kanun hükümlerinin CBK ile düzenleme yapılan konuya uygulanacağı söylenemez.

59. Bu itibarla gerek yukarıda anlam ve kapsamı açıklanan Kanun hükümlerinin gerekse dava dilekçesinde ileri sürülen diğer Kanun

hükümlerinin dava konusu kuralla aynı alanda hüküm ifade etmedikleri, başka bir deyişle açıkça aynı konuyu düzenlemedikleri görülmektedir.

60. Bu tespitler kapsamında kuralın kanunda açıkça düzenlenen bir konuya ilişkin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

61. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasına aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

M. Emin KUZ bu görüşe katılmamıştır.

b. Kuralın İçerik Yönünden İncelenmesi

62. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve kanunlarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

63. Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen hukuk devletinde kanunların ve CBK'ların kamu yararı gözetilerek çıkarılması zorunludur. Kanunların ve CBK'ların kamu yararının sağlanması amacına yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle kanun koyucunun ve yürütme organının hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini gözönünde tutarak kullanması gerekir.

64. Kural bilim insanlarının ve araştırmacıların yetiştirilmeleri ve geliştirilmeleri amacıyla TÜSEB tarafından burslar verilmesini hükme bağlamaktadır. Sağlık alanında bilim insanlarının ve araştırmacıların yetiştirilmesinin bu alanda bilimsel ilerlemeye ve gelişmeye katkı sağlamak suretiyle toplum sağlığı üzerinde olumlu etkiler yaratabileceği hususu yadsınamaz. Bu itibarla dava konusu kuralın kamu yararının sağlanması amacına yönelik olduğu, adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaşmayan bir yönünün de bulunmadığı anlaşılmaktadır.

65. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 6., 7., 8. ve 11. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

66. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralların uygulanmaları hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

12/9/2019 tarihli ve (46) numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin;

A. 1. maddesiyle 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin değiştirilen 353. maddesinde yer alan "...ve yurtdışı..." ibaresine,

B. 2. maddesiyle (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne eklenen 371/A maddesine,

C. 5. maddesiyle 15/7/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (4) numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 666. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendine eklenen "...ve burslar..." ibaresine,

yönelik iptal talepleri 12/6/2020 tarihli ve E.2019/105, K.2020/30 sayılı kararla reddedildiğinden bu maddeye ve ibarelere ilişkin yürürlüğün durdurulması talebinin REDDİNE 12/6/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. HÜKÜM

12/9/2019 tarihli ve (46) numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin;

A. 1. maddesiyle 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin değiştirilen 353. maddesinde yer alan "...ve yurtdışı..." ibaresinin konu bakımından yetki ve içeriği itibarıyla Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

B. 2. maddesiyle (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne eklenen 371/A maddesinin;

1. Konu bakımından yetki yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE, M. Emin KUZ'un karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. İçeriği itibarıyla Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. 5. maddesiyle 15/7/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (4) numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 666. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendine eklenen "...ve burslar..." ibaresinin;

1. Konu bakımından yetki yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE, M. Emin KUZ'un karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. İçeriği itibarıyla Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

12/6/2020 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

KARŞIOY GEREKÇESİ

(1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin (CBK) 353. maddesindeki "...ve yurtdışı..." ibaresi ile bu CBK'ya eklenen 371/A maddesinin; (4) numaralı CBK'nın ise 666. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendine eklenen "...ve burslar..." ibaresinin Anayasaya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine karar verilmiştir.

Red kararının gerekçesinde; anılan kurallarda öngörülen hususların yürütme yetkisine ilişkin konulardan olduğu, kuralların Anayasanın İkinci Kısımının Birinci ve İkinci Bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle Dördüncü Bölümünde yer alan siyasî haklara ve ödevlere ilişkin düzenleme içermediği, Anayasada kanunla düzenlenmesi öngörülen konulara ilişkin bir düzenleme yapmadığı ve bu konuların daha önce

kanunlarda açıkça düzenlenmediği belirtilerek, kuralların konu yönünden Anayasanın 104. maddesine aykırı olmadığı ve içerik yönünden de Anayasaya aykırı bir yönünün bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

(1) numaralı CBK'nın 353. maddesinde Sağlık Bakanlığının merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatından oluşacağı ve 371/A maddesinde Bakanlığın yurtdışı teşkilatı kurmaya yetkili olduğu; (4) numaralı CBK'nın 666. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendinde de TÜSEB'in bentte belirtilen amaçlarla burslar vereceği hükmüne bağlanmıştır. (1) numaralı CBK'ya eklenen 371/A maddesi ile (4) numaralı CBK'nın 666. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendine eklenen ibarenin aşağıdaki sebeplerle Anayasada kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda düzenlemeler getirdiğini ve Anayasanın 104. maddesinin onyedinci fıkrasının üçüncü cümlesine aykırı olduğunu düşündüğümden çoğunluğun bu kurallara ilişkin red görüşlerine katılmıyorum.

1. Çoğunluğun red gerekçesinde; (1) numaralı CBK'nın 353. maddesinde yer alan "...ve yurtdışı..." ibaresi ile 371/A maddesinin konu bakımından Anayasaya uygunluğu incelenirken, Anayasanın 123. maddesinin birinci fıkrasında idarenin kuruluş ve görevlerinin kanunla düzenleneceği belirtilse de 106. maddenin son fıkrasında "bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulmasının" CBK ile düzenlenmesinin öngörüldüğü, bu fıkradaki "teşkilat yapısı" kavramının merkez ve taşra teşkilatının yanında yurtdışı teşkilatını da kapsadığı, bu itibarla anılan konuların CBK ile düzenlenmesinin Anayasanın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının -diğer cümlelerine aykırı olmadığı gibi- üçüncü cümlesine de aykırı bulunmadığı ifade edilmiştir.

Kararda da vurgulandığı üzere, Anayasanın 123. maddesinin birinci fıkrasında, idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu ve kanunla düzenleneceği; 104. maddesinin onyedinci fıkrasının üçüncü cümlesinde de, Anayasada kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda CBK çıkarılamayacağı hükmüne bağlanmıştır.

Bilindiği gibi, Anayasanın 113. maddesinde "Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri, yetkileri ve teşkilatı kanunla düzenlenir" hükmü

yer almakta iken, Anayasa değişikliği ile bu madde yürürlükten kaldırılmış ve 106. maddenin son fıkrasındaki “Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir” hükmü getirilmiştir.

Başka bir anlatımla, Anayasanın değiştirilmesinden önce 113. maddede kullanılan “Bakanlıkların teşkilatı” kavramının, bunların oluşumunu, kurulmasını ve teşkilatla ilgili her unsuru kapsayacak genişlikte genel bir kavram olarak öngörülüp bütün bu hususların kanunla düzenleneceğinin hükme bağlanmasına karşılık, Anayasa değişikliği ile “teşkilat” kavramının içinde yer alan “teşkilat yapısı” ve “merkez ve taşra teşkilatının kurulması” ayrıca ve özel olarak belirtilerek, bu hususlar CBK ile düzenlenecek konular olarak belirlenmiştir.

Anayasanın 106. maddesinin son fıkrasındaki “teşkilatlarının” kelimesinden sonra gelen “kurulması” kavramının “merkez ve taşra teşkilatlarının” ibaresinden önce gelen “teşkilat yapısı” ibaresini de kapsadığı, dolayısıyla fıkra da öngörülen yetkinin “yurtdışı” teşkilatı kurulmasını da kapsayacak genişlikte olduğu yönünde bir yorum yapmak isabetli değildir. Anayasa koyucunun abesle iştigal etmeyeceği tartışmasız olduğuna göre, “merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatını” da kapsayacak genişlikteki “teşkilat yapısı” ibaresinden sonra bu yapının içinde bulunduğu açık olan “merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması” şeklinde bir hüküm getirilmesi, üstelik Anayasa Komisyonu Raporuna göre bu hükmün, ilgili kanun teklifinde “Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri ile teşkilat yapısı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenir” şeklinde olan son fıkraya Anayasa Komisyonunda eklenerek fıkranın bu hâliyle kabul edilmesi, Anayasa koyucunun iradesinin “teşkilat yapısı”nın kurulmasının değil, sadece bu yapının kapsamında bulunan “merkez ve taşra teşkilatının kurulması”nın CBK ile düzenlenmesi yönünde olduğunu ortaya koymaktadır.

Anayasanın 7. maddesine göre yasama yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olup yasama yetkisinin genelliği ilkesi Anayasa değişikliğinden sonra da geçerliliğini sürdürmektedir. Anayasanın 106. maddesinin son fıkrası da dahil olmak üzere Anayasanın bazı hükümlerinde öngörülen CBK

çıkarma yetkisi ise bu ilkeye getirilmiş bir istisna olduğundan, istisnaların dar yorumlanması gerektiği yönündeki ilke uyarınca 106. maddenin son fıkrasında CBK ile düzenlenmesi öngörülen hususların da dar yorumlanması gerekir.

Anayasa koyucu, mezkûr değişiklikle, bakanlıkların (yurtdışı teşkilatını da kapsayacak genişlikte genel olarak) “teşkilat yapısı”nın CBK ile düzenlenebilmesini öngörürken, sadece “merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması”nın CBK ile düzenlenmesine imkân tanımıştır. Anayasa koyucunun, 113. maddede yer alan ve bakanlık teşkilatının hangi unsurlardan oluşacağı ve nasıl kurulacağı gibi bütün hususları da kapsayacak genişlikteki “teşkilat”ın kanunla düzenlenmesini öngören hükmü değiştirirken bu kavramın bazı unsurlarını zikrederek, sadece bunları CBK ile düzenlenecek konular arasında belirtmesinin ve Anayasa Komisyonunun yukarıda belirtilen değişikliğinin gerekçeleri yasama sürecine ilişkin belgelerden anlaşılmamakla birlikte, Anayasa koyucunun çok açık bir şekilde ortaya koyduğu bu tercihi ve mezkûr kavramları anlamsız kılacak ve yasama yetkisinin genelliği ilkesine aykırılık oluşturacak “genişletici yorumlardan” kaçınılması gerekir.

Bu itibarla, (1) numaralı CBK’nın (46) numaralı CBK ile değişik 353. maddesindeki “Sağlık Bakanlığı; merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatından oluşur” hükmünde geçen ve iptali talep edilen “ve yurtdışı” ibaresinin, Anayasanın 106. maddesinin son fıkrası uyarınca CBK ile düzenlenebilecek “teşkilat yapısı” kapsamında bulunduğu açık olmakla birlikte, aynı tesbitin CBK’nın 371/A maddesindeki “Bakanlık yurtdışı teşkilatı kurmaya yetkilidir” hükmü için de geçerli olduğu yönündeki çoğunluk görüşüne katılmak mümkün değildir.

Başka bir ifadeyle, Sağlık Bakanlığının merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatından oluştuğunu hükme bağlayan 353. madde, Anayasanın 106. maddesinin son fıkrası kapsamında CBK ile düzenlenebilecek bir konuyu içermekte; buna karşılık Bakanlığın yurtdışı teşkilatı kurmaya yetkili olduğunu belirten 371/A maddesi -Anayasanın 106. maddesinin son fıkrasındaki “merkez ve taşra teşkilatının kurulması” kapsamında yer almadığından ve 123. maddesi gereğince kanunla düzenlenmesi gereken

bir konuya ilişkin olduğundan- Anayasanın 104. maddesinin onyedinci fıkrasının üçüncü cümlesine aykırılık oluşturmaktadır.

Bu sebeplerle, incelenen kurallardan 353. madde ile ilgili red kararına katılmakla birlikte 371/A maddesinin konu bakımından yetki yönünden Anayasanın 104. maddesinin onyedinci fıkrasının üçüncü cümlesine aykırı olduğu ve iptal edilmesi gerektiği düşüncesiyle çoğunluğun bu maddeye ilişkin red kararına katılmıyorum.

2. (4) numaralı CBK'nın 666. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendine eklenen "...ve burslar..." ibaresinin de konu yönünden Anayasaya aykırı olmadığına karar verilmiştir.

Anayasanın 123. maddesinin son fıkrasındaki "ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak" ibaresi Anayasa değişikliği ile "kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle" şeklinde değiştirilmiş; değişikliğe ilişkin madde gerekçesinde de, değişiklikle kamu tüzelkişiliğinin Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle de "kurulabilmesine" imkân tanındığı belirtilmiştir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, Anayasanın 123. maddesinin birinci fıkrasında idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu ve kanunla düzenleneceği hükme bağlanarak genel ilke belirlenmiştir. Maddenin üçüncü fıkrasında ise kamu tüzelkişiliğinin kanun yanında CBK ile de kurulmasına imkân sağlanmıştır. Anayasa koyucu; gerek 123. maddede, gerekse -yukarıda (1) numaralı kısımda da açıklandığı gibi- 106. maddenin son fıkrasında, "kamu tüzelkişiliğinin kurulması" ve "bakanlıkların kurulması" kavramları ile "düzenlenmesi" kavramını ayrı ayrı kullanmıştır.

Anayasanın 123. maddesinin son fıkrasında, kamu tüzelkişilikleri bakımından CBK'lar için birinci fıkradaki genel ilkeye getirilen istisna sadece bunların kurulmasına ilişkin olup -Anayasanın 106. maddesinin son fıkrasında bakanlıkların kurulması yanında görevleri ve yetkileri ile teşkilat yapısının düzenlenmesi yönünden öngörüldüğü şekilde- düzenleme konusunda bir istisna getirilmemiştir. Başka bir anlatımla, Anayasa koyucu 106. maddenin son fıkrasında bakanlıkların CBK ile kurulmasına imkân tanırken bunların görev ve yetkilerinin, teşkilat yapısının, merkez ve taşra

teşkilatının kurulmasının da CBK ile düzenlenebileceğini hükme bağlamış; buna karşılık 123. maddenin son fıkrasında, birinci fıkradaki ilkeye sadece kamu tüzelkişiliğinin “kurulması” bakımından bir istisna getirmiştir.

Nitekim Anayasanın 123. maddesinin son fıkrasının değiştirilmesinden önce de kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanarak kamu tüzelkişilikleri kurulduğunda -“kurma” ve “düzenleme” kavramları arasındaki bu fark dikkate alınarak- sadece kamu tüzelkişiliğinin kurulmasıyla yetinilmiş; tüzelkişiliğin kurulmasına ilişkin kararname ile, tüzelkişiliği haiz bu yeni idarenin teşkilat yapısı, görev ve yetkileri düzenlenmemiş ve bu idareler, yürütmenin düzenleyici işlemleriyle kurulmalarına yetki veren ve aynı tür idarelerin tâbi olduğu kanun veya KHK’ya tâbi olarak yapılanıp görev ve yetkilerini yerine getirmişlerdir.

Örneğin 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 2. maddesinde, kamu tüzelkişiliğini haiz vakıf meslek yüksekokullarının Bakanlar Kurulu kararı ile kurulmasına imkân tanınmış, ancak bunların kuruluşuna ilişkin kararnamelerde teşkilat, görev ve yetkilerle ilgili bir düzenlemeye yer verilmeden anılan yüksekokulların bu konularda 2547 sayılı Kanundaki düzenlemelere tâbi olması sağlanmıştır. 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanunun (mülga) 3. maddesinde kamu tüzelkişiliğini haiz kalkınma ajanslarının da aynı maddeye göre Bakanlar Kurulu kararı ile kurulması, ancak bunların kuruluş kararnamelerinde teşkilat, görev ve yetkilerine ilişkin bir düzenleme yapılmadan bu konularda 5449 sayılı Kanuna tâbi olmaları öngörülmüştür. Aynı şekilde 6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanununun (mülga) 4. maddesinde; 1. maddeye göre kamu tüzelkişiliğine sahip olan ve organları ile görev ve yetkileri bu Kanunda düzenlenen sulama birliklerinin, ana statülerinin Bakanlıkça onaylanmasıyla tüzelkişilik kazanması (kurulması) öngörülmüş, ancak bu hüküm de anılan birliklerin teşkilat, görev ve yetkilerinin kanunla düzenlenmesi zorunluluğunu değiştirecek genişlikte yorumlanmamıştır.

Anayasanın 123. maddesinin son fıkrasının değiştirilmesine ilişkin madde gerekçesinde de, fıkrada sadece ibare değişikliği yapıldığının vurgulandığı dikkate alındığında, Anayasa değişikliği ile Cumhurbaşkanına bir kanuna dayanmadan kamu tüzelkişiliği kurma yetkisi tanındığını, yani CBK’larla kamu tüzelkişiliğinin sadece kurulabilmesinin benimsendiğini

kabul etmek, buna karşılık bunların görev ve yetkilerinin kanunla düzenlenmesi gerektiği yönündeki yerleşik anayasal yorumdan ayrılmamak gerekir. Esasen -yukarıda belirtildiği üzere- yasama yetkisinin genelliği ve CBK çıkarma yetkisinin dar yorumlanması gerektiği yönündeki ilkeler de bunu zorunlu kılmaktadır.

Bu itibarla, CBK ile kurulan bir kamu tüzelkişisi olan TÜSEB'in görev ve yetkilerinin Anayasanın 123. maddesine göre kanunla düzenlenmesi gerektiğinden, 666. maddenin (1) numaralı fıkrasının (j) bendinde verilen görev kapsamındaki dava konusu ibare de Anayasada kanunla düzenlenmesi öngörülen bir konuya ilişkindir.

Bu sebeplerle, incelenen son kuralın da konu bakımından yetki yönünden Anayasanın 104. maddesinin onyedinci fıkrasının üçüncü cümlesine aykırı olduğu ve iptali gerektiği düşüncesiyle çoğunluğun red kararına katılmıyorum.

Üye
M. Emin KUZ

Esas Sayısı : 2019/115
Karar Sayısı : 2020/31
Karar Tarihi : 12/6/2020

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Danıştay Onüçüncü Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle değiştirilen 50. maddesinin (4) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Temyiz incelemesi sonucunda verilen bozma kararına idare mahkemesince uyularak dava konusu işlemin iptali yolunda verilen kararın yeniden temyiz edilmesi üzerine, bozma kararının hatalı bir değerlendirmeye dayandığının anlaşılması nedeniyle itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. İptali İstenen Kanun Hükmü

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 50. maddesi şöyledir:

“Temyizen verilen karar üzerine yapılacak işlem

Madde 50- (Değişik: 18/6/2014-6545/23 md.)

1. Temyiz incelemesi sonucunda verilen karar, dosyayla birlikte kararı veren mercie gönderilir. (Ek cümle: 20/7/2017-7035/7 md.) Ancak Danıştay ilgili dairesinin onamaya ilişkin kararları, dosyayla birlikte kararı veren ilk derece mahkemesine, kararın bir örneği de bölge idare mahkemesine gönderilir.

Bu kararlar, dosyanın geldiği tarihten itibaren yedi gün içinde taraflara tebliğe çıkarılır.

2. Temyiz incelemesi sonucunda verilen bozma kararı üzerine ilgili merci, dosyayı öncelikle inceler ve varsa gerekli tahkik işlemlerini tamamlayarak yeniden karar verir.

3. Bölge idare mahkemesi, Danıştayca verilen bozma kararına uyabileceği gibi kararında ısrar da edebilir.

4. Danıştayın bozma kararına uyulduğu takdirde, bu kararın temyiz incelemesi, bozma kararına uygunlukla sınırlı olarak yapılır.

5. Bölge idare mahkemesi, bozmaya uymayarak kararında ısrar ederse, ısrar kararının temyizi hâlinde, talep, konusuna göre Danıştay İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurulunca incelenir ve karara bağlanır. Danıştay İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurulları kararlarına uyulması zorunludur.”

B. İlgili Görülen Kanun Hükümleri

Kanun'un;

1. 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“İstinaf:

Madde 45- (Değişik: 18/6/2014-6545/19 md.)

1. İdare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı, başka kanunlarda farklı bir kanun yolu öngörülmüş olsa dahi, mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine, kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde istinaf yoluna başvurulabilir. Ancak, konusu beş bin Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesin olup, bunlara karşı istinaf yoluna başvurulamaz.”

2. Geçici 8. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“Geçici Madde 8- (Ek: 18/6/2014-6545/27 md.)

1. İvedi yargılama usulü hariç olmak üzere bu Kanunla idari yargıda kanun yollarına ilişkin getirilen hükümler, 2576 sayılı Kanunun, bu Kanunla değişik 3 üncü maddesine göre kurulan bölge idare mahkemelerinin tüm yurтта göreve başlayacakları tarihten sonra verilen kararlar hakkında uygulanır. Bu tarihten önce verilmiş kararlar hakkında, kararın verildiği tarihte yürürlükte bulunan kanun yollarına ilişkin hükümler uygulanır.

2. Bölge idare mahkemelerinin faaliyete geçme tarihine kadar idare ve vergi mahkemeleri tarafından verilen kararlara yapılan itirazlarda bu Kanunla düzenlenen istinaf kanun yolu için öngörülen harçlar alınır.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Recep KÖMÜRCÜ, Serdar ÖZGÜLDÜR, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ'in katılımlarıyla 22/1/2020 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Gülbin AYNUR tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu ve ilgili görülen kanun hükümleri, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

3. Usul hukukumuzda ilk olarak Yargıtay içtihatlarıyla giren usuli kazanılmış hak ilkesi, idari yargılama usul hukukunda da Danıştay içtihatlarıyla kabul görmüş ve böylece yasal bir dayanağı bulunmadığı dönemde dahi uygulama alanı bulmuştur.

4. Yargısal görev ve yetkileri ile inceleme yöntemlerinin niteliğinin farklılığına bağlı olarak anılan ilkenin uygulanma biçimi de ilk derece

mahkemeleri ile temyiz mercileri yönünden değişiklik göstermektedir. Bu bağlamda “usuli kazanılmış hak ilkesi”, ilk derece mahkemeleri bakımından mahkemenin, bozma kararına uyması hâlinde artık bozma kararı doğrultusunda inceleme yapmak ve/veya hüküm vermek zorunda olmasını, ayrıca bozma kararı dışında kalan kısım hakkında yeniden inceleme yaparak karar verememesini; temyiz mercii yönünden ise bozma kararında belirtilen bozma gerekçeleriyle kendisinin de bağlı olmasını ve bozma kararı dışında kalan kısım hakkında tekrar inceleme yapamamasını ifade etmektedir.

5. Bununla birlikte Yargıtay içtihatlarında usuli kazanılmış hak ilkesinin salt kavramsal tanımıyla bağlı kalınmak suretiyle anılan ilkenin uygulanmasında kategorik ve şekilci bir yaklaşımın sergilenmesinden kaçınıldığı, uyuşmazlığın özel koşullarının gözetilerek söz konusu ilkeye bazı istisnaların getirildiği görülmektedir. Bu bağlamda Yargıtay; kamu düzenini ilgilendiren bir usul kuralının dikkate alınmadan karar verilmiş olması, bozma kararının hukuki değerlendirme dışında tamamen maddi olgulara yönelik, ilk bakışta anlaşılabilir kadar açık ve belirgin, yargılamanın sonucunu büyük ölçüde etkileyecek ve çoğu kez tersine çevirecek, düzeltilmemesi kamu düzenini ve vicdanını zedeleyecek nitelikte bir maddi hataya dayanması, mahkemece bozma kararına uyulmasından sonra uyuşmazlığa uygulanma imkânı bulunan geçmişe etkili yeni bir kanunun yürürlüğe girmesi, aksi yönde bir içtihadı birleştirme kararının alınması, uygulanması gereken kanun hükmünün Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi, tarafların feragat ya da kabul yönündeki irade bildirimlerinin dava dosyasına girmesi gibi durumlarda usuli kazanılmış hak ilkesini uygulamama yönünde bir içtihat geliştirmiştir (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E.2006/4-519, K.2006/527, 12/7/2006; E.1998/4-508, K.1998/553, 1/7/1998; 21. Hukuk Dairesi E.2007/15786, K.2007/16333, 2/10/2007; 14. Hukuk Dairesi E.1975/4974, K.1976/101, 14/1/1976). Bu kapsamda Danıştayın da ilgili Yargıtay kararlarına atıfta bulunarak usuli kazanılmış hak ilkesini yukarıda yer verilen istisnalarla ve idari yargılama usulünün özelliklerine uygun olmak kaydıyla uyguladığı anlaşılmaktadır (Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu E.2007/2694, K.2010/1359, 7/10/2010; E.2006/149, K.2009/3386, 24/12/2009; Yedinci Daire E.2008/688, K.2009/2287, 30/4/2009; Dokuzuncu Daire E.2005/4442, K.2006/372, 16/2/2006).

6. İtihat hukukuyla gelişen ve idari yargıda yukarıda açıklanan şekilde bir uygulama zemini bulan usuli kazanılmış hak ilkesi 2014 yılında 2577 sayılı Kanun'a eklenen itiraz konusu kuralla yasal dayanağa kavuşmuştur.

B. Anlam ve Kapsam

7. Kanun'un 50. maddesinin itiraz konusu (4) numaralı fıkrasında Danıştayın bozma kararına uyulduğu takdirde bu kararın temyiz incelemesinin bozma kararına uygunlukla sınırlı olarak yapılacağı hükme bağlanmıştır. Buna göre kural, daha önce içtihat yoluyla benimsenen usuli kazanılmış hak ilkesinin temyiz incelemesi boyutuna ilişkin bir düzenleme getirmekte, bu itibarla temyiz merciini anılan ilkeyi uygulamakla yükümlü kılmaktadır.

8. Kuralın uygulanmasının ön koşulu, Danıştay tarafından verilmiş bir bozma kararının bulunması ve mahkemece bu bozma kararına uyulmuş olmasıdır. Bozma kararlarının kural olarak iki kategoriye ayrılması mümkündür. Bunlardan ilkini, temyiz incelemesine konu kararın eksik inceleme ve araştırmaya dayalı olarak verilmiş olması nedeniyle söz konusu noksanlığın tamamlanarak yeniden karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle verilen bozma kararları; ikincisini ise temyize konu kararla ulaşılan sonucun hukuka uygun olmaması nedeniyle verilen bozma kararları oluşturmaktadır. Eksik inceleme nedeniyle verilen bozma kararına uyularak söz konusu noksanlığın tamamlanmasından sonra davanın reddi ya da kabulü yolunda verilen kararın temyizen incelenmesinde, karar sonucu yönünden usuli kazanılmış hakkın oluştuğundan söz edilemeyeceği açıktır. Zira bu tür bozma kararları, Danıştayca nihai kararın hukuka uygunluğu hakkında henüz kesin bir değerlendirmenin yapılmadığı kararlardır. Buna karşılık Danıştayın nihai kararın hukuka uygunluğu hakkında kesin bir yargıda bulunduğu ve uygulamada kesin bozma olarak ifade edilen kararlar, sonucu itibarıyla usuli kazanılmış hak oluşturmaktadır.

9. Öte yandan kural, mahkemelerce bozmaya uyularak verilen kararlara karşı yapılan temyiz başvurularının Danıştayca incelenme yöntemine ilişkin genel bir usul hükmü öngörmektedir. Başka bir ifadeyle kuralın kapsamına sadece aynı maddenin (3) numaralı fıkrasında belirtilen bozmaya uyma üzerine verilen bölge idare mahkemesi kararları değil Kanun'un geçici 8. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince temyizen incelenmesi gereken

bozmaya uyma üzerine verilen idare ve vergi mahkemesi kararları da dâhildir. Zira geçici 8. madde ile esasen, istinaf mercii olan bölge idare mahkemelerinin tüm yurttan göreve başlayacakları tarihten önce verilen kararlara karşı başvurulacak kanun yolu bakımından bir geçiş hükmü getirilmesinin ve böylelikle söz konusu dava dosyalarının sürüncemede kalmadan kanun yollarından geçerek kesinleşmesine imkân sağlanmasının amaçlandığı, başka bir deyişle idare ve vergi mahkemesi kararlarına karşı istinaf yoluna başvurulmasını öngören Kanun hükümlerinin yürürlüğe girdiği tarih ile istinaf mercilerinin göreve başlayacakları tarihin farklı olmasından doğabilecek sakıncaların giderilmeye çalışıldığı görülmektedir. Buna karşılık belirtilen geçici madde ile söz konusu kararların geçiş süreci gereğince tabi oldukları kanun yolunda hâlihazırda uygulanan tüm usul kurallarından hariç tutulması öngörülmemektedir. Nitekim itiraz konusu kuralın niteliği ve amacı dikkate alındığında aynı mercide aynı kanun yolu incelemesine konu olan kararlar arasında inceleme yöntemi bakımından bu şekilde bir ayırım yapılmasını hukuken gerekli ve haklı kılabilen bir gerekçenin de bulunmadığı anlaşılmaktadır.

10. Kuralın anlam ve kapsamıyla ilgili sağlıklı bir sonuca ulaşılabilmesi için onun yorumunda lafzıyla birlikte amacının da gözetilmesi gerekmektedir. Amaçsal yorum yöntemi ise kurala bir anlam yüklenirken o kuralda öngörülen düzenlemenin getirilme sebebinin ve koşullarının da gözönünde bulundurulmasını gerekli kılar. Bu bağlamda Danıştayın geçmişteki uygulamalarına bakıldığında yargılama sürecinde maddi ve hukuki koşullarda herhangi bir değişiklik olmamasına rağmen heyet oluşumunun değişmesi, heyetin görüş değiştirmesi ya da aynı mevzuat hükmünü farklı şekilde yorumlaması gibi nedenlerle bozma kararının aksi yönünde kararlar verilebildiği görülmektedir. Bu uygulamaların ise zaman zaman davaların makul kabul edilemeyecek kadar uzadığı ve dahası kişilerin yargı kararlarına olan güveninin zedelendiği hukuki bir belirsizlik ortamının oluşmasına sebebiyet verdiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kuralın getirilmesinde bu tür olumsuz durumların ortadan kaldırılması yönündeki ihtiyacın önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Bununla birlikte kuralın söz konusu ihtiyacın giderilmesine hizmet ederken hukukun üstünlüğü ilkesini dışladığından, başka bir deyişle usuli kazanılmış hak ilkesinin gerektiğinde hukukun üstünlüğü ilkesi feda edilerek her durum ve koşulda, istisnasız

bir şekilde uygulanma kabiliyetine sahip olmasını öngördüğünden veya bu sonucu amaçladığından söz edilemez. Bu itibarla kurala içtihat yoluyla birtakım istisnalar getirilebilmesinin mümkün olduğu, ancak her hukuki sebebin de bu kuralın istisnası olarak kabul edilemeyeceği açıktır.

11. Kuralın uygulamalarına bakıldığında Danıştayın idare ve vergi mahkemeleri ile bölge idare mahkemelerince bozmaya uyulması üzerine yeniden verilen kararlara karşı yapılan temyiz başvurularını, kurala atıfta bulunarak sadece bozma kararındaki esaslara uyulup uyulmadığı yönünden incelemek suretiyle gerçekleştirdiği (Sekizinci Daire E.2017/7664, K.2019/7741, 24/9/2019; Dokuzuncu Daire E.2016/9129, K.2019/3501, 11/9/2019; Yedinci Daire E.2019/4456, K.2019/5840, 6/11/2019; E.2017/973, K.2019/5926, 11/11/2019; Onuncu Daire E.2017/2756, K.2019/3895, 14/5/2019; E.2019/8145, K.2019/9024, 2/12/2019); bununla birlikte tıpkı içtihadı dayalı uygulama döneminde olduğu gibi anılan ilkeyi mutlak olarak yorumlamadığı ve yine idari yargının niteliğini, amacını, ilkelerini dikkate alarak birtakım istisnalarının olabileceğini kabul ettiği, bu bağlamda, kanunda geçmişe etkili bir değişiklik yapılması, o konuda sonradan bir içtihadı birleştirme kararının alınması, Anayasa Mahkemesince kanun hükmünün iptal edilmesi, kamu düzenini ilgilendiren bir usul kuralı dikkate alınmadan karar verilmiş olması, Anayasa Mahkemesince bireysel başvuruda aynı konuda hak ihlaline karar verilmesi gibi durumlarda bozma kararına uyularak verilen mahkeme kararları hakkında yeniden bozma kararları verdiği görülmektedir (Vergi Dava Daireleri Kurulu E.2018/23, K.2019/616, 18/9/2019; E.2019/796, K.2019/956, 13/11/2019; Yedinci Daire E.2014/5251, K.2016/1701, 12/2/2016; E.2014/2743, K.2016/3296, 24/3/2016).

12. Bu itibarla kural, mahkemece bozma kararına uyulmasıyla birlikte taraflardan biri lehine ortaya çıkan hukuki sonucun -söz konusu tarafın bu sonucun devam etmesi yönündeki beklentisinin korunmamasını haklı ve zorunlu kılacak bir sebep bulunmadığı sürece- temyiz merciince değiştirilememesini ifade etmektedir. Dolayısıyla kural, yargılama sürecinde maddi ve hukuki koşullarda herhangi bir değişiklik olmamasına rağmen heyet oluşumunun değişmesi, heyetin görüş değiştirmesi ya da aynı mevzuat hükmünü farklı şekilde yorumlaması gibi nedenlerle bozma kararının aksi yönünde kararlar verilmesine engel teşkil etmektedir.

C. İtirazın Gerekçesi

13. Başvuru kararında özetle; usuli kazanılmış hak ilkesine ilişkin hiçbir istisna öngörmeyen düzenlemenin idarenin işlem ve eylemlerinin hukuka uygunluk denetimini gerçekleştirmekle görevli idari yargı merciini, resen araştırmak ve ortaya çıkarmakla yükümlü olduğu maddi gerçeği görmezden gelmek durumunda bırakacağı, bu durumun idari yargının işleviyle bağdaşmadığı, hukuk devletinin özüne aykırı uygulamalara yol açacağı ve adil yargılanma hakkının gerçekleşmesini engelleyeceği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

14. İtiraz konusu kuralda Danıştayın bozma kararına uyulduğu takdirde bu kararın temyiz incelemesinin bozma kararına uygunlukla sınırlı olarak yapılacağı belirtilmiştir.

15. Anayasa'nın hak arama hürriyetini düzenleyen 36. maddesinde *"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir./ Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz."* denilmiştir.

16. Adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri de hakkaniyete uygun yargılanma hakkı olup temel anlamda bir yargılamanın hakkaniyete uygun olduğundan söz edilebilmesi o yargılamanın gerek süreci gerekse sonucu itibarıyla bir bütün olarak kişilerin hakkaniyet ve adalet duygularını zedeleyici bir olgu içermemesi gerekir. Hakkaniyete uygun yargılamanın esaslı unsurlarından birini silahların eşitliği ilkesi teşkil etmektedir. Bu ilke, davanın taraflarının yargılama sırasında usul hükümleri yönünden eşit konumda bulunmasını ve taraflardan birine dezavantaj, diğerine avantaj sağlayacak kurallara yer verilmemesini, taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme ve bunların mahkemece değerlendirilmesini/hükme esas alınmasını isteme fırsatına sahip olmasını, diğer bir deyişle davanın tarafları arasında hakkaniyete uygun bir dengenin varlığını gerekli kılmaktadır. Bu itibarla yukarıda belirtilen bağlamda

tarafından birinin diğerine göre zayıf duruma düşmesine yol açabilecek nitelikte yargılama usulüne ilişkin düzenlemelerin öngörülmesi kişilerin adil yargılanma hakkına getirilmiş bir sınırlama niteliğindedir.

17. Bu çerçevede, Danıştayın bozma kararına uyulduğu takdirde bu kararın temyiz incelemesinin bozma kararına uygunlukla sınırlı olarak yapılmasını öngören kuralın taraflardan birinin ileri sürdüğü ya da resen tespit edilen delillerin, hukuk kurallarının ya da iddia ve savunmaların temyiz mercii tarafından değerlendirilmesine ve hükme esas alınmasına engel teşkil edebilecek ve dolayısıyla bir aşamadan sonra yargılamanın taraflarından birinin diğerine göre zayıf duruma düşmesine yol açabilecek nitelikte olması sebebiyle adil yargılanma hakkına sınırlama getirdiği anlaşılmaktadır.

18. Anayasa'nın 13. maddesinde *"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."* denilmektedir. Buna göre Anayasa'nın anılan maddesi uyarınca adil yargılanma hakkına getirilen sınırlamaların Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

19. Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama hürriyeti için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu düşünülemez. Öte yandan Anayasa'nın tüm maddeleri aynı etki ve değerde olup aralarında bir üstünlük sıralaması bulunmadığından uygulamada bunlardan birine öncelik tanımak mümkün değildir. Bu nedenle kimi zaman zorunlu olarak birlikte uygulanan iki Anayasa kuralından biri, diğerinin sınırını oluşturabilmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi kararlarında, Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmektedir (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014; AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015).

20. Bu itibarla kuralın Anayasa'nın 13. maddesine uygunluğu denetlenirken ilk olarak sınırlamayı haklı kılan sebebin bulunup

bulunmadığının yukarıda açıklanan çerçevede ortaya konulması gerekmektedir.

21. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devletinin ön koşullarından biri olan ve kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, devletin de hem yasal düzenlemelerde hem de eylem ve işlemlerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar.

22. Anayasa'nın 141. maddesinin dördüncü fıkrasında *“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir”* denilmek suretiyle davaların makul süre içinde bitirilmesi gerekliliği ifade edilmiştir. Bu ilke gereğince devlet, yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin önlemler almak zorundadır.

23. Anayasa'nın 142. maddesinde *“Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir”* hükmüne yer verilmiştir. Buna göre kanun koyucu Anayasa'ya ve hukukun genel ilkelerine aykırı olmamak kaydıyla yargılama usulüne ilişkin kuralları belirleme ve bu konuda ihtiyaç duyduğu düzenlemeleri yapma konusunda takdir yetkisine sahip olmakla birlikte hukuk devletinde kanunların kamu yararı gözetilerek çıkarılması zorunludur.

24. Yukarıda yer verilen Anayasa kuralları birlikte değerlendirildiğinde Danıştayın bozma kararına uyulduğu takdirde bu kararın temyiz incelemesinin bozma kararına uygunlukla sınırlı olarak yapılacağını öngören yargılama usulüne ilişkin itiraz konusu kuralın hukuki istikrarı, belirlilik ve öngörülebilirliği sağlamak, yargı kararlarına olan güveni ve bu kararlardan doğan haklı beklentileri korumak, davaların daha az giderle ve makul bir süre içinde kesin hükme bağlanmasını sağlamak suretiyle Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesinin gerekleri olan hukuki güvenliği ve kamu yararını gerçekleştirme şeklinde meşru bir amaca yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

25. Adil yargılanma hakkına getirilen sınırlamanın hukuki güvenliği sağlama ve kamu yararını gerçekleştirme amacına yönelik olması yeterli

olmayıp ayrıca ölçülü olması gerekir. Ölçülülük ilkesi ise *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, bir başka deyişle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmamasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir. Öngörülen tedbirin ulaşılmak istenen kamu yararı karşısında bireyi olağan dışı ve aşırı bir yük altına sokması durumunda sınırlamanın orantılı ve dolayısıyla ölçülü olduğundan söz edilemez.

26. Sınırlamanın hukuki istikrarın, belirlilik ve öngörülebilirliğin oluşturulmasına, yargı kararlarına olan güvenin ve bu kararlardan doğan haklı beklentilerin korunmasına, davaların daha az giderle ve makul bir süre içinde sonuçlandırılmasına hizmet edebileceği, bu yönüyle hukuki güvenlik ve kamu yararını sağlama amacına ulaşılması bakımından elverişli olduğu açıktır.

27. Öte yandan hukuki istikrar, belirlilik ve öngörülebilirliği sağlamak, yargı kararlarına olan güveni ve bu kararlardan doğan haklı beklentileri korumak, davaların daha az giderle ve makul bir süre içinde kesin hükme bağlanmasını temin etmek amaçlarının, bozma kararına uyulduğu takdirde, bu kararın temyiz incelemesinin, bozma kararına uygunlukla sınırlı olarak yapılmasından daha hafif bir tedbirle gerçekleştirilebileceği, dolayısıyla sınırlamanın gerekli olmadığı da söylenemez.

28. Bununla birlikte yargı içtihatlarıyla kabul edilmiş olan usuli kazanılmış hak ilkesini hukuki güvenliği sağlama ve kamu yararını gerçekleştirme amacıyla kanun hükmü niteliğine kavuşturan kanun koyucunun yukarıda belirtilen meşru amaçlarla ve hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmayacak şekilde yargılamanın hakkaniyet, hukukun üstünlüğü gibi ilkelerin görmezden gelinerek ya da temel hak ve özgürlükler ihlal edilerek sonuçlandırılması yolunda bir iradesinin varlığından söz etmek mümkün değildir. Dolayısıyla kural, yargı yerlerince usuli kazanılmış hak ilkesinin uygulanmasında hukuk devleti ve adil yargılanma hakkı ilkeleri gereğince içtihat yoluyla istisnai durumlar öngörülebilmesine engel teşkil etmemektedir. Aksi yönde bir kabulün hukuki güvenlik ilkesinin öz değil

sadece şekil itibarıyla korunması anlamına geleceği gibi temel görevi adaleti tesis etmek olan yargı mercilerinin varlık sebebiyle de bağdaşmayacağı açıktır. Belirtilen hususlar dikkate alındığında sınırlama ile ilgililere orantısız bir külfet yüklenmediği anlaşılmaktadır.

29. Bu itibarla kural, adil yargılanma hakkına ölçüsüz bir sınırlama getirmemektedir.

30. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Zühtü ARSLAN ve Hasan Tahsin GÖKCAN bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 36. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle değiştirilen 50. maddesinin (4) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Zühtü ARSLAN ve Hasan Tahsin GÖKCAN'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA 12/6/2020 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle değiştirilen 50. maddesinin “*Danıştayın bozma kararına uyulduğu takdirde, bu kararın temyiz incelemesi, bozma kararına uygunlukla sınırlı olarak yapılır*” şeklindeki (4) numaralı fıkrasının iptaline karar verilmesi talebi Mahkememiz çoğunluğu tarafından reddedilmiştir.

2. İtiraz konusu kural, adli ve idari yargı usulünde *usulî kazanılmış hak* olarak bilinen ve kapsamı içtihatlarla belirlenen bir ilkenin idari yargının temyiz aşamasında kanuni dayanağa kavuşturulması amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda kural gereği bozmaya uyulan durumlarda Danıştayın temyiz incelemesi bozma kararına uygunlukla sınırlı olarak yapılmak zorundadır.

3. Çoğunluk kararında da vurgulandığı gibi uygulamada bu ilkeye “kategorik ve şekilci” yaklaşılmamış, somut uyumsuzluklar dikkate alınarak bazı istisnalar kabul edilmiştir. Sözgelimi kamu düzenini ilgilendiren bir usul kuralının dikkate alınmadan karar verilmiş olması, bozma kararının çok açık ve kamu vicdanını zedeleyecek nitelikte bir maddi hata içermesi, bozma kararına uyulmasından sonra geçmişe etkili yeni bir kanunun yürürlüğe girmesi veya uygulanması gereken kuralın Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi gibi durumlarda usuli kazanılmış hak ilkesinin uygulanmayacağına yönelik içtihat geliştirilmiştir (§ 5).

4. Kuralla ilgili temel sorun ve görüş ayrılığı tam da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Mahkememiz çoğunluğu kuralı, içtihat hukukundaki bu istisnaları da içerecek şekilde yorumlayarak red sonucuna ulaşmaktadır. Başka bir ifadeyle çoğunluk usulî müktesep hak ilkesinin her durumda uygulanmasının orantılı olmayan sonuçlara yol açabileceğini kabul etmekte, ancak kuralın “*ıctihat yoluyla istisnai durumlar öngörülebilmesine engel teşkil etmemekte*” olduğunu değerlendirmektedir (§ 28).

5. Çoğunluk tarafından da kabul edildiği üzere itiraz konusu kural, usulî müktesep hak konusunda hiçbir istisnaya yer vermemiştir. Bu istisnaların yorum ya da içtihat yoluyla kurala eklenmesi de mümkün değildir. Kuralların lafzının belirsiz olmadığı durumlarda içtihat yoluyla anlam ve kapsamın değiştirilmesi söz konusu olamaz.

6. İtiraz konusu kural içtihat hukukunun esnekliğine sahip olmayan, usulî kazanılmış hak ilkesini hiçbir istisnaya yer vermeyen mutlak bir dille düzenlemiştir. Nitekim kuralı uygulamakla yükümlü olan başvuran mahkeme de itiraza konu kuralı böyle yorumladığı için iptalini talep etmiştir. İtiraz yoluna başvuran Danıştay Onüçüncü Dairesi önündeki uyumsuzlukta bozmaya uyulması üzerine yaptığı temyiz incelemesinde bozma kararında kamu düzenini ve vicdanını zedeleyecek nitelikte açık bir maddi hata yapıldığını tespit etmiş, ancak kuralın bu maddi hatayı düzeltme imkânı sunmadığını değerlendirmiştir. Daire’ye göre “*kuralın istisnalarının olabileceğine dair bir düzenlemeye yer verilmemesi nedeniyle Yargıtay içtihatlarıyla usulî müktesep hakkın istisnaları olarak kabul edilen hâllerin Danıştay tarafından gözetilmesinin ve açık maddî hataya dayansa veya kamu düzenine aykırı olsa bile*

hatalı bozmaya uyularak verilen kararların bozulmasının imkânsız hâle getirildiği görülmektedir.”

7. Kamu düzenini ve vicdanını zedeleyen açık maddi hatalar sonucu verilen kararların taraflara müktesep bir hak oluşturmayaacağı kabul edilmektedir. Aksinin kabulü Anayasa’nın 2. maddesinde korunan hukuk devletiyle bağdaşmayacaktır. Hukuk devleti bir yandan idarenin eylem ve işlemlerinin yargı denetimine tabi olmasını, diğer yandan da bu denetimin hak arama hürriyetini etkili bir şekilde korumaya elverişli olmasını gerektirmektedir.

8. Anayasa’nın “*Hak arama hürriyeti*” kenar başlıklı 36. maddesi uyarınca herkes *yargı mercileri önünde iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*. Danışma Meclisi’nin maddeye ilişkin gerekçesinde hak arama hürriyetinin “*tabîi sonucu olarak da kişinin yargı mercileri önünde iddia, savunma ve “Âdil ve hakkaniyete uygun” yargılanma hakkına sahip olduğu*” vurgulanmıştır. Gerekçeye göre “*Yargılama usulü kanunu ve yargı organı, Anayasa emri olarak, “Âdil ve hakkaniyete uygun” yargılamayı sağlayacak şekilde düzenlenecektir.*”

9. İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun itiraz konusu hükmü, adil ve hakkaniyete uygun yargılamayı güvenceye alan hak arama hürriyetini ölçüsüz şekilde sınırlandırmaktadır. Usulî müktesep hak ilkesinin davaların makul sürede tamamlanması, haklı beklentilerin korunması ve hukuki istikrarın, sağlanması gibi meşru amaçlara hizmet ettiği söylenebilir.

10. Bununla birlikte Anayasa’nın 13. maddesi gereğince sınırlandırmanın meşru amacının bulunması yeterli değildir. Hak arama hürriyetine yönelik sınırlamanın, diğer kriterler yanında, ölçülü de olması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle sınırlamanın, ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye *elverişli*, söz konusu amaç bakımından *gerekli* ve ulaşılmak istenen amaçla makul bir dengeyi sağlayacak şekilde *orantılı* olması gerekir. Kuralın yukarıda ifade edilen amaçları gerçekleştirmek bakımından elverişli ve gerekli olduğu varsayılabilir, ancak orantılı olduğu söylenemez. Zira orantılılık meşru amaç karşısında bireyin olağan dışı ve aşırı bir yük altına sokulmasını engellemektedir.

11. Usulî kazanılmış hakkı mutlak olarak düzenleyen kural, bozma kararında açık ve bariz maddi hataların bulunması ya da sonradan lehe yapılan yasal düzenlemeler yapılması gibi durumlarda, bozma kararına uyulduğunda yapılan temyiz incelemelerini adil ve hakkaniyete uygun olmaktan çıkarabilmektedir. Bunun da kişilere, kendi kusurlarından kaynaklanmayan ve bu anlamda katlanılması gerekmeyen ağır bir yük yükleyeceği, dolayısıyla hak arama hürriyetine ölçsüz bir müdahale teşkil edeceği izahtan varestedir.

12. Açıklanan gerekçelerle, kuralın Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğunu düşündüğümden çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Başkan
Zühtü ARSLAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 2577 sayılı Kanunun 50/4. maddesi şöyledir: *“Danıştay'ın bozma kararına uyulduğu takdirde, bu kararın temyiz incelemesi, bozma kararına uygunlukla sınırlı olarak yapılır.”* Bu kural uyarınca bozma kararına uyulması durumunda, yeniden kurulan hükmün temyiz denetimi uyulan bozma kararının kapsamıyla sınırlı olacak, diğer hususlar incelenemeyecektir.

2. Kuralın temelinin Yargıtay içtihatlarıyla kabul edilip Danıştay tarafından da benimsenerek uygulanagelen “usuli müktesep hak” kurumu olduğu bilinmektedir. Bu ilke ve kural uyarınca temyiz incelemesinde uyulan bozma kararı kapsamına giren ve taraflardan biri lehine olan hususlar kazanılmış hak oluşturur, başka deyişle bu hususlar hakkındaki karar kesinleşmiş sayılır. Dolayısıyla bozmadan sonra yapılan yargılamada mahkeme, (hukuken yanlışlık içerse dahi) usuli kazanılmış hak oluşturan hususlara aykırı bir karar verememektedir. Bu nedenle de yeniden verilen kararın temyiz denetiminde de usuli kazanılmış hak dışındaki hususlar denetlenmektedir. Başka deyişle usuli kazanılmış hak teşkil ettiği için kesinleştiği kabul edilen konularda gerek mahkemenin, gerekse temyiz

denetimi yapan Yüksek Mahkemenin farklı bir sonuca ulaşamayacağı kabul edilmektedir. Ancak bu kuralın katı biçimde uygulanması, hakkaniyete ve adalet ilkesine aykırı bazı sonuçlara yol açabilmektedir. Bu nedenle Yargıtay daireleri ve Hukuk Genel Kurulu'nun müstakar içtihatlarında usuli kazanılmış hak kuralının çeşitli istisnaları olduğu kabul edilmektedir. Yargıtay yönünden HMK hükümlerinde benzer bir sınırlayıcı yasa hükmü bulunmadığından, içtihatlarla tanınan istisnalar gereği uygulama yapılmaktadır. Başka deyişle istisnaların bulunduğu durumda ilgili taraf usuli kazanılmış hak ilkesinden yararlanamamakta ve temyiz incelemesi bu yönden sınırlanmadan yapılabilmektedir.

3. Yargıtay tarafından kabul edildiği şekliyle usuli müktesep hak kuralının istisnaları şunlardır:

1- Bozma kararından sonra geçmişe etkili bir kanunun yürürlüğe girmesi,

2- Sonradan mahkemenin görevini değiştiren yeni bir kuralın yürürlüğe girmesi,

3- Anayasa Mahkemesi'nin uygulanacak kural hakkında iptal veya ihlal kararı vermesi,

4- Bozmadan sonra aynı konuda bir mahkeme kararının verilip kesinleşmesi,

5- Bozma kararının maddi bir hataya dayandığının anlaşılması.

Bu istisnalardan birinin bulunması durumunda temyiz denetiminde istisnaya konu husus da denetlenmektedir. Ancak Danıştay'ın temyiz denetimini sınırlayan kuralda herhangi bir istisnaya yer verilmemiştir.

4. Görüldüğü üzere bozma kararı ile davanın diğer tarafı lehine oluşacağı kabul edilen kazanılmış hak kuralının çok sayıda istisnası bulunmaktadır. Bu istisnalar sayesinde mahkemelerin adalet ve hakkaniyet ilkesiyle karar vermesi mümkün olabilmektedir. Buna mukabil incelenen kuralda, ilgili Danıştay dairesinin bozma kararına uyulmasından sonraki temyiz incelemesinde benzer durumlarda farklı karar vermesine imkan tanıyan bir esneklik bulunmamaktadır. İncelenen kurala göre söz gelimi bozma kararının maddi bir hataya dayandığının veya uygulanan kuralla ilgili olarak AYM tarafından iptal

ya da adil yargılanma hakkının ihlal edildiği kararı verildiğinin anlaşılması durumunda da Danıştay dairesi yerel mahkemece uyulan bozma kararından farklı bir karar veremeyecektir. İçtihatla kurala istisnaların tanınabileceği, hatta uygulamada böyle yapıldığı görüşü savunulabilir ise de böyle bir uygulama kanunun açık hükmüne aykırı olacağı gibi, içtihatların zaman içinde değişmesine de bir engel bulunmamaktadır.

5. Sonuç olarak incelenen kuralda hiçbir istisna tanınmaksızın, sonraki temyiz incelemesinin “bozma kararına uygunlukla sınırlı” olduğu kesin ve açık olarak belirtilmektedir. Kural bu şekliyle, uyulan bozma kararından sonra ortaya çıkan ve çoğu kez yeniden yargılanma kurumuyla da çözülme imkanı bulunmayan hukuki nedenlerin gözardı edilmesini zorunlu kılmaktadır. Halbuki mahkemeler adalete ulaşmak için faaliyet gösterirler. Hukuki istikrar ve yargılamanın en az giderle ve kısa sürede tamamlanması ilkeleri önemli ise de belirtilen ilkelerin adalete engel oluşturmaması daha da önemlidir. Böyle bir sonuç öncelikle hukuk devletinin adalet ve hakkaniyet ilkelerine aykırıdır. Öte yandan Anayasanın 36. maddesi uyarınca yargılamaya ilişkin usul kurallarının çelişmeli yargılanma ve silahların eşitliği ilkelerine uygun bulunması önem taşıdığı gibi adalete erişimin önünde bir engel oluşturmaması da gerekmektedir. Taraflardan birine üstünlük sağlamayı sonuçlayan ve yargılamanın hakkaniyetle yürütülmesini zedeleyebilecek usul kuralları adil yargılanma hakkına ilişkin anayasal kurala da aykırılık oluşturabilecektir. Kural olarak adil yargılanma hakkına ilişkin yasal sınırlamalar yapılabilecek ise de taraflardan birinin menfaatine usuli nedenle üstünlük tanıyan ve mahkemelerin temel amacı olan adalete erişimi zorlaştıran bu kuralın demokratik toplumda gerekli, zorunlu ve ölçülü olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir.

Sonuç olarak sözü edilen istisnai halleri gözetmeye imkan vermeyecek biçimde düzenlenmiş bulunan incelenen kuralın tam da belirtilen nedenlerle Anayasanın 2., 36. ve 13. maddelerine aykırı bulunması nedeniyle iptali gerektiği düşüncesindeyim.

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Esas Sayısı : 2018/126

Karar Sayısı : 2020/32

Karar Tarihi : 25/6/2020

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin ÖZKOÇ ile birlikte 138 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 15/7/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan (9) numaralı Milletlerarası Andlaşmaların Onaylanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin;

A. 4. maddesinin;

1. (1) numaralı fıkrasında yer alan “İkinci fıkra da belirtilenlerin dışında kalan...” ibaresinin,

2. (2) numaralı fıkrasının,

B. 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının,

Anayasa’nın 2., 6., 7., 88., 90. ve 104. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMESİ KURALLARI

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin (CBK) iptali talep edilen kuralların da yer aldığı;

1. 4. maddesi şöyledir:

“Yayım

MADDE 4- (1) İkinci fıkrada belirtilenlerin dışında kalan milletlerarası andlaşmaların onaylanmasına ilişkin Cumhurbaşkanı kararı ile andlaşmanın Türkçe metni ve andlaşmada belirtilen muteber dil veya dillerden biri ile yazılmış metni Resmî Gazete’de yayımlanır.

(2) Milletlerarası bir andlaşmaya veya kanunun verdiği yetkiye dayanılarak Cumhurbaşkanınca yapılan teknik veya idari nitelikteki andlaşmalar;

a) İktisadi veya ticari nitelikte olmamak,

b) Özel hukuk hükümlerine tabi gerçek ve tüzel kişilerin haklarını ilgilendirmemek,

c) Türk kanunlarına değişiklik getirmemek,

kaydıyla Resmî Gazete’de yayımlanmayabilir. Bu fıkrada belirtilen andlaşmaların onaylanmasına ilişkin Cumhurbaşkanı kararları da Resmî Gazete’de yayımlanmayabilir.”

2. 6. maddesi şöyledir:

“Türkiye Büyük Millet Meclisine gönderilecek andlaşmalar

MADDE 6- (1) Onaylanmanın veya katılmanın Türkiye Büyük Millet Meclisince uygun bulunması zorunlu olan andlaşmalar, Cumhurbaşkanı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine gönderilir.

(2) Cumhurbaşkanı kararı ile doğrudan onaylanan andlaşmalardan yayımlanması zorunlu olanlar, yayımlarından başlayarak iki ay içinde Dışişleri Bakanlığı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulur.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Hicabi DURSUN,

Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 17/10/2018 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Fatih ŞAHİN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu CBK kuralları, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Anayasal Çerçevesi ve Yargısal Denetimi

3. 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Anayasa'nın bazı maddelerinde değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişikliklerle yeni bir hükûmet sistemine geçilmiş ve buna bağlı olarak Cumhurbaşkanı'nın görev ve yetkileri yeniden düzenlenmiştir. Anayasa'nın 8. maddesinde, yürütme yetkisi ve görevinin Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kuruluna ait olduğu ifade edilmekte iken maddede yapılan değişiklikle Bakanlar Kurulu kaldırılarak yürütme yetkisi ve görevi tek başına Cumhurbaşkanı'na verilmiştir. Anayasa'da Bakanlar Kuruluna verilen görev ve yetkilere ilişkin maddelerde de aynı doğrultuda değişiklik yapılarak daha önce Bakanlar Kuruluna ait olan görev ve yetkilerin Cumhurbaşkanı tarafından yerine getirilmesi öngörülmüştür.

4. Yeni hükûmet sisteminin en önemli özelliklerinden biri Cumhurbaşkanı'na "Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" adı altında düzenleme yapma yetkisinin tanınmasıdır. CBK'ların en belirgin özelliği ise Cumhurbaşkanı'na belirli konularda ilk elden düzenleme yapma yetkisinin verilmiş olmasıdır. Yürütmenin diğer düzenleyici işlemlerinden farklı olarak Cumhurbaşkanı Anayasa'da belirlenen yetki çerçevesinde herhangi bir kanuna dayanmadan ya da yasama organının onayı olmadan CBK'lar yoluyla düzenleme yapabilecektir.

5. Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının birinci cümlesinde Cumhurbaşkanı'nın yürütme yetkisine ilişkin konularda CBK çıkarabileceği hüküm altına alınmıştır. Düzenlemeyle *yürütme yetkisine ilişkin* olmak kaydıyla CBK çıkarma konusunda Cumhurbaşkanı'na genel bir yetki verilmiştir. Maddenin gerekçesinde, yeni hükûmet sistemi gözetilerek Cumhurbaşkanı'nın genel siyasetin yürütülmesinde yürütme yetkisi ile ilgili olarak ihtiyaç duyduğu konularda Cumhurbaşkanı'na CBK çıkarabilmesine imkân tanımak amacıyla ilk elden düzenleme yapma yetkisinin tanındığı ifade edilmiştir.

6. Yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanı'na CBK çıkarma yetkisinin genel olarak verilmesinin yanı sıra Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde belirtilen kimi konuların CBK ile düzenleneceği ayrıca ifade edilmiştir. Bu kapsamda Anayasa'nın 104. maddesinin dokuzuncu fıkrasında üst kademe kamu yöneticilerinin atanmalarına ilişkin usul ve esasların; 106. maddesinin on birinci fıkrasında bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulmasının; 108. maddesinin dördüncü fıkrasında Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işlerinin; 118. maddesinin altıncı fıkrasında Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin teşkilatı ve görevlerinin CBK'larla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrasında ise kamu tüzel kişiliğinin kanunla veya CBK ile kurulacağı belirtilmiştir.

7. Anayasa'nın 148. maddesinde CBK'ların şekil ve esas bakımından Anayasa'ya uygunluğunun denetlenmesi öngörülmüş, yargısal denetim görev ve yetkisi de Anayasa Mahkemesine verilmiştir.

8. Anayasa'da Cumhurbaşkanı'na CBK çıkarma yetkisi verilmekle birlikte bu yetki sınırsız değildir. Kanunlardan farklı olarak Anayasa'da CBK'yla düzenlenecek konular sınırlandırılmıştır. Konu bakımından yetki yönünden getirilen bu sınırlamalar Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının ilk dört cümlesinde düzenlenmiştir.

9. Anılan fıkranın birinci cümlesinde Cumhurbaşkanı'nın *yürütme yetkisine ilişkin konularda* CBK çıkarabileceği ifade edilmiştir. Buna göre

yürütme yetkisine ilişkin konular dışında CBK ile düzenleme yapılması mümkün değildir.

10. Fıkranın ikinci cümlesinde “*Anayasa’nın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin*” CBK’yla düzenlenemeyeceği belirtilmiştir. Bu hüküm uyarınca belirtilen alanlarda CBK ile düzenleme yapılamaz.

11. Fıkranın üçüncü cümlesinde de Anayasa’da *münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda* CBK çıkarılamayacağı hüküm altına alınmıştır. Ancak Anayasa’da hangi konuların münhasıran kanunla düzenleneceğine ilişkin özel bir hüküm bulunmamaktadır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadında anayasa koyucunun kanunla düzenlenmesini öngördüğü konuların bu kapsamda görülmesi gerektiği kabul edilmektedir (AYM, E.2016/150, K.2017/179, 28/12/2017, § 57; E.2016/180, K.2018/4, 18/1/2018, § 17; E.2017/51, K.2017/163, 29/11/2017, § 13; E.2016/139, K.2016/188, 14/12/2016, § 9; E.2013/47, K.2013/72, 6/6/2013). Buna göre Anayasa’da kanunla düzenleneceği belirtilen alanlarda Cumhurbaşkanı’nın CBK çıkarma yetkisi bulunmamaktadır.

12. Fıkranın dördüncü cümlesinde ise *kanunda açıkça düzenlenen konularda* CBK çıkarılamayacağı ifade edilmiştir. Anılan hükme göre Cumhurbaşkanı’nın, yürütme yetkisine ilişkin konularda CBK çıkarabilmesi için CBK’yla düzenlenecek konunun kanunlarda açıkça düzenlenmemiş olması gerekir.

13. CBK’ların yukarıda belirtilen konu bakımından yetki kurallarına uygun olarak çıkarılması gerekmektedir. Aksi takdirde içeriği Anayasa’ya aykırılık oluşturmaya bile bu düzenlemelerin Anayasa’ya uygunluğundan söz edilemez. Dolayısıyla CBK’ların yargısal denetiminde öncelikle Anayasa’nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasında belirtilen konu bakımından yetki kurallarına uygunluğunun ele alınması gerekir. Anılan fıkra yönünden herhangi bir aykırılık tespit edilmemesi durumunda ise bu defa CBK’ların içerik yönünden Anayasa’ya uygunluk denetimi yapılmalıdır.

B. CBK'nın 4. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasında Yer Alan “İkinci fıkrada belirtilenlerin dışında kalan...” İbaresini ile (2) Numaralı Fıkrasının İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

14. (9) numaralı CBK'da milletlerarası andlaşmaların onaylanmasına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir.

15. CBK'nın 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasında milletlerarası andlaşmaların parafe edilmesi, imzalanması, nota teatisine konu teşkil etmesi veya bu andlaşmalara katılma bildirilerinin yapılması için atanacak Türkiye Cumhuriyeti temsilcilerinin ve bu temsilcilerin yetkilerinin Cumhurbaşkanlığı kararıyla belirlenmesi öngörülmüştür.

16. CBK'nın 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların Cumhurbaşkanlığı kararı ile onaylanacağı hüküm altına alınmış; ikinci cümlesinde ise bir milletlerarası andlaşmanın onaylanmasının veya bunlara katılmanın -aynı maddenin (2) ve (3) numaralı fıkralarında belirtilen hâller dışında- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından bir kanunla uygun bulunmasına bağlı olduğu belirtilmiştir.

17. Anılan maddenin (2) ve (3) numaralı fıkralarında, uygun bulma kanununa gerek olmaksızın doğrudan Cumhurbaşkanlığı tarafından onaylanacak milletlerarası andlaşmalar sayılmıştır. Söz konusu fıkralara göre milletlerarası bir andlaşmaya dayanılarak yapılan uygulama andlaşmaları, kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan ekonomik, ticari veya teknik andlaşmalar ile ekonomik, ticari veya teknik münasebetleri düzenleyen ve süresi bir yılı aşmayan andlaşmalardan; devlet malıyesi bakımından yüklenme gerektirmeyen, kişî hâllerine ve Türk vatandaşlarının yabancı memleketlerdeki mülkiyet haklarına dokunmayan andlaşmalar Cumhurbaşkanınca doğrudan onaylanacaktır.

18. CBK'nın dava konusu kuralların da yer aldığı 4. maddesinde andlaşmaların yayımlanmasına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir.

Maddenin (1) numaralı fıkrasında, aynı maddenin (2) numaralı fıkrasında belirtilenlerin dışında kalan milletlerarası andlaşmaların onaylanmasına ilişkin Cumhurbaşkanı kararı ile andlaşmanın Türkçe metninin ve andlaşmada belirtilen muteber dil veya dillerden biri ile yazılmış metninin Resmî Gazete’de yayımlanacağı belirtilmiştir.

19. Anılan maddenin (2) numaralı fıkrasında ise milletlerarası bir andlaşmaya veya kanunun verdiği yetkiye dayanarak Cumhurbaşkanınca yapılan teknik veya idari nitelikteki andlaşmaların iktisadi veya ticari nitelikte olmamak, özel hukuk hükümlerine tabi gerçek ve tüzel kişilerin haklarını ilgilendirmemek ve Türk kanunlarına değişiklik getirmemek kaydıyla Resmî Gazete’de yayımlanmayabileceği, bu fıkra da belirtilen andlaşmaların onaylanmasına ilişkin Cumhurbaşkanı kararlarının Resmî Gazete’de yayımlanmayabileceği hüküm altına alınmıştır.

20. Dava konusu kurallar, CBK’nın 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan “İkinci fıkra da belirtilenlerin dışında kalan...” ibaresi ile (2) numaralı fıkrasıdır. Buna göre CBK’nın 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasında sayılan nitelikteki andlaşmalar ve andlaşmaların onaylanmasına ilişkin Cumhurbaşkanı kararlarının Resmî Gazete’de yayımlanması zorunlu değildir. Belirtilen andlaşmalar ve andlaşmaların onaylanmasına ilişkin Cumhurbaşkanı kararlarının yayımlanmasına karar verme yetkisi Cumhurbaşkanı’na aittir.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

21. Dava dilekçesinde özetle; milletlerarası andlaşmaların kanun hükmünde olması nedeniyle Anayasa’nın 89. maddesi uyarınca yayımlanmalarının zorunlu olduğu, bireyler için bağlayıcı olabilmesi için yayımlanmaları gerektiği, Anayasa’da bazı andlaşmaların yayımlanmadan yürürlüğe girebileceğine ilişkin herhangi bir düzenlemenin yer almadığı, dava konusu kurallarla bazı andlaşmaların Resmî Gazete’de yayımlanmadan yürürlüğe girmesine imkân tanınmasının andlaşmaların siyasi denetimden kaçınılmasına sebebiyet verdiği, yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesinin ihlal edildiği belirtilerek kuralların Anayasa’nın 2., 7. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. Kuralların Konu Bakımından Yetki Yönünden İncelenmesi

22. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrası yönünden incelenmiştir

23. Anayasa'nın anılan maddesinin on birinci fıkrasında milletlerarası andlaşmaları onaylama ve yayımlama yetkisinin Cumhurbaşkanı'na ait olduğu belirtilerek milletlerarası andlaşmalara ilişkin yetki yürütme organına verilmiştir. Bu kapsamda, andlaşma metinlerinin hazırlanması, imzalanması, son aşamada onaylanarak yürürlüğe konması gibi hususlar yürütme organı tarafından yerine getirilmektedir. Yasama organının andlaşmalara ilişkin yetkisi ise andlaşmanın onaylanmasını bir kanunla uygun bulmaktan ibarettir. Dolayısıyla Resmî Gazete'de yayımlanmadan yürürlüğe girebilecek andlaşmaların CBK ile düzenlenmesinin Cumhurbaşkanı'nın *yürütme yetkisine ilişkin konularda* CBK çıkarma yetkisi kapsamında kaldığı anlaşılmaktadır.

24. Kurallarda, özel hukuk hükümlerine tabi gerçek ve tüzel kişilerin haklarını ilgilendirmemek kaydıyla bazı andlaşmaların yayımlanmadan yürürlüğe girmesine imkân tanınmaktadır. Bu nedenle kurallar; Anayasa'nın İkinci Kısımının Birinci ve İkinci Bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle Dördüncü Bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevleri düzenlememektedir.

25. Anayasa'da andlaşmaların yayımlanmasına ilişkin usul ve esasların kanunla düzenleneceğine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Dolayısıyla bazı andlaşmaların yayımlanmadan yürürlüğe girmesine imkân tanıyan kurallar Anayasa'da münhasıran kanunla düzenlenmesi gereken konulardan değildir.

26. Andlaşmaların yayımlanmasına yönelik yürürlükte olan herhangi bir kanuni düzenleme tespit edilemediğinden kuralların bu yönüyle de CBK ile düzenlenmesine bir engel bulunmamaktadır.

27. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasına aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

b. Kuralların İçerik Yönünden İncelenmesi

28. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

29. Hukuk devleti ilkesi gereği kanunlar kamu yararı amacıyla çıkarılır. Bu durum CBK'lar için de geçerlidir. Diğer bir ifadeyle hukuk devletinde kanunlar gibi CBK'lar da kamu yararı amacıyla çıkarılır. Anayasa Mahkemesi kararlarına göre kamu yararı genel bir ifadeyle bireysel, özel çıkarlardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yararı ifade etmektedir. Kanunun veya CBK'nın amaç ögesi bakımından Anayasa'ya uygun sayılabilmesi için kamu yararı dışında bir amacın gözetilmemiş olması gerekir.

30. Anayasa'nın 90. maddesinin birinci fıkrasında, Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanmasının TBMM'nin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlı olduğu hüküm altına alınmıştır. Anılan maddenin ikinci fıkrasında; ekonomik, ticari veya teknik ilişkileri düzenleyen ve süresi bir yılı aşmayan andlaşmaların -devlet maliyesi bakımından bir yüklenme getirmemek, kişi hâllerine ve Türklerin yabancı memleketlerdeki mülkiyet haklarına dokunmamak şartıyla- yayımlanma ile yürürlüğe konabileceği belirtilmiştir.

31. Maddenin üçüncü fıkrasında ise milletlerarası bir andlaşmaya dayanan uygulama andlaşmaları ile kanunun verdiği yetkiye dayanarak yapılan ekonomik, ticari, teknik veya idari andlaşmaların TBMM tarafından uygun bulunmasına gerek olmadığı ifade edildikten sonra bu fıkra göre yapılan ekonomik, ticari veya özel kişilerin haklarını ilgilendiren andlaşmaların yayımlanmadan yürürlüğe konulamayacağı hüküm altına alınmıştır. Fıkranın karşıt anlamından -*argumentum a contrario*- milletlerarası

bir andlaşmaya dayanan uygulama andlaşmaları ile kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan teknik veya idari andlaşmaların; ekonomik ve ticari nitelikte olmaması veya özel kişilerin haklarını ilgilendirmemesi durumunda yayımlanmadan yürürlüğe girebileceği sonucu ortaya çıkmaktadır.

32. Maddenin gerekçesinde “...uygulamada iyi işlediği ve ihtiyaca cevap verdiği için...” 1961 Anayasası’nda yer alan andlaşmaların uygun bulunmasına ilişkin kuralın aynen alındığı belirtilmiştir. 1961 Anayasası’nın andlaşmaların uygun bulunmasına ilişkin usul ve esasları düzenleyen 65. maddesinin gerekçesinde bazı andlaşmaların ülke savunması için gizlilik içinde yürütülmesi gerektiğinden yayımlanmasının zorunlu olmadığı ifade edilmiştir. Maddenin gerekçesinden, anayasa koyucunun milletlerarası andlaşmaların tamamının yayımlanması konusunda bir zorunluluk öngörmediği anlaşılmaktadır.

33. Dava konusu kurallarda; milletlerarası bir andlaşmaya veya kanunun verdiği yetkiye dayanılarak Cumhurbaşkanınca yapılan teknik veya idari nitelikteki andlaşmaların iktisadi veya ticari nitelikte olmamak, özel hukuk hükümlerine tabi gerçek ve tüzel kişilerin haklarını ilgilendirmemek ve Türk kanunlarına değişiklik getirmemek kaydıyla Resmî Gazete’de yayımlanmayabileceği, bu andlaşmaların onaylanmasına ilişkin Cumhurbaşkanı kararlarının da Resmî Gazete’de yayımlanmayabileceği hüküm altına alınmıştır.

34. Kurallarda belirtilen andlaşmalar, TBMM tarafından uygun bulma kanununa gerek olmaksızın, doğrudan Cumhurbaşkanı’nın onayına tabi olup Anayasa’nın 90. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında yayımlanması zorunlu andlaşmalar kapsamında değildir. Dolayısıyla kurallarda sayılan andlaşmaların yayımlanmasına yönelik olarak anayasal bir zorunluluk bulunmamaktadır.

35. Kuralların, millî menfaatler gereği yayımlanması uygun olmayan andlaşmaların yayımlanmadan yürürlüğe girmesini sağlamak amacıyla ihdas edildiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralların kamu yararı dışında başka bir amaç güttüğü söylenemeyeceğinden hukuk devleti ilkesine aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

36. Anayasa'nın 90. maddesinin beşinci fıkrasının birinci cümlesinde, usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmaların kanun hükmünde olduğu belirtilmekle birlikte andlaşmaların onaylanması, uygun bulunması ve yayımlanması gibi hususlar özel olarak Anayasa'nın 90. maddesinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla kanunların yayımlanmasını düzenleyen Anayasa'nın 89. maddesinin, usulüne göre yürürlüğe konmuş andlaşmalar yönünden uygulanma imkânı bulunmamaktadır.

37. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 2. ve 90. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın 7. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

C. CBK'nın 6. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

38. Dava dilekçesinde özetle; milletlerarası andlaşmaların onaylanmasının uygun bulunmasının bir yasama işlemi konusu olduğu, bu nedenle onaylamanın uygun bulunmasına ilişkin konuların CBK ile düzenlenemeyeceği, Anayasa uyarınca kanun teklif etme yetkisinin milletvekillerine ait olduğu, bu itibarla Cumhurbaşkanı'nın kanun teklifinde bulunmasının ya da böyle bir teklifi harekete geçirmek için TBMM'ye bildirimde bulunmasının söz konusu olamayacağı, dava konusu kuralla Cumhurbaşkanı'na kaynağını Anayasa'dan almayan bir yetkinin tanındığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 6., 88., 90. ve 104. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. Kuralın Konu Bakımından Yetki Yönünden İncelenmesi

39. Dava konusu kuralda, onaylanmanın veya katılmanın TBMM tarafından uygun bulunması zorunlu olan andlaşmaların Cumhurbaşkanı tarafından TBMM'ye gönderileceği hüküm altına alınmıştır.

40. Daha önce de ifade edildiği üzere Anayasa'nın 104. maddesinin on birinci fıkrasında milletlerarası andlaşmaları onaylama ve yayımlama

yetkisinin Cumhurbaşkanı'na ait olduğu belirtilerek milletlerarası andlaşmalara ilişkin yetki yürütme organına verilmiştir. Yasama organının andlaşmalara ilişkin yetkisi ise andlaşmanın onaylanmasını bir kanunla uygun bulmaktan ibarettir. Bu bağlamda andlaşmaların Cumhurbaşkanı tarafından TBMM'ye gönderilmesine ilişkin kural, Cumhurbaşkanı'nın *yürütme yetkisine ilişkin konularda* kararname düzenleme yetkisi kapsamındadır.

41. Kural; Anayasa'nın İkinci Kısımının Birinci ve İkinci Bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle Dördüncü Bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevlere ilişkin herhangi bir düzenleme öngörmemektedir.

42. Anayasa'da TBMM tarafından uygun bulunması zorunlu olan andlaşmaların TBMM'ye gönderilmesine ilişkin usul ve esasların kanunla düzenleneceğine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Dolayısıyla kural, Anayasa'da münhasıran kanunla düzenlenmesi gereken konulardan değildir.

43. Andlaşmaların TBMM'ye sunulmasına yönelik yürürlükte olan herhangi bir kanuni düzenleme tespit edilememiştir. Bu itibarla kuralın bu yönden de CBK ile düzenlenmesine herhangi bir engel bulunmamaktadır.

44. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasına aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

b. Kuralın İçerik Yönünden İncelenmesi

45. Anayasa'nın 6. maddesine göre egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir. Türk milleti, egemenliğini Anayasa'nın koyduğu esaslara göre yetkili organları eliyle kullanır. Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz.

46. Anayasa'nın 90. maddesinin birinci fıkrasında, Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanmasının TBMM'nin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlı olduğu hüküm altına alınmıştır. Anılan hükme göre

andlaşmaların onaylanması, kural olarak TBMM'nin onaylamayı bir kanun ile uygun bulmasına bağlıdır.

47. Anayasa'da uygun bulma kanunlarının TBMM'ye sevk edilmesi ve görüşülmesine yönelik herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Dolayısıyla andlaşmaların uygun bulunmasına ilişkin kanun tekliflerinin de diğer kanun tekliflerinin tabi olduğu usule göre yapılması gerekmektedir.

48. Anayasa'nın kanunların teklif edilmesi ve görüşülmesini düzenleyen 88. maddesinin birinci fıkrasında kanun teklif etmeye milletvekillerinin yetkili olduğu belirtilmiş, ikinci fıkrasında kanun tekliflerinin TBMM'de görüşülme usul ve esaslarının TBMM İçtüzüğünde düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

49. Andlaşmalara ilişkin kanunların teklifi ve görüşülmesine ilişkin usul ve esaslar TBMM İçtüzüğü'nün 90. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddenin birinci fıkrasında Anayasa gereğince TBMM'nin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlı olan andlaşmaların Cumhurbaşkanınca TBMM Başkanlığına genel gerekçesiyle sunulacağı belirtilmiş; ikinci fıkrasında da TBMM Başkanı'nın bu andlaşmaları gelen kâğıtlar listesinde yayımlayacağı, andlaşmaların gelen kâğıtlar listesinde yayımından itibaren milletvekilleri tarafından onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun teklifi verilebileceği, bu teklifin diğer kanun tekliflerinin tabi olduğu usule göre işlem göreceği hüküm altına alınmıştır.

50. Belirtilen düzenlemeye göre andlaşmaların uygun bulunmasına ilişkin kanun teklifleri de milletvekilleri tarafından verilmekte ve diğer kanun tekliflerinin tabi olduğu usule göre işlem görmektedir. Bu açıdan bakıldığında andlaşmaların uygun bulunmasına ilişkin kanun teklifi ile diğer kanun teklifleri arasında herhangi bir farkın bulunmadığı görülmektedir.

51. Dava konusu kuralda ise onaylanmanın veya katılmanın TBMM tarafından uygun bulunması zorunlu olan andlaşmaların Cumhurbaşkanı tarafından TBMM'ye gönderilmesi düzenlenmektedir. Kuralla Cumhurbaşkanı'na kanun teklif etme yetkisi verilmesi söz konusu değildir. Kural sadece andlaşmaların Cumhurbaşkanı tarafından TBMM'ye sunulmasını öngörmektedir.

52. Andlaşma metni TBMM'ye gönderildikten sonra andlaşmanın bir kanunla uygun bulunmasına ilişkin süreç tamamen TBMM İctüzüğü hükümlerine göre yürütülmektedir. Yukarıda da açıklandığı üzere TBMM İctüzüğü'nün 90. maddesi gereğince andlaşmaların onaylanmasının uygun bulunmasına ilişkin kanun teklifleri milletvekilleri tarafından verilmekte ve teklifler diğer kanun tekliflerinin tabi olduğu usule göre Meclis Komisyonları ve Genel Kurulunda görüşülerek kanunlaşmaktadır. Dolayısıyla dava konusu kuralla Cumhurbaşkanı'na kaynağını Anayasa'dan almayan bir yetkinin tanınması söz konusu değildir.

53. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 6. ve 88. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 90. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

54. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralların uygulanmaları hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

15/7/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (9) numaralı Milletlerarası Andlaşmaların Onaylanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin;

A. 4. maddesinin;

1. (1) numaralı fıkrasında yer alan *“İkinci fıkrafta belirtilenlerin dışında kalan...”* ibaresine,

2. (2) numaralı fıkrasına,

B. 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasına,

yönelik iptal talepleri 25/6/2020 tarihli ve E.2018/126, K.2020/32 sayılı kararla reddedildiğinden bu ibareye ve fıkralara ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE 25/6/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. HÜKÜM

15/7/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan (9) numaralı Milletlerarası Andlaşmaların Onaylanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin;

A. 4. maddesinin;

1. (1) numaralı fıkrasında yer alan “İkinci fıkra da belirtilenlerin dışında kalan...” ibaresinin,

2. (2) numaralı fıkrasının,

B. 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının,

konu bakımından yetki ve içerikleri itibarıyla Anayasa’ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE 25/6/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Esas Sayısı : 2020/16
Karar Sayısı : 2020/33
Karar Tarihi : 25/6/2020

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Adana 20. Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 31. maddesiyle eklenen geçici 5. maddenin (d) bendinin "1/1/2020 tarihi itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış veya kesinleşmiş dosyalarda ... basit yargılama usulü uygulanmaz." bölümünün Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Sanık hakkında hükümlü veya tutuklunun kaçması suçunu işlediği iddiasıyla açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı geçici 5. maddesi şöyledir:

"Geçici Madde 5- (Ek:17/10/2019-7188/31 md.)

(1) Bu maddeyi ihdas eden Kanunla;

a) 102 nci maddede yapılan düzenleme, bu maddenin yayımlandığı tarihten itibaren üç ay sonra uygulanır.

b) 236 ncı maddenin dördüncü ve beşinci fıkralarında yapılan düzenleme uyarınca kurulması gereken merkezler, en geç 1/9/2020 tarihine kadar faaliyete geçirilir. Bu tarihe kadar mevcut uygulamaya devam olunur.

c) 250 nci maddede düzenlenen seri muhakeme usulü ile 251 ve 252 nci maddelerde düzenlenen basit yargılama usulüne ilişkin hükümler, 1/1/2020 tarihinden itibaren uygulanır.

d) 1/1/2020 tarihi itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış veya kesinleşmiş dosyalarda seri muhakeme usulü ile basit yargılama usulü uygulanmaz.

e) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla, kovuşturma evresine geçilmiş dosyalarda kamu davasının açılmasının ertelenmesi hükümleri uygulanmaz.

f) 286 ncı maddenin üçüncü fıkrasında yapılan düzenleme, bu maddenin yayımlandığı tarihten itibaren on beş gün içinde talep etmek koşuluyla aynı suçlarla ilgili olarak bölge adliye mahkemelerince verilmiş kesin nitelikteki kararlar hakkında da uygulanır. Bu bendin uygulandığı hâlde, cezası infaz edilmekte olan hükümlülerin, 100 üncü madde uyarınca tutukluluğunun devam edip etmeyeceği hususu, hükmü veren ilk derece mahkemesince değerlendirilir.

g) 308/A maddesinde yapılan değişiklikle bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itirazların incelenmesine ilişkin getirilen usul, bu maddenin yayımlandığı tarihten önce itiraz yoluna başvurulup reddedilmiş olan itirazlar hakkında uygulanmaz.

h) Aile mahkemeleri ile çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinde görev yapan psikolog, pedagog ve sosyal çalışma görevlilerine ilişkin düzenlemeler, bu maddenin yayımlandığı tarihten itibaren altı ay sonra uygulanır.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Recep KÖMÜRCÜ, Serdar ÖZGÜLDÜR, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ'in katılımlarıyla 19/2/2020 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural ve sınırlama sorunları görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması ve iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. Başvuru kararında 5271 sayılı Kanun'un geçici 5. maddesinin (d) bendinin *"1/1/2020 tarihi itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış veya kesinleşmiş dosyalarda ... basit yargılama usulü uygulanmaz"* bölümünün iptali talep edilmiştir.

4. Bakılmakta olan davada iddianamenin kabulü ile kovuşturma aşamasına geçilmiş ve dava derdest durumdadır. Dolayısıyla söz konusu davanın hükme bağlanmamış veya kesinleşmemiş olması nedeniyle anılan bentte yer alan *"...hükme bağlanmış veya kesinleşmiş..."* ibaresinin bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Açıklanan nedenle bu ibareye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

5. Söz konusu bendin kalan kısmında yer alan *"1/1/2020 tarihi itibarıyla..."*, *"...dosyalarda..."* ve *"...basit yargılama usulü uygulanmaz."* ibareleri ise kovuşturma aşamasına geçilmiş dosyaların yanı sıra bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmayan hükme bağlanmış veya kesinleşmiş dosyalar yönünden de geçerli ortak kural niteliğindedir. Bu itibarla bendin kalan kısmına ilişkin esas incelemenin *"...kovuşturma evresine geçilmiş..."* ibaresi ile sınırlı olarak yapılması gerekir.

6. Açıklanan nedenlerle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 31. maddesiyle eklenen geçici 5. maddenin;

A. (d) bendinde yer alan “...hükme bağlanmış veya kesinleşmiş...” ibaresinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibareye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. (d) bendinin “...hükme bağlanmış veya kesinleşmiş...” ve “...seri muhakeme usulü ile...” ibareleri dışında kalan kısmının esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin “...kovuşturma evresine geçilmiş...” ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

7. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Aydın AYGÜN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayandırılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Sınırlama Sorunu

8. Başvuru kararında 5271 sayılı Kanun’un geçici 5. maddesinin (d) bendinin “1/1/2020 tarihi itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış veya kesinleşmiş dosyalarda ... basit yargılama usulü uygulanmaz” bölümünün iptali talep edilmiştir.

9. İlk inceleme aşamasında anılan bentte yer alan “...hükme bağlanmış veya kesinleşmiş...” ibaresinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibareye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddine, bendin “... hükme bağlanmış veya kesinleşmiş...” ve “...seri muhakeme usulü ile...” ibareleri dışında kalan kısmının esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin “...kovuşturma evresine geçilmiş...” ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına karar verilmiştir. Ancak “...kovuşturma evresine geçilmiş...” ibaresi, bentte yer alan ve itiraz konusu olan “...basit yargılama usulü...” ile itiraz konusu olmayan “seri muhakeme usulü” ibareleri yönünden ortak kural niteliğindedir. Açıklanan nedenle “...kovuşturma evresine geçilmiş...” ibaresiyle sınırlı esas

incelemenin aynı bentte yer alan “...basit yargılama usulü...” yönünden yapılması gerekir.

B. Anlam ve Kapsam

10. İtiraz konusu kuralın yer aldığı bent; 1/1/2020 tarihi itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış veya kesinleşmiş dosyalarda seri muhakeme usulü ile basit yargılama usulünün uygulanmayacağını öngörmektedir. 1/1/2020 tarihi itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş dosyalarda basit yargılama usulünün uygulanmaması, itiraz konusu kuralı oluşturmakta olup kural “...kovuşturma evresine geçilmiş...” ibaresi ile sınırlı olarak ve “...basit yargılama usulü...” yönünden incelenmiştir.

11. 5271 sayılı Kanun’un 251. maddesinde basit yargılama usulü düzenlenmiştir. Asliye ceza mahkemesince, iddianamenin kabulünden sonra adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebilir. Basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verildiği takdirde mahkeme iddianameyi sanık, mağdur ve şikâyetçiye tebliğ ederek beyan ve savunmalarını on beş gün içinde yazılı olarak bildirmelerini ister. Yapılan tebligatta duruşma yapılmaksızın hüküm verilebileceği hususu da belirtilir.

12. Basit yargılama usulünde sanığın duruşma açılmadan/sorgusu yapılmadan mahkûmiyetine karar verilmesi mümkündür. Beyan ve savunma için verilen süre dolduktan sonra mahkemece duruşma yapılmaksızın ve Cumhuriyet savcısının görüşü alınmaksızın sanık hakkında Kanun’un 223. maddesinde sayılan kararlardan birine hükmedilebilir.

13. Kanun’un 251. maddesinin (3) numaralı fıkrasına göre basit yargılama usulünün uygulanması sonucunda sanık hakkında mahkûmiyet kararının verilmesi hâlinde sonuç ceza dörtte bir oranında indirilir.

C. İtirazın Gerekçesi

14. Başvuru kararında özetle; kuralın yargılama usulüne ilişkin düzenlemeler içermesi nedeniyle yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla yargılaması devam eden tüm dosyalarda lehe veya aleyhe olduğuna bakılmaksızın derhâl ve eşit olarak uygulanması gerektiği, ayrıca kuralın

kovuşturma konusu fiil için ngrlen sonuç cezada dörtte bir oranında indirim yapılmasını ngrmesi nedeniyle lehe hüküm niteliğinde olduğu, bu nedenle uygulanma imkânı olan tüm davalarda uygulanması gerektiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

D. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

15. Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında *“Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez”* denilerek suçun kanuniliği; nc fıkrasında da *“Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur”* denilerek cezanın kanuniliği ilkesi güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın anılan maddesinde yer alan suçta ve cezada kanunilik ilkesi uyarınca hangi fiillerin yasaklandığının ve bu yasak fiillere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak açıklıkta, anlaşılır ve sınırları belli olarak kanunda gösterilmesi gerekmektedir. Kişilerin yasak fiilleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır.

16. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin somutlaştırıldığı uluslararası sözleşmelerde de yer almaktadır. Bu ilke Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) *“Kanunsuz ceza olmaz”* kenar başlıklı 7. maddesinin birinci paragrafında *“Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu bulunamaz. Aynı biçimde, suçun işlendiği sırada uygulanabilir olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.”* şeklinde; Meden ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 15. maddesinin birinci paragrafında ise *“Hiç kimse, işlendiği zamanda ulusal ya da uluslararası hukuk bakımından suç sayılmayan bir fiil ya da ihmali yüzünden suçlu sayılamaz. Suç sayılan bir fiile, işlendiği zaman yürürlükte olan bir cezadan daha ağır ceza verilemez. Fiilin işlenmesinden sonra yasalarda bu fiile karşılık daha hafif bir ceza öngörülecek olursa, fiili işleyene bu ikinci ceza uygulanır.”* biçiminde düzenlenmiştir.

17. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğine ilişkin kuralın suç ve cezalar yönünden özel düzenlemesi olarak değerlendirilebilir. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, cezalandırmanın temel haklara etkisinden kaynaklanan özel önemi nedeniyle zaman içinde bir ceza hukuku kavramı olarak alt ilkeler de içerecek şekilde gelişmiştir. Anayasa Mahkemesinin 11/4/2019 tarihli ve E.2019/9, K.2019/27 sayılı kararında Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan kanunilik ilkesinin bazı alt ilkeleri gösterilmiştir.

18. Bu bağlamda toplumun ihtiyaçlarına göre suç sayılan fiiller için uygulanacak cezalar, nitelik ve nicelik olarak zamanla değişebilmektedir. Suç tarihinden sonra yürürlüğe giren kanunla bir suç için daha hafif bir ceza öngörülebileceği gibi daha ağır bir ceza da belirlenebilir. Hukuki belirliliğin ve hukuk güvenliğinin gereği olarak Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez" hükmüyle aleyhe kanunun geçmişe uygulanması yasaklanmıştır. Ceza normlarının zaman bakımından uygulanmasını düzenleyici nitelikteki bu kural kanunilik ilkesinin bir alt ilkesi olan *aleyhe kanunun geçmişe uygulanması yasağı* olarak ifade edilmektedir. Bu yasağın kişi özgürlüğü lehine kabul edilmiş bir güvence niteliğindedir.

19. Suç tarihinden sonra yürürlüğe giren kanunun aynı fiili suç olmaktan çıkarması veya aynı suç için daha hafif bir ceza öngördüğü durumlarda ise diğer bir alt ilke olan *lehe kanunun uygulanması ilkesi* gündeme gelmektedir. Sonraki kanunun fiili suç olmaktan çıkarması veya daha hafif bir ceza öngörmesi durumunda lehe kanundan söz edilir. Aleyhe kanunun geçmişe uygulanması yasağından farklı olarak lehe kanunun uygulanması ilkesine ilişkin bir hükme Anayasa'nın 38. maddesinde açıkça yer verilmemiştir. Bununla birlikte aynı maddede suç için mutlaka fiilin işlendiği zaman yürürlükte olan kanunun öngördüğü cezanın verilmesi yönünde bir kural da bulunmamaktadır.

20. Fiilin işlenmesinden, hükmün kesinleşmesine kadar geçen ceza muhakemesi sürecinde bir suç için fiilin işlendiği tarihte yürürlükte olan ve daha sonra yürürlüğe giren kanun olmak üzere uygulanması mümkün birden fazla kanun hükmü söz konusu olabilmektedir. Suç nedeniyle başta hürriyeti bağlayıcı cezalar olmak üzere uygulanan çeşitli ceza ve güvenlik

tedbirleri temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturduğundan, Anayasa cezayı ağırlaştıran kanunun yürürlük tarihinden önce işlenmiş suçlara uygulanmasını açık biçimde yasaklamıştır. Hukuki belirliliğin ve hukuk güvenliğinin bir sonucu olan bu yasa, aynı zamanda suçun işlendiği tarihteki kanuna göre lehe olan sonraki kanunun uygulanmasını da gerekli kılmaktadır. Zira işlendiği tarihte suç sayılan bir fiilin daha sonra yürürlüğe giren kanun ile suç olmaktan çıkarılması veya ilga edilen kanuna nazaran anılan suç fiiline daha hafif bir ceza öngörülmesi durumunda mülga kanunun aleyhe hükümlerinin uygulanmaya devam edileceğinin kabul edilmesi, suçların ve cezaların ancak kanunla belirleneceğini emreden suç ve cezaların kanuniliği ilkesi karşısında bireylerin objektif olarak beklemeyecekleri dolayısıyla öngöremeyecekleri bir ceza ile cezalandırılmaları sonucunu doğuracaktır. Bunun ceza hukuku alanında kişilerin hukuki güvenliklerini anayasal güvenceye bağlamayı amaç edinen suç ve cezaların kanuniliği ilkesiyle bağdaştırılması mümkün değildir.

21. Öte yandan lehe ceza kanununun geçmişe uygulanması hukuk devletiyle bağlantılı olarak adalet ve hakkaniyet ilkelerinin de bir gereğidir. Gelişen sosyal düzen ve değişen toplumsal ihtiyaçlar karşısında artık suç oluşturmadığı kabul edilen veya daha hafif ceza öngörülen bir fiilin yalnızca daha önce işlenmiş olması nedeniyle daha ağır bir yaptırıma tabi tutulması adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

22. Anılan hususlar birlikte değerlendirildiğinde ceza yargılamasında lehe kanunun uygulanmasının Anayasa'nın 38. maddesinde düzenlenen suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında anayasal bir zorunluluk olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (AYM, E.2019/9, K.2019/27, 11/04/2019, §§ 13-20).

23. Bu bağlamda ceza kanunlarında suç olarak tanımlanan fiillerin karşılığı olarak öngörülen yaptırımları etkileyen yargılama usulü kurallarının da suçta ve cezada kanunilik ilkesinin kapsamında olup olmadığının belirlenmesi zorunludur. Maddi ceza hukuku kuralları hangi fiillerin suç olduğunu ve bunlara ne tür yaptırımlar uygulanacağını öngörmektedir. Ceza muhakemesi hukuku kuralları ise işlendiği iddia edilen fiilin ortaya çıkarılması için uygulanacak yöntemleri belirler. Bu nedenle kural olarak yargılama usulü kurallarında yapılan değişiklikler, lehe ya da aleyhe değerlendirmesi yapılmaksızın, derhal uygulanma ilkesine tabidir. Nitekim 23/3/2005 tarihli

ve 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasında *"Ceza Muhakemesi Kanunu, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, aşağıdaki maddelerin hükümleri saklı kalmak üzere, kesin hükme bağlanmış olanlar hariç, görülmekte olan bütün soruşturma ve kovuşturmalarda uygulanır."* denilmekle bu ilke vurgulanmıştır.

24. Anayasa'nın 141. maddesinin son fıkrasında yer alan *"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."* şeklindeki düzenleme gereğince devletin yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin tedbirler alması gerekir. Bu bağlamda hukuk sisteminin ve özellikle yargılama usulünün yargılamaların makul süre içinde bitirilmesini mümkün kılacak şekilde düzenlenmesi ve bu düzenlemelerde davaların nedensiz olarak uzamasına yol açacak usul kurallarına yer verilmemesi, makul sürede yargılanma hakkının bir gereğidir. Bu nedenle bazı suçlar için yargılamanın daha kısa sürede sonuçlandırılmasını sağlayacak yargılama usullerinin belirlenmesi kanun koyucunun takdir yetkisindedir. Ancak bu amaçla alınacak kanuni tedbirlerin yargılama sonucunda işin esasına yönelik adil ve hakkaniyete uygun bir karar verilmesine engel oluşturmaması gerektiği de tartışmasızdır.

25. Bu kapsamda bazı yargılama usulü kuralları, kovuşturulan fiiller için öngörülen ceza miktarlarını etkileyebilmektedir. Ceza miktarını etkileyen yargılama kurallarında failin lehine olan düzenlemelerin geçmişe uygulanmaması, suçta ve cezada kanunilik ilkesiyle bağdaşmaz. Düzenlemelerin yer aldığı kanunlar onların yorumlanmasında öneme sahip olmakla birlikte anayasal ilkelerin uygulanmasında belirleyici değildir. Dolayısıyla ceza miktarının üzerinde fail lehine bir etki oluşturan ceza muhakemesi kurallarının da geçmişe uygulanması suçta ve cezada kanunilik ilkesinin bir gereğidir.

26. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de Sözleşme'nin 7. maddesinin birinci paragrafına ilişkin içtihadında ceza muhakemesi kurallarının derhâl uygulanmasının makul olduğunu kabul etmekle birlikte cezai yaptırım gerektiren fiiller için öngörülen cezanın süresine etki eden yargılama usulü kurallarının da Sözleşme'nin 7. maddesinin birinci paragrafının kapsamında olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda AİHM ceza süresini azaltan yargılama usulü kurallarının fail lehine uygulanması

gerektiğine karar vermiştir (*Scoppola/İtalya* (No. 2) [BD], B. No: 10249/03, 17/9/2009, §§ 110-113).

27. İtiraz konusu kural belirli bir tarihten önce kovuşturma aşamasına geçilmiş dosyalarda basit yargılama usulünün uygulanamayacağını öngörmektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere Kanun'un 251. maddesinin (3) numaralı fıkrası basit yargılama usulünün uygulanması sonucunda mahkûmiyet kararı verildiği takdirde verilecek sonuç cezada dörtte bir oranında indirim yapılmasını öngörmektedir. Buna göre itiraz konusu kural yargılama aşamasında olup henüz hüküm kurulmamış dolayısıyla yeni bir yargılama usulünün uygulanabileceği dosyalarda ceza miktarı üzerinde fail lehine etkisi olan basit yargılama usulünün belirli bir tarihten sonra kovuşturma aşamasına geçilmiş dosyalarla sınırlı olarak uygulanmasını öngörmek suretiyle Anayasa'nın 38. maddesini ihlal etmektedir.

28. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 38. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Recai AKYEL ve Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamışlardır.

Kural Anayasa'nın 38. maddesine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 36. maddesi yönünden incelenmemiştir.

IV. HÜKÜM

4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 31. maddesiyle eklenen geçici 5. maddenin (d) bendinde yer alan;

A. "...kovuşturma evresine geçilmiş,..." ibaresine ilişkin esas incelemenin aynı bentte yer alan "...basit yargılama usulü..." yönünden yapılmasına OYBİRLİĞİYLE,

B. "...kovuşturma evresine geçilmiş,..." ibaresinin aynı bentte yer alan "...basit yargılama usulü..." yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Recai AKYEL ile Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA 25/6/2020 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

KARŞI OY GEREKÇESİ

Mahkememiz çoğunluğunca 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 31. maddesiyle eklenen geçici 5. maddenin (d) bendinde yer alan "...kovuşturma evresine geçilmiş,..." ibaresinin aynı bentte yer alan "...basit yargılama usulü..." yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiştir.

17.10.2019 tarih ve 7188 sayılı Kanun ile ceza muhakemesi sistemimize basit yargılama usulü adıyla yeni bir düzenleme getirilmiştir. Basit yargılama usulü 5271 sayılı Kanun'un 251. maddesinde düzenlenmiştir. 7188 sayılı kanun ile getirilen basit yargılama usulü soruşturma ve kovuşturma usulüne göre farklı ve kendine özgü bazı kurum ve kavramları beraberinde getirmiştir.

Basit muhakeme usulü; üst sınırı iki yıla kadar hapis cezasını veya adli para cezasını gerektiren suçlar bakımından yazılı beyan ve savunma esasına dayanan, genel yargılama usulünün bazı unsurlarının yer almadığı, duruşma açılmaksızın karar verilebilen ve asliye ceza mahkemelerine emek ve zaman tasarrufu sağlayan, alternatif yeni bir yargılama usulü olarak tanımlanabilir.

Bu usulde ispatı kolay, cezası düşük olarak değerlendirilen suçlara ilişkin uyuşmazlıkların hızlı bir şekilde çözülerek, bozulan kamu düzeninin tesisi ve toplumsal barışın ivedilikle sağlanması, işlenen suçlara kısa sürede orantılı ve etkili karşılık verilmesi, muhakeme süreçlerinin çeşitli usullerden arındırılarak basitleştirilmesi ve kısaltılması amaçlanmıştır. Böylece kazanılan mali kaynak, emek ve zaman ise daha ağır nitelikteki suçların soruşturmasına ve kovuşturmasına ayrılarak Anayasa'nın 141. maddesinde düzenlenen *“davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması”* ilkesi ile adil yargılanma hakkının diğer bileşenleri arasında bir denge sağlanarak, alternatif bir ceza sistemi hukuk sistemimize kazandırılmıştır.

İyi işleyen etkin bir ceza adalet sisteminin inşası, hukuk devletinin temel amaçlarından birisidir. Bu amacın gerçekleşmesi için, toplumdaki uyuşmazlıkların en kısa sürede, en az masrafla, en etkili ve tarafları tatmin eder bir biçimde sonuçlandırmak önem arz etmektedir. Bu nedenle de dünyada alternatif çözüm yöntemleri geliştirilmekte ve yaygınlaştırılmaktadır. Bu usuller ile amaçlanan, adalet sistemini zorlayan iş yükünü hafifleterek bozulan kamu düzeninin tesis edilmesinin bir an önce sağlanmasıdır.

Ceza muhakemesi kuralları, işlendiği iddia edilen fiilin ortaya çıkarılması için uygulanacak yöntemleri belirler. Bu bağlamda basit yargılama usulünün, bir ceza muhakemesi kurumu olduğu açıktır. Bu nedenle kural olarak, ceza muhakemesi usulünde yapılan değişiklikler, lehe ya da aleyhe değerlendirilmesi yapılmaksızın derhal uygulanma ilkesine tabiidir.

İtiraz konusu kural belirli bir tarihten önce kovuşturma aşamasına geçilmiş dosyalarda basit yargılama usulünün uygulanamayacağını öngörmektedir. Kuralın iptali halinde söz konusu dosyalarda da daha önce hangi yargılama işlemlerinin yapıldığına bakılmaksızın basit yargılama usulü uygulanabilecektir.

Bu nedenle sayın çoğunluğun salt ceza indirimi nedeniyle kanunilik ilkesine aykırılık nedeniyle kuralın iptal edilmesi yönündeki kararı, tükenmiş usul işlemlerinin yeniden başlatılmasına, kişiler hakkında başlamış olan yargılamaya etkin katılım, duruşmada hazır bulunma hakkı, çalışmeli yargılama hakkı gibi hakların kullanılmaması sonucunu doğurabilecektir. Kaldı ki kuralın iptaliyle kanunda öngörülen salt ceza indiriminin kişiler hakkında doğurduğu sonuçlar üzerinden düşünülecek olursa, bu yönden de söz konusu usulün her durumda sanık lehine olduğunu kabul etmek mümkün görünmemektedir. Zira davada tarafların usule itiraz edip etmeyecekleri, hâkimin davada bu usulü uygulayıp uygulamayacağı, istinaf ve ilk derece mahkemelerinde usul işlemlerinin başlatılması konusunda bir istikrar sağlanıp sağlanmayacağı önceden belirlenebilecek nitelikte değildir.

Bu bağlamda, kovuşturma aşamasına geçilmiş olması sayesinde duruşmada hazır bulunma hakkını elde etmiş olan sanıktan rızası dahi olmaksızın mahkeme huzurunda sözlü savunma hakkını, tanık dinletme ve tanığa soru sorulmasını isteme hakkını, duruşmada okunacak delillere karşı diyeceklerini sözlü olarak bildirme ve delil tartışmasını taraflarla birlikte mahkeme huzurunda yapabilme hakkının geri alınması sanığın aleyhine sonuçlara yol açabilecektir. Elbette basit yargılama usulünde de yazılı savunmanın ve delillerin sunulabildiği, böylelikle sanığın mağduriyetine yol açılmayacağı düşünülebilir. Ancak ceza yargılamalarında yüzyüzelik ilkesi ve duruşmaya katılma hakkının önemi açıktır. Sanık mahkeme huzurunda, hâkimin sorgusu sırasında dava konusunu aydınlatıcı bilgiler verebileceği gibi, sözlü savunmanın avantajlarını kullanarak suç işlemediğine yönelik mahkemeyi daha kuvvetli bir araçlarla ikna etme imkânını haiz olabilecektir.

Bununla birlikte basit yargılama usulünü düzenleyen 5271 sayılı Kanun'un 251. maddesinin (3) numaralı fıkrasında mahkemenin 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 61. maddesini dikkate alarak suretiyle cezayı belirleyeceği öngörülmüştür. Anılan madde incelendiğinde hâkimin, suç konusunun önem ve değerini, failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını ve failin güttüğü amaç ve saik gibi nedenleri gözönünde bulundurarak, işlenen suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında temel cezayı belirleyeceği görülmektedir. Cezanın bireyselleştirmesinde sanık lehine dikkate alınacak hususlar, özellikle

duruşmada sanığın ve tanıkların yüzyüze dinlenilmesi ve görölmesi sonrası edinilecek kanaatle oluşacaktır. Bu nedenle, anılan madde uyarınca cezanın belirlenmesinde, duruşmada bulunma hakkı sanık lehine önemli bir güvence oluşturmaktadır. Basit yargılama usulünde öngörölün usul nedeniyle bazı güvencelerin uygulanmamasının esasen sanık aleyhine bir sonuç doğurabildiğı de ileri sürölabilir.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda, sanık tarafından elde edilmiş olan duruşmada hazır bulunma hakkının, iptal kararında yer alan kanunilik ilkesi altında lehe kanun değerdendirme gereğesine dayanarak, mahkemece resen ortadan kaldırılmasının her zaman sanık lehine bir sonuç doğurmayabileceğinin gözetilmesi gerekir.

Anayasa'da yer alan haklar ve ilkelerin yarıştığı ve kesiştiğı yerlerde, pratik uyumlaştırma ilkesi gereğı çatışan haklar, norm alanının belirlediğı kendi nesnel sınırlarına göre yorumlanmalıdır.

Açıklanan gerekçelerle itiraz konusu kuralı Anayasa'ya aykırı görmediğimizden iptal isteminin reddi gerektiğı düşüncesiyle çoğunluğun iptal kararına katılmıyoruz.

Üye
Recai AKYEL

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2020/22
Karar Sayısı : 2020/34
Karar Tarihi : 25/6/2020

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Ankara 32. Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesine 6/12/2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen (11) numaralı fıkranın Anayasa'nın 138. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Sanık hakkında karşılıksız yararlanma suçunu işlediği iddiasıyla açılan ceza davasında itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un iptali talep edilen kuralın da yer aldığı 231. maddesi şöyledir:

“Hükmün açıklanması ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması

Madde 231- (1) Duruşma sonunda, 232 nci maddede belirtilen esaslara göre duruşma tutanağına geçirilen hüküm fıkrası okunarak gerekçesi ana çizgileriyle anlatılır.

(2) Hazır bulunan sanığa ayrıca başvurabileceği kanun yolları, mercii ve süresi bildirilir.

(3) Beraat eden sanığa, tazminat isteyebileceği bir hâl varsa bu da bildirilir.

(4) Hüküm fıkrası herkes tarafından ayakta dinlenir.

(5) (Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adlî para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder.

(6) (Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;

a) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,

b) Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,

c) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi,

gerekir. (Ek cümle: 22/7/2010 - 6008/7 md.) Sanığın kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmez.

(7) (Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen hükümde, mahkûm olunan hapis cezası ertelenemez ve kısa süreli olması halinde seçenek yaptırımlara çevrilemez.

(8) (Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi halinde sanık, beş yıl süreyle denetim süresine tâbi tutulur. (Ek cümle: 18/6/2014- 6545/72 md.) Denetim süresi içinde, kişi hakkında kasıtlı bir suç nedeniyle bir daha hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemez. Bu süre içinde bir yıldan fazla olmamak üzere mahkemenin belirleyeceği süreyle, sanığın denetimli serbestlik tedbiri olarak;

a) Bir meslek veya sanat sahibi olmaması halinde, meslek veya sanat sahibi olmasını sağlamak amacıyla bir eğitim programına devam etmesine,

b) Bir meslek veya sanat sahibi olması halinde, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına,

c) Belli yerlere gitmekten yasaklanmasına, belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınmasına ya da takdir edilecek başka yükümlülüğü yerine getirmesine,

karar verilebilir. Denetim süresi içinde dava zamanaşımı durur.

(9) (Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Altıncı fıkranın (c) bendinde belirtilen koşulu derhal yerine getiremediği takdirde; sanık hakkında mağdura veya kamuya verdiği zararı denetim süresince aylık taksitler halinde ödemek suretiyle tamamen gidermesi koşuluyla da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilir.

(10) (Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir.

(11) (Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle aykırı davranması halinde, mahkeme hükmü açıklar. Ancak mahkeme, kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getiremeyen sanığın durumunu değerlendirerek; cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine ya da koşullarının varlığı halinde hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine veya seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar vererek yeni bir mahkûmiyet hükmü kurabilir.

(12) (Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir.

(13) (Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararı, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir.

(14) (Değişik: 23/1/2008 – 5728/562 md.) Bu maddenin hükmünün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin hükümleri, Anayasanın 174 üncü maddesinde koruma altına alınan inkılâp kanunlarında yer alan suçlarla ilgili olarak uygulanmaz.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Recep KÖMÜRCÜ, Serdar ÖZGÜLDÜR, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ’in katılımlarıyla 19/2/2020 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle başvurunun yöntemine uygun olup olmadığı, uygulanacak kural ve sınırlama sorunları görüşülmüştür.

2. Anayasa’nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa’ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması ve iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. Başvuru kararında, 5271 sayılı Kanun’un 231. maddesinin (11) numaralı fıkrasının iptali talep edilmiştir. Anılan fıkranın birinci cümlesinde, hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilenlerin denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi ya da denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülöklere aykırı davranması hâlinde hükmün açıklanacağı öngörülmektedir.

4. Bakılmakta olan davada ise uyuşmazlığın konusunu önceden hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olan sanığın denetim süresi içinde yeni kasıtlı bir suç işlemesi nedeniyle ilgili hükmün açıklanması oluşturmaktadır. Bu itibarla Kanun'un 231. maddesinin (11) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "...veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle aykırı davranması..." bölümünün bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Açıklanan nedenle bu bölüme ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

5. Anılan cümlelerin "...kasten yeni bir suç işlemesi..." ibaresi hariç kalan kısmı ise hükmün açıklanmasının sebeplerinden biri olan ve bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmayan denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle aykırı davranılması hâli yönünden de geçerli ortak kural niteliğindedir. Bu itibarla cümlelerin kalan kısmının esasına ilişkin incelemenin "...kasten yeni bir suç işlemesi..." ibaresi ile sınırlı olarak yapılması gerekir.

6. Öte yandan 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde, bir davaya bakmakta olan mahkemenin bu davada uygulanacak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda iptali talep edilen kuralların Anayasa'nın hangi maddelerine aykırı olduklarının açıklanması gerektiği belirtilmiştir; anılan maddenin (4) numaralı fıkrasında ise açık bir şekilde dayanaktan yoksun veya yöntemine uygun olmayan itiraz başvurularının Anayasa Mahkemesi tarafından esas incelemeye geçilmeksizin gerekçeleriyle reddedileceği hükme bağlanmıştır.

7. İçtüzük'ün 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde de itiraz yoluna başvuran mahkemenin gerekçeli kararında Anayasa'ya aykırılıkları ileri sürülen hükümlerin her birinin Anayasa'nın hangi maddelerine hangi nedenlerle aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça göstermesi gerektiği ifade edilmiştir. Yine İçtüzük'ün 49. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde Anayasa Mahkemesince yapılan ilk incelemede başvuruda eksikliklerin bulunduğu tespit edilmesi hâlinde itiraz yoluna ilişkin işlerde esas incelemeye geçilmeksizin başvurunun reddine karar verileceği, (2) numaralı fıkrasında ise anılan

(b) bendi uyarınca verilen kararın itiraz yoluna başvuran mahkemenin eksiklikleri tamamlayarak yeniden başvurmasına engel olmadığı belirtilmiştir.

8. Yapılan incelemede, itiraz yoluna başvuran Mahkeme tarafından 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (11) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesinin hangi nedenlerle Anayasa'nın 138. maddesine aykırı olduğunun gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmediği anlaşılmıştır.

9. Açıklanan nedenlerle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesine 6/12/2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen (11) numaralı fıkranın;

A. Birinci cümlesinin;

1. "...veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle aykırı davranması..." bölümünün itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu bölüme yönelik başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

2. Kalan kısmının esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin "...kasten yeni bir suç işlemesi..." ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına,

B. İkinci cümlesine ilişkin itiraz başvurusunun 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından esas incelemeye geçilmeksizin REDDİNE,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

10. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Aydın AYGÜN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayandırılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

11. 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (11) numaralı fıkrasının itiraz konusu kuralın yer aldığı birinci cümlesi, önceden hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olanların denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemleri veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülöklere aykırı davranmaları hâlinde mahkemece ilgili hükmün açıklanmasını öngörmektedir. Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmesi hâlinde mahkemece hükmün açıklanması itiraz konusu kuralı oluşturmakta olup kural "...yeniden kasten bir suç işlenmesi..." ibaresiyle sınırlı olarak incelenmiştir.

12. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, ceza yargılaması sonucunda verilecek mahkûmiyet hükmünün açıklanmasının belirli koşullara bağılı olarak ertelenmesini ifade etmektedir. Kanun'un 231. maddesinin (6) numaralı fıkrasına göre hükmün açıklanmasının geri bırakılabilmesine karar verilebilmesi için sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmaması, mahkemenin sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışlarını gözönünde bulundurarak yeniden suç işlemeyeceğı hususunda kanaate varması, suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın tamamen giderilmesi ve sanığın da hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını kabul etmesi gerekmektedir.

13. Anılan maddenin (8), (10) ve (11) numaralı fıkralarına göre hükmün açıklanmasının geri bırakılması durumunda sanık beş yıl denetim süresine tabi tutulmakta, denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemediğı ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlölöklere uygun davrandığı takdirde açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak davanın düşmesine karar verilmektedir. Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmesi hâlinde ise mahkemece açıklanması geri bırakılan hüküm açıklanmaktadır.

B. İtirazın Gerekçesi

14. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralın denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmesi hâlinde açıklanması geri bırakılan hükmün açıklanmasını zorunlu kıldığı, açıklanması geri bırakılan hüküm veren

hâkimin yerine bir başka hâkimin gelmesi ve bu kararın yeni gelen hâkim tarafından isabetsiz bulunması durumunda dahi hükmün açıklanması zorunluluğunun bulunduğu, bu durumun Anayasa'nın hâkimlerin vicdani kanaatlerine göre karar vermesini öngören anayasal düzenleme ile çeliştiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 138. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

15. Anayasa'nın 138. maddesinin birinci fıkrasında hâkimlerin görevlerinde bağımsız oldukları, Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verecekleri; ikinci fıkrasında hiçbir organ, makam, merci veya kişinin yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremeyeceği, genelge gönderemeyeceği, tavsiye ve telkinde bulunamayacağı belirtilerek hukuk devleti olmanın zorunlu bir gereği olan mahkemelerin bağımsızlığı teminat altına alınmıştır.

16. Mahkemelerin bağımsızlığı ilkesi, hâkimlerin görevlerinde bağımsız olmalarını ifade etmektedir. Hâkimlerin görevlerinde bağımsız olmaları ise onlara tanınan bir ayrıcalık olmayıp adaletin dolaylı, dolaysız her türlü etki, baskı, yönlendirme ve kuşkudan uzak şekilde dağıtılması amacını gütmektedir. Yargının bir karakteri olan bağımsızlık; hâkimin çekinmeden ve endişe duymadan, Anayasa'nın öngördüğü gereklerden başka herhangi bir dış etki altında kalmadan yansız tutumla, özgürce karar verebilmesidir.

17. Ceza hukukunun toplumun kültür ve uygarlık düzeyi, sosyal ve ekonomik yaşantısıyla yakından ilgili olması nedeniyle suç ve suçlulukla mücadele amacıyla ceza ve ceza muhakemesi alanında sistem tercihinde bulunulması devletin ceza siyaseti ile ilgilidir. Bu bağlamda ceza hukukuna ilişkin düzenlemeler bakımından kanun koyucu anayasal ilke ve kurallara bağlı kalmak koşuluyla toplumda belli eylemlerin suç sayılıp sayılmaması, suç sayıldığı takdirde hangi çeşit ve ölçülerdeki ceza yaptırımlarıyla karşılanması gerektiği, soruşturma ve yargılamaya ilişkin olarak hangi yöntemlerin uygulanacağı, hükmün açıklanmasının geri bırakılması gibi ceza siyaseti araçlarına yer verilip verilmeyeceği, verilecek ise bu kurumun nasıl uygulanacağı konularında takdir yetkisine sahiptir.

18. Hükümün açıklanmasının geri bırakılması, erteleme ve kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi gibi hükmün ve cezanın kişiselleştirilmesi kurumlarından biridir. Hâkim, sanık hakkında mahkûmiyet hükmü kurmakla beraber hükmü açıklamamakta ve sanığı belirli bir süre içinde denetim altında tutmaktadır. Sanık, denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemediği ve mahkemece öngörülen denetimli serbestlik tedbirine uygun davrandığı takdirde açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükmü ortadan kaldırılmakta; belirlenen süre içerisinde kasten yeni bir suç işlediğinde ise mahkeme hükmü açıklamaktadır.

19. Hükümün açıklanmasının geri bırakılması ile ilgili kurallar kurumun tamamı gözetilerek değerlendirilmelidir. Hükümün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildikten sonra öngörülen süre, adından da anlaşıldığı gibi bir deneme süresidir. Kurum yalnızca sanığın menfaat ve çıkarları düşünülerek getirilmiş olmayıp önemli ölçüde toplum menfaati ve kamu düzeninin korunması amacıyla öngörülmüştür. (AYM, E.2007/42, K.2009/50, 12/3/2009).

20. Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararı sonrasında beş yıllık bir sürenin öngörülmesi ve bu süre içinde uygulanmak üzere denetimli serbestlik tedbiri olarak bir kısım yükümlüğün yüklenmesine imkân sağlanması, kanun koyucunun cezanın kişiselleştirilmesi, suç ve suçlulukla mücadele, caydırıcılık ve suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla takdir yetkisine dayanarak kabul ettiği bir sistemdir. Bu bağlamda belirlenen denetim süresi içinde kasten yeni bir suçun işlenmesi hâlinde açıklanması geri bırakılan hükmün açıklanması da bu sistemin bir parçasıdır.

21. Hükümün açıklanmasının geri bırakılmasında mahkeme ilk derece aşamasına ilişkin olağan ceza muhakemesi sürecini tamamlayarak hüküm vermekte, sadece bu hükmün açıklanmasını ertelemektedir. Dolayısıyla burada ikinci suçun işlenmesinden sonra mahkemenin ikinci aşamada gerçekleştirdiği işlem tamamlanmamış yargılama sürecini sonuçlandırarak karar vermek değildir. Daha önce sonuçlandırılmış bir yargılama süreci sonunda verilen kararın açıklanma koşullarının oluşup oluşmadığını incelemektir. Bu itibarla sonuç olarak açıklanması geri bırakılan bir hükmün kanunda öngörülen koşula uyulmaması sebebiyle aynı mahkeme tarafından açıklanmasını öngören kuralın hâkimin, çekinmeden ve endişe duymadan, Anayasa'nın öngördüğü gereklerden başka herhangi bir dış etki altında

kalmadan, yansız tutumla, özgürce karar verebilmesini engelleyen bir yönü bulunmamaktadır. Dolayısıyla kural mahkemelerin bağımsızlığı ilkesini ihlal etmemektedir.

22. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 138. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN bu görüşe ek gerekçeyle katılmıştır.

IV. HÜKÜM

4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesine 6/12/2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen (11) numaralı fıkranın birinci cümlesinde yer alan "...kasten yeni bir suç işlemesi..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE 25/6/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

EK GEREKÇE

1. Kuralın iptali istemi Mahkememiz çoğunluğu tarafından Anayasanın 138. maddesi kapsamında incelenerek reddedilmiştir. Sonuç olarak verilen ret kararına katılmakla birlikte incelemenin Anayasanın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı bağlamında yapılması gerektiği düşüncesindeyim.

2. Bilindiği üzere somut norm denetimi için başvuran mahkemenin gerekçesine dayanak olan hukuki olgu ve değerlendirmeleri veya aykırılık oluşturduğu ileri sürülen ilgili Anayasa hükmü Anayasa Mahkemesinin incelemesinde bağlayıcı değildir. Anayasa Mahkemesi anayasal denetimde getirilen kuralla bağlı ise de kurala ilişkin değerlendirmesi ve nitelemesinde tamamen bağımsızdır. İtiraz davası açan mahkemenin gösterdiği Anayasa kuralı dışında başka kural veya kuralları esas alarak inceleme yapabilir. Nitekim esas incelenerek reddedilen bir kuralın on yıl boyunca tekrar iptalinin istenemeyeceğine ilişkin Anayasa hükmünün (m. 152/4) uygulanması bakımından da incelenen Anayasa hükmü değil, kuralın kendisi temel alınmaktadır.

3. Somut norm denetimi için itiraz davası yoluyla iptal talebinde bulunan Ankara 32. Asliye Ceza Mahkemesinin gerekçesinde; bazı suçların yargılanmasında hata yapılarak, sanık beraat etmesi gerektiği halde davanın HAGB ile sonuçlandırılabilirdiği, deneme süresinde tekrar suç işlemesi durumunda dosyayı açan hakim tarafından beraata veya fiilin niteliğine uygun diğer bir kararın verilememesi nedeniyle hükmün açıklanmak zorunda kalındığı, bu durumun ikinci kez yanlış karar verilmesine neden olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla anayasaya aykırılık gerekçesinin temeli, suç oluşmadığı halde hakkında 5 yıl deneme süresi öngörülen, yasal neden olduğu için hüküm açıklandığında ise yine kanun yolu incelemesi sonucuna kadar aklanmayı beklemek zorunda kalan sanığın *adil yargılanma hakkıyla* ilgilidir.

4. Mahkemelerin ve hakimin bağımsız olması ilkesini ifade eden Anayasanın 138. maddesinin iki boyutu bulunmaktadır. İlk yönüyle Anayasanın genel esaslarının yer aldığı bölümde temel alınan kuvvetler ayrılığı ilkesinin gereği olarak mahkemelerin ve bunların asli sùjeleri olan

hakimlerin organik ve fonksiyonel olarak bağımsızlığı güvence altına alınmaktadır. Bu doğrultuda yüksek mahkemeler de Anayasada ayrıca düzenlenmektedir. Bu boyutla ilgili iptal taleplerinde Mahkeme incelemeyi bağımsızlık ilkesi yönünden yapmaktadır. Örneğin Anayasa Mahkemesi bir kararında, Yargıtay ikinci başkanları ile daire başkanlarının görevli olacakları dairenin belirlenmesinde yürütme organının yetkili olmasının, hakimlerin bağımsızlığına ilişkin kural yönünden Anayasaya aykırı olacağını ifade etmiştir (AYM 29.3.1966, 1963/109 E. – 1966/17 K.). Diğer bir kararda, hakimlin savcılık mesleğine geçişinin Adalet Bakanının kararına bağlı olmasının hakimlik teminatı ile bağdaşmayacağı belirtilmiştir (AYM 15.5.1963, 1963/125 E. – 1963/112 K.). Yine örneğin 357 sayılı “Askerî Hâkimler Kanunu”nun 21/2. maddesi uyarınca askeri hakimlin kadrosuzluk nedeniyle emekli edilebileceğine ilişkin kural, Anayasanın 7., 138., 139., 140. ve 145. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir (AYM E.1998/39, K.1998/78, 14/12/1998).

5. 138. maddenin *ikinci boyutu* ise Anayasanın 36. maddede düzenlenen adil yargılanma hakkının, “bağımsız ve tarafsız mahkeme” unsurunun yansması niteliğinde oluşudur. Söz konusu bağımsızlık güvencesi hakimlerin şahsına ait olarak verilen bir hak olmayıp, Anayasa Mahkemesi’nin bir kararında (AYM 2017/158 E.- 2018/89 K., 6.9.2018) ifade edildiği üzere “hakimin çekinmeden, endişe duymadan, ... herhangi bir dış etki altında kalmadan, yansız tutumla özgürce karar verebilmesi” amacıyla öngörülmüştür. Esasen Anayasanın 138 ila 142. maddelerindeki güvenceler bütün olarak adil yargılanma hakkının “bağımsız ve tarafsız mahkeme” ilkesinin gerekleri olarak yer almaktadır. *Adil yargılanma hakkı uyarınca* kişiler; gerek yasal yönden ve organik olarak bağımsız bir mahkeme önünde, gerekse davanın taraflarına karşı eşit uzaklıkta, tarafsız karar verecek bir hakim tarafından davasının görülmesini isteme/bekleme hakkına sahiptir. Hatta hakimlerin özlük haklarına ilişkin güvenceler de aynı hakkın yansması mahiyetindedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi 357 sayılı Askeri Hâkimler Kanunu’nun 25/2. maddesini inceleyen kararında Anayasanın 138-142. maddeleri ile adil yargılanma hakkına ilişkin 36. maddesi arasındaki bağa değinerek kuralın anılan maddelerle birlikte 36. maddeye de aykırı olması nedeniyle iptaline karar vermiştir. Mahkeme aynı kararda 138. madde ile 36. madde arasındaki bağ; “*Hak aranılan mahkemenin bağımsızlığı ve tarafsızlığı adil*

yargılanmanın koşulları arasındadır. ... Mahkemelerin ve hâkimlerin bağımsızlığı, adil yargılanmanın en temel unsurudur.” sözleriyle ifade etmiştir (AYM 2010/32 – 2011/105, 16.6.2011).

6. Yargılama sırasındaki hakim değişiklikleri kimi durumda adil yargılanma hakkı ihlallerine neden olabilmektedir. Ceza yargılamalarında *doğrudanlık/yüzyüzelik ilkesi* uyarınca kişinin kural olarak aynı hakim tarafından yargılanması ve delillerin aynı hakim huzurunda ikame edilmesi önemli bir güvencedir. Örneğin AİHM tarafından verilen bir karara konu olayda, ilk derece mahkemesinin ticaret amacıyla uyuşturucu bulundurma suçundan verdiği mahkumiyet kararının bir tanığın dinlenmemesi nedeniyle bozulması üzerine yeniden duruşma açıldığında farklı bir hakim görevlendirilmiştir. Yeni hakim önceden dinlenen iki tanık ile dinlenmeyen bir tanığı duruşmaya çağırmış ise de bunlardan birine ulaşamaması, ikisinin de hasta olmaları nedeniyle dinlenememiş, başka bazı tanıklar dinlendikten sonra başvuran yeniden 8 yıl hapis cezasına mahkum edilmiştir. Başvuran bir tanığın ilk yargılamada dinlenip bir daha dinlenmemesi iki tanığın ise hiç dinlenmemesi nedeniyle kararı temyiz itmiş ise de hüküm onanmıştır. AİHM bu başvuruda doğrudanlık ilkesinin gereği olarak nihai kararı veren hakim huzurunda tanıkların sorgulanabilmesinin ceza yargılamasının önemli bir güvencesi olduğunu belirttikten sonra, aynı ilke gereğince tanıkların güvenilirlikleri ile ilgili olarak kararı veren hakimın gözlemlerinin de yargılamanın sonucu bakımından önemli olması karşısında önemli bir tanık dinlendikten sonra hakim değiştiğinde tanık dinleme işleminin tekrarlanması gerektiğini ifade etmiştir. AİHM doğrudanlık ilkesinin mutlak olmadığını, kimi zaman hakimın değişmesinin bazı zorunluluklardan kaynaklanabileceğini, fakat yeni hakimın davayı anlamasını sağlayacak tedbirlerin alınması gerektiğini belirterek, somut olayda dengeleyici tedbirlerin de alınmaması karşısında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (AİHM Chernika/Ukrayna, B. No: 53791/11, 12.3.2020).

7. Görüldüğü üzere hakim değişikliği nedeniyle yargılamaya ilişkin usul kuralının uygulanması meselesi adil yargılanma hakkı bağlamında değerlendirilmelidir. Esasen benzer durum, kanun yolunda bozma kararı sonrasında usuli kazanılmış hak dolayısıyla bozma kapsamı dışına

çıkılamaması nedeniyle, bu aşamada hakimın değişmesi durumunda da söz konusudur. Bağımsızlık ve hakim güvenceleri hakime tanınan bir hak olmayıp, hakimlerin uyuşmazlıkları çözerken tarafsız kalmalarını güvence altına almanın bir yöntemidir. Bu yöntem ise uyuşmazlığın taraflarının adil yargılanma haklarıyla bağlantılıdır. Öte yandan bir usul kuralı uygulanırken yeni hakim; uyuşmazlığın çözümüyle ilgili olarak herhangi bir korku, endişe duymadan, taraflara karşı eşit uzaklıkta ve yansız biçimde karar vermesini önlemediği takdirde adil yargılanma hakkı boyutuyla Anayasanın 138. maddesine aykırılığın söz konusu olmayacağı değerlendirilmelidir. Buna karşın çoğunluk gerekçesi anılan 138. maddeyi yalnızca birinci boyutuyla, başka deyişle adil yargılanma hakkından soyutlanmış şekilde ele almıştır.

8. İncelenen kuralın bu yönden değerlendirilmesinde, deneme süresinde suç işlediği için hükmün açıklanması evresinde hakimın değişmesi söz konusu olabilmektedir. Ancak yeni hakimın bu aşamada uyuşmazlığın esasıyla ilgili olarak bir yargılama yapması ve karar vermesi söz konusu değildir. Başka deyişle HAGB kararının verildiği evrede uyuşmazlık karara bağlanmış, fakat kurulan hükmün açıklanması ertelenmiştir. Yeni hakimın görevi yalnızca önceden verilen hükmü açıklamaktır. Bu nedenle uyuşmazlığın çözümü yönünden tarafsızlığa mani bir hal yoktur. Bununla birlikte bu aşamadaki hakim de hal ve tavırlarıyla tarafsız bir duruş içerisinde olmalı ise de esasen kuralda bağımsız ve tarafsız mahkeme ilkesini zedeleyen bir yön bulunmamaktadır. Bununla birlikte yargılanan sanık bakımından buradaki sorun, verilen kararın hukuken isabetsiz olabilme ihtimalidir. İptal isteminde bulunan yerel mahkeme de temel gerekçesinde bu hususu dile getirmektedir. Fakat bu sorunun çözüm yeri ise HAGB kararına karşı kanun yolu denetiminin kapsamıyla ilgili kuraldır. Ancak bu davada incelenen kural kanun yolunu düzenlememektedir.

9. Sonuç olarak incelenen kuralın adil yargılanma hakkına (AY m. 36) ve bu hakla bağlantılı olarak Anayasanın 138. maddesine aykırı bir yönü bulunmadığından iptal isteminin reddi yönündeki karar sonucuna belirttiğim gerekçelerle katılıyorum.

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Esas Sayısı : 2019/112

Karar Sayısı : 2020/35

Karar Tarihi : 25/6/2020

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Çorum 3. Asliye Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun 27. maddesinin (1) numaralı fıkrasına 2/1/2014 tarihli ve 6514 sayılı Kanun'un 53. maddesiyle eklenen üçüncü ve dördüncü cümlelerin Anayasa'nın 127. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Sağlık müdürlüğü tarafından yapılan/yaptırılan içme suyu analizlerinden doğan ücret alacağının il özel idaresinden tahsiline karar verilmesi talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. İptali İstenen Kanun Hükmü

Kanun'un itiraz konusu kuralların da yer aldığı 27. maddesi şöyledir:

“Sularla ilgili hükümler

MADDE 27- (1) Herhangi bir katkı, aroma veya zenginleştirme amaçlı madde ilave edilen kaynak suları, içme suları, doğal mineralli sular ve yapay sodaların üretimi, ambalajlanması, satışı, ithalat ve ihracatına ilişkin esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. Ancak; kaynak suları, içme suları, doğal mineralli sular ve tıbbi amaçlı suların üretimi, uygun şekilde ambalajlanması, satışı, ithalat ve ihracatına ilişkin usul ve esaslar ile içme-kullanma sularının teknik ve hijyenik şartlara uygunluğu, kalite

standartlarının sağlanması, kalite standartlarının izlenmesi ve denetimi ile ilgili usul ve esaslar Sağlık Bakanlığınca belirlenir. (Ek iki cümle: 2/1/2014-6514/53 md.) Bu esaslara uygunluk bakımından belediye veya il özel idarelerinin sorumluluğunda bulunan içme sularının Türkiye Halk Sağlığı Kurumu tarafından yapılacak veya yaptırılacak her türlü tetkik ve tahlil bedelleri ilgili belediye veya il özel idaresince karşılanır. Belediyelerce ödenecek tetkik ve tahlil bedelleri, Sağlık Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarına belediyelerce tahakkuk ettirilecek su kullanım bedellerinden mahsup edilir. (Ek cümle: 17/4/2017-KHK-690/23 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7077/19 md.) Türk Silahlı Kuvvetleri, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığının birliklerince talep edilen içme ve kullanma sularına ilişkin analizler ilgili mevzuatına göre Sağlık Bakanlığına bağlı laboratuvarlarda ücretsiz olarak yapılır.”

B. İlgili Görülen Kanun Hükümleri

1. 22/2/2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’nun;

a. 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“İl özel idaresinin görev ve sorumlulukları

Madde 6- İl özel idaresi mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla;

...

b) İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma (...); orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında,

Yapmakla görevli ve yetkilidir.

...”

b. 42. maddesi şöyledir:

“İl özel idaresinin gelirleri

Madde 42- İl özel idaresinin gelirleri şunlardır:

- a) Kanunlarla gösterilen il özel idaresi vergi, resim, harç ve katılma payları.*
- b) Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar.*
- c) Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler.*
- d) Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler.*
- e) İl genel meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler.*
- f) Faiz ve ceza gelirleri.*
- g) Bağışlar.*
- h) Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler.*
- i) Diğer gelirler.”*

2. 9/5/1985 tarihli ve 3202 sayılı Köye Yönelik Hizmetler Hakkında Kanun'un;

a. 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Hizmetler

Madde 2- Köye yönelik hizmetler şunlardır:

...

ü) (Ek: 13/1/2005-5286/3 md.) İçme suyu tahlilleri (...) yapmak, yaptırmak,

...”

b. Ek 2. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Ek Madde 2- (Ek: 13/1/2005-5286/6 md.)

Bu Kanunda belirtilen hizmetler, İstanbul ve Kocaeli illeri dışında il özel idarelerince, İstanbul ve Kocaeli illerinde ise il sınırları dahilinde yapılmak üzere büyükşehir belediyelerince yerine getirilir.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Recep KÖMÜRCÜ, Serdar ÖZGÜLDÜR, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ'in katılımlarıyla 24/12/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle bir davaya bakmakta olan mahkeme bulunup bulunmadığı, uygulanacak kural ve sınırlama sorunları görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı gördüğünde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına vardığında bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Anılan maddeler uyarınca itiraz yolu ile Anayasa Mahkemesine başvurma yetkisi mahkemelere tanındığından başvuranın öncelikle *mahkeme* sıfatını taşıması gerekmektedir.

3. Somut itiraz başvurusu Çorum 3. Asliye Hukuk Mahkemesince 29/6/1938 tarihli ve 3533 sayılı Umumi Mülhak ve Hususi Bütçelerle İdare Edilen Daireler ve Belediyelerle Sermayesinin Tamamı Devlete veya Belediye veya Hususi İdarelere Aid Daire ve Müesseseler Arasındaki İhtilafların Tahkim Yolu ile Halli Hakkında Kanun hükümleri uyarınca hakem sıfatıyla çözümlenen bir uyuşmazlık kapsamında yapılmıştır. Anılan Kanun'un 1. maddesi belediyeler, genel, katma ve özel bütçeli idareler ile sermayesinin tamamı devlete, belediyeye veya il özel idarelerine ait olan

daire ve müesseseler arasında çıkan ve adli yargının görev alanına giren uyuşmazlıkların hakem kararı ile çözümlenmesini öngörmektedir. Buna göre ihtilafa düşen kurumların ya da ihtilaf konusunun bir taşınmaz olması hâlinde ise taşınmazın bulunduğu yerin yüksek dereceli hukuk mahkemesi başkanı veya hâkimi hakem sıfatını haiz olmaktadır.

4. İtiraz başvurusuna dayanak uyuşmazlık, 3533 sayılı Kanun kapsamındaki iki kamu kurumu olan Sağlık Bakanlığı ve il özel idaresi arasında doğmuş olup 8/1/2002 tarihli ve 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun uyarınca belirli bir hizmetin görülmesinden doğan ücret alacağını konu edinmesi sebebiyle niteliği gereği adli yargının görev alanına girmektedir. Bu nitelikte bir uyuşmazlığın 3533 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca söz konusu kurumların bulunduğu yerin yüksek dereceli hukuk mahkemesi başkanı veya hâkimi tarafından hakem sıfatıyla çözümlenmesi gerekmektedir. Nitekim somut olayda da uyuşmazlık hâlihazırda Çorum 3. Asliye Hukuk Mahkemesi hâkimi tarafından hakem sıfatıyla incelenmektedir.

5. Anayasa Mahkemesi daha önce 3533 sayılı Kanun kapsamında Asliye Hukuk Mahkemesi hâkimi tarafından hakem sıfatıyla yapılan bir itiraz başvurusunu başvuranın yetkisizliği nedeniyle reddetmiştir (AYM, E.1988/2, K.1988/4, 4/2/1988). Anılan kararda itiraz yoluna başvurma hakkının sadece mahkemelere tanındığı, 3533 sayılı Kanun'un öngördüğü mecburi tahkim sistemi içinde hakemin hâkim olmasının anılan Kanun çerçevesinde çözümlenmesi gereken davaların mahkemede görüldüğünün kabulüne elverişli olmadığı, başvuruda bulunan yüksek dereceli hukuk hâkiminin genel hükümler uyarınca mahkemeye ait bir görevi 3533 sayılı Kanun hükümleri uyarınca hakem sıfatıyla yerine getirmek durumunda olduğu, bu sebeple itiraza hakkı bulunmadığı belirtilmiştir.

6. Anayasa Mahkemesi bir konuda karar verirken hiç kuşkusuz aynı konuda daha önce verdiği kararları da değerlendirmekte ve bunu yaparken içtihat istikrarı ile içtihadın değiştirilmesi ve geliştirilmesi ihtiyacı arasındaki hassas dengeyi dikkate almaktadır. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, içtihat değişikliğine gittiğinde önceki kararlardan neden ayrıldığını açıklamalı ve yeni görüşünü temellendirmelidir.

7. Günümüzde genel kabul gören organik-şekli ölçüte göre yargısal faaliyet, kanunla kurulan bağımsız ve tarafsız kuruluşlar tarafından, hukuki uyumsuzlukların ve hukuka aykırılık iddialarının özel yargılama usulleri izlenerek çözümlenmesi ve kesin hükme bağlanması faaliyeti olarak tanımlanmaktadır. Bağımsızlık ve tarafsızlık, yargı fonksiyonunu idare fonksiyonundan ayıran en önemli ölçüt olup yargı yetkisini kullanacak olan mercinin çözülmesi istenen uyumsuzluğa doğrudan veya dolaylı olarak taraf olmayan ve uyumsuzluğun taraflarından tamamen bağımsız olan kişi veya kişilerden oluşmasını gerektirmektedir. Öte yandan yargılama faaliyetinde idari faaliyetten farklı olarak, uyumsuzluğun çözümü, bağımsızlık ve tarafsızlığı güçlendiren özel yargılama usulleri izlenerek gerçekleştirilmektedir. Ayrıca yargı organları bir uyumsuzluğu kesin bir biçimde çözerken idare organlarının verdiği kararlar kural olarak kesin nitelikte değildir. Dolayısıyla verilen karara karşı herhangi bir organa başvurulamaması, karara yargısal kimlik kazandıran önemli bir göstergedir (AYM, E.2012/102, K.2012/207, 27/12/2012).

8. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı bağlamında mahkemeyi, ulusal kanunlarda mahkeme olarak nitelendirilmiş olup olmadığına bakmaksızın, belli bir usul izleyerek ve hukuk kurallarına dayanarak gerektiğinde devlet zoruyla yerine getirilmesi mümkün olan karar verme yetkilerini elinde tutan organ olarak nitelemektedir (*Sramek/Avusturya*, B. No:8790/79, 22/10/1984, § 36). İlgili karar organının mahkeme olarak nitelendirilebilmesi için ayrıca dava konusu olayı hem maddi hem de hukuki açıdan inceleme yetkisine sahip olması (*Belilos/İsviçre*, B. No: 10328/83, 28/4/1988, § 70) ve dava konusunu bağlayıcı bir şekilde sonuçlandırma yetkisinin bulunması gereklidir (*Findlay/İngiltere*, B. No: 22107/93, 25/2/1997, § 77).

9. Bu tanıma göre yargısal faaliyetin en önemli unsuru, bir hukuki uyumsuzluğun tüm yönleriyle esastan çözümlenerek karara bağlanması ve bu kararın kesin hüküm niteliği taşımasıdır. Kesin hüküm, davanın tarafları arasındaki hukuki ilişkinin bütün bir gelecek için kesin olarak tespiti veya düzenlenmesi ve aynı davanın hükmün kesinleşmesinden sonra yeniden açılmamasıdır.

10. Yukarıda yer verilen ölçütler çerçevesinde 3533 sayılı Kanun hükümleri kapsamındaki uyuşmazlıkların *hâkim* olan hakemler tarafından çözümünün yargısal faaliyet kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinin ve dolayısıyla bu uyuşmazlıkları çözmekle görevli ve yetkili hâkim kaynaklı hakemin mahkeme olarak kabul edilip edilemeyeceğinin ortaya konulması için anılan Kanun hükümleri irdelenmelidir.

11. Uyuşmazlıkları çözmeye faaliyeti Anayasa gereğince mahkemelerce yerine getirilmektedir. Bununla birlikte kanun koyucu kimi uyuşmazlıkların çözümünü hızlandırmak amacıyla alternatif uyuşmazlık çözüm yolları öngörebilmekte, bazı durumlarda ise bu yollara başvurulmasını ilgililerin inisiyatifine bırakmaksızın zorunlu kılmaktadır. Mecburi tahkim olarak adlandırılan bu usulde uyuşmazlığı çözmeye görev ve yetkisi bizzat kanunla hakeme verilmekte, uyuşmazlığın kanunun öngördüğü hakem tarafından çözümlenmesi zorunlu olmaktadır. Dolayısıyla anılan usulde tarafların genel mahkemelerde dava açma ya da ihtiyari tahkime başvurma hakları bulunmamaktadır.

12. 3533 sayılı Kanun da hukukumuzda mecburi tahkim ile ilgili olarak yapılan düzenlemelerden biridir. Kanun'un 1. maddesinde ihtilafların bu Kanun'da yazılı tahkim usulüne göre çözümleneceği belirtilmiş olup bu kapsamda anılan Kanun'da görev, yetki, başvuru ve itiraz koşullarına ilişkin birtakım usul kurallarına yer verilmiş; 5. maddesinde ise hakemin inceleme ve soruşturmanın şeklini ve sürelerini belirleyeceği ve hâkimin haiz olduğu bütün yetkileri kullanabileceği belirtilmiştir. Uygulamada da bu tip uyuşmazlıkların 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda düzenlenen basit yargılama usulü ile görüldüğü anlaşılmaktadır.

13. Mecburi tahkime konu olan uyuşmazlıkların, mahkemelerce hükme bağlanması istenen ve kişinin bir hakkının korunması ya da kendisinden haksız bir talepte bulunulmasının önlenmesi amacıyla yargı merciinden hukuki koruma istemesini ifade eden *davaya* konu olan uyuşmazlıklardan herhangi bir farkı bulunmamaktadır. Nitekim konu itibarıyla aslında genel mahkemelerin görev alanına giren bu uyuşmazlıkların çözümü, tarafların sıfatı gözetilerek tahkim yoluna tabi kılınmıştır. Bu bakımdan gerek mecburi tahkime konu olan ihtilafların niteliğinin gerekse tarafların bu ihtilafı oluşturmalarındaki ve çözülmesini istemelerindeki gayenin

mahkemede görülmekte olan benzer nitelikte bir davaya konu uyuşmazlığın mahiyetinden ve bu davanın taraflarının dava açmakla ulaşmak istedikleri amaçtan farklı bir yönünün bulunduğu söylenemez.

14. Bir mercinin mahkeme olarak kabul edilebilmesi için gerekli ölçütlerden biri de hukuk kurallarına göre yargılama yapma görev ve yetkisi ile donatılmış olmasıdır. 3533 sayılı Kanun kapsamındaki uyuşmazlıkları çözecek hakem, devlet tarafından görevlendirilen ve uyuşmazlığa doğrudan veya dolaylı olarak taraf olmayan ve uyuşmazlığın taraflarından tamamen bağımsız olarak görev yapan bir hâkimdir. Her ne kadar Kanun'da hakemin uyuşmazlığın çözümünde hangi kriterleri esas alacağı ya da bir başka deyişle hukuk kurallarını uygulayıp uygulamayacağı hususu belirtilmemişse de uygulamada bu tip uyuşmazlıkların yazılı objektif hukuk kurallarına göre çözümlendiği görülmektedir. Esasen bir hâkimin söz konusu uyuşmazlıkları çözmekle hakem sıfatıyla görevlendirilmesindeki temel amaç da bu kişilerin mahkeme olarak zaten inceledikleri uyuşmazlıkları yazılı objektif hukuk kurallarını esas alarak çözümlemedeki mesleki uzmanlıklarından yararlanmaktır.

15. Öte yandan Kanun'un 6. maddesinde, hakem kararlarına karşı 6100 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri uyarınca istinaf yoluna başvurulabileceği, bu yola başvurulmasının hakem kararının icrasını kendiliğinden durduracağı hükme bağlanmıştır. Anılan maddede ayrıca bölge adliye mahkemelerinin tıpkı mahkemelerden gelen dava dosyalarında olduğu gibi hakem kararını inceleyeceği, kararın usul ve esas yönünden hukuka uygun olduğu kanaatine varması durumunda başvuruyu reddedeceği, kararın hukuka aykırı olduğu kanaatine ulaşması hâlinde ise gerekirse duruşma açarak yapacağı yargılama sonucunda yeniden esas hakkında kesin olarak karar vereceği düzenlenmiştir. Bu bağlamda bölge adliye mahkemelerince yapılacak incelemede usul ve esas yönünden hukuka uygunluğun gözetileceği dikkate alındığında hakemin karar verirken yazılı objektif hukuk kurallarını esas almak durumunda olduğu bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

16. 3533 sayılı Kanun'un 7. maddesinde hakemler tarafından verilen kararların ilamların icrasına dair genel hükümlere göre infaz olunacağı hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla anılan Kanun kapsamında hakemlerin gerektiğinde devlet zoruyla yerine getirilmesi mümkün olan kesin hüküm niteliğinde karar verme yetkisini haiz oldukları görülmektedir.

17. Bu itibarla Kanun kapsamında uyuşmazlıkları çözümleyen hakemlerin belli bir usul izleyerek ve hukuk kurallarına dayanarak gerektiğinde devlet zoruyla yerine getirilmesi mümkün olan karar verme yetkisini haiz oldukları, bir hukuki uyuşmazlığı tüm yönleriyle esastan çözümleyerek karara bağlayabildikleri, verdikleri kararların kesin hüküm niteliği taşıdığı dikkate alındığında yaptıkları faaliyetin yargılama faaliyeti olduğu anlaşılmakta olup Anayasa Mahkemesine yapılan itiraz başvurusu yönünden *mahkeme* olarak kabul edilmeleri gerekmektedir. Bu durumda başvuru, bir davaya bakmakta olan mahkeme tarafından yapılmıştır.

18. Öte yandan Anayasa'nın 152. ve 6216 sayılı Kanun'un 40. maddeleri uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için iptali talep edilen kuralın o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte olan kurallardır.

19. Başvuran Mahkeme; Kanun'un 27. maddesinin (1) numaralı fıkrasının üçüncü ve dördüncü cümlelerinin iptalini talep etmiştir. İtiraz konusu üçüncü cümlede, içme sularının teknik ve hijyenik şartlara uygunluğu, kalite standartlarının sağlanması, izlenmesi ve denetimi ile ilgili olarak Sağlık Bakanlığınca belirlenen esaslara uygunluk bakımından belediye veya il özel idarelerinin sorumluluğunda bulunan içme sularının Türkiye Halk Sağlığı Kurumu tarafından yapılacak veya yaptırılacak her türlü tetkik ve tahlil bedellerinin ilgili belediye veya il özel idaresince karşılanacağı; dördüncü cümlede ise belediyelerce ödenecek tetkik ve tahlil bedellerinin Sağlık Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarına belediyelerce tahakkuk ettirilecek su kullanım bedellerinden mahsup edileceği hükmüne bağlanmıştır.

20. Başvuran Mahkemede görülmekte olan dava, halk sağlığı müdürlüğü tarafından yapılan/yaptırılan ve il özel idaresi adına fatura edildiği hâlde ödenmeyen içme suyu tetkik ve tahlil ücretlerinin anılan idareden tahsiline karar verilmesi talebine ilişkindir. Dolayısıyla somut uyuşmazlığın belediyelerle bir ilgisi bulunmamaktadır.

21. Bu itibarla itiraz konusu üçüncü cümlede yer alan "... belediye veya..." ibarelerinin ve dördüncü cümlelerin itiraz başvurusunda

bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Açıklanan nedenle üçüncü cümlede yer alan anılan ibarelere ve dördüncü cümleye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

22. Öte yandan üçüncü cümlede yer alan “Bu esaslara uygunluk bakımından...”, “...sorumluluğunda bulunan içme sularının Türkiye Halk Sağlığı Kurumu tarafından yapılacak veya yaptırılacak her türlü tetkik ve tahlil bedelleri ilgili...” ve “...karşılır.” ibareleri ise il özel idarelerinin yanı sıra bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmayan belediyeler yönünden de geçerli ortak kural niteliğindedir. Bu nedenle üçüncü cümlelerin “...belediye veya...” ibareleri dışında kalan kısmının esasına ilişkin incelemenin “...il özel idarelerinin...” ve “...il özel idaresince...” ibareleri ile sınırlı olarak yapılması gerekmektedir.

23. Açıklanan nedenlerle 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun 27. maddesinin (1) numaralı fıkrasına 2/1/2014 tarihli ve 6514 sayılı Kanun'un 53. maddesiyle eklenen;

A. Üçüncü cümlede yer alan “...belediye veya...” ibareleri ile dördüncü cümlede yer alan “...belediye...” ibareleri ile itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu cümle ve ibarelere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. Üçüncü cümlelerin "...belediye veya..." ibareleri dışında kalan kısmının esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin cümlede yer alan "...il özel idarelerinin..." ve "...il özel idaresince..." ibareleri ile sınırlı olarak yapılmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

24. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Gülbin AYNUR tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu ve ilgili görülen kanun hükümleri, dayanan Anayasa kuralı ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

25. Başvuru kararında özetle; halk sağlığının korunması amacıyla içme suyu tetkik ve tahlillerinin yapılmasının il özel idarelerinin yanı sıra Sağlık Bakanlığının (Bakanlık) da görev alanında olduğu, bu itibarla Bakanlığın kendi görevinin de gereği olarak il özel idaresinin bilgisi ve talebi olmadan resen yaptığı içme suyu analizlerine ilişkin ücretlerin bu konuda kendilerine ayrı bir gelir kaynağı sağlanmayan il özel idarelerinden karşılanmasını öngören düzenlemenin mahallî idarelerin özerkliğiyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 127. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

26. İtiraz konusu kuralda il özel idarelerinin sorumluluğunda bulunan içme sularının teknik ve hijyenik şartlara uygunluk, kalite standartlarının sağlanması, izlenmesi ve denetimi ile ilgili olarak Bakanlıkça belirlenen esaslara uygunluk bakımından Türkiye Halk Sağlığı Kurumu tarafından yapılacak veya yaptırılacak her türlü tetkik ve tahlil bedellerinin ilgili il özel idaresince karşılanacağı öngörülmüş olup kural "...il özel idarelerinin..." ve "...il özel idaresince..." ibareleri ile sınırlı olarak incelenmiştir.

27. 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 189. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (1) bendinde 11/10/2011 tarihli ve 663 sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile "*Sağlık Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*" şeklinde değiştirilmiştir.) (2) numaralı fıkrasında diğer mevzuatta Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu ve Türkiye Halk Sağlığı Kurumuna yapılmış olan atıfların Bakanlığa yapılmış sayılacağı hükme bağlanmıştır. Bu durumda itiraz konusu kuralların yer aldığı cümlede bulunan *Türkiye Halk Sağlığı Kurumunun* Bakanlık olarak anlaşılması gerekmektedir.

28. Anayasa'nın 123. maddesinde idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu ve kanunla düzenleneceği öngörüldükten sonra idarenin kuruluş ve görevlerinin merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayandığı hükme bağlanmıştır. İdarenin bütünlüğü ilkesiyle idari görevleri yerine getiren kurumlar arasında birliğin sağlanması ve idari yapı içinde yer alan kurumların bir bütünlük içinde çalışması öngörülmüştür.

29. Anayasa'nın 127. maddesinin birinci fıkrasında mahallî idarelerin il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileri oldukları; ikinci fıkrasında mahallî idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkilerinin, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenleneceği belirtilmiştir. Anılan maddenin beşinci fıkrasında merkezî idarenin, mahallî idareler üzerinde, mahallî hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahallî ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahip olduğu belirtilmiş; son fıkrasında ise bu idarelere görevleri ile orantılı gelir kaynaklarının sağlanacağı kurala bağlanmıştır.

30. Anayasa'da merkezî yönetim, yerel yönetim ayrımının yapılması, yerel yönetimlerin organlarının seçimle göreve gelmesinin öngörülmesi, seçimlerinin süreli olması, kararlarını kendi organları eliyle alması ve uygulaması, kendilerine özgü bütçelerinin bulunması, görevleri ile orantılı gelir kaynaklarının sağlanması gibi yetki ve ayrıcalıkların tanınmış olması mahallî idarelerin özerkliklerinin göstergesidir.

31. Özerklik, kişi ve kuruluşların kanunla belirlenen sınırlar içinde kalmak şartıyla kendi faaliyetlerine ilişkin kararları alma ve uygulama konusunda gerekli yetkiyle donatılmış olması anlamına gelmektedir. Bu aynı zamanda kurumların dış etkilere karşı korunmasını ifade eder. Kamu kuruluşlarına özerklik tanınmasının nedeni faaliyetlerini hizmetin gereklerine ve kamu yararına uygun bir şekilde sürdürmelerini güvence altına almaktır.

32. Anayasa'nın 127. maddesinde öngörülen *yerel yönetimlerin özerkliği ilkesi*, yerinden yönetimin varlık şartlarından olan mali özerkliği de

kapsamaktadır. Mali özerklik kavramı mahallî idarelerin mali kaynaklarının bir bölümünü yerel vergi ve harçlardan oluşturmalarını, gelirlerini ve varlıklarını kendi amaçlarına uygun bir biçimde kullanabilmelerini ve esnek bir bütçe sistemine sahip olmalarını ifade etmektedir. Diğer bir deyişle mahallî idarelerin mali özerkliği, merkezî yönetimin mal varlığından ayrı mal varlığı, bağımsız gelir kaynakları ve bütçeleri olması esasına dayanır. Nitekim anılan maddenin altıncı fıkrasının son cümlesinde de *“Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.”* hükmüne yer verilmek suretiyle mahallî idarelerin mali özerkliği teminat altına alınmıştır (AYM, E.2014/72, K.2014/141, 11/9/2014).

33. Mahallî idarelerin karşılamakla yükümlü oldukları mahallî müşterek ihtiyaç, aynı yörede birlikte yaşamaktan doğan somut durumların yarattığı ve sürekli güncelleştirdiği, sağladığı yarar bakımından yerel sınırları aşmayan, kamusal hizmet karakterinin ağır bastığı ortak beklentileri ifade etmektedir. Anayasa’da il, belediye ya da köy halkının yerel ortak ihtiyaçlarının neler olduğu belirlenmemiş; bunun belirlenmesi kanuna bırakılmıştır.

34. Bu kapsamda kanun koyucunun kamu yararını gözetmek ve Anayasa’da mahallî idareler için öngörülen ilke ve kurallara uygun olmak koşuluyla merkezî idare ile mahallî idare arasındaki görev sınırlarını belirleme ve idarenin bütünlüğü ilkesinden hareketle, mahallî idareleri ortadan kaldırma ya da etkisiz kılma amacına yönelik olmamak kaydıyla, belirli alanlar bakımından belirli koşullara bağlı olarak mahallî idarelere ait bazı görev ve yetkileri merkezî yönetime bırakma ya da mahallî idarenin görev alanına bırakılan bazı konularda hizmetin niteliğini gözönünde bulundurarak söz konusu görevlerin yerine getirilmesiyle ilgili özel birtakım usul ve esaslar öngörme konusunda takdir yetkisi bulunmaktadır.

35. Sağlık koşullarına uygun ve temiz içme suyu ihtiyacının belirli bir yörede birlikte yaşayan kişilerin mahallî ve müşterek ihtiyacı olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Nitekim 5302 sayılı Kanun’da su tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında yerine getirmek il özel idarelerinin görevleri arasında sayılmış olup bu görevin yöre halkına temin edilecek ve sunulacak içme suyunun sağlıklı ve temiz olması için gerekli tedbirlerin alınması ve bu amaçla denetimlerin yapılması gerekliliğini de içerdiği açıktır.

36. Kurallarda öncelikle içme sularının il özel idarelerinin sorumluluğunda olduğu belirtildikten sonra bu suların insan sağlığına uygun ve temiz olarak kabul edilebilmesi için Bakanlıkça belirlenen ölçütleri sağlayıp sağlamadığının izlenmesi ve denetimine ilişkin usul düzenlenmektedir. Bu kapsamda gerçekleştirilmesi gereken tetkik ve tahlillerin Bakanlık tarafından bizzat kendi bünyesindeki halk sağlığı laboratuvarlarında yapılması ya da yine Bakanlık tarafından bu hususta yetkili kılınan laboratuvarlarda yaptırılması, söz konusu tetkik ve tahlil bedellerinin ise ilgili il özel idaresi tarafından karşılanması hükme bağlanmaktadır. Buna karşılık kurallarla Bakanlıkça il özel idarelerinin sorumluluğu altında bulunmayan sularla ilgili olarak yapılan/yaptırılan tetkik ve tahlil ücretlerinin ya da il özel idarelerinin sorumluluğu altında bulunmakla birlikte bu suların Bakanlıkça belirlenen esaslara uygunluğunu belirleme amacına yönelik olmayan tetkik ve tahlil ücretlerinin il özel idarelerince karşılanması öngörülmemektedir.

37. Kurallarda Bakanlık tarafından yapılan veya yaptırılan tetkik ve tahlillerin bedellerinin il özel idaresince karşılanması için tetkik ve tahlile konu içme sularının il özel idarelerinin sorumluluğu altında bulunması gerektiği açıkça vurgulanmıştır. Sorumluluk kavramının ise sorumluluk üstlenilen hususla ilgili birtakım görevlerin ifa edilmesi zorunluluğunu da beraberinde getireceği şüphesizdir. Buna göre kurallar ile il özel idaresince sorumluluğundaki içme sularıyla ilgili olarak Bakanlık tarafından belirlenen esaslara uygunluk denetimi şeklindeki görevin yerine getirilme yöntemine ilişkin bir çerçevenin çizildiği ve özel bir usulün getirildiği, bir başka ifadeyle il özel idarelerinin söz konusu faaliyet alanıyla ilgili sınırlarının belirlendiği anlaşılmaktadır.

38. Bu itibarla mahallî idare olan il özel idarelerinin görev tanımı, kapsamı ve görevin ifa usulüne ilişkin bir düzenleme öngören kuralların kamu yararı amacına yönelik ve Anayasa'da mahallî idareler için öngörülen ilke ve kurallara uygun olup olmadığının ortaya konulması gerekmektedir.

39. Anayasa'nın "*Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması*" başlıklı 56. maddesinde "*Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir./ Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.*" hükümleri yer almaktadır.

40. Anılan madde ile herkesin, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu belirtilerek bu hakkı korumanın devletin ödevi olduğu vurgulanmaktadır. *Sağlıklı ve dengeli çevre* kavramı bireyin sağlık koşullarına uygun, temiz içme suyuna erişebilme imkânına sahip olmasını da içermektedir. Dolayısıyla söz konusu madde ile devlete verilen bu görevin hayata geçirilmesi bakımından insan sağlığı üzerinde önemli bir etkisi olan içme sularına ilişkin düzenlemeler büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamdaki bir diğer önemli unsur da içme sularının sağlık koşullarına uygunluk yönünden takip ve denetiminin gerçekleştirilmesidir. Bu görevin yerine getirilmesi amacıyla hangi somut tedbirlerin alınacağı ise kanun koyucunun takdirindedir.

41. Bu bağlamda 5996 sayılı Kanun'un 27. maddesinin ikinci cümlesinde içme/kullanma sularının teknik ve hijyenik şartlara uygunluğu, kalite standartlarının sağlanması, izlenmesi ve denetimi ile ilgili usul ve esasların Bakanlıkça belirleneceği öngörülmüş olup bu kapsamda Bakanlık tarafından hazırlanan İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik'te tüketime sunulan içme sularının sağlığa uygun kabul edilmesi için hangi fiziksel, kimyasal, radyoaktif ve mikrobiyolojik parametre değerlerini taşınması gerektiği, söz konusu değerlere uygunluk yönünden hangi sıklıkta bir izleme programına ve hangi durumlarda ilave bir denetime tabi tutulacağı, numunenin ne şekilde alınacağı, kalite standartlarının hangi noktalarda aranacağı, parametre değerlerine uyumsuzluğun tespit edilmesi hâlinde kirliliğin boyutu ve insan sağlığı açısından neden olacağı riskler dikkate alınarak ne tür düzeltici önlemlerin alınacağı, alınan önlemin etkililiğinin ne şekilde takip edileceği gibi teknik konulara ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Bu itibarla yöre halkına sunulacak içme suyunun Bakanlık tarafından belirlenen teknik ve hijyenik şartlara, kalite standartlarına uygunluğunu sağlamak amacıyla yürütülmesi gereken izleme ve denetim hizmetlerinin mahiyeti itibarıyla teknik bilgi ve uzmanlık gerektiren bir konu olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca bu hizmetin takibindeki bir aksaklığın toplum sağlığı üzerinde ciddi bir tehdit oluşturabileceği de açıktır.

42. Anılan hizmeti yürütmekle görevli olan yurt çapındaki tüm il özel idarelerinin aynı altyapıya, teknik donanımına, uzman personele sahip

olamayabileceği öngörülebilir bir durumdur. Bu itibarla sıkı bir şekilde takip edilmesi gereken izleme ve denetim programının takibindeki inisiyatifin sadece il özel idaresine bırakılmayarak gerekli tetkik ve tahlillerin mevzuatta öngörülen periyotlarda ve usulüne uygun şekilde yapılmasını temin etme amacıyla merkezî idare bünyesindeki bir kurumun uzmanlığından faydalanılmasının, toplum sağlığını yakından ilgilendiren bu hizmetin etkin bir şekilde yürütülmesine katkı sağlayacağı açıktır. Dolayısıyla kuralların toplum sağlığını koruma ve sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının sağlanması şeklindeki kamu yararı amacına yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

43. Anayasa'nın 127. maddesinin beşinci fıkrasında düzenlenen idari vesayet yetkisi yerel yönetimlere tanınan ve güvence altına alınan özerkliğin istisnasını oluşturmaktadır. Vesayet makamlarınca bu yetki yerinden yönetim kuruluşunun işlemlerini iptal, onama, erteleme, izin verme, tekrar görüşülmesini isteme, düzeltme şeklinde kullanılabileceği gibi bunların organlarının kararlarına karşı idari yargı mercilerinde dava açma şeklinde de kullanılabilir. Buna karşılık vesayet yetkisi kural olarak merkezî idareye, yerinden yönetim kuruluşları yerine geçerek icrai karar alma yetkisi vermez.

44. Öte yandan idari vesayet yetkisi, hiyerarşik denetimde olduğu gibi genel bir yetki olmayıp kanunla çerçevesi çizilen sınırlar içinde kullanılması gereken istisnai bir yetkidir. İstisnailik ve kanunilik idari vesayetinin en belirgin iki temel özelliğidir.

45. Bununla birlikte itiraz konusu kurallarda il özel idarelerinin sorumluluğunda bulunan içme suyunun tetkik ve tahlillerinin yapılması veya yaptırılması hususunda merkezî idareye vesayet denetimi kapsamında, il özel idarelerinin anılan görevin yerine getirilmesiyle ilgili işlemlerini iptal, onama, erteleme, izin verme, tekrar görüşülmesini isteme, düzeltme gibi bir yetkinin tanınması söz konusu olmadığı gibi vesayet denetimini aşar nitelikte yerinden yönetim kuruluşunun yerine geçerek icrai bir karar alma yetkisinin de verilmediği görülmektedir. Zira merkezî idarenin buradaki rolü, il özel idarelerince anılan görevin yürütülmesine bünyesindeki uzman bir kurum vasıtasıyla teknik destek sağlamaktan ibarettir. Dolayısıyla kurallar bu yönleri itibarıyla il özel idarelerinin idari özerkliğine müdahale teşkil etmemektedir.

46. Diğer yandan kurallarda il özel idaresi tarafından karşılanması öngörülen içme suyu tetkik ve tahlil bedellerinin il özel idaresinin sorumluluğu altında bulunan ve dolayısıyla görevi gereği yerine getirmekle yükümlü olduğu mahallî ve müşterek nitelikteki bir hizmete ilişkin masraflar olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu hizmetin yerine getirilmesinde Kanun gereği merkezî idare bünyesindeki bir kurumun uzmanlığından yararlanılması anılan hizmeti ve ihtiyacı mahallî ve müşterek nitelikte olmaktan ve dolayısıyla il özel idarelerinin görevi kapsamında çıkarmamaktadır. Kaldı ki anılan hizmetin yürütülmesinde merkezî idare bünyesindeki ihtisas sahibi kurumun, niteliği gereği belirli bir maliyet içermesi doğal olan teknik desteğinden bizzat o kurum aracılığıyla yararlanılması öngörülmemiş olsaydı da suyun izlenmesi ve denetimine ilişkin olarak düzenlenen kurallar gereğince il özel idaresinin söz konusu görevi aynı kapsamda ve şekilde yerine getirmekle yükümlü olduğu dikkate alındığında bu hizmetin yürütülmesinden doğan masraflara zaten katlanmak durumunda olacağı açıktır. Bu itibarla kurallarla il özel idarelerine kendi görev alanları ve amaçları dışında yüklenmesi gereken bir mali külfetin getirilmesi söz konusu değildir.

47. Ayrıca içme suyu tetkik ve tahlil bedellerinin fazla olduğu veya gerçek bedeli yansıtmadığının iddia edilmesi hâlinde buna ilişkin dava açılmasının önünde bir engel de bulunmamaktadır. Açıklanan nedenlerle kuralların mali özerkliği zedeleyen bir yönünün bulunmadığı anlaşılmaktadır.

48. Öte yandan Anayasa'nın 127. maddesinin son fıkrası uyarınca mahallî idarelere görevleri ile orantılı gelir kaynaklarının sağlanması onların mali özerkliklerinin bir teminatıdır. İtiraz konusu kurallar her ne kadar il özel idarelerinin gelir kaynaklarının belirlenmesine veya mevcut gelir kaynaklarının ortadan kaldırılmasına ya da kısılmasına dair herhangi bir düzenleme içermemekte ise de anılan idarelere kendi görev alanlarıyla ilgili bir mali külfet yüklemektedir. Buna karşın 5302 sayılı Kanun'un 42. maddesinde belirtilen sürekli ve düzenli nitelikteki gelirleri dikkate alındığında il özel idarelerine anılan görevin ifası için orantılı gelir kaynaklarının sağlanmadığı söylenemez.

49. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 127. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

IV. HÜKÜM

11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun 27. maddesinin (1) numaralı fıkrasına 2/1/2014 tarihli ve 6514 sayılı Kanun'un 53. maddesiyle eklenen üçüncü cümlede yer alan "... il özel idarelerinin..." ve "...il özel idaresince..." ibarelerinin Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve itirazın REDDİNE 25/6/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Esas Sayısı : 2020/49
Karar Sayısı : 2020/36
Karar Tarihi : 25/6/2020

İPTAL TALEBİNDE BULUNAN: Batman Milletvekili Necdet İPEKYÜZ

İPTAL TALEBİNİN KONUSU: Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 4/6/2020 tarihli 95. Birleşiminde 30/1/2020 tarihli ve (3/1219) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı tezkeresinin okunması suretiyle Diyarbakır Milletvekili Musa FARİSOĞULLARI'nın milletvekilliğinin düşmesinin Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca iptaline karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İŞLEMİ

İptali talep edilen Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) işlemi şöyledir:

“Silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/3/2017 tarihli ve 2014/235 esas, 2017/103 sayılı kararı ile 9 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilen, Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesinin 18/4/2018 tarihli ve 2017/1428 esas, 2018/1000 sayılı istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararının Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 17/9/2019 tarihli ve 2018/7107 esas, 2019/5300 sayılı ilâmı ile onanması suretiyle cezası kesinleşen Diyarbakır Milletvekili Musa Farisoğulları ile ilgili olarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 83 üncü maddesinin üçüncü fıkrası ile 84 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca Adalet Bakanlığından alınan ilgi yazı sureti ve eki dosya ilişikte gönderilmiştir” şeklindeki 30/1/2020 tarihli ve (3/1219) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı tezkeresinin TBMM Genel Kurulunun 4/6/2020 tarihli 95. Birleşiminde okunması suretiyle Diyarbakır Milletvekili Musa FARİSOĞULLARI'nın milletvekilliğinin düşmesi.

II. İPTAL TALEBİNİN GEREKÇESİ

1. İptal talebini içeren dilekçede özetle; Cumhurbaşkanlığının 30/1/2020 tarihinde TBMM Başkanlığına gönderdiği tezkerenin TBMM Genel Kurulunda okunması suretiyle Musa FARİSOĞULLARI'nın milletvekilliğinin düşmesinin Halkların Demokratik Partisi (HDP) milletvekillerinin TBMM'den tasfiyesine yönelik siyasi saiklerle gerçekleştirilmiş bir uygulama olduğu, milletvekilliğinin düşmesinin seçmen iradesinin en iyi şekilde sağlanabilmesi amacıyla çok istisnai hâllerde gündeme getirildiği, nitekim TBMM tarihinde kesinleşen ceza nedeniyle milletvekilliğinin düşmesine dair sadece bir örneğin bulunduğu, geçmişte aynı durumda olan başka siyasi partilere mensup milletvekillerine ilişkin kesin hükümlerin Genel Kurulda okutulmadığı ve böylece milletvekilliklerinin düşmediği, istisnai olma özelliği dikkate alındığında bu tür düşme yönteminin uygulanmasından imtina edilmesinin bir teamül hâline geldiği, iptali talep edilen işlemle anılan teamülün tam aksi yönünde hareket edildiği, HDP milletvekillerine farklı bir muamelede bulunulmasının eşitlik ilkesini ihlal ettiği, kesinleşen cezalarla milletvekilliklerinin düşmesi ihtimalinin ve hatta tehdidinin sürekli canlı tutulmasının demokratik hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı, Anayasa'nın geçici 20. maddesinin anılan maddenin yürürlük tarihinden önce var olan yasama dokunulmazlıklarının kaldırılması taleplerine konu suçlarla ilgili ve Anayasa'nın 83. maddesinin sadece ikinci fıkrasıyla sınırlı olacak şekilde bir düzenleme getirdiği, söz konusu düzenlemenin Anayasa'nın 83. maddesinin tamamını kapsamadığı, bu bağlamda anılan maddenin dördüncü fıkrası gereğince tekrar seçilen milletvekili hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmasının TBMM'nin yeniden dokunulmazlığını kaldırmasına bağlı olduğu, bu nedenle Musa FARİSOĞULLARI'nın 27. Dönem Genel Seçimi'nde milletvekili seçilmesi üzerine istinaf ve temyiz aşamalarında yargılamanın durdurulması taleplerinde bulunulduğu, ancak gerek istinaf gerekse temyiz aşamasında bu taleplerin kabul görmediği, Anayasa'ya aykırı olarak yargılamaya devam edildiği, Yargıtayın onama kararı sonrasında yargılamanın durdurulmaması yönündeki uygulamayla ilgili ihlal iddiaları da ileri sürülerek Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulduğu, başvurunun kabulü hâlinde yeniden yargılama yapılması ve milletvekilliğin düşmesine esas alınan hükmün ortadan kalkması mümkün olabileceksen bu sürecin tamamlanmasının beklenmemesinin telafisi imkânsız zararlara

sebebiyet vereceği, yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına karar verilmeden Anayasa'nın 84. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında milletvekilliğinin düşmesine ilişkin hükümlerin uygulanmasına imkân bulunmadığı, TBMM İçtüzüğü hükümlerine göre Genel Kurul gündemine alınacak tüm konuları görüşmek üzere Danışma Kurulunun toplandığı, TBMM başkanının veya başkanvekilinin başkanlığında grup başkanları veya başkanvekillerinin görevlendirdiği herhangi bir vekilinin katılımıyla toplanan Danışma Kurulunda o günkü birleşimin gündemi konusunda bir anlaşmaya varılması gerektiği ancak 4/6/2020 tarihli Birleşim öncesinde böyle bir tezkerenin görüşülmesi konusunun Danışma Kurulu toplantısında gündeme gelmediği, Cumhurbaşkanlığı tezkeresinin TBMM Başkanlığına sunulmasından TBMM Başkanvekillerinin haberinin olmadığı, 30/1/2020 tarihinden beri TBMM'de olduğu iddia edilen tezkerenin Başkanlık Divanında yer alan HDP'li vekillerin de bilgisine sunulmadığı, anılan tezkerenin TBMM Başkanlık Divanı kararı olmaksızın iktidar partisine mensup TBMM Başkanvekili tarafından gündeme alınarak okutulduğu, bu durumun tezkere içeriğinin Anayasa'nın 76. maddesiyle uyuşup uyuşmadığının denetlenmesi imkânını ortadan kaldırdığı, bu suretle seçmen iradesinin hiçe sayıldığı, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı hareket edildiği, tezkerenin beş ayı aşkın bir süre TBMM'de bekletildikten sonra hangi acil ihtiyaca binaen okutulduğunun açıklanmaya muhtaç bir durum olduğu belirtilerek söz konusu Cumhurbaşkanlığı tezkeresinin TBMM Genel Kurulunda okunması suretiyle Musa FARİSOĞULLARI'nın milletvekilliğinin düşmesinin Anayasa'nın 2., 10., 13., 25., 26., 67. ve 83. maddelerine, TBMM İçtüzüğü'nün 138. maddesine, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10., 11. ve 18. maddeleri ile (1) No.lu Ek Protokol'ün 3. maddesine ve TBMM teamüllerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

III. İNCELEME

2. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca yapılan inceleme toplantısında iptal talebini içeren dilekçe ve ekleri, Raportör Gülbin AYNUR tarafından hazırlanan inceleme raporu, iptali talep edilen TBMM işlemi ve dayanan Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

3. TBMM'nin 4/6/2020 tarihli 95. Birleşiminde 30/1/2020 tarihli ve (3/1219) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı tezkeresinin okunması suretiyle Diyarbakır Milletvekili Musa FARİSOĞULLARI'nın milletvekilliği Anayasa'nın 84. maddesinin ikinci fıkrası gereğince düşmüştür. Hüküm giydiğine dair hakkındaki kesin mahkeme kararının Genel Kurula bildirilmesi suretiyle Musa FARİSOĞULLARI'nın milletvekilliğinin düşmesine ilişkin işlemin Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca iptali talebiyle Batman Milletvekili Necdet İPEKYÜZ 10/6/2020 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

4. Anayasa koyucu tarafından milletvekilliğinin düşme sebepleri istifa, kesin hüküm giyme veya kısıtlanma, milletvekilliğiyle bağdaşmayan bir görev veya hizmeti sürdürmekte ısrar etme ve devamsızlık hâlleri olarak öngörülmüş ve bu kapsamda Anayasa'nın 84. maddesinde *"İstifa eden milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesi, istifanın geçerli olduğu Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanınca tespit edildikten sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca kararlaştırılır./Milletvekilliğinin kesin hüküm giyme veya kısıtlanma halinde düşmesi, bu husustaki kesin mahkeme kararının Genel Kurula bildirilmesiyle olur./82 nci maddeye göre milletvekilliğiyle bağdaşmayan bir görev veya hizmeti sürdürmekte ısrar eden milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine, yetkili komisyonun bu durumu tespit eden raporu üzerine Genel Kurul gizli oyla karar verir./ Meclis çalışmalarına özürsüz veya izinsiz olarak bir ay içerisinde toplam beş birleşim günü katılmayan milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine, durumun Meclis Başkanlık Divanınca tespit edilmesi üzerine, Genel Kurulca üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyuyla karar verilebilir."* hükümlerine yer verilmiştir.

5. Anılan madde uyarınca istifa, milletvekilliğiyle bağdaşmayan bir görev veya hizmeti sürdürmekte ısrar etme ve devamsızlık hâllerinden biri sebebiyle milletvekilliğinin düşmesi için Meclis Genel Kurulu tarafından bu hususta bir karar alınması gerekmekte iken kesin hüküm giyme veya kısıtlanma hâli söz konusu olduğunda milletvekilliğinin düşmesi için Genel Kurul tarafından karar alınması koşulu aranmamakta, sadece ilgili milletvekili hakkındaki kesin hükmün Genel Kurula bildirilmesi biçimindeki usulün yerine getirilmesi yeterli olmaktadır.

6. Öte yandan Anayasa koyucu tarafından milletvekilliğinin düşmesine ilişkin kararlara karşı Anayasa Mahkemesine başvuru imkânı tanınmış olup bu kapsamda Anayasa'nın 85. maddesinde *"Yasama dokunulmazlığının*

kaldırılmasına veya milletvekilliğinin düşmesine 84 üncü maddenin birinci, üçüncü veya dördüncü fıkralarına göre karar verilmiş olması hallerinde, Meclis Genel Kurulu kararının alındığı tarihten başlayarak yedi gün içerisinde ilgili milletvekili veya bir diğer milletvekili, kararın, Anayasaya, kanuna veya İçtüzüğe aykırılığı iddiasıyla iptali için Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Anayasa Mahkemesi, iptal istemini onbeş gün içerisinde kesin karara bağlar.” denilmiştir.

7. Söz konusu madde uyarınca iptal talebiyle Anayasa Mahkemesine başvurma imkânı tanınan ve dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin de anılan madde uyarınca inceleme yetkisini haiz olduğu milletvekilliğinin düşmesi hâlleri; Anayasa’nın 84. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarında belirtilen durumlardır. Buna karşılık Anayasa’nın 84. maddesinin kesin hüküm giyme veya kısıtlanma sebebiyle milletvekilliğinin düşmesini düzenleyen ikinci fıkrası yönünden Anayasa’nın 85. maddesi kapsamında Anayasa Mahkemesine başvuru imkânı tanınmamıştır.

8. Bu itibarla Anayasa’nın 84. maddesinin ikinci fıkrası hükmü uyarınca kesin hüküm giyme veya kısıtlanma sebebine dayanan ve bu konudaki kesin mahkeme kararının Genel Kurula bildirilmesi suretiyle gerçekleşen milletvekilliğinin düşmesi hâli, Anayasa’nın 85. maddesi kapsamının ve dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin inceleme yetkisinin dışında kalmaktadır.

9. Musa FARİSOĞULLARI’nın milletvekilliğinin düşmesi Anayasa’nın 84. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca hüküm giydiğine dair hakkındaki kesin mahkeme kararının Genel Kurula bildirilmesi suretiyle gerçekleşmiştir. Dolayısıyla ilgili hakkında Anayasa’nın 85. maddesi kapsamında iptal talebine konu olabilecek Anayasa’nın 84. maddesinin birinci, üçüncü veya dördüncü fıkralarında sayılan sebeplerden biri ile milletvekilliğinin düşmesi hâli söz konusu değildir. Bu itibarla iptal talebi Anayasa Mahkemesinin inceleme yetkisinin bulunmadığı bir düşme sebebine ilişkindir.

10. Açıklanan nedenlerle iptal talebinin yetkisizlik nedeniyle reddi gerekir.

IV. HÜKÜM

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 4/6/2020 tarihli 95. Birleşiminde 30/1/2020 tarihli ve (3/1219) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı tezkeresinin okunması suretiyle Diyarbakır Milletvekili Musa FARİSOĞULLARI’nın

milletvekilliğinin düşmesinin Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca iptali talebinin yetkisizlik nedeniyle REDDİNE 25/6/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Esas Sayısı : 2020/50
Karar Sayısı : 2020/37
Karar Tarihi : 25/6/2020

İPTAL TALEBİNDE BULUNAN: Diyarbakır Milletvekili Hişyar ÖZSOY

İPTAL TALEBİNİN KONUSU: Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 4/6/2020 tarihli 95. Birleşiminde 30/1/2020 tarihli ve (3/1220) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı tezkeresinin okunması suretiyle Hakkâri Milletvekili Leyla GÜVEN'in milletvekilliğinin düşmesinin Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca iptaline karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İŞLEMİ

İptali talep edilen Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) işlemi şöyledir:

“Silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/3/2017 tarihli ve 2014/235 esas, 2017/103 sayılı kararı ile 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilen, Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesinin 18/4/2018 tarihli ve 2017/1428 esas, 2018/1000 sayılı istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararının Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 17/9/2019 tarihli ve 2018/7107 esas, 2019/5300 sayılı ilâmı ile onanması suretiyle cezası kesinleşen Hakkari Milletvekili Leyla Güven ile ilgili olarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 83 üncü maddesinin üçüncü fıkrası ile 84 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca Adalet Bakanlığından alınan ilgi yazı sureti ve eki dosya ilişikte gönderilmiştir” şeklindeki 30/1/2020 tarihli ve (3/1220) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı tezkeresinin TBMM Genel Kurulunun 4/6/2020 tarihli 95. Birleşiminde okunması suretiyle Hakkâri Milletvekili Leyla GÜVEN'in milletvekilliğinin düşmesi.

II. İPTAL TALEBİNİN GEREKÇESİ

1. İptal talebini içeren dilekçede özetle; Cumhurbaşkanlığının 30/1/2020 tarihinde TBMM Başkanlığına gönderdiği tezkerenin TBMM Genel Kurulunda okunması suretiyle Leyla GÜVEN'in milletvekilliğinin düşmesinin Halkların Demokratik Partisi (HDP) milletvekillerinin TBMM'den tasfiyesine yönelik siyasi saiklerle gerçekleştirilmiş bir uygulama olduğu, milletvekilliğinin düşmesinin seçmen iradesinin en iyi şekilde sağlanabilmesi amacıyla çok istisnai hâllerde gündeme getirildiği, nitekim TBMM tarihinde kesinleşen ceza nedeniyle milletvekilliğinin düşmesine dair sadece bir örneğin bulunduğu, geçmişte aynı durumda başka siyasi partilere mensup milletvekillerine ilişkin kesin hükümlerin Genel Kurulda okutulmadığı ve böylece milletvekilliklerinin düşmediği, istisnai olma özelliği dikkate alındığında bu tür düşme yönteminin uygulanmasından imtina edilmesinin bir teamül hâline geldiği, iptali talep edilen işlemle anılan teamülün tam aksi yönünde hareket edildiği, HDP milletvekillerine farklı bir muamelede bulunulmasının eşitlik ilkesini ihlal ettiği, kesinleşen cezalarla milletvekilliklerinin düşmesi ihtimalinin ve hatta tehdidinin sürekli canlı tutulmasının demokratik hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı, Anayasa'nın geçici 20. maddesinin anılan maddenin yürürlük tarihinden önce var olan yasama dokunulmazlıklarının kaldırılması taleplerine konu suçlarla ilgili ve Anayasa'nın 83. maddesinin sadece ikinci fıkrasıyla sınırlı olacak şekilde bir düzenleme getirdiği, söz konusu düzenlemenin Anayasa'nın 83. maddesinin tamamını kapsamadığı, bu bağlamda anılan maddenin dördüncü fıkrası gereğince tekrar seçilen milletvekili hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmasının TBMM'nin yeniden dokunulmazlığını kaldırmasına bağlı olduğu, bu nedenle Leyla GÜVEN'in 27. Dönem Genel Seçimi'nde milletvekili seçilmesi üzerine istinaf ve temyiz aşamalarında yargılamanın durdurulması taleplerinde bulunulduğu, ancak gerek istinaf gerekse temyiz aşamasında bu taleplerin kabul görmediği, Anayasa'ya aykırı olarak yargılamaya devam edildiği, Yargıtayın onama kararı sonrasında, yargılamanın durdurulmaması yönündeki uygulamayla ilgili ihlal iddiaları da ileri sürülerek Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulduğu, başvurunun kabulü hâlinde yeniden yargılama yapılması ve milletvekilliğin düşmesine esas alınan hükmün ortadan kalkması mümkün olabileceken bu sürecin tamamlanmasının beklenmemesinin telafisi imkânsız zararlara sebebiyet

vereceği, yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına karar verilmeden Anayasa'nın 84. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında milletvekilliğinin düşmesine ilişkin hükümlerin uygulanmasına imkân bulunmadığı, TBMM İçtüzüğü hükümlerine göre Genel Kurul gündemine alınacak tüm konuları görüşmek üzere Danışma Kurulunun toplandığı, TBMM başkanının veya başkanvekilinin başkanlığında, grup başkanları veya başkanvekillerinin görevlendirdiği herhangi bir vekilinin katılımıyla toplanan Danışma Kurulunda o günkü birleşimin gündemi konusunda bir anlaşmaya varılması gerektiği ancak 4/6/2020 tarihli Birleşim öncesinde böyle bir tezkerenin görüşülmesi konusunun Danışma Kurulu toplantısında gündeme gelmediği, Cumhurbaşkanlığı tezkeresinin TBMM Başkanlığına sunulmasından TBMM Başkanvekillerinin haberinin olmadığı, 30/1/2020 tarihinden beri TBMM'de olduğu iddia edilen tezkerenin Başkanlık Divanında yer alan HDP'li vekillerin de bilgisine sunulmadığı, anılan tezkerenin TBMM Başkanlık Divanı kararı olmaksızın iktidar partisine mensup TBMM Başkanvekili tarafından gündeme alınarak okutulduğu, bu durumun tezkere içeriğinin Anayasa'nın 76. maddesiyle uyuşup uyuşmadığının denetlenmesi imkânını ortadan kaldırdığı, bu suretle seçmen iradesinin hiçe sayıldığı, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı hareket edildiği, tezkerenin beş ayı aşkın bir süre TBMM'de bekletildikten sonra hangi acil ihtiyaca binaen okutulduğunun açıklanmaya muhtaç bir durum olduğu belirtilerek söz konusu Cumhurbaşkanlığı tezkeresinin TBMM Genel Kurulunda okunması suretiyle Leyla GÜVEN'in milletvekilliğinin düşmesinin Anayasa'nın 2., 10., 13., 25., 26., 67. ve 83. maddelerine, TBMM İçtüzüğü'nün 138. maddesine, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10., 11. ve 18. maddeleri ile (1) No.lu Ek Protokol'ün 3. maddesine ve TBMM teamüllerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

III. İNCELEME

2. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca yapılan inceleme toplantısında iptal talebini içeren dilekçe ve ekleri, Raportör Gülbin AYNUR tarafından hazırlanan inceleme raporu, iptali talep edilen TBMM işlemi ve dayanan Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

3. TBMM'nin 4/6/2020 tarihli 95. Birleşiminde 30/1/2020 tarihli ve (3/1220) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı tezkeresinin okunması suretiyle Hakkâri Milletvekili Leyla GÜVEN'in milletvekilliği Anayasa'nın 84. maddesinin ikinci fıkrası gereğince düşmüştür. Hüküm giydiğine dair hakkındaki kesin mahkeme kararının Genel Kurula bildirilmesi suretiyle Leyla GÜVEN'in milletvekilliğinin düşmesine ilişkin işlemin Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca iptali talebiyle Diyarbakır Milletvekili Hışyar ÖZSOY 10/6/2020 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

4. Anayasa koyucu tarafından milletvekilliğinin düşme sebepleri istifa, kesin hüküm giyme veya kısıtlanma, milletvekilliğiyle bağdaşmayan bir görev veya hizmeti sürdürmekte ısrar etme ve devamsızlık hâlleri olarak öngörülmüş ve bu kapsamda Anayasa'nın 84. maddesinde *“İstifa eden milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesi, istifanın geçerli olduğu Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanınca tespit edildikten sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca kararlaştırılır./ Milletvekilliğinin kesin hüküm giyme veya kısıtlanma halinde düşmesi, bu husustaki kesin mahkeme kararının Genel Kurula bildirilmesiyle olur./82 nci maddeye göre milletvekilliğiyle bağdaşmayan bir görev veya hizmeti sürdürmekte ısrar eden milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine, yetkili komisyonun bu durumu tespit eden raporu üzerine Genel Kurul gizli oyla karar verir./Meclis çalışmalarına özürsüz veya izinsiz olarak bir ay içerisinde toplam beş birleşim günü katılmayan milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine, durumun Meclis Başkanlık Divanınca tespit edilmesi üzerine, Genel Kurulca üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyuyla karar verilebilir.”* hükümlerine yer verilmiştir.

5. Anılan madde uyarınca istifa, milletvekilliğiyle bağdaşmayan bir görev veya hizmeti sürdürmekte ısrar etme ve devamsızlık hâllerinden biri sebebiyle milletvekilliğinin düşmesi için Meclis Genel Kurulu tarafından bu hususta bir karar alınması gerekmekte iken kesin hüküm giyme veya kısıtlanma hâli söz konusu olduğunda milletvekilliğinin düşmesi için Genel Kurul tarafından karar alınması koşulu aranmamakta, sadece ilgili milletvekili hakkındaki kesin hükmün Genel Kurula bildirilmesi biçimindeki usulün yerine getirilmesi yeterli olmaktadır.

6. Öte yandan Anayasa koyucu tarafından milletvekilliğinin düşmesine ilişkin kararlara karşı Anayasa Mahkemesine başvuru imkânı tanınmış olup bu kapsamda Anayasa'nın 85. maddesinde *“Yasama dokunulmazlığının*

kaldırılmasına veya milletvekilliğinin düşmesine 84 üncü maddenin birinci, üçüncü veya dördüncü fıkralarına göre karar verilmiş olması hallerinde, Meclis Genel Kurulu kararının alındığı tarihten başlayarak yedi gün içerisinde ilgili milletvekili veya bir diğer milletvekili, kararın, Anayasaya, kanuna veya İçtüzüğe aykırılığı iddiasıyla iptali için Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Anayasa Mahkemesi, iptal istemini onbeş gün içerisinde kesin karara bağlar.” denilmiştir.

7. Söz konusu madde uyarınca iptal talebiyle Anayasa Mahkemesine başvurma imkânı tanınan ve dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin de anılan madde uyarınca inceleme yetkisini haiz olduğu milletvekilliğinin düşmesi hâlleri; Anayasa’nın 84. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarında belirtilen durumlardır. Buna karşılık Anayasa’nın 84. maddesinin kesin hüküm giyme veya kısıtlanma sebebiyle milletvekilliğinin düşmesini düzenleyen ikinci fıkrası yönünden Anayasa’nın 85. maddesi kapsamında Anayasa Mahkemesine başvuru imkânı tanınmamıştır.

8. Bu itibarla Anayasa’nın 84. maddesinin ikinci fıkrası hükmü uyarınca kesin hüküm giyme veya kısıtlanma sebebine dayanan ve bu konudaki kesin mahkeme kararının Genel Kurula bildirilmesi suretiyle gerçekleşen milletvekilliğinin düşmesi hâli, Anayasa’nın 85. maddesi kapsamının ve dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin inceleme yetkisinin dışında kalmaktadır.

9. Leyla GÜVEN’in milletvekilliğinin düşmesi Anayasa’nın 84. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca hüküm giydiğine dair hakkındaki kesin mahkeme kararının Genel Kurula bildirilmesi suretiyle gerçekleşmiştir. Dolayısıyla ilgili hakkında Anayasa’nın 85. maddesi kapsamında iptal talebine konu olabilecek Anayasa’nın 84. maddesinin birinci, üçüncü veya dördüncü fıkralarında sayılan sebeplerden biri ile milletvekilliğinin düşmesi hâli söz konusu değildir. Bu itibarla iptal talebi Anayasa Mahkemesinin inceleme yetkisinin bulunmadığı bir düşme sebebine ilişkindir.

10. Açıklanan nedenlerle iptal talebinin yetkisizlik nedeniyle reddi gerekir.

IV. HÜKÜM

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 4/6/2020 tarihli 95. Birleşiminde 30/1/2020 tarihli ve (3/1220) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı tezkeresinin okunması suretiyle Hakkâri Milletvekili Leyla GÜVEN’in

milletvekilliğinin düşmesinin Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca iptali talebinin yetkisizlik nedeniyle REDDİNE 25/6/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Esas Sayısı : 2018/31
Karar Sayısı : 2020/38
Karar Tarihi : 16/7/2020

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin ÖZKOÇ ile birlikte 127 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 1/2/2018 tarihli ve 7079 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 113. maddesiyle 8/11/2016 tarihli ve 6755 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 37. maddesine eklenen (2) numaralı fıkranın şekil ve esas bakımından Anayasa'nın 2., 13., 15., 17., 20., 35., 36., 87. ve 88. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un iptali talep edilen 113. maddesiyle (2) numaralı fıkranın eklendiği 6755 sayılı Kanun'un 37. maddesi şöyledir:

“Sorumluluk

MADDE 37- (1) 15/7/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve terör eylemleri ile bunların devamı niteliğindeki eylemlerin bastırılması kapsamında karar alan, karar veya tedbirleri icra eden, her türlü adli ve idari önlemler kapsamında görev alan kişiler ile olağanüstü hal süresince yayımlanan kanun hükmünde kararnameler kapsamında karar alan ve görevleri yerine getiren kişilerin bu karar, görev ve fiilleri nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğu doğmaz.

(2) (Ek: 20/11/2017-KHK-696/121 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7079/113 md.) **Resmi bir sıfat taşıyıp taşımadıklarına veya resmi bir görevi yerine getirip getirmediğine bakılmaksızın 15/7/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve terör eylemleri ile bunların devamı niteliğindeki eylemlerin bastırılması kapsamında hareket eden kişiler hakkında da birinci fıkra hükümleri uygulanır.**

(3) (Ek:5/12/2019-7194/50 md.) Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ve bu nedenle kamu görevinden çıkarılmış olan kişilerden, adli veya idari soruşturma veya kovuşturması devam edenlerin sosyal güvenlik haklarına ilişkin başvuruları hakkında 31/10/2019 tarihine kadar karar alan, bu kararları yerine getiren veya işlem yapmayan kamu görevlilerinin bu karar ve filleri nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğu doğmaz.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 28/3/2018 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Aydın AYGÜN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükmü, dayananlar ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Olağanüstü Hâl Düzenlemelerinin Yargısal Denetimi

3. Anayasa'nın 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la değiştirilmeden önceki 148. maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesinde “...*olağanüstü hallerde, sıkıyönetim ve savaş hallerinde çıkarılan kanun hükmünde kararnamelerin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dava açılmaz*” hükmüne yer verilerek olağanüstü dönem kanun hükmünde kararnameleri (KHK) Anayasa Mahkemesinin yargısal denetiminin dışında bırakılmıştır. Anayasa Mahkemesi 2/11/2016 tarihli ve E.2016/171, K.2016/164 sayılı kararında olağanüstü hâl KHK'larının Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenebilmesi için bu yöndeki bir anayasal yetkinin açıkça tanınması gerektiğini ifade ederek Anayasa'nın 148. maddesinin lafzı, anayasa koyucunun amacı ve ilgili yasama belgeleri gözönünde bulundurulduğunda olağanüstü hâl KHK'larının herhangi bir ad altında yargısal denetiminin mümkün olmadığına karar vermiştir.

4. Bununla birlikte olağanüstü hâl KHK'larının Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından onaylanarak kanunlaşması hâlinde bu kanun hükümlerinin Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde dava açılmasının önünde bir engel bulunmamaktadır. İptal davasına konu edilen 7079 sayılı Kanun, olağanüstü hâl kapsamında çıkarılan 696 sayılı KHK'nın TBMM tarafından onaylanması sonucunda yürürlüğe girmiştir. Bu itibarla dava konusu kural diğer kanun hükümleri gibi Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olmakla birlikte bu denetim yapılırken söz konusu kuralın olağanüstü hâle yönelik düzenlemeler içermesi nedeniyle öncelikle inceleme yönteminin belirlenmesi gerekir.

5. Anayasa, temel hak ve özgürlüklerin korunmasına ilişkin olarak olağan ve olağanüstü dönemler için iki ayrı hukuki rejim öngörmektedir. Olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimi Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenmişken olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ya da kullanılmasının durdurulması rejimi Anayasa'nın 15. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre ancak dava konusu kuralla temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ya da kullanılmasının durdurulması söz konusu olduğunda Anayasa'da öngörülen olağan dönem veya olağanüstü dönem rejimine ilişkin kuralların hangisinin uygulanacağı

sorunu gündeme gelebilecektir. Aşağıda açıklandığı üzere kuralla temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması söz konusu olmadığından kural yönünden anılan sorun çerçevesinde bir araştırma ve inceleme yapılması gerekli değildir.

B. Kanun'un 113. Maddesiyle 6755 Sayılı Kanun'un 37. Maddesine Eklenen (2) Numaralı Fıkranın İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

6. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralın af niteliği taşıdığı, bu nedenle TBMM'de kabulü için Anayasa'nın 87. maddesi gereğince üye tam sayısının beşte üç çoğunluğunun aranması şartının gerektiği, kuralın kabulü sırasında bu çoğunluğun sağlanmadığı, anılan durumun kanun tasarısı ve tekliflerinin TBMM'de görüşülme usul ve esaslarının İçtüzük'le düzenleneceğini öngören Anayasa'nın 88. maddesiyle de bağdaşmadığı, nitekim TBMM İçtüzüğü'nün 92. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca da af ilanını içeren tasarısı veya tekliflerin Genel Kurulda kabulünün TBMM üye tam sayısının beşte üç çoğunluğunun kararıyla mümkün olduğu, bu itibarla dava konusu kuralın şekil bakımından Anayasa'nın 87. ve 88. maddelerine aykırı olduğu belirtilmiştir.

7. Esas bakımından ise kuralın başta yaşam hakkı ve işkence yasağı olmak üzere birçok temel hak ve özgürlüğü ölçsüz biçimde sınırladığı, kuralda yer alan “...terör eylemleri ile bunların devamı niteliğindeki eylemlerin bastırılması kapsamında hareket eden kişiler...” ibaresinin geleceğe dönük uygulamaya imkân tanıyan genel bir düzenleme olarak da anlaşılmaya müsait ve bu nedenle belirsiz olduğu, kuralın bu hâliyle her türlü muhalefeti şiddet yoluyla susturmanın bir aracı olarak kullanılmaya elverişli olduğu, suç işlenmesini teşvik eder bir niteliğinin bulunduğu, kuralın geçmişteki olaylara uygulanacak olmasının bile yaşam hakkı ile işkence ve kötü muamele yasağı kapsamında etkili bir soruşturma yapma yükümlülüğüyle çeliştiği, kişilerin hukuk önünde hesap verme zorunluluğunu bertaraf ettiği, diğer yandan kuralın itibar hakkına, mülkiyet hakkına, özel hayata ve aile hayatına yönelik müdahalelere karşı anılan hakları korumayı imkânsız kıldığı, Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasının olağanüstü hâllerde dahi askıya alınamayacak veya ihlal edilemeyecek bir hak ve özgürlükler alanı

yarattığı, kuralın bu alanda yer alan yaşam hakkını da ihlal ettiği, eylemlerin bastırılması kapsamında hareket edenlerin kalkışma ve terör eylemleri ile ilgisi bulunmayan üçüncü kişilerin hayatına, bedensel bütünlüğüne, manevi varlığına, itibarına veya mallarına zarar vermiş olmaları durumunda dahi kural uyarınca bu kişiler hakkında cezai, hukuki ve malî sorumluluk davası açılmayacağı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 13., 15., 17., 20., 35. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. Şekil Bakımından Anayasa'ya Aykırılık İddialarının İncelenmesi

8. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 96. maddesi yönünden incelenmiştir.

9. Kanunların esas bakımından Anayasa'ya uygunluk denetimi, kanunun maddi olarak (hukuk dünyasında yarattığı değişiklik itibarıyla) Anayasa'ya uygun olup olmadığını ifade etmektedir. Şekil bakımından uygunluk ise teklifin kanunlaşabilmesi için, diğer bir anlatımla kanun olarak varlık kazanabilmesi için Anayasa'da öngörülen usullere uyulup uyulmadığının denetimini ifade etmektedir.

10. Anayasa'nın 148. maddesinin ikinci fıkrasında kanunların şekil bakımından denetlenmesinin son oylamanın öngörülen çoğunlukla yapılıp yapılmadığı hususu ile sınırlı olduğu hükme bağlanmıştır.

11. Anayasa'nın 148. maddesinin gerekçesinde de Genel Kurul tarafından yapılan son oylamadan önce vücut bulan şekil bozukluklarını Genel Kurulun bildiği veya bilmesi gerektiğinin varsayıldığı belirtilerek son oylamadan önce yapılan şekil bozukluklarının iptale neden olamayacağı ifade edilmiş ve *"Genel Kurulun oylama yapıp kanunu kabul etmesi, şekil bozukluğunu, o kanunu kabul etmemek için yeterli neden saymadığı yolunda bir irade tecellisidir. En büyük organ genel kuruldur. Onun iradesi hılaflına bir sonuç çıkarmak hukukun ana esaslarına aykırı düşer. Bu nedenle son oylamadan önceki şekil bozuklukları, iptal sebebi sayılmamıştır."* denilmiştir.

12. Anayasa'nın "Toplantı ve karar yeter sayısı" başlıklı 96. maddesinde "Türkiye Büyük Millet Meclisi, yapacağı seçimler dahil bütün işlerinde üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasada başkaca bir hüküm yoksa toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz." denilmektedir. Bu çerçevede TBMM'nin bütün işlerinde dava konusu kuralın kabul tarihi itibarıyla üye tamsayısının en az üçte biri olan 184 milletvekiliyle toplanması, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla karar vermesi ve karar yeter sayısının hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlası olan 139 milletvekilinden az olmaması gerekmektedir.

13. Af yetkisinin kullanılması, devletin cezalandırma yetkisinden geçici olarak feragat etmesi anlamına gelmektedir (AYM, E.2001/4, K.2001/332, 18/7/2001). Bu çerçevede af bazen sadece kesinleşmiş cezaları kaldıran, azaltan veya daha hafif bir ceza türü ile değiştiren, bazen de kamu davasını düşüren veya mahkûmiyeti bütün sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldıran bir kamu hukuku tasarrufu olarak oraya çıkmaktadır. Buna göre kesinleşmiş cezaları kaldıran, azaltan veya daha hafif bir ceza türü ile değiştiren düzenlemeler özel af niteliğindeyken bir fiil nedeniyle yapılan soruşturma ve kovuşturmayı ve varsa mahkûmiyeti, hükmedilmiş ise cezaları bütün neticeleriyle birlikte ortadan kaldıran af genel af niteliği taşımaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2001/4, K.2001/332, 18/7/2001).

14. Dava konusu kural belirli bir kapsamda hareket eden kişilerin bu fiilleri nedeniyle hukuki, idari ve mali sorumluluklarının yanı sıra cezai sorumluluklarının da bulunmadığını düzenlemektedir. Bu bağlamda karar yeter sayısı bakımından kuralın yer aldığı Kanun hakkında Anayasa'nın hangi hükmünün uygulanacağını belirlenmesi için kuralın af niteliğine sahip olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir.

15. Maddi ceza hukuku bakımından suç oluşturan fiilin icrası ile devlet ve fail arasında bir cezalandırma ilişkisi doğmaktadır. Af ise bu kapsamda devletin cezalandırma yetkisinden sarfınazar etmesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle hem genel af hem de özel aftan söz edebilmek için öncelikli koşul bir suçun varlığıdır. Dava konusu kural ise aşağıda açıklandığı üzere herhangi bir suça ilişkin olmayıp 15/7/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve terör eylemleri ile bunların devamı niteliğindeki eylemlerin bastırılması

kapsamında hareket eden kişilerin cezai sorumluluklarının bulunmadığını düzenlemektedir. Bu itibarla kural suç teşkil edip etmediği önem taşımaksızın her türlü fiilin değil sadece darbe teşebbüsü ve terör eylemleri ile bunların devamı niteliğindeki eylemlerin bastırılması kapsamındaki fiillerin cezai sorumluluk oluşturmayacağını belirtmektedir. İşlenen fiilin kuralda bahsedilen nitelikleri taşıyıp taşımadığı ise elbette yargı yerlerince belirlenecektir. Dolayısıyla suç teşkil eden fiillerin kural kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Bu açıklamalar çerçevesinde af niteliğini haiz olmadığı anlaşılan kuralın yer aldığı Kanun'un kabulü için Anayasa'nın 87. maddesinde düzenlenen nitelikli çoğunluk gerekli olmayıp toplantı ve karar yeter sayısı bakımından Kanun, Anayasa'nın 96. maddesine tabidir.

16. Kanun'un görüşülmesine ilişkin TBMM Genel Kurul tutanaklarının incelenmesinden KHK'nın tümü üzerindeki oylamanın açık oylama yöntemiyle yapıldığı görülmektedir. Yapılan açık oylama sonucunda 200 kabul ve 24 ret oyunun kullanıldığı gözetildiğinde son oylamanın Anayasa'nın 96. maddesinde öngörülen çoğunlukla yapıldığı anlaşılmaktadır.

17. Açıklanan nedenlerle son oylamasının Anayasa'da öngörülen çoğunlukla yapıldığı açık olan Kanun, Anayasa'nın 96. maddesine aykırı değildir. Bu itibarla kuralın şekil bakımından iptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 87. ve 88. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

b. Esas Bakımından Anayasa'ya Aykırılık İddialarının İncelenmesi

18. Kural, resmî bir sıfat taşıyıp taşımadıklarına veya resmî bir görevi yerine getirip getirmediğine bakılmaksızın 15/7/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve terör eylemleri ile bunların devamı niteliğindeki eylemlerin bastırılması kapsamında hareket eden kişilerin bu fiilleri nedeniyle hukuki, idari, malî ve cezai sorumluluklarının doğmayacağını öngörmektedir.

19. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum

ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

20. Hukuk devleti ilkesinin gereklerinden biri olan belirlilik ilkesine göre yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gereklidir.

21. Anayasa Mahkemesi birçok kararında belirlilik ilkesinin yalnızca yasal belirliliği değil daha geniş anlamda hukuki belirliliği ifade ettiğini, yasal düzenlemeye dayanarak erişilebilir, bilinebilir ve öngörülebilir olma gibi niteliklere ilişkin gereklilikleri karşılaması şartıyla mahkeme içtihatları ve yürütmenin düzenleyici işlemleri ile de hukuki belirliliğin sağlanabileceğini, asıl olanın muhtemel muhataplarının mevcut şartlar altında belirli bir işlemin ne tür sonuçlar doğurabileceğini öngörmelerini mümkün kılacak bir normun varlığı olduğunu vurgulamıştır.

22. Bu bağlamda kuralda yer alan “...terör eylemleri ile bunların devamı niteliğindeki eylemlerin bastırılması kapsamında...” ibaresinin kuralı belirsiz hâle getirdiği söylenemez. Zira kanun hükümlerinin belli bir düzeyde genel olması, somut olayın özelliğine göre değişebilecek tüm çözümleri kuralın bünyesinde barındırma, bir başka ifadeyle, kuralın amaca uygun sonuca ulaştıracak herhangi bir çözümü dışlamasını önleme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Anılan ibareye 15/7/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve terör eylemleri ile devamı niteliğindeki eylemlerin her birinin ayrı ayrı yazılmasının mümkün olmaması nedeniyle yer verilmiş olduğu anlaşılmakta olup bu durum kanun yapma tekniğinin doğasından kaynaklanmaktadır.

23. Diğer yandan kuralda yer alan “...devamı...” ibaresinin kuralın ileriye dönük olarak belirsiz bir süre uygulanmasına imkân tanıdığı da söylenemez. Gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve terör eylemleri anlık fiiller olmayıp belli bir zamana yayılmıştır. Bu nedenle kuralda yer alan ibarenin 15/7/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve terör eylemleri ile bunlarla bağlantılı olarak hemen sonrasındaki *sınırlı zamanda* meydana gelen fiilleri kapsadığı anlaşılmaktadır.

24. Türkiye, 15 Temmuz 2016 gecesi silahlı bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır. Darbe teşebbüsünde bulunanlarca hazırlanan *sıkıyönetim direktifi* ile Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) tarafından devletin yönetimi maksadıyla *Yurtta Sulh Konseyi* teşkil edildiği, yönetime el konulduğu, tüm yurtta sıkıyönetim ve sokağa çıkma yasağı ilan edildiği, kamu yetkisi ile yapılan tüm atama ve görevlendirmelerin teşkil edilen *Yurtta Sulh Konseyi* tarafından veya onun vereceği yetkiye istinaden yapılacağı, bunun haricinde yapılacak işlemlerin yok hükmünde olduğu, mevcut yürütme erkinin görevden el çektirildiği, TBMM'nin feshedildiği, tüm valilerin görevden alındığı, tüm vali, kaymakam ve belediye başkanlığı atamalarının *Yurtta Sulh Konseyi* tarafından yapılacağı, siyasi partilerin tüm faaliyetlerinin sonlandırıldığı, polis teşkilatının sıkıyönetim komutanları emrine alındığı belirtilmiştir. Anılan direktifin ve ekindeki sıkıyönetim komutanlıklarına ilişkin atama listesinin darbe teşebbüsünde bulunanlar tarafından ilgili askerî birimlere ve bakanlıklara gönderildiği anlaşılmıştır (*Aydın Yavuz ve diğerleri* [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, § 13).

25. Darbe teşebbüsü sırasında TBMM, Cumhurbaşkanlığı Külliyesi, Ankara Emniyet Müdürlüğü, Emniyet Genel Müdürlüğü Özel Harekât Daire Başkanlığı, Millî İstihbarat Teşkilâtı yerleşkelerinin de aralarında bulunduğu birçok yere uçak ve helikopterlerin de kullanıldığı bombalı ve silahlı saldırılar yapılmıştır. Öte yandan Cumhurbaşkanının konakladığı otele silahlı baskın yapılmış, ancak Cumhurbaşkanı kısa süre önce otelden ayrıldığı için baskın amacına ulaşamamıştır. Ayrıca Başbakanın aracının bulunduğu konvoyla silahla ateş edilmiş, Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanlarının da aralarında bulunduğu birçok üst düzey askerî yetkili rehin alınmıştır. Yine Avrupa ve Asya'yı birbirine bağlayan Boğaz köprüleri ile İstanbul'da bulunan havalimanları tanklar ve zırhlı araçlarla ulaşıma kapatılmış, ülkenin birçok yerindeki çok sayıda kamu kurumu silah zoruyla işgal edilmiş veya buna teşebbüs edilmiştir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 15).

26. Genelkurmay Başkanlığı tarafından yapılan açıklamada; ilk belirlemelere göre anılan teşebbüse 8.000'in üzerinde askerî personelin karıştığı, teşebbüs sırasında savaş uçakları dâhil 35 uçağın, 3 geminin, 37 helikopterin, 74'ü tank olmak üzere 246 zırhlı aracın ve 4.000 kadar hafif silahın kullanıldığı bilgisine yer verilmiştir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 17).

27. Darbe teşebbüsü tüm anayasal organlar tarafından reddedilmiştir. Cumhurbaşkanının çağrısı üzerine halk sokağa çıkarak darbe teşebbüsüne tepki göstermiştir. Meşru devlet otoritelerinin emir ve talimatlarına göre hareket eden güvenlik güçleri tarafından darbe teşebbüsüne karşı konulmuştur. TBMM’de temsil edilen tüm siyasi partiler ile sivil toplum örgütleri darbe teşebbüsünü kabul etmediklerini açıklamışlardır. Basın yayın organlarının neredeyse tamamı darbe teşebbüsü aleyhine yayınlar yapmıştır. Yurt genelinde Cumhuriyet başsavcılıkları darbe teşebbüsünde bulunanlar hakkında soruşturma başlatarak güvenlik güçlerine teşebbüse katılanların yakalanması emrini vermişlerdir. Nihayetinde darbe teşebbüsü buna karşı koyan güvenlik görevlileri ve sokaklara çıkan sivillerle birlikte kapsamlı ve güçlü bir dirençle engellenmiştir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 18).

28. Darbe teşebbüsü, egemenliğin kaynağı olmayan ve milletin egemenliği kullanmak üzere yetkilendirdiği organlar arasında bulunmayan bir grubun zorla demokratik anayasal düzeni ortadan kaldırmaya veya değiştirmeye kalkışmasıdır. Darbe teşebbüsü ve bununla bağlantılı terör eylemleriyle demokratik anayasal düzenin ve millet iradesinin üstünlüğünün ortadan kaldırılması amaçlanmıştır. Demokratik düzende millete -dolayısıyla onu oluşturan her bir bireye- ait olan egemenlik bir grup zorba tarafından ele geçirilmek istenmiştir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 220). Dolayısıyla başta egemenliği gasbedilmeye çalışılan millet olmak üzere millet adına egemenliği kullanmaya yetkili organlar ağır bir saldırı altında olduğundan, bu olağan dışı ve istisnai şartlar altında söz konusu saldırıların bastırılmasına yönelik ve sadece bununla sınırlı eylemlerin hukuka aykırı fiiller olarak nitelendirilemeyeceği açıktır.

29. Söz konusu darbe teşebbüsünde saldırının kapsamının büyüklüğü, yaygınlığı, saldırıyı gerçekleştiren kişilerin önemli bir kısmının kamu görevlisi olması, esas itibarıyla saldırının yöneldiği hedefin bireyler değil devlet ve hükümet güçleri olması, olağan şartlarda bu saldırının kamu görevlileri tarafından önlenmesinin beklenmesi ve bunun yeterli olması gibi uygulayıcılar için istisnai ve sıra dışı birçok faktör gündeme gelmiştir. Bu itibarla darbe teşebbüsünün anılan istisnai ve sıra dışı özellikleri nedeniyle uygulamada ortaya çıkabilecek birtakım tereddütlerin giderilmesi ve bu kapsamda kuralla egemenlik hakkına sahip çıkan vatandaşların herhangi

bir zarara uğrama ihtimalinin baştan bertaraf edilmesi amacıyla anılan düzenlemeyi yapma ihtiyacının duyulduğu anlaşılmaktadır.

30. Bu çerçevede dava konusu kuralda darbe teşebbüsü ve terör eylemleri ile bunların devamı niteliğindeki eylemlerin bastırılması kapsamındaki fiillerinden dolayı kişilerin hukuki, idari, malî ve cezai sorumluluklarının doğmayacağı belirtilmiş olup kuralın bu kapsamda olmayan, konusu haksız fiil ya da suç teşkil eden fiillerin icra edilmesi hâlinde sorumsuzluk öngördüğü söylenemez. Zira kuralın lafzı ile yukarıda belirtilen getiriliş amacı dikkate alındığında kuraldan böyle bir sonuç çıkarmak mümkün görünmemektedir.

31. Anayasa'ya uygunluk karinesi uyarınca bir hukuk devletinde Kanun'da belirtilen kişilere hukuka aykırı, haksız fiil veya suç işleme görev veya yetkisinin verilemeyeceği açık olduğuna göre bu yönüyle de kuralın haksız fiil veya suç teşkil eden eylemleri kapsamadığının kabul edilmesi gerekir. Nitekim Anayasa Mahkemesi benzer hükümlere ilişkin vermiş olduğu çeşitli kararlarında da aynı yönde değerlendirmelerde bulunmuştur (AYM, E.2016/205, K.2019/63, 24/7/2019, § 134; E.2014/122, K.2015/123, 30/12/2015, §§ 179-181).

32. Diğer taraftan, dava konusu kuralın bir yargılama engeli getirmediğinin de vurgulanması gerekir. Bu kapsamda haksızlık oluşturduğu ileri sürülen fiiller için yapılacak incelemede söz konusu fiilin kural bağlamında 15/7/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve terör eylemleri ile bunların devamı niteliğindeki eylemlerin bastırılması kapsamında işlenip işlenmediğinin değerlendirileceği kuşkusuzdur. Yargı yerleri kuralda yer alan "*bastırılma*" kapsamındaki fiilleri değerlendirirken meşru müdafaa gibi hukuka uygunluk nedenlerinin bulunup bulunmadığını belirlemek durumundadır. Başka bir ifadeyle, iptali istenen kuralın atıf yaptığı dönemdeki fiillere ilişkin olarak bir suç ya da haksız fiilin söz konusu olduğunun iddia edildiği somut olaylarda yargı makamları, bu fiillerin bastırma kapsamında olup olmadığını ve hukuka uygunluk nedenlerinin bulunup bulunmadığını dikkate alacaklardır. Bu değerlendirme sonucunda fiile ilişkin varılan sonucun anılan kapsamda olmadığı veya bunun sınırlarını aştığının tespit edilmesi hâlinde sorumluluk gündeme gelecektir.

33. Kuralın öngördüğü bastırma kapsamındaki hareketlerin hukuka uygunluk sebeplerinin bulunduğu sınırlar içinde kalan fiiller olması nedeniyle söz konusu fiillerin hukuk düzeniyle çeliştiği söylenemez. Bir fiilin hukuka uygunluğu onun hukuk sistemiyle bütünüyle uyumlu olduğunu gösterir. Bu durum hukukun bütünlüğü ilkesinin bir sonucudur. Bu nedenle hukuka uygun bir fiil nedeniyle onu icra edenlerin sorumlu tutulmamasının, başka bir ifade ile hukuka uygun bir fiili gerçekleştirenlere hukuki, idari, malî ve cezai sorumluluk yüklenmemesinin hukuk devleti ilkesini ihlal eden bir yönü bulunmamaktadır.

34. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 13., 15., 17., 20., 35. ve 36. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

35. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralın uygulanması hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

1/2/2018 tarihli ve 7079 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 113. maddesiyle 8/11/2016 tarihli ve 6755 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 37. maddesine eklenen (2) numaralı fıkraya yönelik iptal talebi 16/7/2020 tarihli ve E.2018/31, K.2020/38 sayılı kararla reddedildiğinden bu fıkraya ilişkin yürürlüğün durdurulması talebinin REDDİNE 16/7/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. HÜKÜM

1/2/2018 tarihli ve 7079 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 113. maddesiyle

8/11/2016 tarihli ve 6755 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 37. maddesine eklenen (2) numaralı fıkranın şekil ve esas bakımından Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE 16/7/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Esas Sayısı : 2018/104

Karar Sayısı : 2020/39

Karar Tarihi : 16/7/2020

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL ve Engin ÖZKOÇ ile birlikte 126 milletvekili (E.2018/104)

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Söke 2. Asliye Hukuk Mahkemesi (E.2019/64)

DAVA ve İTİRAZIN KONUSU: 19/4/2018 tarihli ve 7139 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 2. maddesiyle 18/12/1953 tarihli ve 6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 2. maddesinin (r) bendine eklenen ibarede yer alan "*...uygun görülenleri...*" ibaresinin,

B. 7. maddesiyle 6200 sayılı Kanun'a eklenen;

1. Ek 9. maddenin;

a. Üçüncü fıkrasında yer alan "*...ya da maliklerin muvafakati aranmaksızın zorunlu...*" ibaresinin,

b. Dördüncü fıkrasının,

c. Beşinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "*...hak sahiplerinin iznine tabi değildir.*" ibaresinin,

ç. Yedinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan “...şahsen tebliğ edilmiş sayılır...” ibaresinin,

d. Sekizinci fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan “...üçer aylık vadeli...” ve “...malikin iznine tabi olmaksızın...” ibarelerinin,

e. On beşinci fıkrasının birinci cümlesinin “...veya bu madde kapsamında değerlendirmek üzere kamulaştırabilir.” bölümünün,

2. Ek 10. maddenin ikinci fıkrasının,

3. Ek 11. maddenin ikinci fıkrasının,

4. Ek 12. maddenin üçüncü fıkrasının,

C. 8. maddesiyle 6200 sayılı Kanun’a eklenen geçici 11. maddenin ikinci fıkrasında yer alan “...son verilebilir.” ibaresinin,

Ç. 10. maddesiyle 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 9. maddesinin yedinci fıkrasının değiştirilen yedinci cümlesinin,

D. 11. maddesiyle 6831 sayılı Kanun’un değiştirilen 18. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinin “...odun kömürü, terebentin, katran, sakız gibi işletilmesinde ağaç kullanılan ocakların açılmasına, balık üretmek üzere tesis kurulmasına ve göl, baraj ve deniz yüzeyinde yapılan balık üretimi için karada yapılması mecburi tesislere ve yeraltında depolama alanı kurulmasına Orman Genel Müdürlüğüne bedeli alınarak yirmidokuz yıla kadar...” bölümünün,

E. 12. maddesiyle 6831 sayılı Kanun’un değiştirilen 30. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “...dikili ağaç da dâhil...” ibaresi ile üçüncü fıkrasının,

F. 13. maddesiyle 6831 sayılı Kanun’un 40. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasının ikinci cümlesinin,

G. 15. maddesiyle 6831 sayılı Kanun’un değiştirilen 72. maddesinin birinci cümlesinin,

Ğ. 17. maddesiyle 6831 sayılı Kanun’a eklenen ek 16. maddenin;

1. Birinci fıkrasının,

2. Üçüncü fıkrasında yer alan “...bir hafta,...” ve “...bir ay...” ibarelerinin,

3. Dördüncü fıkrasında yer alan “...üçüncü fıkra hükümleri...” ibaresinin,

H. 22. maddesiyle 3/7/1968 tarihli ve 1053 sayılı Belediye Teşkilâtı Olan Yerleşim Yerlerine İçme, Kullanma ve Endüstri Suyu Temini Hakkında Kanun’un 4. maddesine eklenen altıncı fıkranın birinci cümlesinin “...Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün talebi üzerine, ilgisine göre Maliye Bakanlığı veya İller Bankası Anonim Şirketi tarafından kesinti yapılarak...” bölümünün,

I. 26. maddesiyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu’nun 10. maddesinin değiştirilen sekizinci fıkrasının;

1. Dördüncü cümlesinin “...idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit edilen bedelden az olması durumunda hâkim tarafından tespit edilen bedel, fazla olması durumunda idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedel, peşin ve nakit olarak hak sahibi adına, kalanı ise bedele ilişkin kararın kesinleşmesine kadar üçer aylık vadeli hesapta nemalandırılmak ve kesinleşen karara göre hak sahibine verilmek üzere...” bölümünün,

2. Yedinci cümlesinin “...idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedelden fazla olması halinde fazla olan tutarın bloke edildiğine veya hak sahibinin tespit edilemediği durumlarda ise ileride ortaya çıkacak...” bölümünün,

İ. 27. maddesiyle 2942 sayılı Kanun’un 11. maddesinin birinci fıkrasının değiştirilen (1) bendinin “Bu fıkarda belirtilen unsurlara göre tespit edilen arazi bedelinin yarısını geçmemek ve...” bölümünün,

J. 28. maddesiyle 2942 sayılı Kanun’un 25. maddesinin üçüncü fıkrasının değiştirilen üçüncü cümlesinin “...bu süre Bakanlar Kurulu tarafından bir defaya mahsus olmak üzere beş yıl süre ile uzatılabilir.” bölümünün,

K. 34. maddesiyle 31/10/1985 tarihli ve 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun’a eklenen ek 1. maddenin birinci cümlesinde yer alan “...dört katına kadar...” ve “...sözlü ve...” ibarelerinin,

L. 35. maddesiyle 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 4. maddesine eklenen on üçüncü fıkranın dördüncü cümlesinin,

M. 46. maddesiyle 8/3/2011 tarihli ve 6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanunu'nun 2. maddesinin değiştirilen (j) bendinin "...sulama birliklerince su kullanım hizmet bedellerinin belirlenmesinde asgari değer olarak alınan ve Bakan tarafından onaylanan tarifeyi," bölümünün,

N. 47. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'un başlığı ile birlikte değiştirilen 9. maddesinin,

O. 48. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'un değiştirilen 12. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "*Başkan tarafından;*" ibaresinin,

Ö. 50. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'un değiştirilen 20. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarının,

P. 51. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'a eklenen ek 1. maddenin;

1. (2) numaralı fıkrasında yer alan "*...DSİ'nin belirlediği...*" ibaresinin,

2. (7) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "*Birliğe Bakan tarafından görevlendirilen kamu personeli Başkan,...*" ibaresinin,

3. (8) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "*...DSİ'nin gerekli görmesi halinde Bakan onayıyla bu birliklerden birinin tüzel kişiliği altında birleştirilebilir.*" bölümünün,

R. 52. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'a eklenen geçici 2. maddenin;

1. (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin,

2. (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin,

3. (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin,

4. (4) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin,

S. 53. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'un;

1. 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının sekizinci cümlesinde yer alan “*Birlik meclisince kabul edilen...*” ibaresi ile 11. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (c) bendinde yer alan “*Birlik meclisi kararı...*” ibaresinin madde metninden çıkarılmalarının,

2. 14. maddesinin (5) ve (6) numaralı fıkraları ile 4., 5., 6., 7., 8., 13., 17. ve 19. maddelerinin yürürlükten kaldırılmalarının,

Anayasa’nın 2., 9., 10., 11., 13., 18., 35., 36., 39., 40., 46., 70., 125., 128., 169., 170. ve 171. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun’un iptali talep edilen kuralların da yer aldığı;

1. 2. maddesiyle ibarenin eklendiği 6200 sayılı Kanun’un 2. maddesinin (r) bendi şöyledir:

“r) İşletmeye açılan hidroelektrik santrallerin su kullanım hakkı anlaşmalarına uygun olarak işletilip işletilmediğini kontrol etmek, bunlarla ilgili her türlü hesap ve tahsilât işlemlerini yapmak, baraj, gölet ve kanal gibi su yüzeyleri ile rezervuar alanında azami su kotu ile işletme kotu arasında kalan yerlerde güneş enerjisi sistemlerinin kurulmasına yönelik taleplerden uygun görülenleri bedeli karşılığında kiralamak,”

2. 7. maddesiyle 6200 sayılı Kanun’a eklenen;

a. Ek 9. maddenin üçüncü, dördüncü, beşinci, yedinci, sekizinci ve on beşinci fıkraları şöyledir:

“DSİ tarafından Cumhurbaşkanı kararı ile isteğe bağlı ya da maliklerin muvafakati aranmaksızın zorunlu arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri yapılabilir veya yaptırılabilir.

Bakanlar Kurulu kararı, arazi toplulaştırması ve diğer işlemler yönünden kamu yararı kararı sayılır.

*Arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri uygulanacak arazi üzerinde, DSİ veya proje idaresi tarafından yapılacak fiili uygulamalar, **hak sahiplerinin iznine tabi değildir**. Arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri yürütülen alanlarda tarımsal faaliyetleri kısıtlamaya DSİ veya proje idaresi yetkilidir.”*

...

*“Arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri muhtevasında yapılacak duyurular DSİ veya özel arazi toplulaştırmasını gerçekleştiren proje idaresinin internet sayfalarında ve ayrıca köy veya mahalle muhtarının çalışma yerinde otuz gün süre ile ilan ettirilir. Bu madde gereğince yapılan ilanlar, ilgili gerçek kişilere, kamu ve özel hukuk tüzel kişilerine **şahsen tebliğ edilmiş sayılır**. Arazi toplulaştırması sonuçlarına karşı tescil tarihinden itibaren on yıl içerisinde dava açılabilir.*

*Arazi toplulaştırması sebebiyle kısıtlama getirilen alanlarda ürün ve mtemmin cüzlere verilecek zarar ile taşınmaz sahiplerine yeni parseller teslim edilene kadar kısıtlama getirilen alanlarda doğabilecek gelir kayıpları, arazi toplulaştırmasını yürüten DSİ veya proje idaresi tarafından karşılanır. Arazi mülkiyetinin ihtilaflı olması veya malikinin gelir kaybına ilişkin takdir edilen bedeli kabul etmemesi durumunda, DSİ veya proje idaresi tarafından yetkili sulh hukuk mahkemesine başvurularak bedelin tespiti istenir. Mahkemece belirlenen bedel, **er aylık vadeli** hesaba yatırılarak taşınmaz üzerinde malikin **iznine tabi olmaksızın** toplulaştırmaya ilişkin işlemlere devam olunur.”*

...

*“DSİ veya proje idaresi gerekli hallerde asgari tarımsal arazi büyüklüğünün altındaki tarımsal arazileri toplulaştırabilir **veya bu madde kapsamında değerlendirmek üzere kamulaştırabilir**. Arazi toplulaştırması uygulamalarında, tahsisli araziler asgari tarımsal arazi büyüklüğünün altındaki araziler ile birleştirilerek asgari büyüklükte yeni tarımsal araziler oluşturulabilir. Bu suretle oluşturulan araziler; öncelikle arazi toplulaştırmasına veya kamulaştırma konusu olan arazi maliklerine, bu kişiler satın almadığı takdirde, yeter gelirli tarımsal arazi büyüklüğünde tarım*

arazisi bulunmayan yöre çiftçilerine rayiç bedeli üzerinden DSİ'nin veya proje idaresinin talebi üzerine, Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslara göre satılır. Bu maksatla yapılan kamulaştırma ve satımlara konu olan işlemler harçlardan, bu işlemlerle ilgili olarak düzenlenecek kâğıtlar damga vergisinden müstesnadır."

b. Ek 10. madde şöyledir:

"Ek Madde 10- (Ek: 19/4/2018-7139/7 md.)

Sulama kooperatiflerinin kurulmasına izin vermek, sulama kooperatiflerini denetlemek, bunların eylem ve işlemlerinin hukuka uygun olarak neticelendirilmesi için gerekli tedbirleri almak, DSİ'nin yetkisindedir.

DSİ'nin sulama tesislerini işleten kooperatiflerden finansal ve mali yapısının sürdürülemez olduğu tespit edilenlerle yapılmış olan devir sözleşmeleri DSİ'nin teklifi ve Bakanın onayıyla feshedilir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar DSİ tarafından belirlenir."

c. Ek 11. madde şöyledir:

"Ek Madde 11- (Ek: 19/4/2018 -7139/7 md.)

Sulama tesislerinden izinsiz olarak su kullananlara, izinli kullanım olması halinde alınması gereken işletme ve bakım ücretinin %50 fazlası tutarında idari para cezası verilir.

Devlet tarafından yapılacak destekleme ödemesi almaya hak kazanan çiftçilerin vadesi geldiği halde ödenmeyen sulama işletme ve bakım ücreti veya su kullanım hizmet bedeli borcu bulunması halinde; DSİ veya işletme ve bakım sorumluluğu devredilen gerçek veya tüzel kişi tarafından tarımsal destekleme ödemesi yapacak bankaya borç miktarı bildirilir. Bu bildirim üzerine; destekleme ödemelerinden borç tutarı mahsup edilerek, DSİ veya işletme ve bakım sorumluluğu devredilen gerçek veya tüzel kişiye ödenir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar DSİ tarafından belirlenir.”

ç. Ek 12. madde şöyledir:

“Ek Madde 12- (Ek: 19/4/2018 - 7139/7 md.)

8/3/2011 tarihli ve 6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanununa göre tüzel kişiliği sona eren sulama birlikleri tarafından işletme ve bakım hizmetleri yerine getirilen sulama tesisleri ile DSİ tarafından inşa edilen sulama tesisleri DSİ tarafından işletilir veya ilgili idarenin talebi ve DSİ’nin teklifi üzerine bağlı olduğu Bakan tarafından onaylananlar, işletme ve bakım hizmetleri yerine getirilmek üzere;

a) Büyükşehir belediyesinin görev alanı içinde kalan yerlerde yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarına devredilebilir, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları tarafından devralınan sulama tesisleri su ve kanalizasyon idarelerine veya ilçe belediyelerine devredilebilir.

b) Büyükşehir belediyesi dışında kalan yerlerde ise belediyelere veya il özel idarelerine devredilebilir.

Birinci fıkraya göre sulama tesislerini devralan idareler bu tesisleri inşa maksatlarına uygun olarak işletmekle, bunların bakım ve onarım hizmetlerini yapmakla, proje alanında DSİ tarafından gerekli görülen sulama ve drenaj maksatlı ilave yapıları projelendirip inşa etmekle, rehabilitasyonunu yapmak veya yaptırmakla, bu Kanun gereğince tahakkuk ettirilecek varsa ortak işletmeye ait bedelleri ödemekle, sulama tesisinden faydalananlardan alınacak su kullanım hizmet bedelini Bakan tarafından tespit edilen en düşük ücret tarifesinden aşağı olmamak üzere belirlemekle görevlidir.

Sulama tesisleri, DSİ tarafından hizmet alımı suretiyle işlettirilebilir.”

3. 8. maddesiyle 6200 sayılı Kanun’a eklenen geçici 11. maddenin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Geçici Madde 11-(Ek: 19/4/2018-7139/8 md.)

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığında bulunan ve arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri ile ilgili taşınır, taşıtlar, araçlar, gereçler ve malzemeler, yazılı ve elektronik ortamdaki her türlü kayıtlar ve diğer dokümanlar, ortofoto haritalar, mevcut sözleşmeler, protokoller, sözleşme ve protokollerle ilgili dava ve icra takipleri, bu görevlerin yürütülmesinde destek hizmeti sağlayan imalat ve motor atölyelerindeki makine ve teçhizat DSİ’ye devredilir. Devir işlemleri Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile DSİ tarafından oluşturulacak komisyon marifetiyle bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki ay içerisinde tamamlanır. Komisyonun oluşumu ile çalışma usul ve esasları Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından belirlenir. DSİ, bu fıkra da belirtilen mevcut sözleşme ve protokollerden veya arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetlerinden kaynaklanan dava ve icra takipleri ile sulh başvurularına devir tarihini müteakiben halef olur. Hazinesin özel mülkiyetinde bulunan taşınmazlardan Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bu maksatla tahsis edilen taşınmazlar tahsis amacında kullanılmak üzere DSİ’ye tahsis edilebilir.

Birinci fıkraya göre, devralınan sözleşme ve protokollerden Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yürütülen ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla işlemleri devam eden arazi toplulaştırması işleri ile inşası devam etmekte olan tarla içi geliştirme hizmetlerine DSİ tarafından **son verilebilir**.

...”

4. 10. maddesiyle yedinci cümlesi değiştirilen 6831 sayılı Kanun’un 9. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

“Ek fıkra: 5/11/2003-4999/4 md.) Orman tahdidi veya kadastrosu yapıp ilân edilerek kesinleşmiş yerlerde, vasıf ve mülkiyet değişikliği dışında aplikasyon, ölçü, çizim ve hesaplamalardan kaynaklanan yüzölçümü ve fennî hatalar tespit edildiğinde, bu hatalar Orman Genel Müdürlüğünün bilgisi ve denetimi altında orman kadastro komisyonlarınca düzeltilir. (Ek cümle: 19/4/2012-6292/13 md.) Düzeltme işlemleri en son ilan edilen çalışma esas alınarak yapılır. (Ek cümleler: 15/1/2009-5831/3 md.) 3402 sayılı Kadastr

*Kanununa göre kadastrasına başlanan çalışma alanlarında evvelce kesinleşmiş olan orman haritalarının kontrolü sonucunda tespit edilecek hesaplamalardan kaynaklanan yüzölçümü hataları 3402 sayılı Kanunun 4 üncü maddesine göre oluşan kadastro ekibince düzeltilir. Diğer vasıf ve mülkiyet değişikliği dışında kalan aplikasyon, ölçü ve çizimden kaynaklanan yüzölçümü ve fenni hatalar ise kadastro müdürlüğünce mahalli orman kuruluşuna bildirilir. Bildirim tarihinden itibaren onbeş günlük süre içerisinde orman kadastro komisyonu görevlendirilir. Düzeltme, 10 uncu maddeye göre ilân olunur. (Değişik yedinci cümle: 19/4/2018-7139/10 md.) **İlan tarihinden itibaren otuz gün içinde düzeltmenin kaldırılması maksadıyla kadastro mahkemelerine, kadastro mahkemesi olmayan yerlerde kadastro davalarına bakmakla görevli mahkemelere dava açılmadığı takdirde yapılan düzeltme kesinleşir. Düzeltmelerde 11 inci maddedeki hak düşürücü süre aranmaz.***

5. 11. maddesiyle 6831 sayılı Kanun'un değiştirilen 18. maddesi şöyledir:

“Madde 18- (Değişik : 19/4/2018-7139/11 md.)

*Devlet ormanlarında; arkeolojik kazı ve restorasyon yapılmasına ve bu alanların kullanımına, tarihi eserlerin restorasyonu ve korunması için gerekli tesislere, **odun kömürü, terebentin, katran, sakız gibi işletilmesinde ağaç kullanılan ocakların açılmasına, balık üretmek üzere tesis kurulmasına ve göl, baraj ve deniz yüzeyinde yapılan balık üretimi için karada yapılması mecburi tesislere ve yeraltında depolama alanı kurulmasına Orman Genel Müdürlüğünce bedeli alınarak yirmidokuz yıla kadar izin verilebilir. Bu süre sonunda her türlü bina ve tesis eksiksiz ve bedelsiz olarak Orman Genel Müdürlüğü tasarrufuna geçer ve söz konusu bina ve tesisler Orman Genel Müdürlüğü ihtiyaçları için kullanılabilir veya kiraya verilmek suretiyle değerlendirilebilir.***

Genel bütçe kapsamındaki kamu kurum ve kuruluşlarına bu madde kapsamında verilen izinlerden bedel alınmaz. Ancak bedelsiz izne konu tesisler de dâhil olmak üzere tesislerin; izin sahibince üçüncü kişilere kiralanması halinde orman sayılan alana isabet eden kira bedelinin yüzde ellisi her yıl Orman Genel Müdürlüğü bütçesine gelir kaydedilmek üzere ilgili muhasebe birimi hesabına izin sahibi tarafından yatırılır.

Yangın görmüş ormanlarla, gençleştirmeye ayrılmış veya ağaçlandırılan sahalarda birinci fıkradaki faaliyetlere hiçbir surette izin verilemez.”

6. 12. maddesiyle 6831 sayılı Kanun’un değiştirilen 30. maddesi şöyledir:

“Madde 30- (Değişik:19/4/2018-7139/12 md.)

*Devlet ormanlarından elde edilen **dikili ağaç da dâhil** orman ürünlerinin piyasa satışlarında açık artırma esastır.*

Kamu kurum ve kuruluşlarının ihtiyaçları ile lüzum ve fayda görülen veya acele olarak satış yapılmasını gerektiren hallerde, her türlü orman ürünü piyasa fiyatı üzerinden tahsisen satılabilir.

Amenajman plan verilerine uygun olarak dikili ağaç da dâhil orman ürünlerinin satışları beş yıllık süreleri geçmemek üzere, yıllara sâri olarak da yapılabilir.”

7. 13. maddesiyle birinci fıkrası değiştirilen 6831 sayılı Kanun’un 40. maddesi şöyledir:

“Madde 40-(Değişik: 23/9/1983 -2896/27 md.)

*(Değişik birinci fıkra: 19/4/2018-7139/13 md.) Devlet ormanlarında yaptırılan ağaçlandırma, bakım, imar, kesme, toplama, taşıma, imal gibi orman işleri; işyerinin ve işyerinde çalışacakların hangi mülki hudut ve orman teşkilatı hudutları içerisinde kaldığına bakılmaksızın, öncelikle işyerinde veya civarındaki orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine ve işyerindeki köylülere veya işyeri civarındaki orman işlerinde çalışan köylülere, işyerine olan mesafeleri ile iş güçleri dikkate alınarak yaptırılır. **Ancak; ağaçlandırma faaliyetlerine ait arazi hazırlığı işlerinin makine gücü ile yapılmasının gerektiği hallerde bu fıkra hükümleri uygulanmaz.***

Yapılacak işe yukarıda belirtilen kooperatiflerin ve köylülerin iş güçlerinin yeterli bulunmaması veya işe ehil olmamaları veya aşırı fiyat istemeleri veya işin dağıtımı veya yapılması ile ilgili konularda çözülmesi mümkün olmayan ihtilaflar çıkarmaları gibi hallerde, bu işler; işyerine

civar olmayan orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine veya köylülere yaptırılabilceği gibi taahhüt yolu ile de yaptırılabilir.

Bu işleri yapacak müteahhitlerden, işin mahiyet ve hacmine göre ormancı teknik eleman çalıştırmaları istenilir. Ayrıca bu taahhüde gireceklerden mali yeterlilik belgesi istenir.”

8. 15. maddesiyle 6831 sayılı Kanun’un değıştirilen 72. maddesi şöyledir:

“Madde 72- (Değışik: 19/4/2018-7139/15 md.)

Orman yangınlarını önleme ve söndürme işlerinde görevlendirilen işçilerin, orman yangın ekip bina ve yangın gözetleme kulelerinde bulunan sosyal tesisler ve lojmanlarda çalışma saatleri dışında geçirdiği süreler, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 63 üncü maddesinde düzenlenen çalışma süresinden sayılmaz. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin yapılacak fazla çalışma ve diğer hususlar, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının görüşü alınarak, Orman Genel Müdürlüğünce hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.”

9. 17. maddesiyle 6831 sayılı Kanun’a eklenen ek 16. madde şöyledir:

“Ek Madde 16- (Ek: 19/4/2018-7139/17 md.)

Orman ve Su İşleri Bakanlığınca, bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında hiçbir yarar görülmeyen ve tarım alanına dönüştürülmesi de mümkün olmayan yerler ile bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte üzerinde yerleşim yeri bulunan ya da yerleşim yeri oluşturulması uygun olan taşlık, kayalık, verimsiz ve fiilen orman vasfı taşımayan alanlardan, Orman ve Su İşleri Bakanlığının teklifi üzerine sınırları Bakanlar Kurulunca belirlenen alanlar, Bakanlar Kurulunca belirlenecek usul ve esaslara göre Orman Genel Müdürlüğünce orman sınırları dışına çıkartılarak tapuda Hazine adına tescil edilir. Orman sınırları dışına çıkartılan alanın iki katından az olmamak üzere Devletin hüküm ve tasarrufu altında veya Hazinesinin özel mülkiyetinde bulunan taşınmazlar Orman Genel Müdürlüğüne orman tesis etmek üzere tahsis edilir.

Birinci fıkrada belirtilen alanlarda 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanununun 22 nci maddesinin kadastro yapılmış olan yerlerin ikinci defa kadastroya tabi tutulamayacağına ilişkin hükmü uygulanmaz.

*Birinci fıkra kapsamında orman sınırları dışına çıkarılacak alanların tespiti maksadıyla, Orman ve Su İşleri Bakanlığınca yeteri kadar orman kadastro komisyonu görevlendirilir ve bu tespit sırasında ilan süresi **bir hafta**, itiraz süresi **bir ay** olarak uygulanır.*

*Bu Kanunun 1 inci maddesine göre ilk defa yapılacak orman kadastro uygulamasındaki işlemlere ilişkin sürelerde de **üçüncü fıkra hükümleri** uygulanır.*

(Ek fıkra:21/12/2019-7201/2 md.) Bu madde hükümleri bu Kanunun 16 ncı, 17 nci ve 18 inci maddelerine göre izin verilen orman alanları ile 23 üncü, 24 üncü ve 25 inci maddelerine göre belirlenmiş özel statülü orman alanlarında, 12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu kapsamında sınırları tespit ve ilan edilen kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri, turizm merkezleri, turizm bölgeleri ve turizm alanlarında, Orman Genel Müdürlüğü'nün bina ve tesislerinin bulunduğu orman alanlarında, tohum bahçesi, tohum meşçeresi, gen koruma ormanlarında ve özel ağaçlandırma için tahsis edilmiş orman alanlarında uygulanmaz."

10. 22. maddesiyle 1053 sayılı Kanun'un 4. maddesine eklenen altıncı fıkra şöyledir:

*"(Ek fıkra: 19/4/2018-7139/22 md.) Bu Kanun kapsamında Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılan işler dolayısıyla Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü ile belediyeler arasında imzalanan protokol uyarınca belediyeler tarafından borçlanılan tutarlara karşılık, bu belediyeler adına her ay genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden ayrılan paylardan 2/7/2008 tarihli ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunun 7 nci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen kesintilerden sonra kalan kısımdan, **Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün talebi üzerine, ilgisine göre Maliye Bakanlığı veya İller Bankası Anonim Şirketi tarafından kesinti yapılarak** Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü hesabına takip eden ayın*

sonuna kadar aktarılır. Aktarılacak bu tutar, kesintiler düşüldükten sonra ilgili belediyeye gönderilecek tutarın %10'unu aşamaz."

11. 26. maddesiyle 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesinin değiştirilen sekizinci fıkrası şöyledir:

"Değişik sekizinci fıkra: 19/4/2018-7139/26 md.) Tarafların bedelde anlaşamamaları halinde gerektiğinde hâkim tarafından onbeş gün içinde sonuçlandırılmak üzere yeni bir bilirkişi kurulu tayin edilir ve hâkim, tarafların ve bilirkişilerin rapor veya raporları ile beyanlarından yararlanarak adil ve hakkaniyete uygun bir kamulaştırma bedeli tespit eder. Mahkemece tespit edilen bu bedel, taşınmaz mal, kaynak veya irtifak hakkının kamulaştırılma bedelidir. Tarafların anlaşması halinde kamulaştırma bedeli olarak anlaşılan miktar peşin ve nakit olarak, hak sahibi adına bankaya yatırılır. Tarafların anlaşamaması halinde hâkim tarafından kamulaştırma bedeli olarak tespit edilen bedelin **idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit edilen bedelden az olması durumunda hâkim tarafından tespit edilen bedel, fazla olması durumunda idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedel, peşin ve nakit olarak hak sahibi adına, kalanı ise bedele ilişkin kararın kesinleşmesine kadar üçer aylık vadeli hesapta nemalandırılmak ve kesinleşen karara göre hak sahibine verilmek üzere** mahkemece belirlenecek banka hesabına yatırılması ve yatırıldığına dair makbuzun ibraz edilmesi için idareye onbeş gün süre verilir. Kamulaştırma bu Kanunun 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasına göre yapılmış ise ilk taksitin yine peşin ve nakit olarak hak sahibi adına, hak sahibi tespit edilememiş ise ileride ortaya çıkacak hak sahibine verilmek üzere 10 uncu maddeye göre mahkemece yapılacak davetiye ve ilanda belirtilen bankaya yatırılması ve yatırıldığına dair makbuzun ibraz edilmesi için idareye onbeş gün süre verilir. Gereken hallerde bu süre bir defaya mahsus olmak üzere mahkemece uzatılabilir. İdarece, kamulaştırma bedelinin hak sahibi adına yatırıldığına, hâkim tarafından kamulaştırma bedeli olarak tespit edilen bedelin **idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedelden fazla olması halinde fazla olan tutarın bloke edildiğine veya hak sahibinin tespit edilemediği durumlarda ise ileride ortaya çıkacak hak sahibine verilmek üzere bloke edildiğine dair makbuzun ibrazı halinde mahkemece, taşınmaz malın idare adına tesciline ve kamulaştırma bedelinin**

hak sahibine ödenmesine karar verilir ve bu karar, tapu dairesine ve paranın yatırıldığı bankaya bildirilir. Tescil hükmü kesin olup, tarafların bedele ilişkin istinaf veya temyiz hakları saklıdır. İstinaf veya temyiz incelemesi sonucunda kesinleşen kamulaştırma bedeli, hak sahibine peşin ve nakit olarak ödenen tutardan daha az olması durumunda aradaki fark ilgisinden talep edilir. İdare tarafından hak sahibi adına yapılan ödeme tarihi ile geri ödemeye ilişkin yazının ilgisine tebliğ edildiği tarih arasındaki süre için faiz alınmaz.”

12. 27. maddesiyle (ı) bendi değiştirilen 2942 sayılı Kanun’un 11. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Kamulaştırma bedelinin tespiti esasları:

Madde 11- (Değişik: 24/4/2001 -4650/6 md.)

15 inci madde uyarınca oluşturulacak bilirkişi kurulu, kamulaştırılacak taşınmaz mal veya kaynağın bulunduğu yere mahkeme heyeti ile birlikte giderek, hazır bulunan ilgilileri de dinledikten sonra taşınmaz mal veya kaynağın;

...

ı) (Değişik: 19/4/2018-7139/27 md.) Bu fıkra da belirtilen unsurlara göre tespit edilen arazi bedelinin yarısını geçmemek ve her bir ölçünün etkisi açıklanmak kaydıyla bedelin tespitinde etkili olacak diğer objektif ölçüleri,

Esas tutarak düzenleyecekleri raporda bütün bu unsurların cevaplarını ayrı ayrı belirtmek suretiyle ve ilgililerin beyanını da dikkate alarak Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kabul edilen değerlendirme standartlarına uygun, gerekçeli bir değerlendirmeye raporuna dayalı olarak taşınmaz malın değerini tespit ederler.

...”

13. 28. maddesiyle üçüncü cümlesi değiştirilen 2942 sayılı Kanun’un 25. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

*“(Ek fıkra: 12/7/2013-6495/27 md.) Baraj, sulama şebekeleri ve boru hatları, karayolu, demiryolu, liman ve havaalanı gibi gelecek yıllara sari büyük projelerde kamu yararı kararı kamulaştırılacak taşınmazların bulunduğu mahalle ve/veya köy muhtarlığında on beş gün süre ile asılmak suretiyle ilan edilir. Kamu yararı kararının ilan süresinin bitiminden itibaren, kamulaştırılacak taşınmazlar üzerine yapılan sabit tesisler ile dikilen ağaçların bedeli, kamulaştırma bedelinin tespitinde dikkate alınmaz. (Değişik üçüncü cümle: 19/4/2018 -7139/28 md.) Taşınmazlardaki bu sınırlama ilan tarihinin bitiminden itibaren beş yıl olup, **bu süre Bakanlar Kurulu tarafından bir defaya mahsus olmak üzere beş yıl süre ile uzatılabilir.**”*

14. 34. maddesiyle 3234 sayılı Kanun’a eklenen ek 1. madde şöyledir:

“Ek Madde 1- (Ek: 19/4/2018-7139/34 md.)

*Orman muhafaza memuru ve orman mühendisi olarak atanacaklar, ilgili mevzuatı uyarınca yapılan merkezî sınav sonucuna göre, atanacak kadro sayısının **dört katına kadar** çağrılacak adaylar arasından sınav komisyonlarınca yapılacak **sözlü ve uygulamalı** sınav sonucuna göre belirlenir. Bu maddenin uygulanması ile ilgili usul ve esaslar Orman Genel Müdürlüğü tarafından yürürlüğe konulan yönetmelikle belirlenir.”*

15. 35. maddesiyle 3402 sayılı Kanunu’nun 4. maddesine eklenen on üçüncü fıkra şöyledir:

“

(Ek fıkra: 19/4/2018-7139/35 md.) Orman tahdidi veya kadastrosu yapılarak kesinleşmiş orman haritalarında, tapuya tescil edilip edilmediğine bakılmaksızın düzeltmeyi gerektiren tutanak, pafta ve zemin uyumsuzluğunun tespit edilmesi halinde, orman işletme müdürlüğünce görevlendirilecek en az bir orman yüksek mühendisi veya orman mühendisi ile ilgili kadastro müdürlüğünce görevlendirilecek kontrol mühendisi veya mühendisin iştirak ettirildiği, bu Kanunun 3 üncü maddesine göre oluşturulacak kadastro ekibince orman sınır nokta ve hatları orman kadastro tutanakları esas alınmak suretiyle zemine aplike edilir. Tespit edilen uyumsuzluk yukarıda oluşturulan kadastro ekibince teknik mevzuatına uygun hale getirilir. Çalışma neticesinde

*bir zabıt düzenlenir ve bu zabıt, ekip görevlileri ile orman ve kadaastro mühendisleri tarafından birlikte imzalanır. **Düzeltilme işlemi bu Kanunun 11 inci maddesine göre yapılacak askı ilanını müteakip kesinleşir.***

16. 46. maddesiyle (j) bendi değiştirilen 6172 sayılı Kanun'un 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Tanımlar

MADDE 2- (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

...

*j) (Değişik:19/4/2018-7139/46 md.) Su kullanım hizmet bedeli tarifiesi: Su kullanıcılarına suyun ulaştırılması, birliğin tüzel kişilik kazanmasından önce görev alanı içinde açılmış olan yeraltı suyu kuyuları ile yapılanlar da dâhil olmak üzere sulamadan dönen fazla suyun uzaklaştırılması, birliğin sorumluluğundaki sulama tesisinin mütemmim cüzü olan servis yolları için birlikçe yapılan yönetim, bakım ve onarım, yatırım geri ödeme, finansman, personel, mal ve hizmet alım ve enerji kullanım giderleri gibi her türlü gideri karşılayacak şekilde, **sulama birliklerince su kullanım hizmet bedellerinin belirlenmesinde asgari değer olarak alınan ve Bakan tarafından onaylanan tarifeyi,***

...

ifade eder."

17. 47. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'un başlığı ile birlikte değiştirilen 9. maddesi şöyledir:

"Başkanlığın oluşumu ve başkanın görev ve yetkileri

MADDE 9- (Değişik: 19/4/2018-7139/47 md.)

(1) Başkanlık, başkan ve başkanlık hizmetlerini yürüten diğer personelden oluşur.

(2) Başkan, DSI'nin teklifi üzerine Bakan tarafından kamu personeli arasından dört yıla kadar görevlendirilir. Süresi sona eren Başkanın yeniden görevlendirilmesi mümkündür.

(3) Başkanın görev ve yetkileri şunlardır:

a) Kanun, birlik ana statüsü ve ilgili mevzuatla verilen görevleri yapmak, yetkileri kullanmak ve birliği temsil etmek ve yönetmek.

b) Birlik adına yapılacak sözleşme esaslarını tespit etmek, satın alma, işletme, bakım ve onarım hizmetleri ve yeni tesis ve rehabilitasyon ya da yenileme çalışmaları ile diğer işlerin bir komisyon marifetiyle ihaleyle üçüncü kişilere yaptırılmasına ve DSI'nin onayıyla borç kullanımına karar vermek.

c) Birliğin yıllık su kullanım hizmet bedelini asgari su kullanım hizmet bedeli tarifesinden az olmamak üzere belirlemek ve onay için DSI Bölge Müdürüne sunmak.

ç) Bütçe teklifini ve çalışma programını DSI'ye sunmak, bütçeyi uygulamak ve kesin hesabını yapmak.

d) Birlik bütçesinin tahsilat ve ödemeleri ile harcama kalemleri arasında aktarma yapmak.

e) Katılım paylarını, su kullanım hizmet bedeli ve para cezalarını tahsil etmek, birliğin alacaklarının takibini zamanında yapmak.

f) DSI'nin onayını aldıktan sonra araç, gereç ve iş makinesi temin etmek."

18. 48. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'un değiştirilen 12. maddesi şöyledir:

"Ceza hükümleri

MADDE 12- (Değişik: 19/4/2018-7139/48 md.)

(1) Başkan tarafından;

a) Hazırlanan su dağıtım planında belirtilen zaman veya süre dışında sulama yapan birlik üyelerine suladığı her dekar arazi başına su kullanım hizmet bedelinin iki katına kadar, bu fiillerin tekrarı halinde her defasında ayrı olmak üzere dört katına kadar,

b) Sulama beyannamesi vermeden ya da eksik beyanname ile sulama yapan birlik üyelerine, suladığı her dekar arazi başına su kullanım hizmet bedelinin iki katına kadar,

c) Birlik görev alanı dışında kalan su kullanıcılarına, izinsiz olarak suladıkları her dekar arazi başına su kullanım hizmet bedelinin iki katına kadar,

idari para cezası verilir.

(2) Bu Kanuna göre verilen idari para cezaları, tebliğinden itibaren bir ay içerisinde birliğe ödenir.”

19. 50. maddesiyle 6172 sayılı Kanun’un değiştirilen 20. maddesi şöyledir:

“Birlik tüzel kişiliğinin sona ermesi

MADDE 20- (Değişik: 19/4/2018-7139/50 md.)

(1) Birliğin amacına ulaşamayacağının tespit edilmesi durumunda birlik, DSİ’nin teklifi üzerine Bakan onayı ile feshedilir.

(2) Birliğin tasfiyesi DSİ tarafından yürütülür. Tasfiyenin usul ve esasları çerçeve ana statü ile düzenlenir.

(3) Tüzel kişiliği sona erdirilen sulama birlikleri tarafından işletilen sulama tesisleri hakkında 18/12/1953 tarihli ve 6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.”

20. 51. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'a eklenen ek 1. madde şöyledir:

"EK MADDE 1- (Ek: 19/4/2018-7139/51 md.)

(1) Birlik görev alanında yer alan her su kullanıcısı gerçek ve tüzel kişi sulama tesisinden faydalanabilmek için o birliğe üye olmak zorundadır.

(2) İlk üyelik kaydı sırasında bir defaya mahsus olmak üzere **DSİ'nin belirlediği** katılım payı tahsil edilir.

(3) Birlik üyeleri birlik tarafından tahakkuk ettirilen su kullanım hizmet bedelini ve borçlarını düzenli olarak ödemek, birlik tarafından su yetersizliğine bağlı olarak yapılan ekim planlamasına uymak, sulama planlaması ve su dağıtım ve münavebe programlarına katılmak, arazisi üzerinde yer alan sulama tesisini korumak, kişisel kusurlarından dolayı meydana gelen zararları gidermek, aksi takdirde bu zararları gidermek için birliğin yapacağı her türlü harcamayı birliğe ödemek, birliğin sorumluluğunda olan tesisler ile kullanılan her türlü ekipmana zarar vermemek, zarar verilmesi durumunda bu zararı tazmin etmek, birliğin sorumluluğunda olan tesisler üzerinde yapılan işletme, bakım ve onarım çalışmaları için arazisine girilmesine izin vermek ve sulama tesisinden faydalanma sözleşmesini imzalamak zorundadır.

(4) Su kullanıcısı olma vasfını kaybedenlerin üyelikleri resen sonlandırılır.

(5) Birlikler gelirlerini, birlik ana statüsünde belirtilen usul ve esaslara uygun olarak tahsil eder. Birlikler vadesinde ödenmeyen alacaklarını genel hükümlere göre tahsil eder.

(6) Birlik görev alanı dışında kalan su kullanıcılarından, suladıkları her dekar arazi başına su kullanım hizmet bedelinin iki katı ücret alınır.

(7) **Birliğe Bakan tarafından görevlendirilen kamu personeli Başkan**, görevlendirme süresince kurumundan aylıklı izinli sayılır ve kadrosuna bağlı olarak ödenen her türlü aylık, mali ve sosyal haklarının kurumu tarafından ödenmesine devam olunur. Bu şekilde görevlendirilenlere, damga vergisi hariç herhangi bir vergi ve kesintiye tabi tutulmaksızın, sulama birliği hizmet alanı 1.000 hektara kadar olanlar için (10.000) gösterge

rakamının, 1.000 hektar dâhil 10.000 hektara kadar olanlar için (15.000) gösterge rakamının ve 10.000 hektar ve fazla olanlar için (20.000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarda her ay huzur hakkı ödenir. Başkana ödenecek huzur hakkı prime esas kazanca dâhil edilmez

(8) Yapılan denetimler sonucunda maksadına ulaşamayacağı tespit edilen sulama birlikleri, sulama tesislerinden beklenen faydanın ve sürdürülebilir işletme yönetiminin sağlanabilmesi maksadıyla ve **DSİ'nin gerekli görmesi halinde Bakan onayıyla bu birliklerden birinin tüzel kişiliği altında birleştirilebilir.** Birleşmeye dâhil edilen sulama birliklerinden fesholunan birlik veya birliklerin tüzel kişiliği, Bakan onayı tarihi itibarıyla kendiliğinden sona erer. Birleşmenin onay tarihinden itibaren bir ay içerisinde, bünyesinde birleştirme işlemi yapılan birliğin ana statüsünde bu birlik tarafından gerekli değişiklikler yapılarak Bakanlığa sunulur. Birleştirme öncesi birliğe üye olan su kullanıcılarının birlik üyelikleri, birleşmeden sonra da devam eder. Birliklerde görev yapanların, birleştirme öncesine ait mali ve cezai sorumlulukları devam eder. Fesih işlemleri sonucu tüzel kişiliği sona eren birliklerin personeli, taşınır ve taşınmaz malvarlığı, hakları, borç ve alacakları bünyesinde birleştirme işlemi gerçekleştirilen birliğe geçer.”

21. 52. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'a eklenen geçici 2. madde şöyledir:

“GEÇİCİ MADDE 2- (Ek: 19/4/2018-7139/52 md.)

(1) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla mevcut birliklerin tüzel kişiliği devam eder. **Bu birliklerden kuruluş amacına ulaşamayacağı tespit edilenler DSİ'nin teklifi üzerine Bakan onayı ile feshedilir.** Bu durumda 20 nci maddedeki hükümler uygulanır.

(2) **Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla birlik organları hiçbir işleme gerek kalmaksızın feshedilmiş sayılır.** Fesih tarihine kadar yapılmış olan iş ve işlemlerden bu tarihe kadar görev yapan birlik başkanı ile yönetim kurulu ve denetim kurulu üyeleri cezai ve mali olarak sorumludur.

(3) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç altı ay içinde birlik başkanlarının görevlendirmesi yapılır. Bu görevlendirmeler yapılmaya kadar mevcut birlik başkanlarının görevleri mevcut mali haklarıyla devam eder

(4) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde birlikler önceki dönemlerde yürütülen faaliyetlere ilişkin olarak mali yönden Maliye Bakanlığının denetimine tabi tutulur ve bu denetim sonucunda düzenlenecek raporların bir örneği Bakanlığa gönderilir. Birliğin zarara uğratıldığının tespit edilmesi halinde feshedilmiş organlarda görev alanlardan sorumluluğu bulunanlar hakkında Bakanlıkça gerekli işlem tesis edilir.

(5) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren birliklere yeni personel alımı DSİ'nin iznine tabidir. Ancak daimi personel sayısı bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihteki daimi personel sayısını hiçbir surette geçemez."

22. 53. maddesi şöyledir:

"MADDE 53- 8/3/2011 tarihli ve 6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Birlik meclisince kabul edilen" ibaresi, 11 inci maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendinde yer alan "Birlik meclisi kararı" ibaresi madde metninden çıkarılmış, 14 üncü maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları ile 4 üncü, 5 inci, 6 ncı, 7 nci, 8 inci, 13 üncü, 17 nci ve 19 uncu maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır."

II. İLK İNCELEME

A. E.2018/104 sayılı Başvuru Yönünden

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 5/7/2018 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından

işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B. E.2019/64 sayılı Başvuru Yönünden

2. İçtüzük hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM, Hasan Tahsin GÖKCAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Yıldız SEFERİNOĞLU'nun katılımlarıyla 30/5/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

3. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması ve iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

4. Başvuru kararında itiraz konusu kurallardan birini 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesinin sekizinci fıkrasının yedinci cümlesinin *"...idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedelden fazla olması halinde fazla olan tutarın bloke edildiğine veya hak sahibinin tespit edilemediği durumlarda ise ileride ortaya çıkacak..."* bölümü oluşturmaktadır.

5. Hâkim tarafından kamulaştırma bedeli olarak tespit edilen bedelin idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedelden fazla olması hâlinde mahkemece, taşınmaz malın idare adına tesciline karar verilebilmesi için gerçekleştirilmesi gereken koşulu öngören itiraz konusu anılan kural,

hak sahibinin belirli olduğu durumların yanı sıra hak sahibinin tespit edilemediği hâlleri de kapsamaktadır. Bakılmakta olan davada ise hak sahibinin belirli olması nedeniyle kuralda yer alan “...veya hak sahibinin tespit edilemediği durumlarda ise ileride ortaya çıkacak...” ibaresinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır.

6. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin 10/4/2019 tarihli ve E.2018/156, K.2019/22 sayılı kararı 14/5/2019 tarihli ve 30774 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Anılan kararda 2942 sayılı Kanun’un 4650 sayılı Kanun’un 6. maddesiyle başlığı ile birlikte değiştirilen 11. maddesinin birinci fıkrasının 7139 sayılı Kanun’un 27. maddesiyle değiştirilen (1) bendinde yer alan “...arazi bedelinin yarısını geçmemek ve...” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline, “...arazi bedelinin yarısını geçmemek ve...” ibaresinin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan, aynı bentte yer alan “Bu fıkrafta belirtilen unsurlara göre tespit edilen...” ibaresinin de 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline karar verilmiştir. Bu kapsamda 2942 sayılı Kanun’un 4650 sayılı Kanun’un 6. maddesiyle başlığı ile birlikte değiştirilen 11. maddesinin birinci fıkrasının 7139 sayılı Kanun’un 27. maddesiyle değiştirilen (1) bendinde yer alan “Bu fıkrafta belirtilen unsurlara göre tespit edilen arazi bedelinin yarısını geçmemek...” bölümüne yönelik iptal talebinin konusunun kalmadığı anlaşılmıştır.

7. Açıklanan nedenlerle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu’nun;

A. 10. maddesinin 19/4/2018 tarihli ve 7139 sayılı Kanun’un 26. maddesiyle değiştirilen sekizinci fıkrasının;

1. Dördüncü cümlesinin “...fazla olması durumunda idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedel, peşin ve nakit olarak hak sahibi adına, kalanı ise bedele ilişkin kararın kesinleşmesine kadar üçer aylık vadeli hesapta nemalandırılmak ve kesinleşen karara göre...” bölümünün esasının incelenmesine,

2. Yedinci cümlesinin “...idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedelden fazla olması halinde fazla olan tutarın bloke edildiğine veya hak sahibinin tespit edilemediği durumlarda ise ileride ortaya çıkacak...” bölümünde yer alan;

a. “...idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedelden fazla olması halinde fazla olan tutarın bloke edildiğine...” ibaresinin esasının incelenmesine,

b. “...veya hak sahibinin tespit edilemediği durumlarda ise ileride ortaya çıkacak...” ibaresinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibareye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. 11. maddesinin birinci fıkrasının 7139 sayılı Kanun’un 27. maddesiyle değiştirilen

(1) bendinin “Bu fıkra da belirtilen unsurlara göre tespit edilen arazi bedelinin yarısını geçmemek...” bölümü 10/4/2019 tarihli ve E.2018/156, K.2019/22 sayılı kararla iptal edildiğinden, konusu kalmayan bu bölüme ilişkin itiraz başvurusu hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. BİRLEŞTİRME KARARI

8. 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu’nun 10. maddesinin 19/4/2018 tarihli ve 7139 sayılı Kanun’un 26. maddesiyle değiştirilen sekizinci fıkrasının;

A. Dördüncü cümlesinin “...fazla olması durumunda idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedel, peşin ve nakit olarak hak sahibi adına, kalanı ise bedele ilişkin kararın kesinleşmesine kadar üçer aylık vadeli hesapta nemalandırılmak ve kesinleşen karara göre ...” bölümünün,

B. Yedinci cümlesinde yer alan “...idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedelden fazla olması halinde fazla olan tutarın bloke edildiğine...” ibaresinin,

iptallerine karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2019/64 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2018/104 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2018/104 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 30/5/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV. ESASIN İNCELENMESİ

9. Dava dilekçesi ile başvuru kararı ve ekleri, Raportör Cengiz ERTEN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava ve itiraz konusu kanun hükümleri, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun'un 2. Maddesiyle 6200 Sayılı Kanun'un 2. Maddesinin (r) Bendine Eklenen İbarede Yer Alan "...uygun görülenleri..." İbaresinin İncelenmesi

10. 6200 sayılı Kanun'un dava konusu kuralın yer aldığı 2. maddesi 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) 69. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

11. Açıklanan nedenle konusu kalmayan ibareye ilişkin iptal talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermek gerekir.

B. Kanun'un 7. Maddesiyle 6200 Sayılı Kanun'a Eklenen Ek 9. Maddenin Üçüncü Fıkrasında Yer Alan "...ya da maliklerin muvafakati aranmaksızın zorunlu..." İbaresinin, Dördüncü Fıkrasının, Beşinci Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan "...hak sahiplerinin iznine tabi değildir." İbaresinin, Yedinci Fıkrasının İkinci Cümlesinde Yer Alan "... şahsen tebliğ edilmiş sayılır." İbaresinin, Sekizinci Fıkrasının Üçüncü Cümlesinde Yer Alan "...üçer aylık vadeli..." ve "...malikin iznine tabi olmaksızın..." İbareleri ile On Beşinci Fıkrasının Birinci Cümlesinin "...veya bu madde kapsamında değerlendirmek üzere kamulaştırabilir." Bölümünün İncelenmesi

1. 6200 Sayılı Kanun'a Eklenen Ek 9. Maddenin Üçüncü Fıkrasında Yer Alan "...ya da maliklerin muvafakati aranmaksızın zorunlu..." İbaresini

a. Genel Açıklama

12. Dava konusu kuralın da yer aldığı fıkarda Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ) tarafından Cumhurbaşkanı kararı ile isteğe bağlı ya da

maliklerin muvafakati aranmaksızın zorunlu arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri yapılabilceğı veya yaptırılabilceğı öngörülmektedir.

13. Ülkemizde tarım arazileri çeşitli nedenlerle küçülmüş, parçalara bölünmüş, verimlilik ve elde edilen gelir, olması gerekenin çok altında kalmıştır. Tarım işletmelerinin sahip olduğı arazilerin ekonomik işletme büyüklüklerinin istenilen düzeyin altına düşmesi, ekonomik tarım yapılmasını engellemektedir. Bunu önlemenin yolu ise arazi toplulaştırması denilen çalışmanın yapılmasıdır.

14. 6200 sayılı Kanun'un ek 9. maddesinin birinci fıkrasında arazi toplulaştırmasının amacı *"Arazilerin tabii ve suni etkilerle bozulmasının ve parçalanmasının önlenmesi, parçalanmış arazilerde ise tabii özellikleri, kullanım bütünlüğü ve mülkiyet hakları gözetilerek birden fazla arazi parçasının birleştirilip ekonomik, ekolojik ve toplumsal yönden daha işlevsel yeni parsellerin oluşturulması ve bu parsellerin arazi özellikleri ve alanı değerlendirilerek kullanım şekillerinin belirlenmesi ile köy ve arazi gelişim hizmetlerinin sağlanması..."* olarak açıklanmaktadır.

15. 22/11/1984 tarihli ve 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu'nun 1. maddesinin (c) bendinde de ekonomik üretime imkân vermeyecek şekilde parçalanmış tarım topraklarının gerektiğinde ve imkânlar ölçüsünde genişletilmesi suretiyle toplulaştırılması, tarım arazisinin ailenin geçimini sağlamaya ve aile iş gücünü değerlendirmeye yeterli olmayacak derecede parçalanmasının ve küçülmesinin önlenmesi bu Kanun'un amaçları arasında gösterilmiştir. Böylece sulanabilen tarım topraklarının verimli bir şekilde kullanılmasının sağlanması için uygun büyüklükte tarım işletmelerinin oluşturulması, toprakların parçalanmasının önlenmesi ve parçalanmış toprakların toplulaştırılması hedeflenmiştir.

16. 3083 sayılı Kanun'un 6. maddesinin birinci fıkrasında da kurala benzer şekilde *"Bu Kanunda belirtilen amaçları gerçekleştirmek üzere uygulama alanlarında ilgili kuruluşça, isteğe bağlı veya maliklerin muvafakati aranmaksızın arazi toplulaştırılması yapılabilir"* hükmü yer almaktadır.

17. Tarla içi geliştirme hizmeti ise 7/2/2019 tarihli ve 30679 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Arazi Toplulaştırma ve Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri

Uygulama Yönetmeliği'nin 4. maddesinin (ı) bendine göre “*Sulama, drenaj, toprak koruma, toprak ıslahı, tesviye, anların kaldırılması ile ağaç, çalı temizleme, taş toplama, tarla içi yolları, dere ıslahı ve sanat yapıları gibi arazi geliştirme hizmetlerini*” ifade etmektedir.

b. İptal Talebinin Gerekçesi

18. Dava dilekçesinde özetle; ülkemizde tarım arazilerinin miras yoluyla aşırı bölündüğü ve ailelerin geçinmesi için yeterli olmadığı, bu nedenle kırsal alanlardan kentlere yoğun bir göçün yaşandığı bilinmekle birlikte tek geçim kaynakları çiftçilik olan ve zorlukla geçinen kişilerin arazilerinin toplulaştırma suretiyle ellerinden alınmasının bu kişileri ve ailelerini yoksulluğa sürükleyeceği, toplulaştırmanın amacının tarım arazilerinin daha verimli kullanılmasını sağlamak olsa da toplulaştırma yoluyla bireyin tek geçim kaynağı olan toprağının elinden alınarak yerine daha verimsiz ya da onun ihtiyaçlarına uymayan bir toprak verilmesinin o kişinin yaşamını sürdürmesini zorlaştıracığı, arazi toplulaştırması ve geliştirmesi uygulamalarının gönüllülük esasına göre gerçekleştirilmesi gerektiği; yapısı, konumu, verimliliği, su kaynaklarına yakınlığı gibi nedenlerle arazilerin değerlerinde büyük farklılıklar olabileceği gibi toplulaştırmalarda değer bakımından arazileri eşleştirmenin ya da sahip olunan arazilerin nitelikleri ve büyüklükleri itibarıyla tek bir büyük parçaya dönüştürülmesinin imkânsız olabileceği, bireylerin toplulaştırmayı çeşitli nedenlerle de tercih etmeyebileceği, Anayasa'ya göre mülkiyet hakkının ancak kamu yararı gerekçesiyle sınırlanabileceği, kamu yararı gerekçesiyle de olsa mülkiyet hakkına yönelik sınırlamanın ölçüsüz olamayacağı, kural ile arazi toplulaştırma ve geliştirme uygulamalarının maliklerin muvafakati aranmaksızın yapılmasının mümkün kılındığı, zorunlu arazi toplulaştırması işlemleriyle kişilerin mülkiyet hakkının ölçüsüz olarak sınırlandığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 35. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

c. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

19. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

20. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında “*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir*” denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye

bağlanmışır. Mülkiyet hakkı, kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, ürünlerinden yararlanma ve tasarruf imkânı veren bir haktır.

21. Malikin rızası alınmaksızın mülkünü kullanma, semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinin sınırlandırılması veya mülkünden yoksun bırakılması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder. Arazi toplulaştırması ve tarla içi geliştirme hizmetleri de idareye arazilerin parçalanmasını önleme, parçalanmış arazileri birleştirme ve kullanım şekillerini belirleme yetkisi tanırken malikin dilediği gibi tasarruf etme, kullanma ve yararlanma yetkilerini sınırlamaktadır. Bu yönüyle dava konusu kuralla malikin izni olmaksızın arazi toplulaştırması ve tarla içi geliştirme hizmetinin yapılmasının mülkiyet hakkına bir sınırlama getirdiği açıktır.

22. Anayasa'nın 13. maddesinde *“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçölülük ilkesine aykırı olamaz”* denilmektedir. Buna göre temel hak ve özgürlüklere sınırlama getiren kanuni düzenlemelerin Anayasa'da öngörölen sınırlama sebebine uygun olması ve ölçölü olması gerekir.

23. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, söz konusu hakkın kamu yararı amacıyla sınırlanabileceği öngörölmüştür. Maddede ayrıca mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı da belirtilmiştir.

24. Anayasa'nın *“Toprak mülkiyeti”* başlıklı 44. maddesinin birinci fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerinde *“Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek, erozyonla kaybedilmesini önlemek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçilikle uğraşan köylüye toprak sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri alır. Kanun, bu amaçla, değişik tarım bölgeleri ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini tespit edebilir.”* hükümlerine yer verilmiştir. Anayasa'nın anılan hükümlerine göre devlete, toprağın verimli olarak işletilmesini sağlama, yeterli toprağı olmayan çiftçileri topraklandırma, tarım işletmelerinin uygun büyüklüklerini belirleme, tarım arazilerini

gruplandırma, toprağın bölünmesini önleme, tarım topraklarını koruma ve geliştirme ödevleri yüklenmiştir. Söz konusu maddeyle devlete yüklenen ödevler kapsamında, tarım topraklarının iyileştirilmesi ve korunması amacıyla mülkiyet hakkının sınırlanması mümkündür.

25. Dava konusu kuralın da yer aldığı fıkra, arazi toplulaştırmasının ve tarla içi geliştirme hizmetinin malikin rızası olmadan yapılabilmesine imkân tanımaktadır. Toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri, yukarıda değinildiği üzere, arazilerin parçalanmasını önleme, parçalanmış arazileri birleştirme ve arazilerin kullanım biçimlerini belirleme gibi yetkileri içermektedir. Tarım arazisinin ailenin geçimini sağlamaya ve aile iş gücünü değerlendirmeye yeterli olmayacak derecede parçalanmasının ve küçülmesinin önlenmesinde, parçalanmış arazilerde ise tabii özellikleri, kullanım bütünlüğü ve mülkiyet hakları gözetilerek birden fazla arazi parçasının birleştirilip ekonomik, ekolojik ve toplumsal yönden daha işlevsel bir büyüklüğe kavuşmasında ve özellikleri ile alanı değerlendirilerek bu arazilerin kullanım şekillerinin belirlenmesinde kamu yararının bulunduğu gözetildiğinde kuralın mülkiyet hakkını kamu yararı amacıyla sınırladığının kabulü gerekir. Bu kapsamda mülkiyet hakkının kuralla sınırlanması suretiyle ulaşılmak istenen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

26. Anayasa'nın 13. maddesinde güvence altına alınan ölçülülük ilkesi *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmamasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

27. Malikin rızası aranmaksızın arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri yapılabilmesinin sebep olduğu sınırlamanın, tarım arazilerinin aile geçimini sağlamaya ve aile iş gücünü değerlendirmeye yeterli olmayacak derecede parçalanmasını ve küçülmesini önlemek, birden fazla arazi parçasının birleştirilerek ekonomik, ekolojik ve toplumsal yönden

daha işlevsel bir büyüklüğe kavuşmasını ve bu arazilerin en fazla verim elde edilecek şekilde kullanılmasını sağlamak biçimindeki amaçlar bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

28. Arazi toplulaştırması ve tarla içi geliştirme hizmetleri kapsamında yapılacak işlemlere karşı iptal talebiyle yargı yoluna başvurulabilmesi idarenin keyfî müdahalelerine karşı önemli bir güvence teşkil etmektedir. Nitekim 6200 sayılı Kanun'un ek 9. maddesinin dokuzuncu fıkrasında arazi toplulaştırması işlemlerine ilişkin olarak açılan davaların ilgili mahkemeler tarafından öncelikle görüşülerek neticelendirileceği hüküm altına alınmıştır. Bunun yanı sıra yine anılan maddenin sekizinci fıkrasında arazi toplulaştırması sebebiyle kısıtlama getirilen alanlarda ürün ve mütemmim cüzlere verilecek zarar ile taşınmaz sahiplerine yeni parseller teslim edilene kadar kısıtlama getirilen alanlarda doğabilecek gelir kayıplarının arazi toplulaştırmasını yürüten idare tarafından karşılanacağı, on birinci fıkrası uyarınca katılım payı dışında ihtiyaç duyulan arazilerin ancak kamulaştırma yoluyla temin edileceği ifade edilmiştir. Bu çerçevede arazi toplulaştırmasının amaçları ve Kanun'da yer alan diğer güvenceler dikkate alındığında sınırlamanın kamu yararı ile bireylerin mülkiyet haklarının korunması arasındaki adil dengeyi bozmadığı, kuralın orantılı, dolayısıyla ölçülü bir sınırlama öngördüğü anlaşılmaktadır.

29. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

2. 6200 Sayılı Kanun'a Eklenen Ek 9. Maddenin Dördüncü Fıkrası

30. 6200 sayılı Kanun'un ek 9. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan "*Bakanlar Kurulu...*" ibaresi 703 sayılı KHK'nın 69. maddesiyle "*Cumhurbaşkanı...*" şeklinde değiştirilmiştir. Dava konusu kural "*Bakanlar Kurulu kararı, arazi toplulaştırması ve diğer işlemler yönünden kamu yararı kararı sayılır.*" şeklinde olup kuralın "*Cumhurbaşkanı...*" olarak değiştirilen "*Bakanlar Kurulu...*" ibaresi dışında kalan bölümüne ilişkin olarak bağımsız bir anayasal denetim yapılmasına imkân bulunmamaktadır.

31. Açıklanan nedenle konusu kalmayan fıkraya ilişkin iptal talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermek gerekir.

3. 6200 Sayılı Kanun’a Eklenen Ek 9. Maddenin Beşinci Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan “...hak sahiplerinin iznine tabi değildir.” İbaresini

a. İptal Talebinin Gerekçesi

32. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralı da içeren cümlede arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri uygulanacak arazi üzerinde DSİ veya proje idaresi tarafından yapılacak fiilî uygulamaların hak sahiplerinin iznine tabi olmadığının hükme bağlandığı, bu fiilî uygulamaların maliklerin ya da hak sahiplerinin tasarruf yetkisini sınırladığı, kuralın yer aldığı aynı fıkrafta DSİ ya da proje idaresinin tarımsal faaliyetleri kısıtlamaya yetkili olduğu hükmüne yer verildiği, bu uygulamaların malikin veya hak sahibinin araziden yararlanmasını sınırlandıracağı ve arazinin değerini düşüreceği, bu tür kısıtlamalar için malikin veya hak sahibinin izninin aranmamasının ve bu uygulamaların ne tür bir kamu yararına hizmet ettiğinin belirtilmemesinin mülkiyet hakkına ölçüsüz bir müdahale oluşturduğu belirtilerek kuralın Anayasanın 35. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa’ya Aykırılık Sorunu

33. 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa’nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

34. Kuralın da yer aldığı cümlede arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri uygulanacak arazi üzerinde DSİ veya proje idaresi tarafından yapılacak fiilî uygulamaların hak sahiplerinin iznine tabi olmadığı öngörülmekte olup “...hak sahiplerinin iznine tabi değildir.” ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

35. Fıkrafta yer alan “proje idaresi”, Arazi Toplulaştırması ve Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri Uygulama Yönetmeliği’nin 4. maddesinin (cc) bendine göre DSİ’nin iznine tabi olarak hizmet konuları ile ilgili arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetlerini yürütmeye yetkili DSİ dışındaki kurum ve kuruluşları ifade etmektedir. Proje idarelerinin statüsü, kamu tüzelkişiliğine sahip olup olmadıkları ise madde metninde açık bir şekilde belirtilmemiştir.

36. 6200 sayılı Kanun'un ek 9. maddesinin beşinci fıkrasının dava konusu kuralın da yer aldığı birinci cümlesi, anılan maddenin üçüncü fıkrasındaki arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetlerinin maliklerin muvafakati aranmaksızın zorunlu olarak yapılabileceğine ilişkin düzenlemenin bir uzantısı niteliğindedir. Nitekim toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri uygulanacak arazide maliklerin muvafakatinin aranmaması bu araziler üzerinde yapılacak fiilî uygulamaların da hak sahiplerinin iznine tabi olmaması sonucuna yol açacaktır. Bu itibarla 7139 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle 6200 sayılı Kanun'a eklenen ek 9. maddenin üçüncü fıkrasında yer alan "...ya da maliklerin muvafakati aranmaksızın zorunlu..." ibaresinin Anayasa'ya uygunluk denetimi bölümünde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

37. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

4. 6200 Sayılı Kanun'a Eklenen Ek 9. Maddenin Yedinci Fıkrasının İkinci Cümlesinde Yer Alan "...şahsen tebliğ edilmiş sayılır." İbaresini

a. İptal Talebinin Gerekçesi

38. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralın da yer aldığı fıkra uyarınca arazi toplulaştırması ve tarla içi geliştirme işlemleri yapılırken bu işlemlerden etkilenecek taşınmaz sahiplerine herhangi bir tebligat yapılmayacağı, ilgili duyuruların işlemi yapan DSİ veya özel proje idaresinin internet sayfalarında ilan edileceği ve ilgili köy ya da mahalle muhtarlığında askıya çıkarılacağı, bu şekilde yapılan ilanların ise ilgili kişilere kurala göre şahsen tebliğ edilmiş sayılacağı, bu işlemlere karşı itiraz edebilmeleri ve gerektiğinde dava açabilmeleri için ilgililerin işlemlerden haberdar olmalarını teminen işlemlerin maliklere tebliğinin gerektiği, günümüzde tapu kayıtlarının büyük ölçüde elektronik ortama aktarılmış olması nedeniyle arazi toplulaştırması işlemlerinden etkilenecek taşınmazların sahiplerini ve bunların adreslerini belirlemenin zor olmadığı, ilgili işlemleri maliklere tebliğ etmenin de herhangi bir zorluğa yol açmayacağı, kişileri DSİ'nin ve özel proje idarelerinin internet sayfalarını takip etmeye zorunlu tutmanın doğru olmadığı, bu nedenle burada yapılacak ilanın kişilere tebliğ olarak kabul edilmemesi gerektiği, Anayasa uyarınca idarenin işlemlerinin yazılı

tebliğinin zorunlu olduğu, bu tebliğde aynı zamanda işleme karşı başvuru yollarının ve sürelerinin de bildirilmesi gerektiği, bu itibarla kişilerin temel haklarına müdahale eden işlemlere karşı hak arama özgürlüklerinin ve başvuru imkânının ortadan kaldırıldığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 36., 40. ve 125. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

39. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

40. 6200 sayılı Kanun'un ek 9. maddesinin yedinci fıkrasının birinci cümlesinde arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri muhtevasında yapılacak duyuruların DSİ veya özel arazi toplulaştırmasını gerçekleştiren proje idaresinin internet sayfalarında ve ayrıca köy veya mahalle muhtarının çalışma yerinde otuz gün süre ile ilan ettirileceği belirtilmiştir. Anılan maddenin ikinci cümlesinde ise bu madde gereğince yapılan ilanların, ilgili gerçek kişilere, kamu ve özel hukuk tüzelkişilerine şahsen tebliğ edilmiş sayılacağı öngörülmüş olup söz konusu cümlede yer alan “...*şahsen tebliğ edilmiş sayılır.*” ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır. Maddenin yedinci fıkrasının üçüncü cümlesinde de arazi toplulaştırması sonuçlarına karşı tescil tarihinden itibaren on yıl içinde dava açılabileceği hükme bağlanmıştır.

41. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında “*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*” hükmüne yer verilmiştir. Bu maddede düzenlenen hak arama hürriyeti, mahkemeye erişim hakkını da içermektedir.

42. Mahkemeye erişim hakkı, hukuki bir uyuşmazlığın bu konuda karar verme yetkisine sahip bir mahkeme önüne götürülmesi hakkını da kapsar. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir.

43. Tebligat; yetkili makamlarca birtakım hukuki işlemlerin, bu işlemin hukuki sonuçlarından etkilenmeleri söz konusu olan kişilere kanuna uygun şekilde bildirim ve bu bildirimin usulüne uygun olarak yapıldığının belgelendirilmesi işlemidir. İşlemlerin kendilerine bağlanan hukuki sonuçları doğurabilmesi için muhatabına bildirilmesi gerekir. Tebligat, Anayasa'da güvence altına alınmış olan iddia ve savunma hakkının tam olarak kullanılabilmesinin ve bireylere tanınan hak arama hürriyetinin önemli güvencelerinden biridir.

44. Dava konusu kural, arazi toplulaştırması ve tarla içi geliştirme hizmetleri kapsamında yapılacak duyuruların ilan edilmesini şahsen tebliğ edilmiş saymaktadır. Söz konusu işlemlerin sonuçlandırılıp tescil edilebilmesi için bir an önce ilgililere tebliğ edilmesi gerekmektedir. Kuralın yer aldığı fıkranın son cümlesine göre arazi toplulaştırması sonuçlarına karşı tescil tarihinden itibaren on yıl içinde dava açılabilir. Dolayısıyla idari sayılabilecek söz konusu işlemlerin kesinleştirilmesi için getirilen ilan yoluyla tebligat usulünün dava açma süresiyle de bağlantılı olduğu anlaşılmaktadır. Bu itibarla bireylerin arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetlerinden otuz gün süreyle ilan yoluyla haberdar edilmelerini öngören kural hak arama hürriyeti yönünden bir sınırlama teşkil etmektedir. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamanın Anayasanın ilgili maddesinde belirtilen sebeplere uygun ve ölçülü olması gerekir.

45. Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama hürriyeti için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu düşünülemez. Anayasa Mahkemesi kararlarında, Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmektedir (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014; E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015).

46. Dava konusu kuralın Anayasa'nın 44. maddesi uyarınca devlete yüklenen, toprağın verimli olarak işletilmesini koruma ve geliştirme ödevi çerçevesinde arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetlerinin bir an önce sonuçlandırılarak kesinleştirilmesini sağlamak amacıyla öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Bu yönüyle kuralın anayasal anlamda meşru bir amaca dayalı olarak mahkemeye erişim hakkını sınırladığı görülmektedir. Ancak

sınırlamanın meşru bir amacının bulunması yeterli olmayıp ölçülü olması da gerekmektedir.

47. Arazi toplulaştırması ve tarla içi geliştirme hizmetlerine ilişkin duyuruların ilanen tebliğ edilmesinin söz konusu faaliyetlerin bir an önce sonuçlandırılması amacına ulaşma bakımından *elverişli* bir araç olmadığı söylenemez. Kuralda belirtilen faaliyetler için yapılan ilanlar, kadastro veya orman kadastro çalışmaları olduğu gibi bir veya birden fazla köyü ya da mahalleyi, dolayısıyla yüzlerce/binlerce parseli ve kişiyi ilgilendirebilecektir. Bu türden geniş alanları ve çok sayıda kişiyi ilgilendiren çalışmalar bakımından her bir kişiye tek tek şahsen tebligat yapılabilmesi bu çalışmaların sonuçlandırılabilmesini önemli ölçüde geciktirebilir. Bu nedenle ilanen tebligat yapılmasının yukarıda değinilen sınırlandırma sebebi bakımından *gerekli* olduğu da söylenebilir. Arazi toplulaştırması ve tarla içi geliştirme hizmetleriyle mülkten yoksun bırakma sonucuna yol açılmadığı ve ilanen tebligat sonrası yapılacak tescilden itibaren on yıl içinde dava açılabileceği dikkate alındığında söz konusu işlemlerin bir an önce sonuçlandırılarak kesinleştirilmesi için ihtiyaç duyulan ilanen tebliğ usulünün dava açmayı aşırı derecede zorlaştırmadığı da açıktır. Bu çerçevede kuralla bireyin hakları ile kamu yararı arasındaki makul dengenin gözetildiği, dolayısıyla kuralın hak arama hürriyeti yönünden ölçüsüz bir sınırlama niteliği taşımadığı sonucuna ulaşılmıştır.

48. Anayasa'nın "*Temel hak ve hürriyetlerin korunması*" başlıklı 40. maddesinin ikinci fıkrası "*Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır*" şeklindedir. Bu maddenin gerekçesinde ise bireylerin, yargı ya da idari makamlar önünde sonuna kadar haklarını arayabilmelerine kolaylık ve imkân sağlanmasının amaçlandığı, son derece dağınık mevzuat karşısında kanun yolu, merci ve sürelerin belirtilmesinin hak arama, hak ve hürriyetlerin korunması açısından zorunluluk hâline geldiği belirtilmektedir.

49. Anayasa'nın "*Yargı yolu*" başlıklı 125. maddesinde ise idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu ve idari işlemlere karşı açılacak davalarda sürenin yazılı bildirim tarihinden başlayacağı öngörülmüştür.

50. Anayasa'nın 40. maddesinin ikinci fıkrasıyla devlete yüklenen görev, işlemlerinde ilgili kişilerin bu işlemlere karşı başvurabilecekleri kanun yollarının, mercilerin ve bunların sürelerinin belirtilmesidir. Bu hususlara ilanen tebliğ usulünde yer verilmesine yasal bir engel bulunmamaktadır. Öte yandan dava konusu kuralda öngörülen proje idaresinin internet sayfası ile köy ve mahalle muhtarının çalışma yerindeki yazılı ilanın Anayasa'nın 125. maddesiyle çelişen bir yönü bulunmamaktadır. Bu itibarla dava konusu kuralın Anayasa'nın 40.ve 125. maddelerine aykırı olduğundan söz edilemez.

51. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13., 36., 40. ve 125. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

5. 6200 Sayılı Kanun'a Eklenen Ek 9. Maddenin Sekizinci Fıkrasının Üçüncü Cümlesinde Yer Alan "...üçer aylık vadeli..." ve "...malikin iznine tabi olmaksızın..." İbareleri

a. İptal Talebinin Gerekçesi

52. Dava dilekçesinde özetle; kuralların mülkiyetin ihtilafı olması veya malikin gelir kaybına ilişkin takdir edilen bedeli kabul etmemesi durumunda buna ilişkin ihtilafın çözülmesine kadar arazi toplulaştırması işlemlerini durdurmak yerine malik izin vermemiş olsa da toplulaştırma işlemlerine devam edilmesini, kısıtlamadan kaynaklanan kayıpların ise bankaya yatırılmasını ve malikin mahkemece tespit edilmesinden sonra bedelin malike ödenmesini öngördüğü, mahkemece belirlenen bedelin vadeli hesaba yatırılmasında herhangi bir faydanın bulunmadığı, malik tarafından itiraz edilen bedel konusunda mahkemece karar verildikten sonra bu bedelin doğrudan malike ödenmesi gerektiği hâlde vadeli hesaba yatırılarak malikin bu bedeli almasının önlenmesinde kamu yararının bulunmadığı, malikin taşınmazına yapılan müdahale dolayısıyla uğradığı kayıpları telafi etmek üzere ödenmesi öngörülen bedele ulaşamamasının ve malikin izni olmadan bu işlemlere devam edilmesinin mülkiyet hakkını ölçüsüz olarak sınırladığı, zorla toplulaştırma uygulamasıyla elde edilecek kamu yararı ile malikin mülkiyet hakkına verilen zarar arasında makul bir dengenin bulunmadığı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

53. 6200 sayılı Kanun'un ek 9. maddesinin sekizinci fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerinde arazi toplulaştırması sebebiyle kısıtlama getirilen alanlarda ürün ve mütemmim cüzlere verilecek zarar ile taşınmaz sahiplerine yeni parseller teslim edilene kadar kısıtlama getirilen alanlarda doğabilecek gelir kayıplarının arazi toplulaştırmasını yürüten DSİ veya proje idaresi tarafından karşılanacağı, arazi mülkiyetinin ihtilaflı olması veya malikin gelir kaybına ilişkin takdir edilen bedeli kabul etmemesi durumunda DSİ veya proje idaresi tarafından yetkili sulh hukuk mahkemesine başvurularak bedelin tespitinin isteneceği öngörülmüştür. Anılan fıkranın üçüncü cümlesinde ise mahkemece belirlenen bedelin, *üçer aylık vadeli* hesaba yatırılarak taşınmaz üzerinde malikin *iznine tabi olmaksızın* toplulaştırmaya ilişkin işlemlere devam olunacağı belirtilmiştir. Söz konusu cümlede yer alan *"...üçer aylık vadeli..."* ve *"...malikin iznine tabi olmaksızın..."* ibareleri dava konusu kuralları oluşturmaktadır.

54. 7139 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle 6200 sayılı Kanun'a eklenen ek 9. maddenin üçüncü fıkrasında yer alan *"...ya da maliklerin muvafakati aranmaksızın zorunlu..."* ibaresinin Anayasa'ya uygunluk denetimi bölümünde belirtilen gerekçelerde açıklandığı üzere dava konusu kuralların öngörülme nedeninin mülkiyet hakkının korunmasını ve devletin Anayasa'nın 44. maddesinde sayılan ödevleri yerine getirmesini sağlamak olduğu açıktır. Kuralların sınırlama öngören yönü ise toplulaştırma çalışmalarına malikin iznine bağlı olmaksızın devam edilmesidir. Bu çerçevede mülkiyet hakkının sınırlanması sonucunu doğuran dava konusu kuralların Anayasa'nın 44. maddesinde öngörülen meşru bir amacı temin etmek için kamu yararı doğrultusunda ihdas edildiği, mahkemece belirlenen bedelin üçer aylık vadeli hesaba yatırılarak malikin bu bedeli geç almasından kaynaklanan gelir kaybının önlenmesinin hedeflendiği, kurallarda banka hesabına yatırılan bedelin malike ödenmesini engelleyen bir düzenlemenin de bulunmadığı gözetildiğinde kuralların sınırlamayla amaçlanan kamu yararı ile bireyin mülkiyet hakkı arasındaki adil dengeyi bozmadığı anlaşılmaktadır. Bu suretle tarım arazilerinin toplulaştırılması suretiyle tarım topraklarının iyileştirilmesi ve korunması biçimindeki kamu yararı ile çiftçinin taşınmaz mülkiyetinden doğan tasarruf hakkı arasında dengenin gözetilmediği söylenemez.

55. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

6. 6200 Sayılı Kanun'a Eklenen Ek 9. Maddenin On Beşinci Fıkrasının Birinci Cümlesinin "...veya bu madde kapsamında değerlendirmek üzere kamulaştırabilir." Bölümü

a. İptal Talebinin Gerekçesi

56. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralın da yer aldığı cümleyle kamu tüzelkişiliğine sahip olmayan proje idarelerine kamulaştırma yetkisi tanınmasının Anayasa'ya aykırılık oluşturduğu, kamulaştırmanın ancak devlet ve kamu tüzelkişileri tarafından yapılabileceği, özel hukuk tüzelkişiliği olan kooperatiflere veya birliklere kamulaştırma yapma yetkisi tanınmasının kaynağını Anayasa'dan almayan bir yetkinin verilmesi anlamına geleceği, diğer yandan her arazinin mutlaka asgari tarımsal arazi büyüklüğüne sahip olması gerektiğinin, bu büyüklüğün altında tarımsal arazi bulunmasında kamu yararı bulunmadığının ya da bu büyüklüğün altındaki tüm arazilerin mutlaka birleştirilmesinde kamu yararı bulunduğunun söylenemeyeceği, küçük parsel sahiplerinin, tarlalarını kullanmamaları durumunda toplulaştırma işlemi yapan kurumun satın alma imkânına her zaman sahip olduğu, kişilerin kendi ihtiyaçlarının ötesinde veya hobi olarak kullanma amacını aşar biçimde daha büyük bir araziye sahip olmaya zorlanamayacakları, bu itibarla kamulaştırma yetkisinin tanınmasının mülkiyet hakkını ölçsüz biçimde sınırladığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 35. ve 46. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

57. 6200 sayılı Kanun'un ek 9. maddesinin on beşinci fıkrasının birinci cümlesiyle DSİ veya proje idaresinin gerekli hâllerde asgari tarımsal arazi büyüklüğünün altındaki tarımsal arazileri toplulaştırabileceği veya bu madde kapsamında değerlendirmek üzere kamulaştırabileceği öngörülmektedir. Anılan cümlede yer alan "...veya bu madde kapsamında değerlendirmek üzere kamulaştırabilir." ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

58. Anayasa'nın anılan maddesinde öngörülen kamulaştırma, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkına

getirilmiş anayasal bir sınırlamadır. Bu itibarla Anayasa'nın 46. maddesinde belirtilen kamulaştırmanın anayasal ögelerine uygun bir düzenleme, Anayasa'nın 35. maddesine aykırılık oluşturmaz.

59. Anayasa'nın 46. maddesinin birinci fıkrasında *“Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir”* denilmiştir. Anılan hüküm uyarınca gerçek kişiler ya da özel hukuk tüzelkişileri tarafından kamulaştırma işlemi yapılması mümkün değildir. Anayasa'da devlet ve kamu tüzelkişilerinin kanunla gösterilen esas ve usullere göre kamulaştırmaya yetkili oldukları belirtilerek gerekli düzenlemelerin yapılması kanuna bırakılmıştır. 2942 sayılı Kanun'da da kamulaştırmanın devlet ve kamu tüzelkişileri tarafından yapılma usul ve esasları ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir.

60. Bu yönüyle Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı güvence altına alınmakla birlikte Anayasa'nın 46. maddesi devlet ve kamu tüzelkişilerine kamu yararının gerektirdiği hâllerde, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların bir kısmını kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetki vermiştir.

61. Kamulaştırmanın yalnızca devlet ve kamu tüzelkişileri tarafından yapılabilmesi, mülkiyet hakkının sınırlandırılmasına yönelik usule ilişkin güvencelerden birini oluşturmaktadır. Kural, 15/7/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (4) numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin (CBK) 120. maddesi uyarınca kamu tüzelkişiliğini haiz DSİ'nin yanı sıra proje idarelerine de kamulaştırma yetkisi tanımaktadır. 6200 sayılı Kanun'da proje idareleri tanımlanmadığı gibi bu idarelerin DSİ dışındaki kurum ve kuruluşları ifade etmekle birlikte kamu veya özel hukuk tüzelkişiliğine sahip olup olmadıkları hususunda bir açıklık da bulunmamaktadır. Anayasa'nın 46. maddesinin birinci fıkrasında ise kamulaştırma işleminin devlet ve kamu tüzelkişileri tarafından yapılabileceği öngörüldüğünden kural uyarınca gerekli hâllerde asgari tarımsal arazi büyüklüğünün altındaki tarımsal arazilerin bu madde kapsamında

değerlendirmek üzere kamulaştırabilmesi, kamu tüzelkişiliğine sahip DSİ dışındaki proje idareleri yönünden belirsizlik taşımaktadır.

62. Açıklanan nedenlerle kural, ek 9. maddenin on beşinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...proje idaresi...” ibaresi yönünden Anayasa’nın 35. ve 46. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

63. Kural, anılan cümlelerin kalan kısmı yönünden ise Anayasa’nın 35. ve 46. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

C. Kanun’un 7. Maddesiyle 6200 Sayılı Kanun’a Eklenen Ek 10. Maddenin İkinci Fıkrasının, Ek 11. Maddenin İkinci Fıkrasının ve Ek 12. Maddenin Üçüncü Fıkrasının İncelenmesi

1. Ek 10. Maddenin İkinci Fıkrası

a. İptal Talebinin Gerekçesi

64. Dava dilekçesinde özetle; sözleşme imzalandıktan sonra kabul edilen bir kanun hükmüyle sözleşmede yer almayan bir fesih yetkisinin tek taraflı olarak idareye tanınmasının hukuk devleti ilkesine ve bu kapsamda hukuki güvenlik ilkesine aykırı olduğu, bir sözleşmenin ancak sözleşmede öngörülen koşulların gerçekleşmesi ya da kanunda yer alan bir nedene dayanarak feshedilebileceği, kuralda öngörülen fesih nedeninin sözleşmenin diğer tarafı olan kooperatifin finansal ve malî yapısının sürdürülemez olduğunun tespitine dayandığı, bu tespitin kim tarafından ve nasıl yapılacağının düzenlemede yer almamakla birlikte bunun sözleşmenin diğer tarafı olan idare tarafından yapılacağının anlaşıldığı, sözleşme ile kurulmuş bir özel hukuk tüzelkişisi olan kooperatifin finansal yapısının bozulması hâlinde yapılacak işlemlerin 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nda düzenlendiği, bu kapsamda bir kooperatifin finansal ve malî yapısında sürdürülemez bir bozulmanın varlığı durumunda 1163 sayılı Kanun hükümlerine göre o kooperatifin tasfiye işlemlerinin başlatılması gerektiği, kaldı ki finansal ve malî yapısının bozulması dolayısıyla kooperatifin sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirememesi hâlinde sözleşmenin diğer tarafı olan idarenin bu sözleşmeyi feshetme yetkisinin zaten bulunduğu, buna karşılık finansal ve malî yapısı

bozulmuş olmasına rağmen kooperatifin yükümlülüklerini yerine getirmeye devam etmesi durumunda idarenin herhangi bir zarara uğramasının söz konusu olmadığı, gelecekteki yükümlülüklerin yerine getirilemeyeceğinden endişe edilmesi hâlinde ise yapılacak olanın sürenin sonunda sözleşmenin yenilenmeyeceği bildiriminde bulunmak olduğu, tüm bu hususların idareye yeni bir tek taraflı fesih yetkisi tanınmasını gerektiren bir kamu yararının bulunmadığını ortaya koyduğu, kuralın amacının bazı kooperatiflerle yapılmış sözleşmeleri idarenin keyfi olarak feshetmesine imkân tanınması olduğu ve bu itibarla kamu yararına hizmet etmediği, kuralla idareye hukuki süreçlere öngörülemeyen ve keyfi bir biçimde müdahale etme yetkisinin tanındığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

65. Kuralla DSİ'nin sulama tesislerini işleten kooperatiflerden finansal ve malî yapısının sürdürülemez olduğu tespit edilenlerle yapılmış olan devir sözleşmelerinin DSİ'nin teklifi ve Bakanın onayıyla feshedileceği belirtilmektedir. (4) numaralı CBK'nın 120. maddesine göre DSİ'nin Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı olduğu gözönünde bulundurulduğunda kuralda yer alan *Bakanın*, Tarım ve Orman Bakanı (Bakan) olduğu anlaşılmaktadır.

66. Hukuk devletinin temel unsurlarından biri de *belirlilik* ilkesidir. Bu ilkeye göre yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuyla yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup birey, kanundan belirli bir kesinlik içinde hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını bilmelidir. Birey ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlayabilir.

67. Sözleşme iki taraflı bir hukuki işlem olup tarafların karşılıklı ve birbirine uygun surette irade açıklamalarıyla meydana gelir. Sözleşme özgürlüğü, özel hukuktaki irade özerkliği ilkesinin anayasa hukuku alanındaki dayanağıdır (AYM, E.2016/192, K.2017/160, 29/11/2017, §13).

68. Kanun'da kurala konu olan devir sözleşmelerinin özel hukuk sözleşmesi ya da idari nitelikte bir sözleşme olduğu hususu açıkça belirtilmemiştir. Öğretide de kabul edildiği gibi, bir sözleşmenin *idari sözleşme* sayılabilmesi için, sözleşmenin taraflarından birinin kamu idaresi, kurumu ya da kuruluşu olması; sözleşmenin kamu hizmetinin yürütülmesi ile ilgili bulunması ve yönetime özel hukuk yetkilerini aşan yetkiler tanınması gereklidir (AYM, E.1994/71, K.1995/23, 28/6/1995). Sulama hizmetlerinin kamu hizmeti niteliği taşıması, sözleşmenin taraflarından birinin kamu kuruluşu niteliğindeki DSİ olması, DSİ'nin sulama kooperatifleri üzerinde denetim yetkisinin bulunması ve DSİ'ye sulama kooperatiflerinin eylem ve işlemlerinin hukuka uygun olması için gerekli tedbirleri alma yetkisinin verilmesi, DSİ ile sulama kooperatifi arasında imzalanan devir sözleşmesinin idari sözleşme niteliğinde olduğunu gösteren unsurlardır.

69. Kuralla DSİ'nin sulama tesislerini işleten kooperatifler ile DSİ arasında yapılmış devir sözleşmelerinin hangi durumlarda feshedileceği açık bir şekilde tespit edildiği gözetildiğinde, kuralda bir belirsizliğin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

70. Dava konusu kuralın sulama hizmetlerinin aksamaması şeklinde meşru bir amaca sahip olduğu, kuralla kamu yararının gözetildiği söylenebilir. Devir sözleşmeleri mülkiyeti DSİ'ye ait sulama tesisinin işletme, bakım ve yönetim sorumluluğunun sulama kooperatifine devredilmesini sağlayan sözleşmelerdir. Bu kooperatifler üzerinde denetim yetkisine sahip olan DSİ, kooperatiflerin finansal ve malî yapısının sürdürülemez olduğunu da tespit edebilecektir. Bu tespit dikkate alınarak sulama hizmetlerinin aksamadan yerine getirilmesi önem taşımakta, DSİ ile sulama kooperatifi arasında imzalanan idari sözleşme niteliğindeki devir sözleşmelerinde idarenin hizmet yararına fesih yetkisinin sözleşmede öngörülmesi bile var olduğu kabul edilmektedir. Öte yandan devir sözleşmelerinin feshine karşı yargı yolunun açık olması nedeniyle zararların tazmin edilmesi imkânı da bulunmaktadır.

71. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

2. Ek 11. Maddenin İkinci Fıkrası

72. Dava konusu kural 16/5/2018 tarihli ve 7144 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 4. maddesiyle değiştirilmiştir.

73. Açıklanan nedenle konusu kalmayan fıkraya ilişkin iptal talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermek gerekir.

3. Ek 12. Maddenin Üçüncü Fıkrası

a. İptal Talebinin Gerekçesi

74. Dava dilekçesinde özetle; geniş anlamda kamu hizmetinin, kamu hukukunun genel ilkeleri gereğince doğrudan idare eliyle kamusal yönetim biçimine göre yürütülmesinin asıl ve olağan olduğu, ancak bu hizmet ve faaliyetlerden özel yönetim biçimiyle gerçekleştirilmeye elverişli bulunanların, tüm sorumluluk ilgili idare üzerinde kalmak kaydıyla onun sürekli gözetimi ve denetimi altında, belli usullerle özel müteşebbislere yaptırılabilceği, asli ve sürekli olmayan geçici nitelikteki ve uzmanlık gerektiren hizmetlerin hizmet alımı şeklinde yapılması imkân dâhilinde iken süreklilik taşıyan asli hizmetlerin kamu görevlileri eliyle yürütülmesinin anayasal zorunluluk olduğu, sulama tesislerinin işletilmesinin geçici nitelik taşımayan sürekli bir kamu hizmeti olması nedeniyle hizmet alımı suretiyle yürütülmesinin mümkün olmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 128. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

75. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 2. ve 47. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

76. Kural ile sulama tesislerinin DSİ tarafından hizmet alımı suretiyle işlettirilebileceği öngörülmüştür.

77. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan,

hukuki güvenliği sağlayan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

78. Anayasa'nın 47. maddesinin dördüncü fıkrasında “Devlet, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişileri tarafından yürütülen yatırım ve hizmetlerden hangilerinin özel hukuk sözleşmeleri ile gerçek veya tüzelkişilere yaptırılabilceği veya devredilebileceği kanunla belirlenir” denilerek özel hukuk sözleşmeleri aracılığıyla gerçek veya tüzelkişilerin kamu hizmetlerinin sunumuna dâhil edilmelerine imkân tanınmıştır.

79. Anayasa'nın 128. maddesinin birinci fıkrasında ise “Devletin, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür” denilmektedir. Buna göre, kamu hukuku kuralları uyarınca yürütülen kamu hizmetlerinin gerektirdiği görevlerden asli ve sürekli nitelik taşıyanların, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülmesi zorunludur.

80. Anayasa'nın 47. maddesinde, kamu hizmetlerinden hangilerinin özel hukuk sözleşmeleri ile gerçek veya tüzelkişilere yaptırılabilceği veya devredilebileceğinin kanunla belirleneceği ifade edilmekle birlikte bu sözleşmelerin hukuki niteliğine ilişkin herhangi bir sınırlama yapılmamaktadır. Anayasa'nın 47. ve 128. maddelerinin anılan hükümleri uyarınca idarelerin, genel idare esasları uyarınca yürütmekle yükümlü oldukları asli ve sürekli görevleri dışında kalan alanlardaki hizmetlerin, özel hukuk sözleşmeleriyle gerçek ve özel hukuk tüzelkişilerine gördürülmesi yolunda düzenleme yapılması mümkündür (AYM, E.2013/50, K.2015/38, 1/4/2015).

81. Kuralda ifade edilen sulama tesislerinin işletilmesi Anayasa'nın 128. maddesinde öngörülen asli ve sürekli bir görev sayılamayacağından devletin veya kamu tüzelkişilerinin söz konusu hizmeti bizzat yerine getirmesi zorunlu olmayıp bu hizmetin özel kişiler aracılığıyla gördürülmesi de mümkündür. Bu nedenle söz konusu görevin, hizmet alınması yoluyla yaptırılabilmesinde Anayasa'ya aykırı bir yön bulunmamaktadır. Kaldı ki söz konusu sulama tesislerinin hizmet alımı yoluyla işlettilmesi durumunda da DSİ'nin hizmetin düzenli biçimde yürütülmesini sağlamak bakımından sorumluluğu ile denetim ve gözetim yetkisinin devam edeceği açıktır.

82. Öte yandan hukuk devleti ilkesi gereği kanunlar kamu yararı amacıyla çıkarılır. Anayasa Mahkemesi kararlarına göre kamu yararı genel bir ifadeyle bireysel, özel çıkarılardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yararı ifade etmektedir. Kanunun amaç ögesi bakımından Anayasa'ya uygun sayılabilmesi için kamu yararı dışında bir amacın gözetilmemiş olması gerekir. Kanun koyucunun kamu yararı anlayışının isabetli olup olmadığı hususu ise yerindelik ile ilgili olup bu kapsamda yapılacak Anayasa'ya uygunluk denetiminin dışında kalmaktadır.

83. Kuralla sulama tesislerinin DSİ tarafından hizmet alımı suretiyle de işlettirilebilmesine imkân tanınmak suretiyle kamu hizmetinden daha geniş kitlelerin yararlanmasının, kamu hizmetinin daha hızlı, etkin ve verimli biçimde yürütülmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın kamu yararı dışında başka bir amaç güttüğü söylenemeyeceğinden hukuk devleti ilkesine aykırı bir yönü de bulunmamaktadır.

84. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2., 47. ve 128. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Ç. Kanun'un 8. Maddesiyle 6200 Sayılı Kanun'a Eklenen Geçici 11. Maddenin İkinci Fıkrasında Yer Alan "...son verilebilir." İbaresinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

85. Dava dilekçesinde özetle; arazi toplulaştırması ve tarla içi geliştirme hizmetlerinin bireylerin mülkiyet hakkına müdahale oluşturacağı ve bu işlemler dolayısıyla taşınmazların kullanımına bazı sınırlamalar getirilebileceği, bireylerin bu yükümlülöklere anılan işlemler sonucunda elde edecekleri faydayı dikkate alarak katlanacakları, bu hizmetlerin tamamlanacağı ve sonuçlarının elde edileceği beklentisiyle bu işlemlerin yapılmasına rıza gösterecekleri, kanun gereği başlanmış olan hizmetleri yürütmekle yetkili kılınan kuruma hiçbir gerekçe göstermeksizin yürütölmekte olan hizmetlere son verme yetkisinin tanınmasının öngörölemez bir durum yarattığı ve hukuki güvenlik ilkesini ihlal ettiğı, hukuk devletinde idarenin yürütmekte olduğı hizmetlerin keyfi olarak sona erdirilmesinin mümkün olamayacağı, bu itibarla bireylerin meşru

beklentilerinin ihlal edildiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

86. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. ve 48. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

87. 6200 sayılı Kanun'un geçici 11. maddesinin birinci fıkrasında Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığında (anılan Bakanlık 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 410 ila 440. maddelerinde Tarım ve Orman Bakanlığı [Bakanlık] olarak düzenlenmiştir) bulunan ve arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri ile ilgili taşınırın, taşınların, araç, gereç ve malzemelerin, yazılı ve elektronik ortamdaki her türlü kayıtlar ile diğer dokümanların, ortofoto haritaların, mevcut sözleşmelerin, protokollerin, sözleşme ve protokollerle ilgili dava ve icra takiplerinin, bu görevlerin yürütülmesinde destek hizmeti sağlayan imalat ve motor atölyelerindeki makine ve teçhizatın DSİ'ye devredileceği belirtilmektedir. Anılan maddenin dava konusu kuralın da yer aldığı ikinci fıkrasında ise devralınan sözleşme ve protokollerden Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yürütülen ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla işlemleri devam eden arazi toplulaştırması işleri ile inşası devam etmekte olan tarla içi geliştirme hizmetlerine DSİ tarafından son verilebileceği belirtilmektedir. Söz konusu fıkra da yer alan "...son verilebilir." ibaresi, dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

88. Dava konusu kuralda, DSİ tarafından devralınan sözleşmeler ve protokoller gereği yürütülen ve geçici 11. maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla işlemleri devam eden arazi toplulaştırması işleri ile inşası devam etmekte olan tarla içi geliştirme hizmetlerine herhangi bir gerekçe olmaksızın DSİ tarafından son verilebilmesi bu sözleşme ve protokollere dışarıdan müdahale edilmesine yol açmaktadır. Bu nedenle kuralla Anayasa'nın 48. maddesinde güvence altına alınan sözleşme özgürlüğüne getirilen sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesindeki sınırlama ölçütlerine uygun olup olmadığının incelenmesi gerekir.

89. Kuralda sözleşme hürriyetine getirilen sınırlamanın kapsamı geniş olmakla birlikte yeterli açıklıkta bir düzenleme bulunduğundan, temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların kanunla olması gerektiği yönündeki şart yerine getirilmiştir. Ancak kuralın da yer aldığı madde ve gerekçesinden söz konusu hizmetlere hangi gerekçelerle son verileceği anlaşılamamaktadır. Kurala ilişkin madde gerekçesinde, 6200 sayılı Kanun'a eklenen geçici 11. madde ile arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetlerinin Bakanlıktan DSİ Genel Müdürlüğüne devredilmesi sebebiyle buna ilişkin geçiş hükümlerinin düzenlendiği belirtilmiştir. Ancak belli bir hizmetin sadece bir kurumdan başka bir kuruma devredilmiş olması sözleşme hürriyetine getirilen sınırlamanın anayasal bağlamda meşru bir amaca yönelik olduğunu göstermemektedir. Bu nedenle söz konu devir meşru bir sınırlama sebebi olarak kabul edilemez. Kuralın yer aldığı maddenin yürürlüğe girmesinden önce tarafların özgür iradeleri ile düzenlenen ve hukuken geçerli olan sözleşme ve protokollere göre yapılmaya başlanan işler ile hizmetlerin, bu sözleşme ve protokollerin akdedildiği tarihte yürürlükte olmayan ve sonradan getirilen düzenlemeyle geçersiz hâle getirilebilmesine imkân tanınması meşru bir sebebe dayanmamaktadır.

90. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 48. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 48. maddesi yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

D. Kanun'un 10. Maddesiyle 6831 Sayılı Kanun'un 9. Maddesinin Yedinci Fıkrasının Değiştirilen Yedinci Cümlesinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

91. Dava dilekçesinde özetle; orman köylerinin özellikleri dikkate alınmadan ilgili köyde arazisi bulunanlardan uzak şehirlere göçmüş olanlar da dâhil herkesin otuz günlük askı süresi içinde, askıya çıkarılan düzeltmelerden bilgi sahibi olabileceği varsayımına dayanan düzenlemenin

ülke gerçekleriyle bağdaşmadığı, ilgililerin bu kadar kısa süre içinde orman kadastro gibi özel uzmanlık gerektiren düzeltmelerden haberdar olamayacakları, hukuki-teknik içeriği hakkında bilgi edinemeyecekleri ve yapılması gereken hukuksal işlemler hakkında araştırma yapamayacakları, bu nedenle askıya çıkarılan işlemlere ilişkin hukuksal iddialarını yetkili yargı mercileri önüne getirip haklarını arayamayacakları, idarenin işlemlerinin yazılı olarak tebliğ edilmesinin anayasal bir zorunluluk taşıdığı, bu tebliğde aynı zamanda işleme karşı başvuru yollarının ve sürelerinin de bildirilmesi gerektiği, kuralla bu anayasal yükümlülüğün ortadan kaldırıldığı, bireysel tebliğ olmaksızın salt muhtarlıkta yapılan ilandan itibaren otuz günlük dava açma süresi öngörülmesinin kişilerin mülkiyet ve hak arama özgürlüklerini ihlal ettiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

92. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13., 40. ve 125. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

93. 6831 sayılı Kanun'un 9. maddesinin yedinci fıkrasının birinci cümlesinde orman tahdidi veya kadastro yapıp ilan edilerek kesinleşmiş yerlerde, vasıf ve mülkiyet değişikliği dışında aplikasyon, ölçü, çizim ve hesaplamalardan kaynaklanan yüzölçümü ve fennî hataların tespit edilmesi hâlinde bu hataların Orman Genel Müdürlüğü'nün (OGM) bilgisi ve denetimi altında orman kadastro komisyonlarınca düzeltileceği öngörülmüştür. Düzeltmeye ilişkin ilan ise Kanun'un 10. maddesinin birinci fıkrasına göre tutanakların ilgili köy, belde veya mahallelerin uygun yerlerine asılması suretiyle yapılacaktır. Kuralda ilan tarihinden itibaren otuz gün içinde düzeltmenin kaldırılması maksadıyla kadastro mahkemelerine, kadastro mahkemesi olmayan yerlerde kadastro davalarına bakmakla görevli mahkemelere dava açılmadığı takdirde yapılan düzeltmenin kesinleşeceği belirtilmektedir.

94. Madde gerekçesinde orman tahdidi veya kadastro yapıp ilan edilerek kesinleşen, tapuya tescil edilmeyen orman haritalarındaki düzeltmeyi gerektiren tutanak, pafta ve zemin uyumsuzluğunun tespiti hâlinde bu uyumsuzlukların orman kadastro komisyonları marifetiyle

düzeltilerek askı ilanına çıkarıldıkları, düzeltme çalışmalarına karşı sulh hukuk mahkemelerinde dava açılmaktayken orman kadastro komisyonlarının askı ilanına tabi olan diğer çalışmalarında ise kadastro mahkemelerinde dava açıldığı, bu durumda komisyonların aynı birimdeki düzeltme çalışmalarıyla diğer çalışmalarını eş zamanlı ilan edemediği, yapılan düzenlemeyle komisyonların düzeltme çalışmalarına karşı açılacak davaların da kadastro mahkemelerinde bakılması öngörülmek suretiyle fazladan emek, zaman ve ekonomik kayıpların önlenmiş olacağı belirtilmiştir.

95. Kurala benzer şekilde 6831 sayılı Kanun'un 11. maddesinin birinci fıkrasında da orman kadastro komisyonlarınca alınan kararlara ilişkin tutanak ve haritaların askı suretiyle otuz gün süre ile ilan edileceği, anılan ilanın ilgililere şahsen yapılan tebliğ hükmünde olduğu, tutanak ve haritalara karşı itirazı olanların askı tarihinden itibaren otuz gün içinde kadastro mahkemelerinde, kadastro mahkemesi olmayan yerlerde kadastro davalarına bakmakla görevli mahkemelerde dava açabilecekleri, ilan süresi geçtikten sonra, dava açılmayan kararlara ilişkin tutanak ve haritaların kesinleşeceği belirtilmiştir.

96. Kural ise orman tahdidi ve kadastrosu kesinleşmiş yerlere ilişkin olup tapuya tescil edilmemekle birlikte orman haritalarındaki düzeltmeyi gerektiren hususlar için orman kadastro komisyonlarınca bu yerlere dair alınan düzeltme kararlarının askı suretiyle ilan edilmesinden itibaren otuz gün içinde dava açılmaması ile yapılan düzeltmenin kesinleşmesini öngörmektedir.

97. Kuralda ilan tarihinden itibaren otuz gün içinde düzeltmenin kaldırılması maksadıyla kadastro mahkemelerine, kadastro mahkemesi olmayan yerlerde kadastro davalarına bakmakla görevli mahkemelere dava açılmadığı takdirde yapılan düzeltmenin kesinleşeceğinin öngörülmesi hak arama hürriyeti yönünden bir sınırlama teşkil etmektedir. Orman tahdidi ve kadastrosu kesinleşmiş taşınmazlardaki düzeltme işlemlerinin kesinleşmesinde sürenin uzaması taşınmazlarla ilgili tereddütlerin oluşmasına, hukuki belirsizliklerin yaşanmasına ve ormanların gereği gibi korunamamasına neden olabilecektir. Yapılan düzeltme işlemlerinin ilgililere tebliğinin ilan suretiyle yapılması ile orman tahdidi ve kadastrosu yapılan yerdeki orman haritalarındaki düzeltmeyi gerektiren tutanak, pafta ve zemin

uyumsuzluklarının bir an önce sona erdirilerek nihai olarak Anayasa'nın 169. maddesinde güvence altına alınan ormanların korunmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Bu yönüyle kuralla getirilen sınırlamaman anayasal bağlamda meşru bir amaca dayanmadığı söylenemez. Bu nedenle değerlendirilmesi gereken husus söz konusu sınırlamanın ölçülülük ilkesinin alt ilkelerini oluşturan, elverişlilik, gereklilik ve orantılılık ilkelerine uygunluğudur.

98. Dava konusu kural ile öngörülen ilan en tebliğ in orman kadastr osundaki hatalar ın düzeltilmesi işlemlerinin bir an önce sonuçlandırılması amacını gerçekleştirmek için elverişli oldu ğ u söylenebilir. Söz konusu düzeltme işlemlerinin geniş alanları kapsayabileceğ i, çok sayıda parseli ve kişiyi ilgilendirebileceğ i, tahdit ve kadastro işlemlerinin kesinleşmesinden sonra orman haritalarındaki düzeltmelere yönelik oldu ğ u dikkate alındığında ilan en tebliğ usulünün benimsenmesinin anılan amaca ulaşma yönünden gerekli bir araç olmadığ ı ileri sürülemez.

99. Kural ile öngörülen sürenin orantılı olup olmadığ ının belirlenmesinde ise bunun hak düşürücü süre mahiyeti taşıyıp taşımadığ ına göre bir değerlendirme yapılmalıdır. Dava konusu kural ve kuralla ilişkili diğ er Kanun hükümleri incelendiğ inde Kanun'da söz konusu düzeltme davalarının açılmasıyla ilgili olarak hak düşürücü bir sürenin öngörülmediğ i anlaşılmaktadır. Nitekim 3402 sayılı Kadastr o Kanunu'nun 41. maddesinde de dava konusu kurala benzer bir düzenleme bulunduğ u hâlde Yargıtay söz konusu sürenin hak düşürücü bir süre olmadığını, otuz günlük sürenin dava açılmadan geçirilmesinin idari işlemin kesinleştirilerek söz konusu düzeltmenin tapuya tescilini sağlamak üzere öngörüldüğ ünü, hak sahiplerinin otuz günlük sürenin geçirilmesinden sonra da söz konusu düzeltmelerin iptali amacıyla mahkemelere dava açma hakkının bulunduğ una karar vermiştir (Yargıtay 16. H.D E.2013/11650, K.2013/11591, 29/11/2013; E.2016/17248, K.2020/1604, 8/6/2020). Buna göre kuralla öngörülen sürenin düzeltme işlemini idari yönden kesinleştirmeye yönelik oldu ğ u ve ilgililerce görevli mahkemede dava açmak suretiyle anılan işlemin hukuka aykırı oldu ğ unu ileri sürüp iptal edilmesini engelleyen hak düşürücü bir süre niteliğ i taşımadığ ı, dolayısıyla söz konusu düzeltme işleminden etkilenen kişilerin otuz günlük süreden sonra da ilgili mahkemelerde dava açma

hakkının bulunması gözönünde bulundurulduğunda sınırlamanın bireylerin haklarının korunması ile kamu yararı amacı arasında olması gereken adil dengeyi de bozmadığı ve orantılı olduğu görülmektedir. Bu nedenlerle kuraldaki sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesi çerçevesinde ölçülü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

100. Kuralla ilgili Anayasa'nın 40. ve 125. maddeleri bağlamında ileri sürülen aykırılık gerekçeleri yönünden ise 7139 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle 6200 sayılı Kanun'a eklenen ek 9. maddenin yedinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "... şahsen tebliğ edilmiş sayılır." ibaresinin Anayasa'ya uygunluk denetimi bölümünde belirtilen gerekçeler aynen geçerli olup kuralın anılan gerekçelerle Anayasa'nın 40. ve 125. maddelerini ihlal eden bir yönü de bulunmamaktadır.

101. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13., 36., 40. ve 125. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 35. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 36. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

E. Kanun'un 11. Maddesiyle 6831 Sayılı Kanun'un Değiştirilen 18. Maddesinin Birinci Fıkrasının Birinci Cümlesinin "...odun kömürü, terebentin, katran, sakız gibi işletilmesinde ağaç kullanılan ocakların açılmasına, balık üretmek üzere tesis kurulmasına ve göl, baraj ve deniz yüzeyinde yapılan balık üretimi için karada yapılması mecburi tesislere ve yeraltında depolama alanı kurulmasına Orman Genel Müdürlüğüne bedeli alınarak yirmidokuz yıla kadar..." Bölümünün İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

102. Dava dilekçesinde özetle; ormanların korunmasında özel ve üstün bir kamu yararının bulunduğu, bazı zorunlu hâllerde orman içi faaliyetlere izin verildiğinde ise bu faaliyetlerin ormana verdiği zararı telafi edecek ve düzeltecek tedbirlerin alınmasının zorunlu olduğu, taş ocağı ve maden

işletme gibi ormanlara zarar vermesi kaçınılmaz olan faaliyetlere ya da orman ürünlerinin işlenmesi için gerekli işletmelere, balıkçılık tesislerine veya yer altı depolama tesislerine orman içinde izin verilmesini gerektirecek üstün bir kamu yararının bulunmadığı, bu tür faaliyetlerin yirmi dokuz yıl süreyle yürütülmesine ve inşa edilen yapıların daha sonra yıkılmayarak OGM'ye devredilmesine imkân tanıyan düzenlemenin ormanlara zarar vereceği gibi fiilen orman sınırlarının daraltılması sonucunu doğuracağı, Anayasa Mahkemesinin 17/12/2002 tarihli ve E.2000/75, K.2002/200 sayılı kararıyla da ormanı koruma üstün yararının gözönünde tutularak orman alanlarının irtifak haklarına konu edilebilmesi için ancak ormanda yapılması zorunlu bir tesisin söz konusu olması gerektiğine karar verildiği, dolayısıyla ormanda zarara yol açacak herhangi bir işletmeye sadece kamu yararı olduğu gerekçesiyle orman içinde tesis yapma ve faaliyette bulunma izni tanınamayacağı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 169. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

103. 6831 sayılı Kanun'un 18. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan kurala göre devlet ormanlarında odun kömürü, terebentin, katran, sakız gibi işletilmesinde ağaç kullanılan ocakların açılmasına, balık üretmek üzere tesis kurulmasına ve göl, baraj ve deniz yüzeyinde yapılan balık üretimi için karada yapılması mecburi tesislere ve yeraltında depolama alanı kurulmasına OGM'ce bedeli alınarak yirmi dokuz yıla kadar izin verilebileceği belirtilmektedir. Kanun'un 18. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde ise yirmi dokuz yıllık süre sonunda her türlü bina ve tesisin eksiksiz ve bedelsiz olarak OGM tasarrufuna geçeceği ve söz konusu bina ve tesislerin OGM ihtiyaçları için kullanılabileceği veya kiraya verilmek suretiyle değerlendirilebileceği hükme bağlanmaktadır.

104. Kural ormanlık alanlarda dört farklı kullanım imkânı sağlamaktadır. İlki ormanların sahip olduğu ekosistem gereği bu yerlerde yaşamını sürdüren bitki topluluklarından elde edilen odun kömürü, terebentin, katran, sakız gibi ürünlerle ilgili ocakların açılmasıdır. İkincisi devlet ormanlarında balık üretmek üzere tesis kurulmasına yöneliktir. Üçüncüsü göl, baraj ve deniz yüzeyinde yapılan balık üretiminde bu yerlerin çıkış noktalarını oluşturan devlet ormanlarının kapsamındaki kara

parçalarında balık üretimi için zorunluluk oluşturan tesislerdir. Dördüncüsü ise devlet ormanlarının bulunduğu bölgelerde yeraltında depolama alanı olarak kullanabilecek yerlere ilişkindir.

105. Anayasa'nın 169. maddesinde, ormanların ülke yönünden taşıdığı büyük önem gözetilerek korunmaları ve geliştirilmeleri konusunda ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Anayasa'nın anılan maddesinde *“Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir./ Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zamanaşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz./ Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez. Ormanların tahrip edilmesine yol açan siyasî propaganda yapılamaz; münhasıran orman suçları için genel ve özel af çıkarılamaz. Ormanları yakmak, ormanı yok etmek veya daraltmak amacıyla işlenen suçlar genel ve özel af kapsamına alınamaz.”* denilmektedir.

106. Anayasa Mahkemesi kararlarında belirtildiği üzere Anayasa'nın söz konusu maddesi uyarınca ormanların orman olarak işletilmeleri esas olup kısmen de olsa farklı şekilde işletilebilmelerine bu bağlamda öncelik taşıyan kamu hizmetlerine ilişkin bina ve tesislerin devlet ormanları üzerinde bulunmasına veya yapılmasına izin verilmesi ancak kamu yararı ve zorunluluk hâlinin varlığına bağlıdır (AYM, E.2000/75, K.2002/200, 17/12/2002; E.2006/169, K.2007/55, 7/5/2007; E.2004/67, K.2007/83, 22/11/2007). Bu çerçevede, kamu yararının zorunlu kıldığı hâllerin, izin talep edilen faaliyetin orman ekosistemi dışında gerçekleştirilmesi imkânının bulunup bulunmadığı hususu gözetilmek suretiyle belirlenmesi gerekir.

107. Kuralda göl, baraj ve deniz yüzeyinde yapılan balık üretimi için karada yapılması mecburi tesisler ile kuralda belirtilen diğer hâllerden farklı olarak balık üretmek üzere tesis kurulmasının orman ekosistemi ile bağlantılı olduğu söylenemez. Devlet ormanlarının bitişiğinde veya içinde yer alan göl, baraj ve deniz yüzeyinde yapılan balık üretimi için karada tesisler yapılabilmesi kamu yararının gerektirdiği orman ekosistemiyle bağlantılı bir zorunluluk hâli olabilir. Ancak bunun dışında, orman ekosistemi ile herhangi bir bağlantı kurulmaksızın devlet ormanları üzerinde balık üretmek üzere

tesis kurulmasına izin verilmesi, bu tesislerin orman ekosistemi dışında da kurulma imkânının bulunması ve dolayısıyla devlet ormanlarında gerçekleştirilmesine izin verilebilecek zorunlu bir faaliyet olmaması nedeniyle Anayasa'nın 169. maddesine aykırılık oluşturmaktadır.

108. Kuralda, devlet ormanlarında balık üretmek üzere tesis kurulması dışında, devlet ormanlarında açılacak ocakların, yapılacak tesislerin, yeraltında kurulacak depolama alanlarının nitelikleri ve kapsamı açık bir şekilde belirlenmiştir. Söz konusu ocakların açılması, tesislerin yapılması ve depolama alanlarının kurulması için OGM'nin izninin gerektiği, bunların bir bedel karşılığında gerçekleşeceği ve iznin belli bir süreyle sınırlandırıldığı hükme bağlanmıştır. Kural ormanların devlet tarafından yönetilmesi, işletilmesi ve gözetimini engellememekte, ormanlara zarar verecek faaliyetlere izin vermemekte ve ormanların mülkiyetinin devrine yol açmamakta, sadece anılan kullanımlara belirli bir süre çerçevesinde izin verilmesini öngörmektedir. Öte yandan kuralda belirtilen söz konusu faaliyetlerin orman ekosistemi dışında gerçekleştirilmesi mümkün olmadığından bu faaliyetler bakımından kamu yararı ve zorunluluk hâlinin gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

109. Açıklanan nedenlerle kuralda yer alan “...balık üretmek üzere tesis kurulmasına...” ibaresi Anayasa'nın 169. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

110. Kuralın kalan kısmı Anayasa'nın 169. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

F. Kanun'un 12. Maddesiyle 6831 Sayılı Kanun'un Değiştirilen 30. Maddesinin Birinci Fıkrasında Yer Alan “...dikili ağaç da dâhil...” İbaresine ile Üçüncü Fıkrasının İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

111. Dava dilekçesinde özetle; kurallarla orman ürünlerinin dikili hâlde ve orman içinde satılması ile amenajman planı verilerine uygun olarak dikili ağaç satışlarının beş yıla kadar yıllara sâri olarak yapılmasının mümkün kılınması suretiyle ormanların özel olarak işletilmesinin yolunun açıldığı, her ne kadar adı satış olsa da dikili ağaçların beş yıl önceden satılmasının

bu ormanın beş yıl boyunca satın alan kişi tarafından işletilmesine yol açacağı, kurallarla devlet orman işletmeciliğinin sona ermemesi nedeniyle bir taraftan sadece ekonomik çıkarlarla ormanları işletecek kişi veya şirketler ile ormanların sosyal ve çevresel işlevlerini de gözeten ve bu alanlarda masraf yapan orman işletmelerinin rekabete gireceği, ormanları koruma amacıyla hareket eden devlet işletmelerinin sadece kâr amacı güden özel işletmeler karşısında ekonomik olarak rekabet edememesinin nihai olarak ormanların tahribini beraberinde getireceği, orman köylüsünün ve onların kurmuş oldukları köy kalkınma kooperatiflerinin korunmasının ve desteklenmesinin anayasal güvence altına alındığı, Anayasa'ya uygun olarak ihdas edilen kanunlarla da devlet ormanlarında yapılacak her türlü ormancılık işlerinin öncelikli olarak orman köylülerine yaptırılması hususunun hükme bağlandığı, kuralların ise ormanların müteahhitler tarafından işletilmesine neden olacağı, doğal kaynakların sahibi olması gereken orman köylülerinin işçisi durumuna dönüşeceği, bir bölgedeki ormandan üretilecek ürünlerin beş yıl gibi uzun bir süreye sâri olarak özel sektöre satılmasının o ormanın işletmesinin devri anlamını taşıdığı, bu itibarla devletin işleten konumundan işlettiren konumuna geçtiği belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 169., 170. ve 171. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

112. 6831 sayılı Kanun'un 30. maddesinin birinci fıkrasında devlet ormanlarından elde edilen dikili ağaç da dâhil orman ürünlerinin piyasa satışlarında açık artırmanın esas olduğu belirtilmiş, üçüncü fıkrasında ise amenajman plan verilerine uygun olarak dikili ağaç da dâhil orman ürünlerinin satışlarının beş yıllık süreleri geçmemek üzere yıllara sâri olarak da yapılabileceği öngörülmüştür. Anılan maddenin birinci fıkrasında yer alan "...dikili ağaç da dâhil..." ibaresi ile üçüncü fıkra dava konusu kuralları oluşturmaktadır.

113. Anayasa'nın, 170. maddesinin birinci fıkrasında ormanlar içinde veya bitişiğindeki köyler halkının kalkındırılması, ormanların ve orman bütünlüğünün korunması bakımından ormanın gözetilmesi ve işletilmesinde devletle bu halkın işbirliğini sağlayıcı tedbirlerle, 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tamamen kaybetmiş yerlerin

değerlendirilmesi, bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında yarar görülmeyen yerlerin tespiti ve orman sınırları dışına çıkartılması, orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen bu yerlere yerleştirilmesi için devlet eliyle anılan yerlerin ihya edilerek bu halkın yararlanmasına tahsisinin kanunla düzenleneceği hükme bağlanmıştır.

114. 20/3/2015 tarihli ve 29301 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Orman Ürünlerinin Satış Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’in 3. maddesinin (m) bendine göre orman ürünü, devlet ormanlarından elde edilen odun ürünleri ile bu ormanlardan elde edilen her türlü odun dışı orman ürünü ve fidanlıklarda üretilen ürünleri ifade etmektedir. Dikili ağaç satışı ise ormanlık alandaki ağaçların kesilmeden orman idaresince dikili hâlde satılmasıdır.

115. 6831 sayılı Kanun’un 30. maddesinde dikili ağaçların iki şekilde satışı öngörülmüştür. Dikili ağaçların kural olarak açık artırma ile satışı esası benimsenmiş, ancak gerekli hâllerde piyasa fiyatı üzerinden tahsisen satılabileceği de hüküm altına alınmıştır.

116. Madde gerekçesinde, yapılan düzenlemelerin özellikle dikili ağaca vurgu yaparak devlet ormanlarından elde edilen orman ürünlerinde açık artırmalı satışın esas olduğunu hükme bağladığı, orman ürünleri satışlarının dikili hâlde ve orman içinde satılmasının, orman ürünlerinin en iyi standartla üretilerek kullanım alanlarına en kısa sürede kaliteli ve taze olarak ulaştırılmasını, ekonomik olmayan kesim, sürütme, istifleme, taşıma ve depolama işlemlerinden kaynaklanan yüksek maliyetin önlemesini ve orman köylülerinin alacağı payın artırılması gibi çok yönlü faydaları sağlayacağı, ayrıca orman ürünleri kullanan sektörlerin ileriye yönelik programlarını yapabilmelerini ve hammadde garantisi verilebilmesi bakımından dikili ağaç da dâhil orman ürünlerinin çok yıllık olarak satışına imkân tanıyacağı belirtilmiştir. Böylece orman ürünlerinin dikili ağaç olarak satılması ile müşterilere taze şekilde ulaştırılmasının, bu ürünlerin bekletilmesiyle oluşan değer kayıplarının ve olumsuzlukların önlenmesinin, üretim ve taşıma işlerinin alıcıya ait olması nedeniyle taşıma, istifleme ve depolamadan kaynaklanan maliyetlerin düşürülmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır.

117. Kurallarda dikili hâldeyken kesilmeden piyasada oluşan fiyatlar dikkate alınarak yapılan ağaç satışlarında diğer müşterilerle orman köylüleri arasında bir ayırım yapılmamaktadır. 6831 sayılı Kanun'un 30. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca dikili ağaçların orman köylüleri lehine tahsisen satışının yapılmaya devam edilmesi de mümkündür. Diğer yandan dikili ağaç da dâhil orman ürünlerinin satışlarının beş yıllık süreleri geçmemek üzere yıllara sâri olarak yapılabilmesi, belirtilen süre içinde müşterilerin satışa konu alanlarda gerekli işlemleri tamamlamaları anlamına gelmekte, bu alanların özel işletme haklarının devri sonucunu doğurmamaktadır.

118. Kurallar ormanların devlet tarafından yönetilmesi, işletilmesi ve gözetimini engellemekte, ormanlara zarar verecek faaliyetlere izin vermemekte, ormanların mülkiyetinin ya da işletilme hakkının devrine yol açmamakta, sadece ağaçların bekletilmek suretiyle zarar görmelerinin engellenmesi için dikili hâldeyken açık artırma suretiyle satışlarına ve amenajman planları kapsamında dikili ağaç dâhil orman ürünlerinin azami beş yıla yayılarak satışlarına imkân vermektedir.

119. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 169. ve 170. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın 171. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

Kuralların Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 169. ve 170. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

G. Kanun'un 13. Maddesiyle 6831 Sayılı Kanun'un 40. Maddesinin Değiştirilen Birinci Fıkrasının İkinci Cümlesinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

120. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla orman köylüsüne ve kooperatiflerinin orman işlerini yapmadaki önceliklerine sınırlama getirildiği, makine gücü ile yapılması gereken işlerin doğrudan öncelik kapsamı dışına çıkarılmasıyla elinde iş makinesi ve ekipmanı olmayan

kooperatiflerin ve köylülerin iş imkânlarının elinden alınacağı, orman köylüsüne tanınan öncelik hakkının arazi hazırlığı işlerinin makine gücü gerektirmemesi şartına bağlandığı, hemen hemen tüm ağaçlandırma çalışmalarında toprak hazırlama işlerinin makine ile yapılması nedeniyle orman köylüsüne tanınan öncelik hakkının büyük ölçüde işlevsiz hâle geldiği, diğer yandan kuralın orman işlerinin yaptırılmasında orman köylülerine ve kooperatiflerine öncelik verilmesini öngören diğer yasal hükümlerle çatışma içinde olduğu, bir hukuk düzeninin birbiriyle uyumlu ve tutarlı hükümlerden oluşmasının hukuk devletinin temel gereklerinden birini teşkil ettiği, orman köylerinin kırsal alanın %61.4'ünü, orman köylüsünün ise ülke nüfusunun %9'unu oluşturduğu, bu köylülerin geçim kaynaklarının ve iş imkânlarının kısıtlı olduğu, kabul edilen kanunlarla orman köylülerinin iş imkânlarının azaltıldığı, böylece ormanların daha fazla özel sektör tarafından işletilerek, ormanların ve orman köylüsünün korunmasını amaçlayan çevresel ve sosyal değerlerin giderek gözardı edileceği, kuralın kamu yararı taşımadığı, tek hedefin daha fazla kâr elde etme amacı güden özel sektöre alan açmak olduğu belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 170. ve 171. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

121. Anayasa'nın "Kooperatifçiliğin geliştirilmesi" başlıklı 171. maddesinde "*Devlet, millî ekonominin yararlarını dikkate alarak, öncelikle üretimin artırılmasını ve tüketicinin korunmasını amaçlayan kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır*" denilmektedir.

122. 6831 sayılı Kanun'un 40. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi, devlet ormanlarında yaptırılan ağaçlandırma, bakım, imar, kesme, toplama, taşıma, imal gibi orman işlerinin; işyerinin ve işyerinde çalışacakların hangi mülki hudut ve orman teşkilatı hudutları içinde kaldığına bakılmaksızın öncelikle işyerinde veya civarındaki orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine ve işyerindeki köylülere veya işyeri civarındaki orman işlerinde çalışan köylülere, işyerine olan mesafeleri ile iş güçleri dikkate alınarak yaptırılacağını düzenlemektedir. Dava konusu kural ise bu ilkeye istisna getirmekte, ağaçlandırma faaliyetlerine ait arazi hazırlığı işlerinin makine gücü ile yapılmasının gerektiği hâllerde anılan birinci cümledeki hükümlerin uygulanmayacağını belirtmektedir.

123. Madde gerekçesinde, ağaçlandırma faaliyetlerine ait arazi hazırlığı işlerinin makine gücü ile yapılmasının gerektiği hâllerde, orman kooperatifleri ve köylülerinin önceliklerinin kaldırılması suretiyle gerekli iş ve makine gücüne sahip firmalar tarafından bu işlerin yapılmasının öngörüldüğü, böylece ormanların geliştirilmesi ve genişletilmesine yönelik çalışmalarda uygulamaların daha verimli bir şekilde yürütülmesine imkân sağlanacağı belirtilmiştir.

124. Kural olarak devlet ormanlarında orman işlerinin işyeri ve civarındaki orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine ve orman köylülerine öncelik verilerek yaptırılması amaçlanmaktadır. Söz konusu işler emeğe dayalı işgücü kullanılarak yaptırılacak hizmetler olup bu işlerde orman köylülerinin istihdamı sağlanmaktadır. Dava konusu kuralın ise orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine ve orman köylülerine tanınan bu önceliği tamamen ortadan kaldırmadığı, önceliğin yalnızca ağaçlandırma faaliyetlerine ait arazi hazırlığı işlerinin makine gücü ile yapılmasının gerektiği hâllerle sınırlı olmak kaydıyla geçerli olmayacağının öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Madde gerekçesinde de, kuralla ormanların gelişmesi ve genişletilmesi için yapılacak çalışmalarda uygulamaların daha verimli olmasına yönelik olarak işin makine gücünü kullanacak firmalara verilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. İstisnai olarak devlet ormanlarında ağaçlandırma faaliyetlerine ait arazi hazırlığı işlerinin makine gücü ile yapılmasının kooperatif ve orman köylüleri dışında firmalara verilmesi ise Anayasa'nın 169. maddesi çerçevesinde ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için alınacak tedbirler kapsamında olup bu hususun düzenlemesi kanun koyucunun takdirindedir.

125. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 170. ve 171. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 170. ve 171. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Ğ. Kanun'un 15. Maddesiyle 6831 Sayılı Kanun'un Değiştirilen 72. Maddesinin Birinci Cümlesinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

126. Dava dilekçesinde özetle; itfaiye ve emniyet hizmetleri gibi niteliği itibarıyla işçilerin zorunlu nedenlerle fazla çalışma yapmak zorunda olduğu işlerde haftalık çalışma sınırının uygulanmadığı, orman işçilerinin orman yangını önleme ve söndürme işlerinin de niteliği itibarıyla bu işlerden olduğu, anılan işçilerin çıkabilecek yangınları önleme veya söndürme işleri için işyerinde sürekli olarak bekletildikleri, bu çalışmanın ücretlendirilmesi konusunun ise çalışma süresinin belirlenmesindeki farklı durum nedeniyle özellik arz ettiği, kuralın orman işçilerinin eksik ücret almalarına neden olacağı, işçilerin yangın önleme veya söndürme faaliyetlerinde fiilen çalışmaları ile orman yangın ekip bina ve yangın gözetleme kulelerinde bulunan sosyal tesisler ve lojmanlardaki çalışmalarının ayrıştırıldığı, bu belirlemenin yapılmasının da yine işverenin inisiyatifine bırakıldığı, söz konusu orman işçileriyle benzer nitelikli işleri yapan işçiler veya görevliler açısından çalışma süresinin hesaplanmasında herhangi bir sınırlayıcı hüküm bulunmamasına rağmen orman yangınlarını önleme ve söndürme işlerinde görevlendirilen işçiler bakımından bu yönde düzenleme yapılmasının eşitlik ilkesine aykırı olduğu, kuralla OGM aleyhine verilen yargı kararlarından kaynaklanan maliyetin önüne geçilmesinin amaçlandığı, kuralın işçinin işverenin işyerinde hazır bir biçimde iş verilmesini beklediği süreleri çalışma süresinden çıkarılmasına karşın bu süre zarfında işverenin emir ve talimatlarının geçerliliğini sürdürdüğü, bu talimatlara ve kurallara uyulmama hâlinde ise akdin feshi de dâhil olmak üzere birtakım yaptırımlara tabi olma durumunun dolayısıyla ücret ödenmeksizin çalışma yaptırma hâlinin devam ettiği, bu nedenle işçiye hak kazandığından daha az bir ücretin ödendiği ve angarya yaptırıldığı, kuralın orman işçilerinin 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu çerçevesinde çalışmış olmalarına rağmen ücrete hak kazanamamaları anlamını taşıdığı, bir işçinin çalışması gereği ücrete hak kazanacağı hususunun ise açık olduğu, ücret alacağının eksik ödenmesine yönelik düzenlemenin işçilerin mülkiyet hakkına ölçsüz bir sınırlama öngördüğü, bu durumun çalışma hakkıyla da bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 10., 18., 35. ve 49. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

127. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 55. maddesi yönünden de incelenmiştir.

128. Kuralla orman yangınlarını önleme ve söndürme işlerinde görevlendirilen işçilerin, orman yangın ekip bina ve yangın gözetleme kulelerinde bulunan sosyal tesisler ve lojmanlarda çalışma saatleri dışında geçirdiği sürelerin 4857 sayılı Kanun'un 63. maddesinde düzenlenen çalışma süresinden sayılmayacağı öngörülmüştür.

129. 4857 sayılı Kanun'un 63. maddesinin birinci fıkrasında genel bakımdan çalışma süresinin haftada en çok kırk beş saat olduğu, aksi kararlaştırılmamışsa bu sürenin işyerlerinde haftanın çalışılan günlerine eşit ölçüde bölünerek uygulanacağı belirtilmiştir.

130. Madde gerekçesinde de orman yangınları ile mücadelenin her yıl 1 Mayıs-30 Kasım tarihleri arasında yangın mevsimi süresince yangın gözetleme kulelerinde, ekip binalarında ve yangın harekât merkezlerinde işçi personelin istihdam edilerek yerine getirildiği, orman yangınlarının gün içinde çıkma zamanlarının belli olmaması, yangın ekiplerinin konuşlanma yerlerinin orman içlerinde ve yerleşim yerlerine çok uzak olması sebebiyle buralarda çalışan işçilerin çalışma sürelerinin 4857 sayılı Kanun'da yer alan hükümlerden farklı şekilde düzenlenmesi ihtiyacını ortaya koyduğu belirtilmiştir. Ayrıca yangın gözetleme kuleleri ile yangın ekip binalarının yerleşim yerlerine uzak olması, buralara ulaşımın kimi zaman iki ila üç saati bulması ve arazinin fiziki şartlarından dolayı ve çok fazla işçi istihdamını gerektirmesi nedeniyle vardiya sistemine geçilemediği, yangın ekip bina ve kulelerinde istihdam edilen işçilerin günlük çalışma saatleri dışında kalan zamanda, bu yangın ekip bina ve kulelerinde bulunan sosyal tesis ve lojmanlarda ücretsiz barındıkları, dinlenme ve sosyal ihtiyaçlarının OGM tarafından karşılandığı, hafta ve bayram tatil izinlerinin kullandırıldığı, günlük mesai saatlerine uyulduğu ve gereken hâllerde fazla mesai yaptırıldığı ifade edilmiştir. Bu açıklamalara ilave olarak madde gerekçesinde ormanların genellikle yerleşim yerlerine uzak olması nedeniyle buralarda çalışanların mesaieleri sona erdikten sonra kendi tercihleriyle evlerine dönmemelerine rağmen normal çalışma sürelerine ilişkin ücretleri ile günlük

fazla mesailerinin dışında idareden ayrıca ücret talep ettikleri, bu nedenle birtakım hukuki ihtilafların ortaya çıktığı, kuralla anılan işçiler için özel bir çalışma usulü öngörülme suretiyle bu ihtilafların önlenmesinin amaçlandığı belirtilmiştir.

131. Anayasa'nın 49. maddesinde; çalışmanın herkesin hakkı ve ödevi olduğu, devletin çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alacağı hükme bağlanmıştır.

132. Anayasa'nın "Ücrette adalet sağlanması" başlıklı 55. maddesinde *"Ücret emeğin karşılığıdır./ Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır./ Asgarî ücretin tespitinde çalışanların geçim şartları ile ülkenin ekonomik durumu da gözönünde bulundurulur."* denilmektedir. Maddeyle, emeğin karşılıksız bırakılmaması ve emeğin karşılığının ücret olarak verilmesi amaçlanmaktadır (AYM, E.2015/61, K.2016/172, 2/11/2016, § 156).

133. Kamu hizmetleri sürekli ve düzenli hizmetlerdir. Bu hizmetler özel kişilerin yararlarını değil kamusal yararları karşılar. Kamu hizmetleri kanunla ya da kanunun verdiği yetkiye dayanarak kurulur ve kaldırılır. Kanun koyucu, bir kamu hizmetinde görevin gerektirdiği nitelikleri ve koşulları belirlemeyi anayasal ilkeler çerçevesi içinde kalmak kaydıyla görevin ve ülkenin gereklerine ve zorunluluklarına göre serbestçe takdir edebilir.

134. 12/10/2019 tarihli ve 30916 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Orman Yangınlarıyla Mücadele Hizmetlerinde Görevli İşçi Personelin Çalışma Esasları ile İlgili Yönetmelik'in (Yönetmelik) 6. maddesinin (a) bendine göre günlük iş süresi 11 saati geçemez.

135. Dava konusu kural orman işçilerinin çalışma sürelerinin tespitine ilişkin bir hüküm içermektedir. Kural, işçilerin orman yangın ekip bina ve yangın gözetleme kulelerinde bulunan sosyal tesisler ve lojmanlarda çalışma saatleri dışında geçirdiği sürelerin çalışma süresinden sayılmayacağını öngörmektedir. Diğer bir ifadeyle kural, günlük iş

sürelerinin belli bir kısmının çalışma süresinden sayılmayacağı şeklinde bir hüküm getirmemekte, günlük iş süresinden sonra işçilerin kendi tercihleriyle evlerine dönmeyip sosyal tesislerde veya lojmanlarda geçirdikleri süreleri düzenlemekte ve mesai saatleri sonrasında buralarda geçirilen süreleri çalışma süresi dışında tutmaktadır.

136. Ülkemizde özellikle yaz ayları boyunca orman yangınlarının ciddi bir tehlike oluşturması nedeniyle devletin gerekli tedbirleri alması bir zorunluluktur. Erken haber alma ve erken müdahale ise orman yangınlarının kısa sürede söndürülmesi bakımından en önemli etkenlerdendir. Bu nedenle devlet OGM bünyesinde yangın gözetleme kuleleri ve ekip binaları inşa etmekte, bu yerlere ulaşımın uzun süre almasını ve zorluğunu, işin ciddiyetini ve önemini de gözönüne alarak buralarda sürekli olarak personel istihdam etmektedir. Söz konusu personelin yangın döneminde bütün gününü yangın söndürme işine hasretmesi ise mümkün değildir. İşin niteliği gereği personelin sosyal tesisler ve lojmanlarda geçireceği süre mesaisinden daha fazladır. Bu itibarla yapılan işin niteliği gereği çalışma hayatı dışındaki özel hayat ile çalışma hayatının iç içe geçtiği söylenebilir.

137. Anayasa'nın 169. maddesi çerçevesinde ormanların korunması ve gerekli tedbirlerin alınmasından sorumlu devlet, orman yangınlarını önleme ve söndürme hizmetlerinin daha etkin bir şekilde yürütülerek kamusal yararın, kamunun ve toplumun güvenliğinin sağlanması amacıyla kuralla bu hizmetleri yerine getirecek işçiler bakımından yapılan hizmetin koşullarını göz önüne alarak özel bir çalışma usulü getirmiştir. Bu bağlamda kuralın, orman yangınlarını önleme ve söndürme işlerinde iş sağlığı ve güvenliği denetimini ortadan kaldıran ve çalışma, yaşam hakkı gibi temel hak ve özgürlük alanlarında devletin sosyal ve hukuk devleti olma yükümlülüğünü göz ardı eden bir yönünün bulunduğu söylenemez. Madde gerekçesinde açıklandığı üzere kuralla, ormanların yerleşim yerlerine uzak olmaları sebebiyle buralarda çalışanların mesaisi sona erdikten sonra kendi tercihleriyle evlerine dönmeyerek sosyal tesisler ve lojmanlarda kalmaları ve bu nedenle normal çalışma sürelerine ilişkin ücretleri ile günlük fazla mesailerinin dışında idareden ayrıca ücret talep etmeleri üzerine ortaya çıkan hukuki ihtilafların önlenmesi amaçlanmaktadır.

138. Orman yangınlarını önleme ve söndürme işlerinde görevlendirilen işçilerin işinin niteliği gereği mesai dışında sosyal tesisler ve lojmanlarda geçirecekleri sürenin çalışma süresinden daha fazla olduğu, yaptıkları işin karşılığında ücret aldıkları ve gerektiğinde fazla mesai ücretinin ödenmesinin de engellenmediği, kanun koyucunun hizmetin kendine özgü koşullarını dikkate alarak ve mesai saatleri sonrasında anılan yerlerde geçirilen sürelerin çalışma süresinden sayılıp sayılmayacağı konusunda oluşan tereddütleri gidermek amacıyla anılan kuralı kabul ettiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kural ücret hakkına da bir sınırlama getirmemektedir.

139. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 49. ve 55. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 49. ve 55. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 10., 18. ve 35. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

H. Kanun'un 17. Maddesiyle 6831 Sayılı Kanun'a Eklenen Ek 16. Maddenin Birinci Fıkrasının, Üçüncü Fıkrasında Yer Alan "...bir hafta..." ve "...bir ay..." İbareleri ile Dördüncü Fıkrasında Yer Alan "...üçüncü fıkra hükümleri..." İbaresinin İncelenmesi

1. Ek 16. Maddenin Birinci Fıkrasında Yer Alan "...Orman ve Su İşleri Bakanlığının teklifi üzerine sınırları Bakanlar Kurulunca..." ve "...Bakanlar Kurulunca..." İbareleri

140. Ek 16. maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...Orman ve Su İşleri Bakanlığının teklifi üzerine sınırları Bakanlar Kurulunca..." ve "...Bakanlar Kurulunca..." ibareleri 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 38. maddesiyle "...sınırları Cumhurbaşkanınca..." ve "...Cumhurbaşkanınca..." şeklinde değiştirilmiştir.

141. Açıklanan nedenle Ek 16. maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...Orman ve Su İşleri Bakanlığının teklifi üzerine sınırları Bakanlar Kurulunca...” ve “...Bakanlar Kurulunca...” ibarelerine ilişkin iptal talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermek gerekir.

2. Ek 16. Maddenin Birinci Fıkrasının Fıkarda Yer Alan “...Orman ve Su İşleri Bakanlığının teklifi üzerine sınırları Bakanlar Kurulunca...” ve “...Bakanlar Kurulunca...” İbareleri Dışında Kalan Kısım

a. İptal Talebinin Gerekçesi

142. Dava dilekçesinde özetle; Anayasa’da orman vasfının kaybedilmesi, dolayısıyla bir alanın orman alanı dışına çıkarılabilmesi için 31/12/1981 tarihinin belirlendiği, bir yerin orman vasfını kaybetmesi dolayısıyla orman alanından çıkarılabilmesi için bu tarihten önce vasıf kaybının gerçekleşmiş olması gerektiği, dava konusu kuralda ise bu tarih dikkate alınmaksızın tahrip edilmiş ya da üzerine yapı inşa edilmiş alanların orman sınırı dışına çıkarılmasına imkân tanındığı, Anayasa’da böyle bir tarih belirlenmesinin temel nedeninin ormanların yakılarak, kesilerek veya başka şekillerde tahrip edilerek orman alanının dışına çıkarılmasını önlemek olduğu, orman varlığının korunmasının insan yaşamı ve yerkürenin geleceği açısından yaşamsal öneme sahip çevresel-ekolojik, sosyo-kültürel ve ekonomik işlevlerin yerine getirilmesine hizmet ettiği, kuralın uygulanmasının ise orman rejimini daraltıcı gelişmelere yol açacağı, öncelikle kural kapsamında değerlendirilen alanların tekrar orman ekosistemi özelliğine kavuşması için gerekli adımların atılması gerektiği, orman içindeki ağaçsız taşlık, kayalık alanların da orman ekosisteminin önemli bir parçası olduğu, bu alanların özellikle yaban hayatı için son derece önem taşıdığı, orman sayılmayan birtakım Hazine arazilerinin orman vasfını kazanmasının 300 yıl gibi uzun bir süreyi gerektirdiği, bu nedenle orman sınırları dışına çıkartılan alanlar karşılığında OGM’ye orman tesis edilmek üzere arazi tahsis edilmesinin orman sınırlarında daralmaya yol açmayacağına söylenemeyeceği, kaldı ki Anayasa’nın devlete orman alanlarını artırma görevini verdiği, orman olarak kullanılması gereken yerlerin orman rejimine alınmasının hiçbir koşul veya karşılık olmaksızın zaten devletin görevi kapsamında olduğu, başka bir orman alanının tahrip edilmesinin başka bir ormanlık alanda daraltma yapılmasının karşılığı olamayacağı, ormanların sadece ağaçlardan

oluşmadığı, özellikle de ağaç varlığı açısından marjinal görülen alanların önemli biyolojik çeşitlilik alanları olduğu belirtilerek kuralın Anayasa'nın 169. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

143. 6831 sayılı Kanun'un ek 16. maddesinin dava konusu olan birinci fıkrasının birinci cümlesinde Orman ve Su İşleri Bakanlığınca bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında hiçbir yarar görülmeyen ve tarım alanına dönüştürülmesi de mümkün olmayan yerler ile bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte üzerinde yerleşim yeri bulunan ya da yerleşim yeri oluşturulması uygun olan taşlık, kayalık, verimsiz ve fiilen orman vasfı taşımayan alanların belirlenecek usul ve esaslara göre OGM'ce orman sınırları dışına çıkartılarak tapuda Hazine adına tescil edileceği, ikinci cümlesinde ise orman sınırları dışına çıkartılan alanın iki katından az olmamak üzere devletin hüküm ve tasarrufu altında veya Hazinesinin özel mülkiyetinde bulunan taşınmazların OGM'ye orman tesis etmek üzere tahsis edileceği öngörülmektedir. Orman ve Su İşleri Bakanlığının (1) numaralı CBK'nın 410 ila 440. maddelerinde Tarım ve Orman Bakanlığı olarak düzenlendiği gözönünde bulundurulduğunda kuralda yer alan *Orman ve Su İşleri Bakanlığının Tarım ve Orman Bakanlığı* (Bakanlık) şeklinde yorumlanması gerektiği anlaşılmaktadır.

144. 6831 sayılı Kanun'a eklenen ek 16. maddenin birinci fıkrasında yer alan "...Orman ve Su İşleri Bakanlığının teklifi üzerine sınırları Bakanlar Kurulunca..." ve "...Bakanlar Kurulunca..." ibarelerinin değiştirilmesinin fıkranın anılan ibareler dışında kalan kısmı yönünden bağımsız bir anayasal denetim yapılmasını engellemediği anlaşıldığından söz konusu kısım hakkında aşağıdaki inceleme yapılmıştır.

145. Anayasa'nın 169. maddesinin birinci fıkrasında "*Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.*" denilmektedir. Anılan maddenin dördüncü fıkrasında ise "*Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler ile 31/12/1981 tarihinden*

önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında, orman sınırlarında daraltma yapılamaz” hükmü yer almaktadır.

146. Fıkranın birinci cümlesinin kalan kısmında orman sınırları dışına çıkartılacak yerler, bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında hiçbir yarar görülmeyen ve tarım alanına dönüştürülmesi de mümkün olmayan yerler; bu maddenin yürürlüğe girdiği 28/4/2018 tarihinde üzerinde yerleşim yeri bulunan yada yerleşim yeri oluşturulması uygun olan taşlık, kayalık, verimsiz ve *fiilen orman vasfı taşımayan alanlar* olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Birinci gruba giren yerler bakımından Anayasa’nın 169. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan *“Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen,...”* ibaresiyle bu yerlerin orman sınırları dışına çıkarılmasına imkân tanınmış ve bu konuda ilgili Anayasa hükmünde herhangi bir tarih sınırı öngörülmemiştir.

147. İkinci grup alanlar bakımından da kuralda bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte üzerinde yerleşim yeri bulunan ya da yerleşim yeri oluşturulması uygun olan taşlık, kayalık, verimsiz tüm alanların değil bu nitelikleri taşımakla birlikte aynı zamanda ancak *fiilen orman vasfı taşımayan* alanların orman sınırı dışına çıkarılmasına izin verilmiştir. Dolayısıyla fıkra da yer alan *“fiilen orman vasfı taşımayan alan”* ibaresiyle kastedilenin Anayasa’nın anılan hükmünde yer alan *“...bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan...”* ibaresine karşılık gelen alanları kapsadığı anlaşılmaktadır. Bu çerçevede kural uyarınca bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte üzerinde yerleşim yeri bulunan ya da yerleşim yeri oluşturulması uygun olan taşlık, kayalık ve verimsiz alanlar ancak Anayasa’nın 169. maddesinin anılan hükmü uyarınca *bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş* ise orman sınırları dışına çıkartılabilir. Bu niteliği taşımayan alanların ise kural gereği orman dışına çıkarılması mümkün değildir.

148. Fıkranın ikinci cümlesinde ise orman sınırları dışına çıkartılan alanın iki katından az olmamak üzere devletin hüküm ve tasarrufu altında veya Hazinesinin özel mülkiyetinde bulunan taşınmazların OGM’ye orman tesis etmek üzere tahsis edileceği öngörülmektedir.

149. Kuralla yukarıda belirtilen çerçevede genel olarak orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar bulunmayan, fiilen orman vasfını yitirmiş yerlerin orman sınırlarının dışına çıkartılmasının, bu alanların iki katından az olmayan alanın orman yetiştirmek üzere OGM'ye tahsisinin düzenlendiği ve kuralın amacı dışında keyfi olarak kullanılmasını önleyecek yargısal başvuru yollarının bulunduğu gözetildiğinde kuralla Anayasa'nın 169. maddesinin ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

150. Kural Anayasa'nın 169. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

3. 6831 Sayılı Kanun'a Eklenen Ek 16. Maddenin Üçüncü Fıkrasında Yer Alan "...bir hafta..." ve "...bir ay..." İbareleri

a. İptal Talebinin Gerekçesi

151. Dava dilekçesinde özetle; orman sınırları dışına çıkarılacak alanların tespiti sırasında kurallar uyarınca ilan süresinin bir hafta, itiraz süresinin ise bir ay olarak uygulanacağı, söz konusu ilanların muhtarlıklarda yapılacağı, ancak kişilerin her hafta muhtarlığa uğramasını zorunlu kılan yasal bir düzenlemenin bulunmadığı, pek çoğu başka şehirlere hatta başka ülkelere göç etmiş olan çevredeki taşınmaz sahiplerinden muhtarlıkta asılmak suretiyle yapılan ilanları bir hafta içinde öğrenmelerinin, anlaşılması uzmanlık gerektiren bu belgeleri inceletecek uzman bulmalarının, inceleme yaptırmalarının ve başvurabilecekleri hukuki yolları öğrenerek gerekli itirazları yapmalarının beklenemeyeceği, bu konuda öngörülen sürelerin makul olmadığı, hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı, kişilerin hak arama özgürlüklerini ölçsüz olarak sınırladığı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 10., 35., 36. ve 169. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

152. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgileri nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

153. 6831 sayılı Kanun'un ek 16. maddesinin dava konusu "...bir hafta..." ve "...bir ay..." ibarelerinin yer aldığı üçüncü fıkrasında anılan maddenin birinci fıkrası kapsamında orman sınırları dışına çıkarılacak

alanların tespiti maksadıyla Bakanlıkça yeteri kadar orman kadastro komisyonu görevlendirileceği ve bu tespit sırasında ilan süresinin bir hafta, itiraz süresinin ise bir ay olarak uygulanacağı belirtilmektedir. Söz konusu maddenin birinci fıkrasında ise bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında hiçbir yarar görülmeyen ve tarım alanına dönüştürülmesi de mümkün olmayan yerler ile bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte üzerinde yerleşim yeri bulunan ya da yerleşim yeri oluşturulması uygun olan taşlık, kayalık, verimsiz ve fiilen orman vasfı taşımayan alanların orman sınırları dışına çıkartılarak tapuda Hazine adına tescil edileceği, orman sınırları dışına çıkartılan alanın iki katından az olmamak üzere devletin hüküm ve tasarrufu altında veya Hazinesinin özel mülkiyetinde bulunan taşınmazların OGM'ye orman tesis etmek üzere tahsis edileceği öngörülmektedir.

154. Orman kadastrounun yapılış ve ilan usulü 6831 sayılı Kanun'da düzenlenmiştir. Kanun'un 7. maddesine göre devlet ormanları ile evvelce sınırlaması yapılmış olup da sınırlandırma sırasında orman olduğu hâlde orman sınırları dışında kalmış ormanların, kamu tüzelkişilerine ait ormanların, özel ormanların, orman kadastro ve bu ormanların içinde ve bitişiğinde bulunan her çeşit taşınmaz malların ormanlarla müşterek sınırlarının tayini ve tespiti orman kadastro komisyonları tarafından yapılır.

155. Kuralda orman sınırları içinde kalan yerlerin bu sınırlar dışına çıkarılarak Hazine adına tescili öngörüldüğünden kuralın bireylerin haklarını doğrudan ilgilendirmedeği düşünülebilirse de ülkemizde 2005 yılında 3402 sayılı Kanun'da yapılan değişikliğe kadar orman ve 2/B kadastro ile genel kadastro çalışmaları ayrı ayrı yürütülmüştür. Genellikle de genel kadastro çalışması yapıldıktan sonra orman ve 2/B kadastro yapılmıştır. Bu sebeple kişiler adına genel kadastro sonucu tespit ve tapuya tescil edilen taşınmazlar sonradan orman kadastro suyla orman sınırları içine alınabilmiştir. Bundan sonra orman kadastro sonuçları tapu ve kadastro müdürlüklerine gönderildiğinde ise mükerrer tapu oluşmaması için kişiler adına daha önce oluşturulan tapu kayıtlarına orman kadastro yapıldığına dair belirtmeler konulmuştur. Bu taşınmazlara yönelik 2/B kadastro sonuçları da aynı şekilde tapu kayıtlarının beyanlar hanesine belirtme yapılmak suretiyle tescil edilebilmiştir. Dolayısıyla taşınmaz maliki bireylerin her durumda 6831 sayılı Kanun'un ek 16. madde kapsamında yapılacak ilanlardan doğrudan etkilenmeyeceği söylenemez.

156. Orman kadastro komisyonlarınca orman sınırları dışına çıkarılacak alanların tespiti işlemlerinin bir hafta süreyle ilan edilmesi ve bu tespite karşı itiraz süresinin bir ay süreyle sınırlandırılmasıyla hak arama özgürlüğüne yönelik bir sınırlama yapıldığı açıktır. Orman niteliği bulunmayan yerlerin orman sınırları dışına çıkartılarak Hazine adına tescilini ve bu alanların iki katından az olmamak üzere devletin hüküm ve tasarrufunda bulunan veya hazinenin özel mülkiyetinde bulunan taşınmazların orman tesis edilmek üzere tahsis edilmesini öngören kuralla anılan faaliyetlerin bir an önce sonuçlandırılması hedeflenmektedir. Bu çerçevede kuralla Anayasa'nın 169. maddesinde güvence altına alınan ormanların korunması ve geliştirilmesi yönünde devlete yüklenen pozitif yükümlülükler kapsamında hak arama özgürlüğüne bir sınırlama getirildiği anlaşılmakta olup bu yönüyle kuralın anayasal bağlamda meşru bir amaçla hak arama özgürlüğünü sınırladığı anlaşılmaktadır. Ancak bir kuralın Anayasa'ya uygun olabilmesi için meşru bir amacının bulunması yeterli olmayıp kuralla getirilen sınırlamanın ölçülü olması da gerekmektedir.

157. 6831 sayılı Kanun'un 11. maddesinin birinci fıkrasında da orman kadastro komisyonlarınca alınan kararlara ilişkin tutanak ve haritaların askı suretiyle otuz gün süre ile ilan edileceği, anılan ilanın ilgililere şahsen yapılan tebliğ hükmünde olacağı, tutanak ve haritalara karşı itirazı olanların askı tarihinden itibaren otuz gün içinde kadastro mahkemelerinde, kadastro mahkemesi olmayan yerlerde kadastro davalarına bakmakla görevli mahkemelerde dava açabilecekleri, ilan süresi geçtikten sonra, dava açılmayan kararlara ilişkin tutanak ve haritaların kesinleşeceği belirtilmiştir. Bu itibarla orman sınırları dışına çıkarılacak alanların tespitine yönelik işlemlere karşı başvurulacak mahkemeler açısından da Kanun'un 11. maddesi geçerli olacaktır.

158. Orman sınırları dışına çıkarılacak alanların tespitine dair işlemlerin ilanının ve bu işlemlere ilişkin itirazın belirli bir süreye bağlanmasının, orman niteliği bulunmayan yerlerin orman sınırları dışına çıkarılarak Hazine adına tescilini sağlamakla ilgili faaliyetlerin bir an önce sonuçlandırılmasına yönelik amaca ulaşma bakımından elverişli olduğu açıktır. Orman sınırları dışına çıkarılacak alanların tespitinin çok sayıda taşınmazı içerebilmesi nedeniyle tüm ilgililere ayrı ayrı tebligat çıkarılmasının güçlüğü karşısında, ilan yapılması ve ilan ile itirazlar için belirli sürelerin uygulanmasının kurallarla hedeflenen amaca ulaşmada gerekli bir araç olmadığı da

söylenemez. Kurallarla kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında öngörölmüş sürelerin dava açılmasını aşırı derecede zorlaştırmadığı, bu bağlamda kurallarda belirtilen sürenin hak düşürücü süre olmayıp kişilerin anılan sürenin geçirilmesinden sonra da Kanun'un 11. maddesi uyarınca on yıl içinde genel yetkili mahkemelerde dava haklarını kullanabilecekleri gözönünde bulundurulduğunda kurallarda bireyin hak arama özgürlüğü ile kamu yararı arasındaki makul dengenin gözetildiğı, dolayısıyla kuralların hak arama özgürlüğü yönünden ölçüsüz bir sınırlama niteliğı taşımadığı sonucuna ulaşılmıştır.

159. Öte yandan kurallarla genel olarak bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında yarar görölmeyen ve fiili olarak orman niteliğı taşımayan yerlerin orman sınırları dışına çıkarılması ve bunların iki katından az olmayan taşınmazın orman tesis etmek üzere OGM'ye tahsisi işlemlerinin gecikmeksizin yerine getirilmesi öngörölmekte olup bu çerçevede kuralların Anayasa'nın 169. maddesini ihlal eden bir yönü de bulunmamaktadır.

160. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 13., 36. ve 169. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Celal Mümtaz AKINCI ve M. Emin KUZ Kanun'un ek 16. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "...bir hafta,..." ibaresi yönünden bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 35. maddesine de aykırı olduğu ileri sürölmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 36. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görölmemiştir.

Kuralların Anayasa'nın 10. maddesiyle ilgisi görölmemiştir.

4. 6831 Sayılı Kanun'a Eklenen Ek 16. Maddenin Dördüncü Fıkrasında Yer Alan "...üçüncü fıkra hükümleri..." İbaresini

a. İptal Talebinin Gerekçesi

161. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla üçüncü fıkrada yer alan sürelerin ilk defa yapılacak orman kadastroları bakımından da

uygulanmasının öngörüldüğü, ilk defa orman kadastro yapılan yerlerde pek çok mülkiyet uyuşmazlığının çıkmasının kaçınılmaz olduğu ve yine bir çok tapulu arazinin ya da fiilen kullanım yoluyla mülkiyeti kazanılmış alanın orman sınırları içinde bırakılması olasılığının yüksek olduğu, buna rağmen ilgililere şahsen tebligatta bulunulmaksızın taşınmazlarının orman sınırları içine alınmasının mülkiyet hakkını ve hak arama özgürlüğünü ortadan kaldırdığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 10., 35., 36. ve 169. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

162. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

163. 6831 sayılı Kanun'un 1. maddesine göre ilk defa yapılacak orman kadastro uygulamasındaki işlemlere ilişkin sürelerde de kural uyarınca Kanun'un ek 16. maddesinin üçüncü fıkrası hükümleri uygulanacaktır.

164. Kanun'un 1. maddesinin birinci fıkrasında tabii olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaçlık topluluklarının yerleriyle birlikte orman sayılacağı hükme bağlanmış, ikinci fıkrasında ise orman sayılmayacak alanlar sayılmıştır.

165. Devlet ormanlarında orman kadastro işlemlerinin nasıl yapılacağı ise Kanun'un 7. maddesi ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. 7. maddede orman kadastro sununun orman kadastro komisyonlarınca yapılacağı, 11. maddenin birinci fıkrasında da orman kadastro komisyonlarınca alınan kararlara ilişkin düzenlenen tutanakların ve haritaların askı suretiyle otuz gün süre ile ilan edileceği, tutanak ve haritalara karşı itirazı olanların askı tarihinden itibaren otuz gün içinde kadastro mahkemelerinde, kadastro mahkemesi olmayan yerlerde kadastro davalarına bakmakla görevli mahkemelerde dava açabilecekleri belirtilmektedir.

166. Dava konusu kural ise 11. maddede otuz gün olarak belirlenen ilan süresini ilk defa yapılacak orman kadastro çalışmaları bakımından bir haftaya düşürmekte olup itiraz süresinde ise herhangi bir değişiklik öngörmemektedir. Bireylerin orman kadastro sonuçlarına itiraz

edebilmeleri için bu sonuçlardan haberdar olmaları gerekir. Söz konusu çalışmaların ilanen tebliğ yoluyla duyurulması itiraz ve dava yoluna başvurulabilmesi bakımından önem taşımaktadır. Dava konusu kural, bir haftalık ilan süresi ve bir aylık da itiraz süresi öngörmek suretiyle hak arama özgürlüğü yönünden bir sınırlama getirmektedir. Sınırlamanın ise Anayasa'nın 169. maddesi çerçevesinde genel olarak ormanların korunması ve geliştirilmesi amacıyla öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Zira orman alanlarının bir an önce belirlenerek tescil edilmesinin ormanların korunabilmesi bakımından önemi yadsınamaz. Dolayısıyla anayasal bağlamda meşru bir amaca dayanan kural bakımından değerlendirilmesi gereken husus söz konusu sınırlamanın ölçülülük ilkesine uygun olup olmadığıdır.

167. İlk defa yapılacak orman kadastro uygulamasındaki işlemlerin ilanının ve bu işlemlere ilişkin itirazın belirli bir süreye bağlanmasının, orman alanlarının bir an önce belirlenerek tescil edilmesi suretiyle koruma altına alınmasını sağlamaya yönelik amaca ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

168. Öte yandan yukarıda da ifade edildiği üzere kuralda öngörülen bir haftalık ilan süresi ile bir aylık itiraz süresi ilgililerin yapılan kadastro işlemlerinden haberdar edilmesini ve dava açmalarını tamamen ortadan kaldıran ya da aşırı oranda güçleştiren bir niteliğe sahip değildir. Bunun yanı sıra kuralda öngörülen otuz günlük süre hak düşürücü süre olmayıp Kanun'un 11. maddesindeki on yıllık hak düşürücü süre bu işlemler bakımından da uygulanmaya devam edilecektir. Başka bir deyişle otuz günlük itiraz süresi geçtikten sonra da ilgililer orman kadastro komisyonlarınca düzenlenen tutanak ve haritaların kesinleştiği tarihten itibaren on yıl içinde genel yetkili mahkemelerde dava haklarını kullanabileceklerdir. Bu itibarla kuralla hak arama özgürlüğüne getirilen sınırlamanın bireylerin hakları ile kamu yararı arasındaki adil dengeyi bozduğu ve ölçsüz olduğu söylenemez. Nitekim Anayasa Mahkemesi askı suretiyle yapılan ilanın ilgililere şahsen yapılan tebliğ hükmünde olduğu, dava açılmayan kararlara ilişkin tutanak ve haritaların kesinleşeceği ve orman kadastro komisyonlarınca düzenlenen tutanak ve haritaların kesinleştiği tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra, kastrodan önceki hukuki sebeplere dayanarak itiraz olunamayacağı ve

dava açılmayacağını düzenleyen 6831 sayılı Kanun'un 5/11/2003 tarihli ve 4999 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle değiştirilen 11. maddesinin, 26/2/2014 tarihli ve 6527 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasının bazı hükümlerinin iptali talebiyle yapılan başvuruda da benzer gerekçelerle kuralların Anayasa'ya aykırı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (AYM, E.2018/33, K.2018/113, 20/12/2018).

169. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13., 36. ve 169. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Celal Mümtaz AKINCI ve M. Emin KUZ Kanun'un ek 16. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "... bir hafta..." ibaresi yönünden bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 35. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 36. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 10. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

I. Kanun'un 22. Maddesiyle 1053 Sayılı Kanun'un 4. Maddesine Eklenen Altıncı Fıkranın Birinci Cümlesinin "...Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün talebi üzerine, ilgisine göre Maliye Bakanlığı veya İller Bankası Anonim Şirketi tarafından kesinti yapılarak..." Bölümünün İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

170. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla alacaklı kurumun tek taraflı talebi üzerine borçlu kuruma tebligatta dahi bulunmadan doğrudan gelirlerinden kesinti yapılmasının düzenlendiği, hiçbir bildirimde bulunulmaksızın belediyelerin gelirlerinde kesinti yapılmasının, planlanmış kamu hizmetlerinin aksamasına neden olacağı, alacağın kesin ve muaccel olduğu varsayımına dayalı bu kuralın hukuk devleti ilkesine uygun olmadığı, borcun kesin olması veya belirli bir süre boyunca ödenmemiş olması gibi hiçbir koşul aranmadan, hatta borcun tebliğ edilerek ödenmesi için belirli

bir süre verilmeden yalnızca DSİ Genel Müdürünün talebiyle doğrudan belediyenin gelirlerinden kesinti yapılmasının öngörülemez bir durum yaratacağı, diğer yandan kuralın bir kamu tüzelkişisi olarak belediyelerin hak aramasını da zorlaştıracığı, borçlu kurumun borcu olmadığını ya da borcun miktarının alacaklının iddia ettiği kadar bulunmadığını iddia etmesi hâlinde ilke olarak alacağın doğruluğunu ispat külfetinin alacaklı tarafa ait olmasına rağmen kural ile bu ispat külfetinin tersine çevrildiği, alacaklı kurumun talebi ile kaynakta kesinti yapılması nedeniyle borçlu kurumun ancak kesintiden sonra durumdan haberdar olabileceği ve kesilen paranın iadesi için hukuki yollara başvurusu gerekeceği, açıklanan nedenlerle kuralın adil yargılanma hakkının unsurlarından olan silahların eşitliği ilkesini de ihlal ettiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

171. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 127. maddesi yönünden de incelenmiştir.

172. 1053 sayılı Kanun'un 4. maddesinin altıncı fıkrasında, bu Kanun kapsamında DSİ tarafından yapılan işler dolayısıyla DSİ ile belediyeler arasında imzalanan protokol uyarınca belediyeler tarafından borçlanılan tutarlara karşılık, bu belediyeler adına her ay genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden ayrılan paylardan 2/7/2008 tarihli ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun'un 7. maddesinin (4) numaralı fıkrasında belirtilen kesintilerden sonra kalan kısımdan, DSİ'nin talebi üzerine ilgisine göre Maliye ve Hazine Bakanlığı veya İller Bankası Anonim Şirketi tarafından kesinti yapılarak DSİ hesabına takip eden ayın sonuna kadar aktarılacağı, aktarılacak bu tutarın, kesintiler düşüldükten sonra ilgili belediyeye gönderilecek tutarın %10'unu aşamayacağı belirtilmektedir. Anılan fıkranın "...Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün talebi üzerine, ilgisine göre Maliye Bakanlığı veya İller Bankası Anonim Şirketi tarafından kesinti yapılarak..." bölümü dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

173. 1053 sayılı Kanun'un 2. maddesinde su kaynağını teşkil eden barajların, isale hatlarının ve tasfiye tesislerinin DSİ tarafından yapılacağı,

4. maddesinde ise DSİ tarafından yapılacak işler için sarf edilecek meblağın tamamı ile 3. madde uyarınca DSİ'ye yapılacak yardımlar için ilgili belediyelerin DSİ'ye borçlanacakları belirtilmiştir.

174. Anayasa'nın 127. maddesinin birinci fıkrasında mahallî idarelerin il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları yine kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileri oldukları ifade edilmiştir. Anayasa'da merkezî yönetim-yerel yönetim ayrımının yapılması, yerel yönetimlerin organlarının seçimle göreve gelmesinin öngörülmesi, seçimlerinin süreli olması, kararlarını kendi organları eliyle alması ve uygulatması, kendilerine özgü bütçelerinin bulunması, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanması gibi yetki ve ayrıcalıkların tanınmış olması, bu idarelerin özerkliklerinin göstergeleridir.

175. Dava konusu kural, belediyelerin DSİ'ye olan borçlarının gelirlerinden kesinti yapılmak suretiyle ödenmesini öngördüğünden mahallî idarelerin mali özerkliği ile ilgilidir. Bu nedenle kuralın Anayasa'nın 127. maddesinde yer alan mahallî idarelerin özerkliği ilkesi ile bağdaşp bağdaşmadığının değerlendirilmesi gerekir.

176. Kural bu kapsamda incelendiğinde, kuralın esas itibarıyla belediyelerin borçlarının tahsiliyle ilgili olduğu, belediyelerin karar alma süreçlerine müdahale öngörmediği, hangi hizmetlerin satın alınacağına karar verme yetkisinin belediyelerin iradesine bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca DSİ'ye aktarılabacak tutar, kesintiler düşüldükten sonra ilgili belediyeye gönderilecek tutarın %10'unu aşamayacaktır. Bu hükümle belediyelerin sunduğu kamu hizmetlerinin aksamaması ve belediyelerin işleyemez hâle gelmemesi için DSİ'ye aktarılabacak tutara bir üst sınır getirildiği anlaşılmaktadır.

177. Öte yandan kural, DSİ'nin talebi üzerine Maliye ve Hazine Bakanlığı veya İller Bankası Anonim Şirketi tarafından yapılan kesinti işlemlerine karşı belediyelerin dava açma hakları bakımından herhangi bir sınırlama da öngörmemektedir.

178. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 127. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 127. maddesi yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 36. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

İ. Kanun'un 26. Maddesiyle 1942 Sayılı Kanun'un 10. Maddesinin Değiştirilen Sekizinci Fıkrasının Dördüncü Cümlesinin "...idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit edilen bedelden az olması durumunda hâkim tarafından tespit edilen bedel, fazla olması durumunda idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedel, peşin ve nakit olarak hak sahibi adına, kalanı ise bedele ilişkin kararın kesinleşmesine kadar üçer aylık vadeli hesapta nemalandırılmak ve kesinleşen karara göre hak sahibine verilmek üzere..." Bölümü ile Yedinci Cümlesinde Yer Alan "...idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedelden fazla olması halinde fazla olan tutarın bloke edildiğine..." İbaresinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

179. 1942 sayılı Kanun'un 10. maddesi tarafların anlaşamaması hâlinde kamulaştırma bedelinin mahkeme tarafından tespitine ilişkin usul ve esasları içermektedir. Anılan maddenin dava ve itiraz konusu kuralların da yer aldığı sekizinci fıkrasına kadar olan bölümde idarenin taşınmaz mal sahibine karşı asliye hukuk mahkemesinde açtığı dava, bu davada hâkim tarafından tarafların anlaşmaya davet edilmesi, anlaşma durumunda uygulanacak hükümler, anlaşma sağlanmaması durumunda taşınmaz malın değerinin tespiti için mahallinde yapılacak keşif ve bilirkişiler tarafından hazırlanan rapor ile ilgili süreç düzenlenmektedir.

180. Maddenin sekizinci fıkrasının birinci cümlesi ise yapılan keşif ve bilirkişilerin raporlarını mahkemeye sunmalarından sonra tarafların bedelde anlaşamamaları üzerine gerektiğinde başka bir bilirkişi heyetinin oluşturulmasını, hâkimin tarafların ve bilirkişilerin rapor veya raporları ile beyanlarından yararlanarak adil ve hakkaniyete uygun bir kamulaştırma bedeli tespit etmesini öngörmektedir. Anılan fıkranın ikinci cümlesinde

mahkemece tespit edilen bu bedelin, taşınmaz mal, kaynak veya irtifak hakkının kamulaştırılma bedeli olduğu, üçüncü cümlesinde ise tarafların anlaşması hâlinde kamulaştırma bedeli olarak anlaşılan miktarın peşin ve nakit olarak hak sahibi adına bankaya yatırılacağı belirtilmektedir.

181. Maddenin sekizinci fıkrasının dördüncü cümlesinin dava ve itiraz konusu bölümünde ise, tarafların anlaşamaması hâlinde hâkim tarafından kamulaştırma bedeli olarak tespit edilen bedelin miktarına göre hangi işlemlerin tesis edileceği düzenlenmektedir. Anılan bölümde, hâkim tarafından tespit edilen kamulaştırma bedelinin idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit edilen bedelden az olması durumunda hâkim tarafından tespit edilen bedelin, fazla olması durumunda idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedelin peşin ve nakit olarak hak sahibi adına, kalanın ise bedele ilişkin kararın kesinleşmesine kadar üçer aylık vadeli hesapta nemalandırılmak ve kesinleşen karara göre hak sahibine verilmek üzere mahkemece belirlenecek banka hesabına yatırılması hükme bağlanmaktadır.

182. Maddenin yedinci cümlesinde yer alan itiraz konusu “...idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedelden fazla olması halinde fazla olan tutarın bloke edildiğine...” ibaresi ise hâkim tarafından kamulaştırma bedeli olarak tespit edilen bedelin idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedelden fazla olması hâlinde bankaca yapılan bloke işlemi ile ilgili makbuzun mahkemeye sunulmasını öngörmekte olup bu kural dava konusu bölümün uygulanması durumunda yapılacak bir işlemi ifade etmektedir.

183. Maddenin sekizinci fıkrasında ayrıca mahkemece kamulaştırma bedelinin belirlenmesi ile taşınmazın kamulaştırmayı yapan idare adına tesciline karar verileceği ve bu tescil kararının kesin olduğu belirtilmiştir. Buna göre kamulaştırma bedeline ilişkin istinaf ve temyiz süreci devam etmekle birlikte tescil kararına karşı kanun yolu öngörülmemiştir. Kanun’un 25. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi de “Mülkiyetin idareye geçmesi, mahkemece verilen tescil kararı ile olur.” şeklindedir. Dolayısıyla taşınmazın mülkiyeti tescil kararı ile birlikte idareye geçmektedir.

184. Sekizinci fıkrada yapılan değişikliğin gerekçesinde, geçmişte yapılan benzer kamulaştırmalarda, ilk derece mahkemesi olarak asliye

hukuk mahkemesinde tespit edilen bedel ile Yargıtay'ın onaması ve karar kesinleşme aşamasında kamulaştırma tutarının düşmesinden ötürü evvelce ödenen bedellerin alınmasının sorun oluşturduğu, bu konuda zaman zaman geçici kanuni düzenlemelerin yapılması gerektiği, söz konusu değişikliğin yapılması durumunda anılan olumsuzlukların yaşanmayacağı gibi kararın kesinleşme aşamasında tutarın artması durumunda da mahkeme marifetiyle nemalandırma ve kanundan kaynaklanan faiz uygulamasının gerçekleşeceği, bu itibarla herhangi bir hak kaybının söz konusu olmayacağı belirtilmiştir.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

185. Dava dilekçesinde ve başvuru kararında özetle; Anayasa'nın 46. maddesinin kamulaştırmanın ancak kamulaştırma bedelinin peşin olarak ödenmesi hâlinde yapılmasına imkân tanıdığı, dava ve itiraz konusu kuralların mahkeme tarafından tespit edilen kamulaştırma bedeli ile idarenin takdir komisyonu tarafından belirlenen bedel arasında fark olması hâlinde daha düşük olan bedelin peşin ödenmesini, geri kalan kısmın ise bedele ilişkin karar kesinleşinceye kadar üçer aylık vadeli hesapta nemalandırılmak üzere mahkemece belirlenecek bir banka hesabına yatırılmasını öngördüğü, kamulaştırma davalarının tescil yönünden kesin bedel yönünden ise kanun yolu açık olarak verildiği, bu nedenle mahkemenin tescil kararı ile kamulaştırılan taşınmazın idarenin mülkiyetine geçeceği, kurallar uyarınca taşınmazın karşılığı tam ve peşin olarak ödenmeden mülkiyetinin idare adına tescil edileceği, diğer yandan Anayasa'nın kamulaştırma bedelinin taksitle ödenmesi için öngördüğü koşullar bulunmadığı hâlde kuralların taksitle kamulaştırma yapılmasını mümkün kıldığı, bu durumda da kamulaştırma bedelinin kesinleşme sonrası ödenecek kısmına Anayasa uyarınca uygulanması gereken kamu alacakları için en yüksek faizin yerine daha düşük olan üç aylık banka mevduat faizinin uygulanacağı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 11., 13., 35. ve 46. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

186. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir*" denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmış, ikinci fıkrasında da bu hakka ancak kamu yararı nedeniyle ve

kanunla sınırlama getirilebileceği belirtilmiştir. Birey özgürlüğü ile doğrudan ilgili olan mülkiyet hakkı bireye emeğinin karşılığına sahip olma ve geleceğe yönelik planlar yapma imkânı tanıyan temel bir haktır. Mülkiyet hakkı, genel olarak bir kimsenin başkasına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla bir şeyden dilediği biçimde yararlanma, tasarruf etme, başkasına devretme, kullanım biçimini değiştirme, harcama ve tüketme yetkilerini kapsamaktadır.

187. Anayasa'nın kamulaştırmayı düzenleyen 46. maddesinde de *"Devlet ve kamu tüzel kişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir./ Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. Ancak, tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir./ Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleten küçük çiftçiye ait olanlarının bedeli, her halde peşin ödenir./ İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır."* denilmektedir.

188. Anayasa'nın söz konusu maddesine göre özel mülkiyette bulunan taşınmazların gerçek karşılıklarının nakden ve peşin olarak ödenmesi, maddede sayılan istisnai hâllerde taksitlendirme süresinin beş yılı aşamaması, taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faizin uygulanması kamulaştırma için belirtilen esaslardır.

189. Anayasa'nın anılan maddesinde öngörülen kamulaştırma, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkına getirilmiş anayasal bir sınırlamadır. Bu itibarla 46. maddede belirtilen kamulaştırmanın anayasal öğelerine uygun bir düzenleme, 35. maddeye bir aykırılık oluşturmaz.

190. 2942 sayılı Kanun'un sekizinci fıkrasından da anlaşılacağı üzere, hâkim tarafından tespit edilen kamulaştırma bedelinin idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit edilen bedelden fazla olması durumunda komisyonun belirlediği bedelin ya da hâkim tarafından tespit edilen kamulaştırma bedelinin idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit edilen bedelden az olması durumunda hâkimin belirlediği bedelin hak sahibi adına banka hesabına yatırılıp fazla tutarın bloke edilmesiyle taşınmaz malın idare adına tesciline karar verilecektir. Böylece hâkim tarafından tespit edilen bedel ya da komisyonun belirlediği bedelin düşük olması hâlinde bu düşük bedel hak sahibine peşin olarak ödenmekle birlikte fazla tutara ilişkin bloke edilen kısım ödenmeyerek kararın kesinleşmesine kadar üçer aylık vadeli hesaba yatırılacaktır.

191. Kesin olarak verilen tescil kararıyla kamulaştırmaya konu taşınmazın mülkiyeti de hak sahibinden idareye intikal etmektedir. Tescil hükmü kesin olduğundan taraflar ancak bedele ilişkin karara karşı istinaf veya temyiz haklarını kullanabileceklerdir. Bu durumda mülkiyetin idareye tescille geçmesine ve Anayasa'nın 46. maddesinde yer alan taksitlendirme hâlleri de bulunmamasına rağmen kamulaştırma bedelinin ödenmesinin kararın kesinleşmesi sonrasına bırakılması peşin ödeme güvencesine aykırılık oluşturmaktadır. Bunun yanında dava ve itiraz konusu bölüm ile karar kesinleştikten sonra ödenecek kamulaştırma bedeli için üçer aylık vadeli hesap uygulaması da yine Anayasa'nın 46. maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenen *"herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır"* hükmünü ihlal etmektedir. Çünkü kuralda yer alan faiz miktarı Anayasa'da belirlenmiş olan kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranından düşüktür.

192. Anayasa'nın 13. maddesine göre temel hak ve özgürlükler için kanunla yapılacak sınırlamalar, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun olması şartına bağlı kılınmıştır. Kural ile getirilen sınırlama ise Anayasa'nın 46. maddesinde yazılı olan kamulaştırma bedelinin peşin ödenmesi ve kamu alacakları için uygulanan en yüksek faizin işletilmesi düzenlemelerini dikkate almadığından Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen kanunla yapılan sınırlamanın Anayasa'nın sözüne aykırı olamayacağı hükmüne aykırılık teşkil etmektedir.

193. Açıklanan nedenlerle dava ve itiraz konusu bölüm Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kadir ÖZKAYA, Burhan ÜSTÜN, Muammer TOPAL, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI bu görüşe katılmamışlardır.

194. Maddenin sekizinci fıkrasının dördüncü cümlesinde yer alan dava ve itiraz konusu bölümün iptali nedeniyle aynı fıkranın yedinci cümlesinde yer alan "...idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedelden fazla olması halinde fazla olan tutarın bloke edildiğine..." biçimindeki itiraz konusu ibarenin uygulanma imkânı kalmamaktadır. Bu nedenle söz konusu ibare, 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilmiş ve Anayasa'ya uygunluk denetiminin yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralların Anayasa'nın 11. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

J. Kanun'un 27. Maddesiyle 2942 Sayılı Kanun'un 11. Maddesinin Birinci Fıkrasının Değiştirilen (ı) Bendinde Yer Alan "...arazi bedelinin yarısını geçmemek ve..." İbaresinin İncelenmesi

195. Anayasa Mahkemesinin 10/4/2019 tarihli ve E.2018/156, K.2019/22 sayılı kararıyla 2942 sayılı Kanun'un 4650 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle başlığı ile birlikte değiştirilen 11. maddesinin birinci fıkrasının 7139 sayılı Kanun'un 27. maddesiyle değiştirilen (ı) bendinde yer alan "...arazi bedelinin yarısını geçmemek ve..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiş ve bu karar 14/5/2019 tarihli ve 30774 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Bu kapsamda 7139 sayılı Kanun'un 27. maddesiyle 2942 sayılı Kanun'un 11. maddesinin birinci fıkrasının değiştirilen (ı) bendinde yer alan "...arazi bedelinin yarısını geçmemek ve..." ibaresine yönelik iptal talebinin konusunun kalmadığı anlaşılmıştır. Açıklanan nedenle konusu kalmayan ibareye ilişkin iptal talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermek gerekir.

K. Kanun'un 28. Maddesiyle 2942 Sayılı Kanun'un 25. Maddesinin Üçüncü Fıkrasının Değıştirilen Üçüncü Cümlesinin "...bu süre Bakanlar Kurulu tarafından bir defaya mahsus olmak üzere beş yıl süre ile uzatılabilir." Bölümünün İncelenmesi

1. 2942 Sayılı Kanun'un 25. Maddesinin Üçüncü Fıkrasının Değıştirilen Üçüncü Cümlesinin "...bu süre Bakanlar Kurulu tarafından bir defaya mahsus olmak üzere beş yıl süre ile uzatılabilir." Bölümünde Yer Alan "...Bakanlar Kurulu..." İbares

196. Kanun'un 28. maddesiyle 2942 sayılı Kanun'un 25.maddesinin üçüncü fıkrasının değıştirilen üçüncü cümlesinin "...bu süre Bakanlar Kurulu tarafından bir defaya mahsus olmak üzere beş yıl süre ile uzatılabilir." bölümünde yer alan "...Bakanlar Kurulu..." ibaresi 700 sayılı KHK'nin 86. maddesiyle "...Cumhurbaşkanı..." şeklinde değıştirilmiştir.

197. Bu nedenle "...Bakanlar Kurulu..." ibaresine ilişkin iptal talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermek gerekir.

2. Anılan Bölümün Kalan Kısmı

198. Kanun'un 28. maddesiyle 2942 sayılı Kanun'un 25.maddesinin üçüncü fıkrasının değıştirilen üçüncü cümlesinin "...bu süre Bakanlar Kurulu tarafından bir defaya mahsus olmak üzere beş yıl süre ile uzatılabilir." bölümünde yer alan "...Bakanlar Kurulu..." ibaresinin değıştirilmesinin bölümün anılan ibare dışında kalan kısmı yönünden bağımsız bir anayasal denetim yapılmasını engellemediğı anlaşıldığından söz konusu kısım hakkında aşağıdaki inceleme yapılmıştır.

a. İptal Talebinin Gerekçesi

199. Dava dilekçesinde özetle; kural gereğı bir kişinin taşınmazının kamulaştırılacağı yönünde kamu yararı kararı alındıktan sonra kişinin taşınmazı üzerindeki tasarruf yetkisinin önemli ölçüde sınırlandığı, kamulaştırma yapılmasa bile taşınmaz maliklerinin bu sınırlamalara beş yıl boyunca katlanmak zorunda oldukları, bu süre boyunca taşınmaz üzerinde herhangi bir sabit tesisin yapılamayacağı, ağaç dikilemeyeceğı, yapı yapılması

veya ağaç dikilmesi hâlinde bunların değerinin kamulaştırma bedelinin tespitinde dikkate alınmayacağı, kural ile bu beş yıllık sürenin on yıla kadar uzatılmasına imkân tanındığı, kişilerin mülkiyet hakkının ölçüsüz biçimde sınırlandığı, on yıl boyunca maliklerin taşınmazlarını kullanma yetkilerinin önemli ölçüde kısıtlanmasıyla birlikte on yılın sonunda kamulaştırma kararı verildiğinde de taşınmazların sadece çıplak değerinin esas alınacağı, bu itibarla maliklere aşırı külfet yüklendiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

200. 2942 sayılı Kanun'un 25. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerinde baraj, sulama şebekeleri ve boru hatları, karayolu, demiryolu, liman ve havaalanı gibi gelecek yıllara sâri büyük projeler için alınan kamu yararı kararının on beş günlük ilan süresinin bitiminden itibaren, kamulaştırılacak taşınmazlar üzerine yapılan sabit tesisler ile dikilen ağaçların bedelinin, kamulaştırma bedelinin tespitinde dikkate alınmayacağı öngörülmektedir. Anılan fıkranın dördüncü cümlesinde ise taşınmazlardaki bu sınırlamanın ilan tarihinin bitiminden itibaren beş yıl olduğu, bu sürenin bir defaya mahsus olmak üzere beş yıl süre ile uzatılabileceği belirtilmektedir. Söz konusu cümlelerin "*...bu süre ...tarafından bir defaya mahsus olmak üzere beş yıl süre ile uzatılabilir.*" bölümü dava konusu kuralı oluşturmaktadır. Böylece taşınmazlarda yapılacak sabit tesisler ile dikilen ağaçların bedelinin, kamulaştırma bedelinin tespitinde dikkate alınmayacağına dair sınırlamanın on yıla kadar uzatılmasına imkân tanınmaktadır.

201. Kuralın gerekçesinde, 2942 sayılı Kanun'un 25. maddesinde yapılan düzenleme sonrası suiniyetli yapılaşmalar konusunda faydalı sonuçlar alınmaya başlanmış olmakla birlikte gerek ödenek yetersizliği ve gerekse altyapı yetersizlikleri sebebiyle büyük projelerin kamulaştırma çalışmalarının beş yıllık süre içinde tamamlanmasının mümkün olmadığı, bu nedenle beş yıllık kısıtlama süresi tamamlandığı hâlde kamulaştırma çalışmaları tamamlanmamış projelerde, bir defaya mahsus olmak üzere beş yıl uzatılmasına imkân sağlanmasının ve kötü niyetli yapılaşmanın önüne geçilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir.

202. Mülkiyet hakkı, kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, semerelerinden yararlanma ve tasarruf etme imkânı veren bir haktır. Bu bağlamda malikin; mülkünü kullanma, semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması veya mülkünden yoksun bırakılması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder. Bu bağlamda baraj, sulama şebekeleri ve boru hatları, karayolu, demiryolu, liman ve havaalanı gibi gelecek yıllara sâri büyük projeler için kamulaştırılacak taşınmazlar üzerine yapılan sabit tesisler ile dikilen ağaçların bedelinin, kamulaştırma bedelinin tespitinde dikkate alınmaması için öngörülen beş yıllık sürenin kuralla on yıla kadar uzatılabilmesine imkân tanınması, malikin taşınmazı üzerindeki kullanma ve yararlanma yetkilerinin kısıtlanması sonucunu doğurması nedeniyle mülkiyet hakkına yönelik bir sınırlama teşkil etmektedir.

203. Kuralla mülkiyet hakkına sınırlama getirildiğinden temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Buna göre temel hak ve özgürlüklere sınırlama getiren kanuni düzenlemelerin Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun olması ve ölçülü olması gerekir.

204. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkının kamu yararı amacıyla sınırlanabileceği öngörülmüştür. Gelecek yıllara sâri büyük projeler kapsamındaki taşınmazların kamulaştırılmasının belirli bir zaman alacağı, bu zaman zarfında sadece taşınmazın kamulaştırma bedelinin artırılması amacına yönelik kötü niyetli yapılaşmaların önüne geçilmesi amacıyla kamu yararı kararının ilanından sonra belirli bir süreyle sınırlı olarak ilgili taşınmaz üzerine yapılan sabit tesisler ile dikilen ağaçların bedelinin kamulaştırma bedelinin tespitinde dikkate alınmayacağına hükme bağlanmasında kamu yararının bulunduğu gözetildiğinde kuralın mülkiyet hakkını kamu yararı amacıyla sınırladığının kabulü gerekir. Bu durumda kuralın ölçülü bir sınırlama öngörüp öngörmediğinin incelenmesi gerekir.

205. Kamu yararı amacına yönelik olarak büyük projeler için kamulaştırma yapılması hâlinde bu projelerin niteliği ve kapsamı gözetildiğinde kamulaştırmanın tamamlanmasının belirli bir süre aldığı

gözönünde bulundurulduğunda kamu yararı kararının ilan süresinin bitiminden itibaren söz konusu taşınmazlar üzerine yapılan sabit tesisler ile dikilen ağaçların bedellerinin, kamulaştırma bedelinin tespitinde dikkate alınmaması için belirli bir sürenin tayininin kötü niyetli yapılaşmanın önlenmesi biçimindeki amaca ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez. Bu durumda kuralla mülkiyet hakkına getirilen sınırlamanın orantılı olup olmadığı incelenmelidir.

206. Kanun'un 25. maddesinin üçüncü fıkrasının dava konusu kuralın da yer aldığı üçüncü cümlesinde kamulaştırmaya konu büyük projelerin gerçekleştirilmesine yönelik bu taşınmazlar üzerinde yapılacak yapıların ve dikilen ağaçların bedellerinin kamulaştırma bedelinde dikkate alınmaması için beş yıllık süre öngörülmüştür. Mülkiyetin kamu yararı amacıyla kontrolüne ilişkin söz konusu sınırlamalar bakımından kanun koyucunun takdir yetkisi bulunmaktadır. Bu takdir yetkisi çerçevesinde anılan kamu yararı amacının gerçekleştirilmesi yönünden malikin makul ve belirli bir süre boyunca bu kısıtlamalara katlanması beklenebilir. Ancak dava konusu kuralda, kamulaştırılacak taşınmaz üzerinde kamulaştırma bedelinin tespiti ile ilgili sınırlama yönünden öngörülen beş yıllık sürenin beş yıl daha uzatılabileceği hüküm altına alınmaktadır. Sürenin uzunluğu gözetildiğinde bu durum, malike aşırı bir külfet yüklemekte ve kamu yararı ile malikin mülkiyet hakkı arasında gözetilmesi gereken adil dengeyi malik aleyhine bozmaktadır. Dolayısıyla kuralla öngörülen sınırlamanın orantılı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

207. Açıklanan nedenlerle kuralda yer alan “...bu süre...” ve “...bir defaya mahsus olmak üzere beş yıl süre ile uzatılabilir.” ibareleri Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırıdır. İptalleri gerekir.

208. Kuralda yer alan “...bu süre...” ve “...bir defaya mahsus olmak üzere beş yıl süre ile uzatılabilir.” ibarelerinin iptalleri nedeniyle kuralda yer alan “...tarafından...” ibaresinin uygulanma imkânı kalmamaktadır. Bu nedenle söz konusu ibare, 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilmiş ve Anayasa'ya uygunluk denetiminin yapılmasına gerek görülmemiştir.

L. Kanun'un 34. Maddesiyle 3234 Sayılı Kanun'a Eklenen Ek 1. Maddenin Birinci Cümlesinde Yer Alan "...dört katına kadar..." ve "...sözlü ve..." İbarelerinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

209. Dava dilekçesinde özetle; yazılı sınavdan sonra atanacak orman muhafaza memuru ve orman mühendisi sayısının dört katına kadar adayın sözlü ve uygulamalı sınava çağrılmasının atamalarda yazılı sınav başarısının tamamen gözardı edilerek liyakat esasının yerine sadakat esasının gözetilmesi anlamını taşıdığı, adayların bilgisinin yazılı sınavda ölçülmesi nedeniyle atamalarda yazılı sınav sonucunun esas alınmasının anayasal bir zorunluluk olduğu, ayrıca sözlü sınav yapılmasını gerektiren ve sözlü sınav ile ölçülebilecek herhangi bir liyakat özelliğinin bulunmadığı, sözlü sınavın objektifliği ortadan kaldırdığı, liyakatsiz kişilerin kamu makamlarına atanmasına neden olduğu, bu durumun bazı kişilere imtiyaz tanınmasına yol açması nedeniyle eşitlik ilkesiyle de bağdaşmadığı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 10. ve 70. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

210. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

211. 3234 sayılı Kanun'un ek 1. maddesinin dava konusu kuralların da yer aldığı birinci cümlesi orman muhafaza memuru ve orman mühendisi olarak atanacakların ilgili mevzuatı uyarınca yapılan merkezî sınav sonucuna göre, atanacak kadro sayısının dört katına kadar çağrılacak adaylar arasından sınav komisyonlarınca yapılacak sözlü ve uygulamalı sınav sonucuna göre belirleneceklerini öngörmektedir. Anılan cümlede yer alan "...dört katına kadar..." ve "...sözlü ve..." ibareleri dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

212. Anayasa'nın 70. maddesinin birinci fıkrasında "*Her Türk, kamu hizmetine girme hakkını sahiptir*" denilmiş; ikinci fıkrasında ise "*Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez*" hükmüne yer verilmiştir. Buna göre kamu hizmetine alınmada hangi koşulların aranacağı hususu kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında

kalmaktadır. Ancak kanun koyucunun bu takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde kullanması ve özellikle bu yetkiyi kullanırken görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetmemesi gerekmektedir.

213. 29/6/2006 tarihli ve 5531 sayılı Orman Mühendisliği, Orman Endüstri Mühendisliği ve Ağaç İşleri Endüstri Mühendisliği Hakkında Kanun'un 4. maddesinde orman mühendislerinin faaliyet konuları 19 bent olarak ayrıntılı bir şekilde sayılmıştır. Bu faaliyet konuları ormanların bakımı ve iyileştirilmesi ile bozuk ormanların imar ve ıslahını yapmak, orman ağaç ve ağaççıklarına ait tohum ve ağaç ıslah faaliyetlerini yürütmek, orman fidanlıkları kurmak, yönetmek ve işletmek, ağaçlandırma, erozyonla mücadele, sel ve çığ kontrolü, orman topraklarının etüdü, analizi, ıslahı, orman alanlarında av ve yaban hayvanlarının çoğaltılması, orman içi su kaynaklarının geliştirilmesi, etüt, envanter, plânlama ve projelendirme çalışmalarını yapmak, millî parklar, orman içi dinlenme ve mesire yerleri ile orman içi rekreasyon alanlarının tespit, tefrik, envanter ve düzenlenmesi, rekreasyon yönetimi ve işletmeciliği yapmak, orman kaynakları plânlaması, orman sınırlaması yapmak, orman yangınları ve zararlılarıyla mücadele etmek, orman ekosistemlerine ait flora ve faunayla ilgili iş ve işlemleri yapmak gibi oldukça kapsamlı ve uzmanlık gerektiren konulardır.

214. 10/12/2013 tarihli ve 28847 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Orman Genel Müdürlüğü Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği'nin 7. maddesi işletme müdürü, işletme müdür yardımcısı, fidanlık müdürü, fidanlık müdür yardımcısı ve başmühendislik kadrolarına atanabilmek için ilgili fakültelerin orman mühendisliği bölümünden mezun olmak şartını aramaktadır.

215. 6/3/1996 tarihli ve 4 sayılı Bakanlık oluru ile yürürlüğe giren Orman Muhafaza Memurları Görev ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik'in 7. maddesinde de orman muhafaza memurlarının görev ve sorumlulukları sayılmıştır. Bunlar ormanların ve orman ürünlerinin muhafaza ve bakımlarının temini, orman içi ve orman dışı ağaçlandırma sahalarının, millî park, tabiat parkı, yaban hayatı koruma sahaları gibi alanların korunması, ormanların işletilmesi ile ilgili olarak damga ve işaretleme, kesim, tomruklama ve ölçme, imalat, nakliyat ve depolama,

ağaçlandırma, fidanlık gibi işlerin yürütülmesi, görev sahaları dâhilinde veya civarında çıkacak orman yangınları ile mücadele çalışmalarına katılma, orman zararlıları ile mücadele işlerine ait görevlerin yapılması, idareye ait her türlü yapı ve tesislerle amenajman ve orman kadastro suna ait sınır işaretlerinin muhafazası, bina ve tesislere giriş çıkışların kontrolü ile sabotajlara karşı korunması, kanunen el koymakla görevli bulundukları suçların arama, soruşturma ve kovuşturulması gibi görev ve sorumluluklardır.

216. Orman muhafaza memuru ve orman mühendisi olarak atanabilmek için merkezî sınavda başarılı olanlar arasından atanacak kadro sayısının dört katına kadar adayların çağrılarak sözlü sınava tabi tutulması anılan mesleklere atanmak isteyenler yönünden Anayasa'nın 70. maddesinde güvence altına alınan kamu hizmetine girme hakkına getirilmiş bir sınırlama niteliğindedir. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca kamu hizmetine girme hakkına getirilen sınırlamanın Anayasa'nın 70. maddesinde belirtilen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekmektedir.

217. Anayasa'nın 70. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ve hizmete alınmada görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayrımın gözetilemeyeceği yönündeki kural görevin gerektirdiği nedenlerle anılan hakka sınırlama getirilebileceğine işaret etmektedir. Buna göre orman muhafaza memuru ve orman mühendisi olarak atanabilmek için sözlü sınav şartının öngörülmesiyle ve bu sınava katılacakların atanacak kadro sayısının dört katı ile sınırlandırılmasıyla görevin gerektirdiği niteliklere sahip en iyi adayın seçilebilmesinin hedeflendiği anlaşılmakta olup bunun görevin gerektirdiği nedene dayalı bir sınırlama olmadığı söylenemez. Bu çerçevede kuralların anayasal bağlamda meşru bir amaca dayandığı anlaşılmaktadır.

218. Dava konusu kuralların gerekçesinde de OGM bünyesinde istihdam edilen orman muhafaza memurları ve orman mühendislerinin çok zor arazi şartlarında görevlerini yerine getirdikleri, düzenleme ile ilk defa açıktan atanacak muhafaza memurlarının ve orman mühendislerinin merkezî sınavın haricinde, mesleki şartlara uyum sağlayıp sağlayamayacağının tespit edilebilmesi maksadıyla ayrıca sözlü ve uygulamalı sınava tabi tutulmalarının öngörüldüğü açıklanmıştır.

219. Bu bağlamda merkezî sınav sonucuna göre belirli sayıdaki adayın sözlü sınava tabi tutulmasının görevin gerektirdiği niteliklere sahip kişilerin seçilmesi amacına ulaşma bakımından elverişli ve gerekli bir yöntem olmadığı söylenemez. Ayrıca sözlü sınava çağrılacak olan kişilerin merkezî sınav başarı sonucuna göre belirlendiği, dolayısıyla merkezi sınavın tamamen gözardı edilmesi gibi bir durumun söz konusu olmadığı gözetildiğinde kurallarla öngörülen sınırlamanın atanmak isteyen kişilere aşırı bir külfet yüklediği de ileri sürülemez.

220. Diğer yandan kişilerin sözlü sınavda başarısız kabul edilmeleri hâlinde yargı yoluna başvurmaları önünde herhangi bir engel de mevcut değildir. Kişilerin yargısal yollara başvurma imkânının bulunmasının keyfi işlemlere karşı usule ilişkin bir güvence olduğu da dikkate alındığında kuralın orantısız, dolayısıyla ölçüsüz bir sınırlamaya neden olduğu da söylenemez.

221. Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilen kanun önünde eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

222. Kamu hizmetine girme hakkı bağlamında eşitlik ilkesi yönünden yapılacak anayasallık denetiminde öncelikle Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde aynı ya da benzer durumda bulunan kişilere farklı muamelenin mevcut olup olmadığı tespit edilmeli, bu bağlamda aynı ya da benzer durumdaki kişiler arasında anılan hakka müdahale bakımından farklılık gözetilip gözetilmediği belirlenmelidir. Yapılacak bu belirlemenin ardından ise farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanıp dayanmadığı ve ölçülü olup olmadığı hususları irdelenmelidir.

223. Dava konusu kuralların merkezî sınav ile sözlü ve uygulamalı sınavlarda başarılı olanlar arasından görevin gerektirdiği niteliklere sahip en iyi adayı seçebilmek için kamu yararı amacıyla öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Orman muhafaza memuru ve orman mühendisi olarak atanmak için bu görevlerin gerektirdiği uzmanlık, fiziksel beceri ve yeterlilik gibi hususlar dikkate alındığında merkezî sınavın yanı sıra bu sınavdan başarılı olanlar arasından kadro sayısının dört katına kadar çağrılacak aday arasında sözlü ve uygulamalı sınavın da yapılması konusunda kanun koyucunun takdir yetkisinin bulunduğu açıktır. Kurallar herkes için geçerli, soyut ve genel hükümler içermektedir. Bu itibarla kuralların, orman muhafaza memuru ve orman mühendisi olarak atanmak isteyen aynı durumda bulunan adayların tamamına uygulanacağına ve bu konuda herhangi bir ayırım yapılmadığına göre eşitlik ilkesiyle çelişen bir yönü bulunmamaktadır.

224. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 10., 13. ve 70. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 10. 13. ve 70. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

M. Kanun'un 35. Maddesiyle 3402 Sayılı Kanun'un 4. Maddesine Eklenen On Üçüncü Fıkranın Dördüncü Cümlesinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

225. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kurala göre orman işletme müdürlüğünce oluşturulacak kadastro ekibince yapılan düzeltme işlemlerinin otuz gün süreyle ilan edileceği ve bu süre içinde hakkında dava açılmayan düzeltme işlemlerinin kesinleşeceği, söz konusu düzeltmelerin bireyin mülkiyet hakkına müdahale niteliği taşıyabileceği, taşınmazlarının sınırını ya da miktarını değiştirebileceği, hukuksal işlemlerin kendilerine bağlanan hukuksal sonuçları doğurabilmesi için muhataplarına bildirilmesi gerektiği, bildirimin esas olarak tebligat ile yapılacağı, tebligatın hukuka ve usulüne uygun yapılmasının, Anayasa ile güvence altına alınmış hakların

kullanılabilmesinin ön koşulu ve hak arama özgürlüğünün en önemli güvencelerinden birini teşkil ettiği, idarenin işlemlerinin yazılı tebliğinin anayasal bir zorunluluk olduğu, bu tebliğde aynı zamanda işleme karşı başvuru yollarının ve sürelerinin de bildirilmesi gerektiği, mülkiyet gibi temel bir hakkı ilgilendiren ve orman kadastro gibi özel uzmanlık gerektiren bir işlemin sonucunda yapılan düzeltmenin, nüfusunun çoğunluğu şehirlere göçmüş orman köylerinde askıya çıkarılma yoluyla ilanı ve ilandan itibaren otuz günlük dava açma süresi öngörülmesinin ilgililerin yetkili mahkemeler önünde hak arama özgürlüğünü etkin bir şekilde kullanmalarına engel oluşturacağı, herkesin otuz günlük askı süresi içinde, askıya çıkarılan düzeltmelerden bilgi sahibi olabileceği varsayımına dayanan kuralın ülke gerçekleriyle bağdaşmadığı, ilgililerin kısa süre içinde orman kadastro gibi özel uzmanlık gerektiren düzeltmelerden haberdar olamayacakları gibi hukuki-teknik içeriği hakkında bilgilenemeyecekleri ve yapılması gereken hukuksal işlemler hakkında araştırma yapamayacakları, bu nedenle askıya çıkarılan işlemlere ilişkin hukuksal iddialarını yetkili yargı mercileri önüne getirip hukuksal haklarını arayamayacakları belirtilerek kuralın Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

226. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13., 40. ve 125. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

227. 3402 sayılı Kanun'un 4. maddesinin on üçüncü fıkrasında orman tahdidi veya kadastro yapılarak kesinleşmiş orman haritalarında, tapuya tescil edilip edilmediğine bakılmaksızın düzeltmeyi gerektiren tutanak, pafta ve zemin uyumsuzluğunun tespit edilmesi hâlinde bu Kanun'un 3. maddesine göre oluşturulacak kadastro ekibince orman sınır nokta ve hatlarının orman kadastro tutanakları esas alınmak suretiyle zemine aplane edileceği, tespit edilen uyumsuzluğun anılan kadastro ekibince teknik mevzuatına uygun hâle getirileceği belirtilmiştir. Dava konusu kural ise anılan düzeltme işleminin Kanun'un 11. maddesine göre yapılacak askı ilanını müteakip kesinleşeceğini öngörmektedir.

228. Kuralın göndermede bulunduğu Kanun'un 11. maddesinde ise ilanın ilgili kadastro müdürlüğünde ve muhtarın çalışma yerinde yapılacağı,

ilan süresinin otuz gün olduğu, ilanda itirazı olanların ilan süresi içinde kadastro mahkemesinde dava açabilecekleri hususunun belirtileceği, bu Kanun gereğince yapılan ilanların, ilgili gerçek kişilere, kamu ve özel hukuk tüzelkişilerine şahsen tebliğ edilmiş sayılacağı hükme bağlanmaktadır.

229. 7139 sayılı Kanun'un 10. maddesiyle 6831 sayılı Kanun'un 9. maddesinin yedinci fıkrasının değiştirilen yedinci cümlesinin Anayasa'ya uygunluk denetimi bölümünde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

230. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13., 36., 40. ve 125. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 35. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 36. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

N. Kanun'un 46. Maddesiyle 6172 Sayılı Kanun'un 2. Maddesinin Değiştirilen (j) Bendinin "...sulama birliklerince su kullanım hizmet bedellerinin belirlenmesinde asgari değer olarak alınan ve Bakan tarafından onaylanan tarifeyi," Bölümünün İncelenmesi

1. Genel Açıklama

231. 6172 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, bu Kanun'un amacı ülkenin su varlık ve kaynaklarının rasyonel kullanımı maksadıyla umumi sulardan faydalanmak üzere DSİ tarafından inşa edilmiş veya hâlen inşa edilmekte olan ya da inşa edilmesi planlanan sulama tesislerini gayelerine uygun şekilde kullanmak, işletmek, DSİ'nin onayını almak suretiyle işletirmek, bu tesislerin bakım, onarım ve yönetim sorumluluğunu yürütmek, tesisi geliştirmeye yönelik yeni projeler yapmak, yaptırmak veya tesisi yenilemekle görevli sulama birliklerinin kuruluşu, organlar ile görev ve yetkilerini düzenlemek olarak ifade edilmiştir. Anılan maddenin (2) numaralı fıkrasında ise sulama birliklerinin kamu tüzelkişiliğine sahip oldukları ve bu Kanun'da hüküm bulunmayan hâllerde haklarında özel hukuk hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmaktadır.

232. Kanun'un 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre sulama birliklerine devredilen tesislerin hizmet alanı, birliklerin görev alanı olup sınırları, kapsamı ve ismi DSİ tarafından belirlenecektir.

233. 6172 sayılı Kanun'un sulama birliklerinin organlarını düzenleyen hükümleri başkanlık hâriç olmak üzere 7139 sayılı Kanun'la yürürlükten kaldırılmıştır. 6172 sayılı Kanun'un 9. maddesinde başkanlığın, başkan ve başkanlık hizmetlerini yürüten diğer personelden oluşacağı, başkanın, DSİ'nin teklifi üzerine Bakan tarafından kamu personeli arasından dört yıla kadar görevlendirileceği belirtilmiş ve başta Kanun, birlik ana statüsü ve ilgili mevzuatla verilen görevleri yapmak, yetkileri kullanmak, birliği temsil etmek ve yönetmek olmak üzere başkanlığa verilen görevler yedi bent hâlinde belirtilmiştir. Bu görevlerden biri de birliğin yıllık su kullanım hizmet bedelini asgari su kullanım hizmet bedeli tarifesinden az olmamak üzere belirlemek ve onay için DSİ Bölge Müdürüne sunmaktır.

234. Kanun'un ek 1. maddesinde birlik görev alanında yer alan her su kullanıcısı gerçek ve tüzelkişinin sulama tesisinden faydalanabilmek için birliğe üye zorunluluğu öngörülmüş ve bu üyelere kayıt sırasında bir defaya mahsus olmak üzere DSİ'nin belirlediği katılım payının tahsil edileceği belirtilmiştir.

235. Kanun'un 20. maddesinde ise birliğin amacına ulaşamayacağının tespit edilmesi durumunda DSİ'nin teklifi üzerine Bakan onayı ile feshedileceği hükme bağlanmıştır.

236. Devralınan tesislerin işletme, bakım, onarım ve yönetim sorumluluğu Kanun'un 3. maddesine göre çerçeve ana statüde ve devir sözleşmesinde yer alan esaslara uygun olarak sulama birliklerince yerine getirilir. Aynı maddede bu görevin yanı sıra katılım payını, su kullanım hizmet bedelini ve uygulanan cezaları tahsil etmek, devraldığı tesislerin yatırım bedellerini geri ödemek, devraldığı tesisi DSİ'nin onayını almak suretiyle geliştirmek, bu tesis ile ilgili yeni projeler yapmak veya yaptırmak, görev alanı içinde su miktarına bağlı olarak ekilecek bitki desenini Bakanlığın ilgili birimleri ile işbirliği yaparak planlamak, görev alanı içinde öngörülen üretim hedeflerinin gerçekleşmesine katkıda bulunmak üzere gerekli tedbirleri almak, sulama ve diğer tarımsal konularda faaliyet gösteren

kurumlarla işbirliği yaparak araştırma, geliştirme ve eğitim çalışmalarında bulunmak, amaç ve görevleri ile ilgili konularda ulusal ve uluslararası gelişmeleri takip etmek, ortak tesisler için DSİ’ce sarf olunan işletme ve bakım masraflarından kendi payına düşen miktarı ödemek de sulama birliklerinin görevleri arasında sayılmıştır.

237. Kanun’un 11. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde su kullanım hizmet bedeli birliğin gelirleri arasında sayılmış, 10. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da birliklerin devraldığı tesislerin işletme, bakım, onarım ve yönetimi için su kullanıcılarına tahakkuk ettirilen ve tahsil edilen ücretlerle yine bu maksatla her ne ad altında olursa olsun toplanan su kullanım hizmet bedelinin, ceza, bağış ve diğer gelirlerin tamamının, işletme, bakım, onarım ve yönetim sorumluluğunun devralınan tesis için sarf edileceği belirtilmiştir.

238. Sulama birlikleri, DSİ’nin teklifi üzerine Bakan tarafından kamu personeli arasından görevlendirilen bir başkanın yönetip birliği temsil ettiği, kamu tüzelkişiliğine sahip, bütçesi bulunan, personel istihdam edebilen, DSİ veya Bakanlık tarafından denetlenen oluşumlardır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

239. Dava dilekçesinde özetle; sulama birliklerinin tamamen çiftçiler tarafından oluşturulan ve yönetilen birlikler olduğu, DSİ ve Bakanlığın gözetiminde faaliyet gösteren, kısmi kamusal yetkilerle donatılmış, kamu tüzelkişiliğine sahip, kendine özgü yerinden yönetim kuruluşları olarak tanımlanabileceği, anayasal anlamda belli ölçüde kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına benzediğinin söylenebileceği, ancak bu birliklerin tipik bir kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu olarak nitelendirilemeyeceği, 7139 sayılı Kanun ile yapılan değişikliklerle sulama birliklerinin niteliğinin önemli ölçüde değiştirildiği, birliklerin seçimle gelen organlarının tamamının kaldırıldığı, çiftçilerin birlik yönetimindeki bütün yetki ve işlevlerinin sona erdiği, birliklerin Bakan tarafından görevlendirilen kamu görevlisi bir başkan tarafından tek başına yönetilen ve nihai olarak tasfiye edilmesi amaçlanan geçici kuruluşlar hâline getirildiği, sulama birliği üyeliğinin çiftçiler için arazilerini sulama maliyetini artıran, ancak üye olmadıkça sulama gibi temel bir haktan yararlanamadıkları bir külfet hâline geldiği, hâlen 378 sulama birliğinin bulunduğu ve toplam 1.450.000 ailenin bu birliklere üye

olduğu, birliklerin çoğunun mali durumu iyi iken birkaç birliği düzelterek tedbirler almak yerine tüm birliklere fiilen el koyma ve süreç içinde kapatma yolunun seçildiği, demokrasi ilkelerine uygun olarak kurulmuş sulama birliklerinin yönetiminde yapılan değişikliklerle bu demokratik sistemden uzaklaşıldığı, çiftçinin katılım ve denetim imkânlarının engellendiği, kuralın sulama birliklerinin yapısının değiştirilmesine bağlı olarak tanımlarda yapılan değişikliği içerdiği, birliklerin su kullanma hizmet bedellerini kendi hizmet çevresinin koşullarına göre belirleme imkânının ortadan kaldırıldığı, sulama birliklerinin tarifieden daha düşük bir su kullanım hizmet bedeli belirlemelerinin yasaklandığı, bu durumun çiftçinin üretim maliyetlerinin gereksiz yere yükselmesine yol açacağı, yapılan düzenlemenin birliğin fiyat belirleme yetkisine müdahale niteliğinde olduğu ve kamu yararı amacı taşımadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

240. Kanun'un 2. maddesinin (j) bendi su kullanım hizmet bedeli tarifelerini tanımlamaktadır. Buna göre su kullanıcılarına suyun ulaştırılması, birliğin tüzelkişilik kazanmasından önce görev alanı içinde açılmış olan yeraltı suyu kuyuları ile yapılanlar da dâhil olmak üzere sulamadan dönen fazla suyun uzaklaştırılması, birliğin sorumluluğundaki sulama tesisinin mütemmim cüzü olan servis yolları için birlikçe yapılan yönetim, bakım ve onarım, yatırım geri ödeme, finansman, personel, mal ve hizmet alım ve enerji kullanım giderleri gibi her türlü gideri karşılayacak şekilde, sulama birliklerince su kullanım hizmet bedellerinin belirlenmesinde asgari değer olarak alınan ve Bakan tarafından onaylanan tarife su kullanım hizmet bedeli tarifesidir. Anılan bendin “...sulama birliklerince su kullanım hizmet bedellerinin belirlenmesinde asgari değer olarak alınan ve Bakan tarafından onaylanan tarifeyi,” bölümü dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

241. Kuralın yer aldığı değişikliğin gerekçesinde değişikliğin sulama birliklerinin yeniden yapılandırılması neticesinde ihtiyaç duyulan ilavelerin yapılmasından kaynaklandığı belirtilmiştir.

242. Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrasında kamu tüzelkişiliğinin oluşumu ile ilgili olarak “...kanunla veya Cumhurbaşkanlığı

kararnamesiyle kurulur.” denilmek suretiyle esas ilke belirtilmiş, ancak kamu tüzelkişiliğın organlarına dair bir açıklama getirilmeyerek bu husus kanun koyucu ile Cumhurbaşkanının takdirine bırakılmıştır.

243. Anayasa, kanunlar ve CBK ile kamu tüzelkişiliklerine birçok alanda, kuruluş amacına özgü hukuksal durumlar tanınmaktadır. Ayrıca, kamu tüzelkişileri, nitelikleri ve özellikleriyle bağdaştığı ölçüde, özel hukuk tüzelkişilerinin özel hukuk hükümlerine göre sahip olduğu hakları kullanabilmektedir (AYM, E.2006/61, K.2007/91, 30/11/2007). 6172 sayılı Kanun’un 1. maddesinde sulama birliklerinin de kamu tüzelkişiliğine sahip oldukları ve Kanun’da hüküm olmayan hâllerde özel hukuk hükümlerine tabi olacakları belirtilmektedir.

244. Kural, su kullanım hizmet bedeli tarifesinin sulama birliklerince su kullanım hizmet bedellerinin belirlenmesinde asgari değer olarak alınmasını ve Bakan tarafından onaylanmasını öngörmekte olup birlik organlarının belirlenme usulüne ilişkin bir hüküm içermemektedir. Bu kapsamda kuralla sulama tesislerinden yararlanacak su kullanıcılarının ödeyecekleri su kullanım hizmet bedelinin belirli bir tarifeyle bağlanması ve bu tarifenin birlik üzerinde denetim yetkisi olan Bakanın onayına sunulması suretiyle ülke genelinde bedel konusunda bir standart ve yeknesaklığın sağlanması ile ülkenin su kaynaklarının rasyonel biçimde kullanılması amacının hedeflendiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın kamu yararı amacını taşımadığı söylenemez.

245. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa’nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

O. Kanun’un 47. Maddesiyle 6172 Sayılı Kanun’un Başlığı ile Birlikte Değiştirilen 9. Maddesinin ve 48. maddesiyle 6172 Sayılı Kanun’un Değiştirilen 12. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasında Yer Alan “Başkan tarafından;” İbaresinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

246. Dava dilekçesinde özetle; daha önce birlik meclisine, yönetim kuruluna ve seçilmiş başkana ait olan yetkilerin tamamının kurallarla görevlendirilmiş başkana verildiği, sulama birliklerinin niteliği itibarıyla

kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına benzedikleri, bir kurumun adının birlik olarak konulup, sulama yapacak tüm çiftçilerin bu yapıya üye olmaları zorunluluğu öngörülmesine rağmen sulama birliklerinin seçimle gelen tüm organların ortadan kaldırılmasının ve bu organlara ait tüm yetkilerin Bakan tarafından kamu görevlileri arasından görevlendirilmiş olan başkana tanınmasının demokratik devlet ilkesiyle bağdaşmadığı, idari para cezasının başkan tarafından verilmesinin de anılan ilkeye aykırı olduğu belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

247. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgileri nedeniyle Anayasa'nın 123. ve 128. maddeleri yönünden incelenmiştir.

248. 6172 sayılı Kanun'un *"Başkanlığın oluşumu ve başkanın görev ve yetkileri"* başlıklı dava konusu 9. maddesinin (1) numaralı fıkrasında sulama birliği başkanlığının, başkan ve başkanlık hizmetlerini yürüten diğer personelden oluşacağı; (2) numaralı fıkrasında başkanın, DSİ'nin teklifi üzerine Bakan tarafından kamu personeli arasından dört yıla kadar görevlendirileceği ve süresi sona eren başkanın yeniden görevlendirilmesinin mümkün olduğu belirtilmektedir. Anılan maddenin (3) numaralı fıkrasında ise başkanın görev ve yetkileri yedi bent halinde sayılmış olup bunlar Kanun, birlik ana statüsü ve ilgili mevzuatla verilen görevleri yapmak, yetkileri kullanmak ve birliği temsil etmek ve yönetmek; birlik adına yapılacak sözleşme esaslarını tespit etmek, satın alma, işletme, bakım ve onarım hizmetleri ve yeni tesis ve rehabilitasyon ya da yenileme çalışmaları ile diğer işlerin bir komisyon marifetiyle ihaleyle üçüncü kişilere yaptırılmasına ve DSİ'nin onayıyla borç kullanımına karar vermek; birliğin yıllık su kullanım hizmet bedelini asgari su kullanım hizmet bedeli tarifesinden az olmamak üzere belirlemek ve onay için DSİ Bölge Müdürüne sunmak; bütçe teklifini ve çalışma programını DSİ'ye sunmak, bütçeyi uygulamak ve kesin hesabını yapmak; birlik bütçesinin tahsilat ve ödemeleri ile harcama kalemleri arasında aktarma yapmak; katılım paylarını, su kullanım hizmet bedeli ve para cezalarını tahsil etmek, birliğin alacaklarının takibini zamanında yapmak ve DSİ'nin onayını aldıktan sonra araç, gereç ve iş makinesi temin etmektir.

249. Kanun'un 12. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise sulama birliği başkan tarafından verilecek idari para cezaları düzenlenmiştir. Söz konusu fıkra göre idari para cezası gerektiren durumlar ile ceza miktarları şöyledir: Hazırlanan su dağıtım planında belirtilen zaman veya süre dışında sulama yapan birlik üyelerine suladığı her dekar arazi başına su kullanım hizmet bedelinin iki katına kadar, bu fiillerin tekrarı hâlinde her defasında ayrı ayrı olmak üzere dört katına kadar; sulama beyannamesi vermeden ya da eksik beyanname ile sulama yapan birlik üyelerine, suladığı her dekar arazi başına su kullanım hizmet bedelinin iki katına kadar; birlik görev alanı dışında kalan su kullanıcılarına, izinsiz olarak suladıkları her dekar arazi başına su kullanım hizmet bedelinin iki katına kadar idari para cezası verilir. Fıkroda yer alan *"Başkan tarafından;"* ibaresi dava konusu diğer kuralı oluşturmaktadır.

250. Anayasa'nın 123. maddesinde *"İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir./ İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır./ Kamu tüzelkişiliği, kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulur."* denilmektedir.

251. Anayasa'nın 128. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde de *"Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlölükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir"* hükmüne yer verilerek memurlar ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkilerinin kanunla düzenleneceği öngörülmüştür.

252. Kamu tüzelkişileri, devlet tarafından kamu yararının gerçekleştirilmesi amacıyla kurulan, kamu gücü ayrıcalıklarıyla donatılan tüzelkişilerdir. Bu tüzel kişilerin özel hukuk tüzel kişilerinden farklı olarak üstün ve ayrıcalıklı yetkilere sahip olmasıyla güdülen amaç ise kamu yararının sağlanması ve kamu hizmetinin en iyi şekilde yerine getirilmesidir.

253. Sulama birliklerinin kuruluşu, yapısı, görev ve yetkileri, mali hükümleri, personel istihdamı, denetimi, tüzelkişiliğinin sona ermesi 6172 sayılı Kanun'da düzenlenmiştir. Bu birliklerin özellikle kuruluşları, görev alanları ve denetimlerinde DSİ'nin onay ve yetkisi bulunmaktadır. Sulama birlikleri Anayasa'da özel olarak düzenlenmemiş olup organlarının seçimle oluşmasında anayasal bir zorunluluk bulunmamaktadır. Sulama birliklerinin

temel organı olan başkanlığın oluşumu Anayasa'nın 123. maddesinin birinci fıkrasında geçen idarenin kanunla düzenlenmesi ilkesi ile ilgili olup Anayasa'da özel olarak düzenlenmeyen hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşlarının organlarının belirlenmesinde kanun koyucu takdir yetkisine sahiptir. Birlik başkanlarına tanınan idari para cezası verme yetkisi de bu kapsamda kanun koyucunun takdir yetkisindedir.

254. Diğer yandan sulama birliklerinin kamu personeli arasından Bakan tarafından seçilen başkan tarafından temsil edileceği ve yönetileceğine, başkanlığın ise başkan ve başkanlık hizmetlerini yürüten diğer personelden oluşacağına dair birlik başkanının belirlenme usulü, başkanlığın oluşumu, görev ve yetkileri ile ilgili hususlar Anayasa'nın 128. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında kalmaktadır. Anayasa'nın anılan hükmüne göre memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkilerinin kanunla düzenleneceği belirtilmektedir. Dava konusu kurallarda da birlik başkanının belirlenme usulü, idari para ceza verme yetkisini de içeren görev ve yetkileri kanunla düzenlendiğinden kanunilik ilkesine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

255. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 123. ve 128. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın 2. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

Ö. Kanun'un 50. Maddesiyle 6172 Sayılı Kanun'un Değiştirilen 20. Maddesinin (1) ve (2) Numaralı Fıkralarının İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

256. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kurallarda birliğin amacına ulaşamayacağının tespitinin hangi ilkelere göre ve hangi organ tarafından yapılacağının belirlenmediği, bu yönüyle yetkinin tamamen keyfi olarak kullanılmaya elverişli olduğu, tasfiyenin DSİ tarafından yürütülecek olması nedeniyle birlik üyelerinin tasfiye sürecine ilişkin herhangi bir irade açıklamasında bulunmalarının mümkün olmadığı gibi haklarını koruyabilecekleri bir mekanizmanın da öngörülmediği, tasfiyenin usul ve esaslarının çerçeve ana statüde düzenlenmesi gerektiği hükme bağlanmış olmakla birlikte çerçeve ana statünün Bakanlık tarafından hazırlanan ve başka

bazı bakanlıkların görüşleri alınarak oluşturulan bir metin olduğu, bu metnin temel işlevinin birlik ana statüsünün hazırlanmasına kılavuzluk etmekten ibaret olması nedeniyle birliklerin doğrudan yapacakları işlemlere dayanak teşkil edebilecek bağlayıcı bir niteliğinin bulunmadığı, çerçeve ana statüdeki hususların ancak birlikler tarafından kendi ana statülerine aktarılmaları hâlinde bağlayıcı kurallar hâline gelebileceği, yapılan yasal değişikliklerle birliklerin karar organı olan birlik meclisinin ortadan kaldırılması nedeniyle birlik ana statüsünü değiştirecek bir organın da bulunmadığı, bu durumun da uygulamada ciddi bir belirsizlik yaratacağı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. (1) Numaralı Fıkra

257. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca dava konusu kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 123. maddesi yönünden incelenmiştir.

258. 6172 sayılı Kanun'un 20. maddesinin dava konusu (1) numaralı fıkrasında birliğin amacına ulaşamayacağının tespit edilmesi durumunda birliğin, DSİ'nin teklifi üzerine Bakan onayı ile feshedileceği öngörülmüştür.

259. Anılan Kanun'a konu sulama birliklerinin tüzelkişilik kazanması, Kanun'un mülga 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının yürürlükte olduğu dönemde su kullanıcılarının imzaladığı birlik ana statüsünün, DSİ'nin de görüşü alınmak suretiyle Bakanlıkça onaylanması sonucunda gerçekleşmiştir. Kanun'un geçici 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasıyla da 4. madde uyarınca tüzelkişilik kazanan mevcut birliklerin tüzelkişiliklerinin 4. maddenin yürürlükten kalkması sonrasında da devam etmesi sağlanmış, ancak 4. maddenin yürürlükten kaldırılması sonrasında yeni birliklerin kurulma imkânı ortadan kalkmıştır. Bu durumda 6172 sayılı Kanun kapsamında bulunan sulama birlikleri 4. maddenin yürürlükten kalktığı 28/4/2018 tarihine kadar kurulan birlikler olup bunların kuruluşu da yürürlükten kalkan 4. maddenin (1) numaralı fıkrası çerçevesinde sağlanmıştır.

260. Kamu tüzelkişilikleri devam eden birliklerin feshine karar verilmesi ise kamu tüzelkişiliklerinin sona ermesine yol açacaktır. Kanun'un 20. maddesinin (3) numaralı fıkrasında tüzelkişiliği sona erdirilen sulama

birlikleri tarafından işletilen sulama tesisleri hakkında 6200 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

261. Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrası "*Kamu tüzelkişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulur*" şeklinde iken 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile "*Kamu tüzelkişiliği, kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulur*" şeklinde değiştirilmiştir. Yürürlükteki Anayasa hükmüne göre kamu tüzelkişiliği ancak kanunla ya da CBK'yla kurulabilir. Aynı şekilde bir kamu tüzelkişiliği ancak kanunla ya da CBK ile kaldırılır. 6771 sayılı Kanun'dan önceki dönemde yürürlükte olan "*Kamu tüzelkişiliği, ... kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulur*" hükmü yürürlükte olmadığından kamu tüzelkişiliğinin artık kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulması veya kaldırılması mümkün değildir.

262. Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan kamu tüzelkişiliğinin, kanunla veya CBK ile kurulacağı şeklindeki düzenleme kamu tüzelkişiliğine sahip sulama birlikleri yönünden de geçerlidir. Kamu tüzelkişiliğinin veya organlarının kanunla veya CBK'ya dayanılarak kurulması zorunluluğu, kamu tüzelkişiliğinin veya organlarının ortadan kaldırılması bakımından da geçerli olacaktır. Bu durumda bir kamu tüzelkişiliği de ancak kanunla ya da CBK ile kaldırılabilir. Dolayısıyla birliklerin DSİ'nin teklifi üzerine Bakan onayı ile feshedileceğini öngören dava konusu (1) numaralı fıkra Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağdaşmamaktadır.

263. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 123. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural Anayasa'nın 123. maddesine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 2. maddesi yönünden incelenmemiştir.

b. (2) Numaralı Fıkra

264. Kanun'un 20. maddesinin dava konusu (2) numaralı fıkrasında birliğin tasfiyesinin DSİ tarafından yürütüleceği, tasfiyenin usul ve esaslarının çerçeve ana statü ile düzenleneceği öngörülmüştür.

265. Anayasa'ya aykırı olmamak kaydıyla birliğin tasfiye usulünü belirleme konusunda kanun koyucunun takdir yetkisi bulunmaktadır. Anılan takdir yetkisi kapsamında kanun koyucu, Kanun'un 20. maddesinin dava konusu (2) numaralı fıkrasında birliğin tasfiyesinin yürütülmesinde DSİ'yi yetkili kılmış, tasfiyenin usul ve esaslarının da çerçeve ana statü ile düzenleneceğini hüküm altına almıştır. Kuralda, tasfiye sürecine ilişkin usul ve esaslar ile yetkili makamın açıkça hükme bağlandığı gözetildiğinde kuralın belirsiz ve öngörülemez olduğu söylenemez.

266. Açıklanan nedenlerle dava konusu (2) numaralı fıkra Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

P. Kanun'un 51. Maddesiyle 6172 Sayılı Kanun'a Eklenen Ek 1. Maddenin (2) Numaralı Fıkrasında Yer Alan "...DSİ'nin belirlediği..." İbaresinin, (7) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan "Birliğe Bakan tarafından görevlendirilen kamu personeli Başkan,..." İbaresinin ve (8) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinin "...DSİ'nin gerekli görmesi halinde Bakan onayıyla bu birliklerden birinin tüzel kişiliği altında birleştirilebilir." Bölümünün İncelenmesi

1. 6172 Sayılı Kanun'a Eklenen Ek 1. Maddenin (2) Numaralı Fıkrasında Yer Alan "...DSİ'nin belirlediği..." İbaresini

a. İptal Talebinin Gerekçesi

267. Dava dilekçesinde özetle; 7139 sayılı Kanun'la yapılan değişikliklerle sulama birliklerinin demokratik yapısının tamamen ortadan kaldırılarak anılan birliklere üyeliğin sulama tesisinden yararlanabilmek için yerine getirilmesi gereken bir yükümlülük hâline getirildiği, birliklerin üyelerinin katılım payını belirleme yetkisinin dava konusu kuralla idari bir organ olan ve birlik adına karar alma yetkisi bulunmayan DSİ'ye tanındığı, ayrı tüzelkişiliğe sahip bir yerinden yönetim kuruluşunun alması gereken kararın merkezî idarenin bir kuruluşu tarafından alınmasının demokratik hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı, bu itibarla ayrı bir tüzelkişiliğe sahip olmanın gereklerine uyulmayarak birliklerin merkezî idarenin şubelerine dönüştürüldüğü belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

268. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 73. maddesi yönünden incelenmiştir.

269. 6172 sayılı Kanun'un ek 1. maddesinin dava konusu kuralın da de yer aldığı (2) numaralı fıkrasında üyelerden ilk üyelik kaydı sırasında bir defaya mahsus olmak üzere DSİ'nin belirlediği katılım payının tahsil edileceği belirtilmiştir. Anılan fıkra da yer alan “...DSİ'nin belirlediği...” ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

270. Anayasa'nın 73. maddesinin üçüncü fıkrasında “*Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır*” denilmiştir. Vergilendirmede genel kural, *kanunla belirlenmiş* konu ve kişilerden vergi, resim ve harç alınmasıdır. Verginin kanuniliği ilkesi gereği, kanun koyucunun yalnızca konusunu belli ederek bir vergi, resim, harç veya benzeri bir malî yükümlülük ihdasına izin vermesi bunun kanunla konulmuş sayılması için yeterli değildir. Getirilen malî yükümlülüğün miktar ve oranının da kanunda gösterilmesi gerekir (AYM, E.2016/150, K.2017/179, 28/12/2017, § 222).

271. Kurala konu katılım payının öncelikle niteliğinin belirlenmesi gerekmektedir. Ücret, aidat, kesenek, harç, katılma payı, fon payı, katkı payı gibi adları ne olursa olsun parasal yükümlülük ya da ödemelerin Anayasa'nın 73. maddesi kapsamında malî yükümlülük sayılabilmesi için ödemenin kamu gideri niteliğinde ve kamu hizmeti karşılığı olması, tek taraflı irade ile alınması, kamu gücüne dayanması, zorunlu olması, ödenmemesi halinde hukuki yolla tahsili, devlet tüzelkişiliği, kamu tüzelkişiliği ya da kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları tarafından tahsil edilmesi ve yasa ile konulması gerekir (AYM, E.2006/111, K.2006/112, 15/12/2006).

272. Sulama birlikleri, DSİ'nin belirlediği sulama alanlarında sulama işletmeciliği konusunda hizmet vermek için kurulan, sulama tesislerinin işletme, bakım ve yönetim sorumluluklarını üstlenen, kamu yararının ve kamu hizmetinin yerine getirilmesine yönelik faaliyet gösteren kamu tüzelkişiliğine sahip hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşlarıdır. Dolayısıyla sulama birliklerinin sundukları hizmetin kamu hizmeti

niteliğinde olduğu açıktır. Kanun'un ek 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise birliğin görev alanında yer alan her su kullanıcısı gerçek ve tüzelkişinin sulama tesisinden faydalanabilmek için o birliğe üye olmak zorunda olduğu belirtilmektedir. Her su kullanıcısı gerçek ve tüzelkişiden ilk üyelik kaydı sırasında bir defaya mahsus olmak üzere kural uyarınca DSI'nin belirlediği katılım payı tahsil edilmektedir.

273. Kanun'un 2. maddesinde katılım payı "*...su kullanıcılarının birliğe ilk katılımlarında, birlik ana statüsünde belirlenen şartlar dahilinde, arazinin her bir dekarı için belirlenen ve bir defaya mahsus olmak üzere alınan pay...*" şeklinde tanımlanmıştır. Katılım payı ile su kullanım hizmet bedeli birliğin farklı gelir kaynakları olup katılım payı, sunulan hizmetin bedeli anlamında bir ücret değildir. Dava konusu kurala konu katılım payı bir hizmet veya malın karşılığı olmadığından maliyet-kâr esasına göre değil kamu gücüne dayanılarak idarenin tek taraflı iradesi ile belirlenmektedir. Bu itibarla katılım payının, sunulan kamu hizmetinden faydalanabilmek için ödenmesi gereken ve kamu gücüne dayanılarak konulan vergi, resim, harç benzeri malî bir yükümlülük olduğu söylenebilir. Kuralla öngörülen ve vergi, resim, harç benzeri malî yükümlülük olarak değerlendirilen katılım payının kanunla konulması gerekirken DSI tarafından belirlenmesi malî yükümlülüklerin kanuniliği ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

274. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 73. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural Anayasa'nın 73. maddesine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 2. maddesi yönünden incelenmemiştir.

2. 6172 Sayılı Kanun'a Eklenen Ek 1. Maddenin (7) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan "*Birliğe Bakan tarafından görevlendirilen kamu personeli Başkan,...*" İbaresini

a. İptal Talebinin Gerekçesi

275. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla birliğe Bakan tarafından görevlendirilen bir kamu personelinin başkan olarak atanacağının öngörüldüğü, başkanın idari ve malî haklarının düzenlendiği, kamu

tüzelkişiliğine sahip ve tamamen üyelik esasına göre oluşturulmuş bir kuruluşa üye olmayan bir kişinin tüzelkişilik adına karar alma ve yönetim yetkilerini kullanmak üzere başkan olarak atanmasının demokratik devlet ilkesini ihlal edeceği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

276. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 123. ve 128. maddeleri yönünden incelenmiştir.

277. Kural ile sulama birliklerine başkan olarak yapılacak görevlendirmenin Bakan tarafından kamu personeli arasından gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

278. Kural, 6172 sayılı Kanun'un 9. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan birlik başkanının, DSİ'nin teklifi üzerine Bakan tarafından kamu personeli arasından dört yıla kadar görevlendirileceğine dair düzenlemenin tekrarı niteliğindedir.

279. 7139 sayılı Kanun'un 47. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'un başlığı ile birlikte değiştirilen 9. maddesinin Anayasa'ya uygunluk denetimi bölümünde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

280. Açıklanan nedenle kural Anayasa'nın 123. ve 128. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

3. 6172 Sayılı Kanun'a Eklenen Ek 1. Maddenin (8) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinin "...DSİ'nin gerekli görmesi halinde Bakan onayıyla bu birliklerden birinin tüzel kişiliği altında birleştirilebilir." Bölümünün İncelenmesi

a. İptal Talebinin Gerekçesi

281. Dava dilekçesinde özetle; yapılan denetimler sonucunda maksadına ulaşamayacağı tespit edilen sulama birliklerinin dava konusu

kural uyarınca DSİ'nin gerekli görmesi hâlinde Bakan onayıyla bu birliklerden birinin tüzelkişiliği altında birleştirilebilmesine imkân tanındığı, bu itibarla kamu tüzelkişiliğine sahip ve tamamen üyelik esasına göre oluşturulmuş bir kuruluşun, başka bir kuruluş ile birleştirilmesine merkezî idarenin karar vermesinin öngörüldüğü, iki ya da daha fazla tüzelkişiliğin tek bir tüzelkişilik hâline getirilmesine ilişkin kararın alınmasında tüzelkişilikleri oluşturan üyelerin iradelerine başvurulmadığı, bu konuda doğrudan merkezî idare tarafından karar alınmasının öngörüldüğü, bu suretle merkezî idareye istediği birliği kapatma ya da başka birliklerle birleştirme yetkisinin tanındığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

282. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 123. maddesi yönünden incelenmiştir.

283. 6172 sayılı Kanun'un ek 1. maddesinin yer aldığı (8) numaralı fıkrasının dava konusu kuralın da ilk cümlesinde yapılan denetimler sonucunda maksadına ulaşamayacağı tespit edilen sulama birliklerinin, sulama tesislerinden beklenen faydanın ve sürdürülebilir işletme yönetiminin sağlanabilmesi amacıyla ve DSİ'nin gerekli görmesi hâlinde Bakan onayıyla bu birliklerden birinin tüzelkişiliği altında birleştirilebilmesi öngörülmüştür. Anılan cümlenin *"...DSİ'nin gerekli görmesi halinde Bakan onayıyla bu birliklerden birinin tüzel kişiliği altında birleştirilebilir."* bölümü dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

284. Ek 1. maddenin (8) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde ise birleşmeye dâhil edilen sulama birliklerinden fesholunan birlik veya birliklerin tüzel kişiliklerinin, Bakan onayı tarihi itibarıyla kendiliğinden sona ereceği hükme bağlanmıştır.

285. Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrasına göre kamu tüzelkişiliğinin kanunla veya CBK ile kurulabileceği, kamu tüzelkişiliğinin kanunla veya CBK'ya dayanılarak kurulması zorunluluğunun, kamu tüzelkişiliğinin ortadan kaldırılması bakımından da geçerli olduğu, bu itibarla kamu tüzelkişiliğine sahip sulama birliklerinin de tüzelkişiliklerinin

ancak kanunla veya CBK'yla sona erdirilebileceği gözetildiğinde sulama birliklerinin tüzelkişiliklerinin DSI'nin teklifi üzerine Bakan onayıyla sona erdirilmesine imkân tanıyan kural Anayasa'nın 123. maddesiyle bağdaşmamaktadır.

286. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 123. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural Anayasa'nın 123. maddesine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 2. maddesi yönünden incelenmemiştir.

R. Kanun'un 52. Maddesiyle 6172 Sayılı Kanun'a Eklenen Geçici 2. Maddenin (1) Numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesinin, (2) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinin, (3) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinin ve (4) Numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesinin İncelenmesi

1. 6172 Sayılı Kanun'a Eklenen Geçici 2. Maddenin (1) Numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesi

a. İptal Talebinin Gerekçesi

287. Dava dilekçesinde özetle; kuralda birliğin amacına ulaşamayacağının tespitinin hangi ilkelere göre ve hangi organ tarafından yapılacağının belirli olmadığı, bu yönüyle anılan yetkinin keyfî olarak kullanılmaya elverişli olduğu, yasal değişikliklerle seçilmiş karar ve yönetim organlarının tamamı kaldırılan sulama birliklerinin amacına ulaşamayacağının tespiti hâlinde kendi üyeleri ya da kendi organlarınca iradi olarak fesih imkânının bulunmadığı, kamu tüzelkişiliğine sahip ve tamamen üyelik esasına göre oluşturulmuş bir kuruluşun feshine merkezî idarenin karar vereceği, merkezî idarenin fesih kararına karşı üyelerin haklarını koruyabilecekleri bir mekanizmanın da öngörülmediği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

288. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 123. maddesi yönünden incelenmiştir.

289. 6172 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla mevcut birliklerin tüzelkişiliğinin devam edeceği belirtilmiştir. Anılan fıkranın dava konusu ikinci cümlesinde ise bu birliklerden kuruluş amacına ulaşamayacağı tespit edilenlerin DSİ'nin teklifi üzerine Bakan onayı ile feshedileceği öngörülmüştür.

290. Kurala konu olan sulama birlikleri kuralın yürürlüğe girdiği tarihten önce kurulan tüzelkişiliği devam edecek olan birliklerdir. Bu birlikler 6172 sayılı Kanun'un mülga 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının yürürlükte olduğu dönemde su kullanıcılarının imzaladığı birlik ana statüsünün, DSİ'nin de görüşü alınmak suretiyle Bakanlıkça onaylanması sonucu tüzelkişilik kazanan birliklerdir.

291. 7139 sayılı Kanun'un 50. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'un değiştirilen 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının Anayasa'ya uygunluk denetimi bölümünde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

292. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 123. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural Anayasa'nın 123. maddesine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 2. maddesi yönünden incelenmemiştir.

2. 6172 Sayılı Kanun'a Eklenen Geçici 2. Maddenin (2) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesi

a. İptal Talebinin Gerekçesi

293. Dava dilekçesinde özetle; sadece birliklerin görev alanının %3'üne tekabül eden on yedi birliğin yönetiminin ortalamanın altında performans gösterdiği, seçimle gelmiş ve belirli bir süre için seçilmiş olan birlik organlarının niçin feshedilmiş sayılacağı konusunda kuralda bir gerekçeye yer verilmediği, kuralın tarımda sulamanın başladığı bir dönemde yürürlüğe girmesi nedeniyle tüm birliklerin bu tarih itibarıyla karar ve yönetim organlarının feshedilmesinin birlikleri karar alamaz hâle getirdiği, bu suretle çiftçilerin çaresiz bırakıldıkları belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

294. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 123. maddesi yönünden incelenmiştir.

295. Kurala göre bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla birlik organları hiçbir işleme gerek kalmaksızın feshedilmiş sayılacaktır.

296. 6172 sayılı Kanun'da 7139 sayılı Kanun ile yapılan değişikliklerle sulama birliklerinin yeniden yapılandırılması sonucunda *birlik meclisi* ve *yönetim kurulu* organları kaldırılarak 6172 sayılı Kanun'un 9. maddesiyle bu birliklerin başkan ve başkanlık hizmetlerini yürüten diğer personelden meydana gelen başkanlıktan oluşacağı belirtilmiş ve başkanlık ile başkanın görev, yetki ve sorumlulukları yeniden düzenlenmiştir. Kural, sulama birliğinin yeniden yapılandırılması suretiyle sadece başkanlıktan oluşmasının, diğer organların da bu yapılandırma sonucunda ortadan kaldırılmasının bir sonucudur.

297. Sulama birliklerinin organlarının oluşumu, Anayasa'nın 123. maddesinin birinci fıkrasında yer alan idarenin kanunla düzenlenmesi ilkesi ile ilgili olup, Anayasa'da özel olarak düzenlenmeyen hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşlarının organlarının belirlenmesinde kanun koyucunun takdir yetkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla sulama birliklerini başkanlıktan oluşan kendine özgü bir kamu tüzelkişisi şeklinde yapılandıran, buna bağlı olarak birlik meclisi ve yönetim kurulu organlarının kanunun ilgili maddesinin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla hiçbir işleme gerek kalmaksızın feshedilmesini öngören kuralın Anayasa'ya aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

298. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 123. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 123. maddesi yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

3. 6172 Sayılı Kanun'a Eklenen Geçici 2. Maddenin (3) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesi

a. İptal Talebinin Gerekçesi

299. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralda 6172 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesinin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç altı ay içinde birlik başkanlarının görevlendirilmesinin yapılacağı belirtildiği, bu itibarla anılan süre boyunca birliklerin hiçbir karar ve yönetim organının bulunmayacağı, sulama sezonu başlarken birliklerin tüm seçilmiş karar ve yönetim organlarının feshedilerek birliklerin hiçbir şekilde karar alamaz ve faaliyet yürütemez hâle getirilmesinden sonra tek yönetici olarak öngörülen başkanın görevlendirilmesinin altı aya kadar uzatılabilmesine imkân tanıyan kuralın çiftçileri tarlalarını sulayamaz hâle getireceği ve tarımsal üretime büyük bir darbe vuracağı, bu durumun tarımın geliştirilmesine ve çiftçilerin korunmasına hizmet etmeyeceği, tarımda bir sezonun heba edilmesi anlamına gelen böyle bir uygulamanın kamu yararı amacı taşımadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

300. Kurala göre 6172 sayılı Kanun'a eklenen geçici 2. maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç altı ay içinde birlik başkanlarının görevlendirmesi yapılacaktır.

301. Kuralla, sulama birliklerinin başkanlarının görevlendirilmesi için anılan maddenin yürürlüğe girmesinden itibaren altı aylık süre öngörülmüştür. Kanun'un geçici 2. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ikinci cümlesine göre yeni başkanın görevlendirilmesi yapılınca kadar bu altı aylık dönem boyunca mevcut birlik başkanlarının görevlerinin mevcut malî haklarıyla devam edeceği belirtilerek geçiş dönemiyle ilgili düzenleme de yapılmıştır. Bu nedenle mevcut birliklerin tamamen karar alamaz ve faaliyetlerini yürütemez hâle gelmeleri söz konusu olmadığı gibi kuralın kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında birliklerin yeniden yapılandırılmasına yönelik düzenleme öngörmesi nedeniyle kamu yararı amacı taşımadığı da söylenemez. Bu çerçevede kuralın hukuk devleti ilkesini ihlal eden bir yönü bulunmamaktadır.

302. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

4. 6172 Sayılı Kanun'a Eklenen Geçici 2. Maddenin (4) Numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesi

a. İptal Talebinin Gerekçesi

303. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralda birliğin zarara uğratıldığıнын tespit edilmesi hâlinde feshedilmiş organlarda görev alanlardan sorumluluğu bulunanlar hakkında Bakanlıkça gerekli işlemin tesis edileceği hükmüne yer verildiği, birliğin zarara uğratılıp uğratılmadığının hangi ölçütlere göre belirleneceği ve *gerekli işlemin tesis edilmesinin* ne anlam taşıdığı hususlarının açık olmadığı, kural ile daha önce kanunlarda yer almayan yeni bir denetimin öngörüldüğü, ancak bu denetimin ölçütleri ve denetim sonucunda yapılacak işlemler ve uygulanacak yaptırımlar konusunda belirsizliğin bulunduğu, diğer yandan sonradan çıkarılan bir kanun ile geçmişe dönük yaptırım uygulanmasının hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

304. Kurala göre birliğin zarara uğratıldığıнын tespit edilmesi hâlinde feshedilmiş organlarda görev alanlardan sorumluluğu bulunanlar hakkında Bakanlıkça gerekli işlem tesis edilecektir.

305. 6172 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesinin (4) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde birliklerin önceki dönemlerde yürütülen faaliyetlere ilişkin olarak malî yönden Maliye ve Hazine Bakanlığının denetimine tabi tutulacakları ve bu denetim sonucunda düzenlenecek raporların bir örneğinin Bakanlığa gönderileceği belirtilmektedir. Böylece birliklerin feshedilmiş organlarında görev alanlar için yaptıkları faaliyetlerle ilgili Maliye ve Hazine Bakanlığı denetim yapacak, sorumluluğu bulunanlar için de DSI'nin bağlı bulunduğu Tarım ve Orman Bakanlığınca işlem yapılacaktır.

306. Kanun'un 18. maddesinin (2) numaralı fıkrasında denetim sonucunda birliğin zarara uğratıldığıнын tespit edilmesi halinde 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 71. maddesi hükümlerinin uygulanacağı öngörülmüştür.

307. 5018 sayılı Kanun'un anılan maddesinde ise kamu zararı tanımlanmış, kamu zararının belirlenme ve tahsiline ilişkin ilkeler ile sorumlular hakkında uygulanacak yaptırımlar düzenlenmiş, kamu zararının, bu zarara neden olan kamu görevlisinden veya diğer gerçek ve tüzelkişilerden tahsiline ilişkin usul ve esasların yönetmelikle düzenlenmesi hüküm altına alınmıştır Söz konusu maddeye dayanılarak çıkarılan ve 19/10/2006 tarihli ve 26324 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'te de konuya ilişkin ayrıntılar düzenlenmiştir.

308. Birliğin feshedilmiş organlarında görev alanlardan sorumluluğu bulunanlar hakkında Bakanlıkça gerekli işlem tesis edilirken 6172 sayılı Kanun'un 18. maddesinin de uygulama alanı bulacağı, anılan maddenin atıfta bulunduğu 5018 sayılı Kanun'un 71. maddesinde ise kamu zararının belirlenme usulünün, denetim sonucunda yapılacak işlemlerin ve uygulanacak yaptırımların düzenlendiği, söz konusu maddeye dayanılarak çıkarılan Yönetmelik'te de konuya ilişkin diğer ayrıntıların belirlendiği gözetildiğinde kuralda bir belirsizliğin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

309. Kural uyarınca 6172 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesinin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde birliklerin önceki dönemlerinde yürüttüğü faaliyetlere ilişkin yapılan denetim sonucunda birliğin zarara uğratıldığıнын tespit edilmesi hâlinde feshedilmiş organlarda görev alanlardan sorumluluğu bulunanlar hakkında işlem yapılması kamusal zararın giderilmesine yöneliktir. Dolayısıyla kuralın kamu yararı amacıyla öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

310. Diğer yandan yeni bir hukuki, cezai ya da idari sorumluluk türü öngörmeyip önceki düzenlemeler nedeniyle zaten var olan bu sorumlulukların yerine getirilmesi gerektiğini vurgulayan kuralın önceki dönemlerdeki faaliyetlere uygulanması nedeniyle kanunların geriye yürümemesi ilkesini ihlal ettiği de söylenemez. Nitekim dava konusu

kural olmasaydı dahi genel hükümlere göre birliği zarara uğratanların sorumluluklarına hükmedilmesi mümkün olabilecekti.

311. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

S. Kanun'un 53. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'un 10. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının Sekizinci Cümlesinde Yer Alan “Birlik meclisince kabul edilen...” İbaresine ile 11. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının (c) Bendinde Yer Alan “Birlik meclisi kararı,...” İbaresinin Madde Metninden Çıkarılmalarının ve 14. Maddesinin (5) ve (6) Numaralı Fıkraları ile 4., 5., 6., 7., 8., 13., 17. ve 19. Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmalarının İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

312. Dava dilekçesinde özetle; madde metninden çıkarılan ibareler ile yürürlükten kaldırılan hükümlerin tamamının sulama birliklerinin seçimle oluşturulan organlarına ve bunların yetkilerine ilişkin hükümler olduğu, dava konusu kuralla birliğin üyelerince seçimle oluşturulan karar ve yönetim organlarının tamamına son verildiği, bu organlara tanınan yetkilere ve organların seçimine ilişkin hükümler ile birlik üyesi olmayan su kullanıcılarının sulama suyundan yararlanmalarını güvence altına alan hükümlerin kuralla yürürlükten kaldırıldığı, bu itibarla sulama suyundan yararlanabilmek için sulama birliğine üyeliğin zorunlu hâle getirildiği, buna karşın üyelerin birliğin yönetim ve denetimine hiçbir şekilde katılamadığı yapılara dönüştürüldüğü, birlik yönetiminin birlik üyesi olmayan, birlikle hiçbir ilişkisi bulunmayan ve merkezî idare tarafından görevlendirilmiş kamu görevlisine bırakıldığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

313. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 44. ve 123. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

314. Kuralla 6172 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının sekizinci cümlesinde yer alan birlik bütçesinin hazırlanması

aşamasında birlik meclisinin kararını arayan “Birlik meclisince kabul edilen...” ibaresi ile Kanun’un 11. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (c) bendinde yer alan ve birlik meclisi kararına dayanan harcamalar ve borçların birliğin giderleri arasında sayan “Birlik meclisi kararı...” ibaresi madde metinlerinden çıkarılmış; birliklerde istihdam edilen en üst yöneticinin görevine son verilebilmesi için DSİ Bölge Müdürünün uygun görüşünün alınmasının zorunlu olduğunu öngören 14. maddenin (5) numaralı fıkrası; anılan maddenin birlik organlarına seçilmiş olmanın 31/5/2016 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında zorunlu sigortalılık ilişkisi kurulmasını gerektirmeyeceğini ve bunlara ödenen huzur hakkı tutarlarının *prime esas kazanca dâhil edilmeyeceğini* öngören (6) numaralı fıkrası; birliğin tüzelkişilik kazanması ve birliğe üyelikle ilgili 4. madde; birlik organlarının birlik meclisi, yönetim kurulu, denetim kurulu ve başkanlıktan oluştuğuna dair 5. madde; birlik meclisine üyelik şartlarını, seçilme esaslarını, görev ve yetkilerini düzenleyen 6. madde; yönetim kurulu üyelerinin seçilme esasları ile görev ve yetkilerini belirleyen 7. madde; denetim kurulu üyelerinin seçilme esasları ile görev ve yetkilerini ifade eden 8. madde; birliklerin alacaklarının tahsiline ilişkin 13. madde, DSİ tarafından görevlendirilen gözlemcilerin görev ve yetkilerinin düzenlendiği 17. madde ve birlik üyesi olmayan su kullanıcılarının sulama hizmetinden faydalanmalarını güvence altına alan 19. madde yürürlükten kaldırılmıştır.

315. 6172 sayılı Kanun’da 7139 sayılı Kanun’la yapılan değişikliklerle sulama birliklerindeki birlik meclisi, yönetim kurulu ve denetim kurulu organları kaldırılmış, birliklerin sadece başkanlıktan oluşacağı kabul edilmiş ve birlikler yeniden yapılandırılmıştır. Dolayısıyla kaldırılan organlarla ilgili düzenlemeleri içeren kural ile yeniden yapılandırma sonucunda en üst yöneticinin görevine son verilebilmesi, alacakların tahsili, gözlemciler ile birlik üyesi olmayan su kullanıcılarının durumuna ilişkin kurallar da yürürlükten kaldırılmıştır. Kanun’un yürürlükten kaldırılan 19. maddesinde birliğe üye olmayan su kullanıcılarının yükümlülüklerini yerine getirmek koşuluyla tesislerden faydalanabilecekleri öngörülmüş iken 6172 sayılı Kanun’a 7139 sayılı Kanun’la eklenen ek 1. madde ile birliğin görev alanında yer alan her su kullanıcısı gerçek ve tüzelkişinin sulama tesisinden faydalanabilmek için o birliğe üye olması gerektiği hükme bağlanmıştır.

316. Sulama birliklerinin kamu tüzelkişiliğine sahip olduğu, Anayasa’da özel olarak düzenlenmediği ve Anayasa’nın 123. maddesi uyarınca anılan birliklerin teşkilatlarını ve bu bağlamda organlarını belirleme konusunda kanun koyucunun takdir yetkisine sahip olduğu gözetildiğinde anılan takdir yetkisi kapsamında kanun koyucu tarafından kuralla Anayasa’nın 44. maddesinde ifade edilen toprağın verimli olarak işletilmesini koruma ve geliştirme amacına ulaşma bakımından daha etkili ve elverişli görülen farklı bir yapılanma öngörülmesinin sonucu olarak önceki yapılanmaya ilişkin hükümlerin madde metinlerinden çıkarılmasında veya yürürlükten kaldırılmasında Anayasa’ya aykırı bir yön bulunmamaktadır.

317. Diğer yandan kişilerin kendi imkânlarıyla sulama yapabilmesi önünde herhangi bir engelin bulunmadığı ve istedikleri an birliğe üye olabilecekleri gözönünde bulundurulduğunda sulama hizmetinden yararlanabilmek için birlik üyesi olma zorunluluğunun benimsenmesinin bir sonucu olarak 6172 sayılı Kanun’un birlik üyesi olmayan su kullanıcılarının sulamadan faydalanmayla ilgili haklarının kısıtlanamayacağını öngören 19. maddesinin kuralla yürürlükten kaldırılmasının Anayasa’yla bağdaşmayan bir yönü bulunmamaktadır.

318. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa’nın 44. ve 123. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa’nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa’nın 44. ve 123. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa’nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

V. İPTALİN DİĞER KURALLARA ETKİSİ

319. 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrasında kanunun, CBK’nın veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün belirli kurallarının iptali, diğer bazı hükümlerinin veya tamamının uygulanamaması sonucunu doğuruyorsa bunların da Anayasa Mahkemesince iptaline karar verilebileceği öngörülmektedir.

320. 7139 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle 6200 sayılı Kanun'a eklenen geçici 11. maddenin ikinci fıkrasında yer alan "...son verilebilir." ibaresinin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan anılan fıkranın kalan kısmının 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptali gerekir.

321. 7139 sayılı Kanun'un 26. maddesiyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 10. maddesinin değiştirilen sekizinci fıkrasının dördüncü cümlesinin "...idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit edilen bedelden az olması durumunda hâkim tarafından tespit edilen bedel, fazla olması durumunda idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedel, peşin ve nakit olarak hak sahibi adına, kalanı ise bedele ilişkin kararın kesinleşmesine kadar üçer aylık vadeli hesapta nemalandırılmak ve kesinleşen karara göre hak sahibine verilmek üzere..." bölümünün iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan anılan fıkranın yedinci cümlesinde yer alan "...idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedelden fazla olması halinde fazla olan tutarın bloke edildiğine..." ibaresinin 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptali gerekir.

322. 7139 sayılı Kanun'un 28. maddesiyle 2942 sayılı Kanun'un 25. maddesinin üçüncü fıkrasının değiştirilen üçüncü cümlesinde yer alan "...bu süre..." ve "...bir defaya mahsus olmak üzere beş yıl süre ile uzatılabilir." ibarelerinin iptalleri nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan anılan cümlede yer alan "...Cumhurbaşkanı..." ve "...tarafından..." ibarelerinin 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptali gerekir.

323. 7139 sayılı Kanun'un 51. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'a eklenen ek 1. maddenin (8) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "...DSİ'nin gerekli görmesi halinde Bakan onayıyla bu birliklerden birinin tüzel kişiliği altında birleştirilebilir." bölümünün iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan anılan fıkranın kalan kısmının 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptali gerekir.

VI. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

324. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralların uygulanmaları hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

19/4/2018 tarihli ve 7139 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 1. 7. maddesiyle 18/12/1953 tarihli ve 6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'a eklenen ek 9. maddenin on beşinci fıkrasının birinci cümlesinin "...veya bu madde kapsamında değerlendirmek üzere kamulaştırabilir." bölümüne,

2. 8. maddesiyle 6200 sayılı Kanun'a eklenen geçici 11. maddenin ikinci fıkrasında yer alan "...son verilebilir." ibaresine,

3. 11. maddesiyle 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun değiştirilen 18. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinin "...odun kömürü, terebentin, katran, sakız gibi işletilmesinde ağaç kullanılan ocakların açılmasına, balık üretmek üzere tesis kurulmasına ve göl, baraj ve deniz yüzeyinde yapılan balık üretimi için karada yapılması mecburi tesislere ve yeraltında depolama alanı kurulmasına Orman Genel Müdürlüğünce bedeli alınarak yirmidokuz yıla kadar..." bölümünde yer alan "...balık üretmek üzere tesis kurulmasına..." ibaresine,

4. 26. maddesiyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 10. maddesinin değiştirilen sekizinci fıkrasının dördüncü cümlesinin "...idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit edilen bedelden az olması durumunda hâkim tarafından tespit edilen bedel, fazla olması durumunda idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedel, peşin ve nakit olarak hak sahibi adına, kalanı ise bedele ilişkin kararın kesinleşmesine kadar üçer aylık vadeli hesapta nemalandırılmak ve kesinleşen karara göre hak sahibine verilmek üzere..." bölümüne,

5. 28. maddesiyle 2942 sayılı Kanun'un 25. maddesinin üçüncü fıkrasının değiştirilen üçüncü cümlesinde yer alan "...bu süre..." "...tarafından..." ve "...bir defaya mahsus olmak üzere beş yıl süre ile uzatılabilir." ibarelerine,

6. 50. maddesiyle 8/3/2011 tarihli ve 6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanunu'nun değiştirilen 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasına,

7. 51. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'a eklenen ek 1. maddenin;

a. (2) numaralı fıkrasında yer alan "...DSİ'nin belirlediği..." ibaresine,

b. (8) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "...DSİ'nin gerekli görmesi halinde Bakan onayıyla bu birliklerden birinin tüzel kişiliği altında birleştirilebilir." bölümüne,

8. 52. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'a eklenen geçici 2. maddenin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesine,

yönelik yürürlüğün durdurulması taleplerinin, koşulları oluşmadığından REDDİNE,

B. 1. 7. maddesiyle 6200 sayılı Kanun'a eklenen;

a. Ek 9. maddenin;

i. Üçüncü fıkrasında yer alan "...ya da maliklerin muvafakati aranmaksızın zorunlu..." ibaresine,

ii. Beşinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...hak sahiplerinin iznine tabi değildir." ibaresine,

iii. Yedinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "...şahsen tebliğ edilmiş sayılır." ibaresine,

iv. Sekizinci fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan "...üçer aylık vadeli..." ve "...malikin iznine tabi olmaksızın..." ibarelerine,

b. Ek 10. maddenin ikinci fıkrasına,

c. Ek 12. maddenin üçüncü fıkrasına,

2. 10. maddesiyle 6831 sayılı Kanun'un 9. maddesinin yedinci fıkrasının değiştirilen yedinci cümlesine,

3. 11. maddesiyle 6831 sayılı Kanun'un değiştirilen 18. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinin "...odun kömürü, terebentin, katran, sakız gibi işletilmesinde ağaç kullanılan ocakların açılmasına, balık üretmek üzere tesis

kurulmasına ve göl, baraj ve deniz yüzeyinde yapılan balık üretimi için karada yapılması mecburi tesislere ve yeraltında depolama alanı kurulmasına Orman Genel Müdürlüğünce bedeli alınarak yirmidokuz yıla kadar...” bölümünde yer alan “...odun kömürü, terebentin, katran, sakız gibi işletilmesinde ağaç kullanılan ocakların açılmasına,...” ve “...ve göl, baraj ve deniz yüzeyinde yapılan balık üretimi için karada yapılması mecburi tesislere ve yeraltında depolama alanı kurulmasına Orman Genel Müdürlüğünce bedeli alınarak yirmidokuz yıla kadar...” ibarelerine,

4. 12. maddesiyle 6831 sayılı Kanun’un değiştirilen 30. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “...dikili ağaç da dâhil...” ibaresi ile üçüncü fıkrasına,

5. 13. maddesiyle 6831 sayılı Kanun’un 40. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasının ikinci cümlesine,

6. 15. maddesiyle 6831 sayılı Kanun’un değiştirilen 72. maddesinin birinci cümlesine,

7. 17. maddesiyle 6831 sayılı Kanun’a eklenen ek 16. maddenin;

a. Birinci fıkrasında yer alan “...Orman ve Su İşleri Bakanlığının teklifi üzerine sınırları Bakanlar Kurulunca...” ve “...Bakanlar Kurulunca...” ibareleri dışında kalan kısmına,

b. Üçüncü fıkrasında yer alan “...bir hafta,...” ve “...bir ay...” ibarelerine,

c. Dördüncü fıkrasında yer alan “...üçüncü fıkra hükümleri...” ibaresine,

8. 22. maddesiyle 3/7/1968 tarihli ve 1053 sayılı Belediye Teşkilâtı Olan Yerleşim Yerlerine İçme, Kullanma ve Endüstri Suyu Temini Hakkında Kanun’un 4. maddesine eklenen altıncı fıkranın birinci cümlesinin “...Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün talebi üzerine, ilgisine göre Maliye Bakanlığı veya İller Bankası Anonim Şirketi tarafından kesinti yapılarak...” bölümüne,

9. 34. maddesiyle 31/10/1985 tarihli ve 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun’a eklenen ek 1. maddenin birinci cümlesinde yer alan “...dört katına kadar...” ve “...sözlü ve...” ibarelerine,

10. 35. maddesiyle 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 4. maddesine eklenen on üçüncü fıkranın dördüncü cümlesine,

11. 46. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'un 2. maddesinin değiştirilen (j) bendinin "...sulama birliklerince su kullanım hizmet bedellerinin belirlenmesinde asgari değer olarak alınan ve Bakan tarafından onaylanan tarifeyi," bölümüne,

12. 47. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'un başlığı ile birlikte değiştirilen 9. maddesine,

13. 48. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'un değiştirilen 12. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "*Başkan tarafından;*" ibaresine,

14. 50. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'un değiştirilen 20. maddesinin (2) numaralı fıkrasına,

15. 51. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'a eklenen ek 1. maddenin (7) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "*Birliğe Bakan tarafından görevlendirilen kamu personeli Başkan,...*" ibaresine,

16. 52. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'a eklenen geçici 2. maddenin;

a. (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesine,

b. (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesine,

c. (4) numaralı fıkrasının ikinci cümlesine,

17. 53. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'un;

a. 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının sekizinci cümlesinde yer alan "*Birlik meclisince kabul edilen...*" ibaresinin,

b. 11. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (c) bendinde yer alan "*Birlik meclisi kararı,...*" ibaresinin,

madde metninden çıkarılmalarına,

c. 14. maddesinin (5) ve (6) numaralı fıkraları ile 4., 5., 6., 7., 8., 13., 17. ve 19. maddelerinin yürürlükten kaldırılmalarına,

yönelik iptal talepleri 16/7/2020 tarihli ve E.2018/104, K.2020/30 sayılı kararlar reddedildiğinden bu maddeye, fıkralara, cümlelere, bölümlere, kısma ve ibarelere ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

C. 1. 2. maddesiyle 6200 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (r) bendine eklenen ibarede yer alan "...uygun görülenleri..." ibaresi,

2. 7. maddesiyle 6200 sayılı Kanun'a eklenen;

a. Ek 9. maddenin dördüncü fıkrası,

b. Ek 11. maddenin ikinci fıkrası,

3. 17. maddesiyle 6831 sayılı Kanun'a eklenen ek 16. maddenin birinci fıkrasında yer alan "...Orman ve Su İşleri Bakanlığının teklifi üzerine sınırları Bakanlar Kurulunca..." ve "...Bakanlar Kurulunca..." ibareleri,

4. 27. maddesiyle 2942 sayılı Kanun'un 11. maddesinin birinci fıkrasının değiştirilen (ı) bendinde yer alan "...arazi bedelinin yarısını geçmemek ve..." ibaresi,

5. 28. maddesiyle 2942 sayılı Kanun'un 25. maddesinin üçüncü fıkrasının değiştirilen üçüncü cümlesinde yer alan "...Bakanlar Kurulu..." ibaresi,

hakkında 16/7/2020 tarihli ve E.2018/104, K.2020/39 sayılı kararlar karar verilmesine yer olmadığına karar verildiğinden bu fıkralara, bölüme ve ibarelere ilişkin yürürlüğün durdurulması talepleri hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

16/7/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VII. HÜKÜM

19/4/2018 tarihli ve 7139 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 2. maddesiyle 18/12/1953 tarihli ve 6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 2. maddesinin (r) bendine eklenen ibarede yer alan "...uygun görülenleri..." ibaresine ilişkin iptal talebi hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

B. 7. maddesiyle 6200 sayılı Kanun'a eklenen;

1. Ek 9. maddenin;

a. Üçüncü fıkrasında yer alan "...ya da maliklerin muvafakati aranmaksızın zorunlu..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

b. Dördüncü fıkrasına ilişkin iptal talebi hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

c. Beşinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...hak sahiplerinin iznine tabi değildir." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

ç. Yedinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "...şahsen tebliğ edilmiş sayılır." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

d. Sekizinci fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan "...üçer aylık vadeli..." ve "...malikin iznine tabi olmaksızın..." ibarelerinin Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

e. On beşinci fıkrasının birinci cümlesinin "...veya bu madde kapsamında değerlendirmek üzere kamulaştırabilir." bölümünün;

i. Anılan cümlede yer alan "...proje idaresi..." ibaresi yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

ii. Anılan cümlelerin kalan kısmı yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. Ek 10. maddenin ikinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

3. Ek 11. maddenin ikinci fıkrasına ilişkin iptal talebi hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

4. Ek 12. maddenin üçüncü fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. 8. maddesiyle 6200 sayılı Kanun'a eklenen geçici 11. maddenin;

1. İkinci fıkrasında yer alan "...son verilebilir." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. İkinci fıkrasının kalan kısmının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

Ç. 10. maddesiyle 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 9. maddesinin yedinci fıkrasının değiştirilen yedinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

D. 11. maddesiyle 6831 sayılı Kanun'un değiştirilen 18. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinin "...odun kömürü, terebentin, katran, sakız gibi işletilmesinde ağaç kullanılan ocakların açılmasına, balık üretmek üzere tesis kurulmasına ve göl, baraj ve deniz yüzeyinde yapılan balık üretimi için karada yapılması mecburi tesislere ve yeraltında depolama alanı kurulmasına Orman Genel Müdürlüğünce bedeli alınarak yirmidokuz yıla kadar...";

1. Bölümünde yer alan "...balık üretmek üzere tesis kurulmasına..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. Bölümünün kalan kısmının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

E. 12. maddesiyle 6831 sayılı Kanun'un değiştirilen 30. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...dikili ağaç da dâhil..." ibaresi ile üçüncü fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

F. 13. maddesiyle 6831 sayılı Kanun'un 40. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasının ikinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

G. 15. maddesiyle 6831 sayılı Kanun'un değiştirilen 72. maddesinin birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

Ğ. 17. maddesiyle 6831 sayılı Kanun'a eklenen ek 16. maddenin;

1. a. Birinci fıkrasında yer alan "...Orman ve Su İşleri Bakanlığının teklifi üzerine sınırları Bakanlar Kurulunca..." ve "...Bakanlar Kurulunca..." ibarelerine ilişkin iptal talepleri hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

b. Birinci fıkrasının kalan kısmının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. Üçüncü fıkrasında yer alan;

a. "...bir hafta,..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE, Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Celal Mümtaz AKINCI ile M. Emin KUZ'un karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

b. "...bir ay..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

3. Dördüncü fıkrasında yer alan "...üçüncü fıkra hükümleri..." ibaresinin üçüncü fıkrasında yer alan;

a. "...bir hafta,..." ibaresi yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE, Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Celal Mümtaz AKINCI ile M. Emin KUZ'un karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

b. "... bir ay..." ibaresi yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

H. 22. maddesiyle 3/7/1968 tarihli ve 1053 sayılı Belediye Teşkilâtı Olan Yerleşim Yerlerine İçme, Kullanma ve Endüstri Suyu Temini Hakkında

Kanun'un 4. maddesine eklenen altıncı fıkranın birinci cümlesinin "...Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün talebi üzerine, ilgisine göre Maliye Bakanlığı veya İller Bankası Anonim Şirketi tarafından kesinti yapılarak..." bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

I. 26. maddesiyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 10. maddesinin değiştirilen sekizinci fıkrasının;

1. Dördüncü cümlesinin "...idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit edilen bedelden az olması durumunda hâkim tarafından tespit edilen bedel, fazla olması durumunda idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedel, peşin ve nakit olarak hak sahibi adına, kalanı ise bedele ilişkin kararın kesinleşmesine kadar üçer aylık vadeli hesapta nemalandırılmak ve kesinleşen karara göre hak sahibine verilmek üzere..." bölümünün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Kadir ÖZKAYA, Burhan ÜSTÜN, Muammer TOPAL, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ ile Basri BAĞCI'nın karşıoyları ve 6216 sayılı Kanun'un 65. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince OYÇOKLUĞUYLA,

2. Yedinci cümlesinde yer alan "...idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedelden fazla olması halinde fazla olan tutarın bloke edildiğine..." ibaresinin 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

İ. 27. maddesiyle 2942 sayılı Kanun'un 11. maddesinin birinci fıkrasının değiştirilen (1) bendinde yer alan "...arazi bedelinin yarısını geçmemek ve..." ibaresine ilişkin iptal talebi hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

J. 28. maddesiyle 2942 sayılı Kanun'un 25. maddesinin üçüncü fıkrasının değiştirilen üçüncü cümlesinde yer alan;

1. "...Bakanlar Kurulu..." ibaresine ilişkin iptal talebi hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

2. "...bu süre..." ve "...bir defaya mahsus olmak üzere beş yıl süre ile uzatılabilir." ibarelerinin Anayasa'ya aykırı olduklarına ve İPTALLERİNE OYBİRLİĞİYLE,

3. "...Cumhurbaşkanı tarafından..." ibaresinin 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

K. 34. maddesiyle 31/10/1985 tarihli ve 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'a eklenen ek 1. maddenin birinci cümlesinde yer alan "...dört katına kadar..." ve "...sözlü ve..." ibarelerinin Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

L. 35. maddesiyle 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 4. maddesine eklenen on üçüncü fıkranın dördüncü cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

M. 46. maddesiyle 8/3/2011 tarihli ve 6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanunu'nun 2. maddesinin değiştirilen (j) bendinin "...sulama birliklerince su kullanım hizmet bedellerinin belirlenmesinde asgari değer olarak alınan ve Bakan tarafından onaylanan tarifeyi," bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

N. 47. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'un başlığı ile birlikte değiştirilen 9. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

O. 48. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'un değiştirilen 12. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "*Başkan tarafından;*" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

Ö. 50. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'un değiştirilen 20. maddesinin;

1. (1) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. (2) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

P. 51. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'a eklenen ek 1. maddenin;

1. (2) numaralı fıkrasında yer alan “...DSİ’nin belirlediği...” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. (7) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “Birliğe Bakan tarafından görevlendirilen kamu personeli Başkan,...” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

3. (8) numaralı fıkrasının;

a. Birinci cümlesinin “...DSİ’nin gerekli görmesi halinde Bakan onayıyla bu birliklerden birinin tüzel kişiliği altında birleştirilebilir.” bölümünün Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

b. Kalan kısmının 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

R. 52. maddesiyle 6172 sayılı Kanun’a eklenen geçici 2. maddenin;

1. (1) numaralı fıkrasının;

a. İkinci cümlesinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

b. Üçüncü cümlesinin 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin Anayasa’ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

3. (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin Anayasa’ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

4. (4) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin Anayasa’ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

S. 53. maddesiyle 6172 sayılı Kanun’un;

1. 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının sekizinci cümlesinde yer alan “Birlik meclisince kabul edilen...” ibaresinin,

2. 11. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (c) bendinde yer alan “Birlik meclisi kararı,...” ibaresinin,

madde metninden çıkarılmalarının Anayasa’ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

3. 14. maddesinin (5) ve (6) numaralı fıkraları ile 4., 5., 6., 7., 8., 13., 17. ve 19. maddelerinin yürürlükten kaldırılmalarının Anayasa’ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

16/7/2020 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 19/4/2018 tarihli ve 7139 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle 6831 sayılı Orman Kanunu'na eklenen ek 16. maddenin üçüncü fıkrasında yer alan "... bir hafta..." ibaresi ile dördüncü fıkrasında yer alan "... üçüncü fıkra hükümleri..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğu iddiası Mahkememiz çoğunluğu tarafından reddedilmiştir.

2. İptalleri istenen ibarelerden ilki, orman sınırları dışına çıkarılacak alanların tespitini yapan orman kadastro komisyonlarının kararlarının bir hafta süreyle ilan edileceğini, ikinci ibare ise bu bir haftalık sürenin 6831 sayılı Kanun'un 1. maddesi uyarınca ilk defa yapılacak orman kadastrosu uygulamasındaki işlemler için de geçerli olacağını öngörmektedir. Kısaca kurallar, itiraza konu kadastro işlemlerinin ilan edileceği süreyi bir hafta olarak belirlemektedir.

3. 6831 sayılı Kanun'un 11. maddesinde, orman kadastro komisyonlarının kararlarına ilişkin tutanak ve haritaların otuz gün süreyle ilan edileceği, bu ilanın ilgililere şahsen yapılan tebliğ hükmünde olduğu, ilgililerin askı tarihinden itibaren otuz gün içinde kadastro mahkemelerinde, kadastro mahkemesi olmayan yerlerde kadastro davalarına bakmakla görevli mahkemelerde dava açabilecekleri öngörülmektedir. İptali istenen kurallar, orman dışına çıkarılacak alanlar ile ilk defa yapılacak kadastro işlemleri bakımından askıyla ilan süresini bir haftaya indirmektedir.

4. Hukuk devletinin vazgeçilmez unsurlarından olan ve Anayasa'nın 36. maddesinde korunan hak arama hürriyeti, herkesin "*yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma*" hakkına sahip olmasını gerektirir. Kuşkusuz hak arama hürriyeti sınırsız değildir. Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında bu hak meşru bir amaca yönelik ve ölçülü olmak şartıyla sınırlandırılabilir.

5. İdari işlemler karşısında kişilerin hak arama hürriyeti kapsamında itiraz veya dava yolunu kullanabilmeleri, bu işlemlerden haberdar olmalarına bağlıdır. Bu nedenle kişilerin hak ve menfaatlerini etkileyen idari kararların ilgili kişilerin haberdar olmasını sağlayacak şekilde duyurulması devletin

yükümlülüklerindendir. Bunun imkânsız olduğu durumlarda da tebligatın yapılmış sayılabilmesi için makul bir sürenin tanınması zorunludur.

6. Anayasa Mahkemesi, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 65. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan *“İadeli taahhütlü mektupla yapılan tebligatlarda mektubun postaya verilmesini takip eden yedinci gün, ... kararın istekliye tebliğ tarihi sayılır”* hükmünü Anayasa'nın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırı bularak iptal etmiştir. İptal gerekçesinde kişilerin kendilerinden kaynaklanmayan ve kendilerine kusur izafe edilmesi mümkün olmayan nedenlerle tebligatın yapılmaması ya da gecikmesi yüzünden hak arama hürriyetlerini kullanamayabilecekleri, kuralın *“kendilerinden kaynaklanmayan gecikmelere karşı kişilere yeterince koruma sağlamadığı için hukuki güvenlik ilkesine aykırılık oluşturduğu gibi kişilerin hak arama özgürlüğünün özünü de zedelediği”* vurgulanmıştır (AYM, E.2012/20, K.2012/132, 27/9/2012).

7. Orman dışına çıkarılacak alanlar ile ilk defa yapılacak orman kadastroına ilişkin işlemler kişilerin haklarını etkileyebileceğinden bu işlemlere dair ilan sürelerinin bir hafta olarak belirlenmesi hak arama hürriyetine yönelik bir sınırlamadır. Bir haftalık ilan süresi, yapılan işlemde haberdar olmalarını sağlamaya yönelik olduğundan kişilerin bir aylık dava açma sürelerini kullanabilmeleri bakımından son derecede önemlidir. Bu nedenle, söz konusu ilan süresini bir haftaya indirmenin, kişilerin haklarına ağır basacak şekilde haklı ve zorlayıcı bir sebebe dayanması gerekmektedir.

8. Kuralların, orman kadastro işlemlerinin sürüncemede kalmaması, bir an önce kesinleşmesi şeklinde meşru bir amacının olduğu açıktır. Hak arama hürriyeti gibi hukuk devletinin vazgeçilmez unsurları olan hukuki istikrar ve hukuki güvenlik ilkeleri, hukuki işlemlerin sürekli dava tehdidi altında bulunmasını engeller. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin konuya ilişkin kararlarında vurgulandığı üzere *“hak arama özgürlüğü ile hukuki istikrar ve hukuki güvenlik gerekleri arasında makul bir denge gözetilmelidir”* (bkz. AYM, E. 2012/108, K. 2013/64, 22/5/2013).

9. Bu dengenin gözetilip gözetilmediğini değerlendirmek için ölçülülük testine başvurmak gerekmektedir. Ölçülülük sınırlamanın öngörülen amacın gerçekleştirilebilmesi için elverişli, gerekli ve amaçla orantılı olmasını ifade etmektedir.

10. Anayasa Mahkemesi 6831 sayılı Kanun'un 11. maddesinin bazı hükümlerinin iptali talebiyle açılan davada otuz günlük ilan süresini doğrudan olmasa da fıkra da yer alan *"İlan süresi geçtikten sonra"* ibaresi üzerinden denetleyerek, zımnen bu sürenin makul olduğuna hükmetmiştir. Mahkeme otuz günlük dava açma süresinin makul olduğunu tespit ederken, özellikle harita ve tutanakların kesinleşmesinden itibaren on yıllık süre içinde kadastro öncesi nedenlere dayalı olarak dava açılabilirliğine dair hükmü dikkate almıştır. Mahkemeye göre *"kadastro mahkemelerinde açılacak davalar için otuz gün, genel yetkili mahkemelerde on yıl içerisinde dava açma zorunluluğu mahkemeye ulaşmayı aşırı derecede zorlaştıracak ya da imkânsız hale getirecek kadar da kısa değildir"* (E.2014/92, K. 2016/6, 28. 28/1/2016, § 19).

11. Mahkeme aynı konuda verdiği daha yakın tarihli bir kararında *"bu sürelerin kişilerin dava haklarını kullanabilmeleri açısından kısa ve yetersiz olduğu söylenemez"* demek suretiyle 6831 sayılı Kanun'un 11. maddesinin birinci fıkrasında yer alan otuz gün içinde hakkında dava açılmayan tutanak ve haritaların kesinleşeceğine ve bu kesinleşmeden itibaren on yıl geçtikten sonra kadastro öncesi sebeplere dayalı olarak dava açılmayacağına dair hükümleri Anayasa'ya aykırı bulmamıştır (AYM, E. 2018/33, K. 2018/113, 20/12/2018, § 30).

12. Dava açma süresinin otuz gün olarak düzenlenmesinin hak arama hürriyetine ölçüsüz bir sınırlama teşkil etmediği konusunda Mahkememizin yukarıdaki kararlarına katılıyorum. Eldeki davada iptali istenen ve dava açma süresini ifade eden *"...bir ay..."* ibaresinin de aynı gerekçelerle Anayasa'ya aykırı olmadığı kanaatindeyim.

13. Bununla birlikte dava konusu *"...bir hafta..."* ibaresi, daha önce denetlenen ve Anayasa'ya uygun bulunan 6831 sayılı Kanun'un 11. maddesinin birinci fıkrası hükümlerinden önemli bir farklılık arz etmektedir. Söz konusu düzenlemeler kadastro komisyonlarının tutanak ve haritalarının askıya çıktığı tarihten itibaren *otuz gün* içinde dava açılmadığı takdirde bunların kesinleşeceğini öngörmektedir. Dolayısıyla burada ilan süresi ile dava açma süresi (otuz gün) çakışmaktadır. Aynı şekilde 6831 sayılı Kanun'un 9. maddesinin yedinci fıkrasının değiştirilen yedinci cümlesi de orman tahdidi ve kadastrusu kesinleşmiş taşınmazlardaki düzeltme işlemlerinin kesinleşmesini de ilan tarihinden itibaren otuz gün içinde dava açılmamasına

bağlamıştır. Burada askı suretiyle ilana ilişkin ayrı bir süre belirtilmemekle birlikte bunun itiraz/dava süresiyle aynı (otuz gün) olduğu anlaşılmaktadır.

14. Dava konusu kurallarda ise bir aylık dava süresi korunmakla birlikte ilan süresi yeniden düzenlenmiş ve bir hafta olarak öngörülmüştür. Kadastro işlemlerinin sürüncemede kalmadan bir an önce kesinleşmesi amacı bakımından ilan süresinin bir haftaya indirilmesinin *elverişli* olduğu söylenebilir. Ancak bir önceki paragrafta belirtilen 6831 sayılı Kanun'daki kadastro işlemlerinin askı suretiyle ilanında öngörülen otuz günlük sürenin dava konusu kuralla bir haftaya indirilmesinin neden *gerekli* olduğu anlaşılamamaktadır. Söz konusu sürenin daha önce “altı ay” iken 19/4/2012 tarihli ve 6292 sayılı Kanun’la “bir ay”a indirildiği de dikkate alındığında, bununla da yetinilmeyerek sürenin bir haftaya indirilmesinin öngörülen amaç bakımından gerekli olduğu kanun koyucu tarafından gösterilebilmiş değildir.

15. Kuralların, bir an için gereklilik testini geçtiğini varsaydığımızda, öngörülen amaçla makul bir denge oluşturduğu, dolayısıyla orantılı olduğu söylenemez. Yukarıda ifade edildiği üzere, kişilerin kadastro işlemlerine yönelik dava açabilmeleri bir haftalık ilan süresi içinde bu işlemlerden haberdar olmalarına bağlıdır.

16. Bir haftalık sürenin orantılılığı değerlendirilirken tebliğin şahsen yapılmadığı gerçeğinin ve bunun yaratabileceği olumsuz etkilerin de dikkate alınması gerekmektedir. Askı suretiyle yapılan ilanlarda ilanın muhatapları çoğu kez kadastronun geçtiği yerlerden uzak şehirlerde hatta yurt dışında yaşayabilmektedir. Dolayısıyla şahsen yapılmayan tebliğlerde ortaya çıkabilecek olumsuz etkileri gidermek amacıyla bu tebliğin ilgililere ulaşmasını sağlayabilecek niteliğe sahip makul sürelerin belirlenmesi gerektiği açıktır. Bu bağlamda bir haftalık sürenin yeterli ve makul olarak kabul edilemeyecek kadar kısa olduğu her türlü izahtan varestedir.

17. Diğer yandan, bir haftalık ilan süresinin daha etkili olmasını sağlamaya yönelik, aynı zamanda kararların internetten duyurulması gibi, yöntemlerin de öngörülmediği anlaşılmaktadır. Nitekim Mahkememiz, eldeki davada, arazi toplulaştırma işlemlerinin ilgili kamu kurumlarının “*internet sayfasında ve ayrıca köy veya mahalle muhtarının çalışma yerinde otuz*

gün süre ile” ilanını ilgililere şahsen tebliğ edilmiş sayan kanun hükmünü Anayasa’ya uygun bulmuştur. (AYM, E. 2018/104, K. 2020/39, 16/7/2020, § 51).

18. Sonuç olarak ilgililere orman kadastro işlemlerinden haberdar olmaları için bir hafta gibi makul olmayan bir ilan süresi öngören kurallar, kişisel yarar ile kamu yararı arasındaki dengeyi birincisi aleyhine bozarak hak arama hürriyetinin ölçüsüz şekilde sınırlandırılmasına yol açmaktadır.

19. Açıklanan gerekçelerle kuralların Anayasa’nın 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğunu düşündüğümden çoğunluğun red yönündeki görüşüne katılmıyorum.

Başkan
Zühtü ARSLAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Kanunun 17. maddesiyle; 6831 sayılı Kanuna eklenen ek 16. maddenin üçüncü fıkrasında; “Birinci fıkra kapsamında orman sınırları dışına çıkarılacak alanların tespiti maksadıyla, Orman ve Su İşleri Bakanlığınca yeteri kadar orman kadastro komisyonu görevlendirilir ve bu tespit sırasında ilan süresi **bir hafta**, itiraz süresi bir ay olarak uygulanır.” hükmü yer almaktadır. Aynı maddenin dördüncü fıkrasında da “Bu Kanunun birinci maddesine göre ilk defa yapılacak orman kadastro uygulamasındaki işlemlere ilişkin sürelerde de üçüncü fıkra hükümleri uygulanır” denilmektedir. Kuralda bir hafta şeklinde düzenlenen ve dördüncü fıkra yönünden de uygulanan ilan süresinin iptali gerektiği düşüncesiyle karşı oy kullandık.

2. Ek 16. maddenin ilk fıkrası gereğince bir alanın orman sınırı dışına çıkarma işlemi, o yerin hukuki durumunu değiştiren bir tasarruftur. Bu işleme karşı hakları ihlal edilenlerin kadastro mahkemesine itiraz edebilmeleri için işleminden haberdar olmaları gerekmektedir. Nitekim böyle bir durumda söz konusu yerlerde zilyetlikleri bulunduğu iddiasında bulunan kimseler sınır dışına çıkarma işleminde zilyetlik durumlarının kayıt altına alınmasını ileri

sürebilmektedir. Öte yandan orman sınırı dışına çıkartılan yer her ne kadar Hazine adına tescil edilmekte ise de kamunun yararlanmasını gerektiren orman statüsünün ve ormanın korunması amacıyla orman köylüsünün itiraz yoluna başvurması mümkündür. Esasen Anayasanın 169. maddesi uyarınca Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için tedbir alma ve gerekli kanunları vaz etme yükümlülüğü altındadır. İşleme ilişkin tebliğ süresinin, ormanın korunması amacıyla açılacak bir davanın mahkemeye erişim hakkını ölçüsüzce kısıtlayacak biçimde düzenlenmesi bu yönüyle Anayasanın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkına, ormanı koruma yükümlülüğüne ilişkin diğer yönüyle de anılan 169. maddeye aykırılık oluşturabilecektir.

3. Kimi hukuki işlemler bakımından kanunlarımızda tebliğin ilan veya askı ilanı yoluyla yapılması yöntemi yer almaktadır. Fakat askı ilanının ancak belirli ilan panolarından görülebilmesi şeklindeki, öğrenmeyi sınırlandıran yapısı nedeniyle kanunlarda neredeyse bir aydan daha az bir askı ilanı süresi öngörülmemektedir. Buna karşın incelenen kuralda bu süre bir haftadır. Bunun süreci hızlandırma ihtiyacından kaynaklandığı ve aslında bu işleme bağlı kişisel yararların da çoğu kez olmayabileceği ileri sürülebilir. Ancak kimi zaman kişisel yararlar da bulunabileceği gibi daha da önemlisi ormanın korunması amacıyla yapılacak yasal girişimler yönünden de bu sürenin önemi bulunmaktadır.

4. Ormanın korunabilmesi veya işlem nedeniyle hakları ihlal edildiği iddiasında bulunanlar tarafından makul sayılabilecek bir aylık dava süresinin kullanılabilmesi için öncelikle işlemle haberdar olunması gerekmektedir. Başka deyişle yasal hakkın kullanılması için gereken hazırlık için bir aylık sürenin makul olduğu söylenebilecek ise de bu süre ancak işlemle haberdar olan kimse için anlam taşımaktadır. Bir hafta sonra soyut olarak öğrenilmiş sayılan bir işleme karşı bir ay süre tanınması, ölçülülük bakımından önemli bir telafi sayılamaz. İşlemin ilanına ilişkin bir haftalık askı süresi yakın bölgede oturanların öğrenebilmeleri bakımından bile yeterli değildir. Askı süresinin kısa tutulması, işlemle haberdar olan kişilerin sayısını önemli derecede azaltabilecektir. Bu durum, idarenin (tespit komisyonunun) özensiz veya keyfi bir uygulamayla orman vasfı taşıyan bir yeri orman dışına

çıkarması ve akabinde özel kişilere satış imkanı da tanınması durumunda, ormanın korunması amacıyla yapılabilecek başvuruların önüne geçilmesi sonucuna yol açabilecektir. Ayrıca dördüncü fıkraya göre ilk kez yapılacak orman kadastro uygulamasındaki işlemlere ilişkin sürelerde de üçüncü fıkradaki bir haftalık süre geçerlidir.

5. Bu değerlendirmeye karşı, işlemin kesinleşmesi üzerine on yıllık sürede ilgililerce asliye hukuk mahkemesinde iptal davası açılabilmesi ileri sürülebilir. Ancak ormanın korunması için bu alternatif yolun kullanılıp kullanılmayacağı bilinemeyeceği gibi, bu yolun varlığı da orman dışına çıkarma işlemine karşı özel bir yargılama merci olan kadastro mahkemesine başvuru imkanını ölçüsüzce kısıtlayan kuralın yarattığı kamusal tehlikeyi telafi edemeyecektir. Yıllar sonra kesinleşen işlem doğrultusunda belki özel kişilere satılmış, üzerine tesisler kurulmuş bir alan hakkında orman iddiasının ileri sürülmesi imkanının var olup olmadığı tartışması bir tarafa, bu imkanın ölçsüzlüğü giderebileceğini söylemek yerinde olmasa gerektir.

6. Açıklanan gerekçelerle incelenen kuralda bir hafta şeklinde düzenlenen ilan süresinin iptali gerektiği düşüncesindeyiz.

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

KARŞIOY GEREKÇESİ

İptal istemine konu edilen hüküm, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun kamulaştırma bedelinin mahkemece tespit edilmesini düzenleyen 10. maddesinin 8. fıkrasının 4. cümlesinde yer alan düzenlemedir. Söz konusu düzenleme, taşınmazın idarece tespit edilen değerinin hak sahibi tarafından kabul edilmemesi durumunda ne gibi işlemlerin yapılacağını hükme bağlamaktadır.

Anayasanın 46'ncı maddesinde iki ayrı bedelden bahsedilmektedir. Biri; "kamulaştırma bedeli" diğeri ise "kesin hükme bağlanan artırım

bedeli”dir. Her iki bedelin de nakden ve peşinen ödeneceği aynı maddede hükme bağlanmıştır.

Uygulamada, idarece oluşturulan kıymet takdir komisyonu tarafından belirlenen taşınmaz değerinin hak sahipleri tarafından uygun bulunması durumunda anlaşmalı olarak kamulaştırma işlemi gerçekleştirilmektedir.

2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu’nun 8. maddesinde, satın alma özellikleri gösteren bu işlem açıkça kamulaştırma olarak nitelendirildiğinden idarece belirlenen ve hak sahibine ödenen bu meblağın kamulaştırma bedeli olduğunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Zira Anayasa’nın 46’ncı maddesi gereğince kamulaştırmanın koşullarından bir tanesi de bedelin peşin ve nakit olarak ödenmesi olup, bedelin idare veya mahkemece belirlenmiş olmasına ayırt edici bir özellik atfedilmemiştir.

İdarece belirlenen bedelin hak sahibince yetersiz bulunması üzerine idare tarafından açılan davada, mahkeme tarafından yeni bir değer tespiti yaptırılmaktadır. İlgili Kanunun 10. maddesinde hâkim tarafından belirlenen bu bedel kamulaştırma bedeli olarak nitelendirilmekle birlikte, bu nitelendirme ilk aşamada idare tarafından tespit edilen bedelin kamulaştırma bedeli olması özelliğini ortadan kaldırmamaktadır. İdarece belirlenen değer hâkimin belirlediği değerden fazla olması ve muhakeme sonunda bu bedelin ödenmesine kesin olarak karar verilmesi durumunda kanun bu değere de kamulaştırma bedeli olarak muamele etmektedir ki bu durum idarece belirlenen rakamın kamulaştırma bedeli olduğunu ayrıca teyit etmektedir.

İdarenin belirlediği değer ile mahkeme tarafından tespit edilen değer farklı olması durumunda, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu’nun 10 uncu maddesinde yer alan ve iptal istemine konu edilen hüküm çerçevesinde, belirlenen iki değerden daha az olanın hak sahibine ödenmesine karar verilmektedir. Yukarda izah edildiği gibi idarece tespit edilen bedel de (8. maddede ifade edildiği gibi kamulaştırmaya hayatiyet kazandırdığından) mahkemece belirlenen bedel gibi kamulaştırma bedelidir.

Az olan değer hak sahibine ödenmesi ve taşınmazın mülkiyetinin kamuya intikali, mahkemece kararın verilmesi anında ve kesinleşme beklenmeksizin gerçekleştirilmektedir.

İdare ve mahkeme tarafından belirlenen değerler arasındaki farka tekabül eden artırım bedeli ise bir hesapta bloke edilmek suretiyle nemalandırılmakta ve kararın kesinleşmesini müteakiben ödenmektedir.

Bu uygulama, Anayasanın yukarıda zikredilen artırım bedelinin kesin hükme bağlandıktan sonra ödenmesi şeklindeki düzenlemesi ile de uygunluk göstermektedir.

Mevcut düzenlemede kanun koyucu hak sahibine hangi bedelin ödeneceği noktasındaki tercihini, düşük değerden yana ve peşin ödeme yapılması şeklinde ortaya koymuştur. Artırılan bedelin nemalandırılacağı da dikkate alındığında bu tercihin taşınmaz maliklerinin aleyhlerine olduğunu iddia etmek de mümkün değildir. Daha yüksek olan bedelin ilk anda hak sahiplerine ödenmesi seçeneğinin kabulü ilgililerin lehine bir uygulama gibi gözükmektedir. Ayrıca kanun koyucunun bu tercihinin kabulü ilgililerin lehine bir uygulama gibi gözükmektedir. Ayrıca kanun koyucunun bu tercihinin kabulü ilgililerin lehine bir uygulama gibi gözükmektedir. Ayrıca kanun koyucunun bu tercihinin kabulü ilgililerin lehine bir uygulama gibi gözükmektedir. Ayrıca kanun koyucunun bu tercihinin kabulü ilgililerin lehine bir uygulama gibi gözükmektedir.

İptali istenen kanun hükmünde, düşük bedel üzerinden ödemenin peşin ve nakit olarak yapılacağı da açıkça düzenlenmiştir. Kanunun burada kullandığı tabirler Anayasada geçen ibarelerle bire bir uygunluk göstermektedir. Yukarıda da izah edildiği gibi uygulamada kamulaştırma bedeli peşin olarak ödenmekte, kararın kesinleşmesi ise sadece artırım bedeli açısından beklenmektedir. Anayasanın ilgili hükmünde de bu kısım “Kesin hükme bağlanan artırım bedeli” şeklinde tarif edilmektedir.

İdarenin aşırı düşük bedel belirlemek suretiyle hak sahiplerini mağdur etme ihtimali karşısında hukukun kötü niyeti korumayan genel prensibinin tatbik edileceği açıktır.

İzah edilen bu gerekçeler çerçevesinde, denetime konu edilen kanun hükmünün Anayasanın 46 ncı ve ilgili diğer maddelerine aykırı bir yönünün bulunmaması nedeniyle iptale dair çoğunluk görüşüne iştirak etmiyoruz.

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Muammer TOPAL

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

KARŞIOY GEREKÇESİ

6831 sayılı Kanuna ilave edilen ek 16. maddenin üçüncü fıkrasındaki “...bir hafta...” ibaresi ile dördüncü fıkrasındaki “...üçüncü fıkra hükümleri...” ibaresinin Anayasaya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine karar verilmiştir.

Çoğunluğun red gerekçesinde; orman kadastro komisyonlarınca orman sınırları dışına çıkarılacak alanların tespiti işlemlerinin ilan süresinin bir hafta ve bu tespiti karşı itiraz süresinin bir ay olarak belirlenmesi suretiyle hak arama özgürlüğüne bir sınırlama getirildiği, ancak bu sürelerin ulaşılacak istenen amaç bakımından elverişli ve gerekli olduğu gibi dava açılmasını da aşırı derecede zorlaştırmadığı ve bireyin hak arama özgürlüğü ile kamu yararı arasındaki makul dengeyi bozmadığı, yani orantılı olduğu, dolayısıyla kuralın hak arama özgürlüğü yönünden ölçüsüz bir sınırlama niteliği taşımadığı; ilk defa yapılacak orman kadastrosu uygulamasındaki işlemlerde üçüncü fıkra hükümlerinin geçerli olmasını öngörerek Kanunun ilgili maddesindeki ilan süresini otuz günden bir haftaya düşüren hükmün de aynı gerekçeyle bireylerin hakları ile kamu yararı arasındaki adil dengeyi bozduğunun ve ölçüsüz olduğunun söylenemeyeceği belirtilerek anılan kuralların Anayasanın 13., 36. ve 169. maddelerine aykırı bir yönünün bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Kararda da belirtildiği üzere, orman kadastro komisyonlarınca orman sınırları dışına çıkarılacak alanların tespiti işlemlerinin askı suretiyle bir

hafta süre ile ilan edilmesini öngören, ilk defa yapılacak orman kadastro işlemlerinde de 11. maddede otuz gün olarak belirlenen askı suretiyle ilan süresini bir haftaya indiren mezkûr kurallarla ilgililerin hak arama hürriyeti yönünden sınırlamalar getirilmiştir.

Bilindiği gibi tebligat, işlemlerin ilgililerce öğrenilebilmesinin başlıca yolu ve Anayasada teminat altına alınan iddia ve savunma hakkının gereği gibi kullanılabilmesi ile hak arama hürriyetinin önemli unsurlarından biridir. İlgililerince idarî veya yargısal yollara başvurulabilmesi için yazılı bildirim yapılması esas olsa da, bazen işlemin niteliği veya muhataplarının belirlenmesinin güçlüğü ya da sayılarının çok olması sebebiyle bu ilkedan ayrılmak gerekebilmektedir. Ancak bu durumlarda bile, işlemlerin ilgililerine duyurulmasında ve itiraz veya dava haklarının kullanılabilmesi için en uygun vasıtaların ve sürelerin belirlenmesinde zorunluluk bulunmaktadır.

İncelenen kurallarda olduğu gibi, orman alanlarının bir an önce tespit ve tescil edilmesi ve koruma altına alınması amacıyla da, mezkûr işlemlerin ilan suretiyle ilgililere duyurulması öngörülmekte ve bu tür düzenlemelerin hak arama hürriyetine bir sınırlama getirdiği açık olmakla birlikte, bunlara ilişkin Anayasaya uygunluk denetiminde -bu alanların çok sayıda taşınmazı kapsamamasından dolayı ilgililerin tamamına ayrı ayrı tebligat yapılmasının güçlüğü ve süreci çok geciktirebileceği de dikkate alınarak- söz konusu sınırlamanın ölçülü bulunduğu bilinmektedir.

Bununla birlikte, işlemlerin ilan yoluyla öğrenilebilmesi için öngörülen süreler, hak arama hürriyetine getirilen sınırlamanın ölçülülüğü bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda, itiraz ve dava açma sürelerinin, ilgililerin henüz işlemlerden ve buna bağlı olarak itiraz ve dava haklarının doğduğundan haberdar olmadıkları veya haberdar olduklarının kabulünü haklı kılan sebeplerin bulunmadığı ya da bunun için makul bir sürenin tanınmadığı bir sürecin sonunda işlemeye başlaması hak arama hürriyetini anlamsız kılabilceğinden ölçülülük ilkesini zedeleyebilir.

Daha önce de 6831 sayılı Kanunun 11. maddesinin birinci fıkrasında yapılan düzenlemelerle ilgili olarak ileri sürülen Anayasaya aykırılık iddialarının Mahkememizce değerlendirilmesi sonucunda, orman kadastro komisyonlarınca alınan kararlara ilişkin tutanak ve haritaların askı suretiyle

otuz gün süre ile ilan edileceği ve bu ilanın ilgililere şahsen yapılan tebliğ hükmünde olduğu yönündeki kuralla yapılan sınırlama, kadastro çalışmalarının hızlanmasını ve bir an önce sonuca bağlanmasını sağlama amacı bakımından ölçülü bulunmuş (28/1/2016 tarihli ve E. 2014/92, K. 2016/6 sayılı karar); ayrıca, orman kadastro çalışmalarının kesinleşmesinde sürenin uzamasının taşınmaz mülkiyetine ilişkin tereddütlerin oluşmasına, hukukî belirsizliklerin yaşanmasına ve hak sahiplerinin haklarına geç ulaşmalarına neden olabileceği, yapılan kadastro tespitlerinin ilgililere tebliğinin ilan suretiyle yapılmasının da -tek bir değil çok sayıda parseli ilgilendirdiği ve bazı hâllerde tapu kaydının da bulunmaması sebebiyle kimlere tebligat yapılacağına belirlenemediği dikkate alındığında-ılanen tebligat usulünün benimsenmesinin ölçülü olmadığına da söylenemeyeceği belirtilmiştir (20/12/2018 tarihli ve E. 2018/33, K. 2018/113 sayılı karar).

Bu kararda da -yukarıdaki kararlarımızda olduğu gibi- askı suretiyle otuz günlük ilan süreleri içinde duyurulan işlemlerin şahsen tebliğ edilmiş sayılacağına ilişkin hükümlerde Anayasaya aykırılık bulunmamıştır (§§ 40-51 ve §§ 93-101). Oybirliği ile alınan bu red kararlarında da otuz günlük ilan sürelerinin ölçülü bulunduğu yukarıdaki kararlarımız gözönünde tutulmuştur.

Red sonucuna katılmadığım hükümlerde ise ilan süresi sadece bir hafta olarak öngörülmüş, üstelik yukarıda belirtilen kurallardan 6200 sayılı Kanuna ilave edilen ek 9. maddenin yedinci fıkrasında otuz günlük ilan süresi içinde muhtarın çalışma yerinde askı suretiyle yapılacak ilan yanında DSİ'nin ve proje idaresinin internet sayfalarında aynı süre ile ilana çıkılması öngörülürken sadece bir haftalık ilan süresi belirlenen bu kurallarda benzer bir güvenceye de yer verilmemiştir.

Kuşkusuz ormanların, daha genel anlamda da çevrenin korunması amacıyla bazı temel hakların sınırlandırılması mümkündür. Ancak bu konudaki sınırlama kamu yararı ile temel hakların korunması arasında bulunması gereken adil dengeyi bozmamalıdır. Bu ise, incelenen kurallar bakımından, orman kadastro komisyonlarınca yapılan işlemlerin ilgililerine tebliğ edilmesini veya -yukarıda belirtilen sebeplerle karşılaşılan güçlüklerden dolayı ilan yoluyla duyurma zorunluluğu varsa- yapılan işlemlerin ilgililerince öğrenilebilmesini teminen, ilan için yeterli sürenin tanınmasını;

başka bir anlatımla, ilan süresinin ilgililerin işlemlerden etkin ve yeterli bir şekilde haberdar olmalarını sağlayacak uzunlukta olmasını gerektirir.

Dava konusu kurallarda bir aylık itiraz süresi korunurken ilan süresini bir haftaya indiren mezkûr kuralların hak arama hürriyetinin kullanılmasını aşırı derecede zorlaştırdığı, hatta çoğu kişi yönünden imkânsız hâle getirdiği, başka bir ifadeyle bireyin hak arama hürriyeti ile kamu yararı arasında adil dengeyi gözetmediği, dolayısıyla orantılı olmadığı ve hak arama hürriyeti yönünden ölçüsüz bir sınırlama getirdiği açıktır.

Bu sebeplerle, anılan kuralların Anayasanın 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ve iptal edilmesi gerektiği düşüncesiyle, çoğunluğun red yönündeki kararına katılmıyorum.

Üye
M. Emin KUZ

Esas Sayısı : 2019/40
Karar Sayısı : 2020/40
Karar Tarihi : 17/7/2020

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURANLAR:

1. Bakırköy 1. Asliye Ticaret Mahkemesi	(E.2019/40)
2. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi	(E.2019/41)
3. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 26. Hukuk Dairesi	(E.2019/60)
4. Çorum 3. Asliye Hukuk Mahkemesi	(E.2020/38)

İTİRAZLARIN KONUSU: 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun;

A. 14/4/2016 tarihli ve 6704 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle değiştirilen 90. maddesinin;

1. Birinci cümlesinin "...*bu Kanun ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabidir.*" bölümünün,

2. İkinci cümlesinde yer alan "...*ve genel şartlarda...*" ibaresinin,

B. 92. maddesine 6704 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle eklenen (g), (h) ve (i) bentlerinin,

C. 17/10/1996 tarihli ve 4199 sayılı Kanun'un 34. maddesiyle değiştirilen 93. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "*Zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları,...*" ibaresinin,

Ç. 6704 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 97. maddesinin birinci cümlesinin,

D. 99. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “...zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri...” ibaresinin,

Anayasa’nın 2., 5., 7., 8., 9., 10., 13., 17., 19., 35., 36., 41., 48. ve 138. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

OLAY: Zararın tazmini talebiyle zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesinin tarafı olan sigorta şirketleri aleyhine açılan davalarda itiraz konusu kuralların Anayasa’ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkemeler, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun’un itiraz konusu kuralların da yer aldığı;

1. 90. maddesi şöyledir:

“Maddi ve manevi tazminat:

Madde 90- (Değişik:14/4/2016-6704/3 md.)

Zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamındaki tazminatlar bu Kanun ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabidir. Söz konusu tazminatlar ve manevi tazminata ilişkin olarak bu Kanun ve genel şartlarda düzenlenmeyen hususlar hakkında 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun haksız fiillere ilişkin hükümleri uygulanır.”

2. 92. maddesi şöyledir:

“Zorunlu mali sorumluluk sigortası dışında kalan hususlar:

Madde 92- Aşağıdaki hususlar, zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamı dışındadırlar.

a) İşletenin; bu Kanun uyarınca eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilere karşı yöneltebileceği talepler,

b) İşletenin; eşinin, usul ve fûruunun, kendisine evlat edinme ilişkisi ile bağlı olanların ve birlikte yaşadığı kardeşlerinin mallarına gelen zararlar nedeniyle ileri sürebilecekleri talepler,

c) İşletenin; bu Kanun uyarınca sorumlu tutulmadığı şeye gelen zararlara ilişkin talepler,

d) Bu Kanunun 105 inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre zorunlu mali sorumluluk sigortasının teminatı altında yapılacak motorlu araç yarışlarındaki veya yarış denemelerindeki kazalardan doğan talepler,

e) Motorlu araçta taşınan eşyanın uğrayacağı zararlar,

f) Manevi tazminata ilişkin talepler.

g) (Ek: 14/4/2016-6704/4 md.) **Hak sahibinin kendi kusuruna denk gelen tazminat talepleri,**

h) (Ek: 14/4/2016-6704/4 md.) **İlgililerin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan tazminat talepleri,**

i) (Ek: 14/4/2016-6704/4 md.) **Bu Kanun çerçevesinde hazırlanan zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları ve ekleri ile tanımlanan teminat içeriği dışında kalan talepler.”**

3. 93. maddesi şöyledir:

“En az sigorta tutarları:

Madde 93- (Değişik: 17/10/1996-4199/34 md.)

Zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları, teminat tutarları ile tarife ve talimatları Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanlıkça tespit edilir ve Resmi Gazetede yayımlanır.

Tarife ve talimatların tespitinde; araç türleri; coğrafi bölge; sigorta süresi içinde herhangi bir hasar ödemesine neden olmayan işletenlerin primlerinin indirilmesi yoluyla ödüllendirilmesi, hasar ödemesine neden olan işletenlerin primlerinin yükseltilmesi yoluyla cezalandırılması ve gerekli görülen diğer hususlar dikkate alınır.”

4. 97. maddesi şöyledir:

“Doğrudan doğruya talep ve dava hakkı:

Madde 97- (Değişik: 14/4/2016-6704/5 md.)

Zarar görenin, zorunlu mali sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunması gerekir. Sigorta kuruluşunun başvuru tarihinden itibaren en geç 15 gün içinde başvuruyu yazılı olarak cevaplamaması veya verilen cevabın talebi karşılamadığına ilişkin uyuşmazlık olması hâlinde, zarar gören dava açabilir veya 5684 sayılı Kanun çerçevesinde tahkime başvurabilir.”

5. 99. maddesi şöyledir:

“Tazminat ve giderlerin ödenmesi:

Madde 99- Sigortacılar, hak sahibinin zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri, sigortacının merkez veya kuruluşlarından birine ilettiği tarihten itibaren sekiz iş günü içinde zorunlu mali sorumluluk sigortası sınırları içinde kalan miktarları hak sahibine ödemek zorundadırlar.

Ödemeyi yapan sigortacı, ödenen miktarın sorumluluk oranlarında paylaşılmasını diğer sigortacılardan yazılı olarak talep eder. Diğer sigortacılar talep tarihinden itibaren sekiz iş günü içinde kendilerine düşen miktarı talepte bulunana öder.

(Değişik: 21/5/1997-4262/4 md.) Bu madde hükmüne uymayan sigortacılar, 108 000 000 lira hafif para cezası ile cezalandırılırlar.”

II. İLK İNCELEME

A. E.2019/40 ve E.2019/41 Sayılı Başvurular Yönünden

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM, Hasan Tahsin GÖKCAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI,

Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Yıldız SEFERİNOĞLU'nun katılımlarıyla 15/5/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyalarda eksiklik bulunmadığından işlerin esaslarının incelenmesine, yürürlüğü durdurma taleplerinin esas inceleme aşamalarında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B. E.2019/60 Sayılı Başvuru Yönünden

2. İçtüzük hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM, Hasan Tahsin GÖKCAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Yıldız SEFERİNOĞLU'nun katılımlarıyla 30/5/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

C. E.2020/38 Sayılı Başvuru Yönünden

3. İçtüzük hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Serdar ÖZGÜLDÜR, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ'in katılımlarıyla 6/5/2020 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. BİRLEŞTİRME KARARLARI

A. E.2019/41 Sayılı Başvuru Yönünden

4. 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun;

A. 14/4/2016 tarihli ve 6704 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle değiştirilen 90. maddesinin birinci cümlesinin "...bu Kanun ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabidir." bölümünün,

B. 92. maddesine 6704 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle eklenen (h) ve (i) bentlerinin,

iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2019/41 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2019/40 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2019/40 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 15/5/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B. E.2019/60 Sayılı Başvuru Yönünden

5. 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun;

A. 14/4/2016 tarihli ve 6704 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle değiştirilen 90. maddesinin;

1. Birinci cümlesinde yer alan "...bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda öngörülen..." ibaresinin,

2. İkinci cümlesinde yer alan "...ve genel şartlarda..." ibaresinin,

B. 92. maddesine 6704 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle eklenen (i) bendinin,

C. 17/10/1996 tarihli ve 4199 sayılı Kanun'un 34. maddesiyle değiştirilen 93. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları,..." ibaresinin,

iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2019/60 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2019/40 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2019/40 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 30/5/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

C. E.2020/38 Sayılı Başvuru Yönünden

6. 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun;

A. 14/4/2016 tarihli ve 6704 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle değiştirilen 90. maddesinin birinci cümlesinin "...bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabidir." bölümünün,

B. 92. maddesine 6704 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle eklenen (g), (h) ve (i) bentlerinin,

iptallerine karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2020/38 sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2019/40 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2019/40 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 6/5/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV. ESASIN İNCELENMESİ

7. Başvuru kararları ve ekleri, Raportör Hülya ÇOŞTAN ÇETİN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükümleri, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

8. Mali sorumluluk sigortası, sigortanın konusunu oluşturan riskin gerçekleşmesi hâlinde sigortayı yaptıran kişinin hukuken sorumlu tutulabileceği zarar kalemleri sebebiyle ödemekle yükümlü olacağı tazminatın sigorta şirketi tarafından teminat miktarı ile sınırlı olarak ödenmesini güvence altına alan sigorta türüdür. Anılan sigorta, sigorta kapsamındaki riskin gerçekleşmesi ve zararın doğması hâlinde, zarar gören kişilerin tazminat alacaklarını teminat altına almanın yanında sigortayı yaptıran kişi bakımından da güvence sağlamaktadır. Söz konusu sigorta ihtiyari ya da zorunlu nitelikte olabilmektedir.

9. 2918 sayılı Kanun'un karayolunda motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle meydana gelebilecek zarardan dolayı hukuki sorumluluğu düzenleyen 85. maddesiyle motorlu taşıt işleten ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi, motorlu taşıtın işletilmesi sebebiyle meydana gelen destekten yoksun kalma zararını, bedensel zararı ve eşya zararını tazmin ile yükümlü kılınmıştır. Karayolunda

motorlu taşıt işletilmesinden doğan hukuki sorumluluk, haksız fiilden doğan sorumluluk niteliğinde olup öğretilerde de kabul edildiği üzere kusursuz sorumluluk türü olan tehlike sorumluluğunun özel bir türü şeklinde düzenlenmiştir.

10. 20/4/1959 tarihinde üye ülkelerin imzasına açılan, ülkemiz tarafından 26/6/1974 tarihinde imzalanan ve 4/11/1999 tarihli ve 4477 sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunan Motorlu Taşıtlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, 15/2/2000 tarihli ve 23965 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Bakanlar Kurulu kararı ile onaylanmıştır. Anılan Sözleşme’nin 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, akit tarafların motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle zarar gören kişilerin tazminat taleplerinin kurulacak zorunlu sigorta sistemi vasıtasıyla teminat altına alınmasına ilişkin yükümlülükleri düzenlenmiştir. Sözleşmenin 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasında motorlu taşıtın sigorta ettirilmesinden sorumlu kişilerin tespit edilmesi gerektiği ve Sözleşme’ye Ek Hükümler’in 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da sigortanın, sigorta edilmiş taşıtın sahibinin, zilyedinin ve sürücüsünün malî sorumluluğunu teminat altına alması gerektiği kurala bağlanmıştır.

11. Motorlu taşıtın işletilmesi sebebiyle meydana gelen destekten yoksun kalma zararı, bedensel zarar ve eşya zararından dolayı işleten sorumlu olup bu zararı tazmin etmekle yükümlü ise de bu zararların tazmin edilebilmesinin, işletenin ekonomik gücüne bağlı olduğu açıktır. Bu durumun hakkaniyete aykırı sonuçlara yol açabileceğini öngören kanun koyucu, Motorlu Taşıtlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi’nin de gereği olarak, zorunlu malî sorumluluk sigortası yaptırma yükümlülüğünü düzenlemiştir.

12. 2918 sayılı Kanun’un 91. maddesinin birinci fıkrasında karayolunda motorlu taşıt işletenlerin, bu Kanun’un 85. maddesinin birinci fıkrasına göre olan sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere mali sorumluluk sigortası yaptırımları zorunlu kılınmış ve anılan maddenin son fıkrasında bu zorunluluğa uymamanın yaptırımını hükme bağlanmıştır.

13. Kanun’un 101. maddesinin birinci fıkrasında ise zorunlu mali sorumluluk sigortasının Türkiye’de kaza sigortası dalında çalışmaya

yetkili olan sigorta şirketleri tarafından yapılacağı, bu sigorta şirketlerinin anılan sigortayı yapmakla yükümlü oldukları belirtilmiş ve maddenin son fıkrasında bu zorunluluğa uymamanın yaptırımı düzenlenmiştir.

14. Kanun koyucunun tehlikeli faaliyet olarak nitelendirdiği motorlu taşıt işletilmesi fiili, bir taraftan işletene menfaat sağlamakta diğer taraftan ise üçüncü kişileri, bu taşıtın işletilmesi sebebiyle zarara uğrama riskine maruz bırakmaktadır. Zorunlu mali sorumluluk sigortasının amacı da işletenin motorlu taşıtın işletilmesindeki menfaati ile üçüncü kişilerin bu motorlu taşıtın işletilmesi sebebiyle uğrayabilecekleri olası zararlarının tazmin edilmesindeki menfaatleri arasında denge sağlamaktır. Zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesinin tarafları işleten ile sigorta şirkettir.

15. Sigorta şirketlerinin faaliyet gösterdikleri dalların kapsamında bulunan zorunlu sigorta sözleşmelerini yapma zorunluluğu, 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1483. maddesinin yanı sıra 3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun "*Zorunlu sigortalar*" başlıklı 13. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde hükme bağlanmıştır.

16. Kanun koyucu sigorta şirketlerinin zorunlu sigortalar bakımından sözleşme yapmasını zorunlu kılan bu genel kurallar yanında sözleşmenin içeriğine yönelik düzenlemeler de öngörmüştür. Bu kapsamda 5684 sayılı Kanun'un "*Sigorta sözleşmeleri*" başlıklı 11. maddesinin (1) numaralı fıkrasında "*Sigorta sözleşmelerinin ana muhtevası, Müsteşarlıkça onaylanan ve sigorta şirketlerince aynı şekilde uygulanacak olan genel şartlara uygun olarak düzenlenir. Ancak, sigorta sözleşmelerinde işin özelliğine uygun olarak özel şartlar tesis edilebilir. Bu hususlar, sigorta sözleşmesi üzerinde ve özel şartlar başlığı altında herhangi bir yanılgıya neden olmayacak şekilde açık olarak belirtilir.*" denilmektedir. Kuralda yer alan "...Müsteşarlıkça..." ibaresi aynı Kanun'un 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendine göre Hazine Müsteşarlığını ifade etmekte ise de anılan Müsteşarlık, 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde teşkilatlandırılmıştır. Dolayısıyla sigorta sözleşmelerinin ana muhtevası, Hazine ve Maliye Bakanlığı (Bakanlık) tarafından onaylanan ve sigorta şirketlerince aynı şekilde uygulanacak olan genel şartlara uygun olarak düzenlenmelidir.

17. Sigorta sözleşmesinin ana muhtevasının Bakanlıkça onaylanan genel şartlara tabi kılınmasının amacı, 5684 sayılı Kanun'un 11. maddesinin gerekçesinde, sigorta mevzuatının teknik ve ayrıntılı bilgiler gerektirmesi nedeniyle sigortalı olmak isteyenlerin, sigortanın kapsamına ve ilgili diğer hükümlerine ilişkin doğru ve yeterli bilgiye sahip olarak sözleşme yapmasının sağlanması ve böylelikle sigortalının korunması olarak açıklanmıştır. Dolayısıyla sigorta şirketi ile sigorta yaptırmak isteyen kişi arasında yapılacak sigorta sözleşmelerinde sigorta şirketlerinin sözleşmenin güçlü tarafı olduğunu, bu sebeple de sigorta sözleşmesi yapmak isteyen kişilerin kendileri aleyhine buna karşılık sigorta şirketi lehine olan sözleşme koşullarını kabul etmek durumunda kalabileceklerini öngören kanun koyucunun, sigorta sözleşmelerinin ana muhtevasının genel şartlar vasıtasıyla belirlenmesini öngörmek suretiyle sözleşmenin zayıf tarafının korunmasını amaçladığı anlaşılmaktadır.

18. 2918 sayılı Kanun'un 93. maddesinin birinci fıkrasında zorunlu mali sorumluluk sigortasına ilişkin özel bir düzenleme öngörülmüş ve zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarının Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanlıkça tespit edileceği ve Resmî Gazete'de yayımlanacağı kurala bağlanmıştır. Zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesinin ana muhtevası niteliğinde olan bu genel şartlar, idarenin düzenleyici işlemleri niteliğinde olup kanuna nazaran ikincil nitelik taşımaktadır.

19. 14/5/2015 tarihli ve 29355 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın (Genel Şartlar) A.1 maddesinde bu Genel Şartlar'ın amacının, 2918 sayılı Kanun uyarınca motorlu araç işletenlere yüklenen hukuki sorumluluk için yaptırılması gereken zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında ilgililerinin hak ve yükümlülüklerine ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi olduğu belirtilmiştir. Genel Şartlar'ın "SİGORTANIN KAPSAMI" başlıklı A.3 maddesinin birinci fıkrasında "Sigortacı, poliçede tanımlanan motorlu aracın işletilmesi sırasında, üçüncü şahısların ölümüne veya yaralanmasına veya bir şeyin zarara uğramasına sebebiyet vermiş olmasından dolayı, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre sigortalıya düşen hukuki sorumluluk çerçevesinde bu Genel Şartlarda içeriği belirlenmiş tazminatlarla ilişkin talepleri, kaza tarihi itibarıyla geçerli zorunlu sigorta limitleri dahilinde karşılamakla yükümlüdür. Sigortanın kapsamı üçüncü şahısların, sigortalının Karayolları Trafik Kanunu çerçevesindeki

sorumluluk riski kapsamında, sigortalıdan talep edebilecekleri tazminat talepleri ile sınırlıdır.” denilerek sigorta şirketlerinin zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesinden doğan hukuki sorumluluklarının kapsamı belirlenmiştir. Bu çerçevede Genel Şartlar’da sigorta şirketinin sorumlu olmayacağı durumlar ile tazminat sorumluluğunun hesaplanmasını düzenleyen kurallara da yer verilmiştir. Genel Şartlar’ın A.6 maddesinde teminat dışında kalan hâller belirtilmişken Ek (1)’de değer kaybının hesaplanmasına, Ek (2)’de destekten yoksun kalma tazminatının hesaplanmasına ve Ek (3)’te sürekli sakatlık tazminatının hesaplanmasına ilişkin kurallar düzenlenmiştir.

20. Motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle üçüncü kişilere verilen zarardan dolayı işletenin hukuki sorumluluğu, haksız fiilden doğan sorumluluk niteliği taşıdığı için tazminat borcunun kapsamı 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’na göre belirlenmektedir. İşletenin söz konusu tazminat borcunun dolayısıyla zarar gören üçüncü kişilerin tazminat alacaklarının teminat altına alınması amacıyla öngörülmüş olan zorunlu mali sorumluluk sigortası uyarınca sigorta şirketinin tazminat borcunun kapsamı ise Genel Şartlar’a göre belirlenmektedir. Bu durum işletenin 6098 sayılı Kanun’a göre hesaplanan tazminat borcunun kapsamı ile bu borcu teminat altına alması için kendisiyle sözleşme yapılmış olan sigorta şirketinin Genel Şartlar’a göre hesaplanan tazminat borcunun kapsamının farklılaşmasına yol açmaktadır. Bunun sebebi ise idarenin düzenleyici işlemi niteliğindeki Genel Şartlar’ın tazminatın hesaplanmasını düzenleyen kurallarında, 6098 sayılı Kanun’un gerçek zararın tazminini öngören kurallarından ayrılan hükümlere yer verilmiş olmasıdır. Başka bir ifadeyle gerçek zararın tazmininin teminat altına alınması için öngörülmüş olan hukuki sorumluluğun kapsamının Genel Şartlar ile belirlenmesine ve değiştirilmesine imkân tanındığı görülmektedir.

B. Kanun’un 90. Maddesinin Birinci Cümlesinin “...bu Kanun ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabidir.” Bölümünün, İkinci Cümlesinde Yer Alan “...ve genel şartlarda...” İbaresinin ve 92. Maddesinin (i) Bendinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

21. Kanun’un 90. maddesinin birinci cümlesinde zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamındaki tazminatların bu Kanun ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabi

olduğu belirtilmiştir. Anılan cümlelerin “...bu Kanun ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabidir.” bölümü itiraz konusu kurallardan birini oluşturmaktadır.

22. Söz konusu maddenin ikinci cümlesinde ise zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamındaki tazminatlar ile manevi tazminata ilişkin olarak bu Kanun’da ve genel şartlarda düzenlenmeyen hususlar hakkında 6098 sayılı Kanun’un haksız fiillere ilişkin hükümlerinin uygulanacağı kurala bağlanmıştır. Anılan cümlede yer alan “...ve genel şartlarda...” ibaresi itiraz konusu diğer kuralı oluşturmaktadır.

23. Kanun’un 90. maddesinin 6704 sayılı Kanun’la değiştirilmeden önceki hâlinde ise “*Maddî tazminatın biçimi ve kapsamı ile manevî tazminat konularında Borçlar Kanununun haksız fiillere ilişkin hükümleri uygulanır.*” denilmek suretiyle zorunlu mali sorumluluk kapsamında sigorta şirketi tarafından ödenecek tazminatların kapsamının 6098 sayılı Kanun’a göre belirleneceği hükme bağlanmıştı. Bu itibarla anılan madde metninin yürürlükte olduğu dönemde, motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle zarar meydana gelmesi hâlinde hem motorlu taşıtı işletenin hem de zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesi gereğince bu zarardan dolayı sorumlu olan sigorta şirketinin tazminat borçlarının kapsamı 6098 sayılı Kanun’un haksız fiilden doğan sorumluluğu düzenleyen hükümlerine göre belirlenmekteydi.

24. 2918 sayılı Kanun’un 92. maddesinin itiraz konusu (i) bendi ise bu Kanun çerçevesinde hazırlanan zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları ve ekleri ile tanımlanan teminat içeriği dışında kalan taleplerin zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamı dışında olduğunu hükme bağlamaktadır. Bu itibarla kural, genel şartlar kapsamında yapılacak düzenlemelerle sigorta şirketine yöneltilebilecek tazminat taleplerinin kapsamının sınırlandırılabilmesine imkân tanımaktadır.

25. Anılan açıklamalar çerçevesinde itiraz konusu kuralların motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle meydana gelen zarardan dolayı işletenin tazminat borcunun kapsamı ile zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesi sebebiyle bu zarardan dolayı sorumlu olan sigorta şirketinin tazminat borcunun kapsamının farklı esaslara göre hesaplanmasına imkân tanıdığı anlaşılmaktadır.

2. İtirazların Gerekçeleri

26. Başvuru kararlarında özetle; zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesi yapılmasının kanun ile zorunlu kılındığı, bu sözleşmenin yapılmasında kamu yararının bulunduğu, sigorta sözleşmesinin eki niteliğinde olan ve sözleşmenin taraflarını bağlayan hususlarda yürütmeye bırakılan düzenleme yapma yetkisinin asli nitelik taşıdığı, zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında sigorta şirketi tarafından ödenecek tazminatların hesaplanmasında geçerli esasların genel şartlar ile belirlendiği, böylelikle sigorta şirketleri açısından farklı bir hesaplama yöntemi oluşturularak bu şirketlere imtiyaz tanındığı, genel şartları belirleme yetkisinin yürütme organına tanınmış olmasının yasama yetkisinin devri anlamına geldiği, kişilerin ölüme, bedensel zarara veya eşya zararına dayanan tazminat alacaklarının hesaplanmasına ilişkin usulün kanunla belirlenmesi gerektiği, insan zararları konusunda uzman olmayan yürütmeye teminat dışı hâllerin belirlenmesi konusunda sınırsız ve keyfî bir yetkinin tanındığı, sigortalı kişilerin düzenleyici işlemlere karşı yargıya başvurma hakkının da bulunmadığı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 5., 7., 8., 9., 10., 13., 17., 19., 35., 36., 48. ve 138. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. Kanun'un 90. Maddesinin Birinci Cümlesinin “...bu Kanun ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabidir.” Bölümünde Yer Alan “...ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda...” İbaresini, İkinci Cümlesinde Yer Alan “...ve genel şartlarda...” İbaresini ve 92. Maddesinin (i) Bendi

27. Anayasa'nın 48. maddesinde “Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir.” denilerek sözleşme özgürlüğü güvence altına alınmıştır. Anayasa açısından sözleşme özgürlüğü; devletin kişilerin istedikleri hukuki sonuçlara ulaşmalarını sağlaması ve bu bağlamda kişilerin belli hukuki sonuçlara yönelen iradelerini geçerli olarak tanınması, onların iradelerinin yöneldiği hukuki sonuçların doğacağını ilke olarak benimsemesi ve koruması demektir. Bu özgürlük, sözleşme yapıp yapmama serbestisinin yanı sıra yapılan sözleşmelere dışarıdan müdahale yasağını da içermektedir (AYM, E.2016/192, K.2017/160, 29/11/2017, § 13).

28. Özel hukukun temel ilkelerinden olan irade özgürlüğünün sözleşme hukuku alanındaki görünümü olan sözleşme özgürlüğüne, 6098 sayılı Kanun'un 26. maddesinde de yer verilmiştir. Anılan maddeye göre tarafların bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilmesi olarak tanımlanan sözleşme özgürlüğü kişinin sözleşme yapacağı kişiyi seçme özgürlüğü yanında sözleşme yapmama özgürlüğünü de kapsamaktadır.

29. Zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesinin konusu, karayolunda motorlu taşıt işletenin, motorlu taşıtın işletilmesi sebebiyle üçüncü kişilerin uğrayabileceği destekten yoksun kalma zararını, bedensel zararı ve/veya eşya zararını tazmin yükümlülüğünü teminat altına almaktır. Başka bir ifadeyle sigorta şirketinin bu sözleşme ile yüklendiği borç, işletenin motorlu taşıtın işletilmesi sebebiyle üçüncü kişilere zarar vermesi hâlinde doğacak tazminat borcunu sigorta teminat limiti dâhilinde ödeme borcudur.

30. İtiraz konusu kurallar sigorta şirketinin bu borcunun kapsamının ne şekilde belirleneceğini düzenlemektedir. Bu kurallara göre sigorta şirketinin zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesinden doğan borcunun kapsamı, 2918 sayılı Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlara göre belirlenecektir. Kurallar, sözleşmeden doğan borcun kapsamını belirlemek suretiyle Anayasa'nın 48. maddesinde güvence altına alınan sözleşme özgürlüğünü sınırlamaktadır.

31. Anayasa'nın 13. maddesinde *"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."* denilmektedir. Buna göre sözleşme özgürlüğüne sınırlama getiren düzenlemelerin öncelikle kanunla yapılması gerekir.

32. Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında, sözleşme özgürlüğünü sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp kanuni düzenlemelerin keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olması gerekir.

33. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin

de bir gereğidir. Hukuk devletinde, kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuyla yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, kişilerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

34. İtiraz konusu kurallarda sigorta şirketinin zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesinden doğan sorumluluğunun kapsamı düzenlenmemiş olup bu kapsamın idarenin düzenleyici nitelikte işlemi olan genel şartlar ile belirlenmesi öngörülmüştür. Böylece sigorta şirketinin zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesinden doğacak borcu, idare tarafından her zaman değiştirilebilir nitelikteki kurallar olan genel şartlara göre belirlenecektir. Borcun kapsamının tespiti hususunda temel çerçeve ve ilkelerin kanunda belirlenmediği, idareye geniş bir takdir yetkisinin tanındığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla sözleşmenin içeriğine yönelik sınırlama öngören kurallar kanunilik ölçütü yönünden Anayasa'nın 13. ve 48. maddelerine aykırıdır.

35. Öte yandan Anayasa'nın 17. maddesinde *“Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir”* hükmüne yer verilmiştir. Kişinin yaşam hakkı ile maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkı, birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklarındandır.

36. Anayasa'nın 35. maddesinde ise *“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir./ Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir./ Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”* denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasal anlamda mülkiyet hakkı ekonomik değer ifade eden ve değeri parayla ölçülebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır.

37. Anayasa'nın 5. maddesi insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamayı devletin temel amaç ve görevleri arasında saymıştır. Anayasa'nın 17. maddesinde temel haklar olarak güvence altına alınmış olan yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının yanında Anayasa'nın 35. maddesinde yine bir temel hak olarak ifadesini bulan mülkiyet hakkının etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin bu haklara müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Anayasa'nın 5., 17. ve 35. maddeleri uyarınca devletin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu pozitif yükümlülükler kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere söz konusu temel hakların korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (benzer yönde bkz. AYM, E.2019/11, K.2019/86, 14/11/2019, § 13).

38. Motorlu taşıt işletilmesine bağlı olarak üçüncü kişilerin uğrayabileceği destekten yoksun kalma zararı, bedensel zarar, eşya zararı ve manevi zarar Anayasa'nın 17. ve 35. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlali sonucunda ortaya çıkan zarar niteliğindedir. Dolayısıyla karayolunda motorlu taşıt işletilmesini düzenleyen kuralları, bu kuralların ihlali hâlinde uygulanacak idari ve cezai yaptırımları belirlemenin ve uygulamanın yanı sıra motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle üçüncü kişilerin uğrayabileceği zararın tazmin edilmesini güvence altına almak da devletin görevleri kapsamındadır.

39. Karayolunda motorlu taşıt işletilmesi, üçüncü kişilerin yaşam, maddi ve manevi varlıklarını koruma ile mülkiyet haklarının ihlali riskini içeren bir faaliyettir. Başka bir ifadeyle motorlu taşıt işletilmesi, kişilerin ölümüne, bedensel zarara ve eşya zararına uğramasına yol açma riskini içermektedir. Ölüm sebebiyle ölenin desteğinden yoksun kalan kişilerin maddi ve manevi zararlarının tazmin edilmesi ile bedensel zarara ve eşya zararına maruz kalan kişinin bu sebeplerle meydana gelen zararının tazmini esasen motorlu taşıt işletenin hukuki sorumluluğu kapsamındadır. Bununla birlikte zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında sigorta şirketinin bu zararlardan dolayı tazminat ödemekle sorumlu tutulmuş olması, zarar gören kişinin Anayasa'nın 17. ve 35. maddelerinde düzenlenen haklarının Anayasa'nın 5. maddesiyle bağlantılı olarak korunmasının amaçlandığını göstermektedir.

40. Mali sorumluluk sigortası sözleşmesinin içeriğine ilişkin düzenleme öngören itiraz konusu kuralların, sözleşmenin tarafları olarak motorlu taşıt işleten ile sigorta şirketinin yanında motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle zarara uğrama riskine maruz kalan üçüncü kişilerin menfaatleri arasındaki dengenin dikkate alınarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Kanun koyucunun öngördüğü düzenlemelerin menfaatler dengesinin kurulmasında taraflardan birisi aleyhine ölçsüzlük teşkil edecek şekilde yürütmeye takdir yetkisi tanınması; üçüncü kişinin yaşam hakkı, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı ile mülkiyet hakkı yönünden olduğu kadar işletenin ve sigorta şirketinin mülkiyet hakkı yönünden de pozitif yükümlülüklerle bağdaşmayabilir. Bu bağlamda anılan konunun düzenlenmesi sırasında ilgili tarafların tümünün menfaatlerinin mümkün olduğunca dengelenmesi gözetilmelidir.

41. Motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle üçüncü kişilerin zarara uğraması hâlinde işletenin tazminat borcunun kapsamı 6098 sayılı Kanun'un gerçek zararın tazminini öngören kurallarına göre belirlenmektedir. Bu tazminat borcunun ödenmesini teminat altına almak amacıyla zorunlu kılınan mali sorumluluk sigortası uyarınca sigorta şirketinin borcunun kapsamı ise itiraz konusu kurallarda atıf yapılan genel şartlara göre belirlenmektedir. Bu da zarar gören üçüncü kişi ve işleten aleyhine buna karşılık sigorta şirketi lehine menfaat dengesinin bozulmasına yol açabileceği gibi aksi durum da söz konusu olabilecektir.

42. Bu çerçevede 6098 sayılı Kanun'a göre zarar olarak nitelendirilmeyen hususların genel şartlarda zarar olarak nitelendirilmesi hâlinde işletenin tazminat borcunun kapsamı ile sigorta şirketinin bu borcu teminat altına alması gereken tazminat sorumluluğunun kapsamı farklılaşacaktır. Bu itibarla sigorta şirketinin, işletenin sorumlu olduğu tazminatı aşan miktarda tazminat sorumluluğu dahi söz konusu olabilecektir. Bu durum, sigorta şirketi bakımından fakirleşmeye, zarar gören üçüncü kişi bakımından ise sebepsiz zenginleşmeye yol açabilecektir. 6098 sayılı Kanun'a göre zarar olarak nitelendirilen hususların genel şartlarda zarar olarak nitelendirilmemiş olması hâlinde de işletenin tazminat borcunun kapsamı ile sigorta şirketinin bu borcu teminat altına alması gereken tazminat sorumluluğunun kapsamı yine farklı olacaktır. Bu durumun ise gerçek

zararın karşılanmamasına yol açacağı, dolayısıyla işleten ile zarar gören kişi aleyhine sonuç doğuracağı açıktır. İşleten sorumluluk sigortası yaptırmış olmasına rağmen sigorta şirketi tarafından ödenen tazminat ile gerçek zarara karşılık gelen tazminat arasındaki farktan zarar görene karşı sorumlu olmaya devam edecektir. Zarar görenin sigorta şirketi tarafından tazmin edilmeyen zararı ise ancak işletenin ekonomik durumunun bu zararın karşılanması için yeterli olması hâlinde tazmin edilebilecektir.

43. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 5., 13., 17., 35. ve 48. maddelerine aykırıdır. İptalleri gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralların Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 48. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kurallar Anayasa'nın 5., 13., 17., 35. ve 48. maddelerine aykırı bulunarak iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 7. 8., 9., 10., 19., 36. ve 138. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

b. Kanun'un 90. Maddesinin Birinci Cümlesinin "...bu Kanun ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabidir." Bölümünde Yer Alan "...bu Kanun..." ve "...öngörülen usul ve esaslara tabidir." İbareleri

44. Kanun'un 90. maddesinin birinci cümlesinin itiraz konusu bölümünde yer alan ve zorunlu mali sorumluluk kapsamındaki tazminatların bu Kanun'da öngörülen usul ve esaslara tabi olduğunu öngören kuralların kanunilik şartını karşıladığı anlaşılmaktadır. Nitekim bu usul ve esaslar Kanun'un diğer hükümlerinde düzenlendiği gibi düzenlenmeyen hususlar hakkında 6098 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir. Bu nedenle itiraz konusu bölümde yer alan "...bu Kanun..." ve "...öngörülen usul ve esaslara tabidir." ibareleri bakımından bir belirsizlik söz konusu değildir. Kuralların Anayasa'nın 48. maddesi bakımından Anayasa'nın 13.

maddesini ihlal eden bir yönü bulunmadığı gibi kurallar Anayasa'nın 5., 17. ve 35 maddeleri yönünden işleyen, sigorta şirketi ve zarar gören arasındaki menfaat dengesine etki edecek herhangi bir hüküm de içermemektedir.

45. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 5., 13., 17., 35. ve 48. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 48. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralların Anayasa'nın 7., 8., 9., 10., 19., 36. ve 138. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

C. Kanun'un 92. Maddesinin (g) Bendinin İncelenmesi

1. İtirazların Gerekçeleri

46. Başvuru kararlarında özetle; sigorta sözleşmesinin tarafı olan işletenin kendi sigortasından yararlanamamasının veya kazanın meydana gelişinde kusuru olan sürücünün kendi kusurundan dolayı bir talepte bulunamamasının temel bir ilke olduğu, bu sebeple de itiraz konusu kurala yer vermeye gerek olmadığı, işletenin veya sürücünün yakınlarıyla da bir ilgisinin bulunmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 5., 9., 10., 13., 19., 35., 36., 41. ve 138. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

47. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesi yönünden de incelenmiştir.

48. 2918 sayılı Kanun'un "*Zorunlu mali sorumluluk sigortası dışında kalan hususlar:*" başlıklı 92. maddesinin itiraz konusu (g) bendinde hak sahibinin kendi kusuruna denk gelen tazminat taleplerinin zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamı dışında kaldığı belirtilmiştir. Bu itibarla zarar gören

kişi, kendi kusurlu davranışı sebebiyle uğradığı zarar nedeniyle sigorta şirketinden tazminat talebinde bulunamayacaktır.

49. Zorunlu mali sorumluluk sigortasının amacı yukarıda da açıklandığı üzere motorlu taşıtın işletilmesi sebebiyle üçüncü kişilerin uğradıkları destekten yoksun kalma zararının, bedensel zararın ve eşya zararının tazmininin teminat altına alınmasıdır. Hak sahibinin kendi kusurlu davranışı sebebiyle uğradığı zarara kendisinin katlanması gerekeceğı kuşkusuzdur. Dolayısıyla kişinin kendi kusuru sebebiyle uğradığı zararın sigorta kapsamı dışında tutulmasının Anayasa'nın 5., 17. ve 35. maddelerini ihlal eden bir yönü bulunmamaktadır.

50. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 5., 17. ve 35. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2., 9., 10., 13., 19., 36., 41. ve 138. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

Ç. Kanun'un 92. Maddesinin (h) Bendinin İncelenmesi

1. İtirazların Gerekçeleri

51. Başvuru kararlarında özetle; kuralın kapsamının belirsiz olduğı, kuralla Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun tek taraflı kazalarda destekten yoksun kalanların sigorta şirketinden tazminat talebinde bulunmasını mümkün kılan içtihadının önüne geçilmesinin amaçlandığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 9., 10., 13., 17., 19., 35., 36. ve 138. maddelerine aykırı olduğı ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

52. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 5. maddesi yönünden de incelenmiştir.

53. 2918 sayılı Kanun'un 92. maddesinin itiraz konusu (h) bendinde ilgililerin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan tazminat taleplerinin zorunlu mali sorumluluk sigortasının kapsamında olmadığı belirtilmektedir.

54. Kanun'da *ilgililerin* kimler olduğu belirtilmemiş ise de anılan ibareyle ifade edilenin kazaya uğrayan kişi dışında tazminat talep edebilecek kişiler olduğu anlaşılmaktadır. Kuralda yer alan "...sigortalının sorumluluk riski..." ibaresinin anlamı da değerlendirilmelidir. Yukarıda da açıklandığı üzere zorunlu mali sorumluluk sigortasının amacı işletenin Kanun'un 85. maddesinde düzenlenen hukuki sorumluluğunu güvence altına almaktır. Dolayısıyla bu hukuki sorumluluğunu sigorta ettirmekle yükümlü olan işletenin sigortalı konumunda olduğu, sigortalının sorumluluk riskinin ise Kanun'un 85. maddesinde düzenlenen hukuki sorumluluk kapsamında gerçekleşmesi olası risklerle sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu yönleriyle kuralın belirsiz olduğu söylenemez.

55. Kural uyarınca sigortalının sorumluluk riski kapsamında değerlendirilemeyecek risklerden doğan tazminat taleplerinden dolayı zorunlu mali sorumluluk sigortasına dayanılarak sigorta şirketinden talepte bulunulamayacaktır. Mali sorumluluk sigortasının sigortalının kanundan doğan hukuki sorumluluğunu teminat altına almak amacıyla zorunlu kılındığı dikkate alındığında, sigortalının hukuki sorumluluğu kapsamında olmayan tazminat taleplerinden dolayı sigorta şirketinin de sorumlu tutulamamasının işin niteliği gereği olduğu anlaşılmaktadır.

56. Sigorta şirketinin sorumluluğunun zorunlu mali sorumluluk sigortası ile teminat altına aldığı riskler ile sınırlandırılması suretiyle ilgililerin, işletenin dahi sorumlu olmadığı tazminat taleplerini sigorta şirketine yöneltmelerinin önüne geçilmesinin ve sigorta şirketinin mülkiyet hakkının korunmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda esasen sigortalıdan talepte bulunması mümkün olmayan ilgililerin, sigorta şirketinden de talepte bulunamamasının Anayasa'nın 17. ve 35. maddelerinde düzenlenen haklarını ihlal ettiği söylenemez. Kuralın ilgililerin menfaatleri ile sigorta şirketinin menfaatleri arasında makul bir denge kurulmasını engelleyen bir yönünün bulunmadığı görülmektedir.

57. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 5., 17. ve 35. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 5., 17. ve 35.

maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 9., 10., 13., 19, 36. ve 138. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

D. Kanun'un 93. Maddesinin Birinci Fıkrasında Yer Alan “Zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları,...” İbaresinin İncelenmesi

1. İtirazın Gerekçeleri

58. Başvuru kararında özetle; Anayasa'da belirtilen ayrık durumlar dışında yürütmenin düzenleme yetkisinin asli değil ikincil nitelikte olduğu, bu nedenle yürütme tarafından yapılacak düzenlemelerin temel ilkelerinin ve çerçevesinin yasama tarafından belirlemesi gerektiği, yürütmenin ancak kanunla çizilmiş bu sınırlar içinde düzenleme yapabileceği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 7., 9., 10. ve 138. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

59. Kanun'un 93. maddesinin birinci fıkrasında; zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarının, teminat tutarlarının, tarife ve talimatların Bakanlıkça tespit edileceği ve Resmî Gazete'de yayımlanacağı belirtilmiştir. Anılan fıkra da yer alan “Zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları,...” ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

60. Anayasa'nın 7. maddesinde “Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez.” denilmektedir. Anayasa'nın açıkça kanunla düzenlenmesini öngörmediği konularda kanunda genel ifadelerle düzenleme yapılarak ayrıntıların düzenlenmesinin yürütmeye bırakılması mümkündür. Anayasa'da münhasıran kanunla düzenleme yapılması öngörülme-yen konularda da yasamanın asliliği ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleri haricinde geçerli olan yürütmenin türevselliği ilkeleri gereği idari işlemlerin kanuna dayanması zorunluluğu vardır. Ancak bu durumda kanunda belirlenmesi gereken çerçeve,

Anayasa'nın kanunla düzenlenmesini öngördüğü durumdakinden çok daha geniş olabilecektir. Başka bir ifadeyle Anayasa'ya göre kanunla düzenlenmesi gerekmeyen bir konu, kanuni dayanağı olmak kaydıyla idarenin düzenleyici işlemlerine bırakılabilir (AYM, 19/2/2020, E.2018/91, K.2020/10, § 110).

61. Kural olarak kanun koyucunun genel ifadelerle yürütme organını yetkilendirmesi yeterli olmakla birlikte Anayasa'da kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda genel ifadelerle yürütme organına düzenleme yapma yetkisi verilmesi, yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırılık oluşturabilmektedir. Bu nedenle Anayasa'da temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, vergi ve benzeri mali yükümlülüklerin konması ve memurların atanmaları, özlük hakları gibi münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda kanunun temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirlemiş olması gerekmektedir. Anayasa koyucunun açıkça kanunla düzenlenmesini öngördüğü konularda, yasama organının temel kuralları saptadıktan sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmeye bırakması, yasama yetkisinin devri olarak yorumlanamaz.

62. Kanun'un 93. maddesinin birinci fıkrası, zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarının Bakanlıkça tespit edileceğini ve Resmî Gazete'de yayımlanacağını öngörmektedir. Bu itibarla kural ile yürütmeye düzenleyici nitelikte işlem yapma yetkisinin tanındığı anlaşılmaktadır. Yukarıda da ifade edildiği üzere Anayasa'nın açıkça kanunla düzenlenmesini öngörmediği konularda kanunda genel ifadelerle düzenleme yapılarak ayrıntıların düzenlenmesinin yürütmeye bırakılması mümkündür. Öte yandan Anayasa'da münhasıran kanunla düzenleneceği öngörülen konularda da kanun koyucu temel kuralları saptadıktan sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmeye bırakabilir. Yürütme organına böyle bir yetkinin tanınmış olmasının sebebinin ise zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesinin ana muhtevası niteliğindeki genel şartların Bakanlık tarafından belirlenmesini sağlamak suretiyle sözleşmenin güçlü tarafı olan sigorta şirketlerinin kendisi lehine olan sözleşme koşullarını dikte ettirmesinin önlenmesi olduğu görülmektedir. Zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında ödenecek tazminatların hesaplanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesini yasal çerçeve belirlenmeden genel şartlara bırakan itiraz konusu kuralların iptallerine karar verilmiş olması da gözetilerek

yürütmenin düzenleyici nitelikte işlemi olan zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarını tespit etme yetkisinin Bakanlığa bırakılması Anayasa'ya aykırı değildir.

63. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 7. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2., 9., 10. ve 138. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

E. Kanun'un 97. Maddesinin Birinci Cümlesinin İncelenmesi

1. İtirazların Gerekçeleri

64. Başvuru kararında özetle; kuralla zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında sigorta şirketine karşı açılacak davalar bakımından özel nitelikte dava şartının getirildiği, anılan davaların hâlihazırda arabulucuya başvurulması şeklinde düzenlenmiş olan genel nitelikte bir dava şartına tabi olduğu, bu iki dava şartının birlikte uygulanmasının mağdurun alacağına kavuşmasını geciktirebileceği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 10., 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

65. İtiraz konusu kural zarar gören kişinin, zorunlu mali sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunması gerektiğini düzenlemektedir.

66. Anayasa'nın hak arama hürriyetini düzenleyen 36. maddesinde *"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir./Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz."* denilmektedir.

67. Hak arama hürriyetinin temel unsurlarından biri mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, hukuki bir uyumsuzluğun bu konuda karar verme yetkisine sahip bir mahkeme önüne götürülmesi hakkını da kapsar. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı

haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir.

68. Zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında sigorta şirketine karşı dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta şirketine başvuruda bulunulması koşulu, hak arama hürriyetine ve bu kapsamda mahkemeye erişim hakkına getirilen bir sınırlama niteliğindedir. Bu bakımdan hak arama hürriyetini sınırlandıran kuralın Anayasa'nın 13. maddesine aykırı bir sınırlama olup olmadığı incelenmelidir. Buna göre Anayasa'nın anılan maddesi uyarınca adil yargılanma hakkına getirilen sınırlamaların Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

69. Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama hürriyeti için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu düşünülemez. Öte yandan Anayasa'nın tüm maddeleri aynı etki ve değerde olup aralarında bir üstünlük sıralaması bulunmadığından uygulamada bunlardan birine öncelik tanımak mümkün değildir. Bu nedenle kimi zaman zorunlu olarak birlikte uygulanan iki Anayasa kuralından biri, diğerinin sınırını oluşturabilmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi kararlarında, Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmektedir.

70. Bu itibarla kuralın Anayasa'nın 13. maddesine uygunluğu denetlenirken ilk olarak sınırlamayı haklı kılan sebebin bulunup bulunmadığının yukarıda açıklanan çerçevede ortaya konulması gerekmektedir.

71. Anayasa'nın 141. maddesinin dördüncü fıkrasında *“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”* denilmek suretiyle davaların makul süre içinde bitirilmesi gerekliliği ifade edilmiştir. Bu ilke gereğince devlet, yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin önlemler almalıdır.

72. Anayasa'nın 142. maddesinde *“Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.”* hükmüne yer

verilmiştir. Buna göre kanun koyucu Anayasa'ya aykırı olmamak kaydıyla yargılama usulüne ilişkin kuralları belirleme ve bu konuda ihtiyaç duyduğu düzenlemeleri yapma konusunda takdir yetkisine sahiptir.

73. Yukarıda yer verilen Anayasa kuralları birlikte değerlendirildiğinde kuralla zorunlu mali sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunulması koşulunun öngörülmesiyle taraflar arasındaki uyuşmazlığın yargıya taşınmadan çözülmesini sağlamak suretiyle hem talepte bulunanın tazminat alacağına bir an önce kavuşmasının hem de yargının iş yükünün azaltılmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Bu yönüyle sınırlamanın anayasal bağlamda meşru bir amaca dayandığı görülmektedir.

74. Adil yargılanma hakkına getirilen sınırlamanın anayasal bağlamda meşru bir amaca yönelik olması yeterli olmayıp ayrıca ölçülü olması gerekir. Ölçülülük ilkesi ise *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, bir başka deyişle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmışının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir. Öngörülen tedbirin ulaşılmak istenen kamu yararı karşısında kişiyi olağan dışı ve aşırı bir yük altına sokması durumunda sınırlamanın orantılı ve dolayısıyla ölçülü olduğundan söz edilemez.

75. Uyuşmazlıkların yargı yetkisi kullanan mahkemeler aracılığıyla çözülmesi esas olmakla birlikte her uyuşmazlığın çözümünün mahkemelerden beklenmesi mahkemelerin iş yükünün artmasına ve davaların makul sürelerde bitirilememesine yol açabildiği gibi bu durum tarafların menfaatlerine de aykırı olabilmektedir. Yargının iş yükünün azaltılması, adalete erişimin kolaylaştırılması ve usul ekonomisi gibi çeşitli nedenlerle yargıya ilişkin anayasal kuralların etkililiğinin sağlanması da gözetilerek dava şartlarının öngörülmesi söz konusu olabilmektedir.

76. Davanın esası hakkında karar verilebilmesi için varlığı veya yokluğu gerekli olan koşullar şeklinde tanımlanabilecek olan dava şartları, yargılama usulü kanunlarında genel nitelikte dava şartları şeklinde düzenlendiği gibi diğer kanunlarda özel nitelikte dava şartı şeklinde de düzenlenebilmektedir.

İtiraz konusu kural uyarınca dava yoluna başvurulmadan önce ilgili sigorta şirketine yazılı başvuruda bulunulmuş olması koşulu da özel nitelikte dava şartıdır. Dolayısıyla dava açılmadan önce yazılı başvuruda bulunulmuş olması, açılacak davada mahkemenin uyuşmazlığın esası hakkında inceleme yapabilmesi için zorunludur. Bu zorunluluğun yerine getirilmemesi hâlinde davanın dava şartı yokluğu nedeniyle usulden reddine karar verilecektir. Bu suretle dava açılmadan önce zarar görenin ilgili sigorta şirketine yazılı başvuruda bulunmasının öngörülmesinin taraflar arasındaki uyuşmazlığın yargıya başvurulmadan çözümüne imkân tanınması ve böylece gerek zarar görenin tazminat alacağına kısa sürede kavuşmasına gerekse yargının iş yükünün azalmasına hizmet edebileceği gözetildiğinde kuralın bu yönüyle kamu yararını sağlama amacına ulaşılması bakımından elverişli olduğu açıktır.

77. Hukuki uyuşmazlıkların yargıya başvurulmadan önce çözümüne imkân tanımak suretiyle hem uyuşmazlıkların kısa süre içinde giderilmesini hem de yargının iş yükünün azalmasını temin etmek biçimindeki amaçların dava açılmadan önce ilgili sigorta şirketine başvurulması zorunluluğundan daha hafif bir tedbirle gerçekleştirilebileceği, dolayısıyla sınırlamanın gerekli olmadığı da söylenemez.

78. Diğer yandan kural zarar görenin dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunmuş olması koşulunu öngörmekte ise de Kanun'un 97. maddesinin ikinci cümlesinde sigorta kuruluşunun başvuru tarihinden itibaren en geç 15 gün içinde başvuruyu yazılı olarak cevaplamaması veya verilen cevabın talebi karşılamadığına ilişkin uyuşmazlık olması hâlinde zarar görenin dava açabileceği veya tahkime başvurabileceği açıkça düzenlenmiştir. Kaldı ki kural işletene karşı herhangi bir başvuru yapılmış olmasına veya dava açılmış olmasına dahi gerek olmaksızın doğrudan sigorta şirketine başvuru yapılmasına imkân tanımaktadır. Bu yönleriyle kuralın kişilere aşırı bir külfet yüklediğinden de söz edilemez.

79. Bu itibarla Kanun'da sınırlama aracının sınırlama amacına uygun ve orantılı şekilde kullanılmasını sağlayacak yasal güvencelere yer verildiği ve amaç ile araç arasında makul bir dengenin gözetildiği anlaşıldığından kural mahkemeye erişim hakkına orantısız, dolayısıyla ölçüsüz bir sınırlama da getirmemektedir.

80. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 10. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

F. Kanun'un 99. Maddesinin Birinci Fıkrasında Yer Alan "...zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri,..." İbaresinin İncelenmesi

1. İtirazların Gerekçeleri

81. Başvuru kararında özetle, kuralla tazminat talebinde bulunan kişi ile sigorta şirketinin ispat haklarının genel şartlarda belirlenen belgelerle sınırlandırıldığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

82. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 5., 17. ve 35. maddeleri yönünden incelenmiştir.

83. 2918 sayılı Kanun'un 99. maddesinin birinci fıkrası, hak sahibinin zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri, sigortacının merkez veya kuruluşlarından birine ilettiği tarihten itibaren sekiz iş günü içinde sigortacıların zorunlu mali sorumluluk sigortası sınırları içinde kalan miktarları hak sahibine ödemek zorunda olduğunu düzenlemektedir. Anılan fıkra da yer alan "...zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri,..." ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

84. Söz konusu fıkra, tazminat talep etme hakkına sahip olan kişinin zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarında belirlenen belgeler ile sigorta şirketine başvurması hâlinde sigorta şirketini sekiz iş günü içinde ödeme yapmakla yükümlü kılmak suretiyle hak sahibinin tazminat alacağına bir an önce kavuşmasını amaçlamaktadır.

85. Öte yandan motorlu taşıt işletilmesi sonucunda ortaya çıkan zararın tazmini amacıyla ödenecek tazminatın belirlenebilmesi için öncelikle zararın belirlenmesi gerekmektedir. Motorlu taşıt işletilmesi

sebebiyle meydana gelen zarar, kişinin mal varlığında azalma şeklinde ortaya çıkabileceği gibi kişinin mal varlığında artışın engellenmesi şeklinde de olabilmektedir. Örneğin bedensel zarara uğrayan kişiye ödenecek tazminatın hesaplanabilmesi öncelikle iş gücü kaybı ve tedavi gideri gibi zararların belirlenmesine bağlıdır. Bu belirlemenin hastane veya doktor tarafından düzenlenen raporlar, kesilen faturalar gibi belgelere dayandırılması gerekeceği açıktır. Aynı şekilde destekten yoksun kalma tazminatının hesaplanabilmesi de ölenin sağladığı destek miktarı ve destek olmaya devam edeceği süre gibi hususların ortaya konulmasını gerekli kılmaktadır. Benzer şekilde eşya zararı sebebiyle ödenecek tazminatın hesaplanabilmesi de eşyanın uğradığı değer kaybının belirlenmesine bağlıdır. Gerek bedensel zararın ve destekten yoksun kalma zararının gerekse eşya zararının belirlenebilmesi dolayısıyla tazminatın hesaplanabilmesi tazminat talebinde bulunan kişi tarafından ileri sürülen iddia, olgu ve belgelerin değerlendirilmesine bağlıdır. Sigorta şirketi tarafından yapılacak olan tazminat ödemesinin hak sahibi tarafından zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları ile belirlenecek belgelerin sigorta şirketine iletilmesi koşuluna bağlanmış olmasının işin doğasının gereği olduğu anlaşılmaktadır.

86. Diğer yandan söz konusu belgelerin bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelere bağlı olarak değişebileceği açıktır. Gerek bedensel zararın gerekse mal varlığı zararının ispatı amacıyla düzenlenen belgeleri düzenlemeye yetkili kurumlar ya da düzenlenecek belgelerin niteliği zaman içinde değişebileceği gibi ispat için gereken belgelerin sayısı da değişebilecektir. Dolayısıyla bu belgelerin genel şartlar ile belirlenmesi, genel şartların öngörülme amacı kapsamında olduğu gibi genel şartların haiz olduğu ikincil mevzuat niteliğine de uygun düşmektedir.

87. Kanun'un 99. maddesinin itiraz konusu kuralın da yer aldığı birinci fıkrası; zararın belirlenmesine, dolayısıyla tazminatın hesaplanmasına temel teşkil edecek belgelerin sunulması hâlinde sigorta şirketini sekiz iş günü içinde ödeme yapmakla yükümlü kılarak zarar görenin zararının tazminini öngören bir imkân sunmaktadır. Böylece motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle kişinin uğradığı zararın bir an önce tazmin edilmesi mümkün olmaktadır. Bu yönüyle kuralın Anayasa'nın 5., 17. ve 35. maddeleri gereği devlete yüklenen pozitif yükümlülüklerle bağdaşmadığı söylenemez.

88. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 5., 17. ve 35. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 13. ve 36. maddeleri ile ilgisi görülmemiştir.

V. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEPLERİ

89. Başvuru kararlarında özetle, itiraz konusu kuralların uygulanmaları hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun;

A. 1. 14/4/2016 tarihli ve 6704 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle değiştirilen 90. maddesinin;

a. Birinci cümlesinde yer alan “...ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda...” ibaresine,

b. İkinci cümlesinde yer alan “...ve genel şartlarda...” ibaresine,

2. 92. maddesine 6704 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle eklenen (i) bendine,

yönelik yürürlüğün durdurulması taleplerinin, koşulları oluşmadığından REDDİNE,

B. 1. 6704 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle değiştirilen 90. maddesinin birinci cümlesinde yer alan “...bu Kanun...” ve “...öngörülen usul ve esaslara tabidir.” ibarelerine,

2. 92. maddesine 6704 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle eklenen (g) ve (h) bentlerine,

3. 17/10/1996 tarihli ve 4199 sayılı Kanun'un 34. maddesiyle değiştirilen 93. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları,...” ibaresine,

4. 6704 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 97. maddesinin birinci cümlesine,

5. 99. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri,..." ibaresine,

yönelik iptal talepleri 17/7/2020 tarihli ve E.2019/40, K.2020/40 sayılı kararla reddedildiğinden bu bentlere, cümleye ve ibarelere ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

17/7/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VI. HÜKÜM

13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun;

A. 14/4/2016 tarihli ve 6704 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle değiştirilen 90. maddesinin;

1. Birinci cümlesinde yer alan;

a. "...ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

b. "...bu Kanun..." ve "...öngörülen usul ve esaslara tabidir." ibarelerinin Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve itirazın REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. İkinci cümlesinde yer alan "...ve genel şartlarda..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. 92. maddesine 6704 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle eklenen;

1. (g) ve (h) bentlerinin Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve itirazın REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. (i) bendinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. 17/10/1996 tarihli ve 4199 sayılı Kanun'un 34. maddesiyle değiştirilen 93. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "*Zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları,...*" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

Ç. 6704 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 97. maddesinin birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

D. 99. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "*...zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri,...*" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

17/7/2020 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun; 14/4/2016 tarihli ve 6704 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle değiştirilen 90. maddesinin birinci cümlesinde yer alan "...ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda..." ibaresi ile ikinci cümlesinde yer alan "...ve genel şartlarda..." ibaresinin ve 92. maddesine 6704 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle eklenen (i) bendinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiştir.

2. İptal kararının gerekçesinde; anılan kuralların, sözleşmeden doğan borcun kapsamını belirlemek suretiyle sözleşme özgürlüğünü sınırlandırdığı (§ 30), borcun kapsamının tespiti hususunda temel çerçeve ve ilkelerin kanunla belirlenmemiş olması sebebiyle idareye geniş bir takdir yetkisi bırakılmasının kanunilik ölçütü yönünden Anayasa'nın 13. ve 48. maddelerine aykırı olduğu (§ 34), zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında sigorta şirketinin tazminat ödemekle sorumlu tutulmuş olmasının zarar gören kişinin Anayasa'nın 17. ve 35. maddelerinde düzenlenen haklarının Anayasa'nın 5. maddesiyle bağlantılı olarak korunmasının amaçlandığını gösterdiği (§ 39) belirtilerek, kuralların Anayasa'nın 5., 13., 17., 35. ve 48. maddelerine aykırı olduğu ve iptalleri gerektiği sonucuna varılmıştır.

3. Anayasa'nın 7. maddesinde "*Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez.*" denilmektedir. Anayasa'nın açıkça kanunla düzenlenmesini öngörmediği konularda kanunda genel ifadelerle düzenleme yapılarak ayrıntıların düzenlenmesinin yürütmeye bırakılması mümkündür. Anayasa'da münhasıran kanunla düzenleme yapılması öngörülmemen konularda da yasamanın asliliği ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleri haricinde geçerli olan yürütmenin türevselliği ilkeleri gereği idari işlemlerin kanuna dayanması zorunluluğu vardır. Ancak bu durumda kanunda belirlenmesi gereken çerçeve, Anayasa'nın kanunla düzenlenmesini öngördüğü durumdakinden çok daha geniş olabilecektir. Başka bir ifadeyle Anayasa'ya göre kanunla düzenlenmesi gerekmeyen bir konu, kanuni dayanağı olmak kaydıyla idarenin düzenleyici işlemlerine bırakılabilir (§ 60).

4. Kural olarak kanun koyucunun genel ifadelerle yürütme organını yetkilendirmesi yeterli olmakla birlikte Anayasa'da kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda genel ifadelerle yürütme organına düzenleme yapma

yetkisi verilmesi, yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırılık oluşturabilmektedir. Bu nedenle Anayasa’da temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, vergi ve benzeri mali yükümlülüklerin konması ve memurların atanmaları, özlük hakları gibi münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda kanunun temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirlemiş olması gerekmektedir. Anayasa koyucunun açıkça kanunla düzenlenmesini öngördüğü konularda, yasama organının temel kuralları saptadıktan sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmeye bırakması, yasama yetkisinin devri olarak yorumlanamaz (§ 61).

5. İptal edilen kurallar, 2918 sayılı Kanun uyarınca karayolları zorunlu trafik sigortası kapsamında ödenecek tazminatların hesaplanmasına ilişkin esasların ikincil mevzuat niteliğindeki idari düzenleme olan “Genel Şartlar” ile belirlenmesini öngörmektedir. Böylelikle, kararda da belirtildiği üzere, sigorta şirketinin sorumlu tutulacağı tazminat miktarının hesaplanması, 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun tazminatın hesaplanmasını düzenleyen 49 ilâ 56. maddelerinden farklı kurallara tabi kılınmıştır (§ 20).

6. Vurgulamak gerekir ki 6098 sayılı Kanun’un 49 ilâ 56. maddeleri, kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başka bir kişiye zarar veren kişinin bu zararı giderme yükümünün kapsamını düzenlemektedir. Zarar veren kişinin, verdiği zarardan dolayı sorumlu olması ve gerçek zararı tazmin ile mükellef kılınması hukukun evrensel ilkelerindendir. Ancak iptal edilen kurallar, motorlu taşıt işleten kişinin verdiği zarardan dolayı sigorta şirketinin tazminat sorumluluğunun kapsamının belirlenmesine ilişkindir. Motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle meydana gelen zararın tazmini hususunda, zarar veren işletenin sorumluluğu *haksız fiilden doğan sorumluluk* olup 6098 sayılı Kanun’un anılan hükümlerine tabidir. Buna karşılık aynı zarardan dolayı sigorta şirketinin tazminat sorumluluğu, *sözleşmeden doğan sorumluluktur*. Bu sebeple işletenin tazminat sorumluluğu ile sigorta şirketinin tazminat sorumluluğunun kapsamının farklı esaslara tabi kılınması, sorumluluklarının dayandıkları esasların farklı olması nedeniyle kaçınılmazdır.

7. Diğer taraftan mali sorumluluk sözleşmesinin yasa gereği zorunlu nitelikte olduğu da dikkate alınmalıdır. Kararda da belirtildiği üzere 2918 sayılı Kanun’un 91. maddesinin birinci fıkrasında karayolunda motorlu

taşıt işletenlerin, bu Kanun'un 85. maddesinin birinci fıkrasına göre olan sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere *mali sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunlu* kılınmıştır (§ 12). *Sigorta şirketlerinin mali sorumluluk sigortası yapma zorunluluğu* ise Kanun'un 101. maddesinin birinci fıkrasında hükme bağlanmıştır (§ 13). Dolayısıyla zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesi yapılmasının sözleşmenin her iki tarafı için de yasadan kaynaklanan bir zorunluluk olduğu dikkate alındığında bu sözleşmenin içeriğine yönelik düzenleme getiren kanun hükümlerinin Anayasa'nın 48. maddesi çerçevesinde sözleşme özgürlüğünü sınırlandığından söz edilememelidir. Bu nedenle § 34 nolu paragrafta belirtilen çoğunluk görüşüne katılmak mümkün değildir.

8. Kararda zorunlu mali sorumluluk sigortasının amacının işletenin motorlu taşıtın işletilmesindeki menfaati ile üçüncü kişilerin bu motorlu taşıtın işletilmesi sebebiyle uğrayabilecekleri olası zararlarının tazmin edilmesindeki menfaatleri arasında denge sağlamak olduğu ifade edilmiştir (§ 14). Bu dengenin sağlanmasında toplumun genel menfaatinin de dikkate alınması gerektiği kuşkusuzdur. Kanun gereği zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesi yapmak zorunda olan sigorta şirketinin bu sözleşmeden dolayı işletenin tabi olduğu haksız fiil esaslarına göre sorumlu tutulmasının bu sözleşme sebebiyle doğacak prim borçlarının artması sonucunu beraberinde getireceği açıktır. Bunun ise işletenlerin yasaya aykırı olarak, zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesi yapmaktan kaçınmaları dolayısıyla zarar gören üçüncü kişilerin sigorta korumasından mahrum kalmalarına yol açması kuvvetle muhtemeldir. Mali sorumluluk sigortası sözleşmesinin yasa ile zorunlu kılınmış olması karşısında bu sözleşmenin içeriğinin belirlenmesi konusunda yasa ile yürütme organına bırakılan yetkinin Anayasa'ya aykırı bir yönünün bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, kuralların Anayasa'ya aykırı olmadığı ve iptal isteminin reddine karar verilmesi gerektiği kanaatine vardığımızdan çoğunluğun iptal kararına katılmıyoruz.

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2020/44
Karar Sayısı : 2020/41
Karar Tarihi : 17/7/2020

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin ÖZKOÇ ile birlikte 135 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. Tümünün,

B. Tümünün iptaline karar verilmemesi hâlinde 52. maddesiyle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un değiştirilen geçici 6. maddesinin,

şekil bakımından Anayasa'nın 87. ve 88. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN

İptali talep edilen Kanun şöyledir:

**“CEZA VE GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN İNFAZI HAKKINDA
KANUN İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA
DAİR KANUN**

Kanun No. 7242

Kabul Tarihi: 14/4/2020

MADDE 1- 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanununun 1 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bu Kanun, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde bulunan hükümlü ve tutuklular hakkında yapılan işlemlere veya bunlarla ilgili faaliyetlere ya da Cumhuriyet savcısının ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin verdiği kararlara yönelik şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak, ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin hâkim veya mahkeme tarafından verilmesi gerekli kararları almak, işleri yapmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek üzere kurulan infaz hâkimliklerine ilişkin hükümleri kapsar.”

MADDE 2- 4675 sayılı Kanunun 2 nci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“İnfaz hâkimliklerinin kuruluşu ve yetkisi

MADDE 2- Bu Kanunla ve diğer kanunlarla verilen görevleri yerine getirmek amacıyla her il merkezi ile bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde Hâkimler ve Savcılar Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca infaz hâkimliği kurulur.

İş durumunun gerekli kıldığı yerlerde birden fazla infaz hâkimliği kurulabilir. Bu durumda infaz hâkimlikleri numaralandırılır. Müstakilen infaz hâkimliğine atanan hâkimler, adli yargı adalet komisyonlarınca başka mahkemelerde veya işlerde görevlendirilemez.

İnfaz hâkimliği bulunduğu il veya ilçenin adı ile anılır.

İnfaz hâkimliğinin yargı çevresi, kurulduğu il merkezi ve ilçeler ile bunlara adli yönden bağlanan ilçelerin idari sınırlarıdır.

Ağır ceza mahkemeleri ile büyükşehir belediyesi bulunan illerde, büyükşehir belediyesi sınırları içerisindeki il ve ilçenin adı ile anılan infaz hâkimliğinin yargı çevresi, il veya ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Kurulunca belirlenir.

Coğrafi durum ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak bir infaz hâkimliğinin kaldırılmasına veya yargı çevresinin değiştirilmesine, Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Kurulunca karar verilir.

İnfaz hâkimliğinin yetkisi, hükmün infazına ilişkin işlemin yapıldığı yere göre belirlenir.

Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde bulunan hükümlü ve tutuklular hakkında idarece yapılan işlemler veya bunlarla ilgili faaliyetlere ilişkin yapılan şikâyetler bakımından işlemin yapıldığı veya faaliyetin gerçekleştiği ceza infaz kurumunun bulunduğu yer infaz hâkimliği yetkilidir.

İnfaz hâkimliğinde bir yazı işleri müdürü ile yeteri kadar personel bulunur."

MADDE 3- 4675 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinde yer alan "Yüksek" ibareleri madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 4- 4675 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasına (4) numaralı bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bentler eklenmiş ve diğer bent numarası buna göre teselsül ettirilmiştir.

"5. Cumhuriyet savcısının ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin verdiği kararlara karşı yapılan şikâyetleri incelemek.

6. Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin mahsup, ceza zamanaşımı ve hükümlünün ölümü hâllerinde verilecek kararlar da dahil olmak üzere hâkim veya mahkeme tarafından verilmesi gerekli kararları almak ve işleri yapmak."

MADDE 5- 4675 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasına "ilgili faaliyetlerin" ibaresinden sonra gelmek üzere "ya da Cumhuriyet savcısının ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin verdiği kararların" ibaresi ile "gerekçesiyle bu" ibaresinden sonra gelmek üzere "karar," ibaresi, dördüncü fıkrasına "başvurulması," ibaresinden sonra gelmek üzere "verilen kararın," "doğması ve"

ibaresinden sonra gelmek üzere “karar,” ve “gerçekleşmesi durumunda” ibaresinden sonra gelmek üzere “karar,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 6- 4675 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasına “kalan bir” ibaresinden sonra gelmek üzere “karar,” ibaresi ve üçüncü fıkrasına “yerinde görürse,” ibaresinden sonra gelmek üzere “verilen kararın veya” ibaresi eklenmiş, dördüncü fıkrasında yer alan “4.4.1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu” ibaresi “4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu” şeklinde, beşinci fıkrası aşağıdaki şekilde ve altıncı fıkrasında yer alan “kurulduğu yer” ibaresi “yargı çevresinde bulunduğu” şeklinde değiştirilmiştir.

“İnfaz hâkiminin kararlarına karşı şikâyetçi veya ilgili Cumhuriyet savcısı tarafından, tebliğden itibaren yedi gün içinde Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilir. Kanunlarda infaz hâkiminin onayına tabi olduğu belirtilen hususlarda da bu hüküm uygulanır.”

MADDE 7- 4675 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 2- Bu Kanunun 6 ncı maddesinin beşinci fıkrası ile 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 14 üncü maddesinin beşinci fıkrası, 48 inci maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendi, 105/A ve 110 uncu maddeleri hariç olmak üzere, bu maddeyi ihdas eden Kanunla, İnfaz Hâkimliği Kanunu ve Türk Ceza Kanunu ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda infaz hâkimliğinin kuruluş, görev, yetki ve işleyişine ilişkin yapılan değişiklikler veya infaz hâkimliğine yeni görevler veren düzenlemeler, 1/9/2020 tarihinden itibaren uygulanır. Bu tarihe kadar; mevcut hükümlerin uygulanmasına devam olunur, infaz hâkimliklerine bu maddeyi ihdas eden Kanunla değişiklik yapmak suretiyle verilen görevler bakımından mahkemelerin mevcut görev ve yetkileri devam eder, belirtilen işler bu mahkemelerce sonuçlandırılır ve bu tarihe kadar yapılan şikâyet, başvuru ve talepler bakımından

infaz hâkimliğinin görevine girdiğinden dolayı yetkisizlik veya görevsizlik kararı verilemez.

Bu maddeyi ihdas eden Kanunla infaz hâkimliğinin kuruluş, görev, yetki ve işleyişine ilişkin yapılan değişiklikler nedeniyle olağan veya olağanüstü kanun yolu incelemesinde bozma kararı verilemez.

Bu maddeyi ihdas eden Kanunla yapılan değişikliklerin uygulanacağı tarihe kadar, iş ve kadro durumu dikkate alınarak, 2 nci maddenin değiştirilen hükümlerine göre infaz hâkimlikleri kurulur ve faaliyete geçirilir.”

MADDE 8- 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “hükmü veren mahkeme” ibaresi “infaz hâkimliği” ve yedinci fıkrasında yer alan “hükmü veren mahkemece” ibaresi “infaz hâkimliğince” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 9- 5237 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “hakim” ibaresi “infaz hâkimi”, beşinci fıkrasında yer alan “hakime” ibaresi “infaz hâkimine” ve yedinci fıkrasında yer alan “hakimin” ibaresi “infaz hâkiminin” şeklinde değiştirilmiş ve yedinci fıkrasına “çektirilmesine” ibaresinden sonra gelmek üzere “infaz hâkimliğince” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 10- 5237 sayılı Kanunun 53 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesine “ertelenen veya” ibaresinden sonra gelmek üzere “denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezası infaz edilen ya da” ibaresi ve ikinci cümlesine “cezası ertelenen” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezası infaz edilen ya da koşullu salıverilen” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 11- 5237 sayılı Kanunun 86 ncı maddesinin üçüncü fıkrasına aşağıdaki bent ve “oranında” ibaresinden sonra gelmek üzere “, (f) bendi bakımından ise bir kat” ibaresi eklenmiştir.

“f) Canavarca hisle,”

MADDE 12- 5237 sayılı Kanunun 87 nci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “onaltı” ibaresi “onsekiz” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 13- 5237 sayılı Kanunun 220 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “iki yıldan altı yıla” ibaresi “dört yıldan sekiz yıla” ve ikinci fıkrasında yer alan “bir yıldan üç yıla” ibaresi “iki yıldan dört yıla” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 14- 5237 sayılı Kanunun 241 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “beş yıla kadar hapis ve” ibaresi “altı yıla kadar hapis ve beşyüz günden” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(2) Suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde verilecek ceza bir kat artırılır.”

MADDE 15- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 109 uncu maddesinin mülga dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“(4) Maruz kaldığı ağır bir hastalık veya engellilik nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremediği 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 16 ncı maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca tespit edilen şüpheli ile gebe olan veya doğurduğu tarihten itibaren altı ay geçmemiş bulunan kadın şüphelinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına karar verilebilir. Hakkında mahkûmiyet hükmü verilmiş ve bu hükümle ilgili olarak istinaf veya temyiz kanun yoluna başvurulmuş olması hâlinde, UYAP kayıtlarını incelemek suretiyle hükmü veren ilk derece mahkemesi de adli kontrol kararı verebilir.”

MADDE 16- 5271 sayılı Kanunun 112 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Hakkında mahkûmiyet hükmü verilmiş ve bu hükümle ilgili olarak istinaf veya temyiz kanun yoluna başvurulmuş olması hâlinde, UYAP kayıtlarını incelemek suretiyle hükmü veren ilk derece mahkemesi de tutuklama kararı verebilir.”

MADDE 17- 5271 sayılı Kanunun 272 nci maddesinin üçüncü fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Bu suretle verilen hükümler tekerrire esas olmaz.”

MADDE 18- 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 14 üncü maddesinin ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“(2) Aşağıdaki hâllerde hükümlüler hakkında verilen cezalar doğrudan açık ceza infaz kurumlarında yerine getirilir:

a) Terör suçları, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar ve cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan mahkûm olanlar ile ikinci defa mükerrir olanlar ve koşullu salıverilme kararının geri alınması nedeniyle cezası aynen infaz edilenler hariç olmak üzere, kasıtlı suçlardan toplam üç yıl veya daha az hapis cezasına mahkûm olanlar.

b) Taksirli suçlardan toplam beş yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm olanlar.

c) Adli para cezası infaz sürecinde hapis cezasına çevrilenler.

d) 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu gereğince tazyik hapsine tabi tutulanlar.

(3) Hükümlülerin kapalı ceza infaz kurumundan açık ceza infaz kurumuna ayrılmalarına 89 uncu madde uyarınca yapılan değerlendirme sonucunda karar verilir.

(4) Toplam on yıl ve daha fazla hapis cezasına mahkûm olanlar ile terör suçları, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları, örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar, kasten öldürme suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar ve uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarından mahkûm olanların kapalı ceza infaz kurumundan açık ceza infaz kurumuna ayrılmalarına

ilişkin idare ve gözlem kurulu kararları, infaz hâkiminin onayından sonra uygulanır."

"(5) Doğrudan açık ceza infaz kurumuna alınanlar dahil olmak üzere bu kurumlarda bulunan hükümlülerden;

a) Firar edenler veya başka bir fiilden dolayı haklarında tutuklama kararı verilenler idare ve gözlem kurulu kararıyla,

b) Kınamadan başka bir disiplin cezası alıp, bu cezası kesinleşmiş olanlar veya asayiş ve düzenin sağlanması amacıyla disiplin cezası kesinleşmemiş olsa bile eylemi kurum düzeni ya da kişi güvenliği bakımından tehlike oluşturanlar idare ve gözlem kurulu kararıyla,

c) Açık ceza infaz kurumu şartlarına veya çalışma koşullarına uyum sağlayamayacakları saptananlar idare ve gözlem kurulunun kararı ve infaz hâkiminin onayıyla,

kapalı ceza infaz kurumlarına gönderilirler.

(6) Hükümlülerin, suç ve ceza türlerine göre, açık ceza infaz kurumlarına ayrılıp ayrılmamalarına, açık ceza infaz kurumlarında geçirecekleri sürelere, kapalı ceza infaz kurumlarına gönderilmelerine, doğrudan açık ceza infaz kurumlarına alınmalarına, doğrudan açık ceza infaz kurumlarına alınanların kapalı ceza infaz kurumlarına gönderilmelerine ve diğer hususlara ilişkin usul ve esaslar yönetmelikte gösterilir."

MADDE 19- 5275 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinin dördüncü fıkrasının birinci cümlesine "itibaren" ibaresinden sonra gelmek üzere "bir yıl" ibaresi eklenmiştir.

MADDE 20- 5275 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin dördüncü fıkrasına "gelmesi veya" ibaresinden sonra gelmek üzere "hükümlünün eş veya çocuklarının sürekli hastalık veya malullükleri nedeniyle bakıma muhtaç olmaları ya da" ibaresi eklenmiş ve fıkroda yer alan "altı ay" ibaresi "bir yılı" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 21- 5275 sayılı Kanunun 19 uncu maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(4) Hakkında yakalama emri çıkarılan hükümlünün yakalanabilmesi amacıyla gerektiğinde konutta, işyerinde ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda arama yapılabilmesi bakımından Ceza Muhakemesi Kanununun 119 uncu maddesi hükümleri uygulanır. Hâkim tarafından verilecek arama kararları sulh ceza hâkimi tarafından verilir.”

MADDE 22- 5275 sayılı Kanunun 30 uncu maddesine dördüncü fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve diğer fıkra buna göre teselsül ettirilmiş, maddenin mevcut beşinci fıkrasına “esasları” ibaresinden sonra gelmek üzere “ile beşinci fıkra kapsamında çalıştırılacak hükümlülere uygulanmayacak kısıtlayıcı hükümler” ibaresi eklenmiştir.

“(5) Açık ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler, ceza infaz kurumu görevlilerinin denetiminde, kamu kurum ve kuruluşlarının iş alanlarında, geceleyin bu kurum ve kuruluşlar tarafından barındırılmak suretiyle çalıştırılabilirler. Bu şekilde çalıştırılan süre, azami süre sınırına bakılmaksızın 105/A maddesi uyarınca denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infaz edilecek süreye ilave edilir.”

MADDE 23- 5275 sayılı Kanunun 37 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Hükümlünün duruşma, sağlık, eğitim ve çalışma gibi nedenlerle geçici olarak kurum dışında bulunduğu yerler de bu fıkranın uygulanması bakımından kurum olarak kabul edilir.”

MADDE 24- 5275 sayılı Kanunun 42 nci maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

“f) Kurum idaresine bildirilen telefon numarası aracılığıyla ya da teknik müdahale ile başka bir hatta yönlendirme yapmak suretiyle görüşme hakkı olmayan kişilerle görüşmek.”

MADDE 25- 5275 sayılı Kanunun 44 üncü maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

“n) Kuruma alkol sokmak, kurumda alkol bulundurmak veya kullanmak.”

MADDE 26- 5275 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinin üçüncü fıkrasının (d) bendine “temizliğini” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya kendi yaşam alanının temizliğini” ibaresi eklenmiş ve aynı fıkranın (ı) bendinde yer alan “Kurum” ibaresi “Resmî kurumlardan, kurum” şeklinde değiştirilmiş, beşinci fıkrasının (g) bendine “teşhir etmek” ibaresinden sonra gelmek üzere “ya da bulundurmak” ibaresi eklenmiş ve aynı fıkraya aşağıdaki (j) bendi eklenmiş, yedinci fıkrasında yer alan “İznin ertelenmesi” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya ziyaretlerin kapalı şekilde yaptırılması” ibaresi eklenmiş ve aynı fıkarda yer alan “kadar ertelenmesidir.” ibaresi “kadar ertelenmesi veya kapalı ceza infaz kurumlarında açık ziyaretlerin altmış güne kadar kapalı şekilde yaptırılmasıdır.” şeklinde ve aynı fıkranın (e) bendinde yer alan “ve yeni gelenlere satmak.” ibaresi “veya satmak ya da maddi menfaat karşılığı diğer çocuklara kullandırmak.” şeklinde değiştirilmiş ve aynı fıkraya aşağıdaki (r) bendi eklenmiş, sekizinci fıkrasının birinci cümlesine “altı ay” ibaresinden sonra gelmek üzere “, bu fıkarda sayılan disiplin eylemlerinin ikinci veya daha fazla tekrarı hâlinde ise bir yıl” ibaresi ve aynı fıkranın (a) bendine “dışında” ibaresinden sonra gelmek üzere “başkasını neticesi sebebiyle ağırlaştırmış şekilde yaralamak ya da” ibaresi eklenmiştir.

“j) Başkasına ait eşyaya kasten zarar vermek.”

“r) Kurumda güvenlik amacıyla oluşturulan teknik, mekanik veya elektronik cihaz ya da sistemleri kasten etkisiz veya çalışamaz hâle getirmek yahut amacı dışında kullanmak.”

MADDE 27- 5275 sayılı Kanunun 47 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “iki gün” ibaresi “beş gün” şeklinde ve üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(3) Soruşturma en geç onbeş gün içinde tamamlanır. Firar hâlinde bu süre hükümlünün yakalandığının öğrenildiği tarihte başlar. Düzenlenen rapor ve ekleri disiplin kuruluna sunulur. Soruşturma süresi eylemin ve soruşturmanın niteliğine göre infaz hâkiminin yazılı onayı ile yedi güne kadar uzatılabilir.”

“(8) Disiplin soruşturması hükümlünün barındırıldığı ceza infaz kurumu disiplin kurulu tarafından yapılır. Hükümlünün ceza infaz kurumu dışındaki eylemleri nedeniyle yapılacak disiplin soruşturması, hükümlünün eylem öncesi en son barındırıldığı ceza infaz kurumu disiplin kurulu tarafından yapılır.”

MADDE 28- 5275 sayılı Kanunun 48 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “kaldırılması için gerekli süre içinde” ibaresi “infazı tamamlanıp kaldırılması için dördüncü fıkra da belirtilen süreler geçinceye kadar” şeklinde değiştirilmiş, üçüncü fıkrasının (a) bendine “Hücreye koyma” ibarelerinden sonra gelmek üzere “ve odaya kapatma” ibaresi eklenmiş ve fıkranın (c) bendinde yer alan “yerine ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası iki katı süreyle uygulanır.” ibaresi “yerine 44 üncü maddenin ikinci fıkrasının uygulandığı hâllerde iki ay, üçüncü fıkrasının uygulandığı hâllerde dört ay süreyle ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası uygulanır.” şeklinde ve altıncı fıkrasında yer alan “Disiplin kurulu,” ibaresi “Çocuğun bulunduğu kurumun disiplin kurulu,” ve “vermiş olduğu cezayı” ibaresi “verilen disiplin cezasını” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 29- 5275 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendinde yer alan “iki” ibaresi madde metninden çıkarılmış, bende “vasisiyle” ibaresinden sonra gelmek üzere “ya da ana veya babasıyla birlikte kardeşiyle” ibaresi ve fıkraya aşağıdaki bentler eklenmiştir.

“1) Çocuk hükümlüler için kurum bünyesinde gerçekleştirilen tören veya anma günü ya da doğum günlerinde çocukların ailelerinin de etkinliklere katılması sağlanabilir.

m) Çocuk hükümlünün yanında kalacağı bir yakınının olmaması nedeniyle kullanamadığı özel izinler yerine kurum idaresinin uygun gördüğü gün kadar eğitimevinin bulunduğu il sınırları içinde gündüzleri iznini geçirmesi ve gece eğitimevinde kalması imkânı verilebilir.

n) Çocuk eğitimevinde kalan hükümlünün hafta sonunda bir gün, kurum idaresinin uygun gördüğü süre kadar, kurum dışına çıkmasına izin verilebilir.

o) Çocuk eğitimevinde kalan hükümlü, kamu kurum ve kuruluşlarının gençlik kampı veya gençlik merkezi gibi imkânlarından yararlandırılabilir.”

MADDE 30- 5275 sayılı Kanunun 54 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“c) Ceza infaz kurumlarında bulunulması gereken sürenin üç aydan fazla olması,”

MADDE 31- 5275 sayılı Kanunun 61 inci maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ayrıca, hükümlüler kamu kurum ve kuruluşlarına bağlı kütüphanelerde bulunan ve 62 nci maddedeki şartları taşıyan yayınlardan yararlandırılabilir.”

MADDE 32- 5275 sayılı Kanunun 62 nci maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(3) Kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmez.”

“(4) Basın İlân Kurumu aracılığıyla resmî ilan ve reklam yayınlama hakkı bulunmayan gazeteler, ceza infaz kurumuna kabul

edilmez. Ancak ilan ve reklamın geçici süreyle kesilmesi hâli, bu hükmün dışındadır. Yabancı dilde yayımlanmış gazete ve dergilerin ceza infaz kurumuna kabul edilmesinde Adalet Bakanlığı yetkilidir.”

MADDE 33- 5275 sayılı Kanunun 66 ncı maddesinin üçüncü fıkrasına “ağır hastalık” ibaresinden sonra gelmek üzere “, salgın hastalık” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 34- 5275 sayılı Kanunun 69 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 69- (1) Kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlü, iki ayda bir kez, ayrıca dinî bayram, yılbaşı veya kendi doğum günlerinde dışarıdan gönderilen ve kurum güvenliği için tehlikeli olmayan bir hediyeyi kabul etme hakkına sahiptir. Çocuk ve altmış beş yaşını tamamlamış hükümlüler ile beraberinde çocuğu bulunan kadın hükümlüler, idare ve gözlem kurulu tarafından alınacak karar doğrultusunda belirtilen zaman dilimi dışında da hediye kabul edebilir. Bunun esas ve usulleri yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 35- 5275 sayılı Kanunun 76 ncı maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(2) Bu maddenin uygulanmasına ve sınavlara ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 36- 5275 sayılı Kanunun 89 uncu maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Hükümlülerin değerlendirilmesi ve iyi hâlin belirlenmesi

MADDE 89- (1) Hükümlüler, ceza infaz kurumlarında bulundukları tüm aşamalarda, ceza infaz kurumlarının düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara uyup uymadığı, haklarını iyi niyetle kullanıp kullanmadığı, yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirip getirmediği, uygulanan iyileştirme programlarına göre toplumla bütünleşmeye hazır olup olmadığı, tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme riskinin düşük olup olmadığı hususlarında

idare ve gözlem kurulu tarafından iyi hâlin belirlenmesine esas olmak üzere en geç altı ayda bir değerlendirmeye tabi tutulur.

(2) Birinci fıkra uyarınca yapılacak değerlendirmede, infazın tüm aşamalarında hükümlülerin katıldığı iyileştirme ve eğitim-öğretim programları ile spor ve sosyal faaliyetler, kültür ve sanat programları, aldığı sertifikalar, kitap okuma alışkanlığı, diğer hükümlü ve tutuklular ile ceza infaz kurumu görevlileri ve dışarıyla olan ilişkileri, işlediği suçtan dolayı duyduğu pişmanlığı, ceza infaz kurumu kuralları ile kurum bünyesindeki çalışma kurallarına uyumu ve aldığı disiplin cezaları dikkate alınır.

(3) Toplam on yıl ve daha fazla hapis cezasına mahkûm olanlar ile terör suçları, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları, örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar, kasten öldürme suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar ve uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarından mahkûm olanlar hakkında yapılacak açık ceza infaz kurumuna ayırmaya, denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazına ve koşullu salıverilmeye ilişkin değerlendirmelerde idare ve gözlem kuruluna Cumhuriyet başsavcısı veya belirleyeceği bir Cumhuriyet savcısı başkanlık eder. Ayrıca, idare ve gözlem kuruluna Cumhuriyet başsavcısı tarafından belirlenen bir izleme kurulu üyesi ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı il veya ilçe müdürlükleri tarafından belirlenen birer uzman kişi katılır.

(4) İdare ve gözlem kuruluna Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı ile izleme kurulundan katılan üyelere katıldıkları her bir toplantı günü için memur maaş katsayısının (500) rakamı ile çarpılması sonucu bulunacak miktarda huzur hakkı ödenir.

(5) Kanunlarda iyi hâlliliğin arandığı durumlarda, hükümlülerin tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi bakımından bu madde hükümleri uygulanır.

(6) Açık ceza infaz kurumuna ayırmaya, denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazına ve koşullu salıverilmeye ilişkin

olarak tutum ve davranışları olumsuz değerlendirilen hükümlülerin yeniden değerlendirilmeye tabi tutulma süreleri bir yılı geçemez.

(7) İdare ve gözlem kurulu tarafından yapılacak değerlendirmelere esas olacak ilkeler ve kurulun bu maddeye ilişkin çalışma usul ve esasları ile tutum ve davranışları olumsuz değerlendirilen hükümlülerin yeniden değerlendirilmeye tabi tutulma süreleri yönetmelikle düzenlenir."

MADDE 37- 5275 sayılı Kanunun 92 nci maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "5271 sayılı Kanunun 250 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan" ibaresi "Terör ve örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen" ve "hâkim" ibaresi "sulh ceza hâkimi" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 38- 5275 sayılı Kanunun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "beşte birini" ibaresi "onda birini" ve ikinci fıkrasının (b) bendinde yer alan "bir defaya" ibaresi "asgari bir ay arayla toplam iki defaya" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 39- 5275 sayılı Kanunun 95 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "üç güne" ibaresi "yedi güne" şeklinde değiştirilmiş ve fıkraya aşağıdaki cümle eklenmiştir.

"Hastalık veya doğal afet gibi zorunlu hâllerde bu izinler birleştirilerek kullanılabilir."

MADDE 40- 5275 sayılı Kanunun 97 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiş, ikinci fıkrasının ikinci cümlesi yürürlükten kaldırılmış ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"Salgın hastalık, doğal afet, savaş veya seferberlik durumunda bu sebeplerden dolayı izinden dönemeyen veya geç dönen hükümlülere ceza verilmez."

"(3) İzinden dönmeyen veya iki günden fazla bir süre geçtikten sonra dönen hükümlüler ile firar eden hükümlülere bir daha özel izin verilmez."

MADDE 41- 5275 sayılı Kanunun 98 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 98- (1) a) Mahkûmiyet hükmünün yorumunda duraksama olursa veya sonradan yürürlüğe giren kanun hükmünün Türk Ceza Kanununun 7 nci maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekirse, hükmü veren mahkemeden,

b) Çektirilecek cezanın hesabında duraksama olursa ya da cezanın kısmen veya tamamen yerine getirilip getirilemeyeceği ileri sürülürse, infaz hâkimliğinden,

duraksamanın giderilmesi veya yerine getirilecek cezanın belirlenmesi için karar istenir.

(2) Birinci fıkra uyarınca yapılan başvurular cezanın infazını ertelemez. Ancak, mahkeme veya infaz hâkimliği olayın özelliğine göre infazın ertelenmesine veya durdurulmasına karar verebilir.”

MADDE 42- 5275 sayılı Kanunun 99 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “mahkemeden” ibaresi “infaz hâkimliğinden” şeklinde değiştirilmiş ve fıkraya aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Adli para cezasından çevrilen ve ceza infaz kurumunda infaz edilme aşamasına gelen hapis cezaları da toplama kararına dahil edilir.”

MADDE 43- 5275 sayılı Kanunun 100 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “mahkemeden” ibaresi “infaz hâkimliğinden” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 44- 5275 sayılı Kanunun 101 inci maddesinin birinci fıkrasına “mahkemeden” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya infaz hâkimliğinden” ibaresi eklenmiş ve maddenin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(2) 99 uncu madde gereğince cezaların toplanması gerektiğinde bu hususta hüküm verme yetkisi, en fazla cezaya hükmetmiş bulunan

mahkemenin bulunduğu yer infaz hâkimliğine, bu durumda birden çok infaz hâkimliği yetkili ise son hükmü vermiş olan mahkemenin bulunduğu yer infaz hâkimliğine aittir. En fazla cezanın;

a) Yargıtay tarafından ilk derece mahkemesi sıfatıyla verilmesi hâlinde Ankara infaz hâkimliğince,

b) Bölge adliye mahkemesi tarafından ilk derece mahkemesi sıfatıyla verilmesi hâlinde bölge adliye mahkemesinin bulunduğu il infaz hâkimliğince,

c) Bölge adliye mahkemesi tarafından duruşma açmak suretiyle verilmesi hâlinde ise hükmü kaldırılan ilk derece mahkemesinin bulunduğu yer infaz hâkimliğince,

bu hususta karar verilir.”

MADDE 45- 5275 sayılı Kanunun 105 inci maddesinin birinci fıkrasına “ücretsiz olarak” ibaresinden sonra gelmek üzere “iki saat çalışması karşılığı bir gün olmak üzere” ibaresi ve fıkraya aşağıdaki cümle eklenmiş, ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

“Günlük çalışma süresi, en az iki saat ve en fazla sekiz saat olacak şekilde denetimli serbestlik müdürlüğünce belirlenir.”

“(2) Denetimli serbestlik müdürlükleri, bölgelerinde bulunan bu tür kurumlardan hükümlülere ne suretle çalıştırabileceklerine dair bilgi alırlar ve hizmetler listesini oluştururlar.”

MADDE 46- 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinin birinci ve ikinci fıkraları aşağıdaki şekilde, altıncı fıkrasında yer alan “üç” ibaresi “beş” ve “kapalı ceza infaz kurumuna gönderilmesine,” ibaresi “açık ceza infaz kurumuna gönderilmesine, denetimli serbestlik müdürlüğünün bulunduğu yer” şeklinde değiştirilmiş, yedinci fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiş ve sekizinci fıkrasında yer alan “kapalı” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

“(1) Hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla, açık ceza infaz kurumunda veya çocuk eğitimevinde bulunan ve koşullu salıverilmesine bir yıl veya daha az süre kalan iyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde, cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına, ceza infaz kurumu idaresince hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak, hükmün infazına ilişkin işlemleri yapan Cumhuriyet başsavcılığının bulunduğu yer infaz hâkimi tarafından karar verilebilir.

(2) Açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartları oluşmasına karşın, iradesi dışındaki bir nedenle açık ceza infaz kurumuna ayrılamayan veya bu nedenle kapalı ceza infaz kurumuna geri gönderilen iyi hâlli hükümlüler, diğer şartları da taşımaları hâlinde, birinci fıkrada düzenlenen infaz usulünden yararlanabilirler.”

“(7) Hükümlü hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaya başlandıktan sonra işlediği iddia olunan ve cezasının alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suçtan dolayı kamu davası açılmış olması hâlinde, denetimli serbestlik müdürlüğünün talebi üzerine infaz hâkimi tarafından, hükümlünün açık ceza infaz kurumuna gönderilmesine karar verilebilir. Kovuşturma sonucunda beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, davanın reddi veya düşme kararı verilmesi hâlinde, hükümlünün cezasının infazına denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak devam olunmasına infaz hâkimi tarafından karar verilir.”

MADDE 47- 5275 sayılı Kanunun 106 ncı maddesinin dokuzuncu fıkrasında yer alan “Adlî” ibaresi “16 ncı madde hükümleri saklı kalmak üzere, adlî” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 48- 5275 sayılı Kanunun 107 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “üçte ikisini” ibaresi “yarısını” şeklinde değiştirilmiş ve aynı fıkraya aşağıdaki cümleler eklenmiş; dördüncü fıkrasında yer alan “dörtte üçünü” ibaresi “üçte ikisini” şeklinde değiştirilmiş ve fıkraya birinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiş; altıncı fıkrasında yer alan “sürenin

yarısı" ibaresi "süre" şeklinde değiştirilmiş; dokuzuncu fıkrasında yer alan "Hâkim," ibaresi "İnfaz hâkimi," ve "hâkime" ibaresi "infaz hâkimine" şeklinde değiştirilmiş ve fıkraya aşağıdaki cümleler eklenmiş; onuncu fıkrasında yer alan "Hâkim," ibaresi "İnfaz hâkimi," şeklinde değiştirilmiş; onbirinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş; onikinci fıkrasında yer alan "hâkimin" ibaresi "infaz hâkiminin" şeklinde değiştirilmiş; onüçüncü fıkrasının (a) bendinde yer alan "kalan cezasının aynen," ibaresi "başlamak ve hak ederek tahliye tarihini geçmemek koşuluyla sonraki işlediği her bir suç için verilen hapis cezasının iki katı sürenin," şeklinde değiştirilmiş ve fıkranın (b) bendine "koşuluyla" ibaresinden sonra gelmek üzere "ihlalin niteliğine göre" ibaresi eklenmiş ve aynı fıkraya "Ceza infaz kurumunda" ibaresinden sonra gelmek üzere "aynen" ibaresi eklenmiş; onbeşinci fıkrasında yer alan "mahkemesi," ibaresi "mahkemesinin bulunduğu yer infaz hâkimliği," ve "belirlenen ilk derece mahkemesi" ibaresi "belirlenen infaz hâkimliği" şeklinde değiştirilmiştir.

"Ancak, Türk Ceza Kanununun;

a) Kasten öldürme suçlarından (madde 81, 82 ve 83) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,

b) Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçundan (madde 87, fıkra iki, bent d) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,

c) İşkence suçundan (madde 94 ve 95) ve eziyet suçundan (madde 96) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,

d) Cinsel saldırı (madde 102, ikinci fıkra hariç), reşit olmayanla cinsel ilişki (madde 104, ikinci ve üçüncü fıkra hariç) ve cinsel taciz (madde 105) suçlarından süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,

e) Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan (madde 102, 103, 104 ve 105) hapis cezasına mahkûm olan çocuklar,

f) Özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlardan (madde 132, 133, 134, 135, 136, 137 ve 138) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,

g) Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan (madde 188) hapis cezasına mahkûm olan çocuklar,

h) Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçlarından (madde 326 ilâ 339) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,

cezalarının üçte ikisini infaz kurumunda çektikleri takdirde, koşullu salıverilmeden yararlanabilirler. Ayrıca, suç işlemek için örgüt kurmak veya yönetmek ya da örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar ile Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlardan mahkûm olan çocuklar ile 1/1/1983 tarihli ve 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu kapsamına giren suçlardan mahkûm olanlar hakkında koşullu salıverilme oranı üçte iki olarak uygulanır.”

“Koşullu salıverilme oranı üçte ikiden fazla olan suçlar bakımından ise tabi oldukları koşullu salıverilme oranı uygulanır.”

“İnfaz hâkimi ayrıca, iki yılı geçmemek üzere denetim süresi içinde hükümlünün denetimli serbestlik müdürlüğünce belirlenecek yükümlülüklerle tabi tutulmasına karar verebilir. Bu karar gereğince denetimli serbestlik müdürlüğü, risk ve ihtiyaçlarını dikkate alarak hükümlüyü;

a) Belirli bir bölgede denetim ve gözetim altında bulundurma,

b) Belirlenen yer veya bölgelere gitmeme,

c) Belirlenen programlara katılma,

yükümlülüklerinden bir veya birden fazlasına tabi tutar. Denetimli serbestlik müdürlüğü hükümlünün risk ve ihtiyaçlarını dikkate alarak yükümlülükleri değiştirebilir.”

“(11) Hükümlünün koşullu salıverilmesi hakkında ceza infaz kurumu idaresi tarafından hazırlanan gerekçeli rapor, infaz işlemlerinin yapıldığı yer infaz hâkimliğine verilir. İnfaz hâkimi, bu raporu uygun bulursa hükümlünün koşullu salıverilmesine dosya

üzerinden karar verir; raporu uygun bulmadığı takdirde gerekçesini kararında gösterir. Bu kararlara karşı itiraz yoluna gidilebilir."

MADDE 49- 5275 sayılı Kanunun 108 inci maddesinin birinci fıkrasına (b) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bent eklenmiş ve diğer bent buna göre teselsül ettirilmiş, teselsül ettirilen (d) bendinde yer alan "dörtte üçünün," ibaresi "üçte ikisinin," şeklinde değiştirilmiş, aynı fıkra ve üçüncü fıkrasına aşağıdaki cümleler sırasıyla eklenmiş, dördüncü ve altıncı fıkralarında yer alan "Hâkim," ibareleri "İnfaz hâkimi," şeklinde değiştirilmiş ve dokuzuncu fıkrasına birinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

"c) Birden fazla süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla otuziki yılının,"

"Ancak, koşullu salıverilme oranı üçte ikiden fazla olan suçlar bakımından tabi oldukları koşullu salıverilme oranı uygulanır."

"Hükümlü hakkında ikinci defa tekerrür hükümlerinin uygulanacağı hükümde belirtilir."

"Ancak, süreli hapis cezaları bakımından koşullu salıverilme oranı, dörtte üç olarak uygulanır."

MADDE 50- 5275 sayılı Kanunun 110 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"MADDE 110- (1) İnfaz hâkimi, hükümlünün talebi üzerine kasten işlenen suçlarda toplam bir yıl altı ay, taksirle öldürme suçları hariç olmak üzere taksirle işlenen suçlarda ise toplam üç yıl veya daha az süreli hapis cezasının;

a) Her hafta cuma günleri saat 19.00'da girmek ve pazar günleri aynı saatte çıkmak suretiyle hafta sonları,

b) Hafta sonları hariç, her gün saat 19.00'da girmek ve ertesi gün saat 07.00'de çıkmak suretiyle geceleri,

Ceza infaz kurumlarında çektirilmesine karar verebilir.

(2) Mahkûmiyete konu suç nedeniyle doğmuş zararın aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesine dair hukukî sorumlulukları saklı kalmak üzere;

a) Kadın, çocuk veya altmışbeş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları toplam bir yıl,

b) Yetmiş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları toplam iki yıl,

c) Yetmişbeş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları toplam dört yıl,

veya daha az süreli hapis cezasının konutunda çektirilmesine infaz hâkimi tarafından karar verilebilir.

(3) Toplam beş yıl veya daha az süreli hapis cezasına mahkûm olan veya adli para cezası infaz sürecinde hapis cezasına çevrilen hükümlülerden 16 ncı maddenin üçüncü fıkrasında belirlenen usule göre maruz kaldığı ağır bir hastalık veya engellilik nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremeyeceği tespit edilenlerin cezasının konutunda çektirilmesine infaz hâkimi tarafından karar verilebilir.

(4) Doğurduğu tarihten itibaren altı ay geçen ve toplam üç yıl veya daha az süreli hapis cezasına mahkûm olan ya da adli para cezası infaz sürecinde hapis cezasına çevrilen hükümlü kadınların cezasının konutunda çektirilmesine infaz hâkimi tarafından karar verilebilir. Bu fıkra uyarınca talepte bulunulabilmesi için kadının doğurduğu tarihten itibaren bir yıl altı ay geçmemiş olması gerekir. Konutta infaza karar verdikten sonra çocuk ölmüş veya anasından başka birine verilmiş olursa infaz hâkimi konutta infaz uygulamasına ilişkin kararını kaldırır.

(5) Cezanın özel infaz usulüne göre çektirilmesine karar verilenler hakkında tabi oldukları infaz rejimine göre koşullu

salıverilme hükümleri uygulanır. Ancak, 105/A maddesi hükümleri uygulanmaz.

(6) Cezanın özel infaz usulüne göre çektirilmesi kararı, infaza başlandıktan sonra da verilebilir.

(7) İnfaz hâkimi talep üzerine, cezanın özel infaz usulüne göre çektirilmesi sırasında bu usulün uygulanmasına son verebilir. Özel infaz usulünün gereklerine geçerli bir mazeret olmaksızın uyulmaması hâlinde ise bu usulün uygulanmasına son verilir ve bu hâlde infaza açık ceza infaz kurumunda devam edilir. Özel infaz usulüne göre geçirilen süre, infaz aşamasında mahsup edilir. Bu fıkranın uygulandığı hâllerde 105/A maddesi hükümleri uygulanmaz.

(8) Bu madde hükümlerine göre verilen kararlara itiraz yolu açıktır.

(9) Üçüncü ve dördüncü fıkra hariç, bu madde hükümleri;

a) Terör suçları ile örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçlarından ya da örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlardan mahkûm olanlar,

b) Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan mahkûm olanlar,

c) Adli para cezası infaz sürecinde hapis cezasına çevrilenler,

d) Koşullu salıverilme kararının geri alınması nedeniyle cezası aynen infaz edilenler,

hakkında uygulanmaz.

(10) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir."

MADDE 51- 5275 sayılı Kanunun 116 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan "66" ibaresi "65" ve üçüncü fıkrasında yer alan

“bir defaya” ibaresi “asgari bir ay arayla toplam iki defaya” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 52- 5275 sayılı Kanunun geçici 6 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 6- (1) 30/3/2020 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından; 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun kasten öldürme suçları (madde 81, 82 ve 83), üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenen kasten yaralama ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçları, neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçu (madde 87, fıkra iki, bent d), işkence suçu (madde 94 ve 95), eziyet suçu (madde 96), cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar (madde 102, 103, 104 ve 105), özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar (madde 132, 133, 134, 135, 136, 137 ve 138), uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu (madde 188) ve İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar hariç olmak üzere, 105/A maddesinin birinci fıkrasında yer alan “bir yıl”lık süre, “üç yıl” olarak uygulanır.

(2) 30/3/2020 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından, Türk Ceza Kanununun kasten öldürme suçları (madde 81, 82 ve 83), cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar (madde 102, 103, 104 ve 105), özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar (madde 132, 133, 134, 135, 136, 137 ve 138) ve İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar ile Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar hariç olmak üzere;

a) Sıfır-altı yaş grubu çocuğu bulunan kadın hükümlüler ile yetmiş yaşını bitirmiş hükümlüler hakkında 105/A maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “iki yıl”lık süre, “dört yıl” olarak uygulanır.

b) Maruz kaldığı ağır bir hastalık, engellilik veya kocama nedeniyle hayatını yalnız idame ettiremeyen altmışbeş yaşını bitirmiş hükümlülerin koşullu salıverilmeleri için ceza infaz kurumlarında

geçirmeleri gereken süreler, azami süre sınırına bakılmaksızın 105/A maddesinde düzenlenen denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infaz edilebilir. Ağır hastalık, engellilik veya kocama hâli, Adalet Bakanlığınca belirlenen tam teşekküllü hastanelerin sağlık kurullarınca veya Adli Tıp Kurumunca düzenlenen bir raporla belgelendirilir.

(3) Birinci ve ikinci fıkra hükümleri, iyi hâlli olmak koşuluyla kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler hakkında da uygulanır.

(4) 30/3/2020 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından, tabi olduğu infaz rejimine göre belirlenen koşullu salıverilme süresinin hesaplanmasında, hükümlünün onbeş yaşını dolduruncaya kadar ceza infaz kurumunda geçirdiği bir gün, üç gün; onsekiz yaşını dolduruncaya kadar ceza infaz kurumunda geçirdiği bir gün, iki gün olarak dikkate alınır."

MADDE 53- 5275 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

"GEÇİCİ MADDE 9- (1) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde ve 220 nci maddesinde düzenlenen suçlardan, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan ve 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlardan hükümlü ve tutuklu olanlar ile Kanunun 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında kalan hükümlü ve tutuklular hakkında verilenler hariç olmak üzere; 30/3/2020 tarihinden önceki eylemler nedeniyle Kanunun 39 ilâ 46 ncı maddeleri uyarınca verilen disiplin cezası ve tedbirleri, infaz edilmeleri kaydıyla 48 inci maddedeki süre ve karar şartı aranmaksızın idare ve gözlem kurulunca verilecek iyi hâl kararı üzerine kaldırılır. 55 inci madde hükümleri saklıdır.

(2) Bu maddeyi ihdas eden Kanunla 89 uncu maddede yapılan değişiklikler, 1/1/2021 tarihinden itibaren uygulanır.

(3) 105/A maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “beş gün”lük süre, 1/1/2021 tarihine kadar “yirmibeş gün” olarak uygulanır.

(4) 5237 sayılı Kanunun 102, 103, 104, 105 ve 188 inci maddelerinde düzenlenen suçlardan 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 28/6/2014 tarihinden önce işlenmiş olanlar için verilen süreli hapis cezaları bakımından koşullu salıverilme oranı üçte iki olarak uygulanır.

(5) Covid-19 salgın hastalığının ülkemizde görülmüş olması sebebiyle, açık ceza infaz kurumlarında bulunanlar ile kapalı ceza infaz kurumunda bulunup da açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaya hak kazanan hükümlüler, 105/A maddesi kapsamında denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezasının infazına karar verilen hükümlüler ve 106 ncı madde veya diğer kanunlar uyarınca denetimli serbestlik tedbirinden yararlanan hükümlüler, 31/5/2020 tarihine kadar izinli sayılır. Salgının devam etmesi hâlinde bu süre, Sağlık Bakanlığının önerisi üzerine Adalet Bakanlığı tarafından her defasında iki ayı geçmemek üzere üç kez uzatılabilir. Bu fıkra uyarınca izinli sayılanlar hakkında 95 ve 97 nci madde hükümleri uygulanır.

(6) Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar, Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar hariç olmak üzere, toplam hapis cezası on yıldan az olanlar bir ayını, on yıl ve daha fazla olanlar ise üç ayını kapalı ceza infaz kurumunda geçirmiş olan iyi hâlli hükümlülerden ilgili mevzuat uyarınca açık ceza infaz kurumlarına ayrılma kararına bir yıl veya daha az süre kalanlar, talepleri hâlinde açık ceza infaz kurumlarına gönderilebilirler. Bu hükümlüler, açık ceza infaz kurumlarında barındırılır. İlgili mevzuat uyarınca açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaya, beşinci fıkrada belirtilen süreler içinde hak kazandıkları takdirde beşinci fıkra uyarınca izinli sayılırlar. Beşinci fıkrada belirtilen sürenin tamamlanmasından sonra ise açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaya hak kazanıp kazanmadıklarına bakılmaksızın, 95 inci maddede düzenlenen izin hakkından yararlanırlar. Bu fıkra hükmü 31/12/2020 tarihine kadar uygulanır.”

MADDE 54- 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 20 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(3) Denetimli serbestlik müdürlüğü tarafından takip edilen çocuk için adli kontrol süresince rehberlik edecek bir uzman görevlendirilir ve çocuk hakkında yapılacak ihtiyaç değerlendirmesine göre iyileştirme çalışmaları yürütülür.”

MADDE 55- 3/7/2005 tarihli ve 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanununun 12 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “maddesine” ibaresi “maddesinin üçüncü fıkrasının (b), (c), (e), (j), (k) ve (l) bentleri ile 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerine” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 56- 5402 sayılı Kanunun 13 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “maddesine” ibaresi “maddesinin üçüncü fıkrasının (b), (c), (e), (j), (k) ve (l) bentleri ile Çocuk Koruma Kanununun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerine” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 57- 5402 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının; (a) bendinin (3) numaralı alt bendi yürürlükten kaldırılmış, (c) bendinde yer alan “ve altıncı fıkrası gereğince meslek veya sanatın icrasının yasaklanması ya da sürücü belgesinin geri alınması” ibaresi madde metninden çıkarılmış, (e) bendine “mahkeme,” ibaresinden sonra gelmek üzere “infaz hâkimi,” ibaresi eklenmiş ve (h) bendinde yer alan “ikinci ve üçüncü” ibaresi “ikinci, üçüncü ve dördüncü” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 58- 5402 sayılı Kanunun 15 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (3) numaralı alt bendinde yer alan “hâkime” ibaresi “infaz hâkimine” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 59- 5402 sayılı Kanunun 15/A maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Bu izleme, rızası alınmak koşuluyla şüpheli, sanık ve hükümlüye ait elektronik cihazlar kullanılmak suretiyle de yapılabilir.”

MADDE 60- 5402 sayılı Kanunun 26 ncı maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(4) Denetimli serbestlik tedbiri altında bulunan ve denetimli serbestlik müdürlüğü tarafından muhtaç durumda olduğu tespit edilen yükümlülerin, kamuya yararlı bir işte ücretsiz çalıştırılma yükümlülüğünü yerine getirirken mutat vasıta ile yaptıkları yol giderleri müdürlük bütçesinden, iase giderleri ise çalıştırıldıkları kurum bütçesinden karşılanabilir.”

MADDE 61- 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 3 üncü maddesinin yirmiikinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Eşyanın değerinin hafif olması hâlinde verilecek cezalar yarısına kadar, pek hafif olması hâlinde ise üçte birine kadar indirilir.”

MADDE 62- 5607 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(2) Yedinci fıkrası hariç, 3 üncü maddede tanımlanan suçlardan birini işlemiş olan kişi, etkin pişmanlık göstererek suç konusu eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı kadar parayı Devlet Hazinesine;

a) Soruşturma evresi sona erinceye kadar ödediği takdirde, hakkında bu Kanunda tanımlanan kaçakçılık suçlarından dolayı verilecek ceza yarı oranında,

b) Kovuşturma evresinde hüküm verilinceye kadar ödediği takdirde, hakkında bu Kanunda tanımlanan kaçakçılık suçlarından dolayı verilecek ceza üçte bir oranında, indirilir. Bu husus, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı tarafından şüpheliye ihtar edilir.

Soruşturma evresinde ihtar yapılmaması hâlinde kovuşturma evresinde hâkim tarafından sanığa ihtar yapılır.”

“(3) İkinci fıkra hükmü, mükerrirler hakkında veya suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde uygulanmaz.”

MADDE 63- 5607 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 12- (1) Haklarında hüküm verilmiş olup da dosyası infaz aşamasında olanlar, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren doksan gün içinde suç konusu eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı kadar parayı Devlet Hazinesine ödedikleri takdirde Kanunun 5 inci maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinde bu maddeyi ihdas eden Kanunla yapılan düzenlemeden faydalanabilir.

(2) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte bu Kanunun kapsamına giren suçlardan dolayı kanun yolu incelemesinde bulunan dosyalardan, 3 üncü ve 5 inci maddede bu maddeyi ihdas eden Kanunla yapılan düzenlemeler nedeniyle lehe değerlendirme yapılması gereken dosyalar hakkında bozma kararı verilir. Yargıtay Cumhuriyet başsavcılığında bulunan dosyalar ise gelişlerindeki usule uygun olarak ilk derece mahkemelerine gönderilir.”

MADDE 64- 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun 114 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (1) numaralı alt bendinde yer alan “hukuk fakültesi ve adalet meslek yüksek okulu” ibaresi “hukuk fakültesi, adalet meslek yüksek okulu veya meslek yüksekokullarının adalet veya ceza infaz ve güvenlik hizmetleri programı, lise veya meslek liselerinin adalet alanı ve ilgili mevzuat uyarınca bunlara denkliği kabul edilen program veya alan” şeklinde değiştirilmiş, maddeye birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve maddenin mevcut ikinci fıkrasına “esaslar” ibaresinden sonra gelmek üzere “ile sınav kurullarının oluşumu” ibaresi eklenmiştir.

“Bakanlıkça, birinci fıkranın (a) bendinin (1) numaralı alt bendindeki görevlerin bir kısmı veya tamamının Bakanlık bünyesinde oluşturulacak sınav kurullarınca yerine getirilmesine de karar verilebilir.”

MADDE 65- 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak, süreli hapis cezaları bakımından düzenlenen koşullu salıverilme oranı, dörtte üç olarak uygulanır.”

MADDE 66- 6/8/1997 tarihli ve 4301 sayılı Ceza İnfaz Kurumları İle Tutukevleri İşyurtları Kurumuna İlişkin Bazı Mali Hükümlerin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 8 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “hükümlülere” ibaresi “hükümlü ve tutuklulara” şeklinde değiştirilmiş, üçüncü fıkrasına “çalışma yapan” ibaresinden sonra gelmek üzere “hükümlü, tutuklu,” ibaresi eklenmiş, dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, maddeye dördüncü fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve diğer fıkra buna göre teselsül ettirilmiştir.

“İşyurtlarının yıllık bilançolarında tahakkuk edecek her türlü faaliyet dışı gelirleri ve faizler hariç olmak üzere kârlarının %30’unu aşmamak üzere;

a) İşyurtlarında görevli personel, işçi ve hükümlüler ile tutuklulara, yıllık net ücretinin %50’sini geçmemek üzere memur maaş katsayısının (10.000) gösterge rakamı ile çarpımı sonucu bulunacak miktara kadar ve çalıştıkları süre ile yaptıkları işin özellik ve güçlüğüne göre,

b) Yukarıda belirtilen bent uyarınca dağıtılan kâr payından kalan miktar işyurtları kurumunda toplanarak, bu miktardan işyurdu faaliyetlerinde çalışmayıp sözleşmeli olarak çalışanlar da dahil olmak üzere fiilen ceza infaz kurumlarında çalışan personele, yıllık net ücretinin %10’unu geçmemek üzere memur maaş katsayısının,

(4.000) gösterge rakamı ile çarpımı sonucu bulunacak miktara kadar ve çalıştıkları süreye göre,

İşyurtları Yüksek Kurulu kararı ile kâr payı ödenebilir. Bu fıkranın (a) bendi kapsamında yapılan kâr payı ödemesi (b) bendine göre yapılacak kâr payı ödemesinden az olamaz. Ödemeler, çalışmayı takip eden bütçe yılında ve bir defada yapılır."

"Dördüncü fıkroda ödenebileceği belirtilen kâr payından kalan miktar içinden ayrıca üstün gayret ve başarı gösteren işyurdu çalışanları ile tutuklu ve hükümlülere, sözleşmeli olarak çalışanlar da dahil olmak üzere ceza infaz kurumunda çalışan personele İşyurtları Yüksek Kurulu kararı ile kâr payı ödeme tavanının %30'una kadar teşvik ödemesi yapılabilir."

MADDE 67- 2/7/2012 tarihli ve 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanunun geçici 3 üncü maddesinin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 68- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 69- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Serdar ÖZGÜLDÜR, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ'in katılımlarıyla 6/5/2020 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Volkan HAS tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükümleri, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Af Kurumunun Anayasal Çerçevesi

3. Anayasa'nın 87. maddesinde "...Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilânına karar vermek...", Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) görev ve yetkileri arasında sayılmıştır. Madde metninde ve gerekçesinde af kavramından ne anlaşılması gerektiğine dair bir hususa ise yer verilmemiştir.

4. Bununla birlikte anılan madde gözetildiğinde anayasa koyucunun af kurumunun genel af ve özel af olmak üzere iki farklı türünün bulunduğunu kabul ettiği anlaşılmaktadır.

1. Özel Af

5. Anayasa koyucu af yetkisini sadece TBMM'ye değil belli sınırlar dahilinde Cumhurbaşkanı'na da tanımıştır. Bu kapsamda Anayasa'nın Cumhurbaşkanı'nın görev ve yetkilerini düzenlediği 104. maddesinin on altıncı fıkrasında "*Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebiyle kişilerin cezalarını hafifletir veya kaldırır.*" hükmüne yer verilmiştir. Anılan düzenlemede "...af..." ibaresine açıkça yer verilmemiş olsa da burada Cumhurbaşkanı'na tanınan yetkinin af yetkisi olduğunda, hususi olarak da özel af yetkisi olduğunda tereddüt bulunmamaktadır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. AYM, E.2001/4, K.2001/332, 18/7/2001).

6. Anayasa'nın anılan hükmünden hareketle özel af kurumunun birtakım özelliklerinin ortaya konulması mümkündür. Söz konusu Anayasa kuralında Cumhurbaşkanı'na tanınan özel af yetkisi, bazı niteliklere sahip kişilerin cezalarını hafifletmek veya kaldırmak olarak belirtilmiştir. Buna göre özel af kurumunun cezayı hafifletme veya kaldırma sonucunu doğurduğu söylenebilir. Anılan hususun özel affın bir sonucu olması karşısında gerek Cumhurbaşkanı gerekse TBMM tarafından özel affa karar verilmiş olsun,

karar veren makamdan bağımsız olarak özel af cezayı hafifletme ya da kaldırma niteliğine sahiptir.

7. Özel af kurumunun cezayı hafifletme veya kaldırma anlamına geldiği tespit edildiğine göre bundan hareketle özel affın neyi ifade ettiğine ilişkin daha ayrıntılı belirlemelerin yapılması mümkündür.

8. Özel af, öncelikle cezayı konu almaktadır. Bu itibarla özel affın varlığından bahsedilebilmesi için soruşturma ve kovuşturma aşamaları tamamlanarak verilmiş, kesin veya kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararının varlığı gerekir. Zira Anayasa'nın 38. maddesinin masumiyet karinesini düzenleyen dördüncü fıkrasında *"Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz."* denilmiştir. Anılan hüküm uyarınca suçluluğun hükmen sabit olması, diğer bir ifadeyle mahkûmiyet, kesin veya kesinleşmiş bir kararın varlığıyla mümkün olur. Dolayısıyla bu af türü konu aldığı cezayı gerektiren suçu ve bu suç nedeniyle yürütülmekte olan soruşturma ve kovuşturmayı ortadan kaldırmamakta, söz konusu suç nedeniyle soruşturma ve kovuşturma açılmasına engel olmamaktadır.

9. Özel affın olası sonuçlarından biri olan cezanın hafifletilmesi cezanın miktarında azaltma ya da cezanın türünün daha hafif bir ceza ile değiştirilmesi (örneğin hürriyeti bağlayıcı cezanın adli para cezasına dönüştürülmesi) şeklinde olabilir. Zira her iki hâlde de verilmiş olan cezanın af öncesi durumda infaz edilmesiyle kişi üzerinde doğuracağı etki, özel af sonrası yukarıda belirtilen çerçevede cezada yapılacak değişikliğe kıyasla daha ağırdır. Buna göre cezanın hafifletilmesinin cezanın miktarını azaltmayı ve daha hafif bir ceza türüne dönüştürmeyi kapsadığı sonucuna varmak gerekir.

10. Özel affın olası diğer sonucu olan cezanın kaldırılmasının ise affa konu edilen cezanın hiç infaz edilmeyecek şekilde tamamen ortadan kaldırılması olduğu anlaşılmaktadır.

11. Buna göre özel affın, kesin veya kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararıyla hükmedilen cezayı, miktarını azaltmak veya daha hafif bir ceza ile değiştirmek suretiyle hafifleten ya da hiç infaz edilmeyecek şekilde ortadan kaldıran bir yasama veya yürütme işlemi olduğu söylenebilir.

2. Genel Af

12. Özel aftan farklı olarak genel af konusunda Anayasa'da anılan kurumun neyi ifade ettiğini doğrudan tespit etmeye yarayacak herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Yine de mevcut Anayasa hükümlerinden hareketle bu kurumun hukuki niteliğini tespit etmek mümkündür.

13. Öncelikle Anayasa'nın 87. maddesinde "...*genel ve özel af*..." ibarelerine yer verildiği gözetildiğinde genel affın, özel aftan farklı bir kurum olduğu anlaşılmaktadır.

14. Öte yandan *genel* sıfatının *özel* sıfatına kıyasla, nitelendirdiği ismin daha geniş kapsama sahip olduğuna işaret ettiğinde tereddüt bulunmamaktadır. Buna göre Anayasa koyucunun genel af ibaresinden murat ettiği kapsamın, özel affa kıyasla daha geniş olduğunun tespitinin yapılması mümkündür.

15. Af yetkisinin kullanılması, netice itibarıyla devletin cezalandırma yetkisinden geçici olarak feragat etmesi anlamına gelmektedir (AYM, E.2001/4, K.2001/332, 18/7/2001). Bu çerçevede af bazen sadece kesinleşmiş cezaları kaldıran, azaltan veya daha hafif bir ceza türü ile değiştiren, bazen de kamu davasını düşüren veya mahkûmiyeti bütün sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldıran bir kamu hukuku tasarrufu olarak oraya çıkmaktadır. Buna göre kesinleşmiş cezaları kaldıran, azaltan veya daha hafif bir ceza türü ile değiştiren düzenlemeler özel af niteliğindeyken bir fiil nedeniyle yapılan soruşturma ve kovuşturmayı ve varsa mahkûmiyeti, hükmedilmiş ise cezaları bütün neticeleriyle birlikte ortadan kaldıran affın genel af niteliğini taşıdığını söylemek mümkündür (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2001/4, K.2001/332, 18/7/2001).

16. Genel af, henüz kesin mahkûmiyetle sonuçlanmayan suçları kapsamına almışsa kamu davasını, kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunan suçları kapsamına almışsa hükmedilen cezaları bütün neticeleriyle birlikte ortadan kaldırır (AYM, E.2001/4, K.2001/332, 18/7/2001).

17. Bu çerçevede özel af sadece cezaya yönelik iken genel affı, suçu konu alan, suç nedeniyle soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engelleyen, başlanmıyorsa soruşturma ve kovuşturmayı, hükmedilmişse mahkumiyeti,

verilmişse cezayı tüm sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldıran bir hukuki tasarruf olarak nitelendirmek mümkündür.

3. Genel ve Özel Affa İlişkin Ortak Nitelikler

a. Sadece Geçmişe Etkili Olma

18. Anayasa'nın 38. maddesinde düzenlenen suç ve cezaların kanuniliği ilkesi gereği bir fiilin suç olarak kabul edilmesi ve suç kabul edildiğinde bunun için verilecek cezanın ne olacağının belirlenmesi kanunla olur. Anayasa Mahkemesi kararlarında da ifade edildiği üzere *"Hukuk devletinde suç ve ceza yargılamasına ilişkin kurallar, Anayasa'nın konuya ilişkin kuralları ile ülkenin sosyal ve kültürel yapısı, etik değerleri ve ekonomik hayatın gereksinimleri göz önüne alınarak saptanacak ceza siyasetine göre belirlenir. Kanun koyucu, cezalandırma yetkisini kullanırken toplumda hangi eylemlerin suç sayılacağı, bunun hangi tür ve ölçüdeki ceza yaptırımını ile karşılanacağı, ... konusunda takdir yetkisine ... sahiptir."* (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, § 104). Kanun koyucu suç ve ceza siyasetini belirleme konusundaki bu genel yetkisi kapsamında suç olan bir fiilin suç olmamasına ya da suç olarak devam etse bile cezasının daha hafif olmasına karar verebilir. TBMM, bunu nitelikli karar nisabı gerektirmeyen Anayasa'nın 87. maddesindeki *kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak* şeklindeki genel yetkisini kullanarak yapar. Bu şekilde yapılacak lehe bir düzenleme, sadece kanunun yürürlüğe girmesinden sonraki olaylara uygulanmayacak, Anayasa'nın 38. maddesi gereği geçmişe de yürüyecek, geçmişte işlenmiş olan suçlar, bu suçlar nedeniyle yapılan soruşturma ve kovuşturmalar, hükmedilmişse mahkumiyetler ve verilmişse cezaları da etkileyecektir (AYM, E.2019/9, K. 2019/27, 11/4/2019, § 18).

19. Öte yandan anayasa koyucu Anayasa'nın 87. maddesinde TBMM'ye genel anlamda kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak yetkisi dışında ve bu yetkiden farklı olarak *genel ve özel af ilânına karar vermek* yetkisi de tanımıştır. Bu yetkinin kullanılması da yukarıda açıklandığı üzere suç nedeniyle yapılan soruşturmaları ve kovuşturmaları, hükmedilmiş mahkûmiyetleri ve verilmiş olan cezaları etkilemektedir. Ayrıca bu yetkinin kullanılması anayasa koyucu tarafından nitelikli karar nisabına bağlanmıştır. Buna göre anayasa koyucunun genel olarak suç ve ceza siyasetini belirleme kapsamında kanunla bir fiilin suç olmaktan çıkarılması ya da cezasının hafifletilmesi yetkisi ile af yetkisini birbirinden ayrı gördüğü anlaşılmaktadır.

Bu farkın ne olduğunun ortaya konulması af kurumunun varlığının tespiti bakımından kritik öneme sahiptir.

20. Genel suç ve ceza siyasetini belirleme kapsamında kanunla bir fiilin suç olmaktan çıkarılması ya da cezasının hafifletilmesi yetkisinden farklı olarak af yetkisini kullanan yasama organı, genel olarak bir fiili suç olmaktan çıkarmamakta ya da cezasında bir değişiklik yapmamakta, suç ve ceza aynı kalmakla birlikte sadece geçmişe yönelik olarak belli bir dönemde işlenmiş olan o fiilden dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılmasını, mahkûmiyet kararı ve ceza verilmesini ya da verilen cezanın infaz edilmesini engellemektedir. Kısacası genel suç ve ceza siyasetini belirleme kapsamında suç ve cezayla ilgili yapılan lehe kanunlar geleceğe ve geçmişe, af ise sadece geçmişte belli bir döneme ilişkin etki doğurmaktadır (benzer yönde bkz AYM, E.2004/92, K.2008/119, 12/6/2008).

b. Koşula Bağlanabilme

21. Anayasa koyucu, Anayasa'nın 87. maddesinde TBMM'nin genel ve özel af ilânına karar verme yetkisini bu af türlerinin koşullu veya koşulsuz olması yönünden sınırlandırmamıştır. Bu itibarla TBMM'nin aftan yararlanmayı koşula bağlamasının önünde anayasal bir engel bulunmamaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesinin 18/7/2001 tarihli ve E.2001/4, K.2001/332 sayılı kararında da şu ifadelerle yer verilmiştir:

“Genel affın şarta bağlı olarak düzenlenmesi mümkündür. Şahsi hakların tazmin edilmesi veya belirli bir süre içerisinde başvurulması şeklinde bir mükellefiyeti yerine getirmeye mecbur tutularak taliki şartlar sözkonusu olabileceği gibi, sanık veya hükümlünün aftan yararlandıktan sonra belli bir süre ile suç işlememesi şeklinde infisahi şartlar da genel af tasarruflarında yer alabilir. (...)

Genel afta olduğu gibi özel af tasarruflarında da geciktirici (taliki) veya bozucu (infisahi) şartlara yer verilebilir.”

4. Cezaların İnfazına İlişkin Düzenlemelerin Af Yönünden Değerlendirilmesi

22. Kanun koyucunun bir düzenlemeyi cezaların infazı kapsamında ele alması, af ile ilgili anayasal denetim bakımından bir önem taşımamaktadır.

Önemli olan husus düzenlemenin anayasal özerk yorum çerçevesinde belirlenen af kavramının unsurlarını taşıyıp taşımadığıdır (benzer yöndeki yaklaşım için bkz. AYM, E.1966/7, K.1966/46, 19/12/1966). Anayasa’da, yasalaşma süreci özel usullere bağlanmış olan yasama işlemlerinin başka isimler altında ve farklı yöntemler uygulanarak oluşturulması durumunda, Anayasa koyucunun iradesinin tam anlamıyla etkili ve egemen kılınabilmesi için bu işlemlerin anayasal denetimlerinin gerçek nitelik ve içerikleri gözetilerek yapılması gerekir (AYM, E.2002/99, K.2002/51, 28/5/2002).

23. Bu kapsamda bir düzenlemenin öngördüğü kurumun niteliği belirlenirken ilk olarak af ile cezaların infazına ilişkin müesseselerin suçta etki, suçun soruşturulması ve kovuşturulması, mahkûmiyetten ziyade kesin veya kesinleşmiş cezalara etki yönünden değerlendirilmesi gerekir. Zira cezaların infazına ilişkin düzenlemeler kural olarak kesin veya kesinleşmiş cezalar yönünden yapılmaktadır.

24. Bu bağlamda genel af cezanın tüm sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldırılmasını, özel af ise cezanın kaldırılması veya hafifletilmesini konu alır. Ceza ile bağlantılı durumlarda özel af *cezayı* konu alır, yoksa cezanın *ne şekilde infaz edileceği* ile ilgili değildir. Dolayısıyla her ne şekilde adlandırılmış olursa olsun cezanın infazıyla bağlantılı bir düzenlemenin özel af niteliğinde olup olmadığı konusunda tespit edilmesi gereken temel husus düzenlemenin gerçekte *cezanın kendisini mi etkilediği* yoksa *cezanın infaz şeklini mi belirlediği*dir. Buna göre eğer düzenleme suç ve cezanın kapsamına ilişkin olarak cezanın ortadan kaldırılmasını, azaltılmasını veya türünü değiştirmek suretiyle hafifletilmesini öngörüyorsa bunun bir özel af düzenlemesi, suç ve cezanın kapsamına yönelik olmayıp sadece cezanın infaz şeklini düzenlemeye yönelik ise bunun bir infaz düzenlemesi olduğu söylenebilir.

B. Anlam ve Kapsam

25. Koşullu salıverilme, mahkûm edildiği hürriyeti bağlayıcı cezadan kanunun gösterdiği bir kısmını iyi hâlde ve kurallara uyarak geçirmiş bulunan hükümlünün konulmuş olan şartlara riayet etmediği takdirde geri alınması koşuluyla ceza infaz kurumunda geçireceği süreyi tamamıyla bitirmeden, infaz hâkimince alınacak bir kararla salıverilmesini ve böylece serbest hayata dönmesini ya da bu hayata geçişin kolaylaştırılmasını sağlayan bir hukuki kurumdur (benzer yönde bkz. AYM, E.2001/4, K.2001/332, 18/7/2001).

26. Koşullu salıverilmenin en önemli öğeleri, cezanın belirli bir kısmının ceza infaz kurumunda infaz edilmiş olması, hükümlünün bu süre içinde iyi hâl göstermesi, koşullu salıverildikten sonra denetim süresine tabi tutulması ve koşullu salıverilmenin gereklerine uyulmaması durumunda koşullu salıverilme kararının geri alınabilmesidir (benzer yönde bkz. AYM, E.1991/15, K.1991/22, 19/7/199; E.2001/4, K.2001/332, 18/7/2001).

27. Denetimli serbestlik de belirli şartları taşıyan hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek ve bu suretle yeniden suç işleme olasılığını azaltmak amacıyla koşullu salıverilme tarihinden belirli bir süre önce ceza infaz kurumundan salıverilmelerini ve koşullu salıverilme tarihine kadar hükümlülere, kişiye göre belirlenmiş denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasını öngören bir hukuki kurumdur (benzer yönde bkz. AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013; E.2014/14, K.2014/77, 9/4/2014; E.2017/170, K.2018/77, 5/7/2018, § 13).

28. 7242 sayılı Kanun'un dava konusu 52. maddesiyle 5275 sayılı Kanun'un geçici 6. maddesi değiştirilmiştir. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrası 30/3/2020 tarihine kadar işlenen ve söz konusu fıkra uyarınca istisna tutulmayan suçlar bakımından 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan *bir yıllık* sürenin *üç yıl* olarak uygulanmasını öngörmektedir. Bu itibarla 105/A maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre hükümlünün denetimli serbestlik tedbirinden yararlanabilmesi için koşullu salıverilmesine en az bir yıl kalmış olması gerekmekte iken 30/3/2020 tarihine kadar işlenen ve istisna tutulmayan suçlar bakımından geçici 6. maddenin (1) numaralı fıkrası, koşullu salıverilmeye en az üç yıl kalınmış olması durumunda da denetimli serbestlik tedbirinden yararlanılmasını mümkün kılmıştır. Böylece kural, hükümlünün ceza infaz kurumunda geçirmesi gereken süreyi iki yıl kısaltmıştır.

29. Geçici 6. maddenin (2) numaralı fıkrasının (a) bendinde ise 30/3/2020 tarihine kadar işlenen ve söz konusu fıkra uyarınca istisna tutulmayan suçlar bakımından sıfır-altı yaş grubu çocuğu bulunan kadın hükümlüler ile yetmiş yaşını bitirmiş hükümlüler hakkında Kanun'un 105/A maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan *iki yıllık* sürenin *dört yıl* olarak uygulanması hükme bağlanmaktadır. Bu itibarla 105/A maddesinin (3) numaralı fıkrasının

(a) bendine göre sıfır-altı yaş grubu çocuğu bulunan kadın hükümlünün denetimli serbestlik tedbirinden yararlanabilmesi için koşullu salıverilmesine en az iki yıl kalmış olması gerekmekte iken 30/3/2020 tarihine kadar işlenen ve istisna tutulmayan suçlar bakımından geçici 6. maddenin (2) numaralı fıkrasının (a) bendi, koşullu salıverilmeye en az dört yıl kalınmış olması durumunda da denetimli serbestlikten yararlanılmasını mümkün kılmıştır. Böylece kural, sıfır-altı yaş grubu çocuğu bulunan kadın hükümlülerin ceza infaz kurumunda geçirmesi gereken süreyi iki yıl kısaltmıştır.

30. Anılan bent, Kanun'un 105/A maddesinden farklı olarak yetmiş yaşını bitirmiş hükümlüler bakımından da ilk kez özel bir süre belirlemiş ve söz konusu hükümlülerin de koşullu salıverilmelerine en az dört yıl kalmış olmaları durumunda denetimli serbestlik tedbirinden yararlanmalarını mümkün kılmıştır. Yetmiş yaşını bitirmiş hükümlülerin koşullu salıverilmelerine 105/A maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan genel süre uyarınca en az bir yıl kalınmış olması durumunda denetimli serbestlik tedbirinden yararlanabilecekleri gözetildiğinde anılan bentle 30/3/2020 tarihine kadar işlenen ve istisna tutulmayan suçlar bakımından yetmiş yaşını bitirmiş hükümlülerin ceza infaz kurumunda geçirmeleri gereken sürenin üç yıl kısaltıldığı anlaşılmaktadır.

31. Geçici 6. maddenin (2) numaralı fıkrasının (b) bendinde ise 30/3/2020 tarihine kadar işlenen ve söz konusu fıkra uyarınca istisna tutulmayan suçlar bakımından maruz kaldığı ağır bir hastalık, engellilik veya kocama nedeniyle hayatını yalnız idame ettiremeyen altmışbeş yaşını bitirmiş hükümlülerin koşullu salıverilmeleri için ceza infaz kurumlarında geçirmeleri gereken sürelerin azami süre sınırına bakılmaksızın Kanun'un 105/A maddesinde düzenlenen denetimli serbestlik tedbirinden yararlanabileceği; ağır hastalık, engellilik veya kocama hâlinin Adalet Bakanlığınca belirlenen tam teşekküllü hastanelerin sağlık kurullarınca veya Adli Tıp Kurumunca düzenlenen bir raporla belgelendirileceği hükme bağlanmaktadır.

32. Benzer koşulları taşıyan hükümlülerin denetimli serbestlik tedbirinden yararlanmaları için gereken süre Kanun'un 105/A maddesinin (3) numaralı fıkrasının (b) bendinde belirtilmiştir. Anılan bende göre maruz kaldıkları ağır bir hastalık, engellilik veya kocama nedeniyle hayatlarını yalnız idame ettiremeyen hükümlüler, koşullu salıverilmelerine en az üç yıl

kalması hâlinde denetimli serbestlik tedbirinden yararlanabilirler. Geçici 6. maddenin (2) numaralı fıkrasının (b) bendi ise söz konusu durumda olan hükümlülerin altmışbeş yaşını bitirmiş olmaları şartını da öngörmek suretiyle 30/3/2020 tarihine kadar işlenen ve istisna tutulmayan suçlar bakımından cezanın belirli bir kısmının ceza infaz kurumunda infaz edilmiş olması şartı aranmaksızın denetimli serbestlik tedbirinden yararlanmalarını mümkün kılmıştır.

33. Geçici 6. maddenin (3) numaralı fıkrası, (1) ve (2) numaralı fıkra hükümlerinin iyi hâlli olmak koşuluyla kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler hakkında da uygulanacağını öngörmektedir. Bu itibarla Kanun'un 105/A maddesine göre denetimli serbestlik tedbirinden yararlanabilmek için gereken, hükümlünün açık ceza infaz kurumunda veya çocuk eğitimevinde bulunması ya da açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartlarını taşıması koşulu geçici 6. maddenin (1) ve (2) numaralı hükümlerinden yararlanmak için aranmayacaktır. Buna karşılık denetimli serbestlik tedbirinin belirleyici unsurlarından olan iyi hâl koşulu kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlüler bakımından da aranmaya devam edilecektir.

34. Geçici 6. maddenin (4) numaralı fıkrasında ise 30/3/2020 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından, tabi olduğu infaz rejimine göre belirlenen koşullu salıverilme süresinin hesaplanmasında hükümlünün onbeş yaşını dolduruncaya kadar ceza infaz kurumunda geçirdiği bir günün üç gün, onsekiz yaşını dolduruncaya kadar ceza infaz kurumunda geçirdiği bir günün iki gün olarak dikkate alınacağı hükme bağlanmaktadır.

35. Kanun'un 107. maddesinin (5) numaralı fıkrasında koşullu salıverilme süresinin hesaplanmasında hükümlünün onbeş yaşını dolduruncaya kadar infaz kurumunda geçirdiği bir günün iki gün olarak dikkate alınacağı belirtilmiş, onbeş onsekiz yaş aralığında bulunan hükümlü için ise herhangi bir özel hükme yer verilmemiştir. Bu itibarla geçici 6. maddenin (4) numaralı fıkrası 30/3/2020 tarihine kadar işlenen tüm suçlar bakımından onbeş yaşından önceki hükümlüler için bir günün iki gün yerine üç gün olarak, onbeş onsekiz yaş aralığında bulunan hükümlüler için de bir günün bir gün yerine iki gün olarak dikkate alınmasını öngörmektedir. Bu

itibarla küçük yaştaki hükümlülerin koşullu salıverilmeleri için ceza infaz kurumunda geçirmeleri gereken süre dolaylı olarak kısaltılmış olmaktadır.

C. İptal Talebinin Gerekçesi

36. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu Kanun'un 52. maddesiyle 5275 sayılı Kanun'un değiştirilen geçici 6. maddesi uyarınca istisna olarak belirtilen suçlar hariç olmak üzere 30/3/2020 tarihine kadar işlenen suçlardan mahkûmiyeti bulunan hükümlülerin daha kısa süre ceza infaz kurumunda kalmak suretiyle denetimli serbestlik tedbirinden yararlanmalarının sağlandığı, bu itibarla anılan hükümlülerin infaz edilecek ceza miktarında indirim yapıldığı, istisnai ve geçici bir düzenleme olan söz konusu maddenin öngördüğü kurumun bu özellikleri sebebiyle özel toplu af niteliğinde olduğu, Anayasa'nın 87. maddesi uyarınca af ilanını konu alan kanunların kabulü için TBMM üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun gerektiği, dava konusu Kanun'un kabulünde ise bu nitelikli çoğunluğun aranmadığı belirtilerek kuralların şekil bakımından Anayasa'nın 87. ve 88. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Şekil Bakımından Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

37. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgileri nedeniyle Anayasa'nın 96. maddesi yönünden incelenmiştir.

38. Kanunların esas bakımından Anayasa'ya uygunluk denetimi, kanunun maddi olarak (hukuk dünyasında yarattığı değişiklik itibarıyla) Anayasa'ya uygun olup olmadığını ifade etmektedir. Şekil bakımından uygunluk ise teklifin kanunlaşabilmesi için, diğer bir anlatımla kanun olarak varlık kazanabilmesi için Anayasa'da öngörülen usullere uyulup uyulmadığının denetimidir.

39. Anayasa'nın 148. maddesinin ikinci fıkrasında kanunların şekil bakımından denetlenmesinin son oylamanın öngörülen çoğunlukla yapılıp yapılmadığı hususu ile sınırlı olduğu hükme bağlanmıştır.

40. Anayasa'nın 148. maddesinin gerekçesinde de Genel Kurul tarafından yapılan son oylamadan önce vücut bulan şekil bozukluklarını

Genel Kurulun bildiği veya bilmesi gerektiğinin varsayıldığı belirtilerek son oylamadan önce yapılan şekil bozukluklarının iptale neden olamayacağı ifade edilmiş ve “Genel Kurulun oylama yapıp kanunu kabul etmesi, şekil bozukluğunu, o kanunu kabul etmemek için yeterli neden saymadığı yolunda bir irade tecellisidir. En büyük organ genel kuruldur. Onun iradesi hilafına bir sonuç çıkarmak hukukun ana esaslarına aykırı düşer. Bu nedenle son oylamadan önceki şekil bozuklukları, iptal sebebi sayılmamıştır.” denilmiştir.

41. Anayasa’nın “Toplantı ve karar yeter sayısı” başlıklı 96. maddesinde “Türkiye Büyük Millet Meclisi, yapacağı seçimler dahil bütün işlerinde üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasada başkaca bir hüküm yoksa toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.” denilmektedir. Bu çerçevede TBMM’nin bütün işlerinde üye tamsayısının en az üçte biri olan 200 milletvekiliyle toplanması, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla karar vermesi ve karar yeter sayısının hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlası olan 151 milletvekilinden az olmaması gerekmektedir.

42. Anayasa’nın 87. maddesinde “...Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilânına karar vermek...”, TBMM’nin görev ve yetkileri arasında sayılmıştır. Böylece anayasa koyucu af ilanını konu alan kanunlar bakımından Anayasa’nın 96. maddesinde belirtilen karar yeter sayısından ayrılmış ve bu konuda özel bir karar yeter sayısı öngörmüştür.

43. Bu itibarla karar yeter sayısı bakımından dava konusu Kanun hakkında Anayasa’nın hangi hükmünün uygulanacağını belirlenmesi için Kanun’un öngördüğü kurumun hukuki niteliğinin ortaya konması gerekmektedir. Bu konuda belirleyici konumda olan ise Kanun’un dava konusu 52. maddesiyle 5275 sayılı Kanun’un değiştirilen geçici 6. maddesinin öngördüğü düzenlemenin hukuki niteliğidir.

44. Geçici 6. maddenin suçu konu alan, suç nedeniyle soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engelleyen, başlanmışsa soruşturma ve kovuşturmayı, hükmedilmişse mahkûmiyeti, verilmişse cezayı tüm sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldıran bir niteliğinin bulunmadığı, bu yönüyle

genel af niteliği taşımadığı açıktır. Bu çerçevede anılan maddenin öngördüğü kurumun özel af niteliğinde olup olmadığı incelenmelidir.

45. Yukarıda belirtildiği üzere bir düzenlemenin özel af niteliğini taşıdığının kabul edilebilmesi için iki şartın birlikte gerçekleşmesi gerekir. Bunlardan birinci düzenlemenin sadece geçmişe yönelik olmasıdır. İkinci ise düzenlemenin cezayı ortadan kaldırmak, miktarını azaltmak veya türünü değiştirerek hafifletmek suretiyle cezanın kapsamına etki etmesidir.

46. Buna göre sadece geçmişe yönelik olan düzenleme kesin veya kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararıyla hükmedilen cezanın miktarını azaltıyor veya daha hafif bir ceza ile değiştirmek (örneğin hapis cezasını para cezasına çevirmek) suretiyle hafifletiyor ya da hiç infaz edilmeyecek şekilde ortadan kaldırıyor ise bunun özel af olarak nitelendirilmesi gerekir. Ancak cezanın miktarında ve türünde herhangi bir değişikliğe neden olmayıp sadece çeşitli gerekçelerle cezanın infaz şeklini/rejimini değiştiren/belirleyen düzenlemelerin özel af olarak nitelendirilmesi mümkün değildir.

47. Geçici 6. maddenin (1) ve (2) numaralı fıkralarıyla belirli bir tarihe kadar işlenmiş ve istisna tutulmamış suçlar bakımından daha kısa süre ceza infaz kurumunda kalınmak suretiyle denetimli serbestlik tedbirinden yararlanılması mümkün kılınmaktadır. (3) numaralı fıkra ise (1) ve (2) numaralı fıkra hükümlerinin iyi hâlli olmak koşuluyla kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler hakkında da uygulanacağı belirtilmiştir.

48. Anılan maddenin (4) numaralı fıkrasında ise belirli bir tarihe kadar işlenen suçlar bakımından, tabi olduğu infaz rejimine göre belirlenen koşullu salıverilme süresinin hesaplanmasında hükümlünün onbeş yaşını dolduruncaya kadar ceza infaz kurumunda geçirdiği bir günün üç gün, onsekiz yaşını dolduruncaya kadar ceza infaz kurumunda geçirdiği bir günün iki gün olarak dikkate alınması hükme bağlanmaktadır.

49. Geçici 6. maddenin (1), (2) ve (4) numaralı fıkralarının kapsamının belirli bir tarihe kadar işlenmiş suçlarla sınırlı tutulması, (3) numaralı fıkra ise (1) ve (2) numaralı fıkralara atfen düzenleme yapılması, kurallarda özel affın unsurlarından biri olan sadece geçmişe yönelik olma şartının bulunduğunu göstermektedir. Buna karşın söz konusu unsurun varlığı,

anılan hükümlerin öngördüğü kurumun af olarak kabulü için yeterli olmayıp yukarıda belirtildiği üzere cezanın kapsamında etkili olma şartının da gerçekleşmesi gerekir.

50. Hükümlünün geçici 6. maddenin (1) numaralı fıkrası ile (2) numaralı fıkrasının (a) bendinden yararlanabilmesi için cezasının belirli bir kısmının ceza infaz kurumunda infaz edilmiş olması ve bu süreyi iyi hâlli olarak geçirmesi gerekmektedir. Yine hükümlü salıverildikten sonra bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulacak ve gereklerini yerine getirmediği takdirde ceza infaz kurumuna geri dönme ihtimali varlığını sürdürecektir.

51. Geçici 6. maddenin (2) numaralı fıkrasının (b) bendinde ise belirli bir tarihe kadar işlenmiş ve istisna tutulmamış suçlar bakımından, maruz kaldığı ağır bir hastalık, engellilik veya kocama nedeniyle hayatını yalnız idame ettiremeyen altmışbeş yaşını bitirmiş hükümlülerin koşullu salıverilmeleri için ceza infaz kurumlarında geçirmeleri gereken sürelerin azami süre sınırına bakılmaksızın 105/A maddesinde düzenlenen denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infaz edilebileceği öngörülmek suretiyle cezanın belirli bir kısmının ceza infaz kurumunda infaz edilmiş olması şartının bu koşullarda bulunan hükümlüler bakımından aranmasından vazgeçildiği görülmektedir.

52. Denetimli serbestlik tedbirinin en önemli amaçlarından birinin cezanın infazının kişiselleştirilmesini sağlamak olduğu gözetildiğinde bu amaçla uyumlu olarak ağır bir hastalık, engellilik veya kocama nedeniyle hayatını yalnız idame ettiremeyen altmışbeş yaşını bitirmiş hükümlülerin ceza infaz kurumu koşullarında tutulmasının zorluğu gözönünde bulundurularak bu tür hükümlüler bakımından cezanın belirli bir kısmının ceza infaz kurumunda infaz edilmiş olması şartı aranmadan denetimli serbestlik tedbirine başvurulabilmesine imkân tanınmasıyla cezanın infazının kişiselleştirilmesi amacının sağlanmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır.

53. Kaldı ki söz konusu bentte “...infaz edilebilir.” ibaresine yer verildiği gözetildiğinde anılan koşulları taşıyan hükümlü hakkında dahi denetimli serbestlik tedbirine karar verilmesinin zorunlu olmayıp bu konuda infaz hâkiminin takdir yetkisinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Yine bu çerçevede denetimli serbestlik tedbirinin belirleyici unsurlarından olan, hükümlünün iyi hâlli olma şartı da aranmaya devam edilecektir.

54. Öte yandan salıverildikten sonra hükümlünün bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulması ve gereklerine uyulmaması durumunda denetimli serbestlik tedbirinin uygulanarak cezanın infazı kararının geri alınabilmesi bu kapsamdaki hükümlüler bakımından da geçerli olacaktır.

55. Hükümlünün geçici 6. maddenin (4) numaralı fıkrasından yararlanabilmesi için de 107. madde uyarınca cezanın belirli bir kısmının ceza infaz kurumunda infaz edilmiş olması ve hükümlünün bu süre içinde iyi hâl göstermesi gerekmekte, koşullu salıverildikten sonra da hükümlü denetim süresine tabi tutulabilmekte ve gereklerine uyulmaması durumunda koşullu salıverilme kararı geri alınabilmektedir. Bu itibarla söz konusu fıkra kapsamına giren hükümlüler de koşullu salıverilmeye ilişkin var olan aynı şartları sağlamaları hâlinde koşullu salıverilmeden aynı hüküm ve sonuçlarla yararlanabileceklerdir.

56. Bu çerçevede kuralların istisna kapsamına alınan suçlar dışında hükümlülerin denetimli serbestlik ve koşullu salıverme kurumlarından yararlandırılmak suretiyle ceza infaz kurumunda geçirecekleri süreyi önceki kanuni düzenlemeye göre kısalttığı, ancak -infaz edilecek- toplam ceza miktarında bir değişikliğe neden olmadığı anlaşılmaktadır.

57. Burada açıklığa kavuşturulması gereken temel husus, bir cezanın infaz edildiğinden söz edilebilmesi için ceza süresinin mutlaka ceza infaz kurumunda geçirilmesinin gerekip gerekmediğidir. Zira ceza süresinin birtakım alternatif infaz usulleriyle ceza infaz kurumu dışında geçirilmesi cezanın infazı kapsamında kabul edilecek ise dava konusu kuralların cezanın miktarında veya niteliğinde dolayısıyla cezada bir değişiklik yaratmadığı, kuralların cezaya ilişkin değil cezanın infaz biçimine ilişkin olduğu sonucuna ulaşılabacaktır.

58. Geçmişte cezanın infazıyla ilgili sınırlı hukuki kurumlara yer verilmiş iken modern ceza hukukundaki gelişmelerin bunları çeşitlendirdiği gözlemlenmektedir. Bu bağlamda insan psikolojisinin doğasını keşfetme, suç davranışının kaynaklarını daha iyi anlama ve toplumsal düzenin sağlanmasına yönelik psikolojik ve sosyolojik verilerin modern ceza hukukunda uygulanmasıyla cezanın infaz biçimine ilişkin kurumlarda ciddi değişiklikler ve çeşitlilikler meydana gelmiş, eskiden sadece ceza

infaz kurumlarında infaz usulleriyle cezalar yerine getirilirken zamanla bu usullerde değişiklikler yapılmış, özellikle çeşitli ölçütler esas alınarak cezanın infazının kişiselleştirilmesi yöntemleri geliştirilmiştir.

59. Nitekim cezaların tümünün belli kapalı yerlerde tutulması suretiyle çektirilmesi anlayışından, önce cezanın bir kısmının açık ceza infaz kurumunda çektirilmesi rejimine geçildiği, son dönemlerde ise artık cezanın konutta infaz edilmesi veya başkaca yükümlülükler belirlenmek suretiyle ceza infaz kurumu dışında infaz edilmesi yöntemlerinin diğer yöntemlerle birlikte uygulandığı görülmektedir. Anılan yöntemlerle hem cezanın ödeticiliği hem de ıslah edicilik özelliklerinin aynı anda uygulanmaya devam edildiği örneklerle sadece ülkemizde değil başka ülkelerde de başvurulduğu bilinmektedir. Bu yönüyle modern ceza ve infaz hukukunun dinamik bir yapıya sahip olduğu, bu kapsamda cezanın tek tip olarak ceza infaz kurumunda infaz edilmesi dışında yeni uygulamaların tartışıldığı, bunların hayata geçirildiği, bir kısmından olumlu sonuç alınarak bunların uygulanmasına devam edildiği, bir kısmında ise değişikliklere gidildiği görülmektedir.

60. Dava konusu kurallarda denetimli serbestlik ve koşullu salıverilme kurumlarından yararlanmak suretiyle hükümlülerin ceza infaz kurumundan önceki kanuni düzenlemelere nazaran daha erken tahliye edilmesi ve cezanın kalan kısmının ceza infaz kurumu dışında infaz edilmesi öngörülmektedir. Bu çerçevede anılan kurumların cezanın ceza infaz kurumunda çektirilmesine alternatif bir infaz usulü niteliği taşıyıp taşımadığının tespiti dava konusu kuralların da anılan niteliğe sahip olup olmadıklarının belirlenmesi bakımından önem taşımaktadır.

61. Denetimli serbestlik tedbiri kurumu ilk kez 5/4/2012 tarihli ve 6291 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la hukuk sistemimize girmiştir. Denetimli serbestlik, içeriğinde kısmi değişiklikler yapılsa da özü itibarıyla aynı anlayış temelinde infaz sistemi içinde önemli bir kurum olarak işlev görmeye devam etmektedir. Bu kurumun cezanın infaz rejimlerinden/şekillerinden birini oluşturup oluşturmayacağının irdelenebilmesi için kısaca hangi esaslara göre işlediğinin incelenmesinde fayda bulunmaktadır.

62. 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi uyarınca denetimli serbestlik tedbirinden yararlanabilmesi için hükümlünün; talebinin bulunması, açık ceza infaz kurumunda veya çocuk eğitimevinde bulunması (ya da açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartları oluşmasına karşın, iradesi dışındaki bir nedenle açık ceza infaz kurumuna ayrılamadığı için kapalı infaz kurumunda bulunması), koşullu salıverilmesine belli bir süre kalması, iyi hâlli olması ve ceza infaz kurumu idaresince hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak infaz hâkimince hakkında karar verilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu tedbir otomatik olarak uygulanamamakta (bu konudaki etraflı değerlendirmeler için bkz. *Mithat Bakikuşığı*, B. No: 2013/4682, 17/9/2014), anılan tedbirden hükümlünün faydalanabilmesi için Kanun'daki koşulların yerine getirilmesi gerekmekte ve ancak bu koşulların yerine getirildiğine hükmeden infaz hâkiminin kararıyla hükümlü denetimli serbestlikten yararlanabilmektedir.

63. Denetimli serbestlik tedbiri uygulanan hükümlünün; koşullu salıverilme tarihine kadar kamuya yararlı bir işte ücretsiz olarak çalıştırılması, bir konut veya bölgede denetim ve gözetim altında bulundurulması, belirlenen yer veya bölgelere gitmemesi, belirlenen programlara katılması yükümlülüklerinden bir veya birden fazlasına tabi tutulmasına denetimli serbestlik müdürlüğünce karar verilmekte ve hükümlünün risk ve ihtiyaçları dikkate alınarak yükümlülükleri değiştirilebilmektedir.

64. Hükümlünün hakkında belirlenen yükümlülüklerle, denetimli serbestlik müdürlüğünün hazırladığı denetim ve iyileştirme programına, denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerileriyle hakkında hazırlanan denetim planına uymamakta ısrar etmesi veya ceza infaz kurumuna geri dönmek istemesi hâlinde ise denetimli serbestlik müdürlüğünün talebi üzerine, koşullu salıverilme tarihine kadar olan cezasının infazı için açık ceza infaz kurumuna gönderilmesine, denetimli serbestlik müdürlüğünün bulunduğu yer infaz hâkimi tarafından karar verilmektedir.

65. Ayrıca hükümlü hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaya başlandıktan sonra işlediği iddia olunan ve cezasının alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suçtan dolayı kamu davası açılmış olması hâlinde, denetimli serbestlik müdürlüğünün talebi üzerine

infaz hâkimi tarafından, hükümlünün ceza infaz kurumuna gönderilmesine karar verilebilmektedir.

66. Denetimli serbestliğe başvurulmasının nedeni ise Kanun'un gerekçesinde açıklandığı üzere "...hükümlülerin; yeniden suç işleme risklerinin azaltılması, sosyal hayata hazırlanmasına imkân sağlanması, tahliye şartlarına uyumunun gerçekleştirilmesi ve toplumsal kurallara uyma becerilerinin..." geliştirilmesidir.

67. Buna göre denetimli serbestlikte salıverilen hükümlü üzerinde devletin denetim ve gözetim yetkisi devam etmekte, bu bağlamda örneğin cezasını konutta geçirme yükümlülüğü altında bırakılabilmektedir. Konutu terk etmeme yükümlülüğü altına sokulan hükümlünün ayrıca kamuda yararlı bir işte ücretsiz çalıştırılması veya bir eğitim programına devam etmesine de karar verilebilmektedir. Hükümlü anılan yükümlülüklerle aykırı davrandığında veya kasıtlı yeni bir suç işlediğinde ise tekrar ceza infaz kurumuna gönderilebilmektedir.

68. Bu çerçevede kişinin denetimli serbestlikten yararlanabilmesi için aranan koşulların ceza infaz kurumunun disiplinini, cezanın amacına uygun olarak infazını, kişiselleştirilmesini, ıslah edici fonksiyonunun güçlendirilmesini sağlamaya dönük olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan kişinin ceza infaz kurumu dışında geçirdiği süre çeşitli yükümlülükler uygulanmak suretiyle geçirilmekte, bu konuda Kanun'da cezanın hem ödeticiliği hem de ıslah ediciliği unsurlarının sağlanmasına yönelik tedbirlerin alınmasına imkân tanınmış bulunmaktadır.

69. Koşullu salıverilme ise 5271 sayılı Kanun'un 107. maddesinde düzenlenmiş olup bu kurum da genel olarak denetimli serbestlikle benzer nitelikler taşımaktadır.

70. Tüm bu hususlar dikkate alındığında gerek denetimli serbestliğin gerekse koşullu salıverilmenin cezanın ceza infaz kurumunda geçirilmesine alternatif bir ceza infaz usulü/rejimi niteliği taşıdığı sonucuna ulaşılmaktadır.

71. Bu açıklamalar çerçevesinde geçici 6. maddenin hükümlünün çektilmesi gereken toplam ceza miktarında bir değişikliğe neden olmadığı, ceza infaz kurumundan kendiliğinden salıverilmesine yol açmadığı, bu

kapsamda hükümlünün iyi hâlli olması şartının arandığı, anılan şart gerçekleşse dahi salıverilme kararı bakımından hâkimin takdir yetkisinin bulunduğu, (1), (2) ve (3) numaralı fıkra hükümlerinden yararlanmak için ayrıca hükümlünün talebinin varlığının gerektiği, salıverilme sonrasında da devletin hükümlü üzerindeki gözetim ve denetim yetkisinin devam ettiği, bu bağlamda hükümlüye bir veya birden fazla yükümlülük yüklenebileceği, gereklerine uygun davranılmadığı veya yeniden suç işlendiği takdirde salıverilme kararının geri alınmak suretiyle hükümlünün cezasının infazına ceza infaz kurumunda devam edilebileceği gözetildiğinde geçici 6. maddenin cezanın kapsamına ilişkin bir düzenleme olmayıp cezanın infaz usulüne yönelik hükümler öngördüğü anlaşılmaktadır.

72. Anılan nedenlerle geçici 6. maddenin öngördüğü kurumun af niteliğinde olmadığı, bu itibarla söz konusu maddenin değiştirilmesini öngören dava konusu 52. maddeyi ihtiva eden dava konusu 7242 sayılı Kanun'un toplantı ve karar yeter sayısı bakımından Anayasa'nın 96. maddesine tabi olduğu görülmektedir.

73. Kanun'un görüşülmesine ilişkin TBMM Genel Kurul tutanaklarının incelenmesinden teklifin tümü üzerindeki oylamanın açık oylama yöntemiyle yapıldığı görülmektedir. Yapılan açık oylama sonucunda 279 kabul ve 51 ret oyunun kullanıldığı gözetildiğinde son oylamanın Anayasa'nın 96. maddesinde öngörülen çoğunlukla yapıldığı anlaşılmaktadır.

74. Açıklanan nedenlerle son oylamasının Anayasa'da öngörülen çoğunlukla yapıldığı açık olan Kanun, Anayasa'nın 96. maddesine aykırı değildir. Bu itibarla Kanun'un ve 52. maddesiyle 5275 sayılı Kanun'un değiştirilen geçici 6. maddesinin şekil bakımından iptalleri talebinin reddi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, M. Emin KUZ ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralların Anayasa'nın 87. ve 88. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

75. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralların uygulanmaları hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. Tümüne,

B. 52. maddesiyle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un değiştirilen geçici 6. maddesine,

yönelik iptal talepleri 16/7/2020 tarihli ve E.2020/44, K.2020/41 sayılı kararlar reddedildiğinden bu maddeye ve Kanun'a ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE 17/7/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. HÜKÜM

14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. Tümünün,

B. 52. maddesiyle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un değiştirilen geçici 6. maddesinin,

şekil bakımından Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE, Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, M. Emin KUZ ile Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA 17/7/2020 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememiz çoğunluğu 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un (a) tümünün, (b) tümünün iptal edilmemesi durumunda 52. maddesiyle 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un değiştirilen geçici 6. maddesinin şekil bakımından Anayasa'ya aykırılığı iddiasına ilişkin iptal taleplerini reddetmiştir.

2. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'nin af yetkisi Anayasa'nın 87. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddenin ilk halinde yer alan "*Anayasanın 14 üncü maddesindeki fiillerden dolayı hüküm giyenler hariç olmak üzere, genel ve özel af ilanına...karar vermek*" şeklindeki düzenleme 2001 yılında değiştirilmiştir. Değişiklikle bir yandan Anayasa'nın 14. maddesindeki fiiller

de af kapsamına alınmış, diğer yandan da af kararının nitelikli çoğunlukla karara bağlanması öngörülmüştür. Buna göre “*üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilânına karar vermek*”, TBMM’nin yetkileri arasındadır.

3. Af niteliğindeki kararların beşte üç çoğunlukla alınmasına yönelik anayasal hüküm denetim konusu kanunun hukuki niteliğinin belirlenmesini zorunlu kılmaktadır. Başka bir ifadeyle kanun koyucunun adlandırmasından bağımsız olarak çıkarılan düzenlemenin af niteliğinde olup olmadığı şekil bakımından anayasaya uygunluk denetiminde belirleyici rol oynamaktadır.

4. Öncelikle belirtmek gerekir ki, bir düzenlemenin af niteliğinde olup olmadığını belirlerken Anayasa’dan hareket etmek gerekir. Kanunlardaki tanımlar esas alınarak yapılan bir anayasallık denetimi anayasa yargısının doğasıyla bağdaşmaz. Zira bu durum kanunun Anayasa’ya değil kanuna uygunluğunu denetleme anlamına gelebilecek, kanun koyucunun af tanımında yapacağı muhtemel değişiklikler konuyla ilgili yorumların da değişmesine yol açabilecektir. Bu nedenle anayasal bir kurum olan affın Anayasa’dan hareketle özerk bir tanımının yapılması gerektiği hususunda çoğunlukla aynı görüşteyim (§ 22).

5. Bu kapsamda Anayasa’nın 87. maddesinde TBMM’nin üye tamsayısının beşte üçünün oyuyla karar vereceği af suç ve/veya cezalara yönelik hukuki tasarruflardır. Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında affı şu şekilde tanımlamıştır: “*Af bazen sadece kesinleşmiş cezaları kaldıran, hafifleten veya değiştiren, bazen de kamu davasını düşüren veya mahkûmiyeti bütün sonuçlarıyla birlikte yok sayan bir kamu hukuku tasarrufudur. Bu genel tanım affın iki şekilde ortaya çıktığını göstermektedir. Bunlardan biri mahkûmiyet ve kamu davasını ortadan kaldıran genel af, diğeri de sadece cezaya etki eden özel aftır*” (AYM, E.2001/4, K.2001/332, 18/7/2001. Ayrıca bkz. AYM, E.2004/92, K.2008/119, 12/6/2008).

6. Diğer yandan özel affın cezaya nasıl etki ettiğini ortaya koymak gerekir. Anayasa’nın 104. maddesinin on altıncı fıkrasına göre Cumhurbaşkanı “*Sürekli hastalık ve kocama sebebiyle kişilerin cezalarını hafifletir veya kaldırır*”. Cumhurbaşkanıya tanınan bu yetkinin bir özel af yetkisi olduğu konusunda tereddüt bulunmamaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de

“Anayasa’nın 87. ve 104. maddelerine göre ferdi özel af çıkarma yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanı’na... aittir” demek suretiyle bu hususu teyit etmiştir (AYM, E.2001/4, K.2001/332, 18/7/2001).

7. Dolayısıyla özel affın cezaya etkisi hükmedilen cezayı *hafifletme* veya *kaldırma* şeklinde tezahür edebilir. Anayasa Mahkemesi özel affı, genel afftan farklı olarak, suça değil cezaya etki eden bir hukuki tasarruf olarak nitelendirmiştir. Anayasa Mahkemesine göre, *“Kamu davasına ve mahkûmiyete etkisi olmaması, yalnız ceza üzerine etkili olması nedeniyle özel af sadece cezayı kısmen veya tamamen düşüren bir sebeptir”* (AYM, E.2001/4, K.2001/332, 18/7/2001).

8. Eldeki davada Mahkememiz çoğunluğu, özel affı bu kez anayasal hükümlerden hareketle *“kesin veya kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararıyla hükmedilen cezayı, miktarını azaltmak veya daha hafif bir ceza ile değiştirmek suretiyle hafifleten ya da hiç infaz edilmeyecek şekilde ortadan kaldıran bir yasama veya yürütme işlemi”* olarak tanımlamıştır (§ 11). Bu özel af tanımının isabetli olduğunu belirtmek gerekir.

9. Şu hâlde dava konusu kuralların hükmedilen cezaları ne şekilde etkilediğine, cezaların infaz şeklinden ziyade onları hafifleten veya kaldıran bir yönünün olup olmadığına bakılmalıdır. Kısacası düzenleme, cezanın infaz şeklini değil de kendisini etkiliyorsa bunun af niteliğinde olduğu kabul edilmelidir.

10. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) 7. maddesi kapsamında suç ve cezada kanunilik ilkesini yorumlarken “ceza” ile “cezanın infaz şekli” arasındaki ayrıma dikkat çekmiş, ikincisinin 7. madde kapsamı dışında kaldığını belirtmiştir. *Del Río Prada/İspanya* kararında farklı suçlardan üç bin yılı aşan hapis cezasına mahkûm edilen başvuruçunun toplam otuz yıl olarak kabul edilen infaz süresinin, yüksek mahkemece yerleşik içtihat ve uygulamadan farklı olarak işlenen her bir suç için indirim süresinin hesaplanması ve bu suretle fiilen infaz süresinin uzatılmasında “ceza” ve “cezanın infaz şekli” ayrımı değerlendirilmiştir. AİHM bu kararında söz konusu ayrımı yapmanın her zaman kolay olmadığını, bununla birlikte, cezanın infaz şekli ya da uygulanması kapsamında kabul edilen kimi düzenlemeler ya da yargı

kararlarının cezanın kapsamını etkileyebileceğini vurgulamıştır. AİHM somut olayda cezanın infazına değil kapsamına yönelik, başka bir ifadeyle başvurucunun aleyhine olacak şekilde aldığı cezaya etki eden bir içtihat değişikliği söz konusu olduğundan, şikayetin aleyhe ceza hükümlerinin geçmişe uygulanmasını meneden Sözleşme'nin 7. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiğine karar vermiştir (*Del Río Prada/İspanya* [BD], B.No: 42750/09, 21/10/2013, § 85, 89).

11. Dava konusu geçici 6. maddenin (1) ve (2) numaralı fıkralarıyla 30/3/2020 tarihine kadar işlenen ve istisna kapsamına girmeyen suçlar bakımından denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak ve bazı hükümlüler yönünden koşullu salıverme sürelerinin hesaplanması değiştirilmek suretiyle ceza infaz kurumlarında geçirilmesi gereken süreler kısaltılmıştır. Esasen bazı suçlar bakımından ceza infaz süresinin kısaltılmasından ziyade hiç cezaevinde kalınmadan cezanın infazından bahsetmek gerekir. Örneğin istisna kapsamına girmeyen suçlardan birinden kesinleşmiş mahkumiyete bağlı olarak altı (6) yıl hapis cezasıyla cezalandırılan bir kişi, dava konusu kurallardan önce 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca cezasının iki (2) yılını ceza infaz kurumunda çektikten sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle serbest bırakılacaktı. Buna karşılık geçici 6. maddenin (1) nolu fıkrası denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması için 105/A maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "bir yıl"lık süreyi "üç yıl"a çıkardığı için, kesinleşmiş mahkûmiyete bağlı olarak altı (6) yıl kesinleşmiş hapis cezasına çarptırılan kişi ceza infaz kurumunda kalmadan cezayı infaz etmiş sayılacaktır.

12. Denetimli serbestlik kurumunun amacı, hapis cezasına mahkûm edilen hükümlünün cezasının bir kısmını ceza infaz kurumunda geçirdikten sonra, bazı şartlar altında yeniden topluma kazandırılması için serbest bırakılmasını sağlamaktır. Nitekim bu amaç 5275 sayılı Kanun'un 3. maddesinde, "*hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün; yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken ve kanunlara, nizamla ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmak*" şeklinde ifade edilmiştir.

13. Dava konusu geçici 6. maddenin (1) numaralı fıkrası, istisna kapsamında olmayan suçlardan dolayı altı yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilenlerin ceza infaz kurumunda kalmadan cezalarının infazına imkân tanımaktadır. Bu haliyle kuralın cezanın infaz şekline değil, bizzat kapsamına yönelik olduğu açıktır. Zira kural, bir anlamda hapis cezasını daha hafif mahiyetteki *“seçenek yaptırımlar”*a dönüştürmektedir. Geçici 6. maddenin (1) numaralı fıkrasından yararlanarak altı (6) yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilenler, 5275 sayılı Kanun’un (5) numaralı fıkrasına göre denetim süresi içinde *“kamuya yararlı bir işte çalıştırılma”* veya *“belirlenen yer veya bölgelere gitmeme”* gibi yükümlülüklerle katlanmak durumundadır. Ancak bu yükümlülüklerin bir kısmı, aynı zamanda 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 50. maddesinde yer alan *“kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar”* arasında bulunmaktadır. Bu madde uyarınca kısa süreli hapis cezası, sözcğelimi, *“belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya”* veya *“kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya”* çevrilebilmektedir.

14. Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere, altı (6) yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilen hükümlülerin cezaevine girmeden cezalarının infaz edilmesine imkân sağlayan geçici 6. maddenin (1) numaralı fıkrası, cezanın kapsamına etki eden ve bir anlamda onu daha hafif seçenek yaptırımlara dönüştürerek hafifleten, bu nedenle de özel af niteliğinde olan bir düzenlemedir.

15. Geçici 6. maddenin (1) numaralı fıkrasının şekil bakımından Anayasa’ya aykırı olduğuna dair bu gerekçeler, aynı maddenin (2) ve (4) numaralı fıkraları için de geçerlidir. Bilhassa (2) numaralı fıkranın (b) bendine değinmek gerekir. Bu kural, istisna tutulmayan suçlar bakımından maruz kaldığı ağır bir hastalık, engellilik veya kocama nedeniyle hayatını yalnız idame ettiremeyen altmış beş yaşını bitirmiş hükümlülerin azami süre sınırına bakılmaksızın tüm hürriyeti bağlayıcı cezalarının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infaz edilebileceğini öngörmektedir. Esasen bu düzenleme, Anayasa’nın 104. maddesinin on altıncı fıkrasında Cumhurbaşkanına tanınan *“özel af”* yetkisine oldukça benzemektedir. Buna göre Cumhurbaşkanı *“Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebiyle kişilerin cezalarını hafifletir veya kaldırır”*. Dava konusu kuralla cezaları infaz edilen kişileri Cumhurbaşkanı Anayasa’nın 104. maddesiyle kendisine verilen özel

af yetkisini kullanarak affetmiş olsaydı hemen hemen aynı sonuç ortaya çıkacaktı. Bu da kuralın gerçekte cezaya etki eden, bir anlamda cezayı hafifleten, dolayısıyla af niteliğinde bir düzenleme olduğunu göstermektedir.

16. Özel affın özerk yorumundan hareketle ulaşılan bu sonuç, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında yaptığı değerlendirmelerle de uyumludur. Nitekim Anayasa Mahkemesi on (10) yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilenlerin ceza infaz kurumlarında kalmadan tahliyesini öngören 4616 sayılı Kanun'la getirilen düzenlemenin af niteliğinde olduğunu belirlerken, düzenlemenin *"10 yıldan az mahkûmiyetlerde cezaevine hiç girmeyen mahkûmlara da şartlı salıverme olanağı sağlamakta"* olduğuna dikkat çekmiştir (AYM, E.2001/4, K.2001/332, 18/7/2001). Benzer şekilde Anayasa Mahkemesi, 4758 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartlı Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 1. maddesiyle yeniden düzenlenen 4616 sayılı Kanun'un 1. maddesinin 2. bendinin *"şartlı salıverme"* değil af niteliğinde olduğunu, bu nedenle Anayasa'nın 87. maddesine göre TBMM üye tamsayısının beşte üçünün çoğunluğuyla kabul edilmesi gerektiğini belirterek, kuralı şekil bakımından Anayasa'ya aykırı bulmuştur (AYM, E.2002/99, K.2002/51, 28/5/2002).

17. Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında affın tanımında esas aldığı Türk Ceza Kanunu'nun ilgili hükümleri de dava konusu kuralların af mahiyetinde olduğunu teyit etmektedir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun *"Af"* kenar başlıklı 65. maddesinin (2) numaralı fıkrasında *"Özel af ile hapis cezasının infaz kurumunda çektirilmesine son verilebilir veya infaz kurumunda çektirilecek süresi kısaltılabilir ya da adlî para cezasına çevrilebilir"* denmektedir. Belirtmek gerekir ki, bu fıkra kanun tasarısında o dönemde yürürlükte olan 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 98. maddesiyle uyumlu olarak *"Özel af, cezayı ortadan kaldırır veya azaltır veya değiştirir. Özel af, kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde aksi yazılı olmadıkça fer'î cezaları da etkiler."* şeklindeyken Adalet Komisyonu tarafından mevcut haline dönüştürülmüştür. Bu değişikliğin gerekçesinde *"özel affın mahiyeti[nin] açık bir şekilde ortaya konulmuş"* olduğu, *"özel af ile sadece hapis cezasının infaz kurumunda çektirilmesine son verilebileceği, infaz kurumunda çektirilecek sürenin kısaltılabileceği"*nin kabul edildiği belirtilmiştir (bkz. Türk Ceza Kanunu

Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (S. Sayısı 664), *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem: 22, Yasama Yılı: 2, s.472).

18. Af niteliğindeki kanuni düzenlemelerin çok önemli toplumsal ve siyasal sonuçlarının olduğu bilinmektedir. Ceza politikalarının belirlenmesinde suç işlenmesinin önlenmesi, caydırıcılık, suçluların ıslahı ve toplum vicdanının tatmini gibi amaçlar gözetilmektedir. Çok sık şekilde af niteliğinde düzenlemelerin yapılması, bu amaçların gerçekleşmesini engelleyebileceği gibi kamu vicdanını da yaralayabilir. Tam da bu nedenle anayasa koyucu TBMM’de genel ve özel affa karar verilebilmesi için nitelikli çoğunluk öngörmüştür. Böylece farklı toplumsal kesimleri ve görüşleri temsil eden siyasi partiler arasında belli ölçüde uzlaşmanın sağlanması hedeflenmiştir.

19. Dava konusu kuralların af niteliğinde olmadığı kabulü Anayasa’nın 87. maddesini işlevsiz ve anlamsız hale getirecektir. Bu yolla beşte üç çoğunluğa gerek duyulmaksızın, şartla salıverme ya da denetimli serbestlik adı altında belli suçlardan mahkûm olanların cezaları değiştirilebilecek, hafifletilebilecek veya tamamen ortadan kaldırılacaktır. Mahkememiz çoğunluğunun kararı maalesef bu yolu açmaktadır. Gerçekten de 5275 sayılı Kanun’un 105/A maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan “bir yıl”lık süreyi değiştirmek suretiyle çok uzun süreli hapis cezalarına çarptırılan hükümlülerin bile ceza infaz kurumlarına girmeden cezalarını infaz etmeleri ya da çok az süre cezaevinde kalmak suretiyle serbest bırakılmaları mümkün olabilecektir. Bunun da Anayasa’nın 87. maddesiyle bağdaşmayacağı her türlü izahtan varestedir.

20. Açıklanan nedenlerle, dava konusu Kanun’un af niteliğinde bir düzenleme olan geçici 6. maddesi Anayasa’nın 87. maddesi uyarınca TBMM üye tamsayısının beşte üçünün çoğunluğu ile kabul edilmediğinden şekil bakımından Anayasa’ya aykırılık teşkil etmektedir.

21. Diğer yandan af niteliğinde olan bir düzenlemenin içinde bulunduğu herhangi bir Kanun’un bir bütün olarak beşte üç çoğunlukla kabul edilmesi gerekir. Nitekim Anayasa’nın 87. maddesindeki değişikliğin bir gereği olarak 2003 yılında TBMM İçtüzüğü’nün 92. maddesinde de bu yönde bir değişiklik yapılmıştır. Bu maddeye göre “Genel veya özel af

ilanını içeren tekliflerin Genel Kurulda kabulü Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile mümkündür. Gerekli çoğunluk, söz konusu tekliflerin afla ilgili maddelerinde ve tümünün oylanmasında ayrı ayrı aranır". Anayasa Mahkemesi de 2005 yılında verdiği bir kararında, 5272 sayılı Kanun'un tümünün oylamasından sonra af içeren Geçici Madde 4'ün gerekli nitelikli çoğunluk sağlanamadığı için metinden çıkarılması üzerine artık söz konusu Kanun'un farklılaştığını, bu nedenle tümünün yeniden oylanması gerektiğini, bu yapılmadığı için de kanunun şekil bakımından Anayasa'ya aykırı hale geldiğini belirtmiştir (AYM, E.2004/118, K.2005/8, 18/1/2005).

22. Dava konusu Kanun'un geçici 6. maddesinin af niteliğinde bir düzenleme olduğu tespiti ışığında bu maddeyi içeren Kanun'un tümünün de beşte üç çoğunlukla kabul edilmesi gerekirdi. Bu nedenle 7242 sayılı Kanun'un tümü de şekil bakımından Anayasa'nın 87. maddesine aykırılık teşkil etmektedir.

23. Açıklanan gerekçelerle, dava konusu Kanun'un tümünün ve geçici 6. maddesinin şekil yönünden Anayasa'ya aykırı olmaları sebebiyle iptal edilmeleri gerektiğini düşündüğümden çoğunluğun red yönündeki görüşüne katılmıyorum.

Başkan
Zühtü ARSLAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 14.4.2020 tarihli ve 7241 sayılı Kanunun 52. maddesiyle 5275 sayılı Kanunun Geçici 6. maddesinin iptali istenen ilgili hükümlerinin şekil yönünden incelenmesinde Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu çoğunluğu tarafından, özel af niteliğinde bulunmadığı gerekçesiyle kuralların şekil yönünden Anayasaya aykırı olmadığına karar verilmiştir. Çoğunluk gerekçesine katılmama nedenlerim aşağıda açıklanmaktadır.

2. İptali istenen kuralların genel af niteliğinde olmadığı hususunda bir tartışma bulunmamaktadır. Tartışma, infaz düzenlemesi görünümlü olan kuralların özel af niteliğinde olup olmamasıyla ilgilidir. Anayasal denetimde ölçü norm olamayacak ise de yasama organının bu kavramla ilgili iradesini ortaya koyan 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 65. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında özel af; *“Özel af ile hapis cezasının infaz kurumunda çektirilmesine son verilebilir veya infaz kurumunda çektirilecek süresi kısaltılabilir ya da adli para cezasına çevrilebilir. Cezaya bağlı olan veya hükümde belirtilen hak yoksunlukları, özel affa rağmen etkisini devam ettirir.”* biçiminde açıklanmıştır. Bu düzenlemeye göre özel affın hapis cezasının hukuki sonuçlarına etkisi bulunmamakta ise de cezanın kaldırılmasına, azaltılmasına veya hafifletilmesine yönelik düzenlemeler özel af niteliğinde görülebilecektir. Başka deyişle geçmişteki bir dönem mahkumiyet kararlarıyla sınırlı olarak hapis cezaları üzerinde; infaza engel olan veya cezaevinde kalmaya son verme veya süresini kısaltma sonucunu doğuran veya hapis cezasını para cezasına veya tedbire dönüştüren düzenlemeler özel af niteliği taşıyacaktır. Öte yandan aynı hükme göre özel af kapsamında hapis cezaları para cezasına dönüştürülebilecek iken, özel affın ceza hukuku alanındaki adli para cezaları üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır. Bu nedenle özel affın temelde hapis cezalarına yönelik düzenlemeleri kapsayacağı söylenebilir. Özel af hapis cezasının niteliğini veya süresini değiştirmekle birlikte hukuki sonuçlarını ortadan kaldırmamaktadır. Özel affa uğrasa dahi hükümlü hakkındaki mahkumiyet kararı, buna bağlı hukuki sonuçları doğurur. Bu anlamda özel af mahkumiyetin adli sicilden silinmesini gerektirmez, diğer bir suçun cezasının belirlenmesinde mahkumiyet kararı olarak dikkate alınır. Örneğin sonraki suçun ertelenmesinde engel teşkil edebilir veya mükerrirlik uygulamasında (TCK m. 58) dikkate alınır. Yine özel affa rağmen cezaya

bağlı hak yoksunlukları eder, müsadere hükmü uygulanır. Anayasada ise genel ve özel af tanımlanmamıştır. Ancak Anayasanın 104. maddesinde bazı nedenlerle Cumhurbaşkanıya tanınan özel nitelikli af yetkisinin cezaların hafifletilmesine veya kaldırılması sonucunu doğuracağı belirtilmektedir. Bu hükmün 87. maddedeki özel af yönünden de emsal alınabileceği söylenebilir.

3. İnfazın ön şartı kesinleşmiş mahkumiyet kararının bulunmasıdır. İnfaz hukukunun en önemli anayasal temelini ise Anayasadaki “insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulmama” hakkı (m. 17/3) oluşturmaktadır. Mahkumiyet kararlarının infazında anılan yasağa ve yasa gereği sınırlandırılrsa dahi bazı anayasal temel hak ve özgürlüklere riayet edilmesi gerekmektedir. Öte yandan Hapis cezalarının infazının iki amacı bulunmaktadır. İlki, suçların önlenmesidir. Önleme amacının da iki boyutu bulunmaktadır. Özel önleme adı verilen ilk boyutuyla işlenen suçun yaptırımını uygulanarak failin toplumsal düzeni bozan fiiliyle yüzleşip ıslah olmasını sağlamak ve gelecekte tekrar suç işlemesini önlemek, caydırmaaktır. İkinci boyutu, suç karşılığı ceza uygulanmasının üçüncü kişileri suç işlemekten caydırıcı etkiye sahip olmasıdır (genel önleme). Cezalandırmanın ikinci amacı ise suçlunun infaz süreci sonunda sosyalleşmesi, sorumluluk sahibi bir birey olarak yeniden topluma kazandırılmasını sağlamaktır.

4. Geçici 6. maddede yapılan değişiklikte şartlı salıverme ve denetimli serbestlik adı verilen infaz kurumları üzerinden bir düzenleme yapılmaktadır. Bu nedenle öncelikle anılan infaz kurumlarının kanundaki düzenleniş şekillerine ve niteliklerine değinilmelidir.

5. Şartlı salıverme 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanunun 107. maddesinde düzenlenen bir infaz müessesesidir. Şartlı salıverme, cezasının önemli bir kısmı iyi halli olarak infaz edilmiş olan hükümlünün, kalan süresini suç işlememek ve bazı yükümlülöklere uygun davranmak suretiyle özgür geçirmesini sağlamaktadır. Denetim süresi yükümlölöklere uygun ve iyi halli olarak geçirildiğı takdirde ceza infaz edilmiş sayılmaktadır (m. 107/14). Dolayısıyla şartlı salıverme bir infaz hukuku kurumudur. Anılan maddede şartlı salıverme için süreli hapis cezasına mahkum edilenlerin hapis cezalarının üçte ikisini infaz kurumunda çekmeleri gerekmektedir. Ancak 107/2. madde, 7242 sayılı Kanunun 48.

maddesi ile değiştirilerek bu süre yarıya indirilmiştir. Bu haliyle yerindeliği bakış açısına göre eleştirilse dahi değişiklik kapsamındaki düzenlemenin genel ve herkese uygulanan bir infaz hukuku düzenlemesi olduğu söylenmelidir. Hatta son değişiklikten önce 15.8.2016 tarihli ve 671 sayılı KHK'nın 32. maddesi ile yürürlüğe konulan geçici 6. madde uyarınca bazı suçlar hariç olmak üzere 1.7.2016 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından; 107/2. maddedeki üçte ikilik oranının 'yarısı' şeklinde uygulanacağı kabul edilmişti.

6. Diğer bir infaz müessesesi olan *denetimli serbestlik* de infaz sürecinde hükümlüyü topluma kazandırma modellerinden biridir. Bu yolla cezasının önemli bir kısmının infazı tamamlanmış olan hükümlülerin kalan süreyi toplumsal çevresi içerisinde ve fakat infaz görevlilerinin denetimi altında geçirmesi imkanı verilerek, infaz sonrası topluma uyum sağlama kabiliyetlerinin artırılması, madde bağımlılarının rehabilite edilmesi amaçlanmaktadır. Böylece hükümlülere son infaz sürecini sosyal kurallarla uyumlu yaşayabildiklerini gösterme fırsatı tanınmaktadır. AYM bir infaz müessesesi olan denetimli serbestlikle ilgili Kanunun 105/A maddesini incelerken bu kurumun; "suçlunun kişiliğindeki gelişmeleri gözlemleyerek cezasının koşullu salıvermeden önceki bir yılını dışarıda geçirmesini sağlayan bir tedbir" (AYM 26.12.2013, 2013/133 E.- 2013169 K.) olduğunu ifade etmiştir. Yine "Denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması ile de hükümlülerin; yeniden suç işleme risklerinin azaltılması, sosyal hayata hazırlanmalarına imkan sağlanması, tahliye şartlarına uyumun gerçekleştirilmesi, toplumsal kurallara uyma becerilerinin geliştirilmesi...amaçlandığı" sözleriyle (AYM 9.4.2014, 2014/4 E. – 2014/77 K.; AYM 5.7.2018, 2017/170 E. – 2018/77 K.) bu kurumun yeni bir infaz rejimi olduğunu kabul etmiştir.

7. Bununla birlikte denetimli serbestlik uygulamasıyla hükümlülerin özgürlüklerinin kısıtlanma hali sona erdirildiğinden, bu kurumun ceza adaleti sisteminin bütünlüğünü bozmayacak ve amaçlarını gerçekleştirmesini önlemeyecek bir biçimde kurgulanması önem taşımaktadır. Örneğin ceza ve infaz hukukunun en önemli iki amacından birini oluşturan 'önleme' amacını işlevsiz hale getirebilecek bir düzenlemenin ilgili kuralı infaz hukuku kurumu olmaktan çıkartıp, kanundaki yaptırımı 'dönüştürdüğü' söylenebilir. 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesi uyarınca açık cezaevinde veya çocuk

eğitimevinde bulunan ve koşullu salıverilmesine bir yıl veya daha az kalan iyi halli hükümlünün talebi halinde, cezasının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına karar verilebilmektedir. Aynı maddenin 2. ve 3. fıkralarında ise sıfır-altı yaş grubu çocuğu bulunanlar için bu süre iki yıl; ağır hastalık, engellilik veya kocama nedeniyle hayatlarını yalnız idame ettiremeyenler bakımından ise üç yıl olarak uygulanacaktır. 14.4.2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanunun 52. maddesiyle, 5275 sayılı İnfaz Kanununun geçici 6/1-3. maddesi ile; aynı Kanunun 105/A maddesindeki koşullu salıvermelerine kalan bir yıllık süre üç yıl, iki yıllık süre 4 yıl ve üç yıllık süre ise azami süre sınırı” aranmaksızın şeklinde değiştirilerek denetimli serbestlik hükmünün uygulanması imkanı getirilmiştir. Geçici 6. maddenin diğer fıkraları da getirilen atıfeti tamamlayıcı işlev görmektedir. Ayrıca belirtmelidir ki geçici 6. madde ile getirilen değişikliğin anlaşılabilmesi için 5275 sayılı Kanunun koşullu salıvermeye ilişkin 107. maddesinde yapılan değişiklikle birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

8. Öncelikle belirtmelidirki genel ceza hukuku veya infaz düzenlemeleriyle af kurallarını ayıran ilk ölçüt, af düzenlemelerinin geçmişe yönelik belirli ve sınırlı bir süreyi kapsıyor oluşudur. Geçmişle sınırlı bir düzenleme ceza yaptırımını da etkiliyorsa bu durum affı akla getirir. Nitekim AYM de bir kararında; suçlar, yaptırımları ve infaz rejimiyle ilgili kanunların yerine göre geleceğe ve geçmişe yönelik etkiler doğurmasına karşın, affın ise sadece geçmişteki belli bir dönemle sınırlı bir etki doğurduğu ifade edilmiştir (AYM 13.3.1979, 1978/67 E. – 1979/14K). Mahkeme diğer bir kararında da 5237 sayılı TCK’nın imar kirliliğine neden olma suçunu düzenleyen 184. maddesinin etkin pişmanlık halinde kamu davasının açılmayacağı, açılmışsa davanın düşeceği ve mahkum olunan cezanın sonuçlarıyla ortadan kalkacağı yönündeki 5. fıkrasını incelerken kuralın geçmişe yönelik olmadığını belirterek düzenlemenin af niteliğinde bulunmadığına karar vermiştir (AYM 12.6.2008, 2004/92 E. – 2008/119). İncelemeye konu Geçici 6. maddedeki değişiklikler de kanunda “30 Mart 2020 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından” yapılmıştır. Bu düzenleme uyarınca anılan tarihe kadar işlenen suçlardan, birinci ve ikinci fıkralarda istisna tutulmayan tüm suçlara ilişkin olarak gerek kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar kesinleşmiş hapis cezaları, gerekse sonraki tarihlerde kesinleşecek hapis cezaları kapsama girmektedir.

9. Mahkeme çoğunluğu tarafından ifade edilen gerekçede “denetimli serbestlik ve koşullu salıverme yoluyla ceza infaz kurumunda geçirilen sürelerin kısaltıldığı ancak infaz edilecek toplam ceza miktarında değişiklik yapılmadığı” belirtilmektedir (par. 56). Ayrıca düzenlemenin özel af niteliğinde olmadığı görüşüne dayanak olarak; söz konusu hukuki kurumların uygulanış özelliklerinden hareketle bu kurumların alternatif bir ceza infaz rejimi olduğu vurgulanmakta ve iyi halin aranması, hakim kararının gerekmesi ve devletin denetim yetkisi kapsamında gerektiğinde kararın geri alınarak hükümlünün infaz kurumuna geri dönebileceği nedenlerine dayanılmaktadır (par. 7-71).

10. 5275 sayılı Kanunun 107. maddesinde yapılan değişiklikle birlikte tarih ve suç türü bakımından kapsama giren suçlardan verilecek mahkûmiyet hükümleri nedeniyle koşullu salıverilmesine üç yıl veya dört yıl kalanların infaz kurumundan çıkmaları mümkün kılınmaktadır. 107. maddedeki düzenleme geçmişteki suçlara özgülenmeyip geleceği yönelik olduğundan af niteliğinde olduğu söylenemeyecektir. Bununla birlikte Geçici 6. maddedeki düzenlemeler ile birlikte uygulandığında örneğin; birinci fıkra yönünden 6 yıl hapis cezasına mahkum edilen kimse hapis cezası hiç infaz edilmeden salıverilebilmektedir. Diğer fıkra yönünden bu sonuç 8 yıl hapis cezası bakımından söz konusudur. Öte yandan salıverilmenin iyi hal şartına bağlanması, kuralın özel af sayılmasını önlemediği gibi AYM’nin bir kararında belirtildiği üzere bu durum şartlı af olarak nitelenmektedir (AYM 28.5.2002, 2002/99 E. – 2002/51 K.). Ayrıca infaz kurumundan salıverilen hükümlülere denetim tedbiri uygulanması düzenlemenin infaz rejimi görünümü taşımasını sağlıyor ise de kuralların hukuki ve pratik sonuçları dikkate alındığında bu hususun da özel af niteliğine mani teşkil etmediği söylenmelidir. Görüldüğü gibi geçici 6. maddeyle Kanunun 105/A maddesine getirilen istisnaların belirlenmesinde suçun vasfına özgü bir ayırım yapılmadığı gibi hükümlünün ceza miktarına bağlı bir orantı da getirilmemiş ve koşullu salıverilme için kişiliğinin gözlenmesini sağlayabilecek yeterli bir süre infaz kurumunda kalması aranmaksızın kesin ve maktu süreler öngörülmüştür. Bu durum, düzenlemelerin yer aldığı hukuki kurumlar ne olursa olsun pratikte mahkumiyet kararına konu yaptırımın niteliğinin değiştirilmesine ve adeta cezasızlığa yol açmaktadır. Diğer taraftan yukarıda özel af tanımı dolayısıyla belirtildiği üzere

geçmişe yönelik olarak hapiste kalınan süreyi kısaltma sonucunu doğuran düzenlemeler özel af niteliğindedir. Geçici 6. madde ile sağlanan şey de tam anlamıyla budur.

11. Anayasada af kanunlarının geniş bir toplumsal ve siyasal mutabakat içerisinde kabul edilmesi amacıyla nitelikli çoğunluk öngörülmüştür. Ne var ki yasama organı bu yöntemi tercih etmeyerek infaz kanunlarındaki infaz hukuku kurumlarını değiştirmek suretiyle aynı sonuçları elde etmeyi isteyebilmektedir. Nitekim incelenen kurallar uyarınca 6 veya 8 yıl hapis cezasına mahkum edilen hükümlüler hakkındaki hapis cezalarının neredeyse tamamı infaz kurumunda kalmaksızın infaz edilmiş sayılmaktadır. Yine anılan kurallara göre daha fazla hapis cezasına mahkum edilenlerin hapis cezalarından ise aynı miktarda indirim yapılması söz konusu olmaktadır. Denetimli serbestlik ve şartlı tahliye kurumlarıyla hapis cezaları üzerinde bu boyutta hukuki ve fiili değişikliklerin sağlanıyor olması, incelenen düzenlemeleri şeklen infaz görünümlü yapıyor ise de düşüncemize göre belirtilen hususlar kuralın özel af olarak nitelenmesini önlememektedir. Zira geçici 6. maddedeki kurallar cezaların infaz biçimini düzenleme amacını aşır, infaz müesseseleri aracılığıyla, mahkumiyet kararlarına konu teşkil eden hapis cezalarını başkalaştırıp, çok daha hafif nitelikli bir yaptırıma dönüştürmektedir. Bu sonuç ise anayasal anlamı bir tarafa, Ceza Kanununun 65. maddesi yönünden dahi özel bir af niteliğine yol açmaktadır.

12. Belirli hal ve şartlardaki hükümlüler yönünden makul gerekçelerle denetimli serbestlik veya şartla tahliye kurumlarının kapsamını genişletmeye Kanun koyucunun elbette takdir yetkisi bulunmaktadır. Bu tür bir düzenleme, nitelikleri gerektiriyorsa bir kısım suç tipleriyle ilgili olarak da yapılabilir. Ancak böyle bir düzenlemenin hapis cezalarını anlamsız kılar bir biçimde ve süreli olarak (geçmişte işlenen suçlarla sınırlı biçimde) yapılması, bunları genel nitelikli infaz düzenlemesi olmaktan çıkararak özel af niteliğine dönüştürebilmektedir. Esasen bu husus AYM tarafından bir kararında; “af yasalarıyla, temel yasaların suçlara ve cezalara göre kurduğu dengeyi bozmak, af kurumunun geleneksel hukuki yapısına da uygun düşmemektedir” sözleriyle ifade edilmiştir (AYM 13.3.1979, 1978/67 E. – 197914 K.). Geçici 6. maddenin, 107/2. maddeyle birlikte uygulanması sonucunda bir taraftan örneğin 6 yıl hapis cezası bulunan hükümlünün

cezasının yarısı koşullu salıverme kurumu gereği düşülmekte, öte yandan geçici altıncı maddeyle kalan yarısı da denetimli serbestlik yoluyla atıfete mazhar kılınarak kişi hiç cezaevinde kalmadan 6 yıllık ve diğer fıkraya yönünden 8 yıllık hapis cezasını infaz etmesi imkanı tanınmaktadır. Esasen böyle bir durumda iyi hal koşulunun gerçekleştiğinden söz edilemeyeceği de açıktır. Çünkü iyi halin izlenmesi için bu hukuki kurumun amacına uygun bir süre hapiste kalma şartı, geçici hükümle ortadan kaldırılmaktadır. Böylece koşullu salıverme kurumunun gereği olan; hapis cezasının belli bir kısmı infaz edilmiş ve bu sürede iyi hali gözlenmiş olan hükümlünün gözetim şartıyla salıverilmesi şeklinde olması gereken yasal ve doktrinde belirtilen anlam ve kapsamı (bkz. AYM 19.7.1991, 1991/15 E. – 1991/122 K.; 21.10.1992, 1992/43 E. – 1992/49 K.) boşaltılmaktadır.

13. Anayasanın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesinin gereği olarak devletin temel hakların korunmasını temin etmek, kamu barışını, güvenliğini, sağlığını korumak amacıyla etkin bir adalet sistemi kurma yükümlülüğü bulunmaktadır. Suçluların takibi, yargılanması ve kanunda öngörülen yaptırımlara tabi tutulması, suçların önlenmesi ve suçlunun topluma kazandırılması amaçlarına uygun bir hukuk düzeninin ve yargı sisteminin kurulması da hukuk devleti ilkesinin bir gereğini oluşturmaktadır. Kanun koyucunun suç ve yaptırımlar konusundaki politikayı belirleme ve düzenleme yönündeki geniş takdir yetkisinin bulunduğu Mahkememizin sayısız kararlarında ifade edilmiştir. Ancak bu yetkinin anayasada belirtilen ilgili kurallar doğrultusunda kullanılması gerektiği de açıktır. Af düzenlemelerine ilişkin kural da bunlardan biridir. İnfaz hukuku kurumlarını amaçlarından saptıracak, kanunlarda suçlar için öngörülen yaptırımları neredeyse şekle dönüştürebilecek düzenlemeler, doğrudan ceza miktarında veya niteliğinde değişiklik yapılmasa dahi ceza adaleti sistemini işlevsiz kılabilir. Belirtilen türdeki düzenlemeler kanunlardaki suçlar ve yaptırımlar arasındaki dengeyi bozabilecek, suç mağdurlarının hak arama özgürlüklerini zedeleyebilecek, Anayasa ile mahkemelere verilen görev ve yetkileri anlamsız kılabilir. Elbette Anayasa uyarınca toplumsal ihtiyaçlara bağlı olarak yasama organının belirli bir tarihe kadar işlenen suçlara özgü olarak özel af düzenlemesi yapma yetkisi bulunmaktadır. Bu yetki Anayasa’da belirtilen usul izlenerek kullanılabilir. Öte yandan incelenen kuralda olduğu gibi mahkûmiyet hükmünde veya belirlenen

cezada doğrudan bir değişiklik yapılmamakla birlikte cezayı neredeyse ortadan kaldıran hukuksal değişiklikler de özel af niteliği taşıyabilir. Nitekim özel affın tanımına ilişkin değinilen Mahkememiz kararlarında açıklanan ilkeler gereği, incelenen kurallar mahkûmiyet kararında hüküm altına alınan 6 ila 8 yıl miktarındaki hapis cezalarını dönüştürmekte en azından hafifletmekte ve infaz kurumunda kalma süresini ortadan kaldırarak adeta cezasızlık sonucunu doğurmaktadır. Böyle bir sonucun doğrudan hapis cezası üzerinde değişiklik yapılarak veya infaz kuralları üzerinden dolaylı biçimde yapılması arasında fark gözetilmemelidir.

14. Sonuç olarak bir düzenlemenin af sayılabilmesi için iki temel unsur aranmaktadır. İlki, kuralın geçmişe yönelik sınırlı süreli bir düzenleme olmasıdır. İkincisi ise düzenlemenin kesin hükümle belirlenen cezanın çekilmemesini sonuçlaması ya da miktarı veya niteliği itibarıyla cezanın hafifletilmesine neden olmasıdır. Geçici altıncı maddedeki hükümler, yukarıda belirtilen infaz kurumları üzerinden birlikte oluşturdukları sonuçları yönünden her iki unsuru da bünyesinde barındırmaktadır. Çoğunluk kararında ulaşılan sonucun aksine, incelenen kuralların özel af niteliğinde bulunması ve oylamada Anayasanın 87. maddesinde belirtilen nitelikli çoğunluk şartına uyulmaması nedeniyle şekil bakımından Anayasaya aykırılık nedeniyle iptal edilmesi gerektiği görüşüyle oy kullandım.

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 52. maddesiyle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un değiştirilen dava konusu geçici 6. maddesinin af düzenlemesi içerdiği ancak Anayasa'da af ile ilgili oy nisabı kuralına uyulmadığı gerekçesiyle şekil yönünden Anayasa'ya aykırılık iddiasıyla iptal davası açılmıştır.

2. Anayasa'nın 87. Maddesine göre *"genel ve özel af ilânına karar vermek"* için *"Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğu"* nun kabul oyu gereklidir. Dolayısıyla genel ve özel af ilanı için nitelikli bir çoğunluk Anayasa koyucu tarafından aranmaktadır. Hem bu madde metninde hem de gerekçesinde af kavramının bir tanımı ve nasıl anlaşılması gerektiği hususunda herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır. Dolayısıyla, burada çözüme kavuşturulması gereken sorun dava konusu kuralın anlam ve kapsamını belirleyerek af niteliği taşıyıp, taşımadığının tespit edilmesidir.

3. Kanun koyucu iptali istenen kuralla düzenlenen hususları *af* olarak değil, cezaların infazına ilişkin müesseselerden *"denetimli serbestlik"* ve *"şartla tahliye"* (koşullu salıverilme) olarak nitelendirmiştir.

4. Anayasa'nın 104. maddesinin on altıncı fıkrasında Cumhurbaşkanının görevleri arasında *"Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebiyle kişilerin cezalarını hafifletir veya kaldırır."* düzenlemesine yer verilmiştir. Burada Cumhurbaşkanıya tanınan özel af yetkisinin bazı niteliklere sahip kişilerin cezalarını hafifletmeyi veya kaldırmayı içermesinden hareketle özel af kavramının cezayı hafifletme ve kaldırmayı kapsadığını söyleyebiliriz. Bu maddede ifade edilen Cumhurbaşkanıya ait özel af yetkisinin ceza hafifletme veya kaldırma özelliğinin Anayasa'nın 87. maddesinde geçen TBMM'nin sahip olduğu özel af yetkisi açısından da geçerli olduğunu Anayasa'nın sistematik yorumuna dayanarak söylemek mümkündür.

5. Genel af ise özel affa göre daha geniş bir kapsama sahiptir. Anayasa Mahkemesi bir kararında (E.2001/4, K.2001/332, 18/7/2001) aşağıdaki tespitleri yapmıştır:

“Af bazen sadece kesinleşmiş cezaları kaldıran, hafifleten veya değiştiren, bazen de kamu davasını düşüren veya mahkûmiyeti bütün sonuçlarıyla birlikte yok sayan bir kamu hukuku tasarrufudur. Bu genel tanım affın iki şekilde ortaya çıktığını göstermektedir. Bunlardan biri mahkûmiyet ve kamu davasını ortadan kaldıran genel af, diğeri de sadece cezaya etki eden özel aftır.”

6. Daha yakın tarihli bir kararda ise (E.2004/92, K.2008/119, 12/6/2008) Anayasa Mahkemesi af kavramını şu şekilde tanımlamıştır:

“Af, önceden ve belli bir zamana kadar işlenmiş olan, suç teşkil eden fiiller için ceza vermek hakkını ortadan kaldıran, verilmiş olan cezaların kısmen veya tamamen infazını önleyen, bazen de kamu davasını düşüren veya mahkûmiyeti bütün sonuçlarıyla birlikte yok sayan yetkili mercilerce yapılmış hukuki tasarruflardır.”

7. Yukarıdaki kararlar ışığında, iptali talep edilen kuralın geçmişe yönelik olup olmadığının ve suç veya cezayı etkileyip etkilemediğinin belirlenmesi konumuz açısından hayati bir öneme haizdir.

8. Geçici 6. maddenin (1), (2) ve (4) numaralı fıkraların başında, anılan fıkralardaki düzenlemelerin hangi döneme ilişkin olduğunu belirtmek için “30/3/2020 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından” ibarelerine, (3) numaralı fıkrada ise (1) ve (2) numaralı fıkralara atfen bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre dava konusu fıkraların tamamı geçmişe dönük, belli bir döneme kadar işlenmiş olan suçları kapsamaktadır.

9. Geçici 6. maddenin (1), (2) ve (4) numaralı fıkralarına baktığımızda hiçbirisi açık bir şekilde, doğrudan cezayı hafifletmemekte ya da kaldırmamaktadır. Kanun koyucu söz konusu fıkralardaki düzenlemeleri cezaların infazı kapsamında denetimli serbestlik ve şartlı tahliye müesseseleri olarak kabul etmiştir. Bununla birlikte, kanun koyucunun bu nitelemesinin ötesine geçilerek, adı geçen düzenlemelerin af özelliği taşıyıp taşımadıklarının da incelenmesi anayasallık denetimi açısından önem taşımaktadır.

10. Bu çerçevede yukarıda sayılan fıkralar, suçu konu olarak suç nedeniyle soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engelleyen; başlanmışsa soruşturma ve kovuşturmayı, hükmedilmişse mahkumiyeti, verilmişse cezayı

tüm sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldıran bir düzenleme getirmediğinden genel af niteliği taşımamaktadır. Bu tespitten sonra söz konusu fıkraların kesin veya kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararıyla hükmedilen cezayı, miktarını azaltmak veya daha hafif bir ceza ile değiştirmek suretiyle hafifleten ya da hiç infaz edilmeyecek şekilde ortadan kaldıran bir özel af olup olmadığına da bakmak gerekmektedir.

11. Cezaların infazına ilişkin kurallar 5275 sayılı Kanun'a göre, hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm olan bir hükümlünün cezasının önemli bir kısmını ceza infaz kurumunda geçirdikten sonra kalan kısmında denetimli serbestlik tedbiri ve koşullu salıverilme imkânlarından yararlanması mümkündür. Bunlar cezanın infaz şekline ilişkin hususlar olup, cezanın tamamının ceza infaz kurumunda kalmak şeklinde çektirilmemesinin kesin ve kesinleşmiş bir mahkûmiyetin sonucu olarak verilen cezanın kapsamını etkilemediği söylenebilir.

12. İlgili mevzuat gereğince hükümlünün denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazı yönteminden yararlanabilmesi için koşullu salıverilmesine en az bir yıl kalmış olması gerekirken, geçici 6. maddenin (1) numaralı fıkrası hükümlünün ceza infaz kurumunda geçirmesi gereken süreyi iki yıl kısaltmaktadır. Bu durum kesin veya kesinleşmiş olan mahkûmiyete bağlı olarak hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılan hükümlüler bakımından, normal infaz rejimine kıyasla hiç ceza infaz kurumunda kalmadan hürriyeti bağlayıcı cezasının infaz edilmesi sonucunu doğuracaktır.

13. Hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılmanın doğal sonucu hükümlünün ceza infaz kurumunda tutulmasıdır. Dava konusu geçici 6. maddenin (1) numaralı fıkrası 6 yıl ve daha az hapis cezasına mahkûm edilen hükümlülerin bu cezayı doğal sonucu olan ceza infaz kurumunda hiç kalmadan infaz etmelerine olanak sağlamaktadır. Bu şekilde cezaya mahkûm edilenler denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infaz imkânından yararlanabileceklerdir. Dolayısıyla bu fıkra ile getirilen düzenleme gerçekte cezanın infaz şeklinden ziyade cezanın kendisini etkilemektedir.

14. Dava konusu kural, 30/3/2020 tarihine kadar işlenen ve söz konusu fıkra uyarınca istisna tutulmayan suçlar bakımından hükmedilmiş

6 yıl ve daha az hapis cezası ile 5237 sayılı Kanun'un 50. maddesi uyarınca hükmedilen belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma ve kamuya yararlı bir işte çalıştırılma seçenek yaptırımlarını büyük ölçüde aynılaştırmakta, gerçekte hapis cezasının doğasını değiştirerek onu daha hafif başka bir yaptırıma dönüştürmektedir.

15. Bu değerlendirmeleri dikkate aldığımızda geçici 6. maddenin (1) numaralı fıkrasındaki düzenlemenin, cezanın infaz şekline ilişkin olmadığı, cezanın kapsamını etkilediği, adeta daha hafif bir cezaya dönüştürerek cezayı hafiflettiği ve özel af niteliğinde olduğu görülmektedir.

16. Geçici 6. maddenin (2) numaralı fıkrasının (a) bendine göre koşullu salıverilmesine 4 yıl kalan hükümlüler bakımından denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasına imkân getirildiğinden ve olağan durumda şartla tahliye süresi cezanın yarısı kadar olduğundan, bu kez 8 yıl ve daha az hapis cezası almış hükümlüler örneği üzerinden geçici 6. maddenin (1) numaralı fıkrasında belirtilen Anayasa'ya aykırılık gerekçeleri bu kural yönünden de geçerli olacaktır.

17. Geçici 6. maddenin (2) Numaralı Fıkrasının (b) Bendi, geçici 6. maddenin (1) numaralı fıkrasının yukarıda belirtilen sonuçlarını, 30/3/2020 tarihine kadar işlenen ve söz konusu fıkra uyarınca istisna tutulmayan suçlar bakımından, maruz kaldığı ağır bir hastalık, engellilik veya kocama nedeniyle hayatını yalnız idame ettiremeyen altmışbeş yaşını bitirmiş hükümlülere verilen süre sınırı olmaksızın tüm hürriyeti bağlayıcı cezalar yönünden doğurmaktadır. Dolayısıyla geçici 6. maddenin (1) numaralı fıkrasına ilişkin olarak yukarıda belirtilen Anayasa'ya aykırılık gerekçeleri dava konusu bu kural için de söz konusudur.

18. Geçici 6. maddenin (4) numaralı fıkrası diğer fıkralardaki denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağı sürenin kısaltılmasından farklı olarak, bazı hükümlüler yönünden şartla tahliye süresini kısaltılmaktadır. Dolayısıyla bu kural tek başına ele alındığında söz konusu hükümlüler yönünden ceza infaz kurumunda kalınacak süreyi tamamen ortadan kaldıracak bir sonuç doğurmamakta, bu süreyi azaltmaktadır.

19. Cezaların infazına ilişkin olarak yapılan düzenlemelerin gerçekte af niteliğinde olup olmadığını belirlemek için tespit edilmesi gereken temel husus bunların gerçekte infaz şekline mi ilişkin olduğu yoksa cezanın kapsamını mı etkilediğidir. Aynı sorun infaza ilişkin düzenlemelerle ilgili olarak suç ve cezaların kanuniliği ilkesi bağlamında da ortaya çıkmaktadır. Bu sorunun çözümü için AİHM cezanın infazı şekli-cezanın kapsamının değiştirilmesi kıstasını uygulamaktadır. Strazburg Mahkemesi *Del Río Prada/İspanya* kararında (§ 111) şartla tahliye süresinde yapılan değişikliği, cezanın kapsamının değiştirilmesi olarak kabul etmiştir. Anayasa Mahkemesi de *Metin Durmaz* kararında (B. No: 2013/7764, 25/3/2015, §39) anılan AİHM kararına da atfen Anayasa'nın 38. maddesinde düzenlenen suç ve cezaların kanuniliği ilkesi ile şartla tahliyenin geri alınması bağlamında benzer bir yaklaşımını benimsemiştir.

20. Anayasa Mahkemesi norm denetimi çerçevesinde verdiği bir kararında da (E.2002/99, K.2002/51, 28/5/2002) yaptığı değerlendirme sonucu kanun koyucunun şartla salıverme olarak nitelendirdiği bir düzenlemeyi af niteliğinde kabul edip gerekli karar nisabına uyulmaması nedeniyle iptal etmiştir. Anılan kararda şu ifadeler yer verilmiştir:

“2. bendin ilk paragrafında, müebbet ağır hapis cezasına veya şahsi hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkum edilenlerin ya da aldıkları ceza herhangi bir nedenle şahsi hürriyeti bağlayıcı cezaya dönüştürülenlerin tabi oldukları infaz hükümlerine göre çekmeleri gereken toplam cezalarından on yıllık indirim öngörülmesi, ikinci paragrafında da, birinci paragraf hükümlerine göre çekmeleri gereken toplam cezalarından on yıllık indirim yapıldıktan sonra ceza süresi dolmuş olanların belirli bir süre suç işlememe (bozucu infisahi) koşuluna bağlanması, getirilen düzenlemenin toplu ve şartlı özel af niteliğinde olduğunu göstermektedir.”

21. Yukarıda değinilen Anayasa Mahkemesi kararları ve AİHM kararı dikkate alındığında cezanın ceza infaz kurumunda çektirileceği süreyi etkileyen şartla tahliye süresine ilişkin düzenlemelerin cezanın infaz şeklini belirleyen değil, cezanın kapsamını değiştiren düzenlemeler olarak kabul edilmesi gerekir. Buna göre *onbeş yaş altı ile onbeş onsekiz yaş aralığındaki hükümlülerin ceza infaz kurumunda geçirdiği süreler bakımından şartla tahliye süresini kısaltan* dava konusu geçici 6. maddenin (4) numaralı fıkrasındaki

düzenlemenin cezanın miktarını azaltmak suretiyle hafiflettiği ve bu nedenle özel af niteliğini taşıdığı açıktır.

22. Dava konusu geçici 6. maddenin (1), (2) ve (4) numaralı fıkralarının özel af niteliği taşıdıkları kanaatine varıldığından, bu fıkraların kanunlaşması için Anayasa'nın 87. maddesine göre *“Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğu”*nun kabul oyu vermiş olması gerekir. İlgili TBMM Genel Kurul tutanaklarının incelenmesi sonucunda teklifin tümü üzerindeki oylamanın açık oylama yöntemiyle yapıldığı ve oylama sonucunda 279 kabul ve 51 ret oyu kullanıldığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla son oylamada Anayasa'nın 87. maddesi uyarınca aranan nitelikli karar çoğunluğu kuralına uyulmamıştır.

23. Açıklanan nedenlerle yukarıda belirtilen fıkralarının şekil bakımından Anayasa'nın 87. maddesine aykırı olduğu ve iptaline karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmadık.

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 14.4.2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanun'un şekil bakımından Anayasa'nın 87. ve 88. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptali talebi ile açılan davada Anayasa Mahkemesi çoğunluğunca bahse konu Kanun'un geçici 6. maddesinin af niteliğinde olmadığı, bu itibarla dava konusu 7242 sayılı Kanun'un toplantı ve karar yeter sayısı bakımından Anayasa'nın 96. maddesine tabi olduğu şeklindeki görüşe katılmamaktayız.

2. Bilindiği üzere ceza hukukundaki af kurumu hakkında oldukça farklı değerlendirmeler yapılmakta, demokratik hukuk devletinde çıkarılan af kanunları da farklı kesimlerce değişik tepkilerle karşılanmaktadır. Bunun içindir ki ülkemizde af ile ilgili olarak anayasa koyucu da bazı hassasiyetlere dikkat çekmektedir.

3. Bu bağlamda Anayasa'da af ile ilgili en önemli vurgulardan birisi Anayasa'nın 87. maddesinde yer almaktadır. Buna göre Türkiye Büyük Millet Meclisinin ancak üye tamsayısının beşte üçlük çoğunluk oyu ile genel veya özel af ilanına karar verebileceği öngörülmektedir. 2001 Anayasa değişikliği ile getirilen bu yenilik sayesinde af kanununun normal kanunlardan daha yüksek bir yetersayısı ile çıkarılması esası benimsenerek af kanunlarının çıkarılması zorlaştırılmaya çalışılmıştır.

4. Bu tarihten sonraki zamanlarda da çıkarılan kimi kanunlar af niteliğinde görülerek Anayasa Mahkemesi önüne taşınmış ve bu kanuni düzenlemeler dolayısıyla Mahkeme af ile ilgili değerlendirmelerde bulunmuştur.

5. Elbette ki af kanunu çıkarma Anayasa'da öngörülen esaslara uygun olmak şartı ile kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır. Ancak kanun koyucu öncelikle af ile ilgili düzenlemeleri şekil şartı olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üçlük çoğunluğunun oyu ile kabul etmek zorundadır.

6. Dava konusu Kanun adında da ifade edildiği üzere ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ilgili olarak kimi kanunlarda değişiklikler yapmaktadır. Bu bağlamda dava konusu Kanunun özellikle geçici 6. maddesi af boyutu ile daha fazla tartışmaların merkezinde oturmaktadır. Bu maddedeki fıkralarda 30.03.2020 tarihine kadar 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda düzenlenen bazı suçları işleyenler bakımından 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanundaki denetimli serbestlik ve koşullu salıverme ile ilgili esaslı değişiklikler yapılmaktadır.

7. Her ne kadar dava konusu geçici 6. madde bir infaz düzenlemesi gibi görünse de sonuç itibarıyla kapsamına aldığı suçlar yönüyle cezaların ceptirilmesinde esaslı değişiklikler öngörmektedir. Bu yönü ile de kişilerin cezaevinde kalacakları süreleri de kısaltan yenilikleri bünyesinde barındırmaktadır.

8. Anayasa Mahkemesi çoğunluğu tarafından bu hususlar bir infaz rejimi olarak nitelendirilmekte olup bu kanunun af kanunu niteliği taşımadığı, cezanın infazına yönelik hükümler niteliğinde olduğu kanaatine şu gerekçeyle ulaşılmıştır:

“Bu açıklamalar çerçevesinde geçici 6. maddenin hükümlünün çektirilmesi gereken toplam ceza miktarında bir değişikliğe neden olmadığı, ceza infaz kurumundan kendiliğinden salıverilmesine yol açmadığı, bu kapsamda hükümlünün iyi hâlli olması şartının arandığı, anılan şart gerçekleşse dahi salıverilme kararı bakımından hâkimin takdir yetkisinin bulunduğu, (1), (2) ve (3) numaralı fıkra hükümlerinden yararlanmak için ayrıca hükümlünün talebinin varlığının gerektiği, salıverilme sonrasında da devletin hükümlü üzerindeki gözetim ve denetim yetkisinin devam ettiği, bu bağlamda hükümlüye bir veya birden fazla yükümlülük yüklenebileceği, gereklerine uygun davranılmadığı veya yeniden suç işlendiği takdirde salıverilme kararının geri alınmak suretiyle hükümlünün cezasının infazına ceza infaz kurumunda devam edilebileceği gözetildiğinde geçici 6. maddenin cezanın kapsamına ilişkin bir düzenleme olmayıp cezanın infaz usulüne yönelik hükümler öngördüğü anlaşılmaktadır.” (Ş 71).

9. Bu görüşe katılmak mümkün değildir. Zira dava konusu geçici 6. maddeyi esas alan bir infaz rejimine göre bazı kişilerin 6 yıla kadar olan hapis cezaları bu kişiler hiçbir şekilde ceza infaz kurumunda kalmadan sadece denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infaz edilebilecektir. Böylelikle dava konusu düzenleme bu kişiler yönüyle hapis cezasını kişiye hiç çektirmeden daha hafif yaptırımlara dönüştürmektedir.

10. Nitekim Anayasa Mahkemesi bir kararında müebbet ağır hapis cezasına veya şahsi hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkum edilenlerin ya da aldıkları ceza herhangi bir nedenle şahsi hürriyeti bağlayıcı cezaya dönüştürülenlerin tabi oldukları infaz hükümlerine göre çekmeleri gereken toplam cezalarından on yıllık indirim öngörülmesini ve çekmeleri gereken toplam cezalarından on yıllık indirim yapıldıktan sonra ceza süresi dolmuş olanların belirli bir süre suç işlememe (bozucu infisahi) koşuluna bağlanmasını toplu ve şartlı özel af niteliğinde kabul ettiğini ifade etmiştir (Bkz.: E.S.: 2002/99, K.S.: 2002/51, K.T.: 28.5.2002. Benzer bir başka Anayasa Mahkemesi kararı için bkz.: E.S.: 2001/4, K.S.:2001/332, K.T.: 18.7.2001)

11. Dava konusu geçici 6. maddede infaz düzenlemesi kapsamına alınan suçlar ile bu maddeden faydalanamayacak olanlar kanun koyucu tarafından hiçbir somut kriter öngörülmeden tamamen takdiri bir şekilde düzenlenmiştir. Geçici 6. madde kapsamına alınan suçlar yine Kanun

hükmündeki “30/03/2020 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından” şeklinde belli bir tarih esas alınarak farklı bir infaz rejimine tabi tutulmaktadır.

12. Öncelikle dava konusu hükmün geçmişe yönelik bir düzenleme öngördüğü ve tüm suçlardan ziyade belli suçları kapsamına aldığı ifade edilmelidir. Ancak bu hükmün çoğunluk kararında da ifade edildiği üzere suçu konu alan, suç nedeniyle soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engelleyen, başlanmışsa soruşturma ve kovuşturmayı, hükmedilmişse mahkumiyeti, verilmişse cezayı tüm sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldıran bir hukuki tasarruf (§ 17) olarak nitelendirilemeyeceğinden genel af olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Bununla birlikte dava konusu hükmün suçu ortadan kaldırmaya bile çekilecek cezayı bazı suçlar yönünden azaltması ve hatta bazı kişiler açısından hiçbir şekilde cezaevine girmeyecek şekilde infaza tabi tutması yönü ile bu hükmün bir özel af niteliğinde olduğu açıktır. Dolayısıyla dava konusu kanun hükmünün salt denetimli serbestlik şeklindeki bir infazın ötesine geçen ve cezayı hafifleten yönü ile özel af sonucunu doğuran boyutu bulunduğu rahatlıkla fark edilmektedir.

13. Nitekim çoğunluk kararında da bu hususa “kuralların istisna kapsamına alınan suçlar dışında hükümlülerin denetimli serbestlik ve koşullu salıverme kurumlarından yararlandırılmak suretiyle ceza infaz kurumunda geçirecekleri süreyi önceki kanuni düzenlemeye göre kısalttığı” şeklinde vurgu yapılmıştır. Ancak infaz edilecek toplam ceza miktarında bir değişikliğe neden olmadığına değinilerek af kanunu olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (§ 56).

14. Çoğunluk kararında daha sonra modern ceza infaz rejiminde cezaların tümünün belli kapalı yerlerde tutulması suretiyle çektirilmesi anlayışından, önce cezanın bir kısmının açık ceza infaz kurumunda çektirilmesi rejimine geçildiği, son dönemlerde ise artık cezanın konutta infaz edilmesi veya başkaca yükümlülükler belirlenmek suretiyle ceza infaz kurumu dışında infaz edilmesi yöntemlerinin diğer yöntemlerle birlikte uygulandığı, bu yönüyle modern ceza ve infaz hukukunun dinamik bir yapıya sahip olduğu, bu kapsamda cezanın tek tip olarak ceza infaz kurumunda infaz edilmesi dışında yeni uygulamaların tartışıldığı, bunların hayata geçirildiği, bir kısmından olumlu sonuç alınarak bunların

uygulanmasına devam edildiği, bir kısmında ise değişikliklere gidildiği ifade edilmektedir (§§ 58-59).

15. Her ne kadar çoğunluk kararında dava konusu geçici 6. maddenin bir infaz düzenlemesi olduğu, cezanın miktarı ve türünde bir değişiklik yapmadığı ifade ediliyorsa da bahse konu düzenlemenin bu kapsamdan başka çekilecek hapis cezasını azaltmakta veya cezanın türünü de hafifletmekte olduğunu vurgulamak gerekir. Yine ifade etmek gerekir ki modern ceza hukukunda cezaların infazı ile ilgili farklı ve yeni usuller keşfedilip uygulamaya konulmakta ise de bu alandaki cezai yaptırımlardan en caydırıcısı halen hapis yaptırımıdır. Zira hapis cezasının şahsi hürriyeti kısıtlayan boyutu onu halen en etkili ve caydırıcı cezai yaptırım olarak göstermektedir.

16. Bunun içindir ki anayasa yargısında af kanunları denetlenirken, anayasal özerk yorum çerçevesinde üzerinde asıl odaklanılması gereken hususların içerisinde hapis cezası şeklindeki cezai yaptırımın süresinin azaltılması veya başka yaptırımlara dönüştürülmesinin söz konusu olup olmaması halen en önemli başlıklardan birisi olarak varlığını devam ettirmektedir. Bu bağlamda dava konusu düzenlemenin kişilerin cezaevinde kalacakları süreleri de azaltan yenilikleri bünyesinde barındırmakta olduğu dikkate alındığında bu yönüyle bahse konu kanuni düzenlemenin bir özel af kanunu niteliği taşıdığı görülmektedir.

17. Bu nedenle af niteliğinde olan dava konusu geçici 6. maddenin, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 3/5'lik oyçokluğu ile kabul edilmediğinden, şekil yönünden Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle iptali gerektiği kanaatinde olduğumuz için Mahkememiz çoğunluk görüşüne katılamamaktayız.

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞIOY GEREKÇESİ

5275 sayılı Kanunun 7242 sayılı Kanunla değiştirilen geçici 6. maddesinin ve buna bağlı olarak 7242 sayılı Kanunun tümünün şekil bakımından Anayasaya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine karar verilmiştir.

Çoğunluğun red gerekçesinde; geçici 6. maddede yapılan değişiklikle, belli bir tarihe kadar işlenmiş ve istisna tutulmamış suçlar bakımından daha kısa sürede denetimli serbestlik tedbiri uygulanması öngörülerek bu kapsamdaki hükümlülerin ceza infaz kurumundaki infaz sürelerinin kısaltıldığı, bir düzenlemenin hükümlülerin ceza infaz kurumundan salıverilmeleri sonucunu doğurmasının af niteliğinde olduğunun kabulü için yeterli olmadığı, geçici 6. maddede yapılan değişiklikle denetimli serbestlik müessesesinin bütün unsurlarının korunduğu, bu itibarla mezkûr düzenlemenin af niteliğinde bulunmadığı ve karar yeter sayısı bakımından Anayasanın 87. maddesine değil, 96. maddesine tâbi olduğu, bu maddeye göre de karar yeter sayısının sağlandığı belirtilerek, şekil bakımından iptal talebi reddedilmiştir.

Anayasanın 96. maddesinde; TBMM'nin, Anayasada başka bir hüküm yoksa toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar vereceği, ancak karar yeter sayısının hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamayacağı hükme bağlanarak karar yeter sayısına ilişkin genel ilke belirlenmiştir. Anayasanın 87. maddesinde ise; TBMM'nin genel ve özel af ilânına üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun karar verebileceği belirtilerek, 96. maddede karar yeter sayısı konusunda öngörülen genel ilkeye bir istisna getirilmiştir.

Anayasanın 87. maddesinde veya başka bir hükmünde genel ve özel affın bir tanımına yer verilmemekte, Anayasada böyle bir tanım yapılmış olmasına gerek de bulunmamaktadır. Buna karşılık Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre -aşağıda da açıklanacağı üzere- Anayasaya uygunluk denetimi, bu denetime konu olan kurallardaki müesseselerin gerçek nitelik ve içerikleri tespit edilerek gerçekleştirilmektedir.

Bilindiği gibi, Anayasa Mahkemesine göre, Anayasada yasalaşma süreci özel usullere bağlanmış olan yasama işlemlerinin başka isimler altında ve farklı usuller uygulanarak oluşturulması hâlinde, Anayasa koyucunun iradesinin tam anlamıyla etkili ve hâkim kılınabilmesi için bu tasarrufların anayasal denetiminin gerçek nitelik ve içerikleri gözetilerek yapılması gerekir (örn. olarak bkz. 28/5/2002 tarihli ve E.2002/99, K. 2002/51 sayılı karar).

Bu sebeple, dava konusu kanun hükümleri hakkında da, karar yeter sayısı bakımından Anayasanın hangi hükümlerinin uygulanacağını belirlenmesi için dava konusu maddenin anlam ve kapsamının, dolayısıyla kanunun öngördüğü müessesenin hukukî niteliğinin ortaya konulması gerekmektedir.

Anayasa Mahkemesi, daha önce 4616 sayılı Kanundaki “düzenlemenin hükümlülere getirdiği yarar cezaevinde kalma süresini belirli koşullarla kısaltması veya hiç cezaevine girmeden cezanın infazını sağlamasıdır” diyerek “toplu özel af” niteliğinde olduğuna karar vermiş (18/7/2001 tarihli ve E. 2001/4, K. 2001/332 sayılı karar); bu Kanunun iptal edilmesinden sonra çıkarılan 4758 sayılı Kanunla ilgili olarak yaptığı değerlendirmede de, düzenlemenin aynı hususları kapsamaması yanında belirli bir süre suç işlememe şartına bağlanmasının “toplu ve şartlı özel af” niteliğinde olduğunu belirterek -ilk kararından yaklaşık üç ay sonra değiştirilen- Anayasanın 87. maddesinde af için öngörülen karar yeter sayısının sağlanmaması nedeniyle, incelenen kuralın şekil bakımından Anayasaya aykırı olduğuna hükmetmiştir (28/5/2002 tarihli ve E. 2002/99, K. 2002/51 sayılı karar).

Böylece Mahkememiz, her iki kanunla yapılan düzenlemenin de yasama organınca yapılan adlandırmasını değil, içeriğine göre yaptığı değerlendirmeyi esas alarak sonuca ulaşmış ve mezkûr kanunların genel ve sürekli nitelik taşımayan geçici nitelikteki hükümlerinin özel af niteliğinde olduğunu belirtmiştir.

Bu itibarla, geçici 6. maddede yapılan düzenlemenin hukukî niteliğinin belirlenmesine ilişkin olarak yapılacak değerlendirmede de, yukarıdaki kararlarımızda bu müesseselere nasıl bir anlam verildiği gözönünde bulundurulmalıdır.

Yukarıda da belirtildiği üzere, Anayasa Mahkemesinin 2001 ve 2002 yıllarında verdiği mezkûr kararlarda, geçici bir hükümle cezaevinde kalma süresini kısaltan veya cezaevine hiç girmeden cezanın infazına imkân veren düzenlemelerin özel af niteliğinde olduğuna hükmedilmiş; doktrinde de yaygın şekilde -yukarıda aktarılan kararımıza konu 4616 sayılı Kanun da dahil olmak üzere- cezaların infazıyla ilgili geçici nitelikteki düzenlemelerin af niteliğinde olduğu belirtilmiştir (örn. olarak bkz. M. Ruhan Erdem, Ceza Hukukunda Cezaların Ertelenmesine İlişkin Düzenlemelere Anayasal Bakış, Anayasa Yargısı, S. 18, Ankara 2001, s. 37-38; Timur Demirbaş, Af Tartışmaları ve 4616 sayılı “23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun”, Anayasa Yargısı, S. 18, Ankara 2001, s. 96; Adem Sözüer, Türk Hukukunda Af, 4454 ve 4616 Sayılı Kanunlarda Öngörülen Şartla Salıverilme ve Ertelemeye İlişkin Hükümlerin Hukuksal Niteliği ile Bu Hükümlerin Anayasaya Uygunluğu Sorunu, Anayasa Yargısı, S.18, Ankara 2001, s. 219 vd.; Doğan Soyaslan, Af, Anayasa Yargısı, S.18, Ankara 2001, s. 430-431).

Diğer taraftan söz konusu düzenlemenin af niteliğinde olup olmadığının tespitinde, Mahkememizin yukarıda belirtilen kararlarından sonra yürürlüğe konulan ve mezkûr içtihadımız ile bilimsel görüşlerin de dikkate alınması suretiyle düzenlendiği anlaşılan 5237 sayılı Kanunun 65. maddesinin (2) numaralı fıkrasındaki “Özel af ile hapis cezasının infaz kurumunda çektirilmesine son verilebilir veya infaz kurumunda çektirilecek süresi kısaltılabilir” hükmünün de, Anayasanın 87. maddesinde geçen “özel af”ın belirlenmesinde gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

Mahkememizin birçok kararında da, Anayasaya uygunluk denetiminin önemli bir safhasını oluşturan “incelenen kuralın anlam ve kapsamının belirlenmesinde” kuralın bulunduğu kanunun diğer hükümleri ve ilgili diğer kanunların -özellikle temel kanunların- hükümlerinin gözönünde bulundurulacağı belirtilmektedir.

Mesela yakın tarihli bir kararımızda “kuralın anlam ve kapsamının anlaşılabilmesi için sadece lafzıyla değil içinde bulunduğu metnin tümü gözönünde tutularak yorumlanması... kuralın amacının araştırılarak amacına uygun yorumlanması gerekir. Ayrıca yargı içtihatlarıyla şekillenen ... temel ilkelerin de kuralın yorumunda gözönünde bulundurulması

gerekmektedir” denilerek kuralın anlam ve kapsamı belirlenirken (11/4/2019 tarihli ve E. 2019/8, K. 2019/26 sayılı karar); başka bir kararımızda da, 5237 sayılı Kanunun 103. maddesindeki bazı hükümlerin Anayasaya uygunluk denetiminde hükmün anlam ve kapsamının belirlenmesi için Kanunun 6. maddesindeki “çocuk” tanımı aktarılarak Anayasaya uygunluk denetimi buna göre yapılmıştır (15/5/2019 tarihli ve E. 2017/135, K. 2019/35 sayılı karar). (19) numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin bir hükmünün Anayasaya uygunluk denetiminde de, iptali talep edilen kuralın anlam ve kapsamı belirlenirken 5018 sayılı Kanunun 3. maddesindeki “bütçe” tanımı ile 12. maddesindeki “bütçe türleri ve bunların kapsamı” esas alınmıştır (11/6/2020 tarihli ve E. 2018/155, K. 2020/27 sayılı karar).

Örnekleri daha da çoğaltılabilecek bu kararlardan da anlaşılacağı üzere, incelenen hükmün anlam ve kapsamının belirlenmesi Anayasaya uygunluk denetiminin bir parçasıdır ve dava konusu kurala ilişkin bu denetimde anayasal ilkelerle birlikte Mahkememizin kararlarından, hukukun genel ilkelerinden, yargısal ve bilimsel içtihatlardan yararlanılması yanında 5237 sayılı Kanunun 65. maddesi de gözönünde bulundurulmalıdır. Anılan maddenin, düzenlemenin anlam ve kapsamının belirlenmesinde gözönünde bulundurulması kanunun kanunla denetlenmesi anlamına gelmeyeceği gibi söz konusu özerk anayasal yorumun gereğidir.

Çoğunluğun red gerekçesinde de, incelenen kuralın öngördüğü kurumun hukukî niteliğinin belirlenmesi amacıyla dava konusu maddenin anlam ve kapsamının ortaya konulması gerektiği ifade edilerek, 5271 sayılı Kanunun 107. maddesindeki koşullu salıverilme ve 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesindeki denetimli serbestlik müesseselerinin açıklanmasına ve kuralın denetimli serbestlik müessesesine ilişkin bir düzenleme öngördüğü sonucuna varılırken Kanunun denetimli serbestlik şartlarını düzenleyen 105/A maddesine göre değerlendirme yapılmasına, bu yönüyle de düzenlemenin af getirmedişinin belirtilmesine karşılık, Mahkememizin önceki kararlarına ve 5237 sayılı Kanunun 65. maddesindeki tanıma ilişkin bir değerlendirme yapılmamıştır. Kararda sadece, bir özel af türü olan sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebiyle kişilerin cezalarının Cumhurbaşkanı tarafından hafifletilmesi veya kaldırılması hükmüne atıfla bir tanım getirilerek, “gerek Cumhurbaşkanının gerekse TBMM’nin kararıyla

olsun özel affın cezayı hafifletme veya kaldırma niteliğine sahip olduğu” belirtilmiştir. Böylece incelenen kuralın cezayı ortadan kaldırmak veya kısaltmak suretiyle cezanın kapsamına etki etmediği, sadece cezanın infaz şeklini değiştirerek ceza infaz kurumunda geçirilecek sürenin kısaltıldığı ifade edilmek suretiyle kuralın anlam ve kapsamı 5237 sayılı Kanundan ve önceki kararlarımızdan farklı olarak belirlenmiştir. Bu anlam ve kapsam belirleme usulüne katılmak mümkün değildir.

Kuşkusuz, bir infaz rejimi olan denetimli serbestlikte de cezalar infaz edildiğinden, sadece infaz şeklinin değiştirilmesi sebebiyle hükümlülerin ceza infaz kurumlarından salıverilmeleri sonucunu doğurması, düzenlemenin öngördüğü kurumun af niteliğinde olduğunun kabulü için yeterli değildir. Başka bir anlatımla, kanunda düzenlenen suçu ve cezayı ortadan kaldıran veya fiil için öngörülen cezayı azaltan yasal değişikliklerin sonucu olarak hükümlülerin cezaevlerinden tahliye edilmesini Anayasanın 87. maddesi anlamında af olarak nitelendirmek isabetli olmadığı gibi infaz rejimini düzenleyen genel ve sürekli hükümlerde yapılan değişikliklerle, örneğin hükümlülerin şartla salıverilme veya denetimli serbestlik müesseselerinden yararlanabilmeleri için cezaevinde geçirmeleri gereken sürelerin kısaltılmasının sonucu olarak salıverilmelerinin de 87. madde kapsamında af olarak nitelendirilmesi doğru olmaz.

Buna karşılık, denetimli serbestlik rejimi ile ilgili olduğunda tartışma bulunmayan bir kuralın -5275 sayılı Kanunun denetimli serbestlik şartlarını düzenleyen 105/A maddesinde öngörülen şartlar ve cezaevinde infaz edilmesi gereken süreler değiştirilmeden- sadece belli bir tarihe kadar işlenmiş suçlardan verilen cezaları kapsayan geçici nitelikte bir düzenleme içermesi; başka bir ifadeyle, yukarıda belirtilen sonuçları doğurmasına karşılık bunu genel ve sürekli nitelik taşımayan bir düzenleme ile gerçekleştirmesi, özel af niteliğinde olduğunu gösterir.

Nitekim, iptali talep edilen geçici 6. maddede, 30/3/2020 tarihine kadar işlenen bazı suçlardan hükümlü olanlar bakımından cezaların denetimli serbestlik yoluyla infaz edilmesi için kalan sürelerin iki veya üç katı olarak uygulanması öngörülerek cezaevinde infaz edilmesi gereken ceza sürelerinin kısaltıldığı, bazı suçlar bakımından ise kaldırıldığı anlaşılmaktadır. Mesela

mezkûr maddenin (1) numaralı fıkrası, altı yıl ve daha az hapis cezasına mahkûm edilenlerin bu cezalarının ceza infaz kurumlarında hiç kalmadan infaz edilmesine imkân sağlamaktadır. Özetle, geçici 6. madde, hapis cezasının infaz kurumunda çektirilmesine son vermesi veya infaz kurumunda çektirilecek süreyi kısaltması ve bunu genel ve sürekli nitelik taşımayan geçici nitelikteki düzenlemelerle yapması nedeniyle özel af niteliğinde bir hüküm getirmektedir. Aksinin kabulü, özel af için nitelikli çoğunluk öngören Anayasanın 87. maddesinin ve Anayasa koyucunun buna ilişkin iradesinin etkisiz kılınması sonucunu doğurur.

Bu sebeple Anayasanın 87. maddesinde öngörülen nitelikli çoğunluk tarafından kabul edilmesi gereken geçici 6. madde bakımından bu karar yeter sayısının sağlanmadığında ise tereddüt bulunmamaktadır.

Diğer taraftan yerleşik içtihadımıza göre bir kanunun herhangi bir maddesinin şekil bakımından iptali -kanun maddelerinin hepsi üzerinde tek bir oylama yapılmış ise- kanunun tümünün de iptalini gerektirmektedir.

Bu itibarla, geçici 6. madde ile yapılan düzenlemede özel af getirilmesine rağmen Anayasanın 87. maddesinde öngörülen nitelikli çoğunluğun sağlanmaması nedeniyle geçici 6. maddenin ve buna bağlı olarak Kanunun tümünün şekil bakımından Anayasaya aykırı olduğu ve iptal edilmesi gerektiği düşüncesiyle çoğunluğun red yönündeki kararına katılmıyorum.

Üye
M. Emin KUZ

Esas Sayısı : 2019/55
Karar Sayısı : 2020/44
Karar Tarihi : 10/9/2020

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Erzurum Asliye Ticaret Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 143. maddesinin altıncı fıkrasının Anayasa'nın 2., 10. ve 11. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Varlık yönetim şirketince açılan alacak davasında itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu yönündeki iddiayı ciddi bulan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 143. maddesi şöyledir:

“Varlık yönetim şirketi

Madde 143- Bankalar ve Fon dâhil diğer malî kurumların alacakları ile diğer varlıklarının satın alınması, tahsili, yeniden yapılandırılması ve satılması amacıyla, kuruluş ve faaliyet esasları Kurul tarafından belirlenen varlık yönetim şirketleri de kurulabilir. Varlık yönetim şirketleri alacaklarının tahsili ve alacakların ve/veya diğer varlıkların yeniden yapılandırılması kapsamında alacak tahsili amacıyla edindiği gayrimenkul veya sair mal, hak ve varlıkların işletilmesi, kiralanması ve bunlara yatırım yapılması ve yine alacaklarını tahsil etmek amacıyla borçlularına ilâve finansman sağlamak veya sermayelerine iştirak etmek dâhil olmak üzere her türlü faaliyeti gerçekleştirmeye yetkilidir.

(Ek fıkra: 2/1/2017-KHK-684/5 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7074/5 md.) Sermayesinin yarısından fazlası doğrudan veya dolaylı olarak kamuya ait olan veya kamu tarafından kontrol edilen bankaların alacaklarının varlık yönetim şirketlerine satışında uygulanacak usul ve esasları belirlemeye Kurul yetkilidir.

Fon kurulacak varlık yönetim şirketlerine sermaye sağlamak suretiyle kurucu ortak veya hissedar olarak katılmaya yetkilidir.

Fonun en az yüzde yirmi hissedar olduğu varlık yönetim şirketleri, Fondan devraldığı alacaklarla ilgili olarak bu Kanunun 132 nci maddesinin sekizinci fıkrası ve 138 inci maddesinin beşinci fıkrasında Fona tanınan hak ve yetkileri kullanır.

Varlık yönetim şirketleri bu kapsamdaki işlemleri nedeniyle doğmuş veya doğması beklenen, ancak miktarı kesin olarak belli olmayan zararlarını karşılamak amacıyla karşılık ayırmak zorundadırlar. Karşılık ayrılacak alacakların nitelikleri ile karşılıklara ilişkin esas ve usûller Kurul tarafından belirlenir. Varlık yönetim şirketlerinin bu fıkra uyarınca ayırdıkları karşılıkların tamamı, ayrıldıkları yılda kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak kabul edilir.

Bu Kanun kapsamında kurulan varlık yönetim şirketleri ile 4743 sayılı Malî Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 3 üncü maddesinin yedinci fıkrası uyarınca Kurulun çıkarmış olduğu yönetmelik kapsamında kurulan varlık yönetim şirketlerinin yaptıkları işlemler ve bununla ilgili olarak düzenlenen kâğıtlar, kuruluş işlemleri de dâhil olmak üzere kuruldukları takvim yılı ve bunu izleyen beş yıl süresince 488 sayılı Damga Vergisi Kanununa göre ödenecek damga vergisinden, 492 sayılı Harçlar Kanununa göre ödenecek harçlardan, her ne nam altında olursa olsun tahsil edilecek tutarlar 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu gereği ödenecek banka ve sigorta muameleleri vergisinden, kaynak kullanımını destekleme fonuna yapılacak kesintilerden ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun 39 uncu maddesi hükmünden istisnadır.

Varlık yönetim şirketi tarafından, bu borçların, taahhütlerin yüklenilmesi veya alacakların, varlıkların devralınması hâlinde, bu borç, taahhüt, alacak ve varlıklarla ilgili olarak, takibi şikayete bağlı suçlar dahil olmak üzere açılmış veya açılacak her türlü ceza davalarında, alacağın devralındığı veya borcun, taahhüdün yüklenildiği tarihten itibaren, suçtan zarar gören olarak, varlık yönetim şirketi kendiliğinden müdahil sıfatını kazanır.

Bu Kanunun yayımı tarihinden önce kurulmuş olan varlık yönetim şirketleri bu Kanun hükümlerine tâbi olarak faaliyetlerini yürütürler.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ASLAN, Engin YILDIRIM, Hasan Tahsin GÖKCAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Yıldız SEFERİNOĞLU’nun katılımlarıyla 30/5/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Hülya ÇOŞTAN ÇETİN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Uygulanacak Kural ve Sınırlama Sorunu

3. Anayasa’nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa’ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir.

Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yönteminde açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

4. Başvuru kararında 5411 sayılı Kanun'un 143. maddesinin altıncı fıkrasının iptali talep edilmiştir. Anılan fıkra bu Kanun kapsamında kurulan varlık yönetim şirketlerinin yanı sıra 30/1/2002 tarihli ve 4743 sayılı Malî Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un bu Kanun'la yürürlükten kaldırılan 3. maddesinin yedinci fıkrası uyarınca Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun (Kurul) çıkarmış olduğu yönetmelik kapsamında kurulan varlık yönetim şirketlerinin yaptıkları işlemlerin ve bununla ilgili olarak düzenlenen kâğıtların, kuruluş işlemleri de dâhil olmak üzere kuruldukları takvim yılı ve bunu izleyen beş yıl süresince 1/7/1964 tarihli ve 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu'na göre ödenecek damga vergisinden, 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'na göre ödenecek harçlardan, her ne nam altında olursa olsun tahsil edilecek tutarların 13/7/1956 tarihli ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu gereği ödenecek banka ve sigorta muameleleri vergisinden, kaynak kullanımını destekleme fonuna yapılacak kesintilerden ve 7/12/1994 tarihli ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 39. maddesi hükmünden istisna olmasını öngörmektedir.

5. Bakılmakta olan davanın konusunu ise 5411 sayılı Kanun uyarınca kurulan bir varlık yönetim şirketinin 492 sayılı Kanun uyarınca ödemesi gereken harçlar oluşturmaktadır. Bu itibarla itiraz konusu fıkroda yer alan "...ile 4743 sayılı Malî Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 3 üncü maddesinin yedinci fıkrası uyarınca Kurulun çıkarmış olduğu yönetmelik kapsamında kurulan varlık yönetim şirketlerinin...", "...488 sayılı Damga Vergisi Kanununa göre ödenecek damga vergisinden,..." ve "...her ne nam altında olursa olsun tahsil edilecek tutarlar 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu gereği ödenecek banka ve sigorta muameleleri vergisinden, kaynak kullanımını destekleme

fonuna yapılacak kesintilerden ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun 39 uncu maddesi hükmünden..." ibarelerinin bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Açıklanan nedenle bu ibarelere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

6. Diğer yandan itiraz konusu fıkranın kalan kısmında yer alan bazı ibareler bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmayan 4743 sayılı Kanun'un, 5411 sayılı Kanun'la yürürlükten kaldırılan 3. maddesinin yedinci fıkrası uyarınca Kurulun çıkarmış olduğu yönetmelik kapsamında kurulan varlık yönetim şirketleri ve fıkra da öngörülen damga vergisi, banka ve sigorta muameleleri vergisi, kaynak kullanımını destekleme fonuna yapılacak kesinti ve 4054 sayılı Kanun'un 39. maddesi hükmü istisnaları bakımından da geçerli, ortak kural niteliğindedir. Bu itibarla anılan fıkranın kalan kısmının esasına ilişkin incelemenin fıkra da yer alan *"Bu Kanun kapsamında kurulan varlık yönetim şirketleri..."* ibaresi yönünden yapılması gerekir.

7. Açıklanan nedenlerle 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 143. maddesinin;

A. Altıncı fıkrasında yer alan *"...ile 4743 sayılı Malî Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 3 üncü maddesinin yedinci fıkrası uyarınca Kurulun çıkarmış olduğu yönetmelik kapsamında kurulan varlık yönetim şirketlerinin..."*, *"...488 sayılı Damga Vergisi Kanununa göre ödenecek damga vergisinden,..."* ve *"...her ne nam altında olursa olsun tahsil edilecek tutarlar 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu gereği ödenecek banka ve sigorta muameleleri vergisinden, kaynak kullanımını destekleme fonuna yapılacak kesintilerden ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun 39 uncu maddesi hükmünden..."* ibarelerinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibarelere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. Altıncı fıkrasının kalan kısmının esasına ilişkin incelemenin fıkra da yer alan *"Bu Kanun kapsamında kurulan varlık yönetim şirketleri..."* ibaresi yönünden yapılmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B. Genel Açıklama

8. 2000-2001 yıllarında bankacılık sektöründe yaşanan kriz sebebiyle ekonomik yapıda ortaya çıkan zararın giderilmesi ve buna bağlı sorunların çözümü ihtiyacı, yeniden yapılandırma programlarını ve bu kapsamda yasal düzenlemeleri beraberinde getirmiştir. Bu çerçevede varlık yönetim şirketleri de Türk Hukukunda ilk olarak 2002 yılında 4743 sayılı Kanun'un 3. maddesinin yedinci fıkrasıyla hükme bağlanmıştır. Anılan fıkra ise 2005 yılında 5411 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılmış ve varlık yönetim şirketleri, söz konusu Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 143. maddesiyle yeniden düzenlenmiştir.

9. Kanun'un 143. maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde bankalar ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (Fon) dâhil diğer malî kurumların alacakları ile diğer varlıklarının satın alınması, tahsili, yeniden yapılandırılması ve satılması amacıyla, kuruluş ve faaliyet esasları Kurul tarafından belirlenen varlık yönetim şirketlerinin de kurulabileceği öngörülerek varlık yönetim şirketlerinin faaliyet konuları belirlenmiştir.

10. Varlık yönetim şirketlerinin faaliyet konusunu oluşturan alacaklar ve varlıklar; bankaların, Fonun ve ana faaliyet konuları para ve sermaye piyasaları olan ve bu konulardaki özel kanunlara göre izin ve ruhsat ile faaliyet gösteren kurumlardan, finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri, finansman şirketleri ve varlık yönetim şirketleri gibi finansman sağlama veya ödünç para verme işleriyle iştigal eden tüzel kişiler olarak tanımlanmış olan diğer malî kurumların alacakları ve varlıkları ile sınırlandırılmıştır. Söz konusu alacak ve varlıklar ise öğretide de kabul edildiği üzere en genel tanımıyla borçlunun borcunu vadesinde ifa etmemesi gibi sebeplerle sorunlu alacak olarak nitelenen alacaklar ile çeşitli sebeplerle değer kaybına uğradığı için sorunlu varlık olarak nitelenen varlıklardır.

11. Varlık yönetim şirketlerinin faaliyet konusu kanun ile düzenlenmiş olup bu faaliyet konusu bankaların, Fonun ve diğer malî kurumların sorunlu varlık ve sorunlu alacaklarının yönetimi olarak belirlenmiştir. Böylelikle özellikle bankaların sorunlu alacaklarının ve sorunlu varlıklarının bu konuda uzman şirketler tarafından yönetiminin sağlanmasıyla bankacılık sektöründe

yaşanabilecek olası krizlerin ve bunun ekonomiye olumsuz etkilerinin önlenmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır.

C. İtirazın Gerekçesi

12. Başvuru kararında özetle varlık yönetim şirketlerinin kuruldukları takvim yılı ve bunu izleyen beş yıl süresince harç ödemekle yükümlü olmamalarının hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı, varlık yönetim şirketlerine bu konuda imtiyaz tanınmasının kanun önünde eşitlik ilkesini ihlal ettiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 10. ve 11. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

13. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 73. maddesi yönünden de incelenmiştir.

14. İtiraz konusu kural, 5411 sayılı Kanun kapsamında kurulan varlık yönetim şirketlerinin yaptıkları işlemlerin ve bunlarla ilgili olarak düzenledikleri kâğıtların, kuruluş işlemleri de dâhil olmak üzere kuruldukları takvim yılı ve bunu izleyen beş yıl süresince 492 sayılı Kanun'a göre ödenecek harçlardan istisna tutulduğunu hükme bağlamaktadır.

15. Harç, kamu kurum ve kuruluşlarının sundukları hizmetlerden yararlananlardan bu yararlanmaları karşılığı alınan bedeldir. Bir hizmetin harç konusu olabilmesi için kişilerin bir kamu kurumunun sunduğu hizmetlerden yararlanması, kişilere kamu eliyle özel bir yarar sağlanması ve kamu idaresinin kişilerin özel bir işiyle uğraşması gerekir.

16. Anayasa'nın 73.maddesinin üçüncü fıkrasında "*Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır*" hükmüyle verginin kanuniliği ilkesi benimsenmiştir. Verginin kanuniliği ilkesi, takdire dayalı keyfî uygulamaları önleyecek sınırlamaların kanunda yer almasını gerektirmekte ve vergi yükümlülüğüne ilişkin düzenlemelerin konulması, değiştirilmesi veya kaldırılmasının kanun ile yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Verginin kanuniliği ilkesi vergilendirmeye ilişkin istisna ve muafiyetleri de kapsamaktadır. Vergilendirmede genel kural, kanunla belirlenmiş konu ve

kişilerden vergi, resim ve harç alınmasıdır. Kanun koyucu, kimi durumlarda vergi kapsamına alınan konuyu, kimi durumlarda kişileri vergi dışında tutabileceği gibi verginin tümünden ya da bir bölümünden de vazgeçebilir. Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülüklerde sosyal, ekonomik, malî ve kültürel amaçlı birtakım muaflik, istisna ve indirimler tanınması, kanun koyucunun takdirine bağlı bir konudur (AYM, E.2016/1, K.2017/81, 29/03/2017, § 5).

17. 5411 sayılı Kanun kapsamında kurulan varlık yönetim şirketlerinin yaptıkları işlemlerden ve bununla ilgili olarak düzenlenen kâğıtlardan, kuruluş işlemleri de dâhil olmak üzere kuruldukları takvim yılı ve bunu izleyen beş yıl süresince 492 sayılı Kanun'a göre harç ödenmemesini öngören kuraldaki konunun unsurlarının, kapsamının ve süresinin yeterli açıklıkta kanunla belirlendiği gözetildiğinde kuralda kanunilik ilkesine bir aykırılığın bulunmadığı anlaşılmaktadır.

18. Anayasa'nın 10. maddesinde *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./ Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./ Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./ Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz./ Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."* denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

19. Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen *kanun önünde eşitlik ilkesi* hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal

durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa’da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

20. Varlık yönetim şirketlerinin belli bir süreyle harç ödememesi bağlamında eşitlik ilkesi yönünden yapılacak anayasallık denetiminde öncelikle Anayasa’nın 10. maddesi çerçevesinde aynı ya da benzer durumda bulunan kişilere farklı muamelenin mevcut olup olmadığı belirlenmelidir. Yapılacak bu belirlemenin ardından ise farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanıp dayanmadığı ve ölçülü olup olmadığı hususları irdelenmelidir.

21. Kanun’un 143. maddesinin birinci fıkrası uyarınca varlık yönetim şirketlerinin kuruluş ve faaliyet esasları Kurul tarafından belirlenmektedir. 1/11/2006 tarihli ve 26333 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik’in 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasında bu şirketlerin Kurulun izni ile kurulabileceği hükme bağlanmıştır. Anılan maddenin (2) numaralı fıkrasının (a) bendinde ise varlık yönetim şirketlerinin anonim şirket şeklinde kurulması gerektiği, diğer bentlerinde ise bu şirketlerin kuruluşuna ilişkin diğer şartlar düzenlenmiştir.

22. Anonim şirketler esas itibarıyla 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlenmiş olmakla birlikte Kanun’un 330. maddesinde “*Özel kanunlara tabi anonim şirketlere, özel hükümler dışında bu kısım hükümleri uygulanır*” denilmektedir. Dolayısıyla anonim şirket şeklinde kurulması gereken varlık yönetim şirketleri de 5411 sayılı Kanun’daki özel hükümler dışında 6102 sayılı Kanun’a tabidir. Bu itibarla diğer anonim şirketlerin harç ödeme yükümlülüğünün kural olarak devam etmesine karşın 5411 sayılı Kanun kapsamında kurulan varlık yönetim şirketlerine yaptıkları işlemler ve düzenledikleri kağıtlar sebebiyle belli bir süreyle de olsa harç ödememe imkânının tanınmış olması nedeniyle diğer anonim şirketler ile farklılık yaratıldığı anlaşılmaktadır.

23. Eşitlik ilkesinin gereği olarak karşılaştırma yapılmaya müsait olacak şekilde benzer durumda olanlar arasından bir kısmı lehine getirilen farklı düzenlemenin bir ayrıcalık tanınması niteliğinde olmaması için nesnel ve makul bir temele dayanması ve ölçülü olması gerekir.

24. Anayasa'nın 167. maddesinin birinci fıkrasında "*Devlet, para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alır;...*" denilmiştir. Bu kapsamda devlet, tasarrufları korumak ve biriken tasarrufların millî ekonominin gereklerine göre kullanılmasını sağlamakla görevli olup bu görevini yerine getirebilmek için para ve kredi piyasalarını düzenleme ve denetleme gereksinimi duyabilir. Devletin para, kredi ve sermaye politikalarının oluşması ve belirlenmiş politikaların uygulanması konusunda sahip olduğu ekonomik görevlerini gerçekleştirebilmesi için ulusal ekonominin gereklerine uygun olarak hangi düzenlemeleri yapacağı ise anayasal sınırlar içinde kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır.

25. İtiraz konusu kural uyarınca 5411 sayılı Kanun kapsamında kurulan varlık yönetim şirketlerinin yaptıkları işlemler ve bunlarla ilgili olarak düzenledikleri kâğıtlar sebebiyle harç ödemeyecek olması, bu şirketlerin faaliyet konusu dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Yukarıda da belirtildiği üzere varlık yönetim şirketlerinin faaliyet konusu bankaların, Fonun ve ana faaliyet konuları para ve sermaye piyasaları olan ve bu konulardaki özel kanunlara göre izin ve ruhsat ile faaliyet gösteren kurumlardan, finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri, finansman şirketleri ve varlık yönetim şirketleri gibi finansman sağlama veya ödünç para verme işleriyle iştigal eden tüzel kişilerin sorunlu varlıklarının ve bu kapsamda özellikle sorunlu alacaklarının satın alınması, tahsili, yeniden yapılandırılması ve satılması olarak belirlenmiştir. Böylelikle bir taraftan başta bankalar olmak üzere finans piyasası aktörlerine sorunlu varlıklarını ve sorunlu alacaklarını varlık yönetim şirketlerine devrederek kendi bilançolarından çıkarmak suretiyle bilançolarını iyileştirme imkânı tanınmış, diğer taraftan da sorunlu varlık ve alacakların, alanında uzman varlık yönetim şirketleri tarafından nakde çevrilebilmesinin önü açılmıştır.

26. Varlık yönetim şirketleri tarafından devralınan sorunlu varlıklar ve sorunlu alacaklar, nitelemeden de anlaşıldığı üzere nakde çevrilememe veya gerçek değeri üzerinden nakde çevrilememe ihtimalini içeren varlık ve alacaklardır. Başka bir ifadeyle para, kredi ve sermaye piyasalarının sağlıklı ve düzenli işleyişini riske atabilecek nitelikte olan sorunlu varlıklar ve sorunlu alacaklar, varlık yönetim şirketleri tarafından devralınmaktadır.

İtiraz konusu kuralla konusu sorunlu varlıklar ve alacaklar olan hukuki işlemlerden doğacak masrafın azaltılması suretiyle bankacılık sektörünün sağlıklı bir şekilde işleyişinin sağlanması ve sürdürülmesi gayesiyle kurulan varlık yönetim şirketlerinin teşvik edilmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kuralla öngörülen ayrımın nesnel ve makul bir temele dayanmadığı söylenemez. Kuralla getirilen harç avantajının ölçüsüz bir yönünün de bulunmadığı anlaşıldığından kuralın Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan kanun önünde eşitlik ilkesini ihlal etmediği sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 10. ve 73. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamıştır.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususlar kanunilik ilkesi kapsamında ele alınmış olduğundan Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 11. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 143. maddesinin;

A. Altıncı fıkrasında yer alan “...ile 4743 sayılı Malî Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 3 üncü maddesinin yedinci fıkrası uyarınca Kurulun çıkarmış olduğu yönetmelik kapsamında kurulan varlık yönetim şirketlerinin...”, “...488 sayılı Damga Vergisi Kanununa göre ödenecek damga vergisinden,...” ve “...her ne nam altında olursa olsun tahsil edilecek tutarlar 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu gereği ödenecek banka ve sigorta muameleleri vergisinden, kaynak kullanımını destekleme fonuna yapılacak kesintilerden ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun 39 uncu maddesi hükmünden...” ibarelerinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu

davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibarelere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

B. Altıncı fıkrasının kalan kısmının esasına ilişkin incelemenin fıkra da yer alan “Bu Kanun kapsamında kurulan varlık yönetim şirketleri...” ibaresi yönünden yapılmasına OYBİRLİĞİYLE,

C. Altıncı fıkrasının “Bu Kanun kapsamında kurulan varlık yönetim şirketleri ... yaptıkları işlemler ve bununla ilgili olarak düzenlenen kâğıtlar, kuruluş işlemleri de dâhil olmak üzere kuruldukları takvim yılı ve bunu izleyen beş yıl süresince ... 492 sayılı Harçlar Kanununa göre ödenecek harçlardan, ... istisnadır.” kısmının “Bu Kanun kapsamında kurulan varlık yönetim şirketleri...” ibaresi yönünden Anayasa’ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Celal Mümtaz AKINCI’nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

10/9/2020 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru kararında 5411 sayılı Kanun'un 143. maddesinin altıncı fıkrasının iptali talep edilmiştir. Anılan fıkra bu Kanun kapsamında kurulan varlık yönetim şirketlerinin yanı sıra 30/1/2002 tarihli ve 4743 sayılı Malî Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un bu Kanun'la yürürlükten kaldırılan 3. maddesinin yedinci fıkrası uyarınca Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun (Kurul) çıkarmış olduğu yönetmelik kapsamında kurulan varlık yönetim şirketlerinin yaptıkları işlemlerin ve bununla ilgili olarak düzenlenen kâğıtların, kuruluş işlemleri de dâhil olmak üzere kuruldukları takvim yılı ve bunu izleyen beş yıl süresince 1/7/1964 tarihli ve 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu'na göre ödenecek damga vergisinden, 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'na göre ödenecek harçlardan, her ne nam altında olursa olsun tahsil edilecek tutarların 13/7/1956 tarihli ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu gereği ödenecek banka ve sigorta muameleleri vergisinden, kaynak kullanımını destekleme fonuna yapılacak kesintilerden ve 7/12/1994 tarihli ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 39. maddesi hükmünden istisna olmasını öngörmektedir.

2. Mahkememizce yapılan ilk incelemede; 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 143. maddesinin;

A. Altıncı fıkrasında yer alan "...ile 4743 sayılı Malî Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 3 üncü maddesinin yedinci fıkrası uyarınca Kurulun çıkarmış olduğu yönetmelik kapsamında kurulan varlık yönetim şirketlerinin...", "...488 sayılı Damga Vergisi Kanununa göre ödenecek damga vergisinden,..." ve "...her ne nam altında olursa olsun tahsil edilecek tutarlar 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu gereği ödenecek banka ve sigorta muameleleri vergisinden, kaynak kullanımını destekleme fonuna yapılacak kesintilerden ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun 39 uncu maddesi hükmünden..." ibarelerinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibarelere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. Altıncı fıkrasının kalan kısmının esasına ilişkin incelemenin fıkra da yer alan “Bu Kanun kapsamında kurulan varlık yönetim şirketleri...” ibaresi yönünden yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuran Mahkemece, varlık yönetim şirketlerinin kuruldukları takvim yılı ve bunu izleyen beş yıl süresince harç ödemekle yükümlü olmamalarının hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı, varlık yönetim şirketlerine bu konuda imtiyaz tanınmasının kanun önünde eşitlik ilkesini ihlal ettiği belirtilerek kuralın Anayasa’nın 2., 10. ve 11. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

4. Varlık yönetim şirketleri, Banka, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, diğer mali kurumlar ve kredi sigortası hizmeti veren sigorta şirketlerinin söz konusu hizmetlerinden doğan alacakları ile diğer varlıklarını satın alabilir, satabilir, satın aldığı alacakları tahsil edebilir, varlıkları nakde çevirebilir veya bunları yeniden yapılandırarak satabilir. Alacaklarını tahsil amacıyla edindiği gayrimenkul veya sair mal, hak ve varlıkları işletebilir, kiralayabilir ve bunlara yatırım yapabilir. Söz konusu hizmetlerinden doğan alacakları ile diğer varlıklarının tahsilatı, yeniden yapılandırılması veya üçüncü kişilere satışı konularında aracılık, destek ve danışmanlık hizmeti verebilir. Ana faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere sermaye piyasası mevzuatı dahilinde ve gerekli izinleri almak kaydıyla faaliyette bulunabilir ve menkul kıymet ihraç edebilir, ihraç edilmiş menkul kıymetlere yatırım yapabilir. Faaliyetlerini gerçekleştirmek amacıyla iştirak edinebilir. Şirketlere kurumsal ve finansal yeniden yapılandırma alanlarında danışmanlık hizmeti verebilir.

5. Görüldüğü üzere varlık yönetim şirketleri bankaların, fonun ve belirli finansal kuruluşların sorunlu varlık ve alacaklarını temlik yoluyla devralarak tahsil ve tasfiyesine aracılık etmek suretiyle diğer anonim şirketler gibi gelir elde etmek amacıyla kurulmuş şirketlerdir.

6. Bankaların ve diğer finansal kuruluşların tahsili zor alacaklarının tahsiline yardımcı olduğu için varlık yönetim şirketlerinin kamusal yarara hizmet ettiği, bu nedenle teşvik edilmesi gerektiği ve bu yüzden de bu şirketlere vergi, harç vb. birçok istisnanın tanınmasının Anayasa’ya aykırı olmadığı kabul edilmişse de bu görüşe katılmak mümkün olmamıştır.

7. Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına bakıldığında benzer konuların Anayasa'nın 10., 73. maddeleri yönünden incelendiği, her ikisinin de ölçü norm olarak kullanıldığı görülmektedir. Anayasa'nın 73. maddesinde; kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre **herkesin** vergi ödemekle yükümlü olduğu, **vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımının** maliye politikasının sosyal amacı olduğu belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi de muafiyet ve istisnalara ilişkin yasal düzenlemelerin Anayasa'ya uygunluğunu denetlerken bu çerçevede değerlendirme yapmış ve muafiyet ve istisnayı "mali güce göre vergilendirme"nin ve "vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı"nın sağlanmasının araçları olarak kabul etmiştir.

8. Harcın bir hizmetten yararlanma karşılığı alınması nedeniyle kural olarak kamu hizmetinden yararlananların ödeme güçlerine bakılmaksızın harca tabi tutulmalarının asıl olduğunu belirten Anayasa Mahkemesi 17.12.1968 tarihli kararında: *"Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, katma bütçeli bir kuruluştur ve yukarıda belirtildiği gibi tamamıyla **kamu hizmeti** görmektedir. ...harcı verenle harcı alan aynı devlet örgütlerindendir. Böyle olunca da sözü geçen genel müdürlüğün görevini gereği gibi yapmasını sağlamak için işlemlerinde harçtan muaf tutularak olanaklarının tümünün amaçlarına neşredilmesinde kamu yararı olduğu söz götürmez gerçektir."* diyerek DŞİ'nin ticari bir amacının bulunmaması ve tamamen kamu hizmeti gören bir kuruluş olması nedeniyle kendisine imtiyaz tanındığından söz edilemeyeceğini ve eşitliğe aykırılık da bulunmadığını belirtmiştir (AYM, E:1968/12, K:1968/65).

9. Anayasa Mahkemesi 09.6.2011 tarihli kararında yine benzer bir gerekçeyle Başbakanlık taşıtlarının KDV ve ÖTV'den istisna tutulmasını Anayasa'ya aykırı bulmamıştır; *"...devlet tüzel kişiliği içinde yer alan **Başbakanlığın** merkez teşkilatına teslimi işleminin katma değer vergisinden ve bu malların Başbakanlık merkez teşkilatı tarafından ilk iktisabının özel tüketim vergisinden istisna edilmesi yolunda getirilen düzenleme, yasa koyucunun vergilendirme alanındaki taktir yetkisine dayanmakta ve Anayasa'ya aykırı bir yönü bulunmamaktadır* (AYM, E:2009/62, K:2011/96).

10. Yukarıdaki kararlardan görüleceği üzere, kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili muafiyet ve istisna düzenlemelerinde Anayasa Mahkemesi yasa koyucunun daha geniş bir taktir yetkisi olduğunu kabul etmektedir.

11. İtiraz konusu kuralla işlemleri Harçlar Kanununa göre ödenecek harçlardan istisna tutulan “varlık yönetim şirketleri”nin **kamu kuruluşu olmadıkları**, Türk Ticaret Kanununa göre kurulan anonim şirketler oldukları açıktır. Bankalar ve diğer mali kuruluşların bu şirketlerle yaptıkları anlaşmalar nedeniyle, alacakları tahsil ve tasfiye için gösterilen çaba ve çalışmalar, varlık yönetim şirketlerinin niteliğini değiştirmemektedir. Kamu bankası – özel banka ayrımı olmaksızın tüm bankaların alacakları veya varlıkları yönünden işlem tesis etme yetkisine sahip olan varlık yönetim şirketleri, **özel hukuk tüzel kişileridir**. Yürüttükleri hizmetin Anayasa’nın 128. maddesi kapsamında belirtilen bir kamu hizmeti olmadığı kuşkusuzdur.

12. Bankaların faaliyetlerinin ülke ekonomisi bakımından taşıdığı önem tartışmasızdır. Bu nedenle de bankalar, yasa koyucu tarafından özel düzenleme ve denetime tabi tutulmuşlardır. Piyasaların denetimi yönünden Devlet’e görev veren Anayasa’nın 167. maddesinde, Devlete para, kredi sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alma görevi verilmiş olması, varlık yönetim şirketlerinin Harçlar Kanununda öngörülen harçlardan muaf tutulmalarının haklı ve yeterli bir gerekçesi olarak kabul edilemez. Varlık yönetim şirketleri, özel hukuk tüzel kişileridir ve bankaların alacaklarını özel hukuk hükümlerine göre tahsil etmeye çalışmaktadırlar.

13. İnternet ortamından yapılacak araştırmalarda varlık yönetim şirketlerinin, banka alacaklarını, sadece kamu iştiraki olan bankalar değil özel bankaların da, alacak miktarının %10 hatta çok daha altında, (örneğin “.... özel bankası 399,8 milyon liralık alacağını 10,8 milyon lirayavarlık yönetim şirketine sattı.” gibi haberleri görmek mümkün) devir ve temlik aldıkları göz önüne alındığında bu şirketlerin harçlardan muaf tutulmaları, Anayasa’nın 10. maddesi anlamında kendilerine bir imtiyaz tanınması anlamını taşımaktadır. Yukarıda ifade edildiği gibi bunun haklı bir sebebi olmadığı gibi, özel hukuk tüzel kişileri (anonim şirketler) arasında eşitsizliğe neden olmaktadır. Bünyesinde binlerce, on binlerce işçi çalıştırıp, sermaye koyup risk alarak istihdama, üretime, ihracata katkı sağlayan anonim şirketler alacaklarını tahsil için vergi, resim, harç vb. öderken sadece sermayesiyle diğer anonim şirketlere göre çok daha az personelle çok daha az riskli ve bunun yanında ise oldukça yüksek karlılıkla (bankalar ve diğer

finans kurumları kredi verirken alacaklarını ipotek, rehin vb. surette teminat altına aldıklarından temlik alınan alacakların tahsili çok da zor olmamaktadır ve bu yüzden varlık yönetim şirketleri az risk, yüksek karlılık oranlarıyla çalışmaktadır.) faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerine ayrıcalık tanınmasında kamu yararı olmadığı açıktır.

14. Yasaların, kamu yararının sağlanması amacına yönelik olması, genel objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle yasa koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerekir (AYM, E.2007/16, K.2009/147, 15.10.2009, aynı yönde E.2011/70, K.2012/77, 24.5.2012).

15. Üzerinde durulması gereken bir diğer husus, konunun “mali güce göre vergilendirme” ve “vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı” ilkeleri yönünden de ele alınması gereğidir. Kuralın bu ilkelere de aykırılığı söz konusudur. Bu ilkelerin yalnızca vergilere ilişkin olmadığı, harçların da bu ilkeler kapsamında değerlendirilmesi gerektiği düşünüldüğünde, itiraz konusu kuralın bu ilkelere aykırı olduğu görülmektedir.

16. Sonuç olarak, vergilerden farklı olarak, harçların yararlanılan bir kamu hizmeti karşılığı alındığı dikkate alındığında, özel hukuk tüzel kişisi olan varlık yönetim şirketlerinin, yararlandığı kamu hizmetinin karşılığını ödememesini sağlayan itiraz konusu kuralın, Anayasa’nın 2., 10. ve 73. maddelerine aykırı ve iptali gerektiği düşüncesinde olduğumdan farklı yöndeki çoğunluk görüşüne katılmadım.

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Esas Sayısı : 2019/69
Karar Sayısı : 2020/45
Karar Tarihi : 10/9/2020

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 21. maddesinin (c) bendi ile bentleri bağlayan hükümlerinin Anayasa'nın 2., 10., 26., 28., 32., 38. ve 90. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebidir.

OLAY: Çocukların mağdur olduğu bir olaya ilişkin yapılan yayın nedeniyle ulusal bir gazetenin yetkililerinin cezalandırılması talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 21. maddesi şöyledir:

“Kimliğin açıklanmaması

Madde 21- Süreli yayınlarda;

a) 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununa göre evlenmeleri yasaklanmış olan kimseler arasındaki cinsel ilişkiyle ilgili haberlerde bu kişilerin,

b) 1.3.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 414, 415, 416, 421, 423, 429, 430, 435 ve 436 ncı maddelerinde yazılı cürümlere ilişkin haberlerde mağdurların,

c) Onsekiz yaşından küçük olan suç faili veya mağdurlarının,

Kimliklerini açıklayacak ya da tanınmalarına yol açacak şekilde yayın yapanlar birmilyar liradan yirmimilyar liraya kadar ağır para

cezasıyla cezalandırılır. Bu ceza bölgesel süreli yayınlarda ikimilyar liradan, yaygın süreli yayınlarda onmilyar liradan az olamaz.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Yıldız SEFERİNOĞLU’nun katılımlarıyla 26/6/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural ve sınırlama sorunları görüşülmüştür.

2. Anayasa’nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa’ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikteki kurallardır.

3. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme 5187 sayılı Kanun’un 21. maddesinin “Onsekiz yaşından küçük olan suç faili veya mağdurlarının,” biçimindeki (c) bendi ile anılan maddenin bentlerini bağlayan “Kimliklerini açıklayacak ya da tanınmalarına yol açacak şekilde yayın yapanlar birmilyar liradan yirmimilyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Bu ceza bölgesel süreli yayınlarda ikimilyar liradan, yaygın süreli yayınlarda onmilyar liradan az olamaz.” hükümlerinin iptallerini talep etmiştir.

4. İtiraz konusu (c) bendi, on sekiz yaşından küçük olan suç faili veya mağdurlarının kimliklerinin açıklanması durumunu düzenlemektedir. Bakılmakta olan davanın konusu ise on sekiz yaşından küçük suç

mağdurlarının kimliklerinin açıklanmasına ilişkin olup itiraz konusu bentte yer alan “...faili veya...” ibaresinin bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Açıklanan nedenle bu ibareye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

5. Öte yandan bentleri bağlayan itiraz konusu hükümlerden “Bu ceza bölgesel süreli yayınlarda ikimilyar liradan, yaygın süreli yayınlarda onmilyar liradan az olamaz.” şeklindeki cümlede cezaya konu yayının bölgesel veya yaygın olmasına göre cezanın farklı biçimde düzenlendiği görülmektedir. Bakılmakta olan davada yaygın süreli yayın söz konusu olduğundan anılan cümlede yer alan “...bölgesel süreli yayınlarda ikimilyar liradan,” ibaresinin uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Açıklanan nedenle bu ibareye ilişkin başvurunun da Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

6. Diğer yandan (c) bendinin “...mağdurlarının,” ibaresi dışında kalan kısmı ile bentleri bağlayan hükümlerin kalan kısmı ise on sekiz yaşından küçük olan suç mağdurlarının ve yaygın süreli yayınların yanı sıra bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmayan on sekiz yaşından küçük olan suç failleri ve bölgesel süreli yayınlar ile itiraz konusu olmayan (a) ve (b) bentleri bakımından geçerli ortak kural niteliğindedir. Bu itibarla kalan kısımların esasına ilişkin incelemenin (c) bendinde yer alan “...mağdurlarının,” ibaresi ile sınırlı olarak yapılması gerekmektedir.

7. Açıklanan nedenlerle 9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu’nun 21. maddesinin;

A. (c) bendinde yer alan “...faili veya...” ibaresi ile bentleri bağlayan hükümlerinin ikinci cümlesinde yer alan “...bölgesel süreli yayınlarda ikimilyar liradan,” ibaresinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibarelere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. (c) bendinin kalan bölümü ile bentleri bağlayan hükümlerinin kalan bölümlerinin esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin (c) bendinde yer alan “...mağdurlarının,” ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına,

26/6/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

8. Başvuru kararı ve ekleri Raportör Taylan BARIN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

9. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralda yaptırım altına alınan fiillerin yalnızca süreli yayınlar ile işlenebileceği, aynı fiilin daha fazla kişiye ulaşabilen radyo, televizyon ve internet gibi kitle iletişim araçlarıyla işlenmesi durumunda suç oluşturmayaacağı, kuralla habere konu olan kişilerin haklarının basın özgürlüğünden üstün tutulduğu belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 10., 26., 28., 32., 38. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

10. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

11. İtiraz konusu kuralla süreli yayınlarda on sekiz yaşından küçük suç mağdurlarının kimliklerini açıklayacak ya da tanınmalarına yol açacak şekilde haber yapılması adli para cezasıyla cezalandırılacak bir suç olarak tanımlanmış ve söz konusu yayının yaygın süreli yayın olması durumu ağırlaştırıcı sebep olarak öngörülmüş olup kural, anılan maddenin (c) bendinde yer alan "...mağdurlarının," ibaresi ile sınırlı olarak incelenmiştir.

12. Anayasa'nın 28. maddesinin birinci fıkrasında "*Basın hürdür, sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve malî teminat yatırma şartına bağlanamaz.*" denilmek suretiyle basın hürriyeti temel hak ve özgürlükler arasında sayılmış ve güvence altına alınmıştır.

13. Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrasında da "*Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi*

olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.” hükmüne yer verilerek ifade özgürlüğü güvence altına alınmıştır.

14. Anayasa Mahkemesi; Anayasa’nın 26. maddesinde yer alan ifade özgürlüğü ile Anayasa’nın 28. maddesinde yer alan basın özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden ve demokratik toplum düzeninde geçerli olan çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gereklerinden olduğunu daha önce pek çok kez ifade etmiştir (*Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 69; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 34-35*). Basın özgürlüğünün kamuoyuna çeşitli fikir ve tutumların iletilmesi ve bunlara ilişkin bir kanaat oluşturmaya için en iyi araçlardan birini sağladığı açıktır (*İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 63*).

15. İtiraz konusu kural, süreli yayınlarda on sekiz yaşından küçük suç mağduru kişilerin kimliklerini açıklayacak ya da tanınmalarına yol açacak şekilde yayın yapılmasını cezai yaptırıma bağlamak suretiyle ifade ve basın özgürlüklerini sınırlamaktadır.

16. Anayasa’nın 13. maddesinde “*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*” denilmektedir.

17. Buna göre ifade ve basın özgürlüklerine sınırlama getirilirken temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması rejimini düzenleyen Anayasa’nın 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Anayasa’nın söz konusu maddesi uyarınca ifade ve basın özgürlüklerine getirilen sınırlamaların Anayasa’da öngörülen sınırlama sebeplerine, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olması gerekir.

18. Basın hürriyetinin düzenlendiği 28. maddenin dördüncü fıkrasında “*Basın hürriyetinin sınırlanmasında, Anayasanın 26 ve 27 nci maddeleri hükümleri*

uygulanır” hükmüne yer verilerek bu hakkın Anayasa’nın 26. ve 27. madde hükümlerine göre sınırlanabileceği kabul edilmiştir. İfade özgürlüğünün düzenlendiği “*Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti*” başlıklı 26. maddenin ikinci fıkrasında ise bu özgürlüğün sınırlanma sebepleri belirtilip bu hakkın mutlak olmadığı ve anılan maddede belirtilen nedenlerle sınırlanabileceği kabul edilmiştir. Buna göre ifade özgürlüğünün millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, *başkalarının şöhret veya haklarının korunması* amacıyla ve maddede belirtilen diğer nedenlerle sınırlanması mümkündür. İtiraz konusu kural ile on sekiz yaşından küçük suç mağdurlarının kimliklerini açıklayacak ya da tanınmalarına yol açacak şekilde haber yapılmasının cezai yaptırıma bağlanması suretiyle mağdur çocukların şöhret ve haklarının korunmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralla öngörülen sınırlamanın anayasal anlamda meşru bir amaca dayandığı anlaşılmaktadır. Diğer yandan kural ile getirilen bu sınırlamanın, devletin her türlü istismara karşı çocukları koruyucu tedbirleri almasını öngören Anayasa’nın 41. maddesindeki yükümlülük ile de uyumlu olduğu görülmektedir.

19. Anayasa’nın 13. maddesinde yer alan *demokratik toplum düzeninin gereklerinden olma*, bir sınırlamanın demokratik bir toplumda zorunlu bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacına yönelik olmasını ifade etmektedir. Basın özgürlüğü gibi kişilik hakkı da bir temel hak olarak Anayasa’da birçok hükümle güvence altına alınmıştır. Kuralın “...(c) bendinde de genel olarak onsekiz yaşından küçüklerin işlediği veya bunlara karşı işlenen suçlarla ilgili olarak haberler değil, bu kişilerin tanınması, kimliklerinin açıklanması yasaklanmaktadır. Bu hükümle, umumi adap, belli suçların mağdurları ve küçükler korunmaktadır.” biçimindeki gerekçesinde de belirtildiği üzere süreli yayınlarda on sekiz yaşından küçük suç mağdurlarının kimliklerini açıklayacak ya da tanınmalarına yol açacak şekilde yayın yapanların cezai yaptırıma tabi tutulması suretiyle küçüklerin korunması amaçlanmakta olup kuralın zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamaya yönelik olmadığı söylenemez. Bu itibarla kural demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırılık taşımamaktadır.

20. Anayasa’nın 13. maddesi uyarınca sınırlamanın ölçülü olup olmadığının da değerlendirilmesi gerekir. Anayasa’nın anılan maddesinde

güvence altına alınan ölçülülük ilkesi *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmamasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

21. On sekiz yaşından küçük olan suç mağdurlarının kimliklerini açıklayacak ya da tanınmalarına yol açacak şekilde yayın yapılmamasının çocukların tanınmalarına ve mağdur sıfatıyla da olsa bir suçla ilgili gösterilmelerine engel olmak suretiyle korunmalarına katkıda bulunacağı açıktır. Bu itibarla kural ile öngörülen sınırlama, hedeflenen amaca ulaşma bakımından elverişlidir. Bu durumda, öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amaç bakımından zorunlu olup olmadığı ve sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin bulunup bulunmadığı incelenmelidir.

22. Kuralla, on sekiz yaşından küçük olan suç mağdurlarına ilişkin haber yapılması değil mağdurların kimliklerini açıklayacak ya da tanınmalarına yol açacak şekilde haber yapılması suç olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla ulaşılmak istenen amaç bakımından seçilen aracın gerekli olmadığı söylenemez.

23. Öte yandan kural ile on sekiz yaşından küçük olan suç mağdurlarının kimliklerini açıklayacak ya da tanınmalarına yol açacak şekilde süreli yayın yapılması, adli para cezasıyla cezalandırılmayı gerektiren bir suç olarak düzenlenmiştir. Söz konusu yayının yaygın süreli yayın olması durumu ise ağırlaştırıcı sebep olarak öngörülmüştür. Cezai yaptırım olarak adli para cezasının tercih edilmesi ile cezanın alt ve üst sınırları için belirlenen miktar gözönünde bulundurulduğunda ifade ve basın özgürlüklerine getirilen sınırlamanın orantısız olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

24. Anayasa'nın 10. maddesinde "*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./ Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin*

yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./ Çocuklar, yaşlılar, özürllüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./ Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz./ Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.” denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

25. Anayasa’nın anılan maddesinde belirtilen kanun önünde eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa’da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

26. İtiraz konusu kuralın yer aldığı maddede, on sekiz yaşından küçük olan suç mağdurlarının kimliklerini açıklayacak ya da tanınmalarına yol açacak şekilde süreli yayınların yapılması adli para cezasıyla cezalandırılacak bir suç olarak düzenlemiş olmasına rağmen benzer haber içeriklerinin radyo, televizyon ve internet gibi farklı mecralarda yayımlanması 5187 sayılı Kanun’da herhangi bir cezai yaptırıma bağlanmamıştır. 5187 sayılı Kanun’un 1. maddesinin ikinci fıkrasına göre söz konusu Kanun yalnızca *basılmış eserlerin basımını ve yayımını düzenlemektedir*. Dolayısıyla radyo, televizyon ve internet gibi farklı mecralarda yapılan yayınlar, anılan Kanun’un kapsamı dışında kalmaktadır.

27. Bununla birlikte on sekiz yaşından küçük olan suç mağdurlarının tanınmalarına yol açacak şekilde radyo, televizyon ve internet gibi mecralarda yayın yapılması durumunda yayını gerçekleştiren medya hizmet sağlayıcıya 15/2/2011 tarihli ve 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların

Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un 32. maddesi uyarınca idari yaptırım uygulanabilmesi mümkündür. Aynı fiilin nesnel olarak farklı mecralarda işlenmesinin farklı tür yaptırımlara bağlanması, anayasal sınırlar içinde kanun koyucunun takdirindedir. Bu nedenle on sekiz yaşından küçük suç mağdurlarının tanınmalarına yol açacak şekildeki haberlerin süreli yayınlarda yapılması halinde adlî para cezası ile cezalandırılacak bir suç oluşturması karşısında 5187 sayılı Kanun kapsamı dışında kalan diğer medya hizmet sağlayıcıları yoluyla gerçekleştirilmesinin farklı idari yaptırımlara bağlanmasında eşitlik ilkesine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

28. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 10., 13., 26. ve 28. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 10., 13., 26. ve 28. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 32., 38. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 21. maddesinin (c) bendinde yer alan "...mağdurlarının," ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE 10/9/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Esas Sayısı : 2020/12
Karar Sayısı : 2020/46
Karar Tarihi : 10/9/2020

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Manisa 1. İdare Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 22. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...ve şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşleri düzenlenemez." ibaresinin Anayasa'nın 13., 26. ve 34. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Gerçekleştirilmek istenen toplantı ve gösteri yürüyüşüne izin verilmemesine ilişkin işlemin iptali talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 22. maddesi şöyledir:

"Yasak yerler

Madde 22- (...) ile parklarda, mabetlerde, kamu hizmeti görülen bina ve tesislerde ve bunların eklentilerinde ve Türkiye Büyük Millet Meclisine bir kilometre uzaklıktaki alan içinde toplantı yapılamaz ve şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşleri düzenlenemez.

Genel meydanlardaki toplantılarda, halkın ve ulaşım araçlarının gelip geçmesini sağlamak üzere valilik ve kaymakamlıklarca yapılacak düzenlemelere uyulması zorunludur."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Recep KÖMÜRCÜ, Serdar ÖZGÜLDÜR, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ'in katılımlarıyla 19/2/2020 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Burak FIRAT tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

3. Başvuru kararında özetle toplantı ve gösteri yapmanın amacının birtakım hak taleplerinin veya hukuksuzlukların kamuoyu ile paylaşılmasını sağlamak olduğu, gösteri yürüyüşünün yapılacağı yerin belirlenmesinde o yeri kullanacak diğer bireylerin hak ve özgürlüklerinin de gözetilmesi ve makul bir dengenin kurulması gerektiği, ancak böyle bir değerlendirme yapılmadan itiraz konusu kuralla şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşü yapılmasının kategorik olarak yasaklandığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 13., 26. ve 34. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

4. Kanun'un 22. maddesinin birinci fıkrasında parklarda, mabetlerde, kamu hizmeti görülen bina ve tesislerde ve bunların eklentilerinde ve Türkiye Büyük Millet Meclisine bir kilometre uzaklıktaki alan içinde toplantı yapılamayacağı ve şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşleri düzenlenemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Anılan fıkrada yer alan "... ve şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşleri düzenlenemez." ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

5. Anayasa'nın 34. maddesinin birinci fıkrasında *"Herkes, önceden izin almadan, silâhsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir"* denilmek suretiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anılan hak, bireylerin düşünce açıklamalarında bulunmak amacıyla açık veya kapalı mekânlarda, kamu otoriteleri ile üçüncü kişilerin müdahalesi olmaksızın geçici olarak bir araya gelebilme serbestisini korumaktadır.

6. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, bir düşünceyi açıklamak, ortak çıkarları savunmak, belli fikir ve kanaatler çerçevesinde kamuoyu oluşturmak ve siyasal karar organlarını etkilemek için bireylerin bir araya gelebilmeleri amacına hizmet eder. Bu nedenle söz konusu hak, ifade özgürlüğüyle de yakından ilgili olup ifade özgürlüğü ile birlikte demokratik toplumun temelini oluşturmaktadır. Dolayısıyla demokratik bir toplumda ifade özgürlüğüne gösterilen önem ve hassasiyetin, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı yönünden de geçerli olması gerekmektedir.

7. Kural, şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşü düzenlenemeyeceğini öngörmek suretiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını yer yönünden sınırlamaktadır.

8. Anayasa Mahkemesi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının yer yönünden sınırlandırılmasına ilişkin temel yaklaşımını, 2911 sayılı Kanun'un 22. maddesinin birinci fıkrasında yer alan *"Genel yollar ..."* ibaresinin iptaline karar verdiği 28/9/2017 tarihli ve E.2014/101 ve K.2017/142 sayılı kararında ortaya koymuştur.

9. Anılan kararda toplantı ve gösteri yürüyüşünün başkalarının günlük yaşamlarını bir miktar zorlaştırmasının kaçınılmaz olduğu, genel yolların farklı amaçlarla kullanımının, farklı özgürlüklerin çatışmasına yol açabileceği, ancak temel hak ve özgürlüklerin çatışması durumunda özgürlükler arasında makul bir denge kurularak mümkün olduğu ölçüde her ikisinin de korunduğu bir yolun benimsenmesi gerektiği, bu bağlamda genel yollarda toplantı düzenlenmesinin bu yolları kullanan kişilerin seyahat özgürlüklerini kısıtlamasının, otomatik olarak bu yollarda toplantı yapılmasının yasaklanmasını gerektirmeyeceği belirtilmiştir. Trafik akışının bozulması riskinin, genel yolların toplantılara tamamen kapatılmasına haklılık

kazandırmayacağına vurgu yapılan kararda gündelik yaşamın etkilenme boyutuna yönelik herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın genel yollarda toplantı yapılmasının kategorik olarak yasaklanmasının demokratik toplumda zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği, dolayısıyla kuralla getirilen söz konusu sınırlamanın demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir sınırlama olarak nitelendirilemeyeceği sonucuna ulaşılarak kuralın iptaline karar verilmiştir (AYM, E.2014/101, K.2017/142, 28/9/2017, §§ 119, 123).

10. Anayasa'nın 13. maddesinde *"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."* denilmiştir. Buna göre toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına itiraz konusu kuralla getirilen sınırlamanın Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen sebeplere dayanma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama şartlarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

11. Anayasa'nın 34. maddesinin üçüncü fıkrasında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usullerin kanunda gösterileceği belirtilmiştir. Bu kapsamda kabul edilen 2911 sayılı Kanun'un 22. maddesinde toplantı yapılamayacak ve gösteri yürüyüşü düzenlenemeyecek yerler belirlenmiş olup şehirlerarası karayollarında da gösteri yürüyüşü düzenlenmesi yasaklanmıştır.

12. Anayasa'nın anılan maddesinin ikinci fıkrasında ise toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla sınırlanabileceği ifade edilmiştir. Şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşü düzenlenmesi, kamu düzenini ve diğer insanların seyahat özgürlüğünü etkileyebilir. Nitekim maddenin *"Maddede toplantı ve yürüyüş yapılması yasak olan yerler açıklanmış, ayrıca trafik düzeninin aksamaması hususu göz önünde bulundurulmuştur"* şeklindeki gerekçesinden, kanun koyucunun şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşü düzenlenmesini yasaklama nedeninin trafik düzeninin aksatılmaması olduğu anlaşılmaktadır.

13. Trafik düzeninin aksamamasının kamu düzenini ve diğer bireylerin seyahat özgürlüğünü etkileyebileceği açıktır. Bu itibarla şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşü düzenlenemeyeceğini hükme bağlayan kuralla getirilen sınırlamanın Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen sınırlama sebeplerine uygun olarak öngörüldüğü, dolayısıyla anayasal bağlamda meşru bir amacının bulunduğu anlaşılmaktadır.

14. Şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşünün düzenlenmesi, farklı özgürlüklerin çatışmasına yol açabilmektedir. Yukarıda da ifade edildiği üzere temel hak ve özgürlüklerin çatışması durumunda özgürlüklerden birinin diğerine tercih edilmesi değil, özgürlükler arasında makul bir denge kurularak her ikisinin de gerektiği ölçüde korunduğu bir yolun benimsenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşü düzenlenmesinin bu yolları kullanan kişilerin seyahat özgürlüklerini kısıtlaması, o alanda gösteri yürüyüşü yapılmasının kategorik olarak yasaklanmasını gerektirmez. Diğer bir ifadeyle trafik akışının bozulması riski ve bunun doğuracağı sonuçlar, şehirlerarası karayollarının gösteri yürüyüşlerine tamamen kapatılmasına haklılık kazandırmamaktadır.

15. Gösteri yürüyüşünün yapılacağı güzergâh belirlenirken trafik düzeninin etkilenip etkilenmediği hususunun da gözönünde bulundurulması, haklar arasında denge kurulabilmesi bakımından gerekli ise de trafik düzeninin aksamamasına mutlak bir üstünlük tanınması, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile kamu düzeni ve başkalarının hak ve özgürlükleri arasındaki dengenin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı aleyhine orantısız bir şekilde bozulması sonucunu doğuracaktır. Zira Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında da işaret edildiği üzere toplantı ve gösteri yürüyüşünün başkalarının günlük yaşamlarını bir miktar zorlaştırması kaçınılmaz olup demokratik toplumda bu hakkın kullanılmasının gündelik yaşamı bir miktar zorlaştırmasının hoşgörüyü karşılanması gerekir (AYM, E.2014/101, K.2017/142, 28/9/2017, § 51; *Ali Rıza Özer ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 119; *Dilan Ögüz Canan* [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 41; *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, B. No: 2013/3936, 17/2/2016, § 69).

16. Yürüyüşün yapılacağı mekânın belirlenmesinde başkalarının hak ve özgürlüklerine mutlak bir üstünlük tanınması durumunda, sadece belirli

yerler gösteri yürüyüşü güzergâhı olacak, geri kalan yerler ise mutlak olarak yasaklanmış alan sayılacaktır. Oysa bazı durumlarda gerçekleştirilecek yürüyüşlerin muhataplarını etkileyebilmesi bakımından düzenlendiği mekânın, seçilen güzergâhın büyük bir önemi bulunmaktadır. Demokratik bir toplumda zorlayıcı bir neden bulunmadıkça kişilerin gösteri yürüyüşünü düzenleyecekleri mekânı seçebilmeleri gerekir.

17. Öte yandan, trafik düzeninin aksamaması ölçütünün dikkate alınmayacağı da söylenemez. Bu kapsamda bir yerde gösteri yürüyüşünün düzenlenmesi nedeniyle trafiğin aksaması gündelik yaşamı *aşırı ve katlanılamaz* derecede zorlaştırıyorsa anayasal ilke ve kurallara uygun davranılması şartıyla söz konusu hakkın sınırlanması mümkündür. İtiraz konusu kuralda ise zorlaştırmanın boyutuna yönelik herhangi bir düzenleme öngörülmezsizin şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşünün düzenlenmesi kategorik olarak yasaklanmaktadır. Bu itibarla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına getirilen sınırlama zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamadığından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir sınırlama olarak değerlendirilemez.

18. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 34. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kadir ÖZKAYA bu görüşe farklı gerekçeyle katılmıştır.

Serdar ÖZGÜLDÜR, Burhan ÜSTÜN, Muammer TOPAL, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI bu görüşe katılmamışlardır.

Kural, Anayasa'nın 13. ve 34. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 26. maddesi yönünden incelenmemiştir.

IV. HÜKÜM

6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 22. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "*...ve şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşleri düzenlenemez.*" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Serdar ÖZGÜLDÜR, Burhan ÜSTÜN, Muammer TOPAL, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yıldız SEFERİNOĞLU,

Selahaddin MENTEŞ ile Basri BAĞCI'nın karşıoyları ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 65. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince OYÇOKLUĞUYLA 10/9/2020 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

FARKLI GEREKÇE

1. Mahkememizce, 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 22. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...ve şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşleri düzenlenemez." ibaresinin iptaline karar verilmiştir. İptal kararına aşağıda belirtilen gerekçelerle iştirak ediyorum.

2. 2911 sayılı Kanun'un 22. maddesinin birinci fıkrasında parklarda, mabetlerde, kamu hizmeti görülen bina ve tesislerde ve bunların eklentilerinde ve Türkiye Büyük Millet Meclisine bir kilometre uzaklıktaki alan içinde toplantı yapılamayacağı ve şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşleri düzenlenemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

3. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, Anayasa'nın 34. maddesinin birinci fıkrasında, "*Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.*" denilmek suretiyle anayasal güvenceye bağlanmıştır.

4. Anayasa Mahkemesi kararlarında belirtildiği üzere toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, düşünceyi ifade etme biçimlerinden birini oluşturur ve bireylerin bir fikri açıklamak, ortak çıkarları savunmak, belli fikir ve kanaatler çerçevesinde kamuoyu oluşturmak ve siyasal karar organlarını etkilemek için bir araya gelebilmeleri amacına hizmet eder. Bu hak ifade özgürlüğüyle yakından ilgilidir ve ifade özgürlüğü ile birlikte demokratik toplumun önemli unsurlarından birisini oluşturur. Dolayısıyla demokratik bir toplumda ifade özgürlüğüne gösterilen önem ve hassasiyetin, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına da gösterilmesi gerekir.

5. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının amacı ve mahiyeti ile konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararları gözetildiğinde, bu hakkın, toplantı veya gösteri yürüyüşünün yapılacağı mekânı seçme serbestisini de kapsadığı açıktır. Bu itibarla bireylerin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyecekleri yeri belirleme serbestisini sınırlayan düzenlemeler bu hakka müdahale niteliği taşır.

6. İtiraz konusu kural şehirlerarası karayollarında hiçbir şekilde gösteri yürüyüşü düzenlenemeyeceğini öngörmek suretiyle anılan hakka sınırlama getirmektedir.

7. Anayasa'nın 34. maddesinde toplantı ve gösteri yürüyüşü mutlak bir hak olarak düzenlenmemiştir. Buna göre demokratik toplum açısından çok önemli bir hak olmasına rağmen toplantı ve gösteri yürüyüşleri de Anayasa'da belirtilen nedenlere, kural ve ilkelere uygun davranmak kaydıyla sınırlandırılabilir. Dolayısıyla kanun koyucunun temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasının rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesine uygun davranmak koşuluyla toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılacak yer ve güzergâhlara yönelik olarak sınırlamalar getirmesi mümkündür.

8. Anayasa'nın 13. maddesinde *"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."* denilmiştir.

9. Buna göre kuralın Anayasa'ya uygun olup olmadığının tespit edilebilmesi için kuralla getirilen sınırlamanın Anayasa'nın 34. maddesinde belirtilen sebeplere dayanma, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama şartlarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

10. Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya *başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması* amacıyla sınırlanabileceği ifade edilmiştir.

11. Şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşü düzenlenmesi kamu düzenini ve diğer insanların seyahat özgürlüğünü etkileyebilir. İtiraz konusu kuralın gerekçesinde *"Maddede toplantı ve yürüyüş yapılması yasak olan yerler açıklanmış, ayrıca trafik düzeninin aksamaması hususu göz önünde bulundurulmuştur."* denilmiştir. Gerekçeye göre kanun koyucunun şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşü düzenlenmesini yasaklama nedeninin trafik düzeninin aksatılmaması olduğu anlaşılmaktadır.

12. Şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşü düzenlenmesinin, buna bağlı olarak da trafik düzeninin aksamasının, başta gösteri yürüyüşü yapacak bireylerin olmak üzere birçok kişinin can ve mal güvenliğini

dolayısıyla kamu düzenini ve bir kısım bireylerin seyahat özgürlüğünü etkileyebileceği tartışmasızdır. Bu nedenle gösteri yürüyüşünün yapılacağı güzergâhın belirlenmesinde trafik düzeninin aksamaması ölçütünün dikkate alınmayacağı söylenemeyeceğinden, itiraz konusu kuralla getirilen sınırlamanın Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen sınırlama sebeplerine uygun olarak öngörüldüğü sonucuna varılmaktadır. Dolayısıyla *başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması* amacına dayanan kuralın anayasal bağlamda meşru bir amacının bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak kuralın anayasal bağlamda meşru bir sınırlama nedenine dayanması yeterli olmayıp demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir sınırlama niteliğini de taşıması gerekir.

13. Anayasa Mahkemesinin muhtelif kararlarında işaret edildiği üzere bir kısım hak ve özgürlükler ile diğer bir kısım hak ve özgürlükler arasında veya bir kısım hak ve özgürlükler ile kamu yararı arasında kaçınılmaz olarak bir çatışma çıkması halinde, özgürlüklerden birinin diğerine tercih edilmesi gibi bir yolun değil, özgürlükler arasında veya özgürlükler ile kamu yararı arasında makul bir denge kuran, her ikisini de gerektiği ölçüde koruyan bir yolun benimsenmesi gerekir. Ayrıca toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı bakımından, toplantı ve gösteri yürüyüşünün başkalarının günlük yaşamlarını bir miktar zorlaştırmasının kaçınılmaz olduğunun, demokratik toplumda bu zorlaştırmanın hoşgörüle karşılanması gerektiğinin de dikkate alınması gerekir. (AYM, E.2014/101, K.2017/142, 28/9/2017, § 51; *Ali Rıza Özer ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 119; *Dilan Ögüz Canan* [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 41; *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, B. No: 2013/3936, 17/2/2016, § 69).

14. 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na bakıldığında, şehirlerarası karayollarının (erişme kontrollü karayolları- otoyollar, ekspres yollar, tek yönlü karayolları, iki yönlü karayolları, bölünmüş karayolları vb. şekilde) farklı özellikleri haiz birçok türünün bulunduğu görülmektedir. Bu durum dikkate alındığında, gösteri yürüyüşü yapılabilmesi bakımından her bir şehirlerarası karayoluna farklı bir yaklaşım gösterilebileceği; ayrıca gösteri yürüyüşlerinin gerçekleştiriliş biçimleri ile gösteri yürüyüşüne katılacak olanların sayısal farklılıklarının da her türdeki şehirlerarası karayolu bakımından farklı değerlendirmeler yapılabilmesine imkân sağlayabileceği; hal böyle olunca

da salt trafik düzenin aksamaması amacının temini bakımından, şehirlerarası karayollarının tümünde ve her durumda gösteri yürüyüşü yapılmasının mutlak olarak yasaklanmasının gerekmediği, itiraz konusu kuralda ise bu durumla çelişen bir hükme yer verildiği anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle salt trafik akışının bozulması riskinin ve bunun doğuracağı sonuçların, birçok çeşidi bulunan şehirlerarası karayollarının aralarında ayırım yapılmaksızın tümünün kategorik olarak gösteri yürüyüşlerine tamamen kapatılmasına haklılık kazandırmadığı sonucuna varılmaktadır.

15. Ayrıca belirtmek gerekir ki bazı durumlarda, gerçekleştirilecek yürüyüşlerin muhataplarını etkileyebilmesi bakımından, düzenlendiği mekânın, seçilen güzergâhın büyük bir önemi bulunur. Dolayısıyla demokratik bir toplumda zorlayıcı bir neden bulunmadıkça kişilerin gösteri yürüyüşünü düzenleyecekleri mekânı seçebilmeleri gerekir.

16. Bu itibarla haklar arasında denge kurulabilmesi bakımından, gösteri yürüyüşünün yapılacağı güzergâhın belirlenmesinde trafik düzeninin etkilenip etkilenmediği hususu gözönünde bulundurulabilecek bir unsur niteliğini haiz ise de bundan hareketle yukarıda belirtilen hususlar bağlamında demokratik toplum düzeni bakımından gerekliliği ortaya konulmaksızın, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına nazaran trafik düzeninin aksamamasına mutlak bir üstünlük tanınmasının, demokratik toplum düzeninin gerekleriyle bağdaşmadığı sonucuna varılmaktadır.

17. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 34. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kadir ÖZKAYA
Başkanvekili

KARŞI OY GEREKÇESİ

Anayasa'nın 34. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, aynı maddenin ikinci fıkrası uyarınca, fıkarda belirtilen amaçlarla kanunla sınırlanabilmektedir. Yine aynı maddenin üçüncü fıkrasında, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usullerin kanunda gösterileceği hüküm altına alınmıştır.

İptal istemine konu kural, Anayasanın anılan hükümleri doğrultusunda bir sınırlama öngörmekte ve şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşü yapılması yasaklamaktadır. Ülke çapında çeşitlilik gösteren (erişme kontrollü karayolları-otoyollar, ekspres yollar, tek yönlü karayolları, iki yönlü karayolları, bölünmüş karayolları vb.) şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşlerinin yasaklanması, şüphesiz kamu düzeninin (trafik güvenliği) ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacına dayalıdır. Anayasa'nın açıkça sınırlama getirebileceğini düzenlediği bir hakkın, yine Anayasa'nın 13. maddesine uygun biçimde sınırlanması gerekir. Kural bu yönü itibarıyla de 13. maddeye uygun olup, ölçülülük ilkesine aykırı değildir. Aksinin kabulü, karayolu trafiğine tahsisli şehirlerarası yolların yayalarca gösteri yürüyüşü sahası olarak yoğun biçimde kullanılmasına yol açacak, can ve mal güvenliği, dolayısıyla da karayolu ulaşımı ve trafiği büyük risk ve tehlike altına girecektir. Kamu düzeni ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması gibi Anayasal kriterler bir istisna olarak düzenlenmiş ve bu konuda yasa koyucuya bir takdir hakkı tanınmışken, gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının bu istisna gözetilmeksizin adeta mutlak bir hak gibi değerlendirilmek suretiyle, kişilerin diledikleri mekânda gösteri yürüyüşü düzenlemeleri gerektiği şeklinde bir sonuca ulaşılması, belirtilen Anayasal düzenlemelerle uyumlu değildir.

Açıklanan nedenlerle; kuralın Anayasa'ya aykırı bir yönünün bulunmadığı ve iptal isteminin reddine karar verilmesi gerektiği kanaatine vardığımızdan; çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

KARŞI OY GEREKÇESİ

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, Anayasanın 34. maddesinde yer alan mutlak olmayan anayasal bir haktır. Anayasa'nın 34/2. maddesi gereğince bu hak; milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlandırılabilir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 11. maddesinde bu hak toplanma hakkı olarak isimlendirilmekte ve Anayasadaki düzenlemenin aksine gösteri yürüyüşünden bir hak veya unsur olarak bahsedilmemektedir. Bununla birlikte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında gösteri yürüyüşü, toplanma hakkının özel bir tezahür şekli olarak söz konusu hak kapsamında değerlendirilmektedir¹. Aynı şekilde oturma eylemi yapmak ve slogan atmakta toplanma hakkının özel tezahür şekilleri olarak kabul görmektedir².

Anayasada yer alan düzenlemeye uygun şekilde toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı her iki faaliyeti de kapsayacak şekilde ve her ikisini de ayrı ayrı tanımlamak suretiyle 2911 sayılı Kanun tarafından düzenlenmiştir. Söz konusu Kanunun 2. maddesinde toplantı ve gösteri yürüyüşü kavramları ayrı ayrı tanımlanmıştır. Kanunun sistematığında de bu iki faaliyet genel olarak birlikte zikredilmek suretiyle değerlemelere tabi tutulmakla birlikte, itiraz talebine konu 22. maddede olduğu gibi ayrı ayrı düzenlemelere de tabi olabilmektedir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı niteliği itibariyle başta ifade özgürlüğü olmak üzere diğer temel hak ve özgürlüklerin gerçekleştirilmesinde bir araç hak olarak da fonksiyon icra etmektedir. 2911 sayılı Kanunun 2. maddesindeki tanımlarda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının "belirli konular üzerinde halkı aydınlatmak ve kamuoyu yaratmak suretiyle o konuyu benimsetmek için gerçek ve tüzel kişilerin düzenleyecekleri faaliyetler" olarak nitelendirilmek suretiyle, bu hakkın ifade özgürlüğüyle olan ilişkisi ön plana çıkartılmaktadır. Bununla birlikte

1 Christians Against Racism and Fascism - Birleşik Krallık (Prg.148)

2 Cisse - Fransa, Oya Ataman - Türkiye

toplanma hakkı din ve vicdan hürriyetinin gerçekleştirilmesinde de fonksiyon icra edebilmektedir.

Özü itibariyle gerek toplanma ve gerekse gösteri yürüyüşü 2911 sayılı Kanunda iki ayrı faaliyet olarak tanımlanmış olsa da özünü toplanma fiilinin oluşturduğu tek bir haktır. Ayrıca başta düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti olmak üzere diğer hakların gerçekleştirilmesine de hizmet eden bir araç hak niteliğindedir.

Yukarıda da ifade edildiği gibi bu hak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde "toplanma hakkı" ismiyle hayat bulmakta, toplanma fiiline ek olarak yürüme, oturma, slogan atma, protestoda bulunma şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Hakkın temelinde birden fazla kişinin bir araya gelerek kendilerini ifade etmeleri yatmaktadır. Buradan hareketle ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesindeki düzenleme dikkate alındığında, aslolan insanların bir araya gelerek kendilerini ifade etmeleri, toplanmak suretiyle birlikteliklerinden oluşacak güçten istifade etmeleridir.

Kanun koyucu 2911 sayılı Kanunun 22/1. maddesinde şehirlerarası karayollarını gösteri yürüyüşleri için uygun bir mekân olarak değerlendirmemektedir. Bu durumun Anayasa'ya aykırı olup olmadığı hususuna gelince, öncelikle söz konusu hakkın Anayasa'daki düzenleniş şekline bakılmasında fayda vardır.

Yukarıda da belirtildiği gibi söz konusu hak tanımlanırken nitelik itibariyle tasnife tabi tutularak ancak silahlı ve saldırsız olan toplantı ve gösteri yürüyüşleri temel bir hak olarak tanımlanmıştır. Ayrıca kendisini düzenleyen maddede özel kısıtlama sebepleriyle tahdit edilebileceği de belirtilmiştir. Bu bağlamda bir toplantı ve gösteri yürüyüşü silahlı ve saldırsız olsa bile Anayasanın 34/2. maddesinde sayılan sebeplerle sınırlandırmaya tabi tutulacağı hüküm altına alınmıştır. Bu sebepler arasında "başkasının hak ve özgürlüklerinin korunması" gerekçesiyle yapılacak sınırlamalar konumuz açısından da özel önem arz etmektedir.

Şehirlerarası karayolları insanların başta seyahat özgürlüğü olmak üzere birçok hakkını kullanmak için yararlandığı yerlerdir. Bu hakkın yanı sıra, şehirlerarası karayolları ayrıca kişilerin mülklerini kullanmaları, eğitim

haklarından yararlanmaları, çalışma haklarını gerçekleştirmeleri için de kullandıkları mekanlardır. Bu nedenle şehirlerarası karayollarında yapılacak gösteri yürüyüşlerinin başkalarının başta seyahat özgürlüğü olmak üzere birçok hakkını doğrudan veya dolaylı olarak etkileyeceği gayet açıktır. Bunun yanı sıra bu yolları kullanan ambulans ve itfaiye araçları gibi acil hareket etmeleri bireylerin yaşam hakkıyla doğrudan ilintili vasıtalar nedeniyle buralarda yapılacak faaliyetlerin başkalarının yaşam haklarına da olumsuz tesir etme ihtimali bulunmaktadır. Hatta gösteri yürüyüşlerine katılanların dahi şehirlerarası karayollarının özellikleri gereği yaşamlarının tehlikeye girme ihtimali de bulunmaktadır.

Öte yandan toplanma ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kendisinden umulan fonksiyonu yerine getirebilmesi için birtakım rahatsızlıklara neden olmasını da tahammülle karşılamak gerektiği genel kabul gören bir gerçekliktir. Buradaki ölçü ise başkaları ve kamu açısından toplantı gösteri yürüyüşünden kaynaklanacak sıkıntıların katlanılmaz boyutlara ulaşmamasıdır³.

2911 sayılı Kanun'un 22. maddesinin 1. fıkrası ile kanun koyucu bir hakkın kullanılması ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması noktasında şehirlerarası karayollarında toplanmaya izin vermek ama gösteri yürüyüşlerini yasaklamak suretiyle makul bir denge kurmuştur.

Daha statik ve kontrolü nispeten daha kolay olan toplanma faaliyetine izin vermek suretiyle bireylerin ifade özgürlüklerini kullanmalarına ve seslerini duyurmalarına imkân sağlarken, daha dinamik ve kontrolü daha zor olan, ayrıca zaman itibarıyla daha uzun sürede gerçekleşme ihtimali yüksek bulunan gösteri yürüyüşlerini kısıtlamak suretiyle Anayasanın 34/2. maddesinde sayılan kısıtlama sebeplerinden yararlanarak başkalarının hak ve özgürlüklerini kullanmalarını teminat altına almaya çalışmıştır.

İtiraz istemine konu olan düzenleme, sadece gösteri yürüyüşünü kısıtlaması ve toplanma faaliyetine dair bir yasak ihtiva etmemesi nedeniyle hakkın özüne temas eden ve onu anlamsız kılan bir nitelik göstermemektedir.

3 Eva Molnar - Macaristan

Bu itibarla, hak ve özgürlükler açısından ölçsüz bir kısıtlama mahiyetinde olduğu söylenemez. Zira temel faaliyet olan toplanma konusunda bir yasak içermemekte, bu hakkın özel tezahür şekillerinden sadece bir tanesi olan gösteri yürüyüşü düzenlemeye tahdit koymaktadır. Toplanma hakkının muhtevasında yer alan oturma eylemi, protesto, slogan atma gibi bireylerin kendilerini ifade etme imkânları halen kullanılabilir niteliktedir.

Çoğunluğun itiraza konu düzenlemenin kategorik bir yasak getirdiği yönündeki görüşüne de iştirak dört sebeple mümkün değildir.

Öncelikle Anayasada kanun koyucunun kategorik düzenleme yapmasını engelleyen bir hüküm bulunmamaktadır.

İkinci olarak, kanun koyucunun yer ismi zikretmek suretiyle yapacağı her kısıtlamayı kategorik kısıtlama olarak nitelemek yasamanın genellik fonksiyonuyla çelişecektir. Bu kaygıyla hareket edilmesi durumunda tek tek sayılarak getirilecek kısıtlamaların ulaşacağı hacme kanun metinlerinde yer verilmesi mümkün olmayacak, muhtemelen amaca hizmet edecek birçok unsur düzenleme dışı kalarak kanun kalitesini olumsuz yönde etkileyecektir.

Üçüncü olarak, kısıtlama tüm ulaşım yollarını kapsamış olsaydı çoğunluğun kastettiği manada kategorik bir kısıtlama akla gelebilirdi. Ancak mevcut düzenlemede yasak tüm ulaşım yollarını değil sadece şehirlerarası karayollarını kapsamaktadır. Düzenlemede bu yerlerin toplumun ihtiyaçları ve bireylerin temel haklarının kullanılması açısından ifa ettiği işlev kanun koyucu tarafından dikkate alınmıştır. Bunun makul olmadığını iddia etmek de mümkün değildir.

Son olarak, getirilen kısıtlama denetime konu temel hak açısından kategorik bir kısıtlama ihtiva etmemekte, toplanma hakkının birçok tezahür şeklinden sadece gösteri yürüyüşü yönünden tahdit içermekte bu durum da temel hakkın kullanılması açısından ciddi bir engel oluşturmamaktadır.

Düzenlemenin tüm bu nitelikleri birlikte değerlendirildiğinde; kanun koyucunun takdir hudutları dahilinde hareket ettiği, getirilen kısıtlamanın hakkın özüne dokunmadığı, Anayasada öngörülen özel kısıtlama sebeplerine dayandığı, demokratik toplum gerekliliklerine aykırılık teşkil etmediği ve

ölçülü olduğu görüldüğünden çoğunluğun iptal yönündeki görüşüne iştirak edilmemiştir.

Üye
Muammer TOPAL

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Basri BAĞCI

KARŞIOY GEREKÇESİ

1) 6.10.1983 tarihli, 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun; 22. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...ve şehirler arası karayollarında gösteri yürüyüşleri düzenlenemez." ibaresinin Anayasa'nın 13. ve 34. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle saygın çoğunluk tarafından verilen iptal kararına aşağıda açıklanan gerekçelerle katılmamaktayız.

2) Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, mutlak bir hak olmayıp kanun ile sınırlandırılması mümkün olan haklardandır. Anayasa'nın 34. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, aynı maddenin ikinci fıkrası uyarınca, fıkarda belirtilen amaçlarla kanunla sınırlandırılmaktadır. Ayrıca, maddenin üçüncü fıkrasında, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usullerin kanunda gösterileceği belirtilmiştir.

3) Dava konusu kural ile, şehirler arası karayollarında gösteri yürüyüşleri düzenlenmesi yasaklanmak suretiyle gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sınırlama getirilmiştir. Getirilen sınırlama, "başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması" meşru amacına dayanmaktadır. Bu sınırlamanın aynı zamanda ölçülü olduğu hususunda da bir şüphe bulunmamaktadır.

4) Şehirler arası karayollarında gösteri yürüyüşleri düzenlemesi yapılamayacağı kuralı ile şehirler arası karayolları için bir sınırlamaya gidilmiş olup, gösteri yürüyüşlerinin düzenlenebileceği başka mekanlar ve alanlar öngörülmüştür. Milyonlarca insanın birlikte yaşadığı kent yaşamında ve ulaşımın hızlandığı ve yaygınlaştığı bir küreselleşme ortamında; mahiyetleri itibariyle gösteri yürüyüşlerinin düzenlenmesinin mekan ve yer itibariyle

sınırlanmasının çağdaş yaşamın koşullarının getirdiği bir zorunluluk olduğu bilinmektedir.

5) Şehirler arası karayollarının asıl var olma amacı; yerel, bölgesel, ulusal ve küresel düzeyde araçların (insan ve eşya) ulaşımının ve seyahatinin sağlanması olup, buralarda gösteri yürüyüşleri düzenlenmesi kişilerin seyahat ve ulaşım hakkını zedeler. Maddenin gerekçesinden, kanun koyucunun şehirler arası karayollarında gösteri yürüyüşleri düzenlenmesini yasaklamasının nedeninin trafik düzeninin aksatılmaması olduğu anlaşılmaktadır. Şehirler arası karayollarında, trafik düzeninin aksatılmadan gösteri yürüyüşü düzenlenmesi mümkün olmadığından kanun koyucu, buraların gösteri yürüyüşü güzergahı olarak belirlenmesine yönelik bir yasak öngörmüştür.

6) Şehirler arası karayollarında gösteri yürüyüşleri düzenlenmesi; trafiği aksatacak, yavaşlatacak ve hatta bir süre durduracak olmasının etkisiyle, gündelik yaşamın “aşırı ve katlanılamaz” derecede zorlaşmasına neden olacaktır. Şehirler arası karayollarında düzenlenen bir gösteri yürüyüşünün sebep olduğu trafiğin aksaması nedeniyle oluşan başkalarının mağduriyetleri ile zedelenen hak ve özgürlükleri dikkate alınmalıdır. Bu nedenlerle, itiraz konusu kuralla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahale, ölçülülük ilkesine bir aykırılık oluşturmamaktadır.

7) Gösteri yürüyüşleri düzenlemesi bakımından şehirler arası karayolları için bir sınırlamaya gidilmiş olması, gösteri yürüyüşlerinin düzenlenebileceği başka mekanlar ve alanlar öngörülmüş olması birlikte ele alındığında; geldiğimiz iletişim ve haberleşme koşulları çerçevesinde, gösteri ve yürüyüş hakkının kullanımının etkinliğine zarar vermemektedir. Gösteri ve yürüyüş hakkının kullanımının geniş kitlelere duyurulması ihtiyacını, geldiğimiz bilişim ve teknoloji düzeyinde; sosyal medya, yerel, bölgesel, ulusal hatta küresel medya ve haber ajansları duyurmaktadır. Yirmi dört saat yayın yapan çok sayıda internet, görsel ve yazılı basın ile gösteri ve yürüyüşün duyurulması imkan ve fırsatı var olduğundan, başkalarının hak ve özgürlüklerinin zedelenmesine yol açabilecek, başkalarının mağduriyetine neden olabilecek, şehirler arası yolda gösteri yapma zorunluluğunu ortadan kaldırmaktadır. Bu nedenlerle, itiraz konusu kuralla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahale, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir sınırlama olarak değerlendirilmektedir.

8) Şehirler arası karayollarında gösteri yürüyüşleri düzenlenmesinin yasaklanması, gösteri yürüyüşleri düzenlenecek mekanları sınırlandıracağından gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale niteliği taşıdığı ileri sürülebilir. Şehirler arası karayollarının gösteri yürüyüşleri düzenlenme yeri olarak belirlenmesinin yasaklanması suretiyle hakka yapılan müdahalenin, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacına dayandığı ve meşru olduğu anlaşılmaktadır. Meşru amaca dayanan bu sınırlandırma Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü bulunması da ayrıca gerekmektedir. Sınırlandırma, getirilen hakkın özüne dokunmayan ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve aynı zamanda ölçülüdür. Şehirler arası karayollarında gösteri yürüyüşleri düzenlenmesi yapılmasını yasaklayan kural, çoğunluk görüşünde ileri sürülen argümanların aksine Anayasa'nın 13. ve 34. maddelerine uygun bulunmaktadır.

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Esas Sayısı : 2018/111

Karar Sayısı : 2020/47

Karar Tarihi : 24/9/2020

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin ÖZKOÇ ile birlikte 136 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı 477 Sayılı Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin tümünün Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7., 87., mülga 91. ve geçici 21. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME (KHK) KURALLARI

İptali talep edilen KHK şöyledir:

“477 SAYILI KANUN İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME

477 sayılı Kanun ile bazı kanunlarda değişiklik yapılması; 10/5/2018 tarihli ve 7142 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak, Bakanlar Kurulu'nca 2/7/2018 tarihinde kararlaştırılmıştır.

MADDE 1- 12/4/1924 tarihli ve 477 sayılı Memleketlerinde Türk Tebaasından Kavanin ve Tedabiri İstisnaiyei Harbiyeyi Refetmiş Olan Devletlerin Türkiye'deki Tebaasına Mevzu Tedabirin De Refine Dair Kanunun 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Heyeti Vekile” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 2- 14/4/1341 tarihli ve 618 sayılı Limanlar Kanununun;

a) 11 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamnamelere” ibaresi “yönetmeliklere” şeklinde,

b) 12 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamnameler” ibaresi “yönetmelikler” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 3- 14/5/1928 tarihli ve 1262 sayılı İspençiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanununun 21 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamname” ibaresi “yönetmelik” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 4- 8/4/1929 tarihli ve 1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanunun 14 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “icra Vekilleri” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 5- 22/5/1930 tarihli ve 1632 sayılı Askeri Ceza Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (C) bendinde yer alan “İcra Vekilleri Heyetince” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 6- 14/6/1930 tarihli ve 1721 sayılı Hapishane ve Tevkifhanelerin İdaresi Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (F) bendinde yer alan “bir nizamname” ibaresi “Cumhurbaşkanı tarafından yönetmelik” şeklinde değiştirilmiş ve aynı maddede yer alan “Bu nizamnamenin sıhhi hususlara mütaallik maddeleri Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletiyle müştereken hazırlanır.” ibaresi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 7- 22/7/1931 tarihli ve 1868 sayılı İkamet Mukavelenamesi Aktedilmeyen Devletlerle Yapılacak Muvakkat Mukavelename Hakkında Kanunun 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 8- 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun;

a) 14 üncü maddesinin başlığı “Yönetmelik ve yargıtay kararları.” şeklinde değiştirilmiş, aynı maddenin birinci fıkrasında yer alan “tüzükle” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

b) 317 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 318 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyetince” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 330 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyetinin” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 9 – 22/12/1934 tarihli ve 2644 sayılı Tapu Kanununun 35 inci maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 10 – 11/6/1936 tarihli ve 3039 sayılı Çeltik Ekimi Kanununun 34 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 34 – Bu Kanunun tatbik şekli Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 11 – 19/4/1937 tarihli ve 3153 sayılı Radyoloji, Radyom ve Elektrikle Tedavi ve Diğer Fizyoterapi Müesseseleri Hakkında Kanunun;

a) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “bir nizamname yapılır” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle düzenlenir” şeklinde,

b) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “bir nizamname yapılır” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle düzenlenir” şeklinde,

c) 7 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamnamedeki” ibaresi “yönetmelikteki” şeklinde,

ç) 8 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamnameye” ibaresi “yönetmeliğe” şeklinde,

d) 12 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamnamelerle” ibaresi “yönetmeliklerle” ve ikinci fıkrasında yer alan “nizamnameye” ibaresi “yönetmeliğe” şeklinde,

e) 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamnamedeki” ibaresi “yönetmelikteki” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 12- 17/12/1937 tarihli ve 3284 sayılı Bazı Maden Hurdalarının Dışarı Çıkarılmasının Yasak Edilmesi ve Satın Alınması Hakkında Kanunun 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 13- 29/6/1938 tarihli ve 3533 sayılı Umumi Mülhak ve Hususi Bütçelerle İdare Edilen Daireler ve Belediyelerle Sermayesinin Tamamı Devlete veya Belediye veya Hususi İdarelere Aid Daire ve Müesseseler Arasındaki İhtilafların Tahkim Yolile Halli Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyetince” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” ve “İcra Vekilleri azasından” ibaresi “Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakandan” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 14- 26/1/1939 tarihli ve 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 15 – 16/6/1939 tarihli ve 3645 sayılı İstanbul Elektrik, Tramvay ve Tünel İdareleri Teşkilât ve Tesisatının İstanbul Belediyesine Devrine Dair Kanunun 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “nizamname” ibaresi “yönetmelik” şeklinde “nizamnamede” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 16 10/7/1940 tarihli ve 3894 sayılı Denizde Zabt ve Müsadere Kanununun;

a) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 21 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 17- 8/6/1942 tarihli ve 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İhisarı Kanununun;

a) Ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) Ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 18- 14/1/1943 tarihli ve 4373 sayılı Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanununun 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Nafia Vekaletinin teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 19- 10/4/1944 tarihli ve 4541 sayılı Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanunun;

a) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (17) numaralı bendinde yer alan “İcra Vekilleri Heyetince” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

b) 23 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamname” ibaresi “yönetmelik Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 20- 9/7/1945 tarihli ve 4785 sayılı Orman Kanununa Bazı Hükümler Eklenmesine ve Bu Kanunun Birinci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 21- 4/7/1956 tarihli ve 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması ve 6452 Sayılı Kanunla 6212 Sayılı Kanunun 2 nci Maddesinin Kaldırılması Hakkında Kanunun;

a) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyetince” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 22- 9/7/1956 tarihli ve 6777 sayılı Zeytinciliğin Islâhı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkındaki 3573 Sayılı Kanunun Sakız ve Nevileriyle Harnupluklara da Teşmiline Dair Kanunun 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamnameler” ibaresi “mevzuat” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 23- 17/4/1957 tarihli ve 6948 sayılı Sanayi Sicili Kanununun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Heyeti Vekile” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 24- 15/5/1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunun;

a) 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İmar ve İskan Bakanlığının isteği üzerine” ibaresi madde metninden çıkartılmış ve “İmar ve İskan Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

b) 12 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan “hususlar hakkında İmar ve İskan Vekaletince hazırlanacak esaslar, İcra Vekilleri Heyetince tasvip edildikten sonra tatbik olunur” ibaresi “hususlara dair esaslar Cumhurbaşkanınca belirlenir” şeklinde,

c) 16 ncı maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

ç) 31 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bayındırlık ve İskân Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

d) 40 ıncı maddesinin onsekizinci fıkrasında yer alan “İmar ve İskan Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

e) Ek 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

f) Ek 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Başbakanlıkça” ibaresi “Cumhurbaşkanlığınca” şeklinde,

g) Geçici 25 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Orman ve Su İşleri Bakanlığının teklifi üzerine sınırları Bakanlar Kurulunca” ibaresi “sınırları Cumhurbaşkanınca” şeklinde ve “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 25- 4/1/1960 tarihli ve 7402 sayılı Sıtmanın İmhası Hakkında Kanunun 1 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 26- 9/5/1960 tarihli ve 7478 sayılı Köy İçme Suları Hakkında Kanunun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyetinin” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 27- 27/6/1963 tarihli ve 261 sayılı İhracatı Geliştirmek Amacı ile Vergilerle İlgili Olarak Hükümetçe Alınacak Tedbirlere Dair Kanunun 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 28- 20/4/1967 tarihli ve 854 sayılı Deniz İş Kanununun;

a) 1 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzüğün” ibaresi “yönetmeliğin” şeklinde,

c) 36 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzük” ibaresi “yönetmelik” şeklinde,

ç) 50 nci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde yer alan “tüzük” ibaresi “yönetmelik” şeklinde,

d) 52 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde,

e) 55 inci maddesinin başlığı “Yönetmelik” şeklinde ve birinci fıkrasında “sözü geçen” ibaresinden sonra yer alan “tüzük” ibaresi “yönetmelik” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 29- 3/7/1968 tarihli ve 1053 sayılı Belediye Teşkilâtı Olan Yerleşim Yerlerine İçme, Kullanma ve Endüstri Suyu Temini Hakkında Kanunun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün bağlı olduğu Bakanlığın teklifi ve Başbakanın” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 30- 22/3/1971 tarihli ve 1380 sayılı Su Ürünleri Kanununun 18 inci maddesine “indirmeye veya tamamen kaldırmaya” ibaresinden sonra gelmek üzere “Cumhurbaşkanı” ibaresi eklenmiş ve aynı maddede yer alan “Tarım Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “İlgili Bakanlık” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 31 -7/9/1971 tarihli ve 1480 sayılı Afet Bölgelerinde Çalıştırılacak Personele Yapılacak Ödemeler Hakkında Kanunun;

a) 1 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

b) 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde ve “, İmar ve İskan Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 32- 20/6/1977 tarihli ve 2090 sayılı Tabii Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanunun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “yayımlı tarihinden itibaren üç ay içinde, kanunun” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 33- 29/5/1979 tarihli ve 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “tüzükleri,” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 34- 3/11/1980 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanunun;

a) 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Sıkıyönetim veya olağanüstü hallerin” ibaresi “Olağanüstü halin” şeklinde ve “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 3 ay içinde Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 35- 6/11/1981 tarihli ve 2549 sayılı Devlet Mezarlığı Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 36- 20/5/1982 tarihli ve 2674 sayılı Kararuları Kanununun;

a) 1 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 37- 14/10/1983 tarihli ve 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentlerinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 38- 24/10/1983 tarihli ve 2933 sayılı Madalya ve Nişanlar Kanununun;

a) 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunun teklifi,” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve “Cumhurbaşkanının” ibaresinden sonra gelmek üzere “kararı ve” ibaresi eklenmiş; (b) bendinde yer alan “ilgili bakanın teklifi, Bakanlar Kurulunun onayı ve” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve “Cumhurbaşkanının” ibaresinden sonra gelmek üzere “kararı ve” ibaresi eklenmiş; (c) bendinde yer alan “ilgili bakanın teklifi, Bakanlar Kurulunun onayı ve” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve “Cumhurbaşkanının” ibaresinden sonra gelmek üzere “kararı ve” ibaresi eklenmiş; (d) bendinde yer alan “Türk Silahlı Kuvvetleri Komutanının inhası üzerine, Milli Savunma Bakanı ve Başbakanın imzalayacağı ve Cumhurbaşkanının onaylayacağı kararnameye” ibaresi “Cumhurbaşkanı kararına” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu kararı,” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve “Cumhurbaşkanının” ibaresinden sonra gelmek üzere “kararı ve” ibaresi eklenmiş; (b) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu kararı

ve" ibaresi madde metninden çıkarılmış ve "Cumhurbaşkanının" ibaresinden sonra gelmek üzere "kararı ve" ibaresi eklenmiş ve (c) bendinde yer alan "Dışişleri Bakanlığı ile Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurulunun görüşleri alınarak ilgili bakanın teklifi, Başbakanın onayı ve" ibaresi madde metninden çıkarılmış ve "Cumhurbaşkanının" ibaresinden sonra gelmek üzere "kararı ve" ibaresi eklenmiştir.

c) 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Başbakanlık Personel Genel Müdürlüğünce" ibaresi "Cumhurbaşkanlığınca" şeklinde değiştirilmiş ve "bu genel müdürlükçe" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

ç) 8 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Başbakanlık Personel Genel Müdürlüğünce" ibaresi "Cumhurbaşkanlığınca" şeklinde değiştirilmiştir.

d) 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Başbakanlıkça" ibaresi "Cumhurbaşkanlığınca" şeklinde değiştirilmiştir.

e) 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Başbakanlık" ibaresi "Cumhurbaşkanlığı" şeklinde değiştirilmiştir.

f) 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Kanunun yayımlanmasından itibaren bir yıl içinde Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 39- 22/11/1984 tarihli ve 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanununun;

a) 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulunca" ibareleri "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

b) 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (k) ve (l) bentlerinde yer alan "Bakanlar Kurulunca" ibareleri "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

c) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "ilgili Bakanlığın teklifi ve Bakanlar Kurulunun" ibaresi

“Cumhurbaşkanı” ve ikinci cümlesinde yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 5 inci maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibareleri “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 7 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “kendilerine özel kanunlarla” ibaresinden sonra gelmek üzere “ya da Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle” ibaresi eklenmiştir.

e) 8 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” ve üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

g) 14 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ğ) 18 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

h) 25 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 40- 26/3/1987 tarihli ve 3335 sayılı Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması Hakkında Kanunun;

a) 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine, Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının” ve dördüncü fıkrasında yer alan “Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

b) 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Dışışleri Bakanlğıının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlğıının teklifi üzerine, Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 41- 28/5/1988 tarihli ve 3465 sayılı Karayolları Genel Müdürlüğü Dışındaki Kuruluşların Erişme Kontrollü Karayolu (Otoyol) Yapımı, Bakımı ve İşletilmesi ile Görevlendirilmesi Hakkında Kanunun 11 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlıkça hazırlanıp Bakanlar Kurulu kararı ile” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 42- 11/1/1989 tarihli ve 3516 sayılı Ölçüler ve Ayar Kanununun 2 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu, Sanayi ve Ticaret Bakanlğıının teklifi üzerine” ibaresi “Cumhurbaşkanı,” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 43- 15/6/1989 tarihli ve 3580 sayılı Öğretmen ve Eğitim Uzmanı Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarında Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanunun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Milli Eğitim Bakanlğıının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 44- 8/5/1991 tarihli ve 3717 sayılı Adli Personel ile Devlet Davalarını Takip Edenlere Yol Gideri ve Tazminat Verilmesi ile 492 Sayılı Harçlar Kanununun Bir Maddesinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “askerî mahkemelerdeki subay üyelere,” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 45- 25/6/1992 tarihli ve 3824 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 46- 23/7/1995 tarihli ve 4122 sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanununun 4 üncü maddesinin

birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “Başbakanlık” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 47- 16/12/1999 tarihli ve 4490 sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu ile 491 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 12 nci maddesinin dördüncü fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 48- 27/1/2000 tarihli ve 4505 sayılı Sosyal Güvenlikle İlgili Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Temsil Tazminatı Ödenmesi Hakkında Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde, (c) bendinde yer alan “Teşkilat veya özel kanunlarında” ibaresi “Kanunlarda” şeklinde ve “Maliye Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 49- 12/4/2001 tarihli ve 4645 sayılı Emniyet Genel Müdürlüğüne Ait Araç, Gereç, Mal ve Malzemenin Satış, Hibe, Hek ve Hurda Durum ve İşlemleri ile Hizmet Satışına Dair Kanunun 4 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Kanunun yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde İçişleri Bakanlığınca teklif edilerek Bakanlar Kurulunca” ibaresi “ilgili Bakanlıkça” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 50- 20/6/2001 tarihli ve 4684 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun geçici 3 üncü maddesinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 51- 26/6/2001 tarihli ve 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun;

a) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (z) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde,

b) 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu, Değerlendirme Kurulunun uygun görüşü ve Bakanlığın teklifiyle” ibaresi “Cumhurbaşkanı,” şeklinde,

c) 5 inci maddesinin dokuzuncu fıkrasında yer alan “ Bakanlar Kurulunun” ibareleri “Cumhurbaşkanının” şeklinde,

ç) Geçici 2 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “ Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibareleri “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

d) Geçici 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

e) Geçici 5 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 52- 29/6/2001 tarihli ve 4703 sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanunun;

a) 5 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 53- 3/1/2002 tarihli ve 4733 sayılı Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkol Piyasasının Düzenlenmesine Dair Kanunun 6 ncı maddesinin yedinci fıkrasında yer alan “Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının önerisi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 54- 8/1/2002 tarihli ve 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 1 inci maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 55- 1/7/2003 tarihli ve 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanununun;

a) 4 üncü maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

b) 20 nci maddesinin yedinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 56- 10/7/2003 tarihli ve 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanununun;

a) 2 nci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “sıkıyönetim,” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

b) 13 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 33 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 57- 30/7/2003 tarihli ve 4962 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Vakitflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Maliye Bakanlığının önerisi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 58- 14/7/2004 tarihli ve 5225 sayılı Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanununun 5 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 59- 3/3/2005 tarihli ve 5312 sayılı Deniz Çevresinin Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Acil Durumlarda Müdahale ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanunun 9 uncu

maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Türk Boğazları Deniz Trafik Düzeni Tüzüğü” ibaresi “Cumhurbaşkanınca yürürlüğe konulan yönetmelik” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 60- 25/5/2005 tarihli ve 5352 sayılı Adli Sicil Kanununun;

a) 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “hâkim, askerî hâkim, Cumhuriyet Başsavcılığı veya askerî savcılık” ibaresi “hâkim veya Cumhuriyet Başsavcılığı” şeklinde,

b) 13 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “hâkim, askerî hâkim, Cumhuriyet Başsavcılığı ve askerî savcılık” ibaresi “hâkim ve Cumhuriyet Başsavcılığı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 61- 29/6/2006 tarihli ve 5531 sayılı Orman Mühendisliği, Orman Endüstri Mühendisliği ve Ağaç İşleri Endüstri Mühendisliği Hakkında Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “çeşitli kanunlarla” ibaresi “çeşitli kanun ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle” ve beşinci fıkrasında yer alan “Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içerisinde Bakanlar Kurulunca çıkarılacak tüzükle” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 62- 11/4/2007 tarihli ve 5624 sayılı Kan ve Kan Ürünleri Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde yer alan “sıkıyönetim,” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 63- 28/2/2008 tarihli ve 5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanunun;

a) 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (j) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde,

b) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibareleri “Cumhurbaşkanınca” şeklinde, “Bakanlar

Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde, ikinci fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulunca" ibareleri "Cumhurbaşkanınca" şeklinde, beşinci ve dokuzuncu fıkralarında yer alan "Bakanlar Kurulu" ibareleri "Cumhurbaşkanı" şeklinde,

c) 4 üncü maddesinin altıncı fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 64- 7/5/2009 tarihli ve 5898 sayılı Uçucu Maddelerin Zararlarından İnsan Sağlığının Korunmasına Dair Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan "ilgili Devlet bakanlıkları ile İçişleri, Millî Eğitim, Çalışma ve Sosyal Güvenlik ve Sanayi ve Ticaret bakanlıklarının görüşleri alınarak, Sağlık Bakanlığınca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 65- 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun;

a) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde yer alan "Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde,

b) 5 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde,

c) 16 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 66- 31/3/2011 tarihli ve 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunun 24 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan ", ilgili bakanlık ve kuruluşların görüşleri alınarak Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 67- 9/5/2012 tarihli ve 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanununun;

a) 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde yer alan “ve bu Kanuna” ibaresi “, Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle ve bunlara” şeklinde,

b) 7 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanın teklifi ile Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

c) 8 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanın teklifi ile Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 68- 24/4/2013 tarihli ve 6461 sayılı Türkiye Demiryolu Ulaştırmasının Serbestleştirilmesi Hakkında Kanunun 8 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 69- 24/5/2013 tarihli ve 6487 sayılı Bazı Kanunlar ile 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 33 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 70- 23/4/2016 tarihli ve 6706 sayılı Cezaî Konularda Uluslararası Adlî İş Birliği Kanununun 19 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Başbakanın” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 71- 18/6/2017 tarihli ve 7034 sayılı Türk-Japon Bilim ve Teknoloji Üniversitesinin Kuruluşu Hakkında Kanunun 5 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

Yürütme maddeleri

MADDE 72- (1) Yürürlükte bulunan kanun ve kanun hükmünde kararnameler ile 10/5/2018 tarihli ve 7142 sayılı Kanuna dayanılarak

yürürlüğe konulan kanun hükmünde kararnamelerin yürütme maddelerinde Bakanlar Kurulu ve bakanlara yapılmış olan atıflar Cumhurbaşkanına yapılmış sayılır.

Tüzükler, Bakanlar Kurulu kararları ve yönetmelikleri

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihten önce, bu Kanun Hükmünde Kararname ile değişiklik yapılan kanunların ilgili maddeleri gereğince yürürlüğe konulmuş olan tüzükler, nizamnameler, Başbakanlık ve Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikler ile diğer işlemler yürürlükten kaldırılmadıkça geçerliliğini sürdürür.

Başbakanlık Uzman Yardımcıları

GEÇİCİ MADDE 2- (1) Başbakanlık merkez teşkilatında Uzman Yardımcısı kadrolarında görev yapan ve iki yıllık süre sonunda hazırladıkları uzmanlık tezi kabul edilenler, en az üç yıl çalışma şartı aranmaksızın yeterlilik sınavına girmeye hak kazanırlar.

MADDE 73- Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin;

a) Geçici 2 nci maddesi yayımı tarihinde,

b) Diğer maddeleri, 24/6/2018 tarihinde birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının andiçerek göreve başladığı tarihte,

yürürlüğe girer.

MADDE 74- Bu Kanun Hükmünde Kararname hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ,

Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 25/9/2018 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Fatma KARAMAN ODABAŞI tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu KHK kuralları, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. KHK'ların Yargısal Denetimi ile 6771 Sayılı Kanun'la Yapılan Anayasa Değişikliğinin Yargısal Denetime Etkileri Hakkında Genel Açıklama

3. Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) daha önceki hükûmet sisteminde yer alan Bakanlar Kuruluna KHK çıkarma yetkisi verebileceğini hükme bağlayan ve KHK'ların hukuksal rejimini düzenleyen Anayasa'nın 91. maddesi 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 9/7/2018 tarihinde yürürlüğe giren 16. maddesiyle yürürlükten kaldırılmış, böylece KHK çıkarılabilme imkânına anayasal olarak son verilmiştir.

4. Buna karşılık 6771 sayılı Kanun'la Anayasa'ya eklenen geçici 21. maddenin (F) fıkrasının birinci cümlesinde *"Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte yürürlükte bulunan kanun hükmünde kararnameler, tüzükler, Başbakanlık ve Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikler ile diğer düzenleyici işlemler yürürlükten kaldırılmadıkça geçerliliğini sürdürür"* denilmek suretiyle Anayasa'nın 91. maddesinin yürürlükten kaldırılma tarihine kadar çıkarılmış ve yürürlükte bulunan KHK'ların geçerliliklerini sürdürmeye devam edeceği hükme bağlanmıştır.

5. Anılan fıkranın ikinci cümlesinde ise *"Yürürlükte bulunan kanun hükmünde kararnameler hakkında 152 nci ve 153 üncü maddelerin uygulanmasına devam olunur"* hükmüne yer verilmiştir. Söz konusu cümlede Anayasa'nın, KHK'ların iptal davası yoluyla Anayasa'ya aykırılığının ileri sürülebilmesine

ilişkin 150. ve 151. maddelerine açıkça yer verilmemiş ise de anılan hükmü yorumlayan Anayasa Mahkemesi iptal davası yönünden de olağan KHK'lara ilişkin yargısal denetim yetkisinin devam ettiğini kabul etmiştir (AYM, E.2018/114, K.2018/91, 25/9/2018, §§ 8, 9).

6. Anayasa'nın 148. maddesinin birinci fıkrasının 6771 sayılı Kanun'la değiştirilmeden önceki hâlinde, Anayasa Mahkemesinin KHK'ların Anayasa'ya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetleyeceği hükme bağlanmış ve 2017 yılında yapılan söz konusu Anayasa değişikliği ile KHK rejimine son verilmeden önce Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın mülga 91. maddesini ölçü norm olarak esas alarak bu madde uyarınca KHK'ları yetki kanununa dayanıp dayanmadığı, yetki kanununun kapsamında olup olmadığı ve yasak alan içinde kalıp kalmadığı hususlarında denetime tabi tutmuştur. Anayasa'nın geçici 21. maddesinin (F) bendinin ikinci cümlesinde KHK'larla ilgili denetim yetkisinin devamı öngörülmeyle birlikte söz konusu denetimde mülga normların ölçü norm olarak dikkate alınıp alınamayacağı hususunda bir hükme yer verilmemiştir.

7. Bu bağlamda mülga normların niteliklerini dikkate alan Anayasa Mahkemesi mevcut KHK'ların Anayasa'ya uygunluk denetiminde Anayasa'nın mülga 91. maddesinin ölçü norm olarak dikkate alınmaya devam edilmesi gerektiğine karar vermiştir. Kararda içerik bakımından Anayasa'ya uygunluk denetiminde Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkesi gereğince kural olarak denetimin yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan normların ölçü norm olarak dikkate alınacağı, ancak anayasa yargısı denetimine tabi bir norm, oluşturulduğu süreçte geçerli olan *yetki* kuralları esas alınarak vücut bulduğundan bu unsura ilişkin denetimin -yürürlükten kalkmış olsa dahi- o tarihteki kurallar esas alınarak yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Geçerliliğini sürdüren ve yetki unsuru bakımından da anayasal denetime tabi olan KHK'ların çıkarılması sırasındaki anayasal yetkinin kaynağını, ilga edilmiş olsa da Anayasa'nın 91. maddesinin teşkil ettiği, bu itibarla KHK çıkarma yetkisinin Anayasa'ya uygun olarak kullanılıp kullanılmadığı yönünden yapılacak denetimin ancak söz konusu anayasal yetkinin tanımlandığı, konu yönünden kapsam ve sınırlarının çizildiği normun ölçü alınması suretiyle gerçekleştirilecek bir inceleme ile mümkün olabileceği belirtilmiştir (AYM, E.2018/122, K.2020/14, 19/2/2020, §§ 11, 12).

8. Anayasa'nın mülga 91. maddesinde düzenlenen KHK'lar işlevsel yönden yasama işlemi niteliğinde olduğundan bu kuralların yargısal denetimlerinin yapılması görev ve yetkisi Anayasa Mahkemesine verilmiştir. Anılan maddede KHK'ların Anayasa'ya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunun denetlenmesinden söz edilmekte olup Anayasa'ya uygunluk denetiminin içine KHK'nın yetki kanunu kapsamında olup olmadığının denetimi de girmektedir. Çünkü Anayasa'nın mülga 91. maddesinde Bakanlar Kuruluna ancak yetki kanununda belirtilen sınırlar içinde KHK çıkarma yetkisinin verilmesi öngörülmüştür. Söz konusu yetkinin dışına çıkılması, KHK'yı Anayasa'ya aykırı duruma getirir. Dolayısıyla yargısal denetimde KHK'nın yetki kanunu kapsamında olup olmadığı sorununun da çözülmesi gerekir.

9. Dayanaklarını doğrudan doğruya Anayasa'dan alan olağanüstü hâl KHK'larından farklı olarak olağan dönemlerdeki KHK'ların bir yetki kanununa dayanması zorunludur. Bu nedenle KHK'lar ile dayandıkları yetki kanunu arasında çok sıkı bir bağ vardır. KHK'nın yetki kanunu ile olan bağı, KHK'yı aynen ya da değiştirerek kabul eden kanun ile kesilir. KHK'nın Anayasa'ya uygun bir yetki kanununa dayanması, Anayasa'ya uygunluğunun ön koşuludur. Bir yetki kanununa dayanmadan çıkarılan veya dayandığı yetki kanunu iptal edilen KHK'ların içeriği Anayasa'ya aykırılık oluşturmaya bile bunların Anayasa'ya uygunluğundan söz edilemez.

10. KHK'ların Anayasa'ya uygunluk denetimi, kanunların denetiminden farklıdır. Anayasa'nın 11. maddesinde *"Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz"* denilmektedir. Bu nedenle kanunların denetiminde, onların yalnızca Anayasa kurallarına uygun olup olmadığı tespit edilir. KHK'lar ise konu, amaç, kapsam ve ilkeleri yönünden hem dayandıkları yetki kanununa hem de Anayasa'ya uygun olmak zorundadır.

11. Anayasa'nın mülga 91. maddesinde kimi konuların KHK'larla düzenlenmesi yasaklanmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında *"... sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümde yer alan siyasî haklar ve ödevler kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemez"* denilmiştir. Bu kural uyarınca TBMM, Bakanlar Kuruluna ancak KHK ile düzenlenmesi yasaklanmış alana girmeyen konularda KHK çıkarma yetkisi verebilir.

12. Anayasa'nın herhangi bir maddesinde kanunla düzenleneceği öngörülen bir konunun Anayasa'nın mülga 91. maddesinin birinci fıkrasının açıkça yasakladığı hükümler ile ilgili olmadıkça ya da Anayasa'nın mülga 163. maddesinde olduğu gibi KHK çıkarılamayacağı açıkça belirtilmedikçe KHK ile düzenlenmesi Anayasa'ya aykırılık oluşturmaz.

13. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (3) numaralı fıkrasında *"Mahkemenin, kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasaya aykırılığı hususunda ileri sürülen gerekçelere dayanma zorunluluğu yoktur. Mahkeme, taleple bağlı kalmak şartıyla başka gerekçeyle de Anayasaya aykırılık kararı verebilir."* denilmiştir. Buna göre Mahkeme iptal ve itiraz davalarında yapacağı incelemede taleple bağlı bulunmaktadır. Dava dilekçesinde KHK'nın tümü yönünden geçerli olabilecek bazı gerekçelere dayanılarak 698 sayılı KHK'nın tümünün iptali talep edilmiştir. Bunun dışında KHK kurallarının her birinin ayrı ayrı Anayasa'ya aykırılığını ileri süren bir talebe yer verilmemiştir. Buna göre KHK tümü yönünden incelenmiş; KHK'da düzenlenen her bir kurala ilişkin ayrıca bir inceleme yapılmamıştır. Dolayısıyla KHK'nın tümü yönünden aşağıda ulaşılabilecek sonucun her bir KHK kuralı yönünden yapılacak inceleme neticesi verilecek kararın sonuçlarını doğurmayacağının vurgulanması gerekir.

B. KHK'nın Tümünün İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

14. Dava dilekçesinde özetle; yasama yetkisinin genel ve asli bir yetki olduğu, TBMM'ye ait olup devredilemeyeceği, KHK çıkarma yetkisinin ise kendine özgü ve istisnai bir yetki olduğu ve yasama yetkisinin devri anlamına gelecek şekilde genelleştirilemeyeceği, KHK çıkarma yetkisinin ancak ivedilik gerektiren belli konularda TBMM'nin hızlı hareket edemeyeceği durumlarda zorunlu düzenlemeler için kullanılması gerektiği, Anayasa'nın mülga 91. maddesinin birinci fıkrasında sıkıyönetim ve olağanüstü hâller saklı kalmak üzere Anayasa'nın İkinci Kısımının Birinci ve İkinci Bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile Dördüncü Bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin KHK ile düzenlenemeyeceğinin belirtildiği,

Anayasa'nın 163. maddesinde ise Bakanlar Kuruluna KHK ile bütçede değişiklik yapmak yetkisi verilemeyeceğinin ifade edildiği ancak bu açık istisnalar dışında Anayasa'da kanunla düzenleneceği belirtilen diğer konularda da KHK ile düzenleme yapılamayacağı, ülkenin siyasal rejimini köklü şekilde değiştiren Anayasa değişikliğine uyum sağlanması amacıyla yapılacak yasal düzenlemelerin Anayasa'nın geçici 21. maddesinin (B) fıkrası uyarınca münhasıran TBMM tarafından yapılması gerektiği, bu konuda KHK ile düzenleme yapılamayacağı gibi geçici 21. maddenin (B) fıkrasında belirtilen süre içinde TBMM tarafından gerekli düzenlemelerin yapılmamasının ihmal yoluyla Anayasa'ya aykırılık oluşturduğu ancak bu durumun Anayasa ile TBMM'ye verilen uyum kanunlarını çıkarma yetkisini ortadan kaldırmadığı, özellikle TBMM tarafından kanunla düzenleme yapılmasını öngören geçici 21. maddenin (B) fıkrasındaki özel düzenlemeye rağmen Anayasa'nın mülga 91. maddesindeki genel düzenleme uyarınca KHK ile düzenleme yapılmasının yasama yetkisinin yürütme organına devri anlamına geleceği, ülkenin hükümet sistemini ve siyasal rejimini değiştiren ve böylece kamusal yetkinin dağılımını ve denetimini yeniden düzenleyen uyum kanunlarının ulusal iradenin temsilcisi olan TBMM'de toplumun tüm kesimlerinin ve siyasi partilerin katılımı ve tartışmasıyla çıkarılmasının demokratik devlet ilkesinin gereği olduğu belirtilerek 698 sayılı KHK'nın tümünün Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7., 87., mülga 91. ve geçici 21. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

15. Dava konusu KHK 10/5/2018 tarihli ve 7142 sayılı 6771 Sayılı Kanunla Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Çeşitli Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Konusunda Yetki Kanunu'na dayanılarak çıkarılmıştır.

16. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

17. Kuvvetler ayrılığı ilkesi genellikle hukuk devleti ilkesi ile ilişkilendirilmektedir. Anayasa'nın Başlangıç kısmının dördüncü paragrafında kuvvetler ayrılığının "...Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli Devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medenî bir işbölümü ve işbirliği olduğu..." ifade edilmiştir.

18. Anayasa'nın 6. maddesinde "Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz" denilmiştir; 7. maddede "Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez." hükmüne yer verilmiştir. Anayasa'nın 87. maddesinde kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; yine anılan maddenin 6771 sayılı Kanun'la değiştirilmeden önceki hâlinde Bakanlar Kuruluna belli konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermek TBMM'nin görev ve yetkileri arasında sayılmış; mülga 91. maddesinde ise KHK'ların hukuksal rejimi belirlenmiştir.

19. Anayasa'nın anılan hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden yasama yetkisinin genel ve asli bir yetki olması, TBMM'ye ait bulunması ve devredilememesi karşısında KHK çıkarma yetkisi istisnai bir yetki olarak kabul edilebilir. Ancak Anayasa'da öngörülen koşullar ve sınırlar içinde kalmak kaydıyla KHK çıkarılması hususunda Bakanlar Kuruluna yetki verilmesi yasama yetkisinin devri olarak nitelendirilemeyeceği gibi Anayasa'nın Başlangıç kısmında belirtildiği şekilde kuvvetler ayrılığı ilkesine de aykırılık oluşturmaz.

20. Yukarıda ifade edildiği ve Anayasa Mahkemesinin önceki tarihli kararlarında da belirtildiği üzere Anayasa'nın herhangi bir maddesindeki kanunla düzenlenme şartı kural olarak o konuda KHK çıkarılmasına engel teşkil etmemektedir. Başka bir ifadeyle, KHK'larla düzenlenemeyeceği açıkça belirtilen yasak alanlar dışında kalmak kaydıyla kanunla düzenleneceği belirtilen konularda KHK çıkarılmasına engel bir durum bulunmamaktadır (AYM, E.1989/4, K.1989/23, 16/5/1989; E.2011/60, K.2011/147, 27/10/2011).

21. Anayasa'ya 6771 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle eklenen geçici 21. maddenin (B) fıkrasında "Bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç altı ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu Kanunla yapılan değişikliklerin gerektirdiği Meclis İçtüzüğü değişikliği ile diğer kanuni düzenlemeleri yapar. Cumhurbaşkanlığı

kararnamesiyle düzenleneceği belirtilen değişiklikler ise Cumhurbaşkanının göreve başlama tarihinden itibaren en geç altı ay içinde Cumhurbaşkanı tarafından düzenlenir.” kuralına yer verilmiştir.

22. Kural anılan hususlarda KHK çıkarılmasını yasaklayan bir düzenleme içermemektedir. Öte yandan 6771 sayılı Kanun ile Anayasa’nın bazı maddelerinde değişiklik yapılmak suretiyle yeni bir hükûmet sistemine geçilmiştir. Bu kapsamda Bakanlar Kurulu kaldırılarak yürütme yetkisi ve görevi tek başına Cumhurbaşkanına verilmiş; Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri yeniden düzenlenmiştir. 6771 sayılı Kanun’la yapılan değişikliklerin gerektirdiği kanuni düzenlemeler genel itibarıyla yeni hükûmet sistemine geçilmesiyle ilgili olup anılan hususlarda Anayasa’da KHK çıkarılamayacağına ilişkin doğrudan veya dolaylı bir hüküm bulunmamaktadır. Diğer yandan Anayasa Mahkemesi 698 sayılı KHK’nın dayanağını oluşturan 7142 sayılı Kanun’un iptali talebiyle açılan davada Anayasa değişikliğinin gerektirdiği kanuni düzenlemeler konusunda KHK çıkarılıp çıkarılamayacağı hususunu da incelemiş ve bu yönüyle Kanun’un tamamının Anayasa’ya aykırı olmadığı sonucuna ulaşmıştır (AYM, E.2018/100, K.2018/79, 5/7/2018, §§ 9, 10, 17).

23. Her ne kadar dava dilekçesinde KHK çıkarma yetkisinin ancak ivedilik gerektiren konularda, TBMM’nin hızlı hareket edemeyeceği durumlarda ve zorunluluk arz eden hâllerde kullanılması gerektiği ileri sürülmüş ise de Anayasa Mahkemesinin 27/10/2011 tarihli ve E.2011/60, K.2011/147; 10/1/2013 tarihli ve E.2011/141, K.2013/10 sayılı kararlarında belirtildiği üzere Anayasa’da, KHK çıkarılabilmesi için acil, ivedi ve zorunlu bir durumun olması gerektiğine dair herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Bu itibarla KHK’ların Anayasa’ya uygunluğunun incelenmesinde Anayasa’da öngörülme-yen yeni şartlar ihdas edilmesi mümkün değildir. Bu nedenle yetki kanunu ve buna bağlı olarak KHK çıkarılmasını gerektiren acil, ivedi ve zorunlu bir durumun olup olmadığının incelenmesi, Anayasa’da öngörülen çerçevenin dışına taşacak ölçüde bir denetim yapılması anlamına gelebilecektir. Kaldı ki 7142 sayılı Kanun’un genel gerekçesinde Anayasa’nın geçici 21. maddesinin (A) fıkrası uyarınca 3/11/2019 tarihinde yapılması planlanan 27. Yasama Dönemi milletvekili genel seçimi ve Cumhurbaşkanlığı seçimi tarihinin TBMM Genel Kurulunun 20/4/2018 tarihli ve 1183 sayılı Kararıyla 24/6/2018 olarak değiştirilmesi sebebiyle Anayasa değişikliğinin

gerektirdiği kanuni düzenlemelerin bir an önce yapılmasının önem arz ettiği, ivedi olarak yapılması gereken bazı düzenlemelerin KHK çıkarılması yoluyla gerçekleştirilmesinde zorunluluğun bulunduğu ifade edilmiştir.

24. Açıklanan nedenlerle KHK'nın tümü Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7., 87., mülga 91. ve geçici 21. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

25. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu KHK'nın uygulanması hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı 477 Sayılı Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin tümüne yönelik iptal talebi 24/9/2020 tarihli ve E.2018/111, K.2020/47 sayılı kararla reddedildiğinden Kararname'nin tümüne ilişkin yürürlüğün durdurulması talebinin REDDİNE 24/9/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. HÜKÜM

2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı 477 Sayılı Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin tümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE 24/9/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Esas Sayısı : 2018/113
Karar Sayısı : 2020/48
Karar Tarihi : 24/9/2020

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin ÖZKOÇ ile birlikte 137 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin;

A. Tümünün,

B. 86. maddesinin (a) bendiyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 3. maddesinin birinci fıkrasına eklenen "...ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle..." ibaresi ile ikinci fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulunca..." ibaresinin "Cumhurbaşkanınca..." şeklinde değiştirilmesinin,

Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7., 87., mülga 91. ve geçici 21 maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME (KHK) KURALLARI

A. İptali talep edilen KHK şöyledir:

**" ANAYASADA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLERE UYUM
SAĞLANMASI AMACIYLA BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE
KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA
KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME**

Anayasada yapılan değişikliklere uyum sağlanması amacıyla bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılması;

10/5/2018 tarihli ve 7142 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak, Bakanlar Kurulu'nca 2/7/2018 tarihinde kararlaştırılmıştır.

MADDE 1- 18/3/1924 tarihli ve 442 sayılı Köy Kanununun;

a) 74 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde ve "Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde,

b) Ek 18 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Milli Savunma Bakanlığı ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak ve bu maddenin yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 2- 27/1/1927 tarihli ve 968 sayılı Milli Matbaa Tahsisatının Mütedavil Sermaye Halinde İstimaline Dair Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Maliye ve Maarif Vekaletlerince müştereken tanzim ve İcra Vekilleri Heyeti tarafından tasdik" ibaresi "Cumhurbaşkanınca tanzim" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 3- 19/3/1927 tarihli ve 992 sayılı Seriri Taharriyat ve Tahlilat Yapılan ve Masli Teamüller Aranılan Umuma Mahsus Bakteriyoloji ve Kimya Laboratuvarları Kanununun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinde yer alan "nizamnamesinde" ibaresi "ilgili mevzuatta" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 4- 28/5/1927 tarihli ve 1062 sayılı Hudutları Dahilinde Tebaamızın Emlakine Vaziyet Eden Devletlerin Türkiye'deki Tebaaları Emlakine Karşı Mukabelei Bilmisil Tedabiri İttihazı Hakkında Kanunun;

a) 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "icra Vekilleri Heyeti" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde,

b) 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "İcra Vekilleri Heyetince" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 5- 16/6/1927 tarihli ve 1076 sayılı Yedek Subaylar ve Yedek Askeri Memurlar Kanununun;

a) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinin birinci paragrafında yer alan “Genelkurmay Başkanlığının göstereceği lüzum üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca”, ikinci paragrafında yer alan “Genelkurmay Başkanının göstereceği lüzum üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde ve üçüncü paragrafında yer alan “Genelkurmay Başkanının teklifi ve Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 14 üncü maddesinin (C) fıkrasının birinci paragrafında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 25 inci maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendinde yer alan “Genelkurmay Başkanlığının göstereceği lüzum üzerine Milli Savunma Bakanlığının teklifi ile Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde, (d) bendinde yer alan “Genelkurmay Başkanlığının göstereceği lüzum üzerine Milli Savunma Bakanlığınca teklif edilecek ve Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 6- 21/6/1927 tarihli ve 1111 sayılı Askerlik Kanununun;

a) 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Genelkurmay Başkanlığının göstereceği lüzum, Millî Savunma Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, beşinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 5 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Erkanı Harbiyei Umumiyenin göstereceği lüzum ve Heyeti Vekilenin” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendinin (A) alt bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, (B) alt bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde ve “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde, (5) numaralı bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, (6) numaralı bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, (11) numaralı bendinde yer alan “Genelkurmay Başkanlığının göstereceği lüzum üzerine Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının” ve “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiş; aynı fıkranın (6) ve (11) numaralı bentlerinde yer alan “, sıkıyönetim” ibareleri madde metninden çıkarılmıştır.

d) 35 inci maddesinin birinci fıkrasının (E) bendinde yer alan “Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 57 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Erkanı Harbiyei Umumiye ile kararlaştırılarak Heyeti Vekile kararına iktiran ettirildikten sonra” ibaresi “Cumhurbaşkanı kararıyla” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 58 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “ile sıkıyönetim” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

g) 63 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Erkanı Harbiyei Umumiyenin de muvafakati lahik olmak şartıyla İcra Vekilleri Heyetince bir cetvel halinde tesbit, Müdafaai Milliye Vekaletiyle sair icap edenlere” ibaresi “Cumhurbaşkanlığınca bir cetvel halinde yayımlanır ve” şeklinde ve “Başkumandanlık ve Heyeti Vekilece” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

ğ) 64 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “taallük ettiği Vekaletin teklifi ve İcra Vekilleri Heyetinin” ibaresi “Cumhurbaşkanının” ve “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

h) 77 nci maddesinin altıncı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “Genelkurmay Başkanlığının teklifi ve Bakanlığın uygun görüşü üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde ve aynı fıkranın ikinci cümlesinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ı) Ek 1 inci maddesinin dördüncü ve altıncı fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

i) Ek 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 7- 11/4/1928 tarihli ve 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San’atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanunun;

a) 3 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Milli Savunma Bakanlığınca altı ay içinde hazırlanıp Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

b) 18 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamname” ibaresi “yönetmelik” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 8- 20/2/1930 tarihli ve 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanunun;

a) 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde değiştirilmiştir.

c) Ek 2 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) Ek 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

d) Ek 5 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 9- 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanununun;

a) 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “kanun, nizam ve talimatlara” ibaresi “mevzuata” şeklinde,

b) 7 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “kanun, nizam, talimat” ibaresi “mevzuat” şeklinde,

c) 19 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “kanun ve nizamnamelerine” ibaresi “mevzuata” şeklinde,

ç) 30 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “kanunlar, nizamlar ve talimatlar” ibaresi “mevzuat” ve “, kanunlar, nizamlar ve talimatların” ibaresi “ve mevzuatın” şeklinde,

d) 50 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “icra Vekilleri Heyetinin” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde,

e) 52 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “kanun ve nizam ve talimatnameler” ibaresi “mevzuat” şeklinde,

f) 55 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

g) 87 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamname” ibaresi “yönetmelik” şeklinde,

ğ) 88 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamnamede” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde,

h) 122 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletince bir nizamname” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik” şeklinde,

ı) 128 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamname” ibaresi “yönetmelik” ve “nizamnamede” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde,

i) 131 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamnamede” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde,

j) 141 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamname” ibaresi “yönetmelik” şeklinde,

k) 211 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

l) 294 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamnamede” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 10- 26/12/1931 tarihli ve 1905 sayılı Menkul ve Gayri Menkul Emval ile Bunların İntifa Haklarının ve Daimi Vergilerin Mektumlarını Haber Verenlere Verilecek İkramiyelere Dair Kanunun 1 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 11- 24/5/1933 tarihli ve 2219 sayılı Hususi Hastaneler Kanununun;

a) 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “kanunlarına ve nizamname ve şartnamelerine” ve “kanun ve nizamname ve talimatnamelerine” ibareleri “mevzuatına” şeklinde,

b) 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamname” ibaresi “yönetmelik” şeklinde,

c) 17 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamname” ibaresi “yönetmelik” şeklinde,

ç) 21 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamname” ibaresi “yönetmelik” şeklinde,

d) 29 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamname” ibaresi “yönetmelik” şeklinde,

e) 33 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “kanuna ve nizamnameye” ibaresi “mevzuata” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 12- 12/6/1933 tarihli ve 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunun 19 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 13- 21/6/1934 tarihli ve 2525 sayılı Soyadı Kanununun 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Nizamname” ibaresi “yönetmelik Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 14- 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun;

a) 1 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “ve nizamnamelerinin” ibaresi “, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve ilgili mevzuatın” şeklinde,

b) 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinde yer alan “tüzüklere” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine” ve aynı fıkra da yer alan “tüzük” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnamesi” şeklinde,

c) 13 üncü maddesinin birinci fıkrasının (F) bendinde yer alan “tüzükte” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte” şeklinde,

ç) 26 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamname yapılacaktır” ibaresi “yönetmelik Cumhurbaşkanınca çıkarılır” şeklinde,

d) Ek 7 nci maddesinin onikinci fıkrasında yer alan “Adalet, İçişleri ve Ulaştırma bakanlıklarının görüşü alınarak Başbakanlık

tarafından üç ay içinde çıkarılacak" ibaresi "Cumhurbaşkanınca çıkarılan" şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 15- 7/6/1939 tarihli ve 3634 sayılı Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanununun;

a) 1 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "İcra Vekilleri Heyeti" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde,

b) 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "nizamname" ibaresi "Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik" şeklinde,

c) 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan "nizamname" ibaresi "Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik" şeklinde,

ç) 30 uncu maddesinin birinci fıkrasının (II) numaralı bendi ile (V) numaralı bendinde yer alan "İcra Vekilleri Heyeti" ibareleri "Cumhurbaşkanı" şeklinde,

d) 36 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "nizamname" ibaresi "Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik" şeklinde,

e) 38 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "tüzük" ibaresi "Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik" şeklinde,

f) 40 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (II) numaralı bendinde yer alan "İcra Vekilleri Heyeti" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde,

g) 41 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Nizamname" ibaresi "Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik" şeklinde,

ğ) 51 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "İcra Vekilleri Heyeti" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde,

h) 55 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "İcra Vekilleri Heyeti" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde,

a) 75 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “neşri tarihinden itibaren bir sene zarfında tanzim olunacak bir Nizamname” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 16- 26/6/1939 tarihli ve 3653 sayılı Yalova Termal Kaplıcalarının İdaresi ve İşletilmesi Hakkında Kanunun;

a) 1 inci maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

c) 15 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Maliye ve Sağlık bakanlarınca tesbit ve İcra Vekilleri Heyetince” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 17- 30/5/1940 tarihli ve 3867 sayılı Ereğli Kömür Havzasındaki Ocakların Devletçe İşlettirilmesi Hakkında Kanunun;

a) 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) Ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 18- 30/11/1942 tarihli ve 4308 sayılı Seferberlikte veya Fevkalade Hallerde Askeri Şahıslara Ait Hukuk Davalarıyla İcra Takiplerinde Yapılacak Muameleler Hakkında Kanunun 4 üncü maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 19- 16/7/1943 tarihli ve 4473 sayılı Yangın, Yersarsıntısı, Seylap veya Heyelan Sebebiyle Mahkeme ve Adliye Dairelerinde Ziyaa

Uğrayan Dosyalar Hakkında Yapılacak Muamelelere Dair Kanunun 44 üncü maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 20- 7/8/1944 tarihli ve 4654 sayılı Memleket İçi Düşmana Karşı Silahlı Müdafaa Mükellefiyeti Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyetince” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 21- 10/6/1946 tarihli ve 4922 sayılı Denizde Can ve Mal Koruma Hakkında Kanunun;

a) 8 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzükle” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle” şeklinde, ikinci fıkrasında yer alan ““Denizde Çatışmayı Önleme Tüzüğü”nden” ibaresi “birinci fıkrada belirtilen yönetmelikten” şeklinde ve “tüzük” ibaresi “yönetmelik” şeklinde,

b) 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Denizde Çatışmayı Önleme Tüzüğüne” ibaresi “Yönetmeliğe” şeklinde ve “tüzükten” ibaresi “yönetmelikten” şeklinde,

c) 12 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “tüzüğüne” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmeliğe” şeklinde,

ç) 19 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzüğü” ibaresi “yönetmeliği” şeklinde,

d) 22 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde,

e) 23 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Tüzükle” ibaresi “Yönetmelikle” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 22- 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 72 nci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde

ve “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 23- 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanununun;

a) 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 13 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyesi olmayan bakanlara” ibaresi “Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlara” şeklinde değiştirilmiş, “eski başbakanlar” ibaresinden sonra gelmek üzere “, eski cumhurbaşkanı yardımcıları” ibaresi eklenmiş, “Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterine,” ibaresi madde metninden çıkarılmış, “Başbakanlık ve bakanlık müsteşarları” ibaresi “Bakan yardımcıları” şeklinde değiştirilmiş ve “Genel Sekreterliği üst düzey görevlilerinden resmi bir görevle gönderilenlere” ibaresi “üst düzey görevlilerine” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 14 üncü maddesinin (A) fıkrasının altıncı paragrafında yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının”, “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 22 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İçişleri Bakanının teklifi ve Başbakanın” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 23 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 24- 5/12/1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun;

a) 31 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzük” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnamesi” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 42 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Kültür Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca onaylanan tüzük”

ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik” şeklinde, ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlıkça hazırlanan tüzük” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik” ve dördüncü fıkrasında yer alan “ilgili kuruluşların görüşleri alındıktan sonra Kültür ve Turizm Bakanlığınca hazırlanacak tüzükle” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 44 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 45 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca çıkarılacak bir kararname ile” ibaresi “Cumhurbaşkanı kararıyla” ve ikinci fıkrasında yer alan “Kararnamede” ibaresi “Kararda” şeklinde ve aynı fıkranın (2) numaralı bendinde yer alan “kararnamede” ibaresi “kararda” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 46 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “ilgili kuruluşların görüşü alındıktan sonra Kültür ve Turizm Bakanlığınca hazırlanacak tüzükle” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 47 nci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

f) Ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzük ve yönetmelikler 6 ay içinde hazırlanır ve” ibaresi “yönetmelikler” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 25- 23/1/1953 tarihli ve 6023 sayılı Türk Tabipleri Birliği Kanununun;

a) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan “bunlara bağlı nizamname ve talimatname” ibaresi “ilgili diğer mevzuat” şeklinde,

b) 59 uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde yer alan “nizamnameleri” ibaresi “yönetmelikleri” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 26- 2/7/1953 tarihli ve 6095 sayılı Kuzey Atlantik Andlaşması Teşkilatı Müşterek Enfrastrüktür Programı Gereğince Türkiye’de Yapılacak İnşa ve Tesis İşlerine Dair Kanunun;

a) 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

b) 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

c) 7 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

ç) 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

d) 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 27- 10/7/1953 tarihli ve 6132 sayılı At Yarışları Hakkında Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Tarım Vekaletinin teklifi ve İcra Vekilleri Heyetinin” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 28- 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun;

a) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamname ve talimatnameler” ibaresi “mevzuat” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 22/A maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendinde yer alan “, kararname” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

c) 48 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 48/A maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 51 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 105 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 106 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

g) Ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 29- 18/12/1953 tarihli ve 6197 sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (B) bendinde yer alan “İcra Vekilleri Heyetince” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 30- 27/1/1954 tarihli ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun ek 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu Kararnamesi” ibaresi “Cumhurbaşkanı kararı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 31- 27/1/1954 tarihli ve 6237 sayılı Limanlar İnşaatı Hakkında Kanununun;

a) 2 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyetince” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

b) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyetince” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 32- 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanununun;

a) 17 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 22 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Başbakanlığın” ibaresi “Cumhurbaşkanlığının” şeklinde ve “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 23 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Maliye Vekaletinin mütalaası alınmak suretiyle İcra Vekilleri Heyetince” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 27 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Başvekil” ibaresi “Cumhurbaşkanı yardımcıları” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 29 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Başbakan” ibaresi “Cumhurbaşkanı yardımcıları” şeklinde değiştirilmiş, “Devlet Başkanlığı Genel Sekreteri” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı” şeklinde değiştirilmiş ve “Milli Güvenlik Konseyi Üyeleri,” ibaresi ile “Başbakanlık Müsteşarı,” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

e) 34 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “ve Maliye Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 35 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti kararıyla” ibaresi “Cumhurbaşkanı kararıyla” şeklinde değiştirilmiştir.

g) 38 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “ilgili vekaletin teklifi ve Maliye Vekaletinin mütalaası üzerine İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ğ) 42 nci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “, 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 26 ncı maddesinin (b) bendindeki personelden sıkıyönetim süresince memuriyet mahalli dışında geçici olarak görevlendirilenler ile bunlardan sıkıyönetim mahkemelerinde

görevlendirilenler (Bu mahkemelerin görevleri sona erinceye kadar) ve sıkıyönetim mahkemelerince verilmiş bulunan kararlara ilişkin olarak kanunları uyarınca Askeri Yargıtay Daireler Kurulu, Daireler ve Başsavcılığında görevlendirilecek tetkik hakimi, Cumhuriyet savcısı ve savcı yardımcılarında (Bu görevleri sona erinceye kadar)” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

h) 47 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “Dışişleri ve Ulaştırma Bakanlıklarının görüşü alındıktan sonra Maliye Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ı) 53 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamnamelerle” ibaresi “müştereke” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 33- 9/5/1955 tarihli ve 6551 sayılı Barut ve Patlayıcı Maddelerle Silah ve Teferruatı ve Av Malzemesinin İnhisardan Çıkarılması Hakkında Kanunun;

a) 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Dahiliye, Milli Müdafaa, Maliye, Gümrük ve İnhisarlar ve İşletmeler Vekaletleri tarafından müştereken hazırlanacak bir nizamname” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik” şeklinde değiştirilmiş ve ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

b) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 34- 25/1/1956 tarihli ve 6643 sayılı Türk Eczacıları Birliği Kanununun;

a) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde yer alan “nizamname ve talimatname” ibaresi “mevzuat” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (m) bendinde yer alan “kanunlar ve yönetmelikler ile Deontoloji Tüzüğü” ibaresi “mevzuat” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 39 uncu maddesinin birinci fıkrasının (h) bendinde yer alan “kanun ve tüzüklerin” ibaresi “kanunların” şeklinde değiştirilmiş ve (l) bendinde yer alan “tüzük ve” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 35- 27/6/1956 tarihli ve 6760 sayılı Vakıflar Umum Müdürlüğü Vazife ve Teşkilâtı Hakkında Kanunun 16 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Başvekaletin” ibaresi “Cumhurbaşkanlığının” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 36- 13/7/1956 tarihli ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun;

a) 33 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 39 uncu maddesinin üçüncü ve yedinci fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 37- 16/7/1956 tarihli ve 6815 sayılı Sınır, Kıyı ve Kara Sularımızın Muhafaza ve Emniyeti ve Kaçakçılığın Men ve Takibi İşlerinin Dahiliye Vekâletine Devri Hakkında Kanunun;

a) 5 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “en geç altı ay zarfında çıkarılacak bir nizamname” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik” şeklinde,

b) 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamname” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 38- 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun;

a) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Ziraat veya Maarif Vekaletleri veya Turizm Umum Müdürlüğünün teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetince” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

b) 13 üncü maddesinin birinci fıkrasının (B) bendinde yer alan “Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığının görüşü de alınarak Tarım ve Orman Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

c) 17 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Orman ve Su İşleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

ç) 24 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

d) 28 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

e) 35 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “İmar ve İskan Bakanlığı, Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığı ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının görüşleri de alınarak Tarım ve Orman Bakanlığınca hazırlanır, Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

f) 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

g) 77 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

ğ) Ek 16 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Orman ve Su İşleri Bakanlığının teklifi üzerine sınırları Bakanlar Kurulunca” ibaresi “sınırları Cumhurbaşkanınca” şeklinde ve “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 39- 1/9/1956 tarihli ve 6850 sayılı Milletlerarası Finansman Kurumuna Katılmak İçin Hükümete Salâhiyet Verilmesine Dair Kanunun 2 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “ Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 40- 15/5/1957 tarihli ve 6964 sayılı Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği Kanununun;

a) 2 nci maddesinin birinci ve altıncı fıkralarında yer alan “tüzükte” ibareleri “yönetmelikte” şeklinde,

b) 5 inci maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında yer alan “tüzükte” ibareleri “yönetmelikte” şeklinde,

c) 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Tüzükte” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde,

ç) 7 nci maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde,

d) 15 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde,

e) 18 inci maddesinin yedinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde,

f) 33 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “tüzükle” ibaresi “yönetmelikle” şeklinde,

g) 38 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde,

ğ) 44 üncü maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde,

değiştirilmiştir.

“Yönetmelik

MADDE 44- Bu Kanunda belirtilen yönetmelikler, münhasıran Birlikçe düzenleneceği öngörülenler hariç, Cumhurbaşkanınca yürürlüğe konulur.”

MADDE 41- 9/6/1958 tarihli ve 7126 sayılı Sivil Savunma Kanununun;

a) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “bir nizamname” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik” şeklinde,

b) 12 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamnamelerle” ibaresi “diğer mevzuatta” şeklinde,

c) 13 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “bir tüzükle” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle” şeklinde,

ç) 15 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “bir tüzük” ibaresi “ilgili bakanlıkça çıkarılan yönetmelik”, ikinci fıkrasında yer alan “Sığınak Tüzüğünde” ibaresi “birinci fıkra uyarınca çıkarılan yönetmelikte” ve üçüncü fıkrasında yer alan “Tüzük” ibaresi “yönetmelik” şeklinde,

d) 18 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “İcra Vekilleri Heyeti” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

e) 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “bir tüzük” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik” şeklinde,

f) 20 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “İçişleri Bakanlığınca bir tüzük hazırlanır” ibaresi “Cumhurbaşkanınca yönetmelik çıkarılır” şeklinde,

g) 30 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “bir nizamnamede” ibaresi “ilgili kurumca çıkarılan yönetmelikte” şeklinde,

ğ) 40 ıncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “bir tüzükle” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle” şeklinde,

h) Ek 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “İçişleri Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca müştereken hazırlanıp Bakanlar Kurulu’nca yürürlüğe konulacak” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan” şeklinde,

ı) Ek 12 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İçişleri Bakanlığının teklifi ve Devlet Personel Başkanlığı ile Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 42- 8/6/1959 tarihli ve 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun;

a) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (k) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde ve (l) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 16 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 43- 6/5/1960 tarihli ve 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanunun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “nizamname” ibaresi “yönetmelik” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 44- 16/12/1960 tarihli ve 167 sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanunun;

a) 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde,

b) 16 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde,

c) 20 nci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde,

değiştirilmiştir.

“Yönetmelikler

MADDE 20- Bu Kanunda belirtilen yönetmelikler, münhasıran Bakanlıkça düzenleneceği öngörülenler hariç, Cumhurbaşkanınca yürürlüğe konulur.”

MADDE 45- 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun;

a) 23 üncü maddesinin birinci fıkrasının (16) numaralı bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 32 nci maddesinin yedinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 33 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 40 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (9) numaralı bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 41 inci maddesinin birinci fıkrasının (7) numaralı bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, (9) numaralı bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde, aynı bendin ikinci paragrafında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 51 inci maddesinin birinci fıkrasının (12) numaralı bendinde yer alan “Maliye Bakanlığınca teklif edilen ve Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 54 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu, Ziraat Bakanlığı, Merkez Komisyonunun teklifi üzerine,” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

g) 63 üncü maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ğ) 89 uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinin ikinci paragrafında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, (4) numaralı bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde, (7) numaralı bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca”

şeklinde, “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, (10) numaralı bendinde yer alan “Başbakanlıkça veya Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiş, (13) ve (14) numaralı bentlerinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

h) 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (7) numaralı, (8) numaralı, (9) numaralı, (14) numaralı bentlerinde ve ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibareleri “Cumhurbaşkanınca” şeklinde ve ikinci, altıncı, yedinci fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ı) Mükerrer 111 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

i) Mükerrer 120 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

j) Mükerrer 121 inci maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

k) Mükerrer 123 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

l) Geçici 67 nci maddesinin altıncı ve onyedinci fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

m) Geçici 68 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

n) Geçici 80 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

o) Geçici 82 nci maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 46- 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun;

a) 11 inci maddesinin yedinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 48 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunun onayı” ibaresi “Cumhurbaşkanı kararı” şeklinde değiştirilmiştir.

c) Mükerrer 49 uncu maddesinin (a) fıkrasında yer alan “tüzük” ibaresi “yönetmelik” şeklinde, (b) fıkrasının beşinci paragrafında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 74 üncü maddesinin son fıkrasında yer alan “tüzük” ibaresi “yönetmelik” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 92 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Maliye Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 127 nci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 140 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (5) numaralı bendinde ve ikinci fıkrasında yer alan “kararname, tüzük” ibareleri “Cumhurbaşkanı kararı” şeklinde değiştirilmiştir.

g) 215 inci maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde, “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ğ) Mükerrer 242 nci maddesinin ikinci fıkrasının beşinci paragrafında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

h) 267 nci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “kararnamelerde” ibaresi “kararlarda” şeklinde değiştirilmiştir.

ı) Mükerrer 298 inci maddesinin (A) fıkrasının (1) numaralı bendinin üçüncü paragrafında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

i) Mükerrer 414 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

j) Geçici 30 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 47- 5/1/1961 tarihli ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 44 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “kanunlarla” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 48- 18/2/1963 tarihli ve 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun;

a) 5 inci maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 10 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 49- 14/5/1964 tarihli ve 474 sayılı Gümrük Giriş Tarife Cetveli Hakkında Kanunun;

a) 1 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 3 üncü maddesinin (a) fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, “kararname” ibaresi “karar” şeklinde ve (b) fıkrasında yer alan “kararname ile almaya Bakanlar Kurulu” ibaresi “karar ile almaya Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “2 nci maddede yazılı bakanlık ve teşekküller tarafından bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 2 ay içinde hazırlanacak ve Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 5 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Başbakanlıkça” ibaresi “Cumhurbaşkanlığınca” şeklinde ve ikinci fıkrasında yer alan “Hükümete” ibaresi “Cumhurbaşkanlığına” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 50- 1/7/1964 tarihli ve 488 sayılı Damga Vergisi Kanununun;

a) 14 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) Mükerrer 30 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca”, üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

c) Ekinde yer alan (2) sayılı Tablonun “V- Kurumlarla İlgili Kağıtlar” başlıklı bölümünün (3) numaralı sırasında yer alan “Maliye, Ticaret ve Sanayi bakanlıklarının müşterek teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde ve (19) numaralı sırasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 51- 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununun;

a) 38 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

b) 59 uncu maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

c) 74 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “ve Hükümet üyeleri,” ibaresi “üyeleri, Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar,” şeklinde,

ç) 87 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

d) Mükerrer 138 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

e) Ekinde yer alan (1) sayılı Tarifede yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

f) Ekinde yer alan (4) sayılı Tarifede yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

g) Ekinde yer alan (8) sayılı Tarifede yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 52- 14/7/1964 tarihli ve 500 sayılı Kıbrıs’a Gönderilecek Türk Askeri Birliği Mensuplarının Aylık ve Ücretleriyle Çeşitli İstihkakları ve Birliğin Başka Giderleri Hakkında Kanunun;

a) 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde ve dördüncü fıkrasında yer alan “Milli Savunma ve Maliye Bakanlıklarınca birlikte tespit edilerek Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde,

b) 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 53- 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun ek 36 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde ve ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 54- 16/7/1965 tarihli ve 697 sayılı Ulaştırma ve Haberleşme Hizmetlerinin Olağanüstü Hallerde ve Savaşta Ne Suretle Yürütüleceğine Dair Kanunun;

a) 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

c) 7 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 55- 20/7/1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanununun;

a) 29 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” ve ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 35 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca lüzumlu görülüp, Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 56- 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun;

a) 14 üncü maddesinin dördüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

b) 115 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “ve hazırlanacak adli ve mesleki kanun tasarıları” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 57- 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun;

a) 19 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 80 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Ticaret Bakanlığınca hazırlanacak bir tüzükle” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 87 nci maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 91 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “tüzükle” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 58- 29/4/1969 tarihli ve 1164 sayılı Arsa Üretimi ve Değerlendirilmesi Hakkında Kanunun ek 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Toplu Konut İdaresi Başkanlığının talebi, Maliye ve Bayındırlık ve İskân bakanlarının müşterek teklifi ve Başbakanın” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 59- 29/7/1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun;

a) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (m) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

b) 8 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

c) 12 nci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

ç) 15 inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiş, üçüncü fıkrasında yer alan “Tarım ve Orman Bakanlıkları ile Türkiye Ziraat Odaları Birliğinin mütalaası alınmak suretiyle Maliye Bakanlığınca belli edilir ve Bakanlar Kurulu kararı ile” ibaresi “Cumhurbaşkanı kararı ile belli edilir ve” şeklinde,

d) 16 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

e) 18 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

f) 29 uncu maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “tüzük” ibaresi “yönetmelik” şeklinde, beşinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

g) 31 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 60- 25/8/1971 tarihli ve 1475 sayılı İş Kanununun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendinde yer alan “kanunla” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle” ibaresi ve onaltıncı fıkrasına “kanunla” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 61- 8/9/1971 tarihli ve 1481 sayılı Asayişe Müessir Bazı Fiillerin Önlenmesi Hakkında Kanunun 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “kanun ve tüzüklerde” ibaresi “kanunlarda” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 62- 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun;

a) 44 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Yükseköğretim Kurulunun görüşü alınarak, Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 58 inci maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 63- 26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun;

a) Mükerrer 44 üncü maddesinin onikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 76 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “kanun ve tüzük” ibaresi “mevzuat” şeklinde,

c) Mükerrer 79 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

ç) 89 uncu maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

d) 93 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde ve “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

e) 96 ncı maddesinin (A) fıkrasının birinci paragrafında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde ve ikinci paragrafında yer alan “, İçişleri Bakanlığının görüşü ve Maliye Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “üzerine Cumhurbaşkanınca” ve (C) fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

f) 100 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

g) Geçici 7 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 64- 11/9/1981 tarihli ve 2521 sayılı Aıda ve Sporda Kullanılan Tüfekler, Nişan Tabancaları ve Av Bıçaklarının Yapımı, Alımı, Satımı ve Bulundurulmasına Dair Kanunun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Türk Standartları Enstitüsünce kabul edilip Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 65- 11/9/1981 tarihli ve 2522 sayılı Kamu Kuruluşlarının Yurtdışındaki İhalelere Katılması Hakkında Kanunun 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “ve kanunla” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle” ibaresi eklenmiş ve aynı

*fıkra*da yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 66- 25/9/1981 tarihli ve 2527 sayılı Türk Soylu Yabancıların Türkiye’de Meslek ve Sanatlarını Serbestçe Yapabilmelerine, Kamu, Özel Kuruluş veya İşyerlerinde Çalıştırılabilmelerine İlişkin Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İçişleri Bakanlığının koordinatörlüğünde ilgili bakanlıkların görüşleri alınmak suretiyle Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 67- 18/12/1981 tarihli ve 2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanununun;

a) 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Genelkurmay Başkanlığının göstereceği lüzum üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “Genelkurmay Başkanlığının lüzum göstermesi veya Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin veya İçişleri Bakanlığının göstereceği lüzum üzerine Genelkurmay Başkanlığının uygun görmesi kaydıyla Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

c) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

ç) 5 inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında yer alan “Genelkurmay Başkanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibareleri “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

d) 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

e) 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

f) 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Genelkurmay Başkanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

g) 12 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Genelkurmay Başkanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

ğ) 14 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Genelkurmay Başkanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

h) 16 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Genelkurmay Başkanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

ı) 22 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Genelkurmay Başkanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

i) 28 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Genelkurmay Başkanlığının teklifi üzerine askeri” ibaresi “Askeri” şeklinde ve “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

j) 29 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

k) 31 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Genelkurmay Başkanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

l) 32/A maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Genelkurmay Başkanlığı veya İçişleri Bakanlığının göstereceği lüzum üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

m) 33 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Genelkurmay Başkanlığı ve ilgili bakanlıkların görüşleri de alınmak suretiyle İçişleri

Bakanlığı ve Milli Savunma Bakanlığınca müştereken hazırlanarak Bakanlar Kurulu kararı ile" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 68- 12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanununun;

a) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) ve (d) bentlerinde yer alan "Bakanlığın önerisi ve Bakanlar Kurulu" ibareleri "Cumhurbaşkanı" şeklinde değiştirilmiştir.

b) 8 inci maddesinin (E) ve (H) fıkralarında yer alan "Bakanlar Kurulu" ibareleri "Cumhurbaşkanı" şeklinde değiştirilmiştir.

c) 13 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 28 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulunca, Genelkurmay Başkanlığı ve Bakanlığın uygun görüşü alınarak" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

d) 37 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Bu Kanunun yayımından itibaren bir yıl içinde;" ibaresi madde metninden çıkarılmış ve aynı fıkranın (A) bendinde yer alan "Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 69- 17/6/1982 tarihli ve 2684 sayılı İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanunun;

a) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde,

b) 5 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Başbakanlığın" ibaresi "Cumhurbaşkanlığının" şeklinde,

c) 14 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 70- 11/8/1982 tarihli ve 2698 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Okul Pansiyonları Kanununun 16 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca 1/1/1983 tarihinde yürürlüğe konulacak” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 71- 11/8/1982 tarihli ve 2699 sayılı Umumi Mağazalar Kanununun;

a) 3 üncü maddesinin dördüncü fıkrasının (b) bendinde yer alan “Tüzükte” ibaresi “Yönetmelikte” şeklinde ve beşinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 7 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde ve yedinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde ve üçüncü fıkrasında yer alan “tüzüğe” ibaresi “yönetmeliğe” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 15 inci maddesinin başlığında yer alan “Tüzük” ibaresi “Yönetmelik” şeklinde ve birinci fıkrasında yer alan “Ticaret Bakanlığı, Gümrük ve Tekel Bakanlığı ile Ulaştırma Bakanlığının iştirakiyle müştereken hazırlanacak ve bir yıl içerisinde yürürlüğe konulacak bir tüzükle” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 72- 28/3/1983 tarihli ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununun;

a) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu kararı ile” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 5 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu kararı ile” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

c) Ek 30 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar kurulu, Yükseköğretim Kurulu ve Milli Eğitim Bakanlığının önerisi ile” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) Ek 158 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Mütevelli Heyetinin teklifi ve Yükseköğretim Kurulunun uygun görüşü üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

d) Ek 164 üncü maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “Üniversite Yönetim Kurulunun teklifi ve Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, yedinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde ve onuncu fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 73- 24/5/1983 tarihli ve 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanunun;

a) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının koordinatörlüğünde, Milli Savunma, Milli Eğitim ve Sosyal Güvenlik Bakanlıklarınca birlikte hazırlanarak Bakanlar Kurulu kararı ile” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

b) 5 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 74- 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun;

a) 18 inci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

b) 19 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 75- 16/6/1983 tarihli ve 2841 sayılı Zorunlu İlköğretim Çağı Dışında Kalmış Okuma-Yazma Bilmeyen Vatandaşların, Okur-Yazar Duruma Getirilmesi veya Bunlara İlkokul Düzeyinde Eğitim-Öğretim Yaptırılması Hakkında Kanunun 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiş ve “bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde çıkartılacak ve Resmi Gazetede yayımlanacak” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 76- 16/6/1983 tarihli ve 2844 sayılı Fındık Üretiminin Planlanması ve Dikim Alanlarının Belirlenmesi Hakkında Kanunun;

a) 2 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Ticaret Bakanlığınca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” ve “Tarım ve Orman Bakanlığı ile Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığınca müştereken” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiş ve “Bakanlar Kurulu kararıyla” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

b) 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 6 ncı maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelik Cumhurbaşkanınca yürürlüğe konulur.”

MADDE 77- 23/6/1983 tarihli 2860 sayılı Yardım Toplama Kanununun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 78- 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun;

a) 32 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Kültür ve Turizm Bakanlığınca teşkil edilecek yükseköğretim kurumlarının Arkeoloji ve Sanat Tarihi bilim dallarının başkanlarından oluşan bilim kurulunun kararı ve Kültür ve Turizm Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 35 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Kültür ve Turizm Bakanlığının teklifi üzerine, Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde ve üçüncü fıkrasında yer alan “ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılarak Kültür ve Turizm Bakanlığınca tespit edilir ve Bakanlar Kurulu kararı ile” ibaresi “Cumhurbaşkanı kararı ile tespit edilir ve” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 53 üncü maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 79- 9/8/1983 tarihli ve 2873 sayılı Milli Parklar Kanununun;

a) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Millî Savunma Bakanlığının olumlu görüşü, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı ile diğer ilgili bakanlıkların görüşü de alınarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde ve üçüncü fıkrasında yer alan “ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

b) 11 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 80- 11/8/1983 tarihli ve 2876 sayılı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Kanununun 97 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan "Yüksek Kurum Başkanının önerisi, Maliye ve Gümrük Bakanlığının uygun görüşü üzerine Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde, (b) bendinde yer alan "Yüksek Kurum Başkanının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 81- 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun;

a) 1 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Maliye Bakanlığınca hazırlanarak Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

b) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının "Hizmet" tanımında yer alan ", tüzük ve yönetmeliklere" ibaresi "ve diğer mevzuata" şeklinde değiştirilmiştir.

c) 8 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 13 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Milli Savunma ve Maliye Bakanlıklarınca birlikte hazırlanacak ve Bakanlar Kurulunca çıkarılacak bir kararname" ibaresi "Cumhurbaşkanı kararı" şeklinde değiştirilmiştir.

d) 16 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Bayındırlık Bakanlığınca hazırlanacak tüzükte" ibaresi "Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle" şeklinde değiştirilmiştir.

e) 27 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan ", kararname, tüzük ve yönetmeliklere" ibaresi "ve diğer mevzuata" şeklinde değiştirilmiştir.

f) 28 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

g) 44 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Maliye ve Gümrük Bakanlığının görüşüne dayanılarak Bakanlar Kurulundan” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

ğ) 51 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “tatbikatları ile sıkıyönetim faaliyetlerinin” ibaresi “tatbikatlarının” şeklinde ve (n) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

h) 52 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “kanunlarında” ibaresi “kanunları ile Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde” şeklinde değiştirilmiştir.

ı) 71 inci maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendinin (d) alt bendinde yer alan “Özel kanun” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleri” ibaresi eklenmiş ve (e) alt bendinde yer alan “kanunlarla” ibaresi “kanunlar veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle” şeklinde değiştirilmiştir.

î) 81 inci maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “Milli Savunma, Maliye, Bayındırlık, Enerji ve Tabii Kaynaklar ve Köy İşleri ve Kooperatifler bakanlıklarınca hazırlanacak ve Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

j) 89 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

k) 91 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Milli Savunma, Maliye ve Bayındırlık bakanlıklarınca hazırlanarak Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 82- 22/9/1983 tarihli ve 2893 sayılı Türk Bayrağı Kanununun;

a) 2 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde,

b) 3 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde,

c) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Başbakanlıkça” ibaresi “Cumhurbaşkanlığınca” şeklinde,

ç) 6 ncı maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan “tüzükte” ibareleri “yönetmelikte” şeklinde,

d) 7 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “yönetmelikte” ve dördüncü fıkrasında yer alan “tüzüğe” ibaresi “yönetmeliğe” şeklinde,

e) 8 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzüğe” ibaresi “yönetmeliğe” şeklinde,

f) 9 uncu maddesinin başlığı “Yönetmelik” şeklinde, birinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “yönetmelikte” şeklinde ve “bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde çıkarılacak tüzükte” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 83- 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan “Başbakan” ibaresi “Cumhurbaşkanı yardımcıları” şeklinde değiştirilmiş ve “ve Hükümet” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 84- 25/10/1983 tarihli ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanununun;

a) 3üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı”, ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının”, üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” ve dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu,” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca kanun hükmünde kararname” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnamesi”, ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu, kanun hükmünde kararnamelerle” ibaresi “Cumhurbaşkanı”, beşinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde değiştirilmiş ve üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

ç) 12 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Başbakanlıkça veya Başbakanın görevlendireceği” ibaresi “Cumhurbaşkanlığınca veya Cumhurbaşkanının görevlendireceği Cumhurbaşkanı yardımcısı ya da” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan “Başbakanlıkça” ibaresi “Cumhurbaşkanlığınca” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 29 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” ve “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 30 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

g) 34 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İçişleri Bakanlığının koordinatörlüğünde, ilgili bakanlıkların iştiraki ile hazırlanarak Kanunun yayımını izleyen üç ay içinde Resmi Gazetede yayımlanmak suretiyle Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 85- 4/11/1983 tarihli ve 2941 sayılı Seferberlik ve Savaş Hali Kanununun;

a) 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 5 inci maddesinin başlığında ve birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibareleri “Cumhurbaşkanının” şeklinde, birinci fıkrasının (3) numaralı bendinde yer alan

“tüzükte” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendinde yer alan “Bakanlar Kuruluna” ibaresi “Cumhurbaşkanına” şeklinde, (5) numaralı bendinde yer alan “Başbakanın” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde ve (6) numaralı bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “diğer kanunlarda ve tüzükte” ibaresi “diğer kanunlarda, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde ve yönetmelikte” şeklinde ve “tüzükte” ibaresi “yönetmelikte ” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, Milli Güvenlik Kurulunun da görüşünü aldıktan sonra” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 11 inci maddesinin başlığında yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde, birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiş ve aynı fıkranın (3) numaralı bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

f) 12 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “sıkıyönetim henüz ilan edilmemiş ise,” ibaresi madde metninden çıkarılmış, “Genelkurmay Başkanının teklifi üzerine Milli Savunma Bakanının inhası, Başbakanın imzalayacağı ve Cumhurbaşkanının onaylayacağı kararname ile” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde ve “1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununda bulunan tedbirleri almaya ve uygulamaya yetkilidir” ibaresi “Cumhurbaşkanınca belirlenen yetkileri kullanır” şeklinde değiştirilmiştir.

g) 15 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, aynı fıkranın (1) numaralı bendinde yer alan “ve sıkıyönetim hallerinde” ibaresi “halinde” şeklinde ve ikinci fıkrasında yer alan “Cumhurbaşkanının başkanlığında

toplanan Bakanlar Kurulunun" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde değiştirilmiştir.

ğ) 19 uncu maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Yönetmelik

MADDE 19- Bu Kanunun ilgili maddelerinde yönetmelikle düzenleneceği belirtilen hususlar ile seferberlik ve savaş hallerinin ilan ve kaldırılmasına ilişkin duyuru işlemleri ve kanunun uygulanma esasları, Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte gösterilir.

MADDE 86- 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun;

a) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "kanunlarla" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle" ibaresi eklenmiş ve ikinci fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

b) 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (10) ve (11) numaralı alt bentlerinde yer alan "Bakanlar Kurulu" ibareleri "Cumhurbaşkanı" şeklinde değiştirilmiştir.

c) 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Bakanlıklar veya Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı veya bakanlıklar" şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 12 nci maddesinin altıncı fıkrasında yer alan "İçişleri, Maliye, Çevre ve Şehircilik, Gıda, Tarım ve Hayvancılık ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlıklarının görüşü alınmak suretiyle Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün bağlı bulunduğu Bakanlıkça hazırlanarak Bakanlar Kurulunca bir yıl içinde" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

d) 25 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde değiştirilmiştir.

e) 27 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 30 uncu maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 87- 9/11/1983 tarihli ve 2946 sayılı Kamu Konutları Kanununun;

a) 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan “özel kanunların verdiği yetkiye dayanılarak” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 5 inci maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “ve Başbakan” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

c) 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

ç) 11 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Kanunun yayımı tarihinden itibaren beş ay içinde, Maliye Bakanlığının koordinatörlüğünde, Milli Savunma, İçişleri, Dışişleri, Bayındırlık, Sanayi ve Teknoloji ve İmar ve İskan bakanlıklarıyla müştereken hazırlanıp, Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 88- 2/2/1984 tarihli ve 2976 sayılı Dış Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun;

a) 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” değiştirilmiştir.

c) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 89- 29/2/1984 tarihli ve 2983 sayılı Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkında Kanunun 12 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 90- 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun;

a) 13 üncü maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde yer alan “Başbakanlık” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı” şeklinde, ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 14 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı”, üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 17 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “kanunla” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle” ibaresi eklenmiş ve “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 18 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 28 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 29 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı”, “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 36 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

g) 38 inci maddesinin birinci ve dördüncü fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı”, birinci fıkrasında yer

alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

ğ) Geçici 17 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

h) Geçici 30 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ı) Geçici 39 uncu maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 91- 30/10/1984 tarihli ve 3067 sayılı Kalkınma Planlarının Yürürlüğe Konması ve Bütünlüğünün Korunması Hakkında Kanunun;

a) 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca kabul edilip, Bakanlar Kurulu üyelerince” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde, “Başbakanlık” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 2 nci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi yürürlükten kaldırılmış, dördüncü fıkrasının (c) bendinde yer alan “Hükümet” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, (d) bendinin birinci paragrafında yer alan “Hükümetçe” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde, ikinci paragrafında yer alan “Hükümet” ibaresi “Cumhurbaşkanı veya görevlendireceği Cumhurbaşkanı yardımcısı ya da bakan” şeklinde, üçüncü paragrafında yer alan “Hükümete” ibaresi “Cumhurbaşkanlığına” şeklinde, dördüncü paragrafında yer alan “Hükümet” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, (e) bendinin birinci paragrafında yer alan “Hükümete” ibaresi “Cumhurbaşkanlığına” şeklinde, “Hükümetçe” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde, ikinci paragrafında yer alan “Hükümet” ibaresi “Cumhurbaşkanı veya görevlendireceği Cumhurbaşkanı yardımcısı ya da bakan” şeklinde, dördüncü paragrafında yer alan “Hükümet” ibaresi “Cumhurbaşkanı veya görevlendireceği Cumhurbaşkanı yardımcısı ya da bakan” şeklinde, beşinci paragrafında yer alan “Hükümete” ibaresi

“Cumhurbaşkanlığına” şeklinde ve altıncı paragrafında yer alan “Hükümet” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 3 üncü maddesinin başlığında yer alan “tasarısı ve” ibaresi başlık metninden çıkarılmış, birinci fıkrasında yer alan “tasarısı ve” ile “tasarı ve” ibareleri, ikinci fıkrasında yer alan “tasarı ve” ile “Hükümetin veya” ibareleri, üçüncü fıkrasında yer alan “tasarı ve” ile “tasarı veya” ibareleri, dördüncü fıkrasında yer alan “tasarı ve” ibaresi madde metninden çıkarılmış, aynı fıkra da yer alan “Hükümetçe” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiş ve beşinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

ç) 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kuruluna” ibaresi “Cumhurbaşkanına” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 92- 4/12/1984 tarihli ve 3092 sayılı Çay Kanununun 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 93- 4/12/1984 tarihli ve 3093 sayılı Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Gelirleri Kanununun 4 üncü maddesinin (b) ve (d) fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 94- 4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerriüt Faizine İlişkin Kanunun 1 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 95- 4/12/1984 tarihli ve 3096 sayılı Türkiye Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşların Elektrik Üretimi, İletimi, Dağıtımı ve Ticareti ile Görevlendirilmesi Hakkında Kanunun;

a) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Devlet Planlama Teşkilatının görüşünü havi Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının teklifi üzerine, Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde ve ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 5 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde ve ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

c) 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

ç) 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca hazırlanır ve Bakanlar Kurulu Kararı ile” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 96- 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 97- 8/5/1985 tarihli ve 3201 sayılı Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanunun;

a) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

12 nci maddesinde yer alan “Devlet Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığı,” ibaresi madde metninden çıkartılmıştır.

MADDE 98- 30/5/1985 tarihli ve 3212 sayılı Silahlı Kuvvetler İhtiyaç Fazlası Mal ve Hizmetlerinin Satış, Hibe, Devir ve Elden Çıkarılması; Diğer Devletler Adına Yurt Dışı ve Yurt İçi Alımların Yapılması ve Eğitim Görecek Yabancı Personel Hakkında Kanunun 7 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Genelkurmay Başkanlığının görüşü alınarak Milli Savunma Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “Cumhurbaşkanı ve Başbakanın yetkileri saklı kalmak kaydıyla, Milli Savunma Bakanının teklifi ve Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, “Bakanlar Kurulu” ibaresi

“Cumhurbaşkanı” şeklinde ve dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 99- 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanununun;

a) 7 nci maddesinin onyedinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

b) 9 uncu maddesinin birinci ve beşinci fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 14 üncü maddesinin onbeşinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 24 üncü maddesinin üçüncü ve onikinci fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 47 nci maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 49 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 50 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

g) Ek 1 inci maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ğ) Ek 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

h) Ek 14 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

ı) Geçici 29 uncu maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan “Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibareleri “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 100- 7/6/1985 tarihli ve 3224 sayılı Türk Diş Hekimleri Birliği Kanununun 26 ncı maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan “, tüzük ve yönetmeliklere” ibaresi “ve diğer mevzuata” şeklinde, (f) bendinde yer alan “Tıbbi Deontoloji Tüzüğüne” ibaresi “ilgili mevzuata” şeklinde değiştirilmiş ve (h) bendinde yer alan “tüzük ve” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 101- 6/5/1986 tarihli ve 3283 sayılı Bazı Kanunlarla Tanınmış Olan Gümrük Muafiyetlerinin Kaldırılması Hakkında Kanunun;

a) 1 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kuruluna” ibaresi “Cumhurbaşkanına” şeklinde,

b) 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 102- 28/5/1986 tarihli ve 3291 sayılı Kanunun 11 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine, Başbakan” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde ve ikinci fıkrasında yer alan “Başbakan” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 103- 28/5/1986 tarihli ve 3292 sayılı Vatani Hizmet Tertibi Aylıklarının Bağlanması Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Maliye ve Gümrük Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 104- 29/5/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun;

a) 2 nci maddesinin üçüncü fıkrasına “Ayrıca, kanunla” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle” ibaresi eklenmiştir.

b) 3 üncü maddesinde yer alan “Başbakanlığa” ibaresi “Cumhurbaşkanınca görevlendirilen Cumhurbaşkanı yardımcısına veya bakana” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) Ek 5 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 105- 3/6/1986 tarihli ve 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanunun;

a) 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde ve üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde ve “kararname” ibaresi “karar” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 106- 7/5/1987 tarihli ve 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanununun;

a) Ek 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Sağlık Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) Ek 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 107- 12/6/1987 tarihli ve 3380 sayılı Tarımın Teşviki ve Çiftçinin Desteklenmesi, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 1 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 108- 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanununun 16 ncı maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinde yer alan “özel kanunlarına” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 109- 28/9/1988 tarihli ve 3473 sayılı Muhafazasına Lüzum Kalmayan Evrak ve Malzemenin Yok Edilmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Başbakanlıkça” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 110- 18/5/1989 tarihli ve 3561 sayılı Mal Memurlarının Kayyım Tayin Edilmesine Dair Kanunun 2 nci maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “Maliye Bakanlığınca hazırlanıp Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 111- 1/6/1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununun 8 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Maliye Bakanlığının teklifi üzerine Başbakanın” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 112- 14/6/1989 tarihli ve 3577 sayılı İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanunun;

a) 6 ncı maddesinin birinci ve ikinci fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır.

b) 7 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 11 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 12 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 113- 4/4/1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı Kanununun 6 ncı maddesinin dördüncü fıkrasının (e) bendinde yer alan “Sağlık Bakanlığının önerisi ve Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 114- 19/4/1990 tarihli ve 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununun;

a) 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “ve dışardan atanan Bakanlar Kurulu üyeleri,” ibaresi “ile Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar” şeklinde ve (d) bendinde yer alan “özel kanunların verdiği yetkiye dayanılarak” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu üyeliğine” ibaresi “Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan olarak” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “ve Bakanlar Kurulu” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve aynı bende “Başkanlığı,” ibaresinden sonra gelmek üzere “Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar için Cumhurbaşkanlığı,” ibaresi eklenmiştir.

ç) 21 inci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

d) 22 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Kanunun yayımını izleyen altı ay içinde Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 115- 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun;

a) 20 nci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Başbakanlıkça” ibaresi “Cumhurbaşkanlığınca” ve beşinci fıkrasında yer alan “Başbakanlıkça” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

b) Ek 1 inci maddesinin dokuzuncu fıkrasında yer alan “İçişleri Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve

Millî Savunma Bakanlığı ile Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığının görüşleri alınmak suretiyle, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren dört ay içinde Devlet Personel Başkanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca müstereken hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 116- 2/7/1992 tarihli ve 3833 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Stratejik Hedef Planının Gerçekleştirilmesi Maksudıyla Gelecek Yıllara Sari Taahhütlere Girişme Yetkisi Verilmesi Hakkında Kanunun 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde ve üçüncü fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 117- 19/11/1992 tarihli ve 3843 sayılı Yükseköğretim Kurumlarında İkili Öğretim Yapılması, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanunun;

a) 7 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Yükseköğretim Kurulunun görüşü ve Milli Eğitim Bakanlığının önerisi üzerine Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

b) 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Yükseköğretim Kurulunun görüşü, Milli Eğitim Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

c) 12 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Yükseköğretim Kurulunun görüşü, Millî Eğitim Bakanlığının teklifi üzerine" ibaresi madde metninden çıkarılmış ve "Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde değiştirilmiştir.

ç) Ekinde yer alan (V) sayılı Cetvelde yer alan "Yükseköğretim Kurulunun teklifi ve Maliye ve Gümrük Bakanlığı ile Devlet Personel Başkanlığının görüşleri üzerine Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde ve "Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 118- 8/6/1994 tarihli ve 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanunun;

a) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Maliye, Bayındırlık ve İskan, Ulaştırma, Enerji ve Tabii Kaynaklar bakanlıkları, Devlet Planlama Teşkilatı müsteşarlığı, Hazine müsteşarlığı ve Dış Ticaret müsteşarlığınca müştereken hazırlanarak Bakanlar Kurulu Kararı ile” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 8 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 11 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Hazine Müsteşarlığının görüşü ve bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 11/A maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 14 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 119- 26/10/1994 tarihli ve 4045 sayılı Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine ve 1402 Numaralı Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun 1 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu Kararı ile” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 120- 28/2/1995 tarihli ve 4083 sayılı Seferberlik ve Savaş Haline İlişkin Harp Sanayii Faaliyetinin Yürütülmesi Hakkında Kanunun 12 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Kanunun yayımı tarihinden itibaren altı ay içerisinde Bakanlar Kurulu Kararı ile

yürürlüğe konulacak" ibaresi "Cumhurbaşkanınca çıkarılan" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 121- 23/7/1995 tarihli ve 4123 sayılı Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanunun;

a) 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde,

b) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" ve "Başbakanlıkça" ibaresi "Cumhurbaşkanlığıınca" şeklinde,

c) 5 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" ve "Başbakanlıkça" ibaresi "Cumhurbaşkanlığıınca" şeklinde,

ç) 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" ve dördüncü fıkrasında yer alan ", Maliye Bakanlığı ile Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının uygun görüşü ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde,

d) 8 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Hazine Müsteşarlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanı tarafından" şeklinde,

e) 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde,

f) Ek 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Maliye Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 122- 16/7/1997 tarihli ve 4283 sayılı Yap-İşlet Modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 3 üncü maddesinin yedinci fıkrasında yer alan “Bakanlıkça hazırlanarak Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 123- 21/1/1998 tarihli ve 4325 sayılı Olağanüstü Hal Bölgesinde ve Kalkınmada Öncelikli Yörelere İstihdam Yaratılması ve Yatırımların Teşvik Edilmesi ile 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibareleri “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 124- 25/2/1998 tarihli ve 4342 sayılı Mera Kanununun;

a) 12 nci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının (ı) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 125- 25/8/1999 tarihli ve 4447 sayılı Kanunun;

a) 48 inci maddesinin yedinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 53 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

c) Ek 2 nci maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) Ek 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi ve Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

d) Ek 6 ncı maddesinin onaltıncı fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

e) Geçici 10 uncu maddesinin onikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

f) Geçici 15 inci maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

g) Geçici 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ğ) Geçici 20 nci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 126- 27/10/1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanununun;

a) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “bu Kanuna” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile bunlara” şeklinde, “tüzük, kararname ve yönetmelik” ibaresi “mevzuat” şeklinde, “kanun, tüzük ve kararnamelerde yazılı hükümlere” ibaresi “mevzuat hükümlerine” şeklinde ve “kanun, tüzük, kararname ve yönetmelik” ibaresi “mevzuat” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 9 uncu maddesinin yedinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 15 inci maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde, beşinci fıkrasının (b) bendinde ve altıncı fıkrasının (b) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 16 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 17 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 22 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 34 üncü maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde değiştirilmiştir.

g) 55 inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ğ) 60 ıncı maddesinin beşinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinden” ibaresi “Cumhurbaşkanlığından” şeklinde değiştirilmiştir.

h) 74 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ı) 80 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

i) 110 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

j) 111 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

k) 115 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

l) 121 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

m) 131 inci maddesinin birinci fıkrasında “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

n) 132 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

o) 138 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ö) 139 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

p) 141 inci maddesinin ikinci ve beşinci fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibareleri “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

r) 161 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

s) 167 nci maddesinin birinci fıkrasının (7) numaralı bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde ve ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ş) 168 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

t) 169 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

u) 172 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ü) 194 üncü maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

v) 195 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

y) 202 nci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

z) 214 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

aa) 215 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

bb) 221 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

cc) 225 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

çç) 237 nci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

dd) 244 üncü maddesinin yedinci fıkrasında yer alan “Gümrük ve Ticaret Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 127- 12/4/2000 tarihli ve 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanununun;

a) 17 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Yüksek Planlama Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

b) 21 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

c) Ek 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

ç) Ek 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde ve ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

d) Geçici 9 uncu maddesinin birinci ve dördüncü fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde ve beşinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu kararı ile” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

e) Geçici 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 128- 11/5/2000 tarihli ve 4566 sayılı Harp Okulları Kanununun;

a) 24 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “sıkıyönetim,” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

b) 28 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 36 ncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 129- 1/6/2000 tarihli ve 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanunun;

a) Geçici 4 üncü maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

b) Geçici 7 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlığın talebi ve Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, yedinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde ve sekizinci fıkrasında yer alan “Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın görüşü üzerine Bakanlık tarafından sevk edilecek Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 130- 23/6/2000 tarihli ve 4586 sayılı Petrolün Boru Hatları ile Transit Geçişine Dair Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 131- 28/3/2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununun;

a) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının ikinci ve üçüncü cümleleri yürürlükten kaldırılmıştır.

b) Ek 2 nci maddesinin birinci, ikinci, üçüncü ve beşinci fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 132- 4/4/2001 tarihli ve 4634 sayılı Şeker Kanununun;

a) 2/A maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “teklifi Bakanlar Kuruluna sunar ve bu konuda alınacak Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu bu oranı, Bakanlığın görüşünü alarak” ibaresi “Cumhurbaşkanı bu oranı,” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde ve beşinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

c) 4 üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde ve beşinci fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

ç) Geçici 11 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 133- 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanununun;

a) 1 inci maddesinin üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

b) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendinde yer alan “, tüzük veya yönetmelik hükümleri ile genelgelere” ibaresi “veya diğer mevzuat hükümlerine” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 5 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “, tüzük ve yönetmelik hükümleri ile genelgelere” ibaresi “veya diğer mevzuat hükümlerine” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 134- 13/6/2001 tarihli ve 4678 sayılı Türk Silahlı Kuvvetlerinde İstihdam Edilecek Sözleşmeli Subay ve Astsubaylar Hakkında Kanunun;

a) 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “sıkıyönetim,” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

b) 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “sıkıyönetim,” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 135- 14/6/2001 tarihli ve 4681 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanununun;

a) 1 inci maddesinin üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

b) 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 136- 29/6/2001 tarihli ve 4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun;

a) 2 nci maddesinin başlığında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, birinci fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi üzerine, Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde, ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “, Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi

“Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiş ve üçüncü fıkrasına “özel kanunla” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle” ibaresi eklenmiştir.

b) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde yer alan “kanunla” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle” ibaresi eklenmiş, ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiş, beşinci fıkrasında yer alan “özel kanunla” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle” ibaresi eklenmiş ve altıncı fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 7 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) Ek 3 üncü maddesinin onuncu fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

d) Ek 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

e) Geçici 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde yer alan “bu Genel Müdürlüğün bağlı olduğu Bakanın talebi, Maliye Bakanının teklifi ve Başbakanın” ibareleri “Cumhurbaşkanının” şeklinde değiştirilmiştir.

f) Geçici 21 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 137- 29/6/2001 tarihli ve 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanunun 11 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 138- 4/7/2001 tarihli ve 631 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Mali ve Sosyal Haklarında Düzenlemeler ile Bazı

Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin;

a) 14 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “özel kanunlarla” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle” ibaresi eklenmiş, ikinci ve üçüncü fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 14/B maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Özel kanunlarla” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle” ibaresi ve “kanunlarında” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya kararnamelerinde” ibaresi eklenmiştir.

c) 18 inci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

ç) Geçici 2 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 139- 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun;

a) 37 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Dışişleri Bakanlığının önerisi, İçişleri Bakanlığının katılması ve Başbakanlığın” ibaresi “Cumhurbaşkanlığının” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 104 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “tüzük” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 320 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” ve ikinci fıkrasında yer alan “tüzükle” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 417 nci maddesinin birinci fıkrasının (5) numaralı bendinde yer alan “ve Bakanlar Kurulu üyeleri,” ibaresi “üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcıları, bakanlar,” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 593 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinde yer alan “tüzükte” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 609 uncu maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “tüzükle” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 620 nci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “tüzükle” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle” şeklinde değiştirilmiştir.

g) 851 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

ğ) 913 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzükle” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle” şeklinde değiştirilmiştir.

h) 940 ıncı maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan “tüzükle” ibareleri “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle” şeklinde değiştirilmiştir.

ı) 997 nci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “tüzükle” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle” şeklinde değiştirilmiştir.

i) 998 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “tüzükle” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle” şeklinde değiştirilmiştir.

j) 1000 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “tüzükle” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle” şeklinde değiştirilmiştir.

k) 1003 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “tüzükle” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle” şeklinde değiştirilmiştir.

l) 1012 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “tüzükle” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle” şeklinde değiştirilmiştir.

m) 1017 nci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “tüzükle” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle” şeklinde değiştirilmiştir.

n) 1027 nci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “tüzük kuralları” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 140- 5/1/2002 tarihli ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununun;

a) 8 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 24 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

c) 39 uncu maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

ç) Geçici 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 141- 28/3/2002 tarihli ve 4749 sayılı Kanunun;

a) 3 üncü maddesindeki “Sivil toplum örgütü” tanımında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 4 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Müşteşarlığın görüşü ve Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 5 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Müsteşarlığın görüşü ve Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 7 nci maddesinin ikinci ve beşinci fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 8/A maddesinin birinci fıkrasında yer alan “genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri için Bakanın teklifi, özel bütçeli kamu idareleri için ilgili Bakanın talebi ve Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde ve “Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Dışişleri Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığının uygun görüşü alınmak kaydıyla Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, “ilgili Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde ve “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “ve Başbakanın yetkileri saklı kalmak kaydıyla, Bakanlar Kurulu” ibaresi “veya Cumhurbaşkanı” şeklinde, “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Müsteşarlığın görüşü ve Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde, “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde, dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde, beşinci fıkrasında yer alan “Müsteşarlığın uygun görüşü ve Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde ve “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

g) 12 nci maddesinin dördüncü fıkrasına “sosyal güvenlik kurumları, özel kanunla” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle” ibaresi eklenmiş, aynı fıkra da yer alan “Maliye Bakanı ile Bakanın müsterek teklifi ve Başbakanın” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde, “Maliye Bakanı ve Bakanın müsterek teklifi ile Başbakan” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde ve “Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ğ) 14 üncü maddesinin onyedinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kuruluna sunulmak üzere Başbakanlığa” ibaresi “Cumhurbaşkanlığına” şeklinde değiştirilmiştir.

h) Ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ı) Ek 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

i) Geçici 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

j) Geçici 8 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

k) Geçici 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

l) Geçici 26 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 142- 11/4/2002 tarihli ve 4752 sayılı Astsubay Meslek Yüksek Okulları Kanununun;

a) 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “sıkıyönetim,” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

b) 29 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 143- 6/6/2002 tarihli ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununun;

a) 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendinin (b) alt bendinde yer alan “Başbakanlık” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı” şeklinde, ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 7/A maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 8 inci maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 11 inci maddesinin beşinci fıkrasının ikinci paragrafında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 12 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca”, “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 14 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 17 nci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

g) Geçici 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 144- 29/7/2002 tarihli ve 4769 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Personeli Eğitim Merkezleri Kanununun;

a) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (5) numaralı bendinde yer alan “, tüzük ve yönetmeliklerle” ibaresi “ve mevzuatla” şeklinde,

b) 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde yer alan “, tüzük ve yönetmeliklerle” ibaresi “ve mevzuatla” şeklinde,

c) 8 inci maddesinin ikinci fıkrasının (d) bendinde yer alan “, tüzük ve yönetmeliklerce” ibaresi “ve mevzuatla” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 145- 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun;

a) 2 ncı maddesinin dokuzuncu fıkrasında yer alan “kanunun verdiği yetkiye” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnamesine” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 36 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “özel kanunla verilmiş yetkiye” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnamesine” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 39 uncu maddesinin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

ç) 43 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 54 üncü maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “özel kanunla verilmiş yetkiye” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnamesine” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 55 inci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde yer alan “tüzüğe” ibaresi “yönetmeliğe” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 92 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılacak İş Teftişi Tüzüğünde” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 146- 10/7/2003 tarihli ve 4924 sayılı Eleman Temininde Güçlük Çekilen Yerlerde Sözleşmeli Sağlık Personeli Çalıştırılması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun;

a) 1 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “; Başbakanlık Doğu ve Güneydoğu Eylem Planı, Devlet Planlama Teşkilâtı tarafından yayınlanmış en son ilçe bazındaki sosyo ekonomik gelişmişlik kriterleri, ilçelerin sağlık göstergeleri ile coğrafi konumları dikkate alınarak, Sağlık Bakanlığının teklifi üzerine yılda bir kez Bakanlar Kurulu” ibaresi “yılda bir kez Cumhurbaşkanı” şeklinde ve “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, ikinci fıkrasında yer alan “Devlet Personel Başkanlığı ile Maliye Bakanlığının görüşü ve Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiş ve dördüncü fıkrasında yer alan “sıkıyönetim,” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

c) 4 üncü maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 7 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 9 uncu maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “Sağlık Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 147- 4/12/2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanununun;

a) 10 uncu maddesinin onbeşinci fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi ve Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 15 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 16 ncı maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kuruluna” ibaresi “Cumhurbaşkanına” şeklinde ve “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiş ve yedinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

ç) Geçici 2 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Başbakanlık Müsteşarının” ibaresi “en yüksek Devlet memurunun” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 148- 8/1/2004 tarihli ve 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait İslahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanunun 18 inci maddesinin dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Zorunlu lisansa Cumhurbaşkanı karar verir.”

MADDE 149- 29/1/2004 tarihli ve 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun ek 1 inci maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde; üçüncü ve altıncı fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 150- 3/3/2004 tarihli ve 5102 sayılı Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs Kredi Verilmesine İlişkin Kanunun 2 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “kanunların verdiği yetkiye dayanılarak” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 151- 22/4/2004 tarihli ve 5147 sayılı Entegre Devre Topoğrafyalarının Korunması Hakkında Kanunun;

a) 37 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde, ikinci fıkrasında yer alan “Kurumun görüşü ve Kurumun bağlı olduğu bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, beşinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde ve altıncı fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 38 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Kurumun uygun görüşü ve Kurumun bağlı olduğu bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 152- 18/5/2004 tarihli ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununun;

a) 9 uncu maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “özel kanun” ibaresi “özel kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 53 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 81 inci maddesinin ondördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 94 üncü maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 153- 29/6/2004 tarihli ve 5201 sayılı Harp Araç ve Gereçleri ile Silâh, Mühimmat ve Patlayıcı Madde Üreten Sanayi Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Kanunun;

a) 7 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içerisinde Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe konulacak” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan” şeklinde, değiştirilmiştir.

MADDE 154- 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 25 inci maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendinde yer alan “, tüzük ve yönetmeliklere” ibaresi “ve diğer mevzuata” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 155- 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanunun;

a) 9 uncu maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 17 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren iki ay içinde Bakanlıkça hazırlanacak ve Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

c) Geçici 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) Geçici 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 156- 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun;

a) 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan “ve adlî, idarî ve askerî” ibaresi “, adlî ve idarî” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 47 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 287 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “tüzüklerde” ibaresi “yönetmeliklerde” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 157- 4/11/2004 tarihli ve 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzüklerde” ibaresi “yönetmeliklerde” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 158- 24/11/2004 tarihli ve 5258 sayılı Aile Hekimliği Kanununun;

a) 3 üncü maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan “Sağlık Bakanlığının talebi ve Maliye Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 8 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınarak, Sağlık Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 159- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 3 üncü maddesinin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 160- 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun;

a) 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının (c), (e) ve (g) bentlerinde yer alan “, tüzük” ibareleri madde metninden çıkarılmıştır.

b) 23 üncü maddesinin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

c) 30 uncu maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 37 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzük,” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

d) 62 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 66 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 69 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte” şeklinde değiştirilmiştir.

g) 91 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte” şeklinde değiştirilmiştir.

ğ) 93 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte” şeklinde değiştirilmiştir.

h) 102 nci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte” şeklinde değiştirilmiştir.

ı) 109 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzükte” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte” şeklinde değiştirilmiştir.

i) 121 inci maddesinin başlığı “Yönetmelikler” şeklinde ve birinci fıkrasında yer alan “tüzük ve yönetmelikler, Kanunun yürürlüğünden itibaren altı ay içinde” ibaresi “yönetmelikler, Cumhurbaşkanı veya ilgili bakanlıklar tarafından” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 161- 10/2/2005 tarihli ve 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanununun 24 üncü maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “Bakanlığa başvurulabilir. Bakanlık, bu başvuruyu uygun görürse Bakanlar Kuruluna oranların değiştirilmesi teklifinde bulunur. Bakanlar Kurulu” ibaresi “yapılan başvurulara göre Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 162- 22/2/2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun;

a) 27 nci maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “, tüzük, yönetmelik ve” ibaresi “ve diğer mevzuat hükümleri ile” şeklinde,

b) 51 inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde yer alan “Devlet Plânlama Teşkilatı Müsteşarlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 163- 2/3/2005 tarihli ve 5307 sayılı Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Kanunu ve Elektrik Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun;

a) 10 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 164- 10/5/2005 tarihli ve 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanunun;

a) 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 6/B maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

c) 6/C maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

ç) 7 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 165- 16/6/2005 tarihli ve 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun;

a) 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Çevre ve Şehircilik Bakanlığının teklifi ile Bakanlar Kuruluna” ibareleri “Cumhurbaşkanına”, “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” ve ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

b) 4 üncü maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “Maliye Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

c) 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca Kanunun yayımı tarihinden itibaren üç ay içinde” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 166- 26/5/2005 tarihli ve 5355 sayılı Mahallî İdare Birlikleri Kanununun;

a) 4 üncü maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibareleri “Cumhurbaşkanının” şeklinde ve üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 18 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

c) 22 nci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 167- 7/6/2005 tarihli ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanununun 49 uncu maddesinin on altıncı fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 168- 14/6/2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununun;

a) 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde,

b) 12 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Kurulun teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

c) 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

ç) 16 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 169- 16/6/2005 tarihli ve 5369 sayılı Evrensel Hizmet Kanununun;

a) 5 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Kurumun ve işletmecilerin de görüşlerini alarak Bakanlıkça yapılacak teklif üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 6 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 170- 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununun;

a) 8/A maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 8/D maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın ve Bakanlığın müşterek teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 14 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi ve Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 15 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “kurulların görüşü alınarak, Bakanlığın teklifi ve Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

d) Altıncı bölüm başlığında yer alan “Tüzük ve” ibaresi yürürlükten kaldırılmıştır.

e) 24 üncü maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yönetmelikler

MADDE 24- Bu Kanunun uygulanmasına dair yönetmelikler ilgili kurum ve kuruluşların görüşü alınarak Bakanlık tarafından yürürlüğe konulur.

MADDE 171- 22/12/2005 tarihli ve 5436 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun;

a) 15 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “Başbakanlık ve bakanlıklarda” ibaresi “Bakanlıklarda” şeklinde ve ikinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “hükümet programı” ibaresi “Cumhurbaşkanınca belirlenen program ve politikalar” şeklinde,

b) 16 ncı maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “Maliye Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, yedinci fıkrasında yer alan “İç Denetim Koordinasyon Kurulunun kararı ve Maliye Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde ve sekizinci fıkrasında yer alan “İç Denetim Koordinasyon Kurulunun kararı ve İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 172- 25/4/2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 69 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “yüzseksen gün içerisinde Bakanlıkça hazırlanarak Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 173- 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun;

a) 3 üncü maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “kanunlarında,” ibaresinden sonra gelmek üzere “Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde,” ibaresi eklenmiştir.

b) 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (ı) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 5/A maddesinin yedinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 5/B maddesinin yedinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde, (d) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca”, “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, (e) bendinde yer alan “Başbakanlıkça veya Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde, (ğ) bendinin üçüncü paragrafında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, (h) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, (ı) bendinin dördüncü paragrafında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 11 inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde yer alan “kanunlarına,” ibaresinden sonra gelmek üzere “Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine,” ibaresi eklenmiş; (ı) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, (i) bendinde yer alan

“Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” ve “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 13 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde, dokuzuncu fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

g) 15 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ğ) 30 uncu maddesinin yedinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde, aynı fıkranın (a) bendinde ve sekizinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

h) 32 nci maddesinin üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ı) 32/A maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

i) Geçici 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 174- 19/9/2006 tarihli ve 5543 sayılı İskân Kanununun;

a) 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Dışişleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

b) 7 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “, ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Dışişleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

c) 8 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

ç) Ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibareleri “Cumhurbaşkanınca” şeklinde ve “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

d) Ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Orman ve Su İşleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

e) Geçici 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Başbakan” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

f) Geçici 5 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibareleri “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

g) Geçici 8 inci maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibareleri “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

ğ) Geçici 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 175- 14/12/2006 tarihli ve 5564 sayılı Kimyasal Silahların Geliştirilmesi, Üretimi, Stoklanması ve Kullanımının Yasaklanması Hakkında Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 176- 27/12/2006 tarihli ve 5570 sayılı Kamu Sermayeli Bankalar Tarafından Yürütülen Faiz Destekli Kredi ve Kâr Payı Destekli Fon Kullandırılmasına Dair Kanunun 1 inci maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” ve ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 177- 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun;

a) 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (1) numaralı alt bendinde, (b) bendinin (1) ve (5) numaralı alt bentlerinde yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibareleri “Cumhurbaşkanının” şeklinde,

b) 12 nci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 178- 8/3/2007 tarihli ve 5597 sayılı Yurt Dışına Çıkış Harcı Hakkında Kanun ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 179- 14/3/2007 tarihli ve 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanunun;

a) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan “tüzük ve yönetmelikleri” ibaresi “diğer mevzuatı” şeklinde,

b) 5 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu; ilgili bakanlığın talebi veya Bakanlığın teklifi üzerine” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

c) 6 ncı maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

ç) Geçici 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 180- 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 23 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibareleri “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 181- 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun;

a) 8/A maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan “Başbakanlık” ibareleri “Cumhurbaşkanlığı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 11 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Adalet, İçişleri ve Ulaştırma bakanlıklarının görüşleri alınarak Başbakanlık” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

c) Ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 182- 3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanununun;

a) 3 üncü maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 14 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 15 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 22 nci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 23 üncü maddesinin onbirinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 24 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

g) 33/A maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “Başbakanlığın” ibaresi “Cumhurbaşkanlığının” şeklinde değiştirilmiştir.

ğ) 34 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (j) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 183 - 3/6/2007 tarihli ve 5686 sayılı Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 184- 9/11/2007 tarihli ve 5710 sayılı Nükleer Güç Santrallerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışına İlişkin Kanunun;

a) 3 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “bu Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra iki ay içerisinde Bakanlık tarafından hazırlanacak ve Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde, beşinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde ve “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

b) 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

c) 7 nci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

ç) Geçici 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Başbakan” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 185- 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanununun;

a) 13 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “idarî görevde çalışan birinci sınıfa geçirilmiş askeri hâkimler arasından” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

b) 23 üncü maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 186- 24/6/2008 tarihli ve 5774 sayılı Başarılı Sporculara Aylık Bağlanması ile Devlet Sporcusu Unvanı Verilmesi Hakkında Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Maliye Bakanlığına” ibaresi “Cumhurbaşkanlığına” şeklinde ve “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 187- 2/7/2008 tarihli ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunun;

a) 2 nci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 7 nci maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 188- 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun;

a) 12 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi, Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 14 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

c) 28 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

ç) 29 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi ve Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı”, aynı fıkranın (b)

bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının” ve ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi ve Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

d) 30 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

e) 46 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 189- 11/3/2010 tarihli ve 5957 sayılı Sebze ve Meyveler ile Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun;

a) 8 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” ve “Bakanlar Kurulu, Bakanlığın teklifi üzerine” ibaresi “Cumhurbaşkanı,” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 10 uncu maddesinin onüçüncü fıkrasının ikinci cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 190- 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun;

a) 256 ncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 407 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığından sorumlu Devlet Bakanlığı müstereken” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 191- 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 242 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “, Bakanlar Kurulu üyeleri” ibaresi “üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 192- 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun;

a) 11 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca çıkarılacak kararnamede gösterilir” ibaresi “Cumhurbaşkanı kararıyla belirlenir” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 26 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 46 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 332 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 397 nci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” ve beşinci fıkrasında yer alan “Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 476 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 580 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

g) 953 üncü maddesinin başlığı “E) Yönetmelik” ve birinci fıkrasında yer alan “bir tüzük” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik” şeklinde değiştirilmiştir.

ğ) 994 üncü maddesinin başlığı “K) Yönetmelik” ve birinci fıkrasında yer alan “tüzük” ibaresi “Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 193- 13/2/2011 tarihli ve 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası

Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun;

a) 168 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) Geçici 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kuruluna” ibaresi “Cumhurbaşkanına” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 194- 10/3/2011 tarihli ve 6191 sayılı Sözleşmeli Erbaş ve Er Kanununun;

a) 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Sıkıyönetim, seferberlik” ibaresi “Seferberlik” şeklinde,

b) Ek 1 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Sıkıyönetim, seferberlik” ibaresi “Seferberlik” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 195- 19/4/2012 tarihli ve 6292 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi ve Hazine Adına Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesi ile Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanunun;

a) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Orman ve Su İşleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca”, ikinci fıkrasında yer alan “Orman ve Su İşleri Bakanlığının teklifi üzerine sınırları Bakanlar Kurulunca” ibaresi “sınırları Cumhurbaşkanınca” ve aynı fıkra da yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

b) 6 ncı maddesinin onaltıncı fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

c) 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” ve “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

ç) Geçici 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

d) Geçici 4 üncü maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 196- 16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanunun;

a) 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde yer alan “Bakanlık veya İdare tarafından Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının görüşü de alınarak belirlenen ve Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

b) 3 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendinde yer alan “, ilgili kamu idaresinin görüşü alınarak, 189 ve 2565 sayılı kanunlar kapsamında bulunan yerler için Millî Savunma Bakanlığının uygun görüşü alınarak, Maliye Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

c) 5 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

ç) 6 ncı maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” ve sekizinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

d) 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde ve altıncı fıkrasında yer alan “Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

e) 8 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

f) Ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 197- 18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununun;

a) 40 ıncı maddesinin birinci ve dördüncü fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 54 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

c) 55 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Başbakanlıkça” ibaresi “Cumhurbaşkanlığıınca” şeklinde,

ç) 62 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

d) 63 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 198- 21/11/2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanununun;

a) 42 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 51 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 199- 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanunun;

a) 2 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Adalet Bakanlığınca teklif edilecek” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 200- 7/2/2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunun;

a) 5 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 6 ncı maddesinin birinci ve dördüncü fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “Bakanlar Kuruluna” ibaresi “Cumhurbaşkanına” ve ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 201- 30/5/2013 tarihli ve 6491 sayılı Türk Petrol Kanununun;

a) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının” şeklinde ve “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 8 inci maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan “Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

c) 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

ç) 22 nci maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

d) 26 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 202- 10/7/2014 tarihli ve 6551 sayılı Terörün Sona Erdirilmesi ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 203- 14/1/2015 tarihli ve 6585 sayılı Perakende Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 16 ncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiş, (a) bendinde yer alan “Bakanlığın üst meslek kuruluşlarının görüşlerini de alarak oluşturacağı teklifi üzerine,” ibaresi ile (b) bendinde yer alan “İçişleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlığın uygun görüşü üzerine,” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 204- 3/5/2016 tarihli ve 6713 sayılı Kolluk Gözetim Komisyonu Kurulması Hakkında Kanunun;

a) 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “arasından Bakanın teklif edeceği üç aday” ibaresi madde metninden çıkarılmış ve “Adalet Bakanının teklif edeceği üç aday arasından Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde yer alan “Başbakanlığa” ibaresi “Cumhurbaşkanlığına” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlık tarafından hazırlanarak Bakanlar Kurulu kararıyla” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 7 nci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlık tarafından hazırlanarak Bakanlar Kurulu kararıyla” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 8 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlık tarafından hazırlanarak Bakanlar Kurulu kararıyla” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 205- 3/8/2016 tarihli ve 6736 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Kanunun 10 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (e) bendinin (2) numaralı alt bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde ve onyedinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 206- 20/8/2016 tarihli ve 6745 sayılı Yatırımların Proje Bazında Desteklenmesi ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 80 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde, dördüncü, beşinci ve altıncı fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibareleri “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 207- 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanunun 4 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 208- 3/11/2016 tarihli ve 6754 sayılı Birlikçilik Kanununun;

a) 1 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “adli, idari ve askerî” ibaresi “adli ve idari” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 12 nci maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “Adli, idari ve askerî” ibaresi “Adli ve idari” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 209- 22/12/2016 tarihli ve 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanununun;

a) 96 ncı maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde,

b) 132 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “ilgili bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 210- 23/2/2017 tarihli ve 6824 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun geçici 1 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 211- 18/5/2017 tarihli ve 7020 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda ve Bir Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 3 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının (d) bendinin (2) numaralı alt bendinde yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde ve yirminci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 212- 21/3/2018 tarihli ve 7103 sayılı Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun geçici 1 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibareleri “Cumhurbaşkanınca” şeklinde, yedinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 213- 2/9/1983 tarihli ve 78 sayılı Yükseköğretim Kurumları Öğretim Elemanlarının Kadroları Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin;

a) 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “ilgili yükseköğretim kurumunun teklifi ve Yükseköğretim Kurulu’nun uygun görüşü üzerine Maliye Bakanlığı ile Devlet Personel Dairesinin görüşleri alınarak Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

b) Ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 214- 7/10/1983 tarihli ve 124 sayılı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin;

a) 25 inci maddesinin ikinci fıkrasının (k) bendinde yer alan “kanun ve tüzük taslaklarıyla, yönetmeliklerini” ibaresi “mevzuat taslaklarını” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 42 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “ilgili yükseköğretim kurumunun talebi Yükseköğretim Kurulu’nun teklifi ve Maliye Bakanlığı ile Devlet Personel Dairesinin uygun görüşleri üzerine Bakanlar Kurulu’nca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 215- 14/4/1989 tarihli ve 367 sayılı Bakanlıklarda ve Bağlı Kuruluşlarda Avrupa Birliğiyle İlgili Birimler Kurulması ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin;

a) 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Başbakanlığa” ibaresi “Cumhurbaşkanlığına” şeklinde,

b) 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Başbakanlıkça” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde,

değiştirilmiştir.

MADDE 216- 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin;

a) 4 üncü maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “Başbakanlık” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı” ve “kanunlarındaki” ibaresi “kararnamelerindeki” şeklinde değiştirilmiş ve altıncı fıkrasında yer alan “kanunlarına” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine” ibaresi eklenmiştir.

b) 5 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlıklar” ibaresinden önce gelmek üzere “Cumhurbaşkanlığı,” ibaresi eklenmiş, üçüncü fıkrasında yer alan “özel uzmanlık gerektirdiği” ibaresinden sonra gelmek üzere “Cumhurbaşkanlığında Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanının, bakanlıklarda” ibaresi eklenmiş ve aynı fıkarda yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 6 ncı maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “, askeri savcılıklara ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkanlığına” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

ç) 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, “Başbakanlığın” ibareleri “Cumhurbaşkanlığının” şeklinde ve “Başbakanlıkça” ibaresi “Cumhurbaşkanlığınca” şeklinde, ikinci fıkrasında yer alan “Başbakanlık” ibareleri “Cumhurbaşkanlığı” şeklinde ve “Başbakanlıkça” ibaresi “Cumhurbaşkanlığınca” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 11 inci maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendinde yer alan “, ilgili bakanlık hukuki uyumsuzluk değerlendirme komisyonunun ve Maliye Bakanlığının görüşü alınarak, ilgili bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 15 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 16 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Maliye Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirilmiştir.

Tüzükler, Bakanlar Kurulu kararları ve yönetmelikleri

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihten önce, bu Kanun Hükmünde Kararname ile değişiklik yapılan kanunların ve kanun hükmünde kararnamelerin ilgili maddeleri gereğince yürürlüğe konulmuş olan tüzükler, nizamnameler, Başbakanlık ve Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikler ile diğer işlemler yürürlükten kaldırılmadıkça geçerliliğini sürdürür.

MADDE 217- Bu Kanun Hükmünde Kararname hükümleri, 24/6/2018 tarihinde birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının andiçerek göreve başladığı tarihte yürürlüğe girer.

MADDE 218- Bu Kanun Hükmünde Kararname hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.”

B. KHK’nın 86. maddesinin (a) bendiyle ibare eklenen ve ibare değişikliği yapılan 2942 sayılı Kanunu’nun 3. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Kamulaştırma şartları

Madde 3 – İdareler, kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle yapmak yükümlülüğünde bulundukları kamu hizmetlerinin veya teşebbüslerinin yürütülmesi için gerekli olan taşınmaz malları, kaynakları ve irtifak haklarını; bedellerini nakden ve peşin olarak veya aşağıda belirtilen hallerde eşit taksitlerle ödemek suretiyle kamulaştırma yapabilirler.

Cumhurbaşkanınca kabul olunan, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskan projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla yapılacak kamulaştırmalarda, bir gerçek veya özel hukuk tüzelkişisine ödenecek kamulaştırma bedelinin o yıl Genel Bütçe Kanununda gösterilen miktarı, nakden ve peşin olarak ödenir. Bu miktar, kamulaştırma bedelinin altıda birinden az olamaz. Bu miktarın üstünde olan

kamulaştırma bedelleri, peşin ödeme miktarından az olmamak ve en fazla beş yıl içinde faiziyle birlikte ödenmek üzere eşit taksitlere bağlanır. Taksitlere, peşin ödeme gününü takip eden günden itibaren, Devlet borçları için öngörülen en yüksek faiz haddi uygulanır. ”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 25/9/2018 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Fatma KARAMAN ODABAŞI tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu KHK kuralları, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. KHK'ların Yargısal Denetimi ile 6771 Sayılı Kanun'la Yapılan Anayasa Değişikliğinin Yargısal Denetime Etkileri Hakkında Genel Açıklama

3. Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) daha önceki hükûmet sisteminde yer alan Bakanlar Kuruluna KHK çıkarma yetkisi verebileceğini hükme bağlayan ve KHK'ların hukuksal rejimini düzenleyen Anayasa'nın 91. maddesi 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 9/7/2018 tarihinde yürürlüğe giren 16. maddesiyle yürürlükten kaldırılmış, böylece KHK çıkarılabilme imkânına anayasal olarak son verilmiştir.

4. Buna karşılık 6771 sayılı Kanun'la Anayasa'ya eklenen geçici 21. maddenin (F) fıkrasının birinci cümlesinde *“Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte yürürlükte bulunan kanun hükmünde kararname, tüzükler, Başbakanlık ve Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikler ile diğer düzenleyici*

işlemler yürürlükten kaldırılmadıkça geçerliliğini sürdürür” denilmek suretiyle Anayasa’nın 91. maddesinin yürürlükten kaldırılma tarihine kadar çıkarılmış ve yürürlükte bulunan KHK’ların geçerliliklerini sürdürmeye devam edeceği hükme bağlanmıştır.

5. Anılan fıkranın ikinci cümlesinde ise *“Yürürlükte bulunan kanun hükmünde kararnamelemler hakkında 152 nci ve 153 üncü maddelerin uygulanmasına devam olunur”* hükmüne yer verilmiştir. Söz konusu cümlede Anayasa’nın, KHK’ların iptal davası yoluyla Anayasa’ya aykırılığının ileri sürülebilmesine ilişkin 150. ve 151. maddelerine açıkça yer verilmemiş ise de anılan hükmü yorumlayan Anayasa Mahkemesi iptal davası yönünden de olağan KHK’lara ilişkin yargısal denetim yetkisinin devam ettiğini kabul etmiştir (AYM, E.2018/114, K.2018/91, 25/9/2018, §§ 8, 9).

6. Anayasa’nın 148. maddesinin birinci fıkrasının 6771 sayılı Kanun’la değiştirilmeden önceki hâlinde, Anayasa Mahkemesinin KHK’ların Anayasa’ya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetleyeceği hükme bağlanmış ve 2017 yılında yapılan söz konusu Anayasa değişikliği ile KHK rejimine son verilmeden önce Anayasa Mahkemesi, Anayasa’nın mülga 91. maddesini ölçü norm olarak esas alarak bu madde uyarınca KHK’ları yetki kanununa dayanıp dayanmadığı, yetki kanununun kapsamında olup olmadığı ve yasak alan içinde kalıp kalmadığı hususlarında denetime tabi tutmuştur. Anayasa’nın geçici 21. maddesinin (F) bendinin ikinci cümlesinde KHK’larla ilgili denetim yetkisinin devamı öngörülmele birlikte söz konusu denetimde mülga normların ölçü norm olarak dikkate alınıp alınamayacağı hususunda bir hükme yer verilmemiştir.

7. Bu bağlamda mülga normların niteliklerini dikkate alan Anayasa Mahkemesi mevcut KHK’ların Anayasa’ya uygunluk denetiminde Anayasa’nın mülga 91. maddesinin ölçü norm olarak dikkate alınmaya devam edilmesi gerektiğine karar vermiştir. Kararda içerik bakımından Anayasa’ya uygunluk denetiminde Anayasa’nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkesi gereğince kural olarak denetimin yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan normların ölçü norm olarak dikkate alınacağı, ancak anayasa yargısı denetimine tabi bir norm, oluşturulduğu süreçte geçerli olan *yetki* kuralları esas alınarak vücut bulduğundan bu unsura ilişkin denetimin -yürürlükten kalkmış olsa dahi- o tarihteki kurallar esas alınarak yapılması gerekeceği

ifade edilmiştir. Geçerliliğini sürdüren ve yetki unsuru bakımından da anayasal denetime tabi olan KHK'ların çıkarılması sırasındaki anayasal yetkinin kaynağını, ilga edilmiş olsa da Anayasa'nın 91. maddesinin teşkil ettiği, bu itibarla KHK çıkarma yetkisinin Anayasa'ya uygun olarak kullanılıp kullanılmadığı yönünden yapılacak denetimin ancak söz konusu anayasal yetkinin tanımlandığı, konu yönünden kapsam ve sınırlarının çizildiği normun ölçü alınması suretiyle gerçekleştirilecek bir inceleme ile mümkün olabileceği belirtilmiştir (AYM, E.2018/122, K.2020/14, 19/2/2020, §§ 11, 12).

8. Anayasa'nın mülga 91. maddesinde düzenlenen KHK'lar işlevsel yönden yasama işlemi niteliğinde olduğundan bu kuralların yargısal denetimlerinin yapılması görev ve yetkisi Anayasa Mahkemesine verilmiştir. Anılan maddede KHK'ların Anayasa'ya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunun denetlenmesinden söz edilmekte olup Anayasa'ya uygunluk denetiminin içine KHK'nın yetki kanunu kapsamında olup olmadığının denetimi de girmektedir. Çünkü Anayasa'nın mülga 91. maddesinde Bakanlar Kuruluna ancak yetki kanununda belirtilen sınırlar içinde KHK çıkarma yetkisinin verilmesi öngörülmüştür. Söz konusu yetkinin dışına çıkılması, KHK'yı Anayasa'ya aykırı duruma getirir. Dolayısıyla yargısal denetimde KHK'nın yetki kanunu kapsamında olup olmadığı sorununun da çözülmesi gerekir.

9. Dayanaklarını doğrudan doğruya Anayasa'dan alan olağanüstü hâl KHK'larından farklı olarak olağan dönemlerdeki KHK'ların bir yetki kanununa dayanması zorunludur. Bu nedenle KHK'lar ile dayandıkları yetki kanunu arasında çok sıkı bir bağ vardır. KHK'nın yetki kanunu ile olan bağı, KHK'yı aynen ya da değiştirerek kabul eden kanun ile kesilir. KHK'nın Anayasa'ya uygun bir yetki kanununa dayanması, Anayasa'ya uygunluğunun ön koşuludur. Bir yetki kanununa dayanmadan çıkarılan veya dayandığı yetki kanunu iptal edilen KHK'ların içeriği Anayasa'ya aykırılık oluşturmaya bile bunların Anayasa'ya uygunluğundan söz edilemez.

10. KHK'ların Anayasa'ya uygunluk denetimi, kanunların denetiminden farklıdır. Anayasa'nın 11. maddesinde "*Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz*" denilmektedir. Bu nedenle kanunların denetiminde, onların yalnızca Anayasa kurallarına uygun olup olmadığı tespit edilir. KHK'lar ise konu, amaç, kapsam ve ilkeleri yönünden hem dayandıkları yetki kanununa hem de Anayasa'ya uygun olmak zorundadır.

11. Anayasa'nın mülga 91. maddesinde kimi konuların KHK'larla düzenlenmesi yasaklanmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında "...sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümde yer alan siyasî haklar ve ödevler kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemez." denilmiştir. Bu kural uyarınca TBMM, Bakanlar Kuruluna ancak KHK ile düzenlenmesi yasaklanmış alana girmeyen konularda KHK çıkarma yetkisi verebilir.

12. Anayasa'nın herhangi bir maddesinde kanunla düzenleneceği öngörülen bir konunun Anayasa'nın mülga 91. maddesinin birinci fıkrasının açıkça yasakladığı hükümler ile ilgili olmadıkça ya da Anayasa'nın mülga 163. maddesinde olduğu gibi KHK çıkarılamayacağı açıkça belirtilmedikçe KHK ile düzenlenmesi Anayasa'ya aykırılık oluşturmaz.

13. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (3) numaralı fıkrasında "*Mahkemenin, kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasaya aykırılığı hususunda ileri sürülen gerekçelere dayanma zorunluluğu yoktur. Mahkeme, taleple bağlı kalmak şartıyla başka gerekçeyle de Anayasaya aykırılık kararı verebilir.*" denilmiştir. Buna göre Mahkeme iptal ve itiraz davalarında yapacağı incelemede taleple bağlı bulunmaktadır. Dava dilekçesinde KHK'nın tümü yönünden geçerli olabilecek bazı gerekçelere dayanılarak 700 sayılı KHK'nın tümü ile yasak alanda düzenleme yaptığı gerekçesiyle 86. maddesinin (a) bendiyle 2942 sayılı Kanun'un 3. maddesinin birinci fıkrasına eklenen "...ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle..." ibaresi ile ikinci fıkrasında yer alan "*Bakanlar Kurulunca...*" ibaresinin "*Cumhurbaşkanınca...*" şeklinde değiştirilmesinin iptali talep edilmiştir. Bunun dışında KHK kurallarının her birinin ayrı ayrı Anayasa'ya aykırılığını ileri süren bir talebe yer verilmemiştir. Buna göre ayrıca dava konusu edilen kural dışında KHK tümü yönünden incelenmiş; KHK'da düzenlenen her bir kurala ilişkin ayrıca bir inceleme yapılmamıştır. Dolayısıyla KHK'nın tümü yönünden aşağıda ulaşılabacak sonucun her bir KHK kuralı yönünden yapılacak inceleme neticesi verilecek kararın sonuçlarını doğurmayacağının vurgulanması gerekir.

B. KHK'nın Tümünün İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

14. Dava dilekçesinde özetle; yasama yetkisinin genel ve asli bir yetki olduğu, TBMM'ye ait olup devredilemeyeceği, KHK çıkarma yetkisinin ise kendine özgü ve istisnai bir yetki olduğu ve yasama yetkisinin devri anlamına gelecek şekilde genelleştirilemeyeceği, KHK çıkarma yetkisinin ancak ivedilik gerektiren belli konularda TBMM'nin hızlı hareket edemeyeceği durumlarda zorunlu düzenlemeler için kullanılması gerektiği, Anayasa'nın mülga 91. maddesinin birinci fıkrasında sıkıyönetim ve olağanüstü hâller saklı kalmak üzere Anayasa'nın İkinci Kısımının Birinci ve İkinci Bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile Dördüncü Bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin KHK ile düzenlenemeyeceğinin belirtildiği, Anayasa'nın 163. maddesinde ise Bakanlar Kuruluna KHK ile bütçede değişiklik yapma yetkisi verilemeyeceğinin ifade edildiği ancak bu açık istisnalar dışında Anayasa'da kanunla düzenleneceği belirtilen diğer konularda da KHK ile düzenleme yapılamayacağı, ülkenin siyasal rejimini köklü şekilde değiştiren Anayasa değişikliğine uyum sağlanması amacıyla yapılacak yasal düzenlemelerin Anayasa'nın geçici 21. maddesinin (B) fıkrası uyarınca münhasıran TBMM tarafından yapılması gerektiği, bu konuda KHK ile düzenleme yapılamayacağı gibi geçici 21. maddenin (B) fıkrasında belirtilen süre içinde TBMM tarafından gerekli düzenlemelerin yapılmamasının ihmal yoluyla Anayasa'ya aykırılık oluşturduğu ancak bu durumun Anayasa ile TBMM'ye verilen uyum kanunlarını çıkarma yetkisini ortadan kaldırmadığı, özellikle TBMM tarafından kanunla düzenleme yapılmasını öngören geçici 21. maddenin (B) fıkrasındaki özel düzenlemeye rağmen Anayasa'nın mülga 91. maddesindeki genel düzenleme uyarınca KHK ile düzenleme yapılmasının yasama yetkisinin yürütme organına devri anlamına geleceği, ülkenin hükûmet sistemini ve siyasal rejimini değiştiren ve böylece kamusal yetkinin dağılımını ve denetimini yeniden düzenleyen uyum kanunlarının ulusal iradenin temsilcisi olan TBMM'de toplumun tüm kesimlerinin ve siyasi partilerin katılımı ve tartışmasıyla çıkarılmasının demokratik devlet ilkesinin gereği olduğu belirtilerek 700 sayılı KHK'nın tümünün Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7., 87., mülga 91. ve geçici 21. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

15. Dava konusu KHK 10/5/2018 tarihli ve 7142 sayılı 6771 sayılı Kanunla Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Çeşitli Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Konusunda Yetki Kanunu'na dayanılarak çıkarılan KHK'lardandır.

16. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

17. Kuvvetler ayrılığı ilkesi genellikle hukuk devleti ilkesi ile ilişkilendirilmektedir. Anayasa'nın Başlangıç kısmının dördüncü paragrafında kuvvetler ayrılığının "...Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli Devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medenî bir işbölümü ve işbirliği olduğu..." ifade edilmektedir.

18. Anayasa'nın 6. maddesinde "Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz" denilmiş; 7. maddede "Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez." hükmüne yer verilmiştir. Anayasa'nın 87. maddesinde kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; yine anılan maddenin 6771 sayılı Kanun'la değiştirilmeden önceki hâlinde Bakanlar Kuruluna belli konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermek TBMM'nin görev ve yetkileri arasında sayılmış; mülga 91. maddesinde ise KHK'ların hukuksal rejimi belirlenmiştir.

19. Anayasa'nın anılan hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden yasama yetkisinin genel ve asli bir yetki olması, TBMM'ye ait bulunması ve devredilememesi karşısında KHK çıkarma yetkisi istisnai bir yetki olarak kabul edilebilir. Ancak Anayasa'da öngörülen koşullar ve sınırlar içinde kalmak kaydıyla KHK çıkarılması hususunda Bakanlar Kuruluna yetki verilmesi yasama yetkisinin devri olarak nitelendirilemeyeceği gibi Anayasa'nın Başlangıç kısmında belirtildiği şekilde kuvvetler ayrılığı ilkesine de aykırılık oluşturmaz.

20. Yukarıda ifade edildiği ve Anayasa Mahkemesinin önceki tarihli kararlarında da belirtildiği üzere Anayasa'nın herhangi bir maddesindeki kanunla düzenlenme şartı kural olarak o konuda KHK çıkarılmasına engel teşkil etmemektedir. Başka bir ifadeyle, KHK'larla düzenlenemeyeceği açıkça belirtilen yasak alanlar dışında kalmak kaydıyla kanunla düzenleneceği belirtilen konularda KHK çıkarılmasına engel bir durum bulunmamaktadır (AYM, E.1989/4, K.1989/23, 16/5/1989; E.2011/60, K.2011/147, 27/10/2011).

21. Anayasa'ya 6771 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle eklenen geçici 21. maddenin (B) fıkrasında *"Bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç altı ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu Kanunla yapılan değişikliklerin gerektirdiği Meclis İçtüzüğü değişikliği ile diğer kanuni düzenlemeleri yapar. Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenleneceği belirtilen değişiklikler ise Cumhurbaşkanının göreve başlama tarihinden itibaren en geç altı ay içinde Cumhurbaşkanı tarafından düzenlenir."* kuralına yer verilmiştir.

22. Kural anılan hususlarda KHK çıkarılmasını yasaklayan açık bir düzenleme içermemektedir. Öte yandan 6771 sayılı Kanun ile Anayasa'nın bazı maddelerinde değişiklik yapılmak suretiyle yeni bir hükûmet sistemine geçilmiştir. Bu kapsamda Bakanlar Kurulu kaldırılarak yürütme yetkisi ve görevi tek başına Cumhurbaşkanına verilmiş; Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri yeniden düzenlenmiştir. 6771 sayılı Kanun'la yapılan değişikliklerin gerektirdiği kanuni düzenlemeler genel itibarıyla yeni hükûmet sistemine geçilmesiyle ilgili olup anılan hususlarda Anayasa'da KHK çıkarılamayacağına ilişkin doğrudan veya dolaylı bir hüküm bulunmamaktadır. Diğer yandan Anayasa Mahkemesi 700 sayılı KHK'nın dayanağını oluşturan 7142 sayılı Kanun'un iptali talebiyle açılan davada Anayasa değişikliğinin gerektirdiği kanuni düzenlemeler konusunda KHK çıkarılıp çıkarılamayacağı hususunu da incelemiş ve bu yönüyle Kanun'un tamamının Anayasa'ya aykırı olmadığı sonucuna ulaşmıştır (AYM, E.2018/100, K.2018/79, 5/7/2018, §§ 9, 10, 17).

23. Her ne kadar dava dilekçesinde KHK çıkarma yetkisinin ancak ivedilik gerektiren konularda, TBMM'nin hızlı hareket edemeyeceği durumlarda ve zorunluluk arz eden hâllerde kullanılması gerektiği ileri sürülmüş ise de Anayasa Mahkemesinin 27/10/2011 tarihli ve E.2011/60, K.2011/147; 10/1/2013 tarihli ve E.2011/141, K.2013/10 sayılı kararlarında

belirtildiği üzere Anayasa'da, KHK çıkarılabilmesi için acil, ivedi ve zorunlu bir durumun olması gerektiğine dair herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Bu itibarla KHK'ların Anayasa'ya uygunluğunun incelenmesinde Anayasa'da öngörülmeyen yeni şartlar ihdas edilmesi mümkün değildir. Bu nedenle yetki kanunu ve buna bağlı olarak KHK çıkarılmasını gerektiren acil, ivedi ve zorunlu bir durumun olup olmadığının incelenmesi, Anayasa'da öngörülen çerçevenin dışına taşacak ölçüde bir denetim yapılması anlamına gelebilecektir. Kaldı ki 7142 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde Anayasa'nın geçici 21. maddesinin (A) fıkrası uyarınca 3/11/2019 tarihinde yapılması planlanan 27. Yasama Dönemi milletvekili genel seçimi ve Cumhurbaşkanlığı seçiminin tarihinin TBMM Genel Kurulunun 20/4/2018 tarihli ve 1183 sayılı Kararıyla 24/6/2018 olarak değiştirilmesi sebebiyle Anayasa değişikliğinin gerektirdiği kanuni düzenlemelerin bir an önce yapılmasının önem arz ettiği, ivedi olarak yapılması gereken bazı düzenlemelerin KHK çıkarılması yoluyla gerçekleştirilmesinde zorunluluğun bulunduğu ifade edilmiştir.

24. Açıklanan nedenlerle KHK'nın tümü Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7., 87., mülga 91. ve geçici 21. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

C. KHK'nın 86. Maddesinin (a) Bendiyle 2942 Sayılı Kanun'un 3. Maddesinin Birinci Fıkrasına Eklenen "...ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle..." İbaresini ile İkinci Fıkrasında Yer Alan "Bakanlar Kurulunca..." İbaresinin "Cumhurbaşkanınca..." Şeklinde Değiştirilmesinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

25. Dava dilekçesinde özetle; kurallarla kamu idarelerine Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen görevleri yerine getirmek amacıyla kamulaştırma yapma imkânının tanındığı, kamulaştırma işleminin Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkına getirilen bir sınırlama niteliğinde bulunduğu, Anayasa'nın İkinci Kısımının İkinci Bölümünde yer alan mülkiyet hakkına ilişkin bir sınırlamanın KHK ile düzenlenmesinin mümkün olmadığı belirtilerek kuralların Anayasa'nın mülga 91. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. Kuralların Anayasa'nın Mülga 91. Maddesi Yönünden İncelenmesi

26. Yukarıda da ifade edildiği üzere 700 sayılı KHK, 7142 sayılı Kanun'a dayanılarak çıkarılan KHK'lardandır. 7142 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre 6771 sayılı Kanun'la Anayasa'da yapılan değişikliklere uyum sağlamak amacıyla aynı maddenin (2) numaralı fıkrasında belirtilen kapsam dâhilinde çeşitli kanun ve KHK'larda değişiklik yapılması hususunda Bakanlar Kuruluna KHK çıkarma yetkisi verilmiştir.

27. Anılan Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendine göre kamu kurum ve kuruluşlarının kuruluş, teşkilat, görev ve yetkilerinin düzenlenmesi, (b) bendine göre kanunlar ve KHK'larda yer alan tüzük, Bakanlar Kurulu, İcra Vekilleri Heyeti, İcra Vekilleri Heyeti kararı, Bakanlar Kurulu kararı, Bakanlar Kurulu yönetmeliği, hükûmet, başbakan, başvekil, başbakanlık, başvekâlet, sıkıyönetim, nizamname, kanun tasarısı gibi bazı ibarelerin değiştirilmesi, yürürlükten kaldırılması veya bu çerçevede kanunlar ve KHK'larda yer alan ilgili hükümlerin yeniden düzenlenmesi, (c) bendine göre mevcut bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşların bağlılık ve ilgilerinin yeniden belirlenmesi, (ç) bendine göre uygulama imkânı kalmayan kanun ve KHK'ların yürürlükten kaldırılması, (d) bendine göre ise kanun ve KHK'larda yer alan bakanlıkların, kamu kurum ve kuruluşlarının kurulması, kaldırılması, görevleri, yetkileri, personeli ve teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması ve üst kademe kamu yöneticilerinin atanmaları ile görevlerine son verilmesine ilişkin usul ve esasların düzenlenmesinin sağlanması, Cumhurbaşkanı'nın yürütme yetkisine ilişkin hususlara dair hükümlerin düzenlenmesi ile bu bent kapsamındaki ilgili hükümlerin değiştirilmesi veya yürürlükten kaldırılması için çeşitli kanun ve KHK'larda değişiklik yapılması hususunda düzenlemelerde bulunulmak üzere KHK çıkarılabilecektir.

28. Kurallarla, 2942 sayılı Kanun'un kamulaştırma şartlarını düzenleyen 3. maddesinin birinci fıkrasına "...ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle..." ibaresi eklenmiş; ikinci fıkrada yer alan "Bakanlar Kurulunca..." ibaresi ise "Cumhurbaşkanınca..." şeklinde değiştirilmiştir. Buna göre Anayasa değişikliğiyle benimsenen yeni hükûmet sistemi ve Cumhurbaşkanı'nın

yeniden düzenlenen görev ve yetkileri çerçevesinde Cumhurbaşkanı'nın yürütme yetkisi ve görevine bağlı olarak anılan maddenin birinci fıkrasında idarelerin kanunlar yanında Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle de yapmak yükümlülüğünde bulundukları kamu hizmetlerinin veya teşebbüslerinin yürütülmesi için gerekli olan taşınmaz malları, kaynakları ve irtifak haklarını kamulaştırabilecekleri belirtilmiş; ikinci fıkrasında ise Anayasa değişikliğiyle Bakanlar Kurulunun kaldırılarak görev ve yetkilerinin Cumhurbaşkanı tarafından yerine getirilmesinin öngörölmüş olması dolayısıyla Cumhurbaşkanınca kabul olunan büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla yapılacak kamulaştırmalarda bedelin taksitle ödenmesinin koşulları düzenlenmiştir.

29. Kanun'un 2. maddesinin (2) numaralı fıkrasında Bakanlar Kuruluna verilen KHK çıkarma yetkisinin bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarih olan 18/5/2018'den TBMM ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanı'nın andiçerek göreve başladığı tarih olan 9/7/2018'e kadar geçerli olduğu ve bu süre içinde Bakanlar Kurulunun birden fazla KHK çıkarabileceği hükme bağlanmıştır. KHK'nın kabul tarihinin 2/7/2018 olduğu gözetildiğinde KHK'nın 7142 sayılı Kanun'un tanıdığı süre içinde çıkarıldığı hususunda da tereddüt bulunmamaktadır.

30. Açıklanan nedenlerle 6771 sayılı Kanun'la Anayasa'da yapılan değişikliklere uyum sağlamak üzere 7142 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) ve (d) bentleri uyarınca 2942 sayılı Kanun'un 3. maddesinde değişiklik yapan kuralların Yetki Kanunu kapsamında olduğu anlaşılmaktadır.

31. Anayasa'nın mülga 91. maddesinin birinci fıkrasında, sıkıyönetim ve olağanüstü hâller saklı kalmak üzere Anayasa'nın İkinci Kısımının Birinci ve İkinci Bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile Dördüncü Bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin KHK'larla düzenlenemeyeceği belirtilmiştir. Buna göre anılan hak ve ödevlerle ilgili bir kuralın KHK ile düzenlenmesi mümkün değildir.

32. Anayasa'nın 35. maddesinde, herkesin mülkiyet ve miras haklarına sahip olduğu, bu hakların ancak kamu yararı amacıyla ve kanunla

sınırlanabileceği belirtilmiş; mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı düzenlenmiştir. Anayasa'nın Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler başlıklı İkinci Kısımının Üçüncü Bölümünde yer alan 46. maddesinde ise kamulaştırmaya ilişkin hükümlere yer verilerek devlet ve kamu tüzel kişilerinin kamu yararının gerektirdiği hâllerde gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını kanunla gösterilen esas ve usullere göre kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idari irtifaklar kurmaya yetkili oldukları belirtilmiştir.

33. Kamulaştırmanın konusunu oluşturan taşınmaz malların mülkiyet hakkının kapsamına dâhil olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin pek çok kararında da Anayasa'nın 46. maddesinde düzenlenmiş olan kamulaştırmanın Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkına getirilmiş anayasal bir sınırlama olduğu ifade edilmiştir (AYM, E.2018/156, K.2019/22, 10/04/2019, § 30; E.2016/181, K.2018/111, 20/12/2018, § 69; E.2017/110, K.2017/133, 26/7/2017, § 12; E.2015/55, K.2016/45, 26/5/2016, § 15).

34. 2942 sayılı Kanun'un dava konusu kuralların değişiklikler öngördüğü 3. maddesinde kamulaştırma şartları düzenlenmiş ise de kurallar kamulaştırmaya ve kamulaştırma şartlarına ilişkin bir düzenleme içermemektedir. 6771 sayılı Kanun'la yapılan Anayasa değişikliğiyle birlikte yeni hükûmet sistemine geçilmiş, bu kapsamda Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri yeniden düzenlenmiş, Bakanlar Kuruluna ait olan görev ve yetkilerin Cumhurbaşkanı tarafından yerine getirilmesi öngörülmüştür. Anayasa'nın 46. maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere kamulaştırma bir devlet müdahalesi olup kamulaştırma mevzuatının devletin hükûmet sistemindeki değişikliklerle uyumlu hâle getirilmesi bir zorunluluktur. Ancak anılan amacı gerçekleştirmeye yönelik her kuralın peşinen kamulaştırma ile ilgili olduğu söylenemez. Dava konusu kurallar yeni hükûmet sistemi çerçevesinde kamu hizmetlerinin bundan böyle kanun yanında Cumhurbaşkanlığı kararnamesinden de kaynaklanmasının mümkün olduğunu, daha önce Bakanlar Kurulunca kabul olunan proje ve yatırımların Bakanlar Kurulunun kaldırılmış olması ve yetkilerinin Cumhurbaşkanınca kullanılacak olmasının doğal bir sonucu olarak Cumhurbaşkanınca kabul olunacağını açıklamaktan ibaret olup kamulaştırmanın şekli, özü, usul ve esaslarına ilişkin bir düzenleme

veya değişiklik öngörmemektedir. Buna göre kamulaştırma ve dolayısıyla mülkiyet hakkı kapsamında bir düzenleme içermeyen kuralların Anayasa'nın mülga 91. maddesi uyarınca KHK ile düzenlenemeyecek yasak alan içinde kaldığı söylenemez.

35. Açıklanan nedenlerle Yetki Kanunu kapsamında kalan ve yasak alanda düzenleme içermeyen kurallar Anayasa'nın mülga 91. maddesine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Celal Mümtaz AKINCI, M. Emin KUZ ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamışlardır.

b. Kuralların İçerik Yönünden İncelenmesi

36. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgileri nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden incelenmiştir.

37. 2942 sayılı Kanun'un 3. maddesinin birinci fıkrasında idarelerin kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle yapmak yükümlülüğünde bulundukları kamu hizmetlerinin veya teşebbüslerinin yürütülmesi için gerekli olan taşınmaz malları, kaynakları ve irtifak haklarını bedellerini nakden ve peşin olarak veya ikinci fıkrada belirtilen hâllerde eşit taksitlerle ödemek suretiyle kamulaştırma yapabilecekleri belirtilmiştir. Anılan maddenin ikinci fıkrasında ise Cumhurbaşkanınca kabul olunan büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla yapılacak kamulaştırmalarda bir gerçek veya özel hukuk tüzel kişisine ödenecek kamulaştırma bedelinin o yıl genel bütçe kanununda gösterilen miktarının nakden ve peşin olarak ödeneceği ve bu miktarın kamulaştırma bedelinin altıda birinden az olamayacağı düzenlenmiş; bu miktarın üstünde olan kamulaştırma bedellerinin peşin ödeme miktarından az olmamak ve en fazla beş yıl içinde faiziyle birlikte ödenmek üzere eşit taksitlere bağlanacağı, taksitlere peşin ödeme gününü takip eden günden itibaren devlet borçları için öngörülen en yüksek faiz haddinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Birinci fıkrada yer alan "...ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle..." ibaresi ile ikinci fıkrada yer alan "Cumhurbaşkanınca..." ibaresi dava konusu kuralları oluşturmaktadır.

38. Anayasa'nın 2. maddesinde güvence altına alınan hukuk devleti ilkesi gereği kanunlar ve KHK'lar kamu yararı amacıyla çıkarılır. Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre kamu yararı genel bir ifadeyle bireysel, özel çıkarılardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yararı ifade etmektedir. KHK'nın amaç ögesi bakımından Anayasa'ya uygun sayılabilmesi için çıkarılmasında kamu yararı dışında bir amacın gözetilmemiş olması gerekir. KHK'nın kamu yararı dışında bir amaçla çıkarılmış olduğu açıkça anlaşılabiliyorsa amaç unsuru bakımından Anayasa'ya aykırılık söz konusudur.

39. Anayasa'ya uygunluk denetiminde kuralın öngörülmesindeki kamu yararı anlayışının isabetli olup olmadığı değil incelenen kuralın kamu yararı dışında belli bireylerin ya da grupların çıkarları gözetilerek yasalaştırılmış olup olmadığı incelenir. Diğer bir anlatımla bir kuralın Anayasa'ya aykırılık sorunu çözümlenirken kamu yararı konusunda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, yalnızca kuralın kamu yararı amacıyla çıkarılıp çıkarılamayacağının denetimiyle sınırlıdır.

40. Kurallar, 6771 sayılı Kanun'la yapılan Anayasa değişikliğiyle kabul edilen yeni hükûmet sistemi çerçevesinde idarelerin Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle de yapmak yükümlülüğünde bulunabilecekleri kamu hizmetlerinin olabileceği hususuna açıklık getirmekte ve daha önce Bakanlar Kurulunca kabul olunan proje ve yatırımların bundan sonra Cumhurbaşkanınca kabul olunacağını düzenlemektedir. Kuralların kamulaştırma mevzuatını yeni hükûmet sistemine uyumlu hâle getirmek ve bu kapsamda yaşanması muhtemel sorunları ortadan kaldırmak amacıyla ihdas edildiği anlaşılmaktadır.

41. Bu itibarla kamu yararı dışında bir amaç gözettiği saptanamayan kuralların hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu söylenemez.

42. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

Engin YILDIRIM, Celal Mümtaz AKINCI ve M. Emin KUZ bu görüşe katılmamışlardır.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

43. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralların uygulanmaları hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin;

A. Tümüne,

B. 86. maddesinin (a) bendiyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 3. maddesinin birinci fıkrasına eklenen "... ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle..." ibaresi ile ikinci fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulunca..." ibaresinin "Cumhurbaşkanınca..." şeklinde değiştirilmesine,

yönelik iptal talepleri 24/9/2020 tarihli ve E.2018/113, K.2020/48 sayılı kararla reddedildiğinden bu Kanun Hükmünde Kararname'ye, ibareye ve ibare değişikliğine ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE 24/9/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. HÜKÜM

2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin;

A. Tümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

B. 86. maddesinin (a) bendiyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 3. maddesinin birinci fıkrasına eklenen "... ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle..." ibaresi ile ikinci fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulunca..." ibaresinin "Cumhurbaşkanınca..." şeklinde değiştirilmesinin;

1. Konu bakımından yetki yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Celal Mümtaz AKINCI, M. Emin KUZ ile Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. İçeriği itibarıyla Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE, Engin YILDIRIM, Celal Mümtaz AKINCI ile M. Emin KUZ'un karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

24/9/2020 tarihinde karar verildi.

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 700 sayılı KHK ile değişik 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 3. maddesinin birinci fıkrasına eklenen “Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle” ibaresi ile ikinci fıkrasındaki “Cumhurbaşkanınca” ibaresinin iptali isteminin reddine ilişkin çoğunluğun görüşüne, konu bakımından aşağıdaki gerekçelerle katılamadım.

2. Anayasa Mahkemesi 2017 anayasa değişikliği sonrasında anayasada yer verilmeyen fakat önceden hukuk sistemine girmiş olan KHK’ların denetiminin mülga 91. maddesi kapsamında yapılacağına karar vermiştir (bkz. AYM 19.2.2020, E. 2018/122, K. 2020/14, par. 10, 11). Söz konusu 91. madde uyarınca KHK’ların yetki kanununda verilen yetki kapsamına uygunluğu yanısıra maddede sayılan yasak alanlar yönünden de denetlenmesi gerekmektedir. Öte yandan anılan Mahkememiz kararına göre KHK’lar ayrıca içerik yönünden de anayasaya aykırılık denetimine tabidir.

3. İncelemeye konu KHK değişikliği ile oluşturulan kural 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun kamulaştırma şartlarını belirleyen 3. maddesinin birinci fıkrasına kanunlarla ibaresinden sonra gelmek üzere Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle ibaresini eklemekte ve ayrıca “Bakanlar Kurulunca ibaresini de “Cumhurbaşkanınca” şeklinde değiştirmektedir. Daha önce yürütme organı olan Bakanlar Kurulu yerine kamulaştırma yetkisinin Cumhurbaşkanına verilmesi esasen gerekli, hatta zorunlu bir değişiklik olarak nitelenebilir. Değişiklik yapan kuralın 7142 sayılı Kanunun 1/1-b,d maddesi uyarınca yetki kanunu kapsamında bulunduğu da anlaşılmaktadır. Bununla birlikte bu denetimde ölçü norm olarak değerlendirilen Anayasanın mülga 91. maddesinde temel haklar, kişi hak ve ödevleri ile siyasi hak ve ödevler yönünden KHK’lar için yasak alan öngörülmüştür. Belirtilen konularda düzenleme yapılması için kanunla yetki verilemeyeceği gibi, her nasılsa verilse dahi böyle bir düzenleme konu bakımından anayasaya aykırı olacaktır.

4. Çoğunluk gerekçesinde kamulaştırmanın Anayasanın 46. maddesinde yer alması nedeniyle yasak alana girmediği değerlendirmesi yapılmıştır. Kamulaştırmanın konusunun özel mülkiyete tabi bir taşınmazın (bedeli mukabil de olsa) kamu yararı gerekçesiyle kişinin iradesi dışında

elinden alınmasını gerektirmesi karşısında, mülkiyet hakkından bağımsız düşünölemeyeceğı açıktır. Esasen Anayasanın 35. maddesinin ikinci fıkrasında mülkiyet hakkının kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceğı belirtilmiştir. Dolayısıyla bu hükme dayalı olarak da kamulaştırma kurallarının kanunla düzenlenmesi mümkündür. Başka deyişle bu kuruma verilen önem dolayısıyla Anayasada ayrı bir maddede düzenlenmiş olsa da kamulaştırma, mülkiyet hakkının anayasada belirtilen meşru sınırlama sebeplerinden biridir. Başka deyişle anayasal denetimde kamulaştırmayla ilgili düzenlemenin mülkiyet hakkından ayrı değerdendirilmesi düşünölemez. Nitekim Anayasa Mahkemesi geçmişteki çok sayıdaki kararında kamulaştırmanın mülkiyet hakkına getirilen bir sınırlama olduğunu ifade etmiştir (diğerleri arasında bkz. AYM 10.4.2019, E. 2018/156 – K. 2019/22, par. 30; AYM 20.12.2018, E. 2016/181 – K. 2018/111, par. 69; AYM 26.5.2016, E. 2015/55 – K. 2016/45, par. 15). İncelenen kural her ne kadar sosyal ve ekonomik hak ve ödevler bölümünde yer alıp yasak alan içinde değilse de sözü edilen Mahkememiz kararları gereğı de 35. maddeden ayrı ve bağımsız düşünölemeyeceğinden Anayasanın mülga 91. maddesi uyarınca yasak alan içerisinde bulunduğı ve konu bakımından iptali gerektiğı görüşündeyim.

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GÖRÜŞÜ

1. İptali talep edilen 700 sayılı KHK'nın 86. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde kamu kurum ve kuruluşlarının kuruluş, teşkilat görev ve yetkileri düzenlenmiştir. Kural, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun kamulaştırma şartlarını düzenleyen 3. maddesinin birinci fıkrasına "kanunlarla" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle ibaresini eklemiş; ikinci fıkradaki "bakanlar kurulu" ibaresini ise "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirmiştir. Kuralla getirilen değişikliğin yeni hükümet sistemine geçilmesinin neden olduğu bir zorunluluktan kaynaklandığı açıktır.

2. Mahkememiz E.2018/122, K.2020/14 sayılı ve 19/2/2020 tarihli kararında KHK'ların yargısal denetiminde Anayasa'nın mülga 91. maddesinin ölçü norm olarak alınmaya devam edilmesi gerektiğine hükmetmiştir.

3. Anayasa'nın mülga 91. maddesinin birinci fıkrasına göre sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere Anayasa'nın İkinci Kısmının Birinci ve İkinci Bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hak ve ödevleri KHK ile düzenlenemez. Bu kısımda yer alan Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı düzenlenmektedir. Bu maddede herkesin mülkiyet ve miras haklarına sahip olduğu, bu hakların ancak kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlanabileceği; mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın İkinci Kısmının İkinci bölümünde yer verilen mülkiyet hakkına ilişkin olarak KHK ile düzenleme yapılması Anayasa'ya aykırı olacaktır.

4. Mülkiyet hakkı ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığını kapsamaktadır. Buna göre kamulaştırmanın konusunu oluşturan taşınmazların mülkiyet hakkı kapsamında olduğu ve kamulaştırmanın mülkiyet hakkına yönelik bir sınırlama ve müdahale olduğu açıktır.

5. Kamulaştırma ile mülkiyet hakkı arasında doğrudan bir bağlantı mevcuttur. Mahkememiz de çok sayıda kararında kamulaştırmanın Anayasa'nın 35. maddesinde korunma altına alınmış olan mülkiyet hakkını sınırlandırdığını kabul etmiştir (Güncel bir örnek için bkz. E. 2018/156, K.2019/22, 10/04/2019, § 30).

6. Dava konusu kural Anayasa'nın 46. maddesiyle ilgili olsa da 35. maddedeki mülkiyet hakkının kapsamından ayrı ve bağımsız görülemez. Kural, doğrudan mülkiyet hakkına ilişkin bir düzenleme olduğundan Anayasa'nın mülga 91. maddesi gereğince KHK ile düzenlenemeyecek yasak alan içinde kalmaktadır.

7. Yukarıda belirtilen gerekçeyle, kuralın Anayasa'nın mülga 91. maddesine aykırı olduğu sonucuna ulaştığımızdan karara katılmıyoruz.

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

KARŞIOY GEREKÇESİ

700 sayılı KHK'nın 86. maddesiyle 2942 sayılı Kanunun 3. maddesinin birinci fıkrasına eklenen "...ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle..." ibaresinin ve ikinci fıkrasındaki "Bakanlar Kurulunca..." ibaresinin "Cumhurbaşkanınca..." şeklinde değiştirilmesinin Anayasaya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine karar verilmiştir.

Çoğunluğun red gerekçesinde; Anayasa değişikliğiyle benimsenen yeni hükümet sisteminin gereği olarak, kamu idarelerine CBK'larla verilen görevleri yerine getirmek amacıyla kamulaştırma yapma imkânı tanıyan ve Bakanlar Kurulunun yerine Cumhurbaşkanını yetkili kılan dava konusu kuralların, kamulaştırmaya ve kamulaştırma şartlarına ilişkin bir düzenleme içermediği, dolayısıyla mülkiyet hakkı kapsamında bir düzenleme ihtiva etmeyen mezkûr kuralların Anayasanın mülga 91. maddesinde belirtilen yasak alan kapsamında bulunmadığı için Anayasanın anılan maddesine ve içerik bakımından da 2. maddesine aykırı olmadığı belirtilmiştir.

1. 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun, kamulaştırma şartlarını düzenleyen 3. maddesinin birinci fıkrasına "kanunlarla" kelimesinden sonra gelmek üzere "ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle" ibaresini ekleyen dava konusu KHK hükmü ile, idarelerin kanunlar yanında CBK'larla da verilen görevler kapsamında kamu hizmetlerinin veya teşebbüslerinin yürütülmesi

için gerekli olan taşınmaz malları, kaynakları ve irtifak haklarını -bedellerini nakden ve peşin olarak veya ikinci fıkrada belirtilen hâllerde eşit taksitlerle ödemek suretiyle- kamulaştırmalarına imkân sağlanmıştır.

Bakanlar Kurulunca kabul edilen büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla yapılacak kamulaştırmalarda ödenecek kamulaştırma bedelinin ödeme usulünün düzenlendiği ikinci fıkrada değişiklik yapan KHK hükmüyle de fıkradaki “Bakanlar Kurulunca...” ibaresi “Cumhurbaşkanınca...” şeklinde değiştirilmiştir.

Başka bir ifadeyle, dava konusu kurallar kamulaştırmaya ve kamulaştırma şartlarına ilişkin etkiler doğuran ve sonuçlara yol açan düzenlemeler içermektedir. Bu nedenle, çoğunluğun, anılan değişikliklerin kamulaştırmaya ve kamulaştırma şartlarına ilişkin bir düzenleme içermediği yönündeki değerlendirmelerine katılmak mümkün değildir.

Bilindiği gibi, Anayasanın mülga 91. maddesinin birinci fıkrasında, Anayasanın İkinci Kısımının Birinci ve İkinci Bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile Dördüncü Bölümündeki siyasî haklar ve ödevlerin KHK'larla düzenlenemeyeceği hükme bağlanmıştır.

Dava konusu kural, Anayasanın İkinci Kısımının Üçüncü Bölümündeki “Kamulaştırma” başlıklı 46. maddesine ilişkin bir düzenleme öngörse de, Mahkememizin yerleşik içtihadına göre Anayasanın 46. maddesinde “öngörülen kamulaştırma, Anayasanın 35. maddesinde güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkına getirilmiş anayasal bir istisnadır” (10/4/2019 tarihli ve E. 2018/156, K. 2019/22 sayılı; 20/12/2018 tarihli ve E. 2016/181, K. 2018/111 sayılı; 26/7/2017 tarihli ve E. 2017/110, K. 2017/133 sayılı; 26/5/2016 tarihli ve E. 2015/55, K. 2016/45 sayılı kararlarımız).

Başka bir anlatımla, Anayasanın 35. maddesiyle teminat altına alınan mülkiyet hakkı ekonomik değer ifade eden her türlü malvarlığı hakkını kapsadığından, kamulaştırmanın konusunu oluşturan taşınmaz mallar da mülkiyet hakkının kapsamındadır ve kamulaştırma mülkiyet hakkına getirilen bir sınırlama niteliğindedir. Yukarıda belirtilen kararlarımızda da, Anayasanın 46. maddesinde belirtilen şartlara uygun bir düzenlemenin

35. maddeye aykırılık oluşturmayaçağı; aksinin ise Anayasanın 35. maddesi ile korunan ve sınırları belirtilen mülkiyet hakkına da aykırı bulunacağı belirtilmiştir (bkz. sırasıyla yukarıda belirtilen ilk kararımız § 30 ve 38; ikinci kararımız § 69; üçüncü kararımız § 12; dördüncü kararımız § 15).

Bu itibarla, dava konusu kuralla getirilen ibareler Anayasanın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkından ayrı düşünölemeyeceğinden ve kamulaştırma şartlarına ilişkin kanun hükmünde yapılan değışiklik mülkiyet hakkı ile ilgili bir düzenleme olduğundan, Anayasanın mülga 91. maddesine göre KHK ile düzenleme yapılması mümkün olmayan yasak alan içindedir.

2. Bilindiğı üzere 6771 sayılı Kanunla yapılan Anayasa değışikliği ile hukuk sistemimize giren CBK'lar bakımından Cumhurbaşkanına tanınan düzenleme yetkisi doğrudan Anayasadan kaynaklanmakta ve CBK ile düzenleme yapılabilmesi için yasama organının Cumhurbaşkanına bir kanunla yetki vermesine de gerek bulunmamaktadır. Üstelik Anayasanın 104. maddesinin onyedinci fıkrasına göre, kanunla (veya KHK ile) belli bir konuda CBK çıkarılacağıının öngörölmesi mümkün de değildir.

Aksinin kabulü; Cumhurbaşkanı kararı veya yönetmelikle düzenlenebilecek hususların CBK ile düzenlenmesi öngörölmek suretiyle, Anayasada belirlenen denetimin yapılacağı yargı merciinin değıştirilebileceğı ve yasama organının yürütme organına -KHK çıkarma yetkisinde olduğu gibi- CBK'larla kanunlarda değışiklik yapma yetkisi tanıyabileceğı anlamına gelir.

Nitekim doktrinde de, kanunlarla CBK'lar arasındaki ilişkinin kanunlarla diğör düzenleyici işlemler arasındaki ilişkiden farklı olması sebebiyle, kanunlarda belli bir hususun CBK'larla düzenleneceğı belirtilmişse bunun yasama hatası olarak anlaşıp düzeltilmesi gerektiğı (Yavuz Atar, Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Hukuki Rejimi ve Anayasallık Denetimi, Anayasa Yargısı, S. 36 (1), 2019, s. 244); kanunla CBK çıkarma yetkisi verilebileceğini kabul etmenin hem türev niteliğinde CBK'lar gibi bir türün ortaya çıkmasına neden olacağı hem de CBK'lar için Anayasada öngörölen sınırların yasama tasarrufları ile etkisiz hâle getirilebileceğini kabul etmek anlamına geleceğı, bu nedenle CBK'larla kanunlarda değışiklik yapılmasının da kanunla bu konuda yetki verilmesinin de Anayasaya uygun olmadığı ifade edilmiştir (Özen Ülgen Adadağ, Kanun-Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

İlişkisinin Yargısal Denetimine Yönelik Sorunlar, Anayasa Yargısı, S. 36 (1), 2019, s. 268-269).

Kuşkusuz, Anayasanın 104. maddesinin onyedinci fıkrasında öngörülen şartlara uygun olmak kaydıyla CBK çıkarılması ve bu kapsamda bakanlıklara görevler verilmesi de mümkündür. Ancak dava konusu KHK ile yapılan mezkûr düzenleme, açıklanan sebeplerle Anayasanın 104. maddesinin onyedinci fıkrasına uygun değildir.

3. Çoğunluğun içerik yönünden red gerekçesinde de, “kuralların kamulaştırma mevzuatını yeni hükûmet sistemine uyumlu hâle getirmek ve bu kapsamda yaşanması muhtemel sorunları ortadan kaldırmak amacıyla ihdas edildiği”, bu itibarla kamu yararı amacıyla getirildiği belirtilerek hukuk devleti ilkesini güvence altına alan Anayasanın 2. maddesine aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır.

Kararda da belirtildiği gibi, hukuk devleti ilkesinin gereği olarak, kanunların ve (Anayasanın 91. maddesi yürürlükten kaldırılncaya kadar KHK’ların) kamu yararı amacıyla çıkarılması gerekmekte birlikte, kuralın ihdasındaki kamu yararı anlayışının isabetli olup olmadığı Anayasaya uygunluk denetiminin konusunu oluşturmamaktadır. Ancak düzenlemenin amaç unsuru bakımından Anayasaya aykırı olmaması için kamu yararı dışında bir amacın gözetilmemiş olmasını gerekli kılan bu ilke düzenlemenin muhtevasına ilişkin olup, Anayasaya uygunluk denetiminde, “kuralın öngörülmesindeki kamu yararı anlayışının” isabetli olup olmadığının incelenemeyeceği anlamına gelir. Buna karşılık düzenlemede tercih edilen düzenleyici tasarrufun Anayasaya uygun olup olmadığının incelenmesinin, kuralın öngörülmesindeki kamu yararı anlayışının isabetli olup olmadığı ile bir ilgisi bulunmamaktadır.

İncelenen kurallar bakımından da, Anayasa değişikliğiyle kabul edilen yeni hükûmet sistemi çerçevesinde idareye görev verilmesindeki veya kaldırılan Bakanlar Kurulunun yerine Cumhurbaşkanı’nın yetkilendirilmesindeki kamu yararı anlayışının isabetli olup olmadığının Anayasaya uygunluk denetiminde incelenememesi, bunun için uygun anayasal enstrümanların seçilip seçilmediğinin de incelenememesi gerektiği şeklinde yorumlanamaz. Aksi takdirde, yasak alan kapsamında bulunduğu için Anayasanın

mülga 91. maddesi gereğince KHK veya 104. maddesinin onyedinci fıkrası gereğince CBK konusu yapılamayacak hususlarda da -KHK veya CBK'larla düzenlendiği belirlense bile- bu düzenlemelerin yapılmasında kamu yararı amacının gözetildiği gerekçesiyle Anayasaya aykırılık bulunmadığı sonucuna varılır. Bu nedenle hukuk devleti ilkesi açısından çoğunluğun gerekçesinde yapılan yoruma ve varılan sonuca katılmak da mümkün değildir.

Diğer taraftan Anayasanın 2. maddesine uygunluk bakımından yapılan inceleme, düzenlemenin kamu yararı amacıyla yapılıp yapılmadığı ile de sınırlı olmamalıdır.

Bilindiği gibi hukuk devleti -kararlarımızda birçok defa ifade edilen diğer niteliklerinin yanında- adaletli bir hukuk düzeni kurarak bunu sürdüren, hukukî güvenliği sağlayan, Anayasaya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir. Hukuk devletinin temel unsurlarından biri olan belirlilik ilkesi de; Mahkememizin yerleşik içtihadına göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir tereddüte ve şüpheyeye yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve nesnel olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlemler içermesini gerektirmekte ve hukukî güvenlik ilkesiyle bağlantılı olarak bireyin, kanundan belirli bir kesinlik içinde hangi somut olgulara hangi sonuçların bağlandığını görebilmesini zorunlu kılmaktadır. Söz konusu ilke KHK'lar bakımından da geçerlidir.

Belirlilik ilkesi, genel olarak Anayasanın 2. maddesi gereğince hukuk devletinin temel unsurlarından biri olduğu gibi, Anayasanın diğer maddelerinde özel olarak kanunla sınırlanabileceği hükme bağlanan temel hakların kanuniliği bakımından da hukukî güvenliği ve öngörülebilirliği sağlamaya yönelik bir ilkedir. Nitekim Anayasanın 13. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceği belirtilmekte; 35. maddesinin ikinci fıkrasında da mülkiyet hakkının ancak kanunla sınırlanabileceği ifade edilerek bu temel ilke tekrarlanmakta ve bu haklara ilişkin sınırlamaların kanunîliği incelenirken belirlilik ilkesine uygun bir sınırlama yapılıp yapılmadığı değerlendirilmektedir.

Anayasaya göre herhangi bir tereddüte ve şüpheyeye yer vermeyecek şekilde ve belli bir kesinlik içinde açık, net, anlaşılır ve nesnel bir şekilde

belirlenmesi gereken ve kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına engel olacak tedbirleri içermesi gerektiği kabul edilen dava konusu kuralların bu niteliklere sahip olduğu söylenemeyeceği gibi, belirli bir kesinlik ve nesnellikle uygulanabilecek nitelikte olduğu da söylenemez.

Bu itibarla, kuralların içerik yönünden de Anayasaya uygun olmadığını düşünüyorum.

Yukarıda açıklanan sebeplerle anılan kuralla yapılan değişikliklerin Anayasaya aykırı olduğu ve iptal edilmesi gerektiği düşüncesiyle, çoğunluğun red kararına katılmıyorum.

Üye
M. Emin KUZ

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 02.07.2018 tarihli ve 700 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 86. maddesinin (a) bendiyle 4.11.1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun üçüncü maddesinin birinci fıkrasına eklenen "...ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle ..." ibaresi ile ikinci fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulunca..." ibaresinin "Cumhurbaşkanınca..." şeklinde değiştirilmesinin Anayasa'nın mülga 91. maddesi uyarınca kanun hükmünde kararname ile düzenlenemeyecek yasak alan içinde kaldığının söylenemeyeceği, bu nedenle de yetki kanunu kapsamında kaldığı ve yasak alanda düzenleme içermediğinden kuralın Anayasa'nın mülga 91. maddesine aykırı olmadığı şeklindeki Anayasa Mahkemesi çoğunluk kararındaki kanaate katılmak mümkün değildir.

2. Çoğunluk kararında bu kanaate şu gerekçe ile ulaşılmaktadır:

"2942 sayılı Kanun'un dava konusu kuralların değişiklikler öngördüğü 3. maddesinde kamulaştırma şartları düzenlenmiş ise de kurallar kamulaştırmaya ve kamulaştırma şartlarına ilişkin bir düzenleme içermemektedir. 6771 sayılı Kanun'la

yapılan Anayasa değişikliğiyle birlikte yeni hükûmet sistemine geçilmiş, bu kapsamda Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri yeniden düzenlenmiş, Bakanlar Kuruluna ait olan görev ve yetkilerin Cumhurbaşkanı tarafından yerine getirilmesi öngörülmüştür. Anayasa'nın 46. maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere kamulaştırma bir devlet müdahalesi olup kamulaştırma mevzuatının devletin hükûmet sistemindeki değişikliklerle uyumlu hâle getirilmesi bir zorunluluktur. Ancak anılan amacı gerçekleştirmeye yönelik her kuralın peşinen kamulaştırma ile ilgili olduğu söylenemez. Dava konusu kurallar yeni hükûmet sistemi çerçevesinde kamu hizmetlerinin bundan böyle kanun yanında Cumhurbaşkanlığı kararnamesinden de kaynaklanmasının mümkün olduğunu, daha önce Bakanlar Kurulunca kabul olunan proje ve yatırımların Bakanlar Kurulunun kaldırılmış olması ve yetkilerinin Cumhurbaşkanınca kullanılacak olmasının doğal bir sonucu olarak Cumhurbaşkanınca kabul olunacağını açıklamaktan ibaret olup kamulaştırmanın şekli, özü, usul ve esaslarına ilişkin bir düzenleme veya değişiklik öngörmemektedir. Buna göre kamulaştırma ve dolayısıyla mülkiyet hakkı kapsamında bir düzenleme içermeyen kuralların Anayasa'nın mülga 91. maddesi uyarınca KHK ile düzenlenemeyecek yasak alan içinde kaldığı söylenemez" (§ 34).

3. Oysa Anayasa'nın kanun hükmünde kararname ile ilgili mülga hükmü ve Anayasa Mahkemesinin bugüne kadarki içtihadı bu konuda çoğunluk kararı ile açıkça çelişmektedir. Anayasa Mahkemesi çoğunluk görüşünün kabulü durumunda mülkiyet hakkının birçok boyutunun kanun hükmünde kararname ile düzenlenmesi ve hatta sınırlandırılması pekala mümkün hale gelebilmektedir.

4. Zira 1982 Anayasası'nın mülga 91. maddesinin ilk fıkrasında açıkça sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere Anayasa'nın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümünde yer alan siyasî haklar ve ödevlerin kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemeyeceği ifade edilmektedir.

5. Dava konusu kanun hükmünde kararname ile 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun "Kamulaştırma şartları" başlıklı 3. maddesinin ilk fıkrası şu hale gelmiştir: "İdareler, kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle yapmak yükümlülüğünde bulundukları kamu hizmetlerinin veya teşebbüslerinin yürütülmesi için gerekli olan taşınmaz malları, kaynakları ve irtifak haklarını; bedellerini nakden ve peşin olarak veya aşağıda belirtilen hallerde eşit taksitlerle ödemek suretiyle kamulaştırma yapabilirler".

6. Burada davanın özünü Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş ile ilgili Anayasa değişikliğine uyum sağlamak amacıyla yapılan mevzuat düzenlemesinde kamulaştırmanın şartlarını düzenleyen 2942 sayılı Kanun'un 3. maddesinin ilk fıkrasına "kanunlarla" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle" ibaresinin eklenmesi ve ikinci fıkradaki "Bakanlar Kurulunca" ibaresinin değiştirilip onun yerine "Cumhurbaşkanlığınca" ibaresinin uyum kanun hükmünde kararnamesi ile dahil ettirilmesi oluşturmaktadır.

7. Elbette ki Kamulaştırma Kanunu'nun 3. maddesinin birinci fıkrasında belirtildiği üzere idareler, kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle yapmak yükümlülüğünde bulundukları kamu hizmetlerinin veya teşebbüslerinin yürütülmesi için gerekli olan taşınmaz malları, kaynakları ve irtifak haklarını; bedellerini nakden ve peşin olarak veya ilgili kanun maddesinde belirtilen hallerde eşit taksitlerle ödemek suretiyle kamulaştırma yapabilirler. Yine aynı Kanunun ikinci fıkrasında belirtildiği üzere Cumhurbaşkanınca kabul olunan, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskan projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla yapılacak kamulaştırmalarda, bir gerçek veya özel hukuk tüzel kişisine ödenecek kamulaştırma bedelinin o yıl Genel Bütçe Kanununda gösterilen miktarı, nakden ve peşin olarak ödenmesi gerektiği hususu hüküm altına alınabilir. Zira Cumhurbaşkanı 2017 Anayasa değişikliği sonrasındaki şekliyle yeni hükümet sisteminde yürütmede ve merkezi idarede çok daha güçlü bir konumda öngörülmüştür. Bu nedenle bu biçimdeki uyum düzenlemelerinin yapılması anayasal bir zorunluluktur.

8. Ancak kuralın Anayasaya uygunluk denetiminde üzerinde durulması gereken husus bu değildir. Burada Anayasa Mahkemesinin gerçekleştirdiği denetiminde üzerinde durulması gereken husus bu kuralın kanun hükmünde kararname ile düzenlenmesinin hukuken mümkün olup olmamasıdır. Zira burada 2942 sayılı Kanun'un sistematığı içerisinde "Kamulaştırmanın Oluşturulması" kısmı içerisinde kamulaştırmanın şartları düzenlenmekte olup dava konusu kuralla bu hususlar kanun hükmünde kararname ile düzenlenmektedir.

9. Her ne kadar kamulaştırma konusu Anayasa'da "Temel Hak ve Ödevler" başlıklı İkinci Kısımın "Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler"

başlıklı Üçüncü Bölümünde (madde: 46) düzenleniyorsa da esasında kamulaştırmanın mülkiyet hakkı ile olan doğrudan ilişkisi Anayasa'ya uygunluk denetiminde dikkate alınmak durumundadır. İfade etmek gerekir ki mülkiyet hakkı “Kişinin Hakları ve Ödevleri” başlıklı “Temel Haklar ve Ödevler” başlığı altında İkinci Bölümde yer almaktadır. Dolayısıyla mülkiyet hakkı ile doğrudan ilgili olan bu konunun kanun hükmünde kararname ile düzenlenmesi Anayasa'nın mülga 91. maddesinin birinci fıkrasına aykırılık teşkil etmektedir.

10. Burada kamulaştırmanın mülkiyet hakkı ile olan doğrudan ilişkisi Anayasa'ya uygunluk denetiminde asıl üzerinde durulması gereken husus olmalıdır. Aksi durumda çoğunluk kararında olduğu şekildeki bir yaklaşımla kamulaştırma konusunun Anayasa'nın sosyal ve ekonomik haklarla ilgili Üçüncü Bölümündeki bir maddede düzenleniyor olmasından ve Anayasa'nın mülga 91. maddesinde de bu bölümün sayılmıyor olmasından hareketle kamulaştırmanın kanun hükmünde kararname ile düzenlenebileceği sonucuna ulaşılabilir ki bunun kabulü hukuken mümkün değildir.

11. Bu bağlamda öncelikle ve özellikle kamulaştırmanın esasen mülkiyet hakkına anayasal düzeyde getirilen bir müdahale olduğunu ifade etmek gerekir. Nitekim Anayasa'nın kamulaştırma konusunu düzenleyen 46. maddesinin Danışma Meclisince kabul edilen metninin gerekçesinde de bu husus şu şekilde açıkça ifade edilmektedir: *“Kamulaştırma özel mülkiyete Devletin bir müdahalesidir. Bu müdahalenin bedelinin kesintisiz, nakden ve peşin olarak ödenmesi Anayasal bir mecburiyet olarak kabul edilerek haklı görülebileceği kuralı getirilmiştir”*. (Bkz.: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: Gerekçeli, Anayasa Mahkemesi Yay., Ankara, 2018, s. 260).

12. Dolayısıyla burada öncelikle kamulaştırmanın kişilerin özel mülkiyetine kamu otoritesinin bir müdahalesi ve sınırlaması olduğu ifade edilmelidir. Aksi durumda kamulaştırma konusunu mülkiyet hakkı bağlantısı olmadan ele alıp değerlendirmek gerekir ki böyle bir değerlendirme büyük bir yanılgıyı doğurur. Kamulaştırma konusunun düzenlendiği ilgili Anayasa hükmünün gerekçesinde yukarıda belirtilen hususlar da bunu açıkça ortaya koymaktadır.

13. Kaldı ki Anayasa Mahkemesinin bugüne kadar olan içtihadında da bu hususa açıkça vurgu yapılmaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesinin yakın bir tarihte oybirliği ile verdiği bir kararda bu konuda şu yaklaşımla hareket edilmiştir:

“Anayasa’nın anılan maddesinde öngörülen kamulaştırma, Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkına getirilmiş anayasal bir sınırlamadır. Bu itibarla Anayasa’nın 46. maddesinde belirtilen kamulaştırmanın anayasal öğelerine uygun bir düzenleme, Anayasa’nın 35. maddesine aykırılık oluşturmayacaktır.

(...)

Anayasa’nın 46. maddesinde öngörülen anayasal öğelerden birinin bulunmaması kamulaştırma işlemini Anayasa’ya aykırı hâle getireceği gibi Anayasa’nın 35. maddesi ile korunan ve sınırları belirtilen mülkiyet hakkına da aykırılık oluşturur. Bu çerçevede kamulaştırma bedelinin tespitinde kamulaştırmanın anayasal öğelerinden biri olan gerçek karşılığa ulaşılmasını engelleyen, mülkiyet hakkının ölçüsüz biçimde sınırlandırılmasına neden olan kural Anayasa’nın 13., 35. ve 46. maddelerine aykırıdır.” (Bkz.: E.2018/156, K.2019/22, K.T.: 10/04/2019, §§ 30, 38). Benzer yönde başka bazı Anayasa Mahkemesi kararları için bkz.: E.2016/181, K.2018/111, K.T.: 20/12/2018, §§ 68-69; E.2017/110, K.2017/133, K.T.: 26/7/2017, §§ 11-12; E.2015/55, K.2016/45, K.T.: 26/5/2016, §§ 15, 26)

14. Yukarıdaki açıklamalar ve Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadı dikkate alındığında kamulaştırma konusunun mülkiyet hakkı ile olan doğrudan ilişkisi nedeniyle bu konunun kanun hükmünde kararname ile düzenlenemeyeceği aşıkardır.

15. Kaldı ki, çoğunluk kararındaki gerekçede ifade edildiği üzere dava konusu düzenlemenin hükümet sistemi ile ilgili Anayasa değişikliğinin bir gereği olduğu ifade ediliyor ise de, burada dava konusu kanun hükmünde kararname ile Kamulaştırma Kanunu’nun 3. maddesinin ilk fıkrasında kamulaştırma ile ilgili yeni bir eklemeye yer verildiğini özellikle belirtmek gerekir. Çoğunluk kararına göre bu ekleme, *“yeni hükümet sistemi çerçevesinde kamu hizmetlerinin bundan böyle kanun yanında Cumhurbaşkanlığı kararnamesinden de kaynaklanmasını”* (§ 34) mümkün hale getirmektedir.

16. Bu yeni ek düzenlemenin, Anayasa Mahkemesi çoğunluk kararındaki tespitin aksine, kamulaştırma ve dolayısıyla mülkiyet hakkı kapsamında bir düzenleme niteliği taşımadığını söyleyebilmek (§ 34) mümkün değildir. Zira dava konusu kanun hükmünde kararname ile yapılan ekleme ile son şekli verilen 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun "Kamulaştırma şartları" başlıklı 3. maddesinin ilk fıkrasının Anayasa Mahkemesi çoğunluk kararındaki belirtilenin aksine "*kamulaştırmanın şekli, özü, usul ve esasları*" (§ 34) ile ilgili olmadığını söyleyebilmek mümkün değildir.

17. Öte yandan burada çoğunluk kararındaki şekliyle bir hukuki görüşün kabulünün temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejiminde bazı ciddi sakıncalara sebebiyet verebileceğini ifade etmek gerekir.

18. Zira Anayasa Mahkemesinin yukarıda zikredilen kararlarında da açıkça ifade edildiği üzere esasında kamulaştırma mülkiyet hakkına bir sınırlama getirdiğine göre (E.2018/156, K.2019/22, K.T.: 10/04/2019, §30; E.2016/181, K.2018/111, K.T.: 20/12/2018, § 69; E.2017/110, K.2017/133, K.T.: 26/7/2017, § 12; E.2015/55, K.2016/45, K.T.: 26/5/2016, § 15) bu sınırlamaların kanun hükmünde kararname ile yapılamayacağı ve Anayasa'nın 13. maddesine göre ancak kanunla yapılması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Çoğunluk kararındaki şekliyle bir hukuki kabulün varlığı halinde pekala mülkiyet hakkına sınırlama getiren kamulaştırma ile ilgili konuların kanun hükmünde kararname ile gerçekleştirilebileceğini kabul etmek gerekecektir. Oysa Anayasa Mahkemesinin gerek Anayasa'ya uygunluk denetimindeki içtihadında ve gerekse bireysel başvuru incelemelerindeki içtihadında hak ve özgürlüklere ilişkin sınırlamaların sadece kanunla yapılması gerektiği ve bu anlamda "kanun"un Türkiye Büyük Millet Meclisinin çıkardığı anlamda "şekli anlamda kanun" olduğuna özellikle vurgu yapılmaktadır.

19. Nitekim Anayasa Mahkemesi bu hususu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesindeki hak ve özgürlüklerin sınırlamasında yer verilen "*kanunla öngörülmüş olma (prescribed by law)*" hususunu da dikkate alarak şu şekilde ortaya koymaktadır:

"AİHM, 'kanun ile öngörülmüş olma' kavramına Türk hukukunda kanunilik ilkesine verilen anlamdan daha geniş bir anlam vermektedir.

Anayasa'nın 87. maddesine göre 'kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak' Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkisindedir. Bir yasama işlemi olarak kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisinin iradesinin ürünüdür. Kanun, parlamento kararı dışında kalan ve Anayasa'nın yetki verdiği Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından, Anayasa'da öngörülen kanun yapma usullerine uyularak yapılan işlemlerdir. Anayasa'nın 7. maddesinde yer alan 'Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindir. Bu yetki devredilemez' kuralı, bir ayırım yapmadan, kanunun maddi ve şekli anlamlarını kapsamaktadır. Anayasa'nın 7. maddesinin anlamı, kanun yapma yetkisinin başka bir mercie devredilemeyeceği ve bunun doğal sonucu olarak da Anayasa'ya göre kanunla yapılması zorunlu olan bir düzenlemenin başka bir merci tarafından yapılamayacağıdır.

Buna karşın Anayasa'nın 8. maddesi uyarınca 'Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir'. Bu bakımdan, yürütme yetkisi ve görevi 'kanunlara uygun olarak' kullanılması gerektiğinden kanun ile düzenlenebilecek konularda, yasama organının asli kuralları koymakla yetinerek, bunun yanı sıra tali ve uygulayıcı kuralları idari düzenleyici işlemlere bırakması mümkündür.

Başka bir ifadeyle, Anayasa'ya göre mutlaka kanunla düzenlenmesi gerekmeyen bir konu, kanuni dayanağı olmak kaydıyla idarenin düzenleyici işlemlerine bırakılabilir. Buna karşın temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasının ancak kanunla yapılacağına ilişkin Anayasa'nın 13. maddesi, bir kanun hükmü olmaksızın yürütme ve idarenin bir hak ve hürriyeti ilk elden düzenleyici işlemle sınırlamasına izin vermez". (Bkz. Tuğba Arslan Başvurusu, B. No: 2014/256, K.T.: 25/6/2014, §§ 84-87).

20. Anayasa Mahkemesinin kanunilik ile ilgili temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasındaki bu görüşü bugüne kadarki kararlarında da benimsenmektedir. Bu görüş temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimi açısından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin benimsediği yaklaşımdan çok daha güvencelidir. Çoğunluk görüşü bu yönüyle aynı zamanda Anayasa Mahkemesinin temel hak ve özgürlüklerin düzenlenmesi ve sınırlandırılması sürecinde bugüne kadarki yerleşik içtihadıyla da çelişecek sonuçlara sebebiyet verebilecektir.

21. Sonuç olarak yukarıda sıralanan gerekçelerde de ifade edilmeye çalışıldığı üzere dava konusu kanun hükmünde kararname ile kamulaştırma konusu düzenleniyor olsa da düzenlenen konunun mülkiyet hakkına ilişkin boyutu olduğu dikkate alındığında bu biçimdeki bir düzenlemenin mutlaka kanunla yapılması gerekmektedir.

22. Dolayısıyla, konu itibariyle bu hususun kanun hükmünde kararname ile düzenlenebilmesi mümkün olmayan yasak alanda düzenleme içerdiği gerekçesiyle Anayasa'nın mülga 91. maddesine aykırılık taşıdığından iptali gerektiği kanaatinde olduğum için çoğunluk görüşüne katılmamaktayım.

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

I- ALFABETİK İNDEKS

1- İptal ve İtiraz Davaları

A

- 1.** 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı **Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname**’nin; A. Tümünün, B. 86. maddesinin (a) bendiyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu’nun 3. maddesinin birinci fıkrasına eklenen “...ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle...” ibaresi ile ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca...” ibaresinin “Cumhurbaşkanınca...” şeklinde değiştirilmesinin, Anayasa’nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7., 87., mülga 91. ve geçici 21 maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi. (K: 2020/48, E: 2018/113)..... 1123

B

- 2.** 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı **Bankacılık Kanunu**’nun 143. maddesinin altıncı fıkrasının Anayasa’nın 2., 10. ve 11. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. (K: 2020/44, E: 2019/55)..... 1045
- 3.** 9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı **Basın Kanunu**’nun 21. maddesinin (c) bendi ile bentleri bağlayan hükümlerinin Anayasa’nın 2., 10., 26., 28., 32., 38. ve 90. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebi. (K: 2020/45, E: 2019/69)..... 1063

C

- 4.** 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı **Ceza Muhakemesi Kanunu**’na 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun’un 31. maddesiyle eklenen geçici 5. maddenin (d) bendinin “1/1/2020 tarihi itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış veya kesinleşmiş dosyalarda ... basit yargılama usulü uygulanmaz.” bölümünün Anayasa’nın 36. ve 38. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. (K: 2020/33, E: 2020/16)..... 711

5. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı **Ceza Muhakemesi Kanunu**’nun 231. maddesine 6/12/2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun’un 23. maddesiyle eklenen (11) numaralı fıkranın Anayasa’nın 138. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. (K: 2020/34, E: 2020/22).... 725
6. 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı **Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**’un; A. Tümünün, B. Tümünün iptaline karar verilmemesi hâlinde 52. maddesiyle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un değiştirilen geçici 6. maddesinin, şekil bakımından Anayasa’nın 87. ve 88. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebi. (K: 2020/41, E: 2020/44)..... 963
7. 12/9/2019 tarihli ve (46) numaralı **Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi**’nin; A. 1. maddesiyle 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin değiştirilen 353. maddesinde yer alan “...ve yurtdışı...” ibaresinin, B. 2. maddesiyle (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’ne eklenen 371/A maddesinin, C. 5. maddesiyle 15/7/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan (4) numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 666. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendine eklenen “...ve burslar...” ibaresinin, Anayasa’nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7., 8., 11., 104., 106., 123. ve 161. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi. (K: 2020/30, E: 2019/105)..... 643
8. Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 4/6/2020 tarihli 95. Birleşiminde 30/1/2020 tarihli ve (3/1219) esas numaralı **Cumhurbaşkanlığı tezkeresinin** okunması suretiyle Diyarbakır Milletvekili Musa FARİSOĞULLARI’nın milletvekilliğinin düşmesinin Anayasa’nın 85. maddesi uyarınca iptaline karar verilmesi talebi. (K: 2020/36 E: 2020/49)..... 757

9. Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 4/6/2020 tarihli 95. Birleşiminde 30/1/2020 tarihli ve (3/1220) esas numaralı **Cumhurbaşkanlığı tezkeresinin** okunması suretiyle Hakkâri Milletvekili Leyla GÜVEN'in milletvekilliğinin düşmesinin Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca iptaline karar verilmesi talebi. (K: 2020/37, E: 2020/50).....

763

D

10. 19/4/2018 tarihli ve 7139 sayılı **Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un**; A. 2. maddesiyle 18/12/1953 tarihli ve 6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 2. maddesinin (r) bendine eklenen ibarede yer alan "...uygun görülenleri..." ibaresinin, B. 7. maddesiyle 6200 sayılı Kanun'a eklenen; 1. Ek 9. maddenin; a. Üçüncü fıkrasında yer alan "...ya da maliklerin muvafakati aranmaksızın zorunlu..." ibaresinin, b. Dördüncü fıkrasının, c. Beşinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...hak sahiplerinin iznine tabi değildir." ibaresinin, ç. Yedinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "...şahsen tebliğ edilmiş sayılır..." ibaresinin, d. Sekizinci fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan "...üçer aylık vadeli..." ve "...malikin iznine tabi olmaksızın..." ibarelerinin, e. On beşinci fıkrasının birinci cümlesinin "...veya bu madde kapsamında değerlendirmek üzere kamulaştırabilir." bölümünün, 2. Ek 10. maddenin ikinci fıkrasının, 3. Ek 11. maddenin ikinci fıkrasının, 4. Ek 12. maddenin üçüncü fıkrasının, C. 8. maddesiyle 6200 sayılı Kanun'a eklenen geçici 11. maddenin ikinci fıkrasında yer alan "...son verilebilir." İbaresinin ,Ç. 10. maddesiyle 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 9. maddesinin yedinci fıkrasının değiştirilen yedinci cümlesinin, D. 11. maddesiyle 6831 sayılı Kanun'un değiştirilen 18. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinin "...odun kömürü, terebentin, katran, sakız gibi işletilmesinde ağaç kullanılan ocakların açılmasına, balık üretmek üzere tesis kurulmasına ve göl, baraj ve deniz yüzeyinde yapılan balık üretimi için karada yapılması mecburi tesislere ve yeraltında depolama alanı kurulmasına Orman Genel Müdürlüğünce bedeli alınarak yirmidokuz yıla kadar..." bölümünün, E. 12. maddesiyle 6831 sayılı Kanun'un değiştirilen 30. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...dikili ağaç da dâhil..." ibaresi ile üçüncü fıkrasının, F. 13.

maddesiyle 6831 sayılı Kanun'un 40. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasının ikinci cümlesinin, G. 15. maddesiyle 6831 sayılı Kanun'un değiştirilen 72. maddesinin birinci cümlesinin, Ğ. 17. maddesiyle 6831 sayılı Kanun'a eklenen ek 16. maddenin; 1. Birinci fıkrasının, 2. Üçüncü fıkrasında yer alan "...bir hafta,..." ve "...bir ay..." ibarelerinin, 3. Dördüncü fıkrasında yer alan "...üçüncü fıkra hükümleri..." ibaresinin, H. 22. maddesiyle 3/7/1968 tarihli ve 1053 sayılı Belediye Teşkilâtı Olan Yerleşim Yerlerine İçme, Kullanma ve Endüstri Suyu Temini Hakkında Kanun'un 4. maddesine eklenen altıncı fıkranın birinci cümlesinin "...Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün talebi üzerine, ilgisine göre Maliye Bakanlığı veya İller Bankası Anonim Şirketi tarafından kesinti yapılarak..." bölümünün, I. 26. maddesiyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 10. maddesinin değiştirilen sekizinci fıkrasının; 1. Dördüncü cümlesinin "...idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit edilen bedelden az olması durumunda hâkim tarafından tespit edilen bedel, fazla olması durumunda idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedel, peşin ve nakit olarak hak sahibi adına, kalanı ise bedele ilişkin kararın kesinleşmesine kadar üçer aylık vadeli hesapta nemalandırılmak ve kesinleşen karara göre hak sahibine verilmek üzere..." bölümünün, 2. Yedinci cümlesinin "...idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedelden fazla olması halinde fazla olan tutarın bloke edildiğine veya hak sahibinin tespit edilemediği durumlarda ise ileride ortaya çıkacak..." bölümünün, İ. 27. maddesiyle 2942 sayılı Kanun'un 11. maddesinin birinci fıkrasının değiştirilen (ı) bendinin "Bu fıkroda belirtilen unsurlara göre tespit edilen arazi bedelinin yarısını geçmemek ve..." bölümünün, J. 28. maddesiyle 2942 sayılı Kanun'un 25. maddesinin üçüncü fıkrasının değiştirilen üçüncü cümlesinin "...bu süre Bakanlar Kurulu tarafından bir defaya mahsus olmak üzere beş yıl süre ile uzatılabilir." bölümünün, K. 34. maddesiyle 31/10/1985 tarihli ve 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'a eklenen ek 1. maddenin birinci cümlesinde yer alan "...dört katına kadar..." ve "...sözlü ve..." ibarelerinin, L. 35. maddesiyle 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 4. maddesine eklenen on üçüncü fıkranın dördüncü cümlesinin, M. 46. maddesiyle 8/3/2011 tarihli ve 6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanunu'nun 2. maddesinin değiştirilen (j) bendinin "...sulama birliklerince su kullanım hizmet bedellerinin belirlenmesinde asgari değer olarak alınan ve Bakan tarafından onaylanan tarifeyi," bölümünün, N. 47. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'un başlığı ile birlikte değiştirilen 9. maddesinin, O. 48. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'un değiştirilen 12.

Alfabetik İndeks

maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan “Başkan tarafından;” ibaresinin, Ö. 50. maddesiyle 6172 sayılı Kanun’un değiştirilen 20. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarının, P. 51. maddesiyle 6172 sayılı Kanun’a eklenen ek 1. maddenin; 1. (2) numaralı fıkrasında yer alan “...DSİ’nin belirlediği...” ibaresinin, 2. (7) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “Birliğe Bakan tarafından görevlendirilen kamu personeli Başkan,...” ibaresinin, 3. (8) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin “...DSİ’nin gerekli görmesi halinde Bakan onayıyla bu birliklerden birinin tüzel kişiliği altında birleştirilebilir.” bölümünün, R. 52. maddesiyle 6172 sayılı Kanun’a eklenen geçici 2. maddenin; 1. (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin, 2. (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin, 3. (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin, 4. (4) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin, S. 53. maddesiyle 6172 sayılı Kanun’un; 1. 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının sekizinci cümlesinde yer alan “Birlik meclisince kabul edilen...” ibaresi ile 11. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (c) bendinde yer alan “Birlik meclisi kararı,...” ibaresinin madde metninden çıkarılmalarının, 2. 14. maddesinin (5) ve (6) numaralı fıkraları ile 4., 5., 6., 7., 8., 13., 17. ve 19. maddelerinin yürürlükten kaldırılmalarının, Anayasa’nın 2., 9., 10., 11., 13., 18., 35., 36., 39., 40., 46., 70., 125., 128., 169., 170. ve 171. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi. (K: 2020/39, E: 2018/104)..... 783

11. 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı 477 Sayılı Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin tümünün Anayasa’nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7., 87., mülga 91. ve geçici 21. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebi. (K: 2020/47, E: 2018/111)..... 1093

İ

12. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun’un 23. maddesiyle değiştirilen 50. maddesinin (4) numaralı fıkrasının Anayasa’nın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. (K: 2020/31, E: 2019/115)..... 677

K

13. 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı **Karayolları Trafik Kanunu**’nun; A. 14/4/2016 tarihli ve 6704 sayılı Kanun’un 3. maddesiyle değiştirilen 90. maddesinin; 1. Birinci cümlesinin “...*bu Kanun ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabidir.*” bölümünün, 2. İkinci cümlesinde yer alan “...*ve genel şartlarda...*” ibaresinin, B. 92. maddesine 6704 sayılı Kanun’un 4. maddesiyle eklenen (g), (h) ve (i) bentlerinin, C. 17/10/1996 tarihli ve 4199 sayılı Kanun’un 34. maddesiyle değiştirilen 93. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “*Zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları,...*” ibaresinin, Ç. 6704 sayılı Kanun’un 5. maddesiyle değiştirilen 97. maddesinin birinci cümlesinin, D. 99. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “...*zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri,...*” ibaresinin, Anayasa’nın 2., 5., 7., 8., 9., 10., 13., 17., 19., 35., 36., 41., 48. ve 138. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi. (K: 2020/40, E: 2019/40).....

927

M

14. 15/7/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan (9) numaralı **Milletlerarası Andlaşmaların Onaylanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi**’nin; A. 4. maddesinin; 1. (1) numaralı fıkrasında yer alan “*İkinci fıkra da belirtilenlerin dışında kalan...*” ibaresinin, 2. (2) numaralı fıkrasının, B. 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının, Anayasa’nın 2., 6., 7., 88., 90. ve 104. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi. (K: 2020/32, E: 2018/126).....

695

O

15. 1/2/2018 tarihli ve 7079 sayılı **Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun**’un 113. maddesiyle 8/11/2016 tarihli ve 6755 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun’un 37.

Alfabetik İndeks

maddesine eklenen (2) numaralı fıkranın şekil ve esas bakımından Anayasa'nın 2., 13., 15., 17., 20., 35., 36., 87. ve 88. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebi. (K: 2020/38, E: 2018/31)..... 769

T

16. 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı **Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu**'nun 22. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...ve şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşleri düzenlenemez." ibaresinin Anayasa'nın 13., 26. ve 34. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. (K: 2020/46, E: 2020/12)..... 1073

V

17. 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı **Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu**'nun 27. maddesinin (1) numaralı fıkrasına 2/1/2014 tarihli ve 6514 sayılı Kanun'un 53. maddesiyle eklenen üçüncü ve dördüncü cümlelerin Anayasa'nın 127. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. (K: 2020/35, E: 2019/112)..... 739

II- YASA NUMARASINA GÖRE İPTAL VE İTİRAZ DAVALARI DİZİNİ

Yasa No	İptali İstenilen Hükümlerin Yer Aldığı Yasanın Adı	Karar	Esas	Tür	Sf
3/1219	Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 4/6/2020 tarihli 95. Birleşiminde 30/1/2020 tarihli ve (3/1219) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı tezkeresinin okunması suretiyle Diyarbakır Milletvekili Musa FARISOĞULLARI'nın milletvekilliğinin düşmesinin Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca iptaline karar verilmesi talebi.	2020/36	2020/49	İPT	757
3/1220	Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 4/6/2020 tarihli 95. Birleşiminde 30/1/2020 tarihli ve (3/1220) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı tezkeresinin okunması suretiyle Hakkâri Milletvekili Leyla GÜVEN'in milletvekilliğinin düşmesinin Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca iptaline karar verilmesi talebi.	2020/37	2020/50	İPT	763
9	Milletlerarası Andlaşmaların Onaylanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin; A. 4. maddesinin; 1. (1) numaralı fıkrasında yer alan "İkinci fıkradaki belirtilenlerin dışında kalan..." ibaresinin, 2. (2) numaralı fıkrasının, B. 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının, Anayasa'nın 2., 6., 7., 88., 90. ve 104. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi.	2020/32	2018/126	İPT	695
46	Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin; A. 1. maddesiyle 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî	2020/30	2019/105	İPT	643

	Gazete’de yayımlanan (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin değiştirilen 353. maddesinde yer alan “...ve yurtdışı...” ibaresinin, B. 2. maddesiyle (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’ne eklenen 371/A maddesinin, C. 5. maddesiyle 15/7/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan (4) numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 666. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (i) bendine eklenen “...ve burslar...” ibaresinin, Anayasa’nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7., 8., 11., 104., 106., 123. ve 161. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi.					
477	2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı 477 Sayılı Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin tümünün Anayasa’nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7., 87., mülga 91. ve geçici 21. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebi.	2020/47	2018/111	İPT	1093	
700	Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin; A. Tümünün, B. 86. maddesinin (a) bendiyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu’nun 3. maddesinin birinci fıkrasına eklenen “...ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle...” ibaresi ile ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca...” ibaresinin “Cumhurbaşkanınca...” şeklinde değiştirilmesinin, Anayasa’nın Başlangıç kısmı ile 2., 6., 7., 87., mülga 91. ve geçici 21 maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi.	2020/48	2018/113	İPT	1123	

2577	İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle değiştirilen 50. maddesinin (4) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2020/31	2019/115	İTZ	677
2911	Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 22. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...ve şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşleri düzenlenemez." ibaresinin Anayasa'nın 13., 26. ve 34. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2020/46	2020/12	İTZ	1073
2918	Karayolları Trafik Kanunu'nun; A. 14/4/2016 tarihli ve 6704 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle değiştirilen 90. maddesinin; 1. Birinci cümlesinin "...bu Kanun ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda öngörülen usul ve esaslara tabidir." bölümünün, 2. İkinci cümlesinde yer alan "...ve genel şartlarda..." ibaresinin, B. 92. maddesine 6704 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle eklenen (g), (h) ve (i) bentlerinin, C. 17/10/1996 tarihli ve 4199 sayılı Kanun'un 34. maddesiyle değiştirilen 93. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları..." ibaresinin, Ç. 6704 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 97. maddesinin birinci cümlesinin, D. 99. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri..." ibaresinin, Anayasa'nın 2., 5., 7., 8., 9., 10., 13., 17., 19., 35., 36., 41., 48. ve 138. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi.	2020/40	2019/40	İTZ	927
5187	Basın Kanunu'nun 21. maddesinin (c) bendi ile bentleri bağlayan hükümlerinin Anayasa'nın 2., 10., 26., 28., 32., 38. ve 90. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebi.	2020/45	2019/69	İTZ	1063
5271	Ceza Muhakemesi Kanunu'na 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 31. maddesiyle eklenen geçici 5. maddenin (d) bendinin "1/1/2020 tarihi	2020/33	2020/16	İTZ	711

	<i>itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış veya kesinleşmiş dosyalarda ... basit yargılama usulü uygulanmaz."</i> bölümünün Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.					
5271	Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesine 6/12/2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen (11) numaralı fıkranın Anayasa'nın 138. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2020/34	2020/22	İTZ	725	
5411	Bankacılık Kanunu'nun 143. maddesinin altıncı fıkrasının Anayasa'nın 2., 10. ve 11. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2020/44	2019/55	İTZ	1045	
5996	Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun 27. maddesinin (1) numaralı fıkrasına 2/1/2014 tarihli ve 6514 sayılı Kanun'un 53. maddesiyle eklenen üçüncü ve dördüncü cümlelerin Anayasa'nın 127. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2020/35	2019/112	İTZ	739	
7079	Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükümünde Karamamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 113. maddesiyle 8/11/2016 tarihli ve 6755 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükümünde Karamamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 37. maddesine eklenen (2) numaralı fıkranın şekil ve esas bakımından Anayasa'nın 2., 13., 15., 17., 20., 35., 36., 87. ve 88. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebi.	2020/38	2018/31	İPT	769	

7139	Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un; A. 2. maddesiyle 18/12/1953 tarihli ve 6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 2. maddesinin (r) bendine eklenen ibarede yer alan "...uygun görülenleri..." ibaresinin, B. 7. maddesiyle 6200 sayılı Kanun'a eklenen; 1. Ek 9. maddenin; a. Üçüncü fıkrasında yer alan "...ya da maliklerin muvafakati aranmaksızın zorunlu..." ibaresinin, b. Dördüncü fıkrasının, c. Beşinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...hak sahiplerinin iznine tabi değildir." ibaresinin, ç. Yedinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "...şahsen tebliğ edilmiş sayılır..." ibaresinin, d. Sekizinci fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan "...üçer aylık vadeli..." ve "...malikin iznine tabi olmaksızın..." ibarelerinin, e. On beşinci fıkrasının birinci cümlesinin "...veya bu madde kapsamında değerdendirme üzere kamulaştırabilir." bölümünün, 2. Ek 10. maddenin ikinci fıkrasının, 3. Ek 11. maddenin ikinci fıkrasının, 4. Ek 12. maddenin üçüncü fıkrasının, C. 8. maddesiyle 6200 sayılı Kanun'a eklenen geçici 11. maddenin ikinci fıkrasında yer alan "...son verilebilir." İbaresinin, Ç. 10. maddesiyle 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 9. maddesinin yedinci fıkrasının değiştirilen yedinci cümlesinin, D. 11. maddesiyle 6831 sayılı Kanun'un değiştirilen 18. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinin "...odun kömürü, terebentin, katran, sakız gibi işletilmesinde ağaç kullanılan ocakların açılmasına, balık üretmek üzere tesis kurulmasına ve göl, baraj ve deniz yüzeyinde yapılan balık üretimi için karada yapılması mecburi tesislere ve yeraltında depolama alanı kurulmasına Orman Genel Müdürlüğünce bedeli alınarak yirmin dokuz yıla kadar..." bölümünün, E. 12.	2020/39	2018/104	İPT İTZ	783
------	---	---------	----------	------------	-----

					maddesiyle 6831 sayılı Kanun'un değiştirilen 30. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...<i>dikili ağaç da dâhil...</i>" ibaresi ile üçüncü fıkrasının, F. 13. maddesiyle 6831 sayılı Kanun'un 40. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasının ikinci cümlesinin, G. 15. maddesiyle 6831 sayılı Kanun'un değiştirilen 72. maddesinin birinci cümlesinin, Ç. 17. maddesiyle 6831 sayılı Kanun'a eklenen ek 16. maddenin; 1. Birinci fıkrasının, 2. Üçüncü fıkrasında yer alan "...<i>bir hafta...</i>" ve "...<i>bir ay...</i>" ibarelerinin, 3. Dördüncü fıkrasında yer alan "...<i>üçüncü fıkra hükmüleri...</i>" ibaresinin, H. 22. maddesiyle 3/7/1968 tarihli ve 1053 sayılı Belediye Teşkilâtı Olan Yerleşim Yerlerine İçme, Kullanma ve Endüstri Suyu Temini Hakkında Kanun'un 4. maddesine eklenen altıncı fıkranın birinci cümlesinin "...<i>Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün talebi üzerine, ilgisine göre Maliye Bakanlığı veya İller Bankası Anonim Şirketi tarafından kesinti yapılarak...</i>" bölümünün, İ. 26. maddesiyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 10. maddesinin değiştirilen sekizinci fıkrasının; 1. Dördüncü cümlesinin "...<i>idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit edilen bedelden az olması durumunda hâkim tarafından tespit edilen bedel, fazla olması durumunda idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedel, peşin ve nakit olarak hak sahibi adına, kalanı ise bedele ilişkin kararın kesinleşmesine kadar üçer aylık vadeli hesapta nemalandırılmak ve kesinleşen karara göre hak sahibine verilmek üzere...</i>" bölümünün, 2. Yedinci cümlesinin "...<i>idarenin kıymet takdir komisyonunca tespit ettiği bedelden fazla olması halinde fazla olan tutarın bloke edildiğine veya hak sahibinin tespit edilemediği durumlarda ise ileride ortaya çıkacak...</i>" bölümünün, İ. 27. maddesiyle 2942 sayılı Kanun'un 11. maddesinin birinci fıkrasının değiştirilen (ı) bendinin "<i>Bu fıkra da belirtilen unsurlara göre tespit edilen arazi bedelinin yarısını geçmemek ve...</i>" bölümünün, J. 28. maddesiyle 2942
--	--	--	--	--	---

				sayılı Kanun'un 25. maddesinin üçüncü fıkrasının değiştirilen üçüncü cümlesinin "...bu süre Bakanlar Kurulı tarafından bir defaya mahsus olmak üzere beş yıl süre ile uzatılabilir." bölümünün, K. 34. maddesiyle 31/10/1985 tarihli ve 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'a eklenen ek 1. maddenin birinci cümlesinde yer alan "...dört katına kadar..." ve "...sözlü ve..." ibarelerinin, L. 35. maddesiyle 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 4. maddesine eklenen on üçüncü fıkranın dördüncü cümlesinin, M. 46. maddesiyle 8/3/2011 tarihli ve 6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanunu'nun 2. maddesinin değiştirilen (j) bendinin "...sulama birliklerince su kullanım hizmet bedellerinin belirlenmesinde asgari değer olarak alınan ve Bakan tarafından onaylanan tarifeyi," bölümünün, N. 47. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'un başlığı ile birlikte değiştirilen 9. maddesinin, O. 48. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'un değiştirilen 12. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "Başkan tarafından;" ibaresinin, Ö. 50. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'un değiştirilen 20. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarının, P. 51. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'a eklenen ek 1. maddenin; 1. (2) numaralı fıkrasında yer alan "...DSİ'nin belirlediği..." ibaresinin, 2. (7) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "Birliğe Bakan tarafından görevlendirilen kamu personeli Başkanı,..." ibaresinin, 3. (8) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "...DSİ'nin gerekli görmesi halinde Bakan onayıyla bu birliklerden birinin tüzel kişiliği altında birleştirilebilir." bölümünün, R. 52. maddesiyle 6172 sayılı Kanun'a eklenen geçici 2. maddenin; 1. (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin, 2. (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin, 3. (3) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin, 4. (4) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin, S. 53. maddesiyle 6172 sayılı			
--	--	--	--	--	--	--	--

	Kanun'un; 1. 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının sekizinci cümlesinde yer alan " <i>Birlik meclisince kabul edilen...</i> " ibaresi ile 11. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (c) bendinde yer alan " <i>Birlik meclisi kararı...</i> " ibaresinin madde metninden çıkarılmalarının, 2. 14. maddesinin (5) ve (6) numaralı fıkraları ile 4., 5., 6., 7., 8., 13., 17. ve 19. maddelerinin yürürlükten kaldırılmalarının, Anayasa'nın 2., 9., 10., 11., 13., 18., 35., 36., 39., 40., 46., 70., 125., 128., 169., 170. ve 171. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi.				
7242	Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un; A. Tüzüğü, B. Tüzüğün iptaline karar verilmemesi hâlinde 52. maddesiyle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un değiştirilen geçici 6. maddesinin, şekil bakımından Anayasa'nın 87. ve 88. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebi.	2020/41	2020/44	İPT	963

III- ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI DİZİNİ

1- Karar Numarasına Göre

Karar	Esas	Dava Türü*	Sayfa
2020/30	2019/105	İİD.....	643
2020/31	2019/115	İİD.....	677
2020/32	2018/126	İİD.....	695
2020/33	2020/16	İİD.....	711
2020/34	2020/22	İİD.....	725
2020/35	2019/112	İİD.....	739
2020/36	2020/49	İİD.....	757
2020/37	2020/50	İİD.....	763
2020/38	2018/31	İİD.....	769
2020/39	2018/104	İİD.....	783
2020/40	2019/40	İİD.....	927
2020/41	2020/44	İİD.....	963
2020/44	2019/55	İİD.....	1045
2020/45	2019/69	İİD.....	1063
2020/46	2020/12	İİD.....	1073
2020/47	2018/111	İİD.....	1093
2020/48	2018/113	İİD.....	1123

2- Esas Numarasına Göre

Esas	Karar	Dava Türü	Sayfa
2018/31	2020/38	İİD.....	769
2018/104	2020/39	İİD.....	783
2018/111	2020/47	İİD.....	1093
2018/113	2020/48	İİD.....	1123

*İİD: İptal ve İtiraz Davası

2018/126	2020/32	İİD.....	695
2019/40	2020/40	İİD.....	927
2019/55	2020/44	İİD.....	1045
2019/69	2020/45	İİD.....	1063
2019/105	2020/30	İİD.....	643
2019/112	2020/35	İİD.....	739
2019/115	2020/31	İİD.....	677
2020/12	2020/46	İİD.....	1073
2020/16	2020/33	İİD.....	711
2020/22	2020/34	İİD.....	725
2020/44	2020/41	İİD.....	963
2020/49	2020/36	İİD.....	757
2020/50	2020/37	İİD.....	763

3- Resmi Gazete Tarihine Göre

RG Tarihi	Sayısı	Esas	Karar	Dava Türü	Sayfa
24.07.2020	31195	2020/49	2020/36	İİD.....	757
24.07.2020	31195	2020/50	2020/37	İİD.....	763
29.07.2020	31200	2018/126	2020/32	İİD.....	695
19.08.2020	31218	2019/115	2020/31	İİD.....	677
19.08.2020	31218	2020/16	2020/33	İİD.....	711
19.08.2020	31218	2019/112	2020/35	İİD.....	739
20.08.2020	31219	2019/105	2020/30	İİD.....	643
11.09.2020	31241	2020/22	2020/34	İİD.....	725
07.10.2020	31267	2020/44	2020/41	İİD.....	963
09.10.2020	31269	2019/40	2020/40	İİD.....	927
27.10.2020	31287	2019/55	2020/44	İİD.....	1045
11.11.2020	31301	2018/31	2020/38	İİD.....	769
18.11.2020	31308	2020/12	2020/46	İİD.....	1073
19.11.2020	31309	2018/111	2020/47	İİD.....	1093
24.11.2020	31314	2019/69	2020/45	İİD.....	1063
27.11.2020	31317	2018/104	2020/39	İİD.....	783
27.11.2020	31317	2018/113	2020/48	İİD.....	1123

4-Karar Tarihine Göre

Karar Tarihi	Esas	Karar	Dava Türü	Sayfa
12.06.2020	2019/105	2020/30	İİD.....	643
12.06.2020	2019/115	2020/31	İİD.....	677
25.06.2020	2018/126	2020/32	İİD.....	695
25.06.2020	2020/16	2020/33	İİD.....	711
25.06.2020	2020/22	2020/34	İİD.....	725
25.06.2020	2019/112	2020/35	İİD.....	739
25.06.2020	2020/49	2020/36	İİD.....	757
25.06.2020	2020/50	2020/37	İİD.....	763
16.07.2020	2018/31	2020/38	İİD.....	769
16.07.2020	2018/104	2020/39	İİD.....	783
17.07.2020	2019/40	2020/40	İİD.....	927
17.07.2020	2020/44	2020/41	İİD.....	963
10.09.2020	2019/55	2020/44	İİD.....	1045
10.09.2020	2019/69	2020/45	İİD.....	1063
10.09.2020	2020/12	2020/46	İİD.....	1073
24.09.2020	2018/111	2020/47	İİD.....	1093
24.09.2020	2018/113	2020/48	İİD.....	1123

IV- ANAYASA MADDELERİ DİZİNİ*

Başlangıç:	661, 667, 1117, 1118, 1120, 1230, 1231, 1233
m. 2:	661, 666, 667, 684, 686, 688, 691, 694, 701, 703, 705, 773, 775, 780, 824, 825, 826, 828, 829, 830, 838, 840, 841, 842, 843, 847, 858, 860, 862, 870, 874, 879, 880, 881, 883, 884, 885, 886, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 897, 899, 914, 939, 940, 941, 944, 945, 946, 947, 948, 950, 1027, 1051, 1055, 1058, 1061, 1066, 1071, 1117, 1120, 1230, 1231, 1233, 1237, 1238, 1244, 1247, 1248
m. 5:	939, 942, 944, 945, 946, 947, 954, 955, 956, 959
m. 6:	661, 667, 705, 706, 708, 1117, 1118, 1120, 1230, 1231, 1233
m. 7:	661, 667, 671, 701, 705, 736, 939, 944, 945, 948, 950, 959, 1117, 1118, 1120, 1230, 1231, 1233, 1255
m. 8:	650, 661, 667, 697, 939, 944, 945, 1255
m. 9:	939, 944, 945, 946, 948, 950
m. 10:	843, 847, 851, 854, 855, 857, 870, 873, 874, 939, 944, 945, 946, 948, 950, 954, 1051, 1052, 1053, 1055, 1058, 1059, 1060, 1061, 1066, 1069, 1071
m. 11:	661, 667, 862, 865, 1051, 1055, 1058, 1115, 1228
m. 13:	684, 685, 688, 691, 692, 694, 717, 771, 773, 780, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 819, 821, 829, 830, 831, 834, 851, 854, 857, 862, 864, 865, 867, 868, 869, 870, 872, 874, 875, 876, 913, 914, 917, 922, 925, 939, 940, 941, 944, 945, 946, 948, 950, 951, 954, 956, 959, 1066, 1067, 1068, 1071, 1074, 1076, 1078, 1081, 1083, 1084, 1089, 1091, 1248, 1253, 1254, 1255
m. 14:	1013
m. 15:	771, 772, 773, 780
m. 17:	773, 780, 939, 941, 942, 944, 945, 946, 947, 955, 956, 959, 1022

* Anayasa maddeleri, kararların esas inceleme aşamasından itibaren indekslenmiştir.

Anayasa Maddeleri Dizini

m. 18:	843, 847
m. 19:	939, 944, 945, 946, 948
m. 20:	773, 780
m. 26:	1066, 1067, 1068, 1071, 1074, 1078
m. 27:	1067, 1068
m. 28:	1066, 1067, 1071
m. 32:	1066, 1071
m. 34:	1074, 1075, 1076, 1077, 1078, 1080, 1081, 1082, 1083, 1084, 1085, 1086, 1087, 1089, 1091
m. 35:	773, 780, 810, 811, 813, 814, 815, 819, 821, 822, 823, 831, 834, 843, 847, 851, 854, 855, 857, 862, 863, 865, 867, 868, 869, 875, 876, 939, 941, 942, 944, 945, 946, 947, 954, 955, 956, 959, 1233, 1235, 1236, 1242, 1243, 1244, 1245, 1246, 1248, 1253
m. 36:	684, 685, 688, 691, 692, 694, 716, 720, 735, 736, 738, 773, 780, 816, 817, 819, 831, 834, 851, 854, 855, 857, 858, 860, 875, 876, 913, 914, 917, 918, 922, 925, 939, 944, 945, 946, 948, 950, 951, 954, 956
m. 38:	716, 717, 718, 720, 995, 997, 1033, 1066, 1071
m. 40:	816, 818, 819, 831, 834, 875, 876
m. 41:	945, 946, 1068
m. 42:	664
m. 44:	811, 817, 820, 897, 899
m. 46:	821, 822, 823, 862, 863, 864, 865, 919, 920, 921, 1236, 1241, 1244, 1245, 1250, 1252, 1253
m. 47:	826, 827, 828
m. 48:	829, 830, 939, 940, 941, 944, 945, 959, 961
m. 49:	843, 845, 847
m. 55:	844, 845, 847
m. 56:	752
m. 70:	870, 872, 874

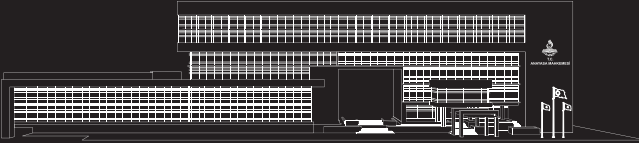
Anayasa Maddeleri Dizini

m. 73:	887, 888, 1051, 1055, 1059, 1061
m. 82:	760, 766
m. 84:	760, 761, 766, 767
m. 85:	760, 761, 762, 766, 767, 768
m. 87	655, 656, 772, 775, 994, 996, 997, 998, 1003, 1004, 1011, 1013, 1014, 1015, 1018, 1019, 1020, 1022, 1028, 1029, 1034, 1035, 1039, 1040, 1041, 1043, 1044, 1117, 1118, 1120, 1230, 1231, 1233, 1255
m. 88:	705, 707, 708, 772, 775, 1003, 1011, 1034
m. 89:	701, 705
m. 90:	701, 703, 704, 705, 706, 708, 1066, 1071
m. 96:	774, 775, 1003, 1004, 1011, 1034, 1039
m. 104:	651, 652, 654, 655, 657, 658, 661, 662, 666, 670, 673, 675, 698, 699, 702, 703, 705, 706, 994, 1014, 1015, 1017, 1022, 1029, 1246, 1247, 1248
m. 106:	651, 653, 654, 655, 658, 660, 670, 671, 672, 673
m. 108:	651, 698
m. 113:	670, 671, 672
m. 118:	651, 698
m. 123:	651, 653, 654, 655, 662, 670, 672, 673, 674, 675, 698, 750, 879, 881, 882, 883, 884, 885, 889, 890, 891, 892, 893, 897, 899
m. 125:	816, 818, 819, 831, 834, 875, 876
m. 127:	749, 750, 754, 755, 756, 858, 859, 860
m. 128:	826, 827, 828, 881, 882, 883, 889, 1060
m. 138:	732, 734, 735, 736, 738, 939, 944, 945, 946, 948, 950
m. 139:	736
m. 140:	736
m. 141:	686, 719, 722, 951
m. 142:	686, 736, 951

Anayasa Maddeleri Dizini

m. 145:	736
m. 148:	651, 698, 771, 773, 1003, 1114, 1227
m. 150:	1114, 1227
m. 151:	1114, 1227
m. 152:	735, 1047
m. 161:	661, 662, 663
m. 167:	1054, 1060
m. 169:	831, 835, 836, 837, 838, 840, 842, 846, 849, 850, 851, 853, 854, 855, 856, 857, 918, 922
m. 170:	838, 840, 841, 842
m. 171:	838, 840, 841, 842
Mülga 91:	656, 1113, 1114, 1115, 1116, 1117, 1118, 1120, 1226, 1227, 1228, 1229, 1230, 1231, 1233, 1235, 1237, 1241, 1242, 1243, 1244, 1245, 1246, 1247, 1248, 1249, 1250, 1252, 1256
Mülga 163:	656, 1116, 1117, 1229, 1230
Geçici 21. m:	1113, 1114, 1117, 1118, 1119, 1120, 1226, 1227, 1230, 1232, 1233

www.anayasa.gov.tr

İncek Şehit Savcı Mehmet Selim Kiraz Bulvarı No: 4
06805 Çankaya / Ankara
Tel: +90 312 463 73 00 • Faks: +90 312 463 74 00
E-posta: bilgi@anayasa.gov.tr
twitter.com/@AYMBASKANLIGI

